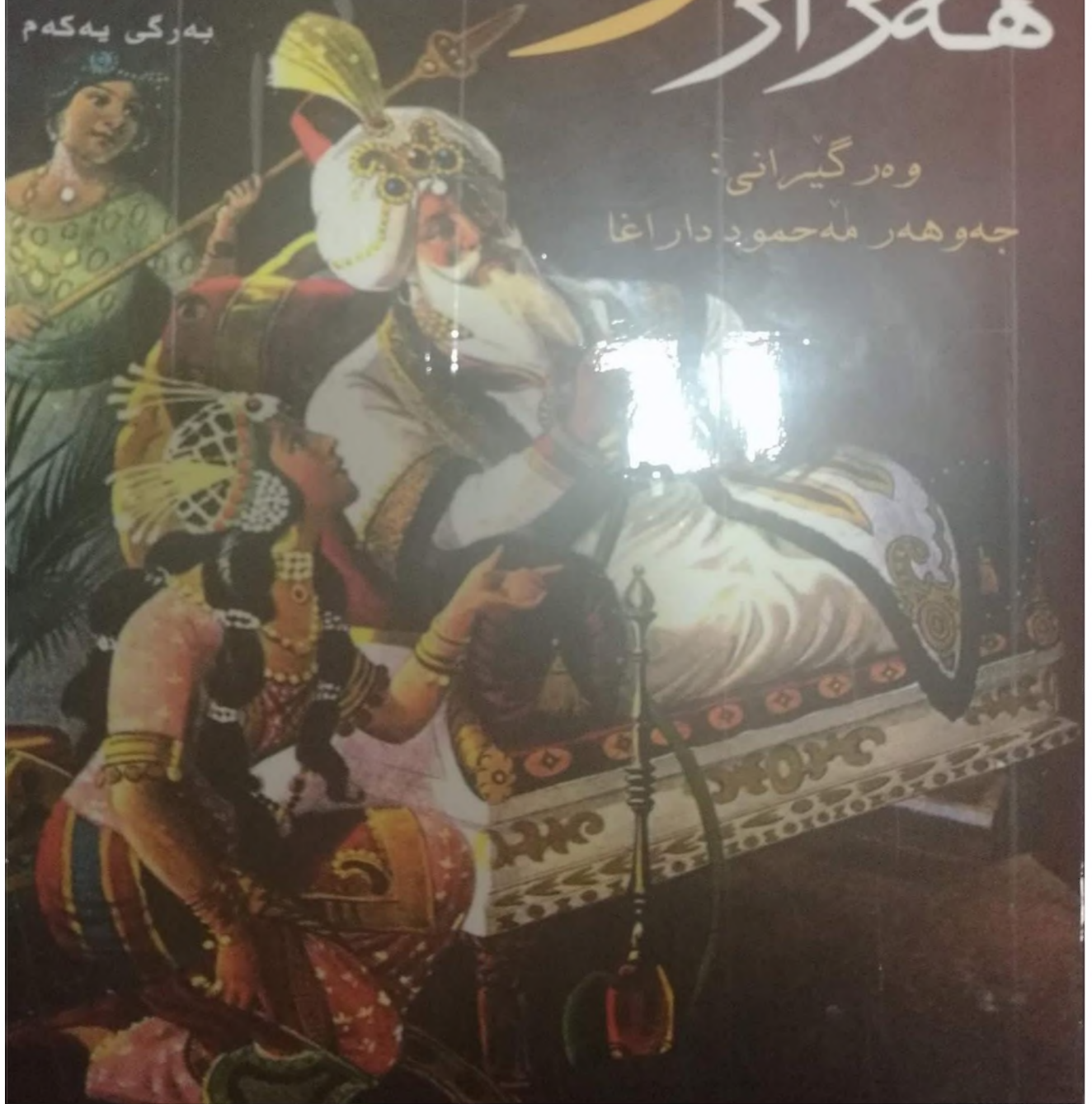

ههزار و يه لاشه ولا

به رنگی په که م

وهر گیرانی
جه وهر مله حمود داراغا

ههزارويهك شهوه

وهرگيپرانی : جهوههه مههموود داراغا

چاپی دووهم

۲۰۱۳

ھەزار و يەك شەھەر

بەرگى ۱۰۰

ۋەرگىيە: جەۋھەر مەجمۇودى ئارالغا

دېزايىنى بەرگى:

(قىزىق ھەلىق)

تايپ: جەۋھەر مەجمۇودى ئارالغا

تېرژ: (۱۰۰۰) دانە

چاپى دوۋەم سەلىمانى ۲۰۱۳

لەسەر ئەرگى چاپخانىسى (چۈچۈرچا) چاپكراۋە

ژمارى سېلارنى (۷۰۲) ى سالى (۲۰۰۷) ۋەزارەتى رۇشنىيەسى يېتىراۋە

ماق چاپ كۈرۈنەۋى بۇ ۋەرگىيە پارتىزراۋە

پیشه‌کی

ومرگپران له خویدا کاریکی سهخته و پشووی دریژو شارهزایی هرهو بهرامه‌یه‌کی نه‌دمبی ناسکی گهرمه‌که. له‌گه‌ل رۆشنیری یه‌کی گشتیی بهر بلاق. کوردانیس ومکو ههر نه‌ته‌ومیه‌کی بندسته و بی قه‌واله‌و ئالایه‌کی شه‌کاومو زمانیکی یه‌کگرتوو و داخراو به رووی کلتوو و رۆشنیری ولاتانی دوورو نزیکداو سه‌ره‌ال به بهرگری کردن له خو و خاک و کلتوو‌رمه‌کی و بوونی نیشتمانه‌که‌ی به گۆرپانی جه‌نگی سه‌رو مرو دریژخان و خاپوو و بوونی ئابوو و به دوا‌دا هاتنی بژیویی خه‌لکه‌که‌ی. فره خراپ به سه‌ری‌دا، شکایه‌ومو تووشی دواکه‌وتن و چه‌قبه‌ستوویی بوو و له پیشکه‌وتن و په‌ره‌ی ئابوو و ئاومدانی بی به‌ری .

بۆیه‌یش بووینه نه‌ته‌ومیه‌کی تامه‌رزو به ته‌کنۆلۆژیای رۆژئاوا کلتوو و نه‌دمبی نه‌و نه‌ته‌وه خوا پی داوانه و نه‌وه بوو، نووسه‌ران و خاومن خامه‌یانی به برشت، به په‌رۆشه‌وه که‌وتنه و مرگپانی شاکاره جیهانی به ناوبانگه‌کان و نه‌و رۆمانه سنوو به‌زینانه و کتیبانیکی فره نه‌ته‌وه جیا جیاکانی جیهانیان و مرگپایه سه‌ر زمانه شیرینه‌که‌ی کوردان! منیش به‌ختی نه‌وه‌م بوو، که دوو له شاکاره سنوو به‌زینه جیهانیه‌کان و مر بگپمه سه‌ر زمانی شیرینی خۆمان. یه‌کیکیان شاکاره به ناوبانگه‌که‌ی (هه‌زارو یه‌ک شه‌وه — الف لیله و لیله) بوو و له زمانی عه‌رمیه‌وه به ماندوو بوونیکی (٤) سالانه به‌ره‌م هات و چاپخانه‌ی شقان له سالی (٢٠٠٧) دا، ئه‌رکی له چاپدانی ههر (٤) به‌رگه‌که‌ی به تیرازی (١٥٠٠) دانه، له خو گرت و لی‌رموه من سوپاسی خۆمیان بۆ دمر دم‌پر. نه‌و (٤) به‌رگه‌ فره به قه‌شه‌نگی به‌رگیان تی گیرابوو. نه‌وه‌ی که مایه‌ی گله‌یی بوو به‌لای خۆمه‌وه: تایپ کردنه‌که‌ی بوو. نه‌مه‌یش خستمیه سه‌ر نه‌و بیرۆکه‌یه‌ی که ماسی چۆن پیویستی به ناوه و گۆرانی بیژ پیویستی به فی‌ر بوونی میوزیک و شارمزا بوونه له ژمنینی ئامی‌ریکی میوزیک. به هه‌مان شیوه، و مرگپیش پیویستی به فی‌ر بوونی کۆمپیوتهره و و‌رد و تایپ کردن! بۆیه منیش چاکم لی کرد به لاداو خۆم کرده به‌کاربه‌ری کۆمپیوتهره بوومه پیره هاو‌رپیه‌کی کارای! نه‌وه بوو بۆ چاپی دوومه‌ی نه‌م شاکاری (هه‌زارو یه‌ک شه‌وه) یه خۆم ماندوو کردو سه‌ر له‌به‌ری چوار به‌رگه‌که‌م، دوا‌ی ده‌ستکاری کردن و به‌راورد کردن له‌گه‌ل چاپه ههره کۆنه‌که‌ی (الف لیله و لیله)، که به چاپی (بۆلاق) ناسراوه، هه‌رومه‌ها چاپیکی تری که له چاپخانه‌یه‌کی (به‌غداد) چاپ کرابوو، تایپ کردموه. نه‌مجا هه‌لی خویندنه‌وه‌ی (هه‌زارو یه‌ک شه‌وه) م بۆ رمخسا له رادیوی (ده‌نگی کتیب) داو نزیکه‌ی (٣) به‌رگی نه‌م شاکارم، له (١١٠) به‌رنامه‌دا، خویندموه، که رۆژانه کاتژمیر (یه‌ک و نیو)ی دوا نیوم‌پروان، په‌خش دم‌کراو شه‌وانه‌یش کاتژمیر (١١) دووبات دم‌کرایه‌وه. به نیازیش بووم که کۆی نه‌م به‌رنامه‌نه و دوا‌ی خویندنه‌وه‌ی ههر (٤) به‌رگه‌که‌ و به ده‌نگی خۆم ومکو و مرگپیری

رۇمانەكە، كلىپى بىكەم و بە سەر سەنتەرى نابىنايانى ھەموو ھەرىمدا بالاۋى بىكەمەو. بەلام بە داخەو، ئەو دەزگاي رادىوئى يە، نەيتوانى درىژر بە پرۇژمەكى بدات. منىش بە ناچارى ئەو رادىوئەم جى ھىشت و دەستەم لە پۇستى بەرپۇە بردنەكەى كىشايەو.

شاكارى دوومەيش رۇمانى (شەرو ئاشتى — الحرب و السلم) بوو. ئەم رۇمانەيش (۴) بەرگ بوو و لە نووسىنى كەلە نووسەرى بەناوبانگى رووسى (تۇلستۇي) بوو. وەرگىرانى ئەم رۇمانەيش (۴) سالىكى پىچوو! (خانەى وەرگىران) — كە سوپاسيان دەكەم — بە تىراژى (۷۵۰) دانە و لە سالى (۲۰۱۲) دا، چاپى كرد. ئەم (۴) بەرگەيشەم بە دەستى خۇم تايپ كردو لىرمەو فرە سوپاسگوزارى بەرپىز كاك شۇرشى بەرپۇمبەرى ئەو دەزگايەو بەپىزان كاك زاناو نزار نورى ھەلەبىرو دىزاینەرى كىتەبەكەم دەكەم، كە يارمەتەكى باشيان دام لە چاپ كردنى ئەو شاكارە قەشەنگەدا.

چىرۇك و رازەكانى، (ھەزارو يەك شەو) بە لای ئەدەب دۇستانى جىھانەو، زۇر گرنگ، چونكە جىماومىيەكى كۇنى ئەدەبى گەلانە. سەرچاۋى فرمىەك لە كەلە نووسەرانى جىھان بوو! ئەوئەتە فۇلتىرى كەلە نووسەر، دانى بەوئەدا ناوہ كە دواى ئەوئەى (۱۶) جاران سەر لەبەرى شاكارى (ھەزارو يەك شەو)ى خويندووئەتەو بووئەتە نووسەر! لە بارەى رازەكانى (ھەزارو يەك شەو)و، بىرو راگەلىكى جىاواز ھەن. تىياندايە راستگۇيانە و بىلايەنانە، لە سەرى دواوہ و ھەشيانە نادروست و بە مەبەست بوو.

لە جۇرى دوومەيان وەكو (دى گۇيە)ى ھۇلەندى. كە چىرۇك و رازەكانى ئەم ھەزارو يەك شەومىيە دەگىرپتەوہ بۇ سفرى (ئەستىرى تەورات)! كەسانىكىش ھەن دەللىن: دانەرى ئەم شاكارى ھەزارو يەك شەومىيە، جوومكان بوو! بەلام دواتر بەلگەى نوئ كەوتە بەر دەست رۇژئاوايىيەكان. ئەوئەيش بە ھۇى رۇژھەلاتناسى فەرەنسى (ئەنتوان گالان — ۱۶۴۶ — ۱۷۱۵)دوہ بوو. ئەم پىاوہ يەكەمىن كەسلىك بوو كە كىتەبى (ھەزارو يەك شەو)ى وەرگىرا بۇ زمانى فەرەنسى و سالى (۱۷۰۴) بە چاپى گەياند.

تا ئەو دەمەى كە ئەنتوان گالانى نوئەنەرى فەرەنسا، لە ئەستەمبۇل، دەستنووسى (ھەزارو يەك شەو)ى، لە دوا سالەكانى سەدەى نۇزدەيەمدا، دەست نەكەوت. ئەو شاكارە قەشەنگ و ناۋازمىيە، كەوتبووہ گۇشەى بىر چوونەوہو!

دواتر بە ھاندانى (كۇلبىرت)ى وەزىرى فەرەنسا، ئەنتوان گالان ئەو شاكارەى وەرگىرايە سەر زمانى فەرەنسى. بەلام دەستپاك نەبوو لە وەرگىرانەكەيدا و بىرىكى ئەو دەقانەى پىشتگۇئ خىست و جارى بارىش خىستە سەرى بۇ دەقەكان كىرەبوو! بەلام ئەم (گالان)ە بەختى يار بوو و دەستنووسىكى تىرى (۴) بەرگىي لە ولاتى شامەوہ پى گەيشت، كە كۇنتىنى دەستنووسەكانى رۇمانى (ھەزارو يەك شەو) بوو و تا ئىستائىش (۲) بەرگى ئەو دەستنووسە لە (كىتەبخانەى مىلىي فەرەنسا)دا، ھەلگىراوہو ماوتەوہو! بەلام بە داخەوہ

دەستووسى بەرگى چوارمى بىز بوو!

دواتر (ئەنتوان گالان) پياۋىكى مارۋنى لە (خەلەب) دەبىيىت، بە ناۋى (خەنا)و، كە چىرۆك و رازىكى فرەى عەرمبى، لە بەر دەبىيىت و پىدەچىت كە ئەو پياۋە خىكايەتخۋان بوو بىت. (گالان) گوئ بۇ خىكايەت و رازمكەنى دىگىيىت. دواتر ھەر ئەو پياۋە خەلەبى يە، چەندىن چىرۆكى بۇ دەنووسىتەۋەو پىيى دەبەخىيىت.

(گالان) يىش لەو چىرۆكانەى ئەو پياۋە، بەرگى چوارم پىك دىيىت و ئەم شاكارى (ھەزارو يەك شەۋە)ى پى تەۋاۋ دەمكەت. بە دۋاى ئەم كارمدا، (۷) بەرگى تىرى ئى دەدۆزىتەۋە! بەرگى ھەشتەمىشى سالى (۱۷۰۹) پەيدا دەمكەت! بەرگى نۆيەم و دەيەمىشى سالى (۱۷۱۲) دەست دەمكەۋىت. بەرگى يازدەيەم و دۋازدەيەمىشى، (۲) سالى دۋاى مردنى ئەم (ئەنتوان گالان) ۵، دەدۆزىتەۋە!!

ئەم پياۋە كارىكى باشى كىرد كە بە ھۆى ۋەرگىپرانى ئەم كىيىي ھەزارو يەك شەۋەيەۋە، تۋانى پەنجەرمەيەكى نوئ بە روۋى رۆژئاۋايىيەكاندا بىكاتەۋە بۇ ناسىنى كەلەپوورى نەتەۋەكانى رۆژھەلات و پالئەرىكى باشىش بوو بۇ ئەۋەدى كە سەدەى ھەژدەيەم بىيىتە سەدەى لىكۆلئىنەۋە لە كلتوورو ۋۆلكلۆرى گەلان. بۇ يەكەم جار (ئاكوب) و (فيلەلم گرىم) كە ھەردوۋىكىان برا بوون، لە سالى (۱۷۱۴)دا، بناغەى زانستى ۋۆلكلۆريان دامەزراند. ئەم دوو برايە كەۋتەنە كۆ كىردنەۋەى چىرۆك و رازە ۋۆلكلۆرىيە مىلى يە كۆنەكانى ئەلمان.

بە دۋاى ئەم دۋانەيشدا، (يوسلايىف)ى روۋسى كەۋتە كار كىردن لەم بواردە و ئىدى كارى كۆلئىنەۋە لە ۋۆلكلۆر، لە نىۋ نەتەۋە جۆراۋ جۆرمكانى جىھاندا، تەشەنەى كىرد. دواتر بەلگەى نوئ كەۋتە بەر دەستى رۆژئاۋايىيەكان. ئەمەيش بە ھۆى ئەو (ئەنتوان گالان)دۋە بوو. كە رۆژھەلاتناسىكى فەرەنسى بوۋە لە نىۋان سالىنى (۱۶۴۱ – ۱۷۱۵)دا ژياۋە. ئەو رۆژھەلاتناسە يەكەمىن كەسەك بوو كە رۆمانى (ھەزارو يەك شەۋە)ى ۋەر گىپرايە سەر زمانى فەرەنسى و لە سالى (۱۷۰۴)ز دا بە چاپى گەياند.

لە ژمارە (۷ – ۸)ى گۆفارى (افاق عربىيە)دا، وتارىك بلاۋ كراۋەتەۋە، بە نىۋى (ئەنتوان گالان) ۋەرگىپرانى ھەزارو يەك شەۋە، بۇ زمانى فەرەنسى، ھاتوۋە: (كۆيىنۆ)ى رۆژھەلاتناسى فەرەنسى، كە سالىنىكى زۆر لە رۆژھەلاتدا، مابوۋەۋە. كىيىيىكى نوۋسىۋە بە ناۋى (سى سالىن لە ئاسيا). ئەم چەند دىرەى تىدا نوۋسى بوو:

لەگەل ھەر ھەنگاۋىكىدا كە لە ئاسيادا – مەبەستى نىشتەمانى عەرمبە – ھەلى دىنىيىن. ھەست دەمكەين كە: كامل تىرىن و راستگۆ تىرىن كىيىيىك لەو بەشەى جىھاندا، كىيىيى (ھەزارو يەك شەۋە)دە!

ئەنتوان گالان بەو ۋەرگىپرانى رۆمانى ھەزارو يەك شەۋەيە كارىكى باشى كىرد. چۈنكە پەنجەرمەيەكى بە روۋى كەلەپوورو كلتوورى نەتەۋەكانى رۆژھەلاتدا، بۇ رۆژئاۋا كىردەۋە!

سەددى ھەژدەيەمىش سەردەمى كۆلىنەوۈ لە ھۆلكۈرى گەلانى ھىنايە ئاراوۈ.

ھەستىيان بەھمىش كرد كە لە دوو توۋى ئەو چىرۆك و رازە كلتورىيە كۆنانەدا، باو و نەرىت و شىۋازى بىر كىرنەوۈمو داھىنانە كۆنەكانى نەتەودكانى جىھان وە دىيار دەكەون و وىناى ژيانى كۆمەلەيتى نەتەودكان دەكەن و ئەو شىۋە ژيانەى كە مىژوو نووسان پشتگوۋيان خست بوون. ئەوۈتا (جەواھىر لال نەھرۆ) لە نامەيەكىدا بۆ كچەكەى نووسى بووى: ئەى تۆ بەغداد و ھاروونە رەشىدو شەھەرزادىت وە بىر نايەتەوۈ؟

ھەزاران كەس ھەن، كە ھەر ھىچىشيان لە بارەى خەلىفەكانى عەباسىيەوۈ نەبىستوۈدا كەچى لە بارەى بەغدادى شارى خۆشەويستى قەشەنگى و سەر كىشى يەوۈ فرديان بىستوۈدا چونكە زۆر جاران ئەو دەولەتانەى لە دىناى ئەندىشەى مرۆفدا دروست دەبن، فرە راست و دروست ترن، لەو دەولەتانەى كە لە واقىعدا، بەرھەم دەھىنرەن؟

كۆلىنەوۈ بە دوادا چوونىكى فرە، لە بارەى شاكارى ھەزارو يەك شەوۈوۈ كراوۈ زۆرىك لە رۆژھەلاتناسانى ئەورووپا سەرقاتى ئەو كارە بوون. دواترىش توۋىزەرانى عەرب. بەلام ئەو لىكۆلىنەوۈمو توۋىزەوانە لە بارەى شوۋن و سەرچاۈوۈ نووسەرى رۆمانى ھەزارو يەك شەوۈوۈ، شىكىستان خواردوۈمو لىلى و وىلى يەكى فرەيان تىدا بوۈ؟

سەيرە!! بۆچى دەبىت نووسەرى ئەم شاكارە، ناۋى خۆى بواردبىت و ئەو ھەلە مەزنەى بەسەردا، تىپەرى بىت!!؟ لەبەرچى ناۋى خۆى بە سەر دەستنووسەكەيەوۈ، تۆمار نەكرەوۈ!!؟

كەوابوۈ دۆزىنەوۈى ناسنامەى ئەم رۆمانى (ھەزارو يەك شەوۈ) يەو شوۋىنى ھاتنە ئاراۈى و ناۋى نووسەركەى، ھەروا سانا و بى گرى و گۆل نىيە و بە تەقەلاى تاكە كەس دەستەبەر نابىت.

بۆيە منىش ئەم شاكارە جىھانىيەم وەر گىرپايە سەر زمانى شىرىنى كوردى، تاكو كىتەبخانەى كوردىش، بەم شاكارە ئاۈدەداتر بىتەوۈ.

ئەوۈتا خاتوونە نووسەرى ئەمەرىكىش لە بارەى ئەم رۆمانى ھەزارو يەك شەوۈوۈ وتوۋىيەتى: ھەموو شتە قەشەنگ و جوانەكانى ئىمە - مەبەستى نەتەوۈ رۆژئاوايىيەكانە - لە رۆژھەلاتەوۈ، سەرچاۈى گرتوۈ؟

ئەوانەى كە ھەلە ناكەن، ئەو كەسانەن كە وىستاون و جوۈلەيان نىيەوۈ بى بەرھەمن! كەوابوۈ، ئەم كارەى منىش بى خەوش نىيەوۈ لەگەل داۋى ئى بووردنم لە خۆينەرانى ئەم شاكارە، خوازىارىش دەستىم بگرن و يارمەتى خۆم و خۆيان بىدن و ھەلەكانم بۆ راست بىكەنەوۈ و جارىكى دى سوپاستان دەكەم.

جەوھەر مەحمود داراغزا
سلىمانى | بەكرەجۆ ۱۱ / ۳ / ۲۰۱۲

چىزىكى (شەھرىار) و (شازمان)
دەگىن نەمە:

خۇا خۇى زانا و رموا و گەورە و بەخشىندە و نىان و بە بەزمىيە- لە سالانى پېشىن ، لە نىو سەربووردەى نەتەومىيانى دىرىن ، لە يەكى لە دوورگەكانى (ھىند) و (چىن) لە ھۇزى (ساسان). پاشايەك ھەبوو . خاومەن سويا و دەست و پىوۋىند... دوو كوپى بوون . گەورە و بچووك . شۆرە سوارە و ھەردوو چاپووك . گەورمەكان ، زۆر سوارچاك بوو، لە دوزمانى بى باك بوو. لە ولات بەرپوۋە بردن دا. دادپەروەر و خۇشەويستى مەملەكەت بوو . زۆر سەلار بوو.. ناويشى (شەھرە يار) بوو.

برا بچووكەكەيش پاشاى ولاتى (سەمەرقەند)ى عەجەم بوو. لە نىو رەمەكى خەلگەدا خاترجەم بوو . لە دادى كۆمەلەيتىدا: ويئەى كەم بوو.

بە درىزايى (۲۰) سال ھەر يەكە و لە مەملەكەتى خۇيدا حوكمران بوو .
روژىكيان .. پاشاى گەورە تاسەى بىنىنى پاشا چكۆلەى براى كرد . بۆيە ھەرمانى بە ۋەزىرى دا، رىي بەرمە مەملەكەتى (سەمەرقەند) بگىرتە بەر... تا لە تەك خۇيدا بېھىنئە ميوانىي . ئەويش بى باكانە رىي گرتەبەر، كە گەيشتە ولاتى پاشا چكۆلەى بەختەۋەر .
چوۋە ديوەخانەكەى و سلاۋى پاشا گەورەى كاكى پى راگەياندا . تىي گەياندا كە كاگەى تاسەى دىمكات و مەبەستىتى سەردانىي بىكات . ئەمىش بە خۇشحالى يەۋە پەسەندى بوو.
گەورە ۋەزىرەكەى خۇى كىردە جىگرى خۇى ، تاكو تا دىگەرپىتەۋە پاشايەتى بىكات . دواتر رەشمان و دىۋار و وشتر و بار و ھىستەر و دەست و پىوۋىند و دەۋرە بەرانى بەرپى كەۋتن .
دواى كەمىك دوورگەۋتەنەۋە لە شار و لە نيوە شەۋدا (شازمان)ى برا بچووك .. ئەۋ (گۆ)يەى بىر چوۋ بوو كە كاتى خۇى ، كاگەى بە ديارى ، پىي بەخشى بوو . بۆيە بە تەنيا گەرايەۋە تاكو گۆيەكە ھەلبىگىرت و خۇى كرد بە كۆشكدا . كە سەپىرى كرد ژنەكەى لە نىو جى و نوپىنەكەى دا لەگەل گۇرانى بىزىكى عوود ژمن نووستوۋە و دەست لە ملانى بوۋە !

كە ئەمەى بىنى دنيا لە بەرچاۋى تارىك بوو، لە دلى خۇيدا وتى:
ھىشتا لە شار دوور نەكەۋتوۋمەتەۋە : ئەم قەحبەيە ئەمە حالەكەيەتى !! ئەى ئەگەر ماۋمىەك لەلەى كاگە بىمەنمەۋە ، چى روو دىمات ؟!

بۆيە شەمشىرى لى ھەلگىشان و ھەردوۋكىيانى كۈشت . بىدەنگ گەرايەۋە كى كارۋانەكە و ھەرمانى سەفەرىدا . كە گەيشتە مەملەكەتى پاشاى گەورە : پاشا چكۆلە تەتەرى ناردە كۆشكى كاكى كە مژدەى گەيشتن بگەيەنئەت .

پاشاى گەورە كە بەمەى زانى ، شارى رازاندەۋە و بە خۇشحالى يەۋە چوۋە پىشۋازى

براکه‌ی . که به کۆشک گه‌یشتن پیکه‌وه دانشتن . (سازمان) کرده‌وه‌ی نه‌شیای زنه‌که‌ی
بیر که‌وته‌وه . بۆیه زۆر خه‌مبار بوو .. رنگی زمره‌ه‌لگه‌را و لاواز بوو بوو . برا گه‌وره‌که‌ی
هه‌ستی به‌مه‌ کرد و پیتی وابوو ، به‌ه‌وی مانده‌وه‌یه‌تی ریگا و دوورکه‌وته‌وه‌یه‌تی ، له
مه‌مله‌که‌ته‌که‌ی . بۆیه وازی لی هینا .

دوای چه‌ند رۆژیک خۆی بۆ نه‌گیرا و لیتی پرسى :

براکه‌م لاواز و رنگ زمره‌ه‌ستینم !

نه‌میش هه‌ر نه‌وه‌نده‌ی وت :

له‌ ناخه‌وه‌ بریندارم !!..

پاشای برا گه‌وره‌ وتی :

که‌واته ... ده‌چینه‌ راو و شکار ، که‌ رنگه‌ که‌میک دلت پیتی بکریته‌وه . به‌لام شا چکۆله
په‌سه‌نده‌ی نه‌بوو . بۆیه (شه‌هریار) شا .. به‌ ته‌نیا خۆی له‌گه‌ل دمست و پیتوه‌ناییدا چووه
راو و شکار .

له‌ کۆشکی شادا .. بانیزمیه‌ک هه‌بوو ، که‌ به‌ سه‌ر رمزو باخه‌که‌ی کاکیدا ده‌پروانی . دوی
گه‌شت کردنی براى گه‌وره‌و چوونه‌ راو . پاشا چکۆله‌ی میوان له‌ دانیشتن بیزار ده‌یت و
خۆی ده‌کات به‌و بانیزمیه‌دا و له‌ویوه‌ خه‌ریکی رووانی نه‌و رمز و باخه‌ جوانه‌ ده‌یت .
هینده‌ی زانی ده‌روازدی کۆشک کرایه‌وه‌ و (٢٠) که‌نیزه‌ک و (٢٠) خزمه‌تکار هاتنه‌ ده‌روه‌و
براژنه‌که‌یشی له‌ نیوانیاندا بوو . زۆرخان و مان بوو .. ناسک و جوان بوو .

چوونه‌ سه‌ر ، جه‌وز و ئاوێک . خۆیان رووت کرده‌وه‌ و له‌ سه‌ر لیواری جه‌وزمه‌که‌ دانیشتن
و دمستیان کرده‌ خواردنه‌وه‌ و یاری کردن و شیع‌ر خۆینده‌وه‌ و گۆرانی وتن .

(سازمان) له‌ دلی خۆیدا وتی :

(به‌لا) یه‌که‌ی من ... له‌م (به‌لا) یه‌ .. سووک تره‌ !

هه‌ر له‌ویدا .. خه‌م و په‌ژارمه‌که‌ی خۆی له‌ بیر چووده‌ .. !

دیسان له‌ دلی خۆیدا وتی :

نه‌مه‌ زۆر گه‌وره‌ و گران تره‌ له‌وه‌ی به‌ سه‌ر من هاتووه‌ !

نیوازه‌ پاشای گه‌وره‌ گه‌پایه‌وه‌ و سه‌یری رنگ و رووی (سازمان) ی برا بچووک و
میوانی کرد ، سوور هه‌لگه‌راوته‌وه‌ و له‌ سه‌ر سفزه‌یش نانیکى باش ده‌خوات و وکو جارێ
که‌مخۆرنی یه‌ !

بۆیه لیتی پرسى :

براکه‌م جوانه‌که‌م ... نه‌وسا رنگ و رووت زمره‌ه‌لگه‌را بوو . نیستا رنگ و رووت وک
جارانی لی هاتووته‌وه‌ ، نه‌حوالی خۆته‌م پین بلی !

(سازمان) وتی :

گۆرانی رنگ و روو و زمرد هه لکه پانی خۆمت پێ دەلێم .. به لām بۆ هۆیه کهی داوای
لێبوردن دهم !

شا (شههريار) وتی :

تۆ ... جارێ ، با .. هۆی رنگ بهرین و لاوازی یه کهی یه که مچارت ببيستم .
(سازمان) وتی :

کا که ، که وزیر کهت ، نارد ه شوینم خۆم نامادهی سه فهر کرد و له شار دمرچووم . (گۆ
(یه کهی تۆم بیر که وته وه که له (کۆشک) بیرم چوو له گه ل خۆم بیهینم . بۆیه گه پامه وه و
به دزی یه وه .. خۆم به کۆشکدا کرد . بیهینم ژنه کهم له ته ک گۆرانی بیژیکدا به و نیوه
شه وه لێ نووستوو !! منیش ههر دوو کیانم کوشت و به ره و ئیره هاتم . ئیدی بیرم ههر
له و کاره دهم کرد وه . ههر نه وهش بو وه هۆی لاوازی و رنگ زهمردیم !!
به لām بۆچی ئیستا به خۆدا هاتوو مه ته وه و رنگم جوان بۆته وه ؟ بم به خشه : هۆیه کهیت
پیت نالیم !

که برای گه وه ره نه مه ی بیست پیتی وت :

سوینیت دهمم به یه زدان : دمییت هۆی نه مانی رنگ زمردی یه که شتم پێ بلێیت !
ئیدی برا بچووک چاری نه ما و لێرش له مالی برا گه وه ره ، چیی دیبوو ، بۆی گێرا یه وه .
پاشای برا گه وه ره وتی :

ئیستا ئیدی منیش به تاسه ی نه وه وه م ، به چاوی خۆم نه و کارساته بیهینم !
ئهمجا (سازمان) به کاکی وت :

کوا بوو به قسه ی من بکه و له کۆشکدا بلاوی بکه ره وه که بۆ (راو و شکار) دهم چیه
دهر وه ی شار . دواتر به دزی یه وه له نه و شوینته ی من خۆم جه شاردا بوو ، خۆت دابگره ..
تا کو به چاوانی خۆت بیینی !

شای گه وه ره ، فه رمانی دا بۆ راو و شکار . پاسه وانان و دهمت و پێومندان ، ره شمال و
ده واریان برده دهر وه ی شار . شا (شاهه هریار) له ره شمالیکدا خۆی توند کرد و فه رمانی دا ،
که نه هیلن کهس بیته ره شماله که یه وه . بهرگی شاهانه ی لا برد و خۆی گۆری و به ره و شار و
کۆشک بو وه وه و به دزی یه وه خۆی کرد وه به کۆشکه کهیدا . چوو نه و بانیز میه ی که برا
بچوو که کهی چاو مروانی بوو و به سه ره ره و باخه کهیدا دهر وانی . داوی سه عاتیک بیینی
کۆیله کانی کۆشک و که نیز مه کهان و شاژن هاتن و نه ومیان کرد که برا کهی بۆی گێرا بو وه وه .
نه م کارمیان تا داو نیو مه پۆیه کی درمگ درێژه ی بوو .

نه م کاره ناله باره شا شه هریاری برا گه وه ره ی زۆر خه مبار کرد و هۆشی له سه ردا نه ما و
چوو به باخه که وه و به شم شیر ملی (ژنه کهی) و هه موو (که نیز مک) و (خزمه تکار) مکانی
به راند . ئهمجا رووی له پاشای برا بچووک کرد و تیی گه یاند که ئیدی ، پاشایه تی به

که لکی نهوان نایمت و وا یاشه سمری خوځیان هه لنگرن و ولات به جی بهیلن ، یو لک سمری
خوځیان گوځی ، له دهرگی پشته موهی کۆشک و به نهینی جووله دهرموه و دخت و سهری
به پیوه .

ماویمکی هره روځستن و دواتر مانوو بوون و له میترگ و باخیکدا خوځیان بهیلمه
دوو به دوو درختیکه مهرتیا بینی و له ژیریدا کانیلمیمکی ناوی سارگاز و نرنگه
دهریا بوو . دوو برای پاشا خوځیان گهیانه لهو بن دله سینهر چره .
دواي خو تیر کردن ، ویستیان کیمیک بجهوینهوه . کچی له ناکاو دهریاکه کهنه

شهوئلان و هه لچوون و داجوون ! له ناکاو ستوونی دوو که لکی رش له دهریاکهوه دهرموه
و دیوکی که له گهتی سنگ پان له دهریاکه هاته دهرموه و سندوو هیکه له سهر نابور اهری
لهو درخت و کانی و ناوه هات که دوو برا پاشاکه لی دانیش بوون .

دوو براکیش زور ترسان و ههر هیندیان بۆ کرا به درختکه کانا هه لزان و له لیلو
و گه لکاندا و له ترسی دیوه خوځیان شاردموه . دیوه کیش له سینهری مارکه کانا لی دانیش
و سندوو هیکه خسته بهردستی و کردیموه و له نیو لهو سندوو هیکه شیدا ، سندوو هیکه
بجوو کتری دهرهینا و فقلی لهو سندوو هیکه شیدا کردموه و کچیکه ناسک و نازداری هیکه
دهرموه ! که دختوت لهو شیره بۆ لهو و تراوه .

که دهرکهت ، دپی به تاریکی دا شهنکی به نیای پر ناریکی دا
به تیشکی لیوی خوځرکان هه لنین مانگی ناسمانیش له نشیوی دا
له بهر دهمیدا گرڼووش برینه لهو دهمی برزی که به ختیوی دا
دیوه که رووی لهو کیزه نازداره کرد و وتی !

لهی کیزی هه شهنک و جوان .. دهموی سهر بخرمه سهر رانی نهرمت و سهر خهره
بشکینم .

کیزه جوانه سمری دیوه خسته سهر رانی و دیوهی کرده خمو . دواي کیمیک ، بیری
بوو و کهوته روانین به دهورو بهری خوځیدا و سهری پلاند کردموه تاگو لهو درخته هه لزا
بروانیت و دوو برا پاشاکه له نیو لق و پۆیمکاندا بینی !
لهویش رانی خوځی له ژیر سمری دیوه دهرهینا و به نارامی له سهر زهوی دانا . لهو
له بن درختکه کانا وستا و نامازی پیلان که هیچ ترسیان نه بیت و بیله خوارموه . لهو
به قسیشی نه کمن لهو دیوه کیمیان لی به خه بهر دینن و هانیسی دهنا که ههریو کرا
بکوزیت !

دوو برای پاشایش له ترسی دیوه که هاتنه خوارموه . لهجا کیزه هه شهنکه ههره
به ههر دووکیان دا ، که له گهلی جووت بین ! لهو انیش هره پارانهوه که کۆلیان لی پلاند
شتی وا ناکمن .

بەلام كيزه سوور بوو لە سەر داواكمى . دوو براى پاشا تيگەيشن كە نابيت لە قسەى
 كيزه دەريچەن ناچار كەوتنە جاو لێك داگرشن و رازى بوون بەو كارە نەشاو .
 كە كيزه پێى زانين ، پێى وتن كە گەر رازى نين وا ديوكە بە خەمەر دېنم . ئەوانيش
 رێك كەوتن كە بەكمەجار براى گەورە بچیتە لای و بە داویدا برا بچووك .
 كە لەو كارە بوونەوه ، كيزه رووى كردە هەردووکیان و وتى :

ئەم دێو هێندە گێلە كە پێى واىە دەرئەت بە سەر مەگر و هێلبازى زاندا زال بێت .
 ئەمەتا منى لەو سەندووقەدا بەند كەردووه و دەرگاى لە سەر كلۆم داوم . ئەم سەندووقەمى
 خستوووتە ئەو سەندووقە گەورەترەوه و خەموت قەلى ئا داوه و سەندووقە گەورەمى
 خستوووتە پێى زەریاو و ژێر ئەو هەموو شەپۆلە بە سەر یەكدا شكاوئەما ، تاكو رێ لە
 ناپاکیى من بگریت ! ئەمە لەو كاتەوهى كە شەوى بۆكێتى یەكەم ، منى رفاند ! ئەمجا
 هەڵمەیمەكى گەورەى لە ماى خۆى دامالى و پێى وتن كە ئەمانە (570) مۆستیلەن و خاوەنى
 هەر مۆستیلەیهك ، یەك جار لەگەڵیدا جیوت بووه !

بە پێكمەننەوه بە دوو برا پاشاكەى وت :

دەى ئێویش هەر یەكەو مۆستیلەكمى خۆى بەلە دەستم ، تاكو بێخەمە ئەم
 هەڵمەیمەوه و با بە ئێووه مۆستیلەكان ببێتە (571) . ئەمە ئەتان بێستوووه لە بارى
 زانەوه ، ئەمە وتراوه :

لە ژنان بێ خەم مەبن پێیان خەرجەم مەبن

داسۆز خۆى پێت دەناس خەمەش پێ كەس

پەندى (یوسف) بزانە جەیان كرد ، هێلبازانە

باوگە ئادەمت .. بـرا لەمەر ژن بوو : دەرگا

شەهریار و شازمەانیى یەم رووداوى كە بە سەریان هات ، فرە سەرسام بوون ! خەم و
 پەزارەكمیان رهوى یەوه و روویان كراپەوه و بە یەكتریان وت :

جا پاشە : ئەمە دێوێكى فرە بە هێزو بە توانایە و ئێمە لە بەرامبەریدا زۆر بێ
 دەسلەتین ! ئەم زەبەلاحە .. ناپاکیى ئێ بگریت ! ئێدى ئێمە بۆ خەم لە خۆمان بۆین ؟
 هەر لەوێدا گشتوگۆیان كرد و بێاریان دا ، هەر یەكەو بگەرێتەوه ولاتى خۆى و

پاشایەتیی خۆى بكات !

دایان لە ئاوەزەنگى و گەرێنەوه بۆ ولاتى شا شەهریار و براى گەورە و دواتر برا

چكۆلەش گەرێنەوه ولاتى سەمەرقەند و جوووه سەر كورسیی دەسلەت .

لە ئەو رووداوه یەدواوه (شەهەریار) هێندەى رق لە ژنان دەبووهوه كە هەر جارە و

كەچێكى ماردە دەر . .. یەكەم ئەو لەگەڵى نەسووت و رۆژى دواتر دى كوشت .

ئەو رەفتارە ناپەسەندى شا شەهریار (2) سالى خاپاند و ئەمەیش بووه هۆى بێزار

بوونى رەمەكى خەللى مەملەكەتمەكى. تا وای لیھات خېزانەكان كچەكانبەن لىكەن
دەبردو لە ترسى پاشاكەيان لە ولات ھەلەمھاتن ..
رۆژىكىيان :

شا (شەھرىيار) داواى لە وەزىرەكەى كرد . كە كچىكى بۇ بىدۆزىتەو و ھەر ھەر
لىى سارە بىكات . وەزىر كە چوو و ناوشارمەكە ، بىنى شار : چۆل و ھۆلە ..! بە بلىكى
و پەژاردو و ترسىكى زۆردو .. گەپايەو و بۇ مالى خۆى . ئەم وەزىرە (۲) كچە
پەكەيان ناوى (شەھرىزاد) و شەویر (دەنيازاد) بوو . كچە گەورەكەى ، كەپەشەكەى
مىژوو سەربووردەى پاشايانى كۆن و ھەوائى ئەمەوھىانى كۆنى خویندەبوو
لىيان گىراوتمەو كە (۱۰۰۰) كەپەشەكەى لە كەپەشەكەىدا ھەبوو . ھەر لە كەپەشەكەىدا
مىللەتەنى كۆن ، تا دەگاتە پاشايان و شاعىرانى دىرىنى تىدەبوو .
كچە گەورە كە باوكى گەورە وەزىرى بەو خەمبارەو بىنى ، لىى پەرسى
تەرى ئەو بۆ ئەو ھەبوو پەژارەيت بە كۆل خۆلدا داود ؟ ئەو شاعىرەكەى
بە خەمبار بلىن دۆش دانەمىنى خەم و پەژارە : با ئەى مەنى
چۆن خۆشى تاسەر نامىنىتەو رۆژان خەمىشت ھەر دەردوونى
وەزىر .. ھەر لە نووگەو ، ھەرمانەكەى شا (شەھرىيار) بۇ گەپايەو .
كچە گەورە وتى :

باشە ، بۇ نام دەيت بەو پاشا زۆردارە ..! يا مەنىش وەكو كچانى بىشوو دىگەن
دەزىم و كىزانى مۇسلمانان لە دەست ئەم پاشا زۆردارە : رزگار دەكەم !
وەزىرى باوكىشى وتى :

بۇ خاتىرى خوا ... يارى بە چارەنووسى خۆت مەكە !
كچەكەيشى وتى :

نەخىر .. ئەگەر تۆ رىم بەدەيت : ئەم كارە ھەر دەكەم ..!
باوكىشى وتى : دەترسم وەك (كەر و گا) ى جوتيارمەكت لى بە سەر بىت .
كچەكەيشى پەرسى : بابەگيان .. بە سەرھاتى ئەو (كەر) و (گا) يە چۆن بوو .

چىرۆكى (كەر) و (گا)

وەزىر دەستى كردە گىراوتمەو سەربووردەى كەر و گاگە بۇ كچەكەى و وتى :
ھەبوو .. نەبوو ...

بازرگانىك بوو . بازارگانانىش خاوەن سامان و مەرو مالاىن .. ئەو پىاوە زن و مەنالى بوو
خوا بەمەرى زانىنى زمانى (بالندە) و (ئازەلان) ى پى بەخشى بوو . ئەم بازارگانە
نشین بوو . (كەر) و (گا) يەكى ھەبوو . رۆژىك گایەكە ، خۆى كرد بە (تەبىلەم)

كەمەركەمە و بېتىن شوۋىنەمكى ئاۋۇشۇن كراۋە ..

(ئاخوۋور) كەمكى گەسك دراۋە .. (كا) و (جۇ) لى (بىزىنگ) دراۋى بۇ ئىكراۋە . (كەم)
ئەش بىن خەم لىي زاگشاۋە . سا . مەگەر جارىو بارىك خاۋىنەمكى سۈۋى پىشى بېۋايە .
بەرمو كىلگەمكى بېردايە و دواتر بىنى يگەرەيمەۋە .

رۇزىكىيان ... بازارگانەكە گۈلى لىۋو . (كا) يەكە بە (كەم) دى وت :

نۇتى گېنات بىن . مەن مانىۋو مەرمو ، تۇش ھەمىشە بىشوو ... لى (كا) و (جۇ) لى پوخشە
دەخۋىت و خاۋىت بىزىرايىت دىكەت .. مەگەر جارىو بارىك سۈۋى پىشت بېنىت / لىمەش
ھەمىشە . بىن لى ئاشىن ... يا زەۋى دىكەللىن و بەرد دىكەللىن !

كەمەركە وتى :

ئاسانە ... كە بىزىرايىت بۇ سەر كىلگە .. لى مەيان خىستىت نىلەكە . خۇت بىدە بە زە
ۋىدا ، لىيشت بىدەن ھەر ھەل مەستە ! كە زۇر ناچار بوۋىت بىچۇ سەر چۇك . كە گەرەيمەۋە
مال . ياھلەت دەخەنە بەردەم .. مەيخۇ ! ھەر وەكى ئەۋەى زۇر لاۋاز بىت . رۇزى يان دوۋان
مان بگەرە ، مەخۇ و مەخۇرەۋە . ئىدى بۇ كارت نايمەن و مانىۋو نايبىت و دەخەۋىتەۋە !
ۋا كابرەى بازارگانىش گۈلى لى گەشتوگۇيانە ! رۇزى دواتر ، جوۋتىار ھاتە لى (كا) و
(ئاللىك) لى بۇ لى (ئاخوۋور) نا . گەيەش زۇر كەمكى لى خۋارد . جوۋتىار گەيەى بىردە جوۋوت .
بىنى زۇر بىن ھىزە . نەمىش بىرى خەمى بۇ خۋارد و لى دلى خۇينا وتى :

ئەمە بە ھۇى مانىۋو بوۋتى دۋىش يەۋە بوۋە !

ئىدى جوۋە لى (بازارگان) و وتى :

گەمەردەم گەيەكە كارى جارىنى بۇ ئاكرىت . ئەمەشەۋىش ، شىتىكى ئەۋەتۋى لى ئاللىكەمكى

نەخۋاردىۋو .

بازرگان كە لەۋ كەين و بېيەنە بەنكا بوۋ وتى :

بىرۇ . (كەم) كە بىبە و بىخە شوۋى (كا) يەكە تا ئىۋارە جوۋتى بى بىكە .

جوۋتىارەش ئىۋارە ، دۋى ئەۋەى بە بىزىرايى ئەۋ رۇزە جوۋتى بە كەمەركە كىرد بوۋ
ھىنايەۋە مان . لەبەر ئەۋەى ئەۋ رۇزە (كا) يەكە بىكار بوۋ و ھەۋابوۋەۋە . كە كەمەركەى
بىنى سوپاسى كىرد . (كەم) كەيەش لى داخدا بىنەنگ بوۋ و بەشىمەنى يەكى زۇرى كىشا .
رۇزى دواترەش جوۋتىار ھاتەۋە و (كەم) دى بىردەۋە بۇ جوۋوت . كە ئىۋارە گەرەيمەۋە بېنىتى
ملى دامالدىراۋو ، مانىۋو و نىۋە مەرمو بوۋ بوۋ .

(كەم) كە سەرنجى دايە (كا) يەكە و لى دلى خۇينا وتى :

خۇم بە خۇسەم كىرد .

روۋى كىردە (كا) يەكە و بىنى وت :

ئەۋە بىزانە نامۇزگارەيت دىكەم .. بىستۈمە خاۋىنەكەمان وتوۋىمەش ! ئەگەر ئىسجارە

گایهکه هه‌ئه‌ستایه‌وه بۆ کارکردن . ئه‌وه بیدینه دست هه ساب ، با سهری به‌په‌ن .
پێسته‌که‌ی بگروویت .

گایه‌که که ئهم نامۆژگاری یه‌ی بیست ، سوپاسی کرد و پێی وت ،
له سیه‌ینه‌ی زووتر ئی یه ، ده‌چمه‌وه سهرکارمکه‌م جووت ده‌که‌م بۆ خاونه‌که‌م .
بۆیه‌ ده‌ستی کرده ئالیک خواردن ، ناخوڕمکه‌شی به‌ زمان لسته‌وه . وا بازرگانه‌ گه‌ن
له‌م که‌مین و به‌ینه‌یشه و خۆی له هه‌ردووکیان داگرتوووه .
بۆ رۆژی دواتر له‌به‌ر ده‌رگای گه‌ورمکه‌دا بوون که جووتیار هات و گایه‌ی هه‌نایه‌ به‌ر
گایه‌که خاونه‌که‌ی پێی که‌وته کلکه له‌قه‌ی بۆی ! بازرگانه‌یش هه‌ینه‌ پیکه‌نی به‌ پش
که‌وت .

ژنه‌که‌ی که له دوورمه‌وه ده‌یروانی ، هات و له می‌رده‌که‌ی په‌رسی ،
ئه‌وه به‌ چی پێده‌که‌نیت ؟

می‌رده‌ی (بازرگان) وتی :

ناتوانم پیت بلیتم ، چونکه ئهم (نه‌ینه‌ی) یه .. ئاشکرا بکه‌م .. پێی ده‌مرم !
ژنه‌ی بازرگان تووڤه‌ بوو وتی :

گه‌ر پێیشی به‌مریت ، هه‌رده‌یه‌ی پێم بلیتی !
بازرگانه‌ وتی :

ژنه‌که‌ نابیت ئهم نه‌ینه‌ی یه‌ی خۆم به‌خه‌مه‌ روو ، ئاخه‌ر .. سوور ده‌زانم دواتر پێی به‌مرم
ژنه‌که‌یشی وتی :

که‌وابوو ، به‌ من پیکه‌نیویت .. !!

نیدی ئه‌مه‌نده‌ی وت و وته‌وه ، تا کۆلی به‌ می‌رده‌که‌ی دا و چاری نه‌ما و نارده‌ی شوێن
(هازی) و شایه‌ت ، بۆ ئه‌وه‌ی وصیعت بکات . ئه‌مجا نه‌ینه‌ی یه‌که‌ ئاشکرا بکات . له‌به‌ر
ئه‌وه‌ی که‌چه‌ مامی خۆی بوو زۆری خۆش ده‌ویست . نارده‌یشی یه‌ شوێن که‌س و کاری نه‌ی
ده‌رو دره‌وسن تا‌کو ئه‌وانیش ئاگادار بن . چونکه هه‌ر به‌ یاس کردنی نه‌ینه‌ی یه‌که‌
پیکه‌نینه‌که‌ی ده‌م و ده‌ست ده‌مرد .. !!

هه‌ر هه‌موو ئه‌وانه‌ی که بانگ کرابوون له ژنه‌ پاره‌نه‌وه :

که بۆ خاتری خوا : واز به‌ینه‌ له‌م پیاوه‌ خۆ... ئه‌و باوکی مه‌داله‌کاته .

که‌چی ژنه‌ وه‌لامی دانه‌وه و پێی وتن :

به‌شیمان نابمه‌وه ، ده‌بیت ، هه‌ر پێم بلیت . لێی بگه‌ڕێن ، با به‌مریت ... !

نیدی بازرگان له نێو خه‌لکه‌که‌ هاته‌ ده‌رو رووی کرده (گه‌موو) که‌ی خۆیان .. نه‌ینه‌ی
چی بکات .

ئهم پیاوه‌ که‌له‌شیرێکی هه‌بوو که (50) مریشکی له ژێر ده‌ستا بوو . سه‌گه‌یکیشی هه‌بوو !

ئاگو... شەمۇى بىن بەسەر بەردى
 وئىوۋىشى... خۇا يار بۇت قىسە و باسنىكتان بۇ دىگىر مەمۇە ، رىزگار بوۋىنى بە دىوۋىنى
 وەزىر كچەمكى خۇى بىرد و رۇيشت ، كە گەرىشتە كۆشك...
 شا شەمەردىار روۋى لە وەزىر كىرد و پىرسى ؟
 كىرەمكىت بۇ جىن بەجىن كىردم ؟
 وەزىر وتى :
 قەمەمۇ ئامەلە... مازەى بىكە -
 شا (شەمەردىار) بىش بەو وەلامە فرە خۇشحال بوو -
 بەلام كە سەرنجى (شەمەرزاد) ى دا، دىگىرى... لىنى پىرسى :
 نەمە جىتە و بۇ دىگىرىت ؟
 شەمەرزاد وەلامى ئايەمۇە :
 نەى پاشا.. بىرى خوشكە بچوۋكەم دىكەم و خواحايىزىم لىن نەگىرەمۇە ؟
 شا .. تاردى بە شوئىن خوشكەگەيدا .. كە ئىۋارە سات و لىنى تەلىشتىن خەتە
 بچوۋكەمكى گەيشت باۋىشىان بەيەكدا كىرد .
 دىۋى كەمىك خوشكە بچوۋكە ، روۋى لە خوشكى گەۋرەى ناو وتى :
 تەوخوا .. خوشكە گىيان.. نەگەر چىرۋىكىمان بۇ نەگىرەتەمۇە ! بە نەمەمۇى پىرسى
 بەرىن -
 شەمەرزاد لە وەلامدا وتى :
 گەر پاشا رىم بىن بەدات .. بەسەر چاۋان .
 شا (شەمەردىار) ، كە نەمەى بىست خۇشحال بوو رىنى پىندا .

شەمۇى ۱

چىرۋىكى بازىرگان و دىۋى

شەمەرزاد وتى :
 بۇيان كىرەمۇتەمۇە .. نەى پاشاى ئانا... بە زىيان زانا...
 كە شا (شەمەردىار) نەم قىسە جوانانەى بىست . خۇيىشى لە خەم و دىلەۋكەمدا بوو...
 خۇشحال بوو . رىزگەى پىندا .
 شەمەرزاد وتى :
 كە خەلەك دىگا، بە ئىمە دىستى دىبىتە بەشمان بەۋارە و پىستى
 دىگىر نەمۇە بازىرگانىك ەمىوۋ . سامانىكى فرەى بوو . مامەلەى لە ۋلاتىدا بەرۋارە
 بوو....

(ديو) هيش دواي نهه پيمانه ، نازادي كرد . بازركاننشي گپرايموه مال و كاركلن
راپهراند . زن و مندالي تيگهياند و تا سال تهواو بوو لايان مايهوه . ئيني نشتولان
ههنگرت و كفنهكه خوي خسته بندست و خواحاهيزي له خزم و خوشان كبريه
نابهدلي ريگهي گرتهبهر .

دوروپهرمكه دستان كرده ناله و گريان و لاوانهوه بوي . رويشت . تا گميشه باغ
بيستانيك نهو روزه سهرى سالي نوي بوو . دانيشت بوو بوي خوي دمگريا . پيريك كه لاسيكر
بهرت كردبوو .

بهره ولاي هات و سلاوي ليكرد و پرسى :

نهوه بوي لهه شوين جنوكانهدا لئي دانشتوووت ؟

بازركانكه به سهرهاتي خوي و جنوكهكه بوي گپرايموه .

پيرى خاوون ناسك سهرى سوپما...!! وتى :

بهخوا برا قهرزمكهت گرانه و بهسهرهاتهكهت سهيره...!! گهر به خامه و ناوي چوان
بنووسريت خهلكي پي سودمهند دمبن .

لاي دانيشت و وتى :

بهوخوايه ... ليت نابهدوه : تا ... كهين و بهينهكهت لهگهل نهو جنوكهكه بهرپهره

نههيش غهم و پهزاره و بير كردنهوهي زورتر بوو . دواتر پيريكى دى بهرهو لايان هات

دوو تانجى رمشى پي بوو .

نههيش دواي سلاو كردن پرسى :

بوي لهه شوينه دانشتوون؟ خو... ئيره شويني جنوكهكانه ..!

نهوانيش چيروكهكهيان بوي گپرايموهو نههيش لايان مايهوه . هيندهي پي نهجوو، بهرا

سني يهم پميده بوو و نههيش هيستره زهرديكي پي بوو .

سلاوي كرد و پرسى .. نهوانيش له نووكهوه چيروكهكهيان بوي گپرايموه .

نههيش لايان مايهوه . دواي كهميك گوئيان له گرميهك بوو . تمپ و توژنيك زول

لهوچولموانيمده بلاو كردهوه .

كه تمپ و توژ نيشتهوه ديويكيان بيني شمشيريكى به دستمهوه بوو و چاوانى گپرا

دمبووده و بويان چوو .

بازركانكه له نيوانياندا دهرهينا و وتى :

هسته .. با همر وكو چون كورمكهمت گوشت .. ساوا بتكوژمهوه

بازركان دايه پرهمي گريان . همر سني پيرمكش له ترساندا ههستان و دستان كره

گران .

پيرى خاوون ناسك دستي (ديو) هكهى ماچ كرد و وتى :

ئەى تاجى سەرى (جىۋكە) كان ... ئىستا بە سەرھاتىكى بى وئەى خۇمت لەگەل ئەم
ئاسكە بۇدەگىر مەوہ.. بەو مەرجمى گەر بەلاتەوہ سەىر بوو، لە پاداشتىدا ، سى يەكى
خوئىنى ئەم بازارگانەم بى بىخىشيت .

(دىۋ) مەكە وەلامى دايەوہ :

بەلى...باشە .. گەر بەسەرھاتەكەم بى سەىر بوو سى يەكى خوئىنى ئەم بازارگانەم
جەلال بىت .

چىرۆكى بەكەم

پىر مەىردى يەككى خاۋەن ئاسكى
پىر مەىردەكە وتى :

ئەى (دىۋ) ئەوہ بزانە ئەم (ئاسك)ە كچە مامى خۇمە و لە گۇشت وخوئىنمە .. زۇر
مىندال بوو مارەم كرد . نىكەى (۲۰) سال ئۇ و مەىرد بوو بىن . بەلام مىندالمان تەدەبوو.
بۇيە بى ئەوہى ئەو بزانىت (كەنىزەك) ئىكەم مارە كرد و كوزىكەم لىى بوو كە وەكو مانگ
دەدروشايمەوہ . كورە گەشەى كرد و تەمەنى بووہ (۱۵) سال .

ئەكەم كاروانىكى بازارگانىى گەورەى بۇ رىكخستەم و رووم كرده چەند شارىك . جەز
دەكەم ئەوەىش بزانن كە ئەم كچە مامەم .. ھەر لە مىندالىەوہ خۇى فەىرى (سىجر) كرد
بوو . بۇيە بە سىجر كەنىزەكەى ئنى مىنى كرد بووہ (مانگا) و كورەكەىشەم بە (گوزىكە
(كەى . ئىدى مىنىش دىرەنگانىك لەو سەفەرەكەم گەپامەوہ .

كە لەكەنىزەكە و كورەكەمەم پەرسى يەوہ ، پىيان وتەم :
ئەكەمەت مەردو كورەكەىشت سەرى خۇى ھەلگەرت . ئەوہ بوو سالىك بە خەم و
پەزارمىانەوہ مامەوہ.. دواتر جەئنى قورىان ھات و مىنىش شوانەكەمەم راسپارد (مانگا) يەكى
قەلەوم بۇ بىئىرنىت . مانگا قەلەومەكەم بى گەىشت . توومەز ئەو (مانگا) يە كەنىزەكەى
ئەمە و ئەم كچە ئامۇزايەى ئتەم ، بە (سىجر) كەروپەتى بە (مانگا) . چاكەم بەلادا كرد و
كەىردەم بە دەستەوہ گەرت ، تا سەرى بېرەم .
مانگا .. دەستى كەردە ئالە و بۇرە بۇرە و گەريان .. مىنىش سەرم سوورماو بەزمىم پىيانا
ھاتەوہ .

وتەم :

كاكى گاوۋان .. ئەم مانگايە بىمەوہ ئاۋا گەگەلەكە و دانەمەكى تەرم بۇ بىئە .
كۇنە ئەمەكەىشەم - كە ئەم ئاسكەى بەردەمەمە - وتى :
سەرى بېرە .. چونكە گاو مانگاي لەمە قەلەوترمان نى يە .

منیش به قسم کرد و دستم دایه تاگو سهری بیرم . مانگا که دستت کردم بفرم

وهار

گمراهه دواوه به گوانم وت :

نادی .. تو سهری بیرم ! سهری بری و لهویدا کهولی کرد . گوشت و چهوریکی لهویدا

لهوو و سهر نیست و نیسقان بوو .

بویه پشیمان بووم له سهر برینی و وتم :

برو گویرکه یه کی هله ویشم بو بیته .

تووممز (مانگا) که کهنیز که که ی ژنم بوووه نهو گویر که یه میش که همر نهو بوی هینام
گور کهم بوو... که منی بیی پمتی ملی پچراند و هات و خوی تن هه تسویم و کهوته
گریان و لاوانهوه .

منیش بهرحیم بیاهاتهوه و وتم :

مانگایمکی دی بیته .

ژنه کونه کهم که که مامه . واته نهه (ناسکه) ی نیستا پمتم کردووه وتی :

بیاوکه سهری بیرم .. نهمرؤ روژیککی پیرؤزه و دمبیت ، قوربانن جوان و جانی تپا
بکریت !

منیش وتم :

سیرکه .. به همرمانی تو : مانگا کهمان سهر بری ، مایه پووچ دمرچووین و سوودمان
لی نمدی . نه مجاره به قسمت ناکهه .

ژنه کهیشم سویندی لیم خوارد و وتی :

به خوی رحمان و رحیم .. دمبیت همر نهه گویر که یه .. لهه روژه پیرؤزه
بیری . گهر به قسمیشم نه کهیت .. نه تو میردی منیت و نه منیش ژنی تووم .

که نههه لی بیست .. له مبهستیشی بی ناگا بووم . به کیردیکهوه چوومه پیشوود

دنیا زادی خوشکه بچووکی (شههرزاد) وتی :

قسمکانت چهند بمتام و شیرین و خوشن !

(شههرزاد) یش وتی :

هیشتا له کویتانه .. به خوا گهر ، تهههه دریز دمبیت و پاشا به هینتیهوه ، شهه
داهاتوو ، قسمی خوشتر دهیستن .

شا (شههریار) یش له دلی خویدا وتی :

بهو خواجه .. تاگو ههههه چیر که کهم بو نهگیریتیهوه .. دستبهرداری نابم و نایکوزم !!

نهو شهویشیان روژ کردووه . بو سبهینی شا چووه شوینی جوکمرانی . وزیریش ، که
کفتیکی له بن دستا بوو ، هات . نهو روژه ، تا درهنگانی پاشا جوکمرانی خوی کرد و هج

ههرمانیکی کوشتنی تازه بووکی زنبی پاشای بۆ وزیر دهرنه کرد و وزیر سهری سوورماا
شهو هات و دیودخانی پاشا کرایه وه . شا دانیش و کۆر گهرم بوو .
(دنیزاد) به (شههرزاد) ی خوشکی وت :

خوشکه جوانه کهم ، به قوربانیت بم ، چیرۆکی (بازرگان و نیوکه) مان بۆ تهواویکه .
(شههرزاد) یش کړنووشی بۆ شا (شههریار) برد و وتی :
نه گهر پاشامان ریم بدات .

پاشاری پندا و (شههرزاد) دستی به فسان کرد :

دهگیرمه وه ... نهی شای دانا ... به زیان زانا ...

بازرگانه که دلی به گویرمکه سووتا و به گاوانی وت : بیکه وه ناو گاکه که .
تهوا بیره ... چیرۆکه کهی بۆ (نیو) مکه دهگیرته وه ، دیوش به سهرسوورمانه وه گویی
لی گرتووه .

خاومن ئاسکه که وتی :

نهی شای (نیو) ان ... نه مانه به بهرچاوی کچه ماسمه وه - که نه م ئاسکه به
دستمه وه - روو دمدن و نهویش خیرا .. خیرا دمیوت :

نهم (گویرمکه) به سهر بیره ، زور هه له وه . خویشی تیک نه دندا ! که پیتم وت بیهره وه
نیو گاکه که ، بردی و رویش . روژی دواتر که له ماله وه دانیشبووم ،

گاوان رووی تیکردم و وتی :

گهرم ... شتیکت بۆ دهگیرمه وه ، دلت پیی خوش دمیوت ... مژدانه یشم دمیوت .

منیش وتم : بلن .

نهویش وتی :

نهی بازرگان ، نه وه بزانه کچیکم هیه . شهر له مندالیه وه لای پیرمژنیک که له
مالماندا بوو ، (سیحر) فیر بووه . دوینی که گویرمکه کهم برده وه . کچه کهم گویرمکه کهی
بینی ، سهری خوی داپوشی و دستی کرده گریان .

دواتر دستی کرده پیکه نین و وتی :

نهمه نده بی به ختم ... پیاوم بۆ بیی ؟!

منیش پرسیم :

پیاوی چی ؟! باشه نه وه بۆ گریایت و که چی دواتر پیکه نیت؟

کچه که یشم وتی :

نهم گویرمکه که کوری ناگاکه مانه و سیحری لیکراوه . پیاوه نه که یشی نه و سیحری له خوی
و دایکی کردووه . بویه پیکه نینم هات . هوی گریان که شم سهر برین دایکی کورده بوو .
منیش نه و شه وه له خوشیلا خهوم لی نه کهوت و خوا ... خوی نه وه بوو روژ بیته وه .

تاکوو بئیمه لات و ئەم ھەواڵە خوشەمت بێت بئێم .

ئەمى دێو .. منیش کە ئەمەم بێست لە خوشینا و مکو سەرخۆشم لێهات و بە پەل
لەگەن گاوێدا چوو و مەوە بۆ مان . کچە گاوان دەستی ماچ کردم و بە خێرەتێکی کرێ
چوون گوێرمکەمیان هینا و گوێرمکە کەوتە خۆ تێ ھەلسوینم .
منیش پرسیم :

ئەمى بە سەرھاتی ئەم گوێرمکەم راستە؟

کچەکە وتی :

بەلێ ھۆربان ... ئەم گوێرمکەمە کوێی خۆتە ؟

منیش وتەم :

کەوا بوو .. ئەم گوێرمکەمەم : بۆیکەو بە مەرۆڤ و گاکە لەکەمى ژێر دەستی باوکێ بۆ خۆت
کچەکەم بە پێکەنینمەو و تى :

ھێندەش بۆ سامان ئەمەردووم . بەلام بۆ ئەو کارە ، دوو مەرجەم ھەمە .
یەکمەم : منى لێ مارە بکەیت .

دووھەم : ئەوێ سێحری لەمان کردووە . منیش سێحری لێ بکەمەو . تا ببەستێت
و لە ھەمەشەمى بێخەم بەم .

منیش وتەم :

لە سەر و ئەوانەیشە وە : چى مەر و مالات و سامانەم ھەمە بۆ تۆ . لە پەل
ئامۆزاکەیشمەو .

خوێش لە تۆ ھەلەن بێت . کچە گاوان .. قاپێکی ھینا و پەری لە ناو کرد و ھەندێکی پەل
خوێند و ئاومکە پەرژاند بە سەر گوێرمکەمەداو و تى :

گەر خوا بە گوێرمکەمى دروستى کردویت ، ھەر وەك خۆت بێنەمە ! گەر بە (سەر)
راوشاند و بوووە بە (مەرۆڤ) . منیش خۆم دا بە سەریدا و سوێندەم نا . کە بۆ
بگێرێتەو ، تا بزانم ئامۆزاکەم چى بەسەر خۆی و دایکى ھیناوە ؟
ئەمىش چىیان بە سەر ھاتبوو بۆی گێرامەو .
ئەمجا بە کوێرمەم وت :

کوێرمەم .. خوا ئەم کچەى کردە فریشتە و تۆی رزگار کرد .

نیدی ، ئەمى (دێو) .. کچە گاوانەم لە کوێرمەم مارە کرد . دواتر بوو کەمەم ، ئامۆزاکەم
بە سێحەر گۆڕی بۆ ئەم (ناسک) دى بە دەستەمەو و پێی وتەم :

ئامۆزاکەم ئێن و کوێرمەمى کرد بوو بە دوو ئازمى بێزراوا و من ئەمەم کردووە ، بە
ناسک (ئێکى جوان) بوو کەمەم رۆژانێکی زۆرى لای ئێمە بەسەر بێرد . تاکو خوا بەردى پەل

روژنيکیان ... سوالکەریک ھاڤە بەر دوکانەکم .

منیش پیتم وت :

خوایەت داتێ ؟

ئەویش بەگریانە وە لیتی پرسیم : نام ناسیتەوه ؟

کە وردتر سەرئەجەدا براکەى خۆم بوو ... ! باووشم پێدا کردو ئێوارە بردمەوه بۆ ماڵ .
کە لێم پرسى وتی :

هەرمەپرسە ... ! سامان رووی لێم وەرگیرام و ژيانى تێکدام !!

کردم بە مالى خۆمداو بردمە گەرماوى ماڵ و لە جلۆبەرگى خۆم پێدا ... دوای بە سە
و پارەکانم دا چوو مەوه ..

دوکانەکەیشم فرۆشت . کە سەپى دەکم (٢٠٠٠) دینارم هەمى .

(١٠٠٠) دینارم دا بەم برايەم و پیتم وت :

بگرە ... هەر وایش بزانە سەفرت نەکردوو !

کە پارەکەى وەرگرت ، زۆر دێى خوش بوو . دوکانیکى پێ کردوو ، روژان ھاڤە
رویش .

براکەى ترم کە ئەم تانجى یەى تریانە . دوکانى فرۆشت و ویستى ئەویش سەفەر بکە
خۆم و ئەم برايەم ، زۆرمان لەگەڵ وت ... بەلام بێهەودە بوو . پارەکانى دایە گەلێم
بازرگانى و لێیدا و رویش . ئەویش ، سالتیکى پێچوو و وەکو براکەى ترم ... بە هەرز
گەرايەوه .

منیش ، هەر هێندەم پێ کرا لیتی بپرسم :

ئەى ... نامۆزگاریمان نەکردیت ، کە نەرویت ؟

ئەویش بە دەم گریانەوه وتی :

قەدرى خوا بوو ... ! ئیستاش پووایک شک نابەم ، رووت و رحالەم ... !

ئەى شای دێوان : ئەویشم ناردە گەرماو و بە جلۆبەرگى خۆم پۆشتم کردوو و
نانخواردن لەگەڵ خۆم بردم بۆ دوکان و پیتم وت :

برا گیان .. من سالت و سالت حسابى قازانج و سەرمايەى دوکانەکم دەکم . لێرە
دواوە قازانجى ئەم دوکانە بەسەر هەردوو گماندا دا بەش دەکم .

کە حسابى دوکانەکم کرد (٢٠٠٠) دینارە . (١٠٠٠) دینارم دایە . ئەویش دوکانى
کردوو و روژانیکمان بە سەر برد .

دواى ماوەیەک ، هەموو سالتیک پێیان دەوتم :

لەگەلمان وەرە ، یا سەفەرى بازرگانى بکەین ...

منیش بە گوێم نە دەکردن و دەم وت :

ئىيۈە ... جىي سوۋدىكتان لە سەفەرى خۇتان بىنى ؟
 بەم شىۋىيە (۶) سالمان بەرئى كردا
 رۇژىكىيان .. كەۋتمە كەلگەى سەفەرو پىم وتن :
 دە ئىستا با سەفەرمكەمان بىكەين ! يا .. بە پارە و بوولەكماندا بىچىنەو و بىزاتىن
 چەندمان ھەيە ؟
 كە سەير دەكەم نەوان سەرمایەيان نىيە ! نەو چەند سالەى كارىان كىرەو . ھەر
 چىيەكيان پەيدا كىرەو لە خواردن و خوارنەو و چىزەكەنى زىاتىندا خەرجىيان كىرەو .
 كە ئەمەم بۇ دەرگەوت بىدەنگ بووم !
 دواتر دەستەم كىرە بە حسابى دوكان و ھەمووم كىرەنەو بە پارە . سەير دەكەم (۶۰۰۰)
 دىنارم سەرمایە ھەيە . نىۋەى پارەكەم ھەلگرت .
 نىۋەكەى تىرىم نىشانان و پىم وتن :
 ئەمە (۲۰۰۰) دىنارە و سەرمایەمانە . ھەر يەكەمان (۱۰۰۰) دىنارى . دەدەم . (۲۰۰۰)
 دىنارەكەى تىرم ... شاردەو .
 لەدلى خۇشمانا وتم :
 نەكو ئەسجارشى وەكو جارانى پىشۋى براكانم زىان بىكەين . يا ... بى پارە نەبىن و
 جارىكى دى ئەگەر خوا نەكەران ، دەستمايەكەما لە دەست چوو . بەو (۲۰۰۰) دىنارە
 شاردراۋىيە ... بىتوانىن خۇمان دروست بىكەينەو .
 كالای بازىرگانىمان كىرى و خۇمان نامادى كاروان كىردن كىرد . يەك مانگ بەرئەو بوۋىن .
 دواتر خۇمان و كالامان كىردە شارىكە . كالامان فرۇشت و سەير دەكەين ھەر يەك دىنار (۱۰)
 دىنارى قازانچ كىرەو .
 رۇژىكىيان لە كەنار دەريا چاۋمىرى سەفەر بوۋىن . كەنیزەكىمان بىنى .. جىو بەرگىكى
 شىرى لەبەردا بوو .
 نەو كەنیزەكە ھاتە بەردەم و دەستەكەنى ماچ كىردم و پىرسى !
 ناخۇ .. خاۋم چاكە و پىۋەتەت ! ؟ تاگو مەنىش دواتر پاداشت بەدەمەو ؟
 مەنىش وتم :
 بەلن ... جەزم لە چاكە و پىۋەتە ھەيە .. چاۋمىرى پاداشتەش نىم !!
 نەۋىش وتم :
 كەۋابوۋ گەۋرەم .. مارەم بىكە و بىمە بۇ ۋەتە خۇت . ئەگەر بە ھەسەم بىكەيت .. نەۋە
 چاكەم لەگەن دەكەيت ! مەنىش بەزمىم پىناھاتەو و پۇشتەم كىرەو . راتەرم بۇ پەينا
 كىرد . كەشتى كەۋتە پى .
 سەرنج دەدەم ئەم دوو برايدەم نىرمىم بىن دەبەن . شەيتان چوو بوۋە بىن كىشەيانەو

بیریان له گوشتنم دگر دموه .

جارتیکیان خۆم و ژنمکم له نښو گشتی یهکمدا نووست بووین . هه‌ریان داینه دهرمه .
ژنمکم خۆی راوشاند و بوو به نښوێك !! هه‌لی گرتم و بردمی بۆ دوورگه‌یهك و خۆی و
گره و به‌رصبیان گه‌رایموه .
باوشی پێدا کردم و وتی :

من (نښو)م و نه‌و کمیزمکم . پشت به‌خوا له مردن رزگارم کردیت ! گشتی خۆی .
هه‌ر به‌که‌سجار تۆم بیهی له‌به‌رخاتری خوا خوشم وێستی . منیش به‌روام به‌خوێ
بێقه‌مبه‌ر (د.خ) هه‌یه . به‌و شێوه‌یه هاتمه به‌مردمه‌ت . نه‌وه بوو منت بیهی و ماره‌ت کردم .
وا منیش له خنکانه‌ن رزگارم کردی . به‌لام زۆر تووێدم له دوو براکه‌ت و ده‌بیت هه‌ر
بیانکوژم !

ئه‌ی شای نښوان .. منیش که نه‌م رووداویم لێ بیهی ... سه‌رم سووێما .. !!

سوێسم کرد و پێم وت :

به‌لام بۆ براکه‌تم : نه‌ و ... !

نێتر جیم له‌گه‌ل نه‌م دوو برایمه‌دا له بازوگانه‌یه‌که‌دا به‌سه‌ره‌اتبوو . بۆم گێه‌رایموه
نښوکه‌ و تی :

نښتا ده‌رۆم و پاپۆرمه‌یان هه‌له‌ه‌گێه‌ر مه‌وه به هه‌لاکیان ده‌به‌م !
منیش پێم وت :

بۆ خاتری خوا وازیان لێ بێنه ! په‌ندێکی پێشینان ده‌لێت : ئه‌ی چاکه‌کار به‌رامبه‌ر
ئه‌وانه‌ی خراپه‌کارن ... واز بێن له خراپه‌ کردن ! ناخر هه‌ر چۆنێك بێت .. شه‌وان :

دیسان وتی :

به‌ خوا ده‌بیت : هه‌ر بیانکوژم !!

زۆری لێ پاراموه . دواتر .. منی هه‌لگرت و هه‌ری . تا له سه‌ربه‌انی مانی خۆمان نیشته‌وه .
نیدی ده‌رگام کردموه و چوومه زوور . (٢٠٠٠) دینارمکم ده‌ره‌ینا و بۆ به‌یانی چوومه‌وه
بازار و سلووم له ناسیاوانم کرد . دوکانێکم داناوکه‌لام بۆکری . که ئێواره هات ... گه‌راموه
بۆ مانی .

ده‌روانم .. دوو (تانجی) له چه‌وشه‌ی ماله‌که‌مه‌دا . به‌سه‌راونه‌تموه . که منیان بیهی
پێما هه‌لزان و گریان !

ژنمکم وتی :

ئه‌مانه هه‌ردوو براکه‌تم !

منیش به‌رسیم !

ئەي كى ئەمەي بە سەر ھىناون ؟

ژىكەمە وتى : من ..!!

كە (۱۰) سالەكە تەواو بوو . منىش ھەردوو تانجى يەكەم يەت كىرد و كەوتەمە رى و
چووم بۇ لاي ژىن خوشكەمەم . تاكو سىجىرەكەي بەتال بىكەتەمە و ئەمە دوو برايمە يىگەرەنەمە
دۇخى جارانيان . لە رى ئەمە بازارگان و پىرەمىردەم بىنى . ئەوانىش بە سەرھاتى بازارگان و
تۆي (دىو) يان بۇ گىرەمەمە .

منىش وتم :

تا بەسەرھاتى ئىوہ نەبىنەم ... نارۇم . ئەمە بەسەرھاتى من بوو . گەورەم .

(دىوہ) وتى :

ئەمەي تۆيش رازىكى سەرسوورەينەر بوو . ئەوا سى يەكەي تىر خويىنى ئەمە بازارگانەم

بى بەخشىت ..!!

چىرۆكى پىرەمىردى سى يەمە و ھىستەكەي

پىرەمىردى خاوەن (ھىستە) وتى :

من چىرۆكىكە بۇ دىگەرەمەمە ، لە چىرۆكى ئەمە دوانە سەرسوورەين تىر بىت .
خاوارىشەم : كە تۆيش ئەو بەشە خويىنەي لەم بازارگانەماوتەمە : بە منى بىەخشىت .
(دىو) كەش لە وەلامدا وتى : بەئى باشە .

پىرەمىردى سى يەمىش وتى :

ئەي سولتان ، سەرۆكى دىوان ، ئا... ئەمە (ھىستە) : ژىكەمە ..!!

سەمىرىكەم كىرد سالىكەم پىچووا كە گەرامەمە . دىروانەم ، ئەمە ژىنەم ، لەشفرۆشى
نەكەت . كە منى بىنى بە پەلە (گۆزە) ئاويكى ھەلگەرت و دەستى كىرد بە ورتە ورت بە
سەرىدا و ئاوەكەي پىادا ھەلپىزانەم .

لەگەل ئەمە گارىدا وتى :

لەسەر تىووى خوت بىگورپى و بىە ... بە سەگ !

دەم و دەست بوومە (سەگ) و لە مال دەرى كىردەم . منىش رۆيشتم و رۆيشتم ، تاكو
لەبەر دوگانى ھەسابىكە ، وەستام و دەستەم كىرد بە ئىسھان كىرەننەمە ! ئىوارەيش
ھەسابىكە منى لەگەل خويىدا بىردەمە بۇ مال .

كالى كچەي ھەساب منى بىنى سەرىپۇشەكەي دايەمە بە سەرىدا و پىرسى :

نەرى ... ئەمە بۇچى پىاوى نامۇمان بۇ دىنىتە زوورەمە ؟

باوكىشى وتى :

بیاو...! کوا بیاو ؟!

کچمکه دستى بۇ من راگیشاو وتى :

نەمە مەرۇفە و زەمكەى سىجىرى لى كىردووه و كىردوويەتى بە (سەگ) .!

بىاوگى وتى :

گەوابوو . لەمەر خوا ... نەم سەگە رزگار بکە .!

کچمکه گۆزەپەك ناوى هێنا و بىرىكى بەسەردا خویند .

نەمجا پرژائى بە سەردا و وتى :

لەم شىوئە دەربچۆ و بکەرئۆد : شىوئە جارانى خۆت .

دەم و دەست بووسەوه بە مەرۇف . نىلى دەستەکانىم ماچ کرد و لىنى پاراسەوه .

سىجىرىکم لە زەمكەم بۆ بکات . تاكو ... تۆلەى لى بکەمەوه .

هەنئى لە ئاوچکەى پێدام و وتى :

دەبڕۆ ... کە زەمكەت نوست بى پرژئە بە سەردا و بلى :

لەم شىوئە بگۆرئ : بۆ شىوئەك ... کە خۆت دتەوئەت .!

گۆزە ناوم هەلگرت و گەرامەوه بۆ مال . کە شەو هات و زەمكەم نووست ، پێم دا پرژاند .

و وتم : لە نەم ... شىوئەت دەربچۆ .. ببە : بە (هێستر) .!!

دەم و دەست زەمكەم هەر لەوێدا بوو بە هێستر .!

نەمەش (هێستر) دكەيه و بە چاوى خۆت بىيەنە .. ئەى سولتانى سەرۆكى ديوەكان !

ديوەكە رووى لە هێستركە کرد و پرسى :

شەرى نەم پىرمىردە .. راست دكەات ؟!

هێستركە كەوتە سەر لەقاندن . هەر وەكو ئەوى بلىت : شەرى بە خوا ، ئەوئە

بەسەرەتەم !

(ديو) دكە دايە قاقای پىكەنىن و سى يەكى خوئى بازەرگەنەكەى پى بەخشى .

خوشكە بچووگەى (شەهرزاد) يش وتى :

هەمكەت ، چەندە شىرىن و خوشن ...!!

(شەهرزاد) يش وتى :

نەمە ..

هەر هېچ ئى يە : لە چاو ... چىرۆكى سەبەى شەودا ، ئەگەر : پاشا نەمكوژىت و نەمەرم !

(پاشا) يش لە دلى خۆیدا وتى :

نايكۆزم ، تاكو هەموو هەمكەنى دەبىستم ... بە راستى چىرۆكەكانى سەرسوور هێنەرم .!

ئىدى ئەو شەو نووستن ، بەيانى پاشا چوو دىوانى حوكمەران . وەزيران و ئەفسەران هاتن و چوون !

ياشا، تاكو ئىۋارە ھەرمانى دەگەرد و خەلكى دادىنا و خەلكى لا دەمىرد . كە سەراى حوكمىران
چۆن بوو . ياشايش گەرايەۋە كۆشكى خۇى . شەۋ ھات و ديسان بېكەۋە دانىشتن .
(ئىيازاد) روۋى لە (شەھىرزاد) ى خوشكى و وتى ،
دەمى ھەسمان بۇ يەكە ..

خوشكە گەورەمىش وتى : بە سەرجاۋان .
شەھەر ئادەستى كەردەدە ۋەنگە بوو . بېكەنگە بوو

شەۋى ۳

چىرۆكى راۋچى و دېۋەكە
شەھىرزاد وتى :

ئەى شای بە توانا... زىرەك و زانا...

پېرەمىردى سى يەم كە چىرۆكەكەى .. لە دوو چىرۆكى دوو پېرەمىردەكەى پېشوو
سەرسور ھېنەرتىر بوو... دېۋە ھېندە سەرى سوورما.. لە بېكەنىندا بە : پشقا رما...!
ئەمجا وتى : ئەۋە دوا بەشى خويىنى ئەم بازارگانەم پى بەخشىت و ئىستا ئازادە و لەگەن
خۆتان بېبەن !

بازارگانەكە سوپاسى سى پېرەمىردەكەى كەرد . شەر يەكەو گەرايەۋە بۇ شوئىن و جىئى خۇى !
شەھىرزاد وتى :

جا.. ئەمە چى يە ؟ لە چاۋ چىرۆكى : (راۋچى) يەكەدا...؟

(شەھىرىار) شا ، پرسىي :

ئەۋە چىرۆكە چۆن بوۋە ؟

(شەھىرزاد) وتى :

ئەى پاشاى بەختيار... خاۋىنى بېرىار...

دەگىرپنەۋە ...

پىرىكى (ماسىگر) ى ھەزار ھەبۋو . (۲) مىندالى بوو .. رۇۋى (۴) جار تۇپرى ھېرى
دەدايە دەرياۋە ، بەلام زۇر بەكەمى ماسى بۇ دەگىراۋ رۇۋى سوار بوو ...
رۇۋىكىان ئىۋمىرۇ لە كەنارى دەريا بوو... تۇپ و پىنداۋىستى يەكانى لە كەنار دەريا دانا و
كراسى لەبەرخۇ داكەندە تۇپرى خستە نىۋ دەرياۋە .

دواتر تۇپرى كۆكردەۋە ، تا بېيىچىتەۋە و ماسى يەكان بگىرىت .. بەلام سەرنجىبا ،
تۇپرىكەى فرە قورسە ! بۇيە سوچىكى تۇپرى راكىشايبە كەنارى ئاۋ و سىنگىكى درىزى
داكوتا و تۇپرى بىۋە بەست زياتر خۇى نقوۋمى ئاۋەكە كەرد و بە دلىكى خۇش ھاتە دەردەۋە
، چونكە وايزانى تۇپرىكەى پىرە لە ماسى . دواى راكىشان ، تۇپە دىراۋ كەلاكى كەرىكى تۇپىپو .

كەوتۈمەتەۋە بىنى ئاۋمكە .

بىرەمىئرد خەمىكى زۆرى خواردو وتى :

لا حول و لا قوۋ الا بالله العلى العلىم ! ئەمە زۆرىكى سەرسوۋر ھېنەرە..!!

بە گۇرانىمەۋە ، ئەم ھۇنراۋىيەدى وت ،

ئەمى بە ھەلپەمكەمى بۇ زۆرى مائىدوۋ

ماسىگر ھەمىيە ، دىگىرى و دەمى خوا

ھەمىنىك تىر دەكاۋ كەچى ھەمىنىكىش

كوا زۆرى خوا ، بە تەقەلا بوۋ

ھەمىشە بۇ ئەمەنگ دەپىتە پاروۋ

بەسكى تىرە و بەسەدىش مردوۋ

تۆرە كۆكردەۋە و بىرىيە كەنارى ناۋ و گوشى و ھەلى خىست ! نىسان تۆرە بىرىيە
ناۋ ئاۋمكە و بلاۋى كىردەۋە و ئارامى گىرت .. تاكو تۆرە جىنى خۇى گىرت ! رايكىشا تاكو كۆى
بىكتەۋە ، سەرنجىدا .. لە جارى پىشوو قورس تر بوۋە . بە ھەمان شىۋى پىشوو كىرە
بىنى ئەمجارە گۆزىيەكى گەۋرە تىلدايە . بىرىيە بەسالاچوو ... بە نەمىق ھەلىگىرت ولە
خۇشياندا جىنى بە خۇى نەدەگىرت . چۈنكە پىنى وابوۋ ، پىرە لە زىر و زىو . بەلام كە سىرى
ھەلچىرى ، پىر بوۋ لە قورۇ لم .

كە ئەمەمى بىنى زۆر بۇخۇى گىراۋ ئەمەمى وت :

ھەلەك: بەسە..بەس تۆ مەمسوۋىتەنە كۆلم لى بىدە و وازم لى بىنە

بۇ (زۆرى) تۆرۇم لە ئاۋە .. كەچى يا..لاكى كەرە .. ياخود (مەسبە)

گىل و كالىفامان : نوقمى سامانن ! زانائىش ژيانى: ژانە و غەمگىنە!
گۆزى ھىرئ دا و تۆرۇمكەمى ھەلخىست ... بۇ وشك بوۋنەۋە . لەبەر خۇشەيەۋە دەپوت ،
(استغفرالله) .

دواتر بۇ جارى سى يەم ، تۆرۇمكەمى خىستەۋە نىۋ ئاۋمكە و بلاۋى كىردەۋە ئارامى گىرت !
تاكو تۆرۇمكە جىنى خۇى گىرت . رايكىشايمەۋە و شىمەكانى ناۋى دەرھىنا ... كە سەرنجىدا ،
ھەمىنى سۈالەت و پوۋلەك و ئىسكە! زۆر توۋرە بوۋ . دەستى كىردە گىران و خۇ لاۋاننەۋە بەم
شىۋىيە :

(زۆرى) پەيۋەندى بە تۆۋە نىيە

شەقى زەمانە پىۋاچاكىش دەپخوا

(زۆرى) تەدبىنە ھەمەتاكو دەمىرى

(باز) لە نشىۋە بەرۋە (مىراۋى)

روۋى كىردە ئاسمان و وتى ،

خوایە .. بۇ خىۋەت دىۋالى كە

بە رەۋتى راستى و درۋۋە نىيە

ئانە پىشەنگەۋ گەۋرەۋ پىشەۋا

چۈن بوۋ رازى بە .. نەگو بۇى بىگرى

ھا گىانم ئەمى مەرگ ، تۆ ۋەرە راۋى

نېست (۲) جاران تۆرۇم ھىرئدا . (زۆرى) مىنى تىلدا نەپوۋا! خوایە .. ئەۋە چۈرەم جارە تۆرۇ
ھىرئ نەدەم ، زۆرىم بەم

وتى : بسم الله الرحمن الرحيم و تۇردى قىلىپ ئىيو دىريا! ئارامى گرت ، تا تۇرە جىنى
خۇى گرت... رايكىشايمود، ھەر چىندى كرد تۇرەكە لە زەوى نەبوودە !
لەمىرخۇيمودە وتى :

لاحول و لا قوۋە الا بالله و نەمەى وت :

ئاخ لەم دىيائى بىزارم دىكا تووشى بەزارە و ئازارم دىكا
بەمىانى مەيى شادىم، دىندى و دواتر لە گۆرى شىدارم دىكا
دىسان خۇى زووت كىردەودە و كەوتە رايكشانى تۇرەكە ، تا ھىنايە كەنارى ئاۋ. تۇردى
كىردەودە، گۆزەيەكى بىچوۋكى بىنى كە سەرى بە قورقۇشم نرابوودە و مۆرى ھەزرىتى
سولەيمانى پىۋە بوۋ!

بىرەمىردى راۋچى ، نەۋەى بىنى دلى زۇر بىنى خۇش بوۋ و بە خۇى وت :
لە گۆزدى (مىگە ر)كان ، ئەم (گۆزدە) مىنە ، دىقۇشم و (۱۰) دىنارىك دىكادە
گۆزەكەى جۈلەند ، ھەستى كرد زۇر قورسە... سەرىشى نراۋتەودە!
لە دلى خۇيدا وتى :

ئاخۇ. ئەم (گۆزە مىنە) .. چى تىدايە؟ دىكەمەۋە سەرىكى ناۋەكەى دىكەم... دواتر
دىقۇشم !

بە چەقۇكەى سەرى گۆزدە ھەلپچى و سەردەخوارى كىردەودە راى وىشانە ، تاكو
ھەرچىمكى تىايە دا بىكەۋىت .

كەچى : ھىچى تىا نەبوۋ . ھەر زۇر سەرى سوۋما! لە بەردەمى خۇيدا داپناۋ دۋاى كەمى
سەرنجىدا : دۈكەلىكى لى بەرز بوۋەودە دىرئ بوۋەودە تاكو: خۇى لە ھەور توند كىرد...! كە
دۈكەل كۆتايى ھات. ئالەى كرد و بوۋ بە (دىۋ) كى ھىنە دىرئ سەرى لە ئاسمان توند
كىردىۋ بىن يەكەنىشى لە زە وىدا بوۋ. سەرى وىكو گۆمەز بوۋ، لاقەكانى وىكو كۆلەكەكانى
ناۋەراستى پاپۇر . دىمىشى وىكو مىسەنە! چاۋانى وىنەى چىرا بوۋ. روۋى تال و نەگەت !
بىرەمىردى ماسىگر ئەمەى بىنى ، كەوتە لەرزىن و چۆقەى دانى دىھات و بەر پىنى
خۇى نەدەبىنى! تىقى قورگە وىك بوۋەكەى خۇى قوۋت دايەودە .

(دىۋ) كەمىشى ھاۋارى كرد :

{ لاله الا الله ، سەلمان نەبى الله } . ئەى پىقەمبەرى خوا مەمكۆزە ، گۆرپايەلت دىم و

لەت ھەلناگەرىمەۋە!

بىرەمىردى (ماسىگر) ىشى وتى :

ئەى دىۋ .. تۇ دەلئىت سولەيمان !! ئاخىر ھەزرىتى سولەيمان (۷۰۰) سال بەر لە
ئىستا مردوودە! ئىستا ئىمە لە كۆتايى دىياۋە نرىك بوۋىنەتەۋە! چىرۋكى تۇ چىپە؟ چۈن
چۆپتە ناۋ ئەم گۆزە مىسەنەۋە!

دېومكە قىسەكەنى راوچىي بىست وتى :

لا اله الا الله . مژدە بىت ئەي راوچى !!

راوچى وتى :

مژدەي جىم دەمدىتى !

دېومكە وتى : مژدەي .. كوشتنت !!

راوچىش وتى :

خوا لە ناوت بەرى .. بۆ ئەم مژدەيە ! ناخر بۆچى دەمكوزىت ؟!

ناخر .. لەبەرچى ؟! خۆ .. من لەو گۆزىيە رزگارم كردىت و لە بىنى دەريا تۆم ھەبە
دەرمودا

دېومكەيش وتى :

كەوابوو تەنيا بۆت ھەيە . شىودى كوشتنەكەت ھەلبۇزىرىت !

راوچى وتى :

گوناھم چى يە : ئاوا ... سزام دەمدىت ؟

دېومكە وتى :

راوچى گوى بگرە . لە بەسەرھاتەكەم !

راوچى وەلامى دايەوہ :

فەرموو ... بەلام بە كورتى ! چونكە رۆحم لەسەر كۆنە لووتە .. !
(دېو) كە وتى :

ئەي ماسىگر .. ئەوہ بزانە من يەككىم لە دېوہ ھەلاتووەكان لە ھەرزىتى سولەيمان
سلاوى خواي لى بىت - ھەرزىتى سلىمان (ناسەق كۆرى بەرخيا) ي وەزىرى بۆ ئاردم و بە

بەندىكراوى منيان ھىنايە بەردەستى . ئەويش منى بىنى . داواي لىكردم كە موسلمان بىم
... منىش پەسەندەم ئەكرد ! بۆيە خستىم ئەم گۆزىيەوہ و بە قورقوشم سەرى نامەوہ و

مۆرى خۆي لىدا ... ھەرمانى بە جىنۇكەكان دا منيان ھىنايە ئىرد و ھىنايان نامە دەرياوہ !
منىش لەدلى خۆمدا بېرىارم دابوو : لە (١٠٠) سالى يەكەمدا ھەر كەسى دەرم بىنى و

رزگارم بىكات : ھىنلەي دەوڵەتمەند بىكەم . كە ھەرگىز ھەزار نەبىت ! كەس رزگارى ئەكردم
بۆ (١٠٠) سالى دووھەم بېرىارم دا :

ھەر كەسى رزگارم بىكات ، ھەرچى گەنجىنەكانى ژىر زەوى ھەيە : دىخەمە بەردەستى ... !
بەلام كەس رزگارى ئەكردم .

(١٠٠) سالى دواتر ... بېرىارم دا ھەر كەسىڭ رزگارم بىكات سى داخوازي بۆ جىيەجى
دەكەم .

دىسانىش كەس پەيدا نەبوو . ئىدى تووپە بووم و بېرىارم دا .

ھەركەسىن رزگارم بىكات : بىكۆزم ..
 ئەھمەتقا تۆ ھاتىت ورزگارم كىردم . مەنىش لەسەر بەيمانى خۇمم . ئىستايىش چۈن پەيت
 خۇشە وا دەتكۆزم !
 (ماسىگر) لە دلى خۇيدا وتى :
 چەند سەيرە ، كات ئەمابوو ، مەنىش بىم بۇ ئىرە ، ئەمىرۇ ئەبىت ..!!
 ئەمما بە دىۋەى وت :
 مەمكۆزە . با... خوا ئەت گوزىتەۋە ! مەندووم مەكە .. با خوا مەندووت ئەكات !
 (دىۋ) مەكە وتى :
 پىۋىستە بىكۆزم .. جا... چۈنت پىن باشە ، با يەو شىۋىيە بىكۆزم ..!
 ماسىگر رامو دواتر پىرسىي : ھەر دەمكۆزىت ؟
 دىۋەكە وتى :
 ئەگەر رزگارم ئەكرەمايە ... نەم دەكوشىت .!
 ماسىگر پىرسىي :
 پىرە (دىۋ) ... مەن چاكەم لەگەل كىردى .. كەچى بە خراب پاداشتم دەمەيتەۋە!
 پىشىنان درۋيان ئەكرەۋە كە وتويانە :
 چاكەمان كىرد و خراب شكاۋە كە ئەمە كارى پىاۋى بەد ناۋە
 چاكەت بۇكەسى : كە پىنى بزانى نەك بۇسپەلەيەك : خۇپرى و نەزانى
 ئەۋىش وتى :
 درىژى مەدەرى ... دەبىت ھەر بىكۆزم !
 (ماسىگر) ە بەخۇى وت :
 ئەمە لە جىۋكەكانە ... مەنىش مەۋقەم ! خوايش ژىرىس بە مەن بەخشىۋە ! ئىستا
 بىلانلىك دادەنىم ، كە بە فىلىك لە ناۋى بەرم ! با .. ئەۋىش بە ئاكامى پىس خۇى بگات .
 لە دىۋەى پىرسى :
 ھەر سوورىت لە سەر كوشىتم ؟
 (دىۋ) مەنىش وتى : بەلى .. بەلى !!
 لىنى چوۋە پىش و وتى :
 توو ناۋى ئەو خوايەى كە لەسەر مۇرى (ھەزرىتى سولەيمان) - سلاۋى خواى لىبىت
 تووسراۋە . پىرسىارىكت لىمكەم . بە راستى ۋەلامم بەدەرۋە .
 (دىۋ) ە ھەر كە گوۋى لە ناۋى (ھەزرىتى سولەيمان) بوو گيانى ھانە لەرزىن و وتى :
 خىرا ، پىرسىارىكت بىكە .
 ماسىگرە پىرسىي :

تۇ .. لەم گۈزە بچووكەدا بوويت . يەلەم ئىستا جىنگاى دەستىكى تۇي تيانا بېتەمۇدا ! بىش
چۇن جىنگات لەم گۈزمىدا بووتەمۇ ؟

دېۋە پىرسىي :

دەلىيى بىرۋا ناكەيت ؟

ماسىگىرىش وتى :

نەخىر .. تاكو لە ناو گۈزمەدا نەتبىنم .. بىرۋا ناكەم !

دېۋمكە خۇي راۋىشانىدۇ بوو بە دووكەلىكى سېي ..! وردە وردە چېر بوۋومۇ چوۋومۇ ناو
گۈزمە .

ھەر كە (دووكەل) مەكە تەۋاۋ بوو . خىرا .. (ماسىگر) ە سەرھاپى گۈزە مۇر كراۋمكى بە
مۇرى ھەزرىتى سولەيمانى ھىنا و سەرى نايەۋە و روۋى كىردە گۈزە و وتى :

ئىستا تۇ... خۇزگەي جۇرى مردنت بخوازە ..!

ھىرېت بىنەمەۋە بىنى دەريا و ژوۋرىك لىرە دروست بىكەم بۇ خۇم و لىرە بىم . تاكو ھەر
ماسىگىرىك بۇ راۋ ھاتە ئىرە ، دوۋرى بىخەمەۋە و بلىم : ئىرە دېۋى لى يە ؟! گەر رزگارىش
بىكەيت : لىت دەپرسىت .. چۇن بىكوژم ؟

(دېۋ) مەكە خۇي لە گۈزمەدا بىنى يەۋە ، وىستى بېتە دەرمۇە و مۇرى (ھەزرىتى
سولەيمان) نەي ھىشت ! بۇى دەركەوت (ماسىگر) ە فىلى لىكردوۋومۇ وتى :

كۈرە .. سوعبەتم لەگەل كىردىت !

ماسىگر وتى :

دېۋم لەگەل دەكەيت ئەي قىزمونىرېن دېۋ ! بۇگەن ؟!

ماسىگر گۈزەي ھىنايە كەنارى دەرياكە .

دېۋمكەيىش خاۋارى لى ھىستا : نا ... نا ... نەكەيت !

ماسىگر وتى : با ... با

دېۋمكە كەۋتە پاراقەۋومۇ پىرسى : راۋچى ... ئەۋە جىيىم لى دەكەيت ؟
ئەۋىش وتى :

ھىرېت بىنەمەۋە دەرياكە ! ئەگەر جارى بېشوو (۱۸۰۰) سال لە بىنى دەريادا مايتەۋە .
ئەمبارە .. تاكو (رۇزى دۋاى) ھەر دەمىنېتەۋە ئەي ھاۋارم نەكرد .. بىھىتەۋە .. خوا

دەت ھىلېتەۋە مەمكۈزە . با خوا نەتكۈزىت ؟! ئەۋە بوو بە ھىست نەكردم و وىست لە
ناۋم بەرېت !

خوا تۇي زۇردارى خستەۋە بەردەستىم و مېش غەدرت لى دەكەم !
دېۋمكە وتى :

دەرم بېتەۋە : با .. پادىشت بىنەمەۋە .

ماسىگر وتى : تىزىمچىلىك ھەي ئىشلىتى .
ئەم يەسەرھاتەي مەن و تۇ ھەر وىكى يەسەرھاتەي ، وىزىرى ولىتى (يۇنان) و
ھەكىم دووبانە .

دېيۈ پىرسىي : يەسەرھاتەي ئەوان چۈن بوو ؟
شەھەر ئادەستى كىرەشەنەنك بوو . . . بىيەنك بوو .

شەھەر ۴

چىرۋىكى شا يۇنان و دىكۋىر رويان
شەھەر ئادەستى :

ئەي پاشا دانە . . . زىرەك و زانا . . .

ھەبوو . . . ئەبوو : كەس لە خوا گەورەتر ئەبوو . . . كەسنى لە بەندە درۋىز تر ئەبوو . . .
لە ولىتى فارسان . . . زەوى رۇمان . پاشايەك بوو ، پىيان دەوت شا (يۇنان) دەولەتەنك بوو
وخاومەن سامان . بىرىنك بە يىستى يەو بوو . چاك ئەدەبىيەت . ئە بە پىزىشك و ئە بە
مەرھەم و ئە بە دەرمان !

لە نىو شارىشدا پىزىشك ناوبانگى بوو . . بە ناوى (رۇيان) . . پىرىك بوو لىزان . . ئەم
بىرە كىيىنكى ھەي (يۇنان) و (فارس) و (رۇمان) و (ھەرىم) و (سىريان) خويىند
بوو بوو . لە زانستى پىزىشكى و ئەستىزىناسى و گەردوون و زانستى گىز و گىا و دروست
گردنى دەرماندا . . زۇر شارمەزىبوو . بە گشتى شارمەزى ھەبوو بۆرەكەنى سوود و زىانەكەنى
گىز و گىا بوو . .

(رۇيان) يىستى يەو كە شا (يۇنان) تووشى ئەخۇشى پىست بوو . پىزىشكان دەستە
وسان لە چارمەرىدا . . بۆيە چاك گردنەوى ئەو بىرەنە بوو خولىي .
شەھەر ئادەستى : دواي بىر گردنەوىيەكى زۇر بىرەيدا رۇز بوو بوو تەقەلا بىلات و چاكى
بىكەتە . . . !

بۇ بەيەنى ، چىلەپەرگى جوانى پۇشى . . چوۋە بەردەم پاشا (يۇنان) و كىرەشە بۇ بىر .
نەزى سەرۋەن بوۋى بۇ خواست و لە يەزدان پارايەو تەندورست بىت !
خۇي پىن ناسان و وتى :

قوربان ، بىستۈمە كە تووشى ئەخۇشى يەك بوۋىت . كەس پەي بە چاكىرەنەوى
نەبىرەوۋە ! ئەو مەن ھاتوۋمەتە پەزىرايىت و ئە بە مەرھەم دەي ھەنوۋم . . ئە
دەرمانىكىشت دەمەي : تاكو بىخۇيت ! چاكىشت دەمەو . . . !

كە شا يۇنان ئەمەي بىست سەرى سورما و وتى :
بەو خوايە . . . چاكى بىكەتەو بە شىۋمەك دەولەتەنك دەمەك لە كورپا و كورپىشت

زىك بۇت ايدىخولازى جى بىكەيت بۇت جىن بىجىن دىكەم ! دىكەمە ھاۋىيى و ھاۋىشېن خۇم
 ئەمجا ھىستا و خۇي بۇ رووت كىرىمە و بىرىنەمكى نىشان دا و پىرسىي
 ئىسا... ئەم بىرىنە رىزگارم دىكەيت - بىن مەرھەم و بىن دەرمان ؟
 دىۋانىش وتى ! يەلن ... قوربان -
 شايۇنن دىسان سىرى سوۋىمايمە و وتى !
 ئەمەي بە مەنت وت كەي و ج كاتىك دىستى بىن دىكەيت ؟ كورم .. كەمىن پەلەي لى بىكە ؟
 (رۇيان) بىزىشكىش وتى !

بە سىر جاۋان .. لە سەيىن زوۋتر نى يە دىست بىن دىكەم !
 بىزىشك گەرايمە ... خانوۋىمكى گىرت و ھەمىو كىتەپ و تاقىگەمكى گۈستەمە ئەۋى و
 دىستى كىرد بە ھەلەلەمەۋى سىر جاۋىمكى دىروست كىردى دەرمان . (سولجان - گۇچان) و
 ئۆپ (يىكى بۇ دىروست كىرد . ئاۋى دارمەستەمكى كۆلۈر كىرد و دەرمانمەكى تىكىرد .
 كە ئەمەلەي ئامانە كىردو جوۋە بەردەم شا (يۇنان) و كىرەۋىش بۇ بىرد و وتى !
 ھەرمەۋ سۈلۈرى يەمكىن لەم ئەسپانە بىيە . بىچۇ بۇ يارىگى گەۋرە . ئەمەش (گۇچان) و
 ئەۋىش تۈپەمكى ... ئەۋى يارى بىن بىكە . ۋەزىر و گىزىر ئامانەن و لە يارىگە جاۋىش
 كە پاشا گەيشتە يارىگا (رۇيان) جوۋە لى و گۇچان و تۈپەمكى دايە دىست و بىن وت
 ھەرمەۋ ... مەشتوۋى ئەم (گۇچان) تە تۈند بىگۈۋشە و بىچۇرە مەيىنەن و لە تۈپەمكى بىن
 بىدە يارى بىكە .. تا ئاۋ ئەپت ئارمى دىكەتەۋە . ئىدى دەرمانمەكە لە دىستەۋە دىچىنە
 لەشتەۋە و بىگەپۈۋە كۆشك ... خۇت بىكە بە گەراۋمەكە و جوۋان خۇت بىشۇ ... دواتر
 دىبىنەت چاك بۈيەۋە !

شا (يۇنان) گۇچان و تۈپەمكى بىردە گۇچەپان و سۈلۈرى ئەسپ بۈۋ . كەۋتە لىدەش
 تۈپەكە بە گۇچانەكە و تۈند تۈند دىستى گۇچانەكە گۈۋشە . كەۋتە غاردان بە دۋى
 تۈپەمكى . كە (رۇيان) بىزىشك بۇ دەرگەۋت غارەپكى زۇرى كىردۈۋەتەۋە . پاشا
 تىگەيلىدە كە ئىدى بىگەپۈۋە كۆشك . كە گەرايمەۋ خەسەتكار دەرمان دا و ئەۋىش
 ھەرمەنى دا ...

گەراۋىكى شارى بۇ سار بىنەن و جەۋىبەرىگى بۇ بىرەن . جوۋان خۇي شىت و ھەم لە
 گەراۋمەكە . خۇي بۇشتە كىردەۋە و سۈلۈر بۈۋ بىرەۋە سال و لىن نوۋست . (رۇيان)
 بىزىشكىش بىرەۋە مالى خۇيان بۈۋەۋە . رۇزى دواتر ھەم زۈۋ بىرەۋە كۆشكى شا بۈۋەۋە . كە
 رىگەيىن دا ، جوۋە بەردەم شا و كىرەۋىش بۇ بىرد و ئەم ھۇنراۋەيە وت .

بەۋ روۋە خۇش و جوۋان و گراۋە	غەمى ھەزاران كىشتە لاناۋە
ھەركەس روۋى خۇش ئىۋە بىيىن	لە دىلا غەمى ھەركىز ناسامىن
ۋەك ھەۋرەك بۈۋەيت و بارانەت باران	چاكە و پىۋەتەيت بە سىرما رۇان

كە لە خوڤىننەمەنى ھۇنراۋىگە بوۋدە ، شا (يولان) ياۋىشى كىرد بە پىزىشكەدا و خۇى
رووت كىردەد . پىستى وىكو زىۋى بىگىردى لىھاتىبوو . شا... ھەر زۇر دىلشاد بوو . رۇزى دواتىر
چوۋمە سەر تەختى ھوكمىرىنى خۇى . ھەزىران بەمخىريان ھىنا . كە (رۇيان) پىزىشك
ھات . شا (يۇنان) لىمىرى ھەستا و لى خۇىمە داينا . بۇ نىۋىرۇش ھەرماتىدا ، سەرميان
بە خۇشترىن خوارىن رازاندەد و پىگەمە ئانىيان خوارىد . كە ئىۋارە ھات شا ھەرماتىدا ،
پىگىك لە ئىسپەكانى خۇى پىن بەخشى . لەگەل (۲۰۰۰) دىنار . دىرەنگان ھەر پىگەمەن و
بەردە مالى خۇى چوۋمە .

پاشايش بە دەوروۋىرى دەوت :

پىم سەپىرە ! بىن ئەۋى دىرمانىكىم بىلەن ، چاكى كىرەمەد .!! مەرج بىت بىگەمە ،
ھاۋىشىنى خۇم و تىغى لى نەكەم .

رۇزى دواتىر ، خۇرەلەت و دىنا روۋىناك بوۋدە . شاۋىنان ھاتە دەر و چوۋمە سەر
كورسى ھوكم ھەزىران و بەرپۇمبەران ئامانە بوۋن . پاشا داۋى (رۇيان) پىزىشكى كىرد !
لەۋىش ھاتە ژوۋرەدە و كىرۋوشى بۇ بىرد . بە ھەمان شىۋە كە نىۋىرۇ ھات نەردى
خۇشترىن خوارىننىان بۇ ھىنان . ھەندى دىارى و (۱۰۰۰) دىنارى تىرىشى داۋە . ئىدى ھەر
پىگە چوۋمە مالى خۇى . رۇزى دواتىر . شا... چوۋە سەرا و دىۋەخان و لە سەر كورسى خۇى
دەۋىش . ھەزىران و پىۋانى دەۋلەت دىسان دەوروۋىرىيان دا .

پاشا ھەزىرىكى ھەبوو زۇر ھەسوۋد بوو . چاۋ لە دەۋى كەسانى ئىزىك بە شا بوۋا
پىۋىكى تا بىلى ، ئاشىرىن و كىنە لە دل بوو . كە دەى پىنى شا ھىندە دىارى دەۋات بە
(رۇيان) پىزىشك و لە خۇى ئىزىك دىكاتەمە .. پىنى ناخۇش بوو... ھەر بۇيەش رقى لى
ھەگىرتىبوو .

رۇزىك ئەم ھەزىرە ، چوۋە بەردەم شا و كىرۋوشى بۇ بىرد و پىنى وت !
گەۋرەم.. گەر ئەۋى دىۋانم ، پىت ئەلەم ئەۋا ئاپاكىم لەگەل كىردەۋى . گەر بىرەمەۋى
بۇت دىگىرەمە .

شا وتى : شا دەى ... ئامۇزگارىمەكت بلى !

لەۋىش وتى :

ئەى پاشا پىشىنان وتوۋىئە ، (گەر بىرى ئەنچەمى كارت تەبوو . ئەۋا زەمانەش
ھەركارت تەبوو) ئەۋەتا مەن دىۋىنم پادىشت و چاكە لەگەل كەسانىك دىگەمە ، كە
خاۋى لە ناۋچونى تۆپانە !

پاشا ھەر لەۋىنا دلى تەنگ بوو زەرد و پىن رەنگ بوو .

پىرسى : مەبەست جى بە ؟

ھەزىرەكەش وتى :

ئەمى شا گەر ئوۋستوى ، بىناگا بىرەۋە ! مەبەستەم (رۇيان) پىزىشكە !
شا وتى :

موبارەك ئەبىت ، ئەۋە خۇشەۋىست تىرىن ھاۋپىمە ! ئاخىر... ئەۋەتىلە ئەۋەتىلە
يەك رىزگار كىرەۋە كە بە پىزىشكانى دى چارەسەر نەمەۋو ! ئەۋەش بە دارىك كە بە
گوشى ..

پىزىشكىگە لە وىنەنى نى بە ! دىنيا بىگەرەنى زىرەكى وىگە ئەۋەتىلە نى بە ! بىرلىش
نىيازە موۋجەپەكى (۱۰۰۰) دىنارى مانگانەنى بۇ بىر مەۋە . گەر نىۋە سامانەكەشم بىلەم
پىنى .. ھىشتا كەمە ! ئەۋە دەجىت تۆش ئىرىنى پى بىمەت !
شەھىزادە وتى :

ئەمى شەھىزادە شا... شا يۇنان بە ۋەزىرەكى وت :
لە ھەسۋىدىنا ، دىمەۋىت بە كوشى بىلەت ! بەلام كاتىك پەشيمان دەپتەۋە كە پەشيمان
سوۋدى نامىنىت ! تۆش ۋەگە ئەۋە (سەندوباد) تە ئى دىت . كە (ھەلۋ) كەنى خۇى كوش
ۋ لە دوايدا زۇر پەشيمان بوۋەۋە .

ۋەزىرەكى لىنى پىرسى : ئەۋە بىسەرھاتەنى (سەندوباد ۋ ھەلۋەكى) چۇن بوۋە ؟
شەھىزادە وتى :

ئەمى پاشاى دانا... بە ھەمۋە شت زانا...
شا (يۇنان) بەم شىۋىە دەستى بە گىرەنەۋە بىسەرھاتەكە كىرە :
دەگىرەنەۋە : شاپەكى فارس ھەبۋو ، زۇرى ھەز لە گەشت ۋ گوزار ۋ راۋ ۋ شكار بوۋ .
ئەم شاپە (ھەلۋ) يەكى ھەبۋو ، خۇى بە بەجەكى گەۋەرى كىرەۋو .
شەۋ ۋ رۇز لى خۇى بوۋ ، لىنى دوۋر نەدەكەۋەۋە . ھىندە خۇش دەۋىست ھاپىكى
زىرىنى بۇ دروست كىرەۋو ، ھەلۋەكى تىدا ئاۋ دەدا .. كە شا دەچۋە گەشت ۋ گوزار ، يان
راۋو شكار لەگەل خۇى دەپىرە .. !

كاتىك شا دىنىشتىۋو ، سىرى بارخانە ، پىنى وت :
ئەمى شاى سەردار .. كاتى رۇشتەنە بۇ راۋ ۋ شكار .

ئىدى بار ۋ بارخانە رىكخرا بۇ گەشت ۋ چوۋنە دەشت . پاشا لە راۋگە (تەلە) ۋ (ناۋ
(راۋى راخست . كاتىكىان زانى (ئاسك) كەۋتە نىۋان سوارمەكەۋە . شا ھەرمەنىدا ..
دەجىت ئەۋە ئاسكە بىگىرەت . ئەۋە ئاسكە بە سەر ھەر كەسكىدا بازى دا ۋ بۇى نەگىرا... ئەۋە
كەسە دەى كۆزم !

كە زۇرىان بۇ ئاسكە ھىنا بەردو شا بوۋەۋە ، لە بەردەمىدا ھەردوۋ دەستى دىرەز كىرە ۋ
سەرى لە زەۋى ناا شا خۇى دانەۋانەۋە بۇ ئاسكە ، ئاسكىش ھەلى قۇستەۋە ۋ خۇى بە
سەرىدا ھەلدا ۋ بە ھەلەمبازىك ، كەمىنەكەى شكاندن ۋ بۇى دەرجەۋو . پاشايش سەرى

ھەلىقى و سەيىرى سەرباز و دەست و پىۋەندىكى خۇي كىرد . تەۋەنى بېشى سەيىرى يىمىر
دەكەن و لىج ھەلىقۇرچىن

ئەۋىش دۈۋى كىردە ۋەزىرەكى و پىرسى :

ئەۋە .. سەربازەكەن چى دەكەن ؟

ۋەزىرەش ۋتى :

دەكەن تۇ ۋتۈۋتە ، ئاسكەكە بەسەر ھەر كەسكىكە بازى دا و ئەيگىرت ، دەپىت بىكۇرۇت :

پاشايش تەنگە گىرتى و ۋتى :

بە سەرى خۇم شوۋىش دەكەم تا دەيگىرم :

پاشا شوۋىش كەۋت وگەشتە شاخ . (ئاسك) دىگە خۇي كىرد بە ئەشكەۋىتىكە و پاشا بە

دۋايدا . پاشا ھەلۈكەي بە دۋايدا ھەلدا . ھەلۋىش ھىندە چىنگ و بالەكەنى كىشا بە دەم و

چاۋى ئاسكەكەدا كۈۋرى كىرد . پاشايش گىرتى و سەرى پىرى و ھەلىۋاسى بە (ھەلىۋۋى)

زىنەكەيدا . دىنيا گەرم بوۋ ، شاخ چۆل و ھۆل و بى ئاۋ .. شا چاۋى بۇ ئاۋ دەگىرا ،

دەختىكى بېشى ئاۋى لى دەكە . خۇيىش دەستكىشى لە دەستا بوۋ ، قاپە زۇپىنەكەي لە مى

ھەلۈكە كىردەۋە و لەۋ ئاۋى پىر كىرد و لە بەردەم ھەلۋا داپنا ، تا ئىتى پىۋەتەۋە . بەلام (

ھەلۋ) كە دەۋۋىكىكى ئىدا و ئاۋەكەي قىلپ كىردەۋە .

پاشايش دەپزانى ھەلۈكە زۇر ئىۋۋە . بۇيە قاپە زۇپىنەكەي خىستەۋە پىر دىۋە ئاۋى

دەختەكە و كەپر بوۋ دىسان خىستەۋە پىر ھەلۈكە ئىمجارەش ھەلۈكە بالەكە ئىدا و

پىۋەتەۋە و ئەى خۋاردەۋە .

پاشا تۈۋرە بوۋ و ۋتى :

خۋا لە ئاۋت پىرەت بالەندە ئەگەتەكە . كە ئاۋا .. خۇت و ئەسپەكەت ، لەم ئاۋە بى

پەش كىرد .

بە شەيىرەكەي ھەردۈۋ بالى ھەلۈكەي قىرتاند و قىرى داپە ئەۋلاۋە ، ھەلۈكە بە سە

لەقەندىن ، پاشايش تىگەياند كە سەيىرى سەردارەكە بىكات ... پاشا كە سەرى بىند كىردەۋە .

مارىكى بېشى زەھەر دەقۇرۇت ئىدى .. لە پىرىنى بالى ھەلۈكەي زۇر پەشيمان بوۋەۋە .

سۈرى ئەسپەكەي بوۋ و ئاۋۇزىكى ئىدا بەرەۋ لى ھاۋرىكىنى . كە گەشتە لاپان ھەرماتىدا .

گۇشتى ئاسكەكە بىرۇنن ! ھەلۈكەيش كە بەسەر دەستەۋە بوۋ قىزىمەكى كىرد ۋەردار

بوۋەۋە . پاشايش ئاھىكى خەماۋى بۇ مەردنى ھەلۈكەيشا . چۈنكە ئەۋ ھەلۋىە لە مەردىن

زىگارى كىردىۋو . ئەمە بەسەرھاتى سەندۋاد بوۋ .

كە ۋەزىر .. قەسەكەنى شاۋۇنانى بىست پىتى ۋت :

ئەى پاشايش گەۋرە : چا... تۇ زىياتى چىت ئاۋدا ؟ كە خىراپەيشى لى بېيىت رەنگە

بەزىيىت پىيدا بىتەۋە ئەگەرنە .. بە دەردەكەي ئەۋ (ۋەزىر) ت لى دىت ، كە لەگەل

كۆرە پاشايەك كرىنبووى.
شا يۇنان پىرسىي : باشە كەوابوو .. نەو بەسەرھاتە چۆن بوو؟
شەھەر زار ھەستى كرىشە ورنەك بوو .. بېئەنگ بوو.

شەھەر 0

بەسەرھاتى وەزىرە قىلبازەكە

شەھەر زار وتى :

پاشاى بە توانا.... بەھەموو شت زانا...!

ۋەزىرەكەى شا يۇنان كەوتە گىرانبەھە ..

دەگىرنبەھە ... كۆرە پاشايەك ھەبەھە ، زۆر ھەزى لە راو بوو . لەبەر نەھە پاشا
باۋكى ھەرمانى بە ۋەزىرەكى دابوو كە ھەمىشە لەگەلى بىت و لە نەزىكەھە ناگاي لىبىت .
رۇزىكىيان كۆرە شا لە راو بوو . ۋەكە ھەمىشە ۋەزىرەكەى باۋكى لەتەكدا بوو . چاۋيان
بە دىندەكە كەوت .

ۋەزىر بە سازادى وت :

نەھە تۆ و نەھەش دىندە . دەى شوئى بىكەھە و راۋى بىكە..!

سازادە ، بە غار شوئى دىندەكە كەوت . زۆر دوور كەوتنەھە و دواتر دىندەكەى لىۋىن
بوو . سىرى چوار لاي خۇى كرىد كەسى نەبىنى . توومەز رىى ھەلە كرىد بوو . كە گەشتە
نەھە سىرى رىگە كە ، كچىكى بىنى سەرى لە كۆشيدا بوو و دەگىريا .

نەھەش لىۋى پىرسى : تۆ كىتى ؟

كچە ۋەلامى نايەھە :

من كچە سازادى (ھەنسىتان) م و جارىكىيان بەسۋارىى لە شار چوۋمە دەرەھە .. بەسەر
نەسبەكەمەھە ، خەھوم لىكەوتبوو... دواتر كەوتبوۋمە خوارەھە .. نىستاش رىم ھەلە
كۆرە شا بەزىى پىئا ھاتەھە و خەستى بە پاشكۆى خۇى و كەوتنە رى .

لەرىگا كەلاۋىدىكىيان بىنى و كچە سازادە وتى :

رىم بىدە لەم كەلاۋىدىدا دەست بە ناۋ بىگەبەتم !

كېزە ۋرە ۋرە چوۋە ناۋ كەلاۋەكە . كۆرە شا بە دىزى يەھە شوئى كەوت و سىرى

كرد كچەكە شىۋى گۆرپاۋ بوو بە (دىۋ) و چوۋەھە نىۋ مەندالەكانى و پىتى وتن :

جوانكىلەكانەم . كۆرەكى ھەلە و و خەپنەم بۇ ھىناۋن .

مەندالەكانى پىرسىيان :

كوا ... دە .. بېھنە !

سازدەمىش كە لە پارىزىدا بوو ، لە دلى خۇيدا وتى !
 بەخوا ... تيا جووم !
 ھەموو گيانى كەوتە لەرزىن ! بېدەنگ گشاھەو دواو ، كىزەيش ھائە دەرەموو كۆرە
 شاى بە ترساوى بىنى و لىي پىرسى !
 چى يە .. ئەو بۇ ھىندە دىترسىت ؟
 ئەمىش وتى !
 دوژمندارم و دىترسم .
 كىزەكە وتى !
 دەى كەوايو ، پارەيمكى باشيان بەدرى ، با رزگار ببىت .
 كۆرە شا وتى !
 ناخر ... بە پارە ھال نابن و گيانى منيان دەوئىت ! منىش كەسكى بەستەزەم !
 كىزەكەيش وتى !
 ھەر وەكو خۆت دەلئيت : بەستەزەمانم ، پەنا بۇ خوا بەرە ، تاكو لە خراپە بىتپارەزىت !
 بەئكو ئەم ترسەيشت بىرەوئەو .
 سازادە سەرى بلىد كەردەو و ئەم نزايمى كرد :
 ئەى پىشت و پەناى ئەوانەى ھانات بۇ دىنن و لە خراپە دەيانپارەزىت . خوايە ... سەرم
 بىخە بە سەم دوژمنانم دا ، دوورىان بىخەو لىم ! خۆ تۆ .. ھەر كاتىك وىست .. توانائىت .
 (دىو) كە ئەمەى لە كۆرەكە بىست خىرا دوور كەوتەو ، كە كۆرە پاشا گەرايمەو
 كۆشك ئەو ھاندانەى وەزىرى بۇ باوكى گىرايمەو . كە چۆن بوو ھۆى ئەوئى كە شوئىن
 بىرئەكە بىكەوئىت . لەجياتى ئەوئى ئەھلئىت كە تووشى بەلا ببىت . شا ناردى يە شوئىن
 وەزىر و ھەرمانيلا : بىكوژن .
 ئەمجا وەزىرە ئىرمى بەرەكە بە شاى يۇنانى وت :
 ھىندە ئەم پزىشكەت .. لەخۆت نەيك كەردووتەو لىي بىن خەمىت ! لە پەركلا .. دەبىتە
 مايفى لە ناو چوونت ! ئەو بىتوانئىت بە دەرمانىك چاگت بكاتەو كە بە دەست بىگىرەت ،
 دىتوانئىت بە دەرمانىكەيش بىكوژئىت كە بۆنى بىكەيت !!
 وەردە بىم بلى : كى دەلئىت ، سىخوئى نىيە و ئەيان ناردووە بۇ لە ناو بىرەنى تۆ ؟
 شا وتى !
 راست دىكەيت ، ئەى وەزىرى ئەر و وريا ... باشە تۆ دەلئى چى لىبەكەم ؟
 وەزىر وتى !
 بىئەرە بە شوئىنلا . ھەر دەستگىرەت كرد ، ھەرمان بەد .. بەدەن لە مىلى !!
 باشايش ناردى يە شوئىن و پزىشك بە روويەكى خۆشەو ھائە لاى . ئەمەزانى چارەى
 چى لىنووسراوہ ..

ئەمى ترساۋمگە شەقى زەمانە ئارام بە و پەنات بە ئەمۇ يەزدانە
 ئاسوودەت دىكا. دلت بىگىرى قەدە رى خوايە : چاگى بزانە
 بىزىشكەكە چوۋە بەردەم پاشاۋ كىرۋوشى بۇ بىرد و ئەمەى وت :
 شوگىرى رىخاۋى ئىۋوم لە سەرە ئەگەرنا: بۇچى ئەيلىم ئەم شىعرە
 پىش پىرسىنەۋە.. نىعمەتى داۋە ۋەرە لە سايەى ئەمۇا خۇت گىرە
 بۇ خەقى خۇت بى و پىتدا ھەل نەدەم؟ چاگە و پىاوتىت : ئاشكراۋ سىرە
 باسى كىردەۋەى چاگت ھەردەمگەم ھەرچەند بە خەمىش سەرى مەن ۋرە
 پاشا بە (دىۋان)ى بىزىشكى وت : ئەزانى بۇچى بانگم كىردوۋىت ؟
 ئەۋىش لە ۋەلامىدا وتى : ئەۋىش لە ۋەلامىدا وتى :
 لە خوا زىاتىر.. كەس غەيب زان نى يە !! پاشا پىتى وت :
 بۇ ئەۋەم بانگ كىردوۋىت : تا بىكۆزۇم ! (دىۋان) بە سەرسوۋرمانەۋە پىرسىي :
 ئاۋانم چى يە ھوربان ۋا دىمكۆزىت ؟ پاشا پىتى وت :
 بىيان ۋتوم تۇ سىخوۋىت ... جا... پىش ئەۋەى تۇ مەن بىكۆزىت : مەن تۇ دىمكۆزۇم !
 بىزىشكەكە وتى :
 بىھىلە ۋ خوا دىت ھىلىت مەمكۆزە با خوا نەمكۆزىت !
 ئەمجا پىرى دانىشتوۋى كىن بازرگانەى بەردەم دىۋمكە ، دىۋمى بە گىرانەۋەى
 چىرۋكەكە دا ... ئەمى (دىۋ) .. بىزىشكە زۆرى لەگەن وت . بەلام (پاشا) ئەمى دىبىست و وتى :
 تا نەمكۆزۇم ، ئاسوودە نايم ! تۇ بە شىك كە بە بەرى لەپىم دىمگوشى .. مەنت لەۋ بىرىنى
 پىستە چاك كىردەۋە . كى دىلت بە شىكىش كە بۇنى بىكەم ... نامكۆزىت ؟
 بىزىشكەكە وتى :
 جا... پاداشتى چاگەى مەن ، ئاۋا بە خراپە دىمىتەۋە ؟
 پاشا وتى :
 نەخىر دىبىت مۇلەت نەدەم و بىكۆزۇم !
 بىزىشكە دىساۋمكە بۇى دىركەۋت كە پاشا سوۋرە لە سەرى كۆشتى.. دىستى بە گىرىن كىرد...
 بە داخ بوو بۇ ئەۋ چاگەى كە بەرامبەركەسىكى ۋا ئاشاپستە كىرەۋى . ئەم شىعرەى
 بىركەۋتەۋە :

كەسكەككە لە غەمەق و ژىرى بىن بىش بىن
چاكەم بۇ كەسى نا شايسە بوو
جەلادى شمشىر بە دەست هات .. چاۋى پزىشكەى بىستەو .. شمشىرى لى راكىشا ..
پزىشكەىش بىدەم گريانەو ، بە پاشاى وت :
بەم ھىلە خوا دىتھىلەيت . مەمكۆزە .. با : خوا نەتكۆزىت .
بە دەم خۇ لاۋنەو ھەمەى وت :

ترساۋ : رزگار بوو لەمەرد و بەلا
مەرچە نەھىلەم چاكەى زۇر بىرى
(پزىشكەك) ھەكى وتى :

نەمە پاداشتەكەم بوو . كە ھەمكۆ پاداشتى (تىمساح) ى لى هات .
پاشا وتى : بەسەرھاتى نەو (تىمساح) ە ، چۇن بوو ؟
پزىشكەكە وتى :

بەم حالەو ناتوانم بىگىر مەو ! بەم بەخشە . خواىش دىتھەخشىت . نەمجا بە كۆل گريا .
ھەندى لە پياۋانى دەربارى شا وتيان :
خويىنى نەم پزىشكە بىەخشىن بە ئىمە .. خۇ خراپەى لەگەل نەمكردوويت ! نىمە
نەمەندىمان لى ديوە تۆى لە بىرىن و (دوومەل) يك رزگار كىردوۋە كە ھەموو پزىشكانى
مەمەكەت لە ئاستىدادستەو سان بوون ..!!
پاشاىش وتى :

لۆمەتان ناكەم ! چۈنكە نازان بۇچى دىمىكۆزىم ؟ نەگەر من نەيكۆزىم نەو من دىمكۆزىت !
نەم پزىشكە دارىكى پى گوشىم چاك بوومەو . دوور نىيە : بە (بۇن) يىكىش بىمكۆزىت ..!!
دەترسەم بەرتىلى كوشتىنى منى لە دوژمنىكەم و مرگرتبىت و بىمكۆزىت ! نەمە سىخوۋە و
ناردوۋىانە من بىكۆزىت . كەوابوو پىۋىستە بىكۆزىم ... تاكو بىخەم و ئاسوۋدە بىم .
(پزىشكەك) ھەكىش دىسان وتى :

بەم ھىلە خوا دىتھىلەيت . مەمكۆزە : با خوا نەتكۆزىت !
نەى (دىۋ) كە (پزىشكەك) بۆى دەرگەوت ، ھەر دىمىكۆزىت پىتى وت :
گەر ھەر سوۋرى لە سەر كوشتىنم ... ھىنلە مۆلەتم بەدە تا دىچەو ھەمە ماڭ و كاروبارمەكەم
كۆتا دىكەم و پىيان دىلەم چۇنى بىمىنەرن و كىتەبەكانىشەم دىبەخشم . كىتەبىكى تايىبەم
ھەيە نەو دىبەخشمە ئىو ، تاكو بىخەنە (گەنجىنە) كەتەنەو .
پاشا وتى : نەو كىتەبە لە بارەى جى يەوھىە ؟

نەۋىش وتى :
ھىندەى تىايە لە ژماردن نايەت .. نەھىنى يەكى تىايە . كە دواى سەر بىرىنم .. سەر مەكەم

ئىنى و ئى بەرامبەرىدا ، (۲) پەردە ھەللىدەيتەۋەدى ئاى چەبى ئىخوتىنىتەۋەدى (كەلە
سەر)دەكەم ۋە ئامى ھەمۇ پەرسىيارىكانت بەراستى دەتەۋە .

پاشا سەرى سوۋرماۋ پەرسىي :

ئەي پەزىشك دىۋى سەرىپىنت ... كەللە سەرىمەت ھەسە دەكەت ؟

ئەمىش ۋتى : پەلئى پاشا

پاشانى ۋتى : ئەسە سەرسوۋر ھىنەرە !

ئىدى پاشا كەسكى كەردە يادىرى ... تا پەرواۋەتەۋە بۇ مال ! ئەو رۇۋە پەزىشك كەردە
مالى جىن بەجىن كەرد و رۇۋى دواتر چوۋە دىۋەخانى پاشا ھەمۇ ۋەزىر و مىر و پەلئى
مەملەكەت ئامانە

يۈۈن ... ئەمىش چوۋە بەردەم پاشا و كەتتەيىكى كۈنى پەلئى بوۋ

دەلىشت و ۋتى : سىنى يەكەم بۇ پەلئى .

كە سىنى يەكەمىيان بۇ ھىنا : ھەندى تۇۋى پەلئى پەزەند و ۋتى :

فەرمۇ ۋىگەرە .. كەتتەيەكە مەكەرەۋە .. تاكو سەرم دەپەرىتە كە سەرىمەت ھىنا يە سە
تۇۋى ئەم سىنى يەدا بىخوتەنەۋە . تاخوتىنى دەۋستەيت . ئەمجا كەتتەيەكە بىكەرەۋە و پەنجە
بىخە سەرى يەكەم دىر .

شەپەر بە دەست ھات و سەرى پەزىشكى پەزەند و سەرى ھىنا و خەستى يە ناۋ تۇۋى سىنى
يەكەرە . كە خوتىنى كەللە سەرى ۋستە .

(رۇيان) پەزىشك ، جاۋانى كەردەۋە و ۋتى :

ئەي پاشا كەتتەيەكە بىكەرەۋە . پاشايش ، لەبەر ئەۋەدى پەرىمەكەنى بەگەن ھەل دەھرانەۋە . (۲)
جار يە زەمانى پەنجەي تەپ كەرد و (۲) پەردى ھەللىۋە . پەرىمەكەنىش ھىچچان تەپا
ئەلۋەسراۋە !

بۇيە ئەكەللە سەرى پەرسى : بۇچى ؟

(رۇيان) ۋتى : پەردى زۇر ھەللىۋە .

(۲)

پەردى تەرى ھەللىۋە ... ھىنەندى پەلئەۋە زەھەر لە پەنجەيەۋە بە ناۋ لەشەپنا
بلاۋ بوۋەۋە . چۈنكە كەتتەيەكە زەھراۋى بوۋ . بۇيە پاشا ھالۋى كەرد ... كە زەھەر خواردۇۋ
بوۋ .

ئەمجا " رۇيان " پەزىشك ئەم ھۇنراۋەدى ۋتى :

ئەو ھەمۇ سالا كە چوگەمەن بوۋ

داد پەروەز ئەۋە و مەھۇرى مەگەرد ئىستاش ئەۋەتە .. مەركى مىۋان بوۋ

كە لە خوتەنەۋە ھۇنراۋەكە بوۋەۋە .. پاشا كەۋتە سەرى زەۋى و مەرد . ئەلەيەتە شاى يۇنان
پەزىشكەكى ئەگەشتەيە خۇيشى ئەدەكۈزۈۋە كۈنى لە كەس ئەگەرت و كۈشتى . تۇۋىش

ئەي دىۋ (گەر تەمكۆزىت خوا ... ناتكۆزىتەۋە)
ماسىگرمكە بە دىۋمكەي وت :

گەر تۆ مەنت تەكۈشتايە و كۆلت لى بىدامايە ... ئىستا مەيش تۆم وا بەند ئەدەكرد لەم
گۆزىمەداۋ ئەم دەخستىتەۋە بىنى دەريا!
دىۋە ھاۋارى كرد وتى :

بۇ خاترى خوا ماسىگر بىمارىزەو بە ھەلى خۇمەم لەگەل مەكە. ئەگەر مەن خراب بووم
تۆ باش بە. پىشىنان وتويانە : ئەي پىۋا چاكان لەگەل كەسانى خراپىدا : پىيان
بلىن.... خراپە ئەكەن . ئەۋە مەكەن كە ئومامە لەگەل عاتىكەي كرد!
ماسىگرمكە وتى : ئومامە چى لەگەل عاتىكەي كردوۋە؟
دىۋمكەيش وتى :

جا ئىستا كە مەن بەندى ئەم گۆزىمەم . كوا جىي قسە كىدە؟ بەرەللام بىكە. بىا بۆت
بگىرەۋە !
ماسىگرمكە وتى :

ئەۋە قسە نىيە ! ھەر ئىستا دىتخەمەۋە بىنى دەرياكە ! بىرۋا ناكەم جارىكى دى رزگار
بىيىت و كەسىك ومكو مەن بەزمىي پىتدا بىتەۋە! دىرت بىيىت و دوايىش ومكو مەن پاداشتى
بىمىتەۋە! مەن تۆم رزگار كرد... كەچى تۆ دىتويست پىنەۋە بىمىت و بىكۆزىت ! كە مەن
خراپەم لەگەل نەكردىۋىت! ئەۋسا... بۆم دىرەكەوت كە تۆ ناكەس بەجەيتا بىا مەن فرىت
بىمە بىنى دەريا. دواي مەن.... ھەر كەسىك رزگارى كىدەت.... ئەم بەسەرھاتەي مەن بۇ
بگىرەۋە! بزانە.. ئەمجارە رزگار بوونت نابىت . تاكو رۆزى دوايى !
دىۋە وتى :

ئازادىم بىكە كاتى پىاۋىتە! پەيمانەت دىمەمى ھەرگىز خراپەت بەرامبەر ناكەم .
سوۋدىشت ھەر بى دەگەيەنم .

ئىدى ماسىگر بەزمىي پىدا ھاتەۋە و سوۋىدى دا. پەيمانى لى وەرگرت . ئەمجا سەرى
مۆرگراۋى گۆزىمكەي ھەل پىچرى...! دۈكەلىك ھاتە دىمەۋە لەۋلاۋە بوۋمەۋە بە دىۋىك دۈۋ
لاھى دىرتى پىۋە بوۋ كە لە دۈۋ پايەي بەردە مەرمەپ دەچوون .
ئەمجا سەرى نەۋى كرد و ھاۋارى كرد :

لە پەزىرايىتەم ئەي ھەزرىتى سولەيمانى پىغەمبەرى خوا !
ماسىگر پىي وت : ئەۋە دىلتى چى نەفرەتى؟ ھەزرىتى سولەيمان (۷۰۰) سالە مردوۋە !
دىۋمكەيش شەقىكى لە گۆزىمكە ھەلداۋ فرىنى داۋە نىۋ دەريا.
شەھەر ئادەستى كىرۈشۈۋەنك بوۋ... بىيەنك بوۋ.

شەھەر ۶

چىرقى ماسى يە رەنگىنە كان
شەھەر زاد وتى :

دەگىر نەھ : ئەمەش پاشاى بەختيار... خاومنى بىرپار...
(ماسىگر) كە بىنى دىۋە گۆزەكەى فرى دايە دەرياۋە. تىگەشت تۈۈش بۈۈە.. لە
ترساندا مىزى بە خۇيدا كىرد و بەخۇى وت :
ئەمە كارەى دىۋە... خىرى پىۋە نى يە !
دواتر ورەى بە خۇيداۋ بەخۇى وت :
ئەى (دىۋ) خوا فەر موۋىيەتى : پەيمان بەجى بىنن ... چۈنكە لىيى بەرپرسن !
تۈش پەيمانن دا، خراپەم لەگەل نەكەيت ! تا خوا سزای خراپەت ئەداتەۋە! منىش ھەر
ئەۋەم پى وتى :

كە (دۈبان) پزىشك بە شا (يۈنان) ى وت : بىم ھىلە .. با خوا بتهىلىت !
دىۋەكە پىكەنى و پىشى كەوت و وتى :
ماسىگر شوپنم بکەۋە .

ماسىگر مىش ھەرچەند بىرۋاى بە خۇشى نەبۈۋ كە رزگارى بۈۋە . شوپنى كەوت . بە
شاخىدا ھەرگەرەن و بەۋ دىۋى دا شۆر بۈۋنەۋە . سەيرى كىرد دەشتايى بۈۋ . گەشتە گۆمىك
و جۈۋە ناۋەرەستى گۆمەكە و بە (ماسىگر) ەى وت :
شوپنم بکەۋە .

دۋاى كەمىك فەرمانى بە ماسىگر دا :

تۈرەمكەت بىخەرە ناۋەۋە و راۋ بکە . ماسىگر كە تۈرەكەى لە ئاۋ دەرھىنا . سەرى سوۋرما
لەمە ماسى يە سىي و سوۋر و شىن و زەردانە! تۈرەكەى دەرھىناۋ (۴) ماسى پىۋە بۈۋ بۈۋ و
ھەر ماسىيەك لە رەنگىك . (ماسىگر) ئەمەى بىنى زۆر دلخۇش بۈۋ . دىۋەكە ئامۇزگارى
كىرد ، كە ھەر (۴) ماسىيەكە بىباتە خزمەتى پاشاۋ ئەۋىش پارمىەكى زۆرى دەداتى .
ئەمىش وتى :

بىۋەرە من (۸۰۰) سالە لە بىنى ئەم ناۋەدام . رىگا نازانم : چۈنكە دەرەۋەم نەبىنىۋە !
ئىستا نەبىت.. ئامۇزگارەيت دەكەم رۆزى تەنبا يەك جارى تۈر فرى بىدە ئەم گۆماۋە !
پىندا كىرد . ماسىگرە (۴) ماسى يە رەنگاۋ رەنگەى خستە تەشتىك ناۋەۋە و بە زىندۈۋىي
گەياندى يە كۆشك و بىردى يە بەر دەستى پاشا . پاشايش ئەمەى پى سەير بۈۋ..!! چۈنكە
لە زىاندىدا ماسىيى لەمە جۈرەى نەبىنى بۈۋا فەرمانىدا : بىدەنە ئەمە كەنیزەكە چىشت
لەنەرەى كە (۲) رۆز لەمەۋپىش پاشاى رۆم بە دىارى بۈۋى ناردىۋو و ھىشتا چىشتى

دهستان نه‌خواردوو .

وزيريش بۇ كه‌نيزمكه‌ى برد تا بيان برژينيت و وتى :

پاشا دمليت چۆن فرميسكم بۇ تمگانه هه‌لگرتوو... ناواش چيشت لينهرم بۇ نه‌مپو
هه‌ل گرتوو .

با دهست رهنگيش خۆى دمر بخت . چونكه نه‌مه ديارى يه! كه گه‌رايه‌وه پاشا

فه‌رمانيدا (٤٠٠) دينار بدم به ماسيگر... ماسيگرش پارمكه‌ى خسته باخه‌ئى و به په‌له

به‌رمو ماڻ بوودوو له‌خۆشيدا هه‌ر دمكه‌وت و هه‌له‌ستايه‌وه و پنى وابوو خه‌و ده‌بين!

ماسيگر هه‌ر چى پيداويستى ژن و منداكه‌كانى هه‌بوو ، هه‌مووى كړى و گه‌رايه‌وه مائى .

نيمه‌يش ماسيگر به‌و به‌ختيارى يه‌وه جى ده‌هينلين و ده‌چينه‌وه سه‌روكارى ... (

كه‌نيزمكه‌) چيشت لينهرمه‌...

كه‌نيزمكه‌ روڻ و تاوه‌ى ناماده كرد و ده‌ستى كرده پاك كردنى (٤) ماسى يه‌كه‌و خستنى

يه تاووه . هه‌ر هيندمى خۆش بوو هه‌ئى گيرانه‌وه ... كاتيكي زانى ديوارى چيشتخانه

درزى برد و يه‌ك كيژۆله‌ى جوان و ناسكى لى هاته دمر كاڶو زمپيكي له‌سه‌ردا بوو، ريشووى

به سه‌ر روومه‌ته‌كانيدا شوږ ببوووه . كاڶو ناوړيشمى سپى و ريشومكانى شين . له

گوڼيه‌كانيدا گوارد و دوو تاك بازن له مه‌چه‌كه‌كانيدا بوو. له په‌نجه‌كانيدا (موستيله) ي

تقيم دار هه‌بوو.. دار هه‌يزمراڼيكي به ده‌سته‌وه بوو .

دارمكه‌ى كرد به تاوه‌كه‌دا و پرسى :

ئه‌ى ماسى يه‌كان ... له سه‌ر په‌يمانه‌كانتان ماون ؟

(كه‌نيزمكه‌) ى چيشت لينهر له‌و لاوه له ترسدا بوورايه‌وه . كيژۆله‌كه‌يش پرسى يارمكه‌ى

دووباره و سى باره دمكردوه ...

ماسى يه‌كان سه‌ريان له تاوه‌كه‌دا بلند كردوه و وتيان : به‌ئى..... به‌ئى .

نهمجا نه‌م گۆرانيه‌يشيان وت :

هاتيت د تين و وىك تو به پيشه‌ين خۆ گه‌ر نه‌هاتيت نه‌وا: هاوكيشه‌ين

كيژۆله‌كه‌ تاوكمه‌ى هه‌لگيرايه‌وه و چوووه نه‌و درزى ديوارى لى هاتبووه دمروه...

كه كه‌نيزمكه‌ چيشت لينهرمه‌كه‌ به ناگا هاته‌ومو سه‌يرى تاوه‌ى سه‌ر ناگرمكه‌ى كرد (٤)

ماسى يه‌كه‌ هينده سووتابوون .. ببوونه خه‌لووزى رمش !

جاريكى دى له ترسانا بورايه‌وه . له‌م كاته‌دا.. وزير خۆى كرد به چيشتخانه‌كه‌دا .. كه

نه‌وى بينى به حاجى له‌شى كه‌نيزمكه‌ى پال نا... كه‌نيزمه‌كه‌ به ناگا هاته‌وه ... ده‌ستى كرده

گريان و به دهم هه‌نسكه‌ بركيوه چى دىبوو بۇ وزيرى گيرايه‌وه...

نه‌ويش سه‌رى سووپماو وتى :

نه‌مه شتيكى سه‌ر سوپه‌ينه‌ابويه ناردى به شوين ماسيگرما و فه‌رمانيدا (٤) ماسى

دى لەم ماسى يانمى ھېنابووى ، بەھىنئەتەمۇە بۇيان !
 ماسىگرە ، چوۋمۇە سەر گۇمەكە و تۇرى تىنا بلا و كىرەمۇە راى كىشايمۇە . بېنى (۱)
 ماسى تىنايە .. گىرايمۇە و بە پەلە گەياندەمۇە دەستى وەزىر . ئەمۇش بىردىمۇە چىشتە
 و ھەرمانى بە ھەمان كەنيزەك داکە بە ھەمان شىۋە .. بە بىرچاۋى يەمۇە .. سوللان
 بىكاتەمۇە . كەنيزەكە دەستى كىرە بە چاك كىردى (۴) ماسى يەكە و تاۋە رۇنى خىستە سەر
 ئاگر و ماسى يەكانى لە رۇنەكەدا راخست .
 كاتىكەيان زانى دىسان دىۋارى چىشتەخانەكە قلىشايمۇە و كىزۇلەيەك .. بە ھەمان شىۋە
 روخسارى جارى پىشوو پەيدا بوۋەمۇە دارمەكى دەستى چەقاندەمۇە بە تاۋەكەدا و وتى ،
 ئەمى ماسى يان .. ماسى يان .. لە سەر پەيمانى كۇن ماون ؟
 ماسى يەكان .. سەريان بىلەند كىردەمۇە و ئەم شىعەريان و تەمۇە :
 ھاتىت دىين و ەك تۇ بە پىشەين خۇ .. گەر نەھاتىت : ئەمۇسا ھاۋكىشەين
 شەھەر زادەستى كىرەشە ۋەرنەك بوو .. بىدەنگ بوو .

شەھەر ۷

شەھەر زاد و وتى :
 دىگىر نەمۇە : ئەمى پاشاى بەختيار .. خاۋەنى بىريار ..
 كە ماسى يەكان لە قىسە بوۋەنەمۇە . كىزۇلە دار بە دەستەكە ، بە دارمەكى تاۋەكە قىلپ
 كىردەمۇە و چوۋمۇە درزى دىۋارى چىشتەخانەكە و درزەكە ھاتەمۇە يەك !
 ۋەزىر سەرى سوۋرما و وتى :
 ئەمە روۋداۋىكى سەر سوۋرەينە و پىۋىستە پاشامان لىنى بە ئاگا بىت !
 چوۋە بەردەم پاشا ۋچى دى بوو ، بۇى گىرايمۇە .
 پاشايش و تى :
 دەبىت .. مەنىش بە چاۋى خۇم بىبىنەم ! ناردىيە دوۋى ماسىگرە و ھەرمانى پىند ! لە
 ماۋە (۲) رۇژدا (۴) ماسى تىريان لە ھەمان ماسى يەكانى پىشوو بۇ بىنئىت ! دواتر
 ماسىگرە (۴) ماسىيەكە بۇ ھىنان و پاشاش ھەرمانىدا (۴۰۰) دىنارىيان دايە . پاشا ھەرمانىدا
 كە ۋەزىر : خۇى ماسىيەكان چاك بىكات و لە بەر چاۋى خۇى سوۋرىيان بىكاتەمۇە .
 ۋەزىر ماسى يەكانى چاك كىرە و تاۋە و رۇنى ھىنا و خىستى يە سەر ئاگر . ماسى يەكانى
 تىنا درىز كىرە . ھىندەيان زانى دىۋارەكە درزى بىرە و ئەمجارمىيان كۆيلەيەكى رەشى لى ھانە
 دەرۋە . ھەر دەتوت مەنارەيە و لە پاشاۋەكانى نەتەۋە (عاد) .
 لاقە درەختىك بە دەستى يەمۇە بوو و چوۋە سەر تاۋە كە و وتى :
 ئەمى ماسى يان ... ماسى يان . ئاخۇ : لەسەر پەيمانى كۇن ماون ؟

ماسی یهکان ... سهریان بئند کردموه و وتیان :

بەلێ بەلێ ئیمە لە سەر پەیمانی خۆمانین .

کۆیله رەشەکه لە تاوکه نزیك بووموه و دارەکهی دەستی لێداو قەلپی کردموو چووموه درزی دیوارەکه و درزەکه و درزەکه هاتەوه یەك .. پاشا و وزیر چوونه سەر تاوکه .. بێتیاں ماسییهکان بوونهته خەلووز..!

پاشا سهری لەم کاره سوورما و وتی :

ئەمە کارێکه نابێت لێی بێدەنگ بێن . ئەم ماسی یانە شتێکیان هەیە !

فەرمانی دا... ماسیگرە ی بۆ بێنن ... که هێتیاں ، پاشا لێی پرسى :

ئەم ماسی یانەت لە کوێ هێتاوه ؟

ماسیگرە لە وەلامدا وتی :

لە گۆمێك .. که لە نیوان (٤) کۆ دایه و لە دامپنی چیاپهکی شارداپه !

پاشا پرسى یهوه : چەند رۆژه ریگایه ؟

ماسیگرە وتی : پاشام ... نیو سەعات ریگایه !

پاشا سهری سوورما! فەرمانیدا بە دەست و پێوەندەکانی نامادە بن ، ماسیگرەشیان -

که لە دای خۆیدا هەر جێنوی بە دیوکه دەدا. دایه پێش! بە شاخەکهدا سەرکەوتن و

چوونه پێدەشتێك که لە ژیاڤاندا نهیان بینی بوو ! لە نیو چوار شاخدا گۆمێك بوو . ماسی

یهکانی نیوی (٤) رەنگ بوون . سور و سپی.... زەرد و شین .

پاشا سوپا و دەست و پێوەندانی بە لیواری گۆمەکهدا کۆکردموه و لێی پرسین :

کێ لە ئێوه .. زووتر ئەم گۆمە ی بینیه ؟!

ئەوانیش وتیان :

نەخێر... پاشا بە درێژی تەمەنمان ، ئەم گۆمەمان لەم شوێنەدا نەدیوه !

پاشا سویندی خوارد :

بەو خوایه لیڤه نابزویم و ناچمەوه سەر تهختی پاشایهتی ... تاكو ههوائی ئەم گۆم و

ماسی یانە نهزانم ! فەرمانیدا... که بەو ناویدا بلأو ببهوه .

وزیرمەكەشی که پیاویکی دانابوو بەکێشهکانی ژیاں - بانگ کرده لای خۆی و پێی وت:

دەمويست ئەم شەو ، تاك ببهوه و بچمه خەلوتمهوه بۆ ئەوهی هەر بیر لەم گۆمه

بکەمهوه ! تۆیش لە دەور و بهری رەشمالهکەم بە.. گەر ئەفسەران و پیاوانی دەولەت .. یان

هەر کەسێك ویستی بێم بێنیت ، بلێ پاشا.. نەخۆشه.. فەرمانی پێم داوه که ریگای کەس

نەدەم.. بچیتە رەشمالهکەیه وه .

پاشا .. بهرگی جهنگی لهبەر کرد و شمشیرەکهی لە کەمەر خست و بە تاریکی شەو لە

رەشمال هاته دەر و بە چیا دا هەلگهراو رویشت تاكو رۆزی لی هەلهاات . بە درێژی ئهوه

رۆژمىش بەرپۆۋە بوو . شەۋى دواتر ھەر بەرپۆۋە بوو . ماندوو بوو و گەرما زۆرى بۇ ھىنا
تارمايىھىكى لە دوورمەۋە بىنى و زۆر دلى خۇش بوو .
لەبەر خۇيەۋە وتى :

رەنگە نەينى ئەم گۆم و ماسى يانەم پى بلىت !

كە نرىك تر بوومەۋە ، كۆشكىكى بىنى . كە بە خرە بەرد ، دروست كرابوو ، بانەكەشى
تەخت و بە ئاسن كرابوو . دەرۋازىيەكى دوو تاكىى ھەبوو و تاكىكى كرابوومەۋە ، پاشا دلشاد
بوو بەۋە و بە ئارامى لە دەرگای دا... بەلام وەلامىكى نەبىست !

جارى دووم لە دەرگای دايەۋە.. نەخىر جارى سى يەم لە دەرگای دايەۋە... وەلام نەبوو!
زۆر بە توندى لە دەرۋازەكەى دا. ديسان ، كەس وەلامى نەدايەۋە!
ئەمجا لەبەر خۇيەۋە وتى :

دىارە ، ئەم كۆشكە چۆلە !

گۆرى بە خۇى دا و چوۋە ژوور!

كە چوۋە دالان... ھاۋارى كرد :

ئەى خاۋەن مال...! من رىۋارىكى برسى و نامۆم بە ئىرە ! ھىچتان ھەيە بىخۆم !
ئەم قسانەى دووبارە و سى بارە كىردمەۋە . ھەر وەلام نەبوو . ھانى خۇيدا و چوۋە
ناۋمىراستى كۆشكەكەۋە كەسى نەدى . بەلام ژوورەكان پىر ھەپش و نوين بوون ... پەنجەرەكان
بە پەردەى ئاورىشم پۆشتە بوو! لە نىۋ ئەم كۆشكەدا (سەكۆ) يەكى پان و پۆر و (۴)
بەرھەيۋان ھەبوو- راخەرىك راخرا بوو و ھەۋزىك (۴) پەيكەرى شىرى زىپىنى سوورى
بە لىۋارمەۋە بوو و ئاو لەدەميانەۋە دادەۋمىرە ناو ھەۋزەكە!

بە چۈار دىۋارى كۆشكەكەيشدا بالندە ھەبوو . تۆپىكى ئالتونىش درابوو بە سەر
كۆشكەكەدا . رىگرى لە پيا ھەلزنانى ئازەل و مۇۋف بوو . پاشا كەسى لە نىۋ كۆشكەدا نەبىنى
و زۆر سەرى سوورما! تاكو ئىستا كەسەك ئەم شاخ و پىدەشت و گۆمە و ئاو و ئەم كۆشكەى
نەدى بوو!! بۆيە لە دەم دەرگای ژوورىكىدا پالى دايەۋە .

گۆنى لە نركە و ئالەيەكى پىر پەژارە بوو ، كە ئەم ھۆنراۋىيەى دىۋتەۋە :

چىت پى كىردىۋوم ، ھەمووم شارەۋە لە چاۋان خەۋت وا رىۋاندەۋە

لە شەنى شەمال من تۆم دىۋاراست قەدەر ھات دەستى خۇى ۋەشانەۋە

لەبەر دلانى ھۆز و خىزم بووم . ھەژارى منى دابەزانەۋە

سولتان گۆنى لەم ئالە و فىغانە بوو . ھەستا بەردە دىنگەكە چوو . پەردەيەكى دادراۋەى

بىنى ھەلى دايەۋە ... گەنجىكى بىنى چۈان و تەۋاو .. شىرىن زمان و پاراو . لىۋانى ئال و

تەر . روۋىە ۋرشەى ۋەك بەردە مەپمەر! دىۋوت ئەم شىعرە بە چۈانىى ئەۋدا ھەلەراۋە :

چۈانىكە خاۋەن دوو لىۋى تەرە روۋى بە ۋرشەيە ۋەكو مەپمەرە

لەسەر رووی سپی ئەو مووە رشە دختوت: یاقووت و زێڕ و گەوهەرە
 پاشا بە روویەکی خوشەو، سلاوی لێکرد . لاوش ، کە دانیشبوو، سەرپۆشیکی بە زێڕ
 ئەخشاوی بە سەردا داوو، تاجی شاهانەیی لە سەردا بوو . پەژارە بە روخساریەو دیاربوو!
 وەلامی سلاوێکی دایەو و وتی : بیوورن ... ناتوانم لەبەرتان هەستم!
 پاشایش وتی :
 گۆئ مەدرئ ! نیستا من میوانتم و کاریکم پێتە دهمەوئ ، هەوایی ئەم گۆم و ماسی یە
 رنگاو رنگانە و ئەم کۆشکەم پێ بلێیت و بۆچی تەنیایت و بۆ دمریت ؟
 لاوێکە ، بەم شیوەیە خۆی لاواندەو :
 پەژارە و خەمت لە دل لا بەرە..
 کارسازی ژیان : خوای بانی سەرە
 هەرگیز مەپرسە چی بوو و چۆن روویدا ؟ هەرچی روو دەدات : قەزا و قەدەرە
 پاشا سەری پێر سوپما و لێی پرسی :
 بۆچی دمریت ئەو لاو ؟
 ئەمیش وتی : چۆن نەگرم ، کە ئەمە حالێم بێت ؟
 پاشا وردتر سەرنجی لاوێکی دا... بینی لە ناوکی بەرمو خوار بوو بە بەرد ! لە ناوکی
 یەوە تاكو قژی سەریشی مرۆفە !
 کە پاشا ئەوێ بینی پەژارە دایگرت و وتی :
 ئەو لاو تۆ پەژاردی منت پێر کرد ! من عەودایی ... هەوایی گۆم و ماسی یەکان بووم ،
 نیستا هەوایی تۆیشی چوو بە بان !! خێراکە ... قسە بکە ... !!
 لاوێکە وتی : کەوابوو... گوێم لێ بگرە .
 پاشایش وتی : دلێم لاتە .
 لاوێکە وتی :
 من و ئەو ماسی یانە شتیکی عەجایەبێن . گەر نوسرابا و لەبەر چاوان بگیریە ...
 نامۆزگاری بوو بۆ گۆئ پێدەران !
 پاشایش وتی : چۆن ؟
 ئەمیش وتی :
 گەورەم ... باوکەم کە ناوی مەحموود بوو ، شای ئەم شارە بوو ، خاومنی دوورگە رشەکان
 بوو . کە لە نیوان ئەو چوار شاخەدا بوو . (۷۰) سالێ جوکمرانی کرد . ئێدی کۆچی دوایی
 کردو من کورسیی دەسەلاتم و مرگرت و نامۆزایەکی خۆمم ماره کرد . کە هێندە خوش
 دەویستم بە بێ من نان و ناوی نەدەخوارد . ئەو کچە نامۆزایەم (۵) سالێ لام بوو .
 روژێکیان چوو بۆ گەرمای وکەنیزەکە چێشت لێنەرەکی راسپاردبوو .. خوارنەم بۆ
 نامادە بکات و کە رایش کشام بۆ نووستن ، با دووگەنیزەک لە سەر و پێنیم بوستن .

منیش که بیتاقهت بووم چوومه جیگاوه تا که میك بنووم.. هیشتا چاوم نه چوو بوور
 خهو گویم لی بوو که نیزمکی ژوور سهرم به که نیزمکی لای پیینمی وت :
 کچی مهسعوده .. نای ناغامان چهند رمنج به خهسار و داماوو . داخی به جهرگم بز
 گهنجیه کهی . که بهم شیومیه له گهل ئهم ژنه (سیخرباز) ددا به سهری دمبات !
 که نیزمکی پیینم ، له وه لامدا وتی :
 به لئ .. (به لا) م دا له ژنی ناپاک ..! ئهم تهمهنی ههرزمکاری یه ، نابیت وا به سهر بیات !
 که نیزمکی ژوور سهرم وتی :
 گهرهمان ، هیر و گیله ... چونکه لی ناپرسیته وه!
 که نیزمکی پیینی وتی :

(به لا) لیت بدا جا .. بوچی گهرهمان ناگای له خوویهتی؟ هیچی به دهمست نه ماوه ...
 چونکه هه موو شهویك (سیجر) دمخوینیت به سهر پیا لهی مهیه کهیدا و نهویش دمیخوا ته وه
 ! سرکه ریک دهرخواردی دمدات ... تاگو به یانی ناگای له خووی نامینیت ! نیدی نازانیت
 ژنه کهی بو کوی دمروات و چی دمکات ؟ دمروات و تاگو دهمو به یان ناگه پرته وه . که
 گه رایه وه دوو که لیک دمکات به لووتیدا ، ئهمجا له خهو هه لدستیت !
 منیش که ئهمهم بیست دنیا له بهر چاوم تاریک بوو . شهو هات و ئاموزا له گهرماو
 گه رایه وه .

سفره راخرا ... خواردن خورا .. نزیکهی سهعاتیک دانیشتن و هسه مان کرد . دواتر لهو
 شهرابهی جهزم لی بوو بانگ کرا .. منیش رستم و وام دهرخست خواردوو مه ته وه . کاتی
 چوونه سهرجیگا هات و چاوانم نووقاند . ومکو نهودی نوستیم !
 نهویش به سهرمدا شوپ بووموه و وتی :
 بنوو ... یاخوا هه لئه ستیه وه ...!! خوت و شیوت لای من بیزارون ! تاقه تم له دهمست
 له ملانت چوو ..! نازانم کهی خوا رۆحت دمکیشیت ؟!
 ئهمجا جوانترین بهرگی پۆشی و شمشیرمکهی منی له که مهر بهست و دوو که لی بوونیک
 سوتاوی له ژوورمکه دا بلاو کردموه .

دەرگای کۆشکی کردموه و دهرچوو . منیش خیرا ههستام و خۆم گۆری و شوینی
 کهوتم بهناو بازاری شاردا تیپه ری و ئهمجا گهیشته بهر دهرگای شارمکه ورته ورتیکی
 کرد . که من تیئ نه گهیشتم ... کیلونی کلۆم دراوی دمروازی شار کرایه وه . نیدی نهو
 رۆیشت و من به شوینی دا تا گهیشته دیواریکی بلند و گوومه زیک له ناویدا بوو و
 دمروازیه کی هه بوو که پئیدا چووو ژوورموه . منیش سهرکهوتم و به سهریاندا چووومه
 خوارموه . که سهرم کرد ئاموزاکه م ، چووو لای کویلهیه کی رشی دوو لیو نهستور . که تهر
 بوو و له سهر کۆمه لیک پووش راکشا بوو . کپنووشی بو برد .

كۆيلەكەش سەرى بلىند كىردمۇ ۋە وتى :

(بەلا) م لى دايت ، بۇ ھىندە دواكەوتىت ؟

ئامۇزاكەم ۋەلامى دايمۇ ۋە :

ئەي نازانىت گەورەم : مەن ئىنەم ۋە ئامۇزاي خۇم مېردىمە.. كە مەن رەقەم لىنى ۋەز بە
ھاۋسەرىتتى ناكەم ؟!

لەبەر خاتىرى تۆ نەبۋايە، ھەر ئەمەشەۋ شارمەكەم ئىر ۋە ژور دىمەكەم ۋەكارىكەم دىمەكەم (
بايەقۇش) تىيدا بخوئىت ! چەقەل ۋە رىۋى ۋە گورگ تىيدا بلوورنىت ۋە خۇل ۋە
بەردىمەشىم ، دىگەياندە پىشتى : (قوللەي قاف) .
كۆيلەكە وتى :

درو دىمەكەيت ، نەفرەتى . ۋامەزانە ئىمەي رەش پىست.. ۋىزدانمان.. ۋىزدانى سىپى يانە!
گەرئاۋا دوا بىكەۋىت ھاۋرپى يەتتە ناكەم ! ھەي نەفرەتى..! يارىمان پى دىمەكەيت؟
ھەي پىس تىرىنى سىپى پىستان .

ئەۋا .. ئامۇزاكەشىم بە پىۋە ۋەستەۋە ۋە بە سەرىدا دىمەكەيت .

پى دەلىت :

گەورەم گەر تۆ لىم توۋرە بىت ، لە ساپەي كىدا بىرەم ؟ تۆ دىمەكەيت ، پەناپەكەي
دىكەم نىيە .

ھەر دىمەكەيت ۋە دىپاراپەۋە ... تاكو كۆيلەكە لىنى خۇش بوو.

ئامۇزاكەشىم ئىر بوۋمۇ ۋە وتى : گەورەم ... چىت ھەيە كەنىزەكەت بىخوات ؟

ئەۋىش وتى :

ئەۋ لەگەنە بىنە گۆشتى مەكە تۆپىۋى برزاۋى تىايە ... ئەۋ گۆزىمەش ، ئاۋى پىر لە

قەۋەزى تىداپە !

زەكەم تىر ۋە پىر خواردو خواردەۋە ۋە دىست ۋە دىمە سىپى . مەنىش - كە دىم ۋە لوۋتەم
ھەل بەست بوو - ئەمەم بىنى ۋە بۆم دىمەكەۋت ناپاكىم لىدەكەت ، لە داخدا بوۋرەمەۋە .
كە بەئاگا ھاتم .. دابەزىم ۋە شەشىرى قەدى ئامۇزاكەم راکىشاۋ لە مىلى كۆيلە رەشەكەم داۋ
بىم ۋە بوۋ مەردىت ! توۋمەز قورقۇرپا كەم بىرپەۋە ۋە ھىچى ترا خۇم كىشاپەۋە ۋە بەردە كۆشك
بوۋمەۋە . بە بىدەنگى لەسەر جىگەكەم لىنى راکشام تاكو سىبەنى . بەيانى ئامۇزاي ئىنە بە
ئاگاى ھىنام ... دىروانەم قىزى خۇى بىرپەۋە . بەرگى رەشى پۆشىۋە..

پى وتە :

ئامۇزا لىم مەگرە . ھەۋالىان بۇ ھىنام كە : دىكەم مەردەۋە ۋە باۋكىشەم كۆزراۋە . يەكەك
لە براكانىشەم مار پىۋە داۋە . ئەۋى تىران بوۋە بە ئىر خانوۋى روۋخاۋەۋە ! مافى خۇمە
، تازىە بار بەم .

منیش وتم : چى دمكهيت : ئازاديت و مافى خۆته .

ئامۇزا سالتىكى بەم حالە بىردە سەر . داواى كرد گومەزىكى لە كۆشكىدا بۇ دروست بىكم
وتىشى :

تېيدا ، دەچمە خەلۋىتى خەمەمەمە ناوى گومەزمەكەيش دىنىم (خەم خانە)
منیش وتم : بە سەر چاوان

خانوويەكم بۇ كرد و گۇرچەيەكم بۇ دروست كرد و گوومەزىك . بە سەرى يەمە . كىنىز
و خزمەتكارم بۇ دانا...!

كۆيلە رىشەكەش ، لەو رۆژمەدى ئەمە شمشىرەم لىدا بوو . ئىدى قەسى بۇ نەمىگرا .. تەلىپ
دىمىخوارد و دىمىخواردەم . ژنەكەيشم رۆژى دوو جاران ، بە دىواری ماله كەيدا ھەلىقزنا و
خواردن و خواردنەمەدى دەدا پىتى . منیش دانم بەخۇدا گرت و ھەلس و كەوتىم پىشت گون
خست .

رۆژى لە رۆژان خۆم بە ژوورى ئامۇزادا كرد .

گويم لىتى بوو دىگىريا و لەبەر خۆيەمە دىموت :

ئەى رۇخى رموان ، ون بووى لە چاوان . ھاوړى بۇ نام دوىنى ؟
ئەم شىعرەى وت :

ئىسك و پروسكم لەگەل خۆ بىبەن
خېرى ئىسكانم : ولامەبۇتان
بووژانەمەدى من نىزىكىتانه
شەرەتادەستى كىرەشە وەنگ بوو... بىنەنگ بوو
دواتر بمنىژن : لە ھەركوئى لادەن
لەسەرگۆرەكم گەر بانگم بىكەن !
دوورىتان مەرگ و گریان و شىومەن

شەرى ۸

شەرىزاد وتى :

ئەى پاشاى بەختيار .. خاۋىنى بېريار ..
مېردە وتى ،

كە لەگريان و ئەمە قسانە بوومە ، پىم وت ،

ئامۇزا ھىلە مەگىرى خۇ گریان سوودى نىيە ، وەلامى دايەمە : رىگرم مەبە .. دەنا خۆم
دەكۆزما بىنەنگىم لىكرد و لىتى دوور كەوتەمەمە ، بۇ سالى دوومەيش ھەر تەمەزىبەبار بوو .
رۆژىكىيان كە زۇر تووپە بووم . خۆم كرد بە (گوومەز) كەدا ، سەير دەكمە رووى لە
گۇرچەكەمە كىرەمە و دىلەت : كەورەم بۇچى گويم لە دىنگىت نىيە ؟ يەك وشەيش نالەيت
و وەلامە نادىتەمە ؟
بەم شىومە لواندى يەمە ،

بەرگم دادەكەنیت و بە قامچی دىمكەۋىتە لىدانم . ئىلدى منىش تواناي بەرگى كرىنم
لەخۇم نىيە ، كە لە پەل و پۇ كەۋتم . خواردن و خواردنەۋە دىمبات و دىپروات بۇ لاي كۆيلە
رەشەكە .

پاشايش وتى :

پەيمان بىت ئەى لاو : سبەينى كارىكى پى بىكەم . تا ماويت بىگىرپىتەۋە و مىژۋىش
بىنووسىت . شەۋ تا درىنگ قىسەيان پىكەۋە كىرد . كە رۇژ بوۋەۋە . پاشا جەلەكانى گۇرى و
شمىشۋى لە خۇى بەست و بەرەۋ قەلەكە بوۋەۋە . ناو ژوورەكانى گەپا .. تاكو كۆيلە
رەشەكەى دۇزىەۋە ، بە شمشىرەكەى كوشتى و لاشەى بىرد و فرپى دايە ناو بىرى
خەۋشەكەۋە . دواى ئەۋەى بەرگى كۆيلەكەى پۇشى و لىي راكشا و شمشىرەكەشى بە روۋتى
بە تەنىشت خۇيدا راكشا . دواى سەعاتىك (ساحىر) نەفرەتى ھات و جلوبەرگى لەبەر
داكەندو كەۋتە لىدانى كۆرە مامى .

لاۋەكەش ھاۋارى لى ھەستاو وتى :

ھىندەم بەس نىيە ؟ دە .. بەزەمىت پىمدا بىتەۋە .

ژەكەشى وتى :

ئەى نەدىبوو .. تۆيش بەزەمىت بە مندا بەھاتايەۋە و دۆستەكەمت ئاۋا لى نەكردايە ؟
ھىندە لىدا : تا ... خۇين لە نىو چاۋانىيەۋە ھاتە خوارى . كەۋلەكەى لەبەر كىرد و بەرگە
چاۋانەكانىشى بە سەرىدا لەبەر كىرد . خواردن و خواردنەۋەى بۇ كۆيلە رەشەكە بىرد و
رۇشت .

كە گىشە ئەۋى . كەۋتە لاۋانەۋە و لە خۇدان و وتى :

گەۋرەم ، قىسەم بۇ بىكە .. بىم دۆينە !

نەم ھۇنراۋمىيەشى بۇ خۇيندەۋە :

سەرچاۋدى ئەشكەم وا چۆرايەۋە

دوۋرەپەرىزىت كە بە نەنقەستە

كەچى : بى مەيلىت ھەر نەبىرايەۋە

بۆيە بىرىنم : نىۋى كرايەۋە

پاشايش كە لە شۇينى كۆيلە رەشەكە راكشا بوۋ ، بە دىنگىكى لەرزۇك و بە شىۋە زمانى
رەش بىستان وتى ،

ئاخ .. ئاخ .. لاھول ولا قوۋە الا بالله العلى العظيم .

كە ژەلە كۆلى لە دىنگى بوۋ .. قىزىمەكى لەخۇشىدا كىرد و بوۋرايەۋە .
كە بەنكاگا ھالەۋە وتى ،

گەۋرەم ... ئەۋە قىسەت لەگەن كىرد ؟

پاشايش بە دىنگىكى لاۋاز وتى ،

نەفرەتى ، ھىندە بە سوۋگەم دادەننىت .. قىسەى چىت لەگەن بىكەم ؟

ژنەكە وتى : لەبەر چى ؟

ئەويىش وتى :

مىردەكەت .. ھىندە دەنالىنىت و نزامان لىدەكات . ئىدى شەو تا رۇژ دەپتەو دىتە
خەوم و ناھىلىت بىھەوئەو ! ئەگەر نا دەمىك بوو چاك بوو بوومەو . ھەر بۆيەش جاران
و ئەلام نەدەدايتەو .

ژنەكە وتى : رىم بىدە ، بىچم و چاكى بىكەمەو .

پاشاش كە لە گۆرپچەكەدا راکشابوو وتى :

زۈۈكە ... رزگارى بىكە ... با ئىمەش بىھەوئەو .

ژنە ھەستا و بىرەو كۆشك بوومەو . كە گەيشتە لاي ئامۇزاي مىردى ... قاپىك ئاوى ھىنا
و بىسەرىدا خويند . ئاودەكە .. كەوتە : بىلقە بلىق و كولا .

ئىمجا پىرزاندى بە سەرى مىردەكەيداو وتى :

لەبەر خاتىرى ئەۋەى خويندەم ، گەر بە سىچر و مەكرى مەن وات لىھاتەو ، ئەو

بىگەپتەو ، شىۋەى رەسەنى خوت !

ئامۇزا خۇى راوشاند و ھەستايە سەر پى و زۆر دىخۇش بوو بە رزگار بوونى .

بەلامارى ژنەكەى دا .

ئەويىش پىى وت : ون بە لەبەر چاوم ... جارىكى دى نەت بىنمەو ! دىنا ... دىتكوژم .

ژنە سىچىرازىكە گەپايەو ناو ھەلاكە و چوومەو لاي گۆرپچەكەو وتى :

گەورەم ... ئىدى تۆيش لە گۆرپچەكە وەرە دەرەو ، تاكو بە چاك بوونەوت شاد بىم !

بە ھەمان شىۋە پاشا و ئەلامى دايەو :

(بەلا) م دا لىت : ھەى نەفرەتى .. ئاخىر ماسى يەكانى چوار دۈۈرگەكەيش .. ھەر كە

نىۋە شەويان لى دىت سەر بلىند دىكەن و لە خوا دىپارپنەو و نزاى خراپمان لى دىكەن .

پىم وايە ، ھەر ئەۋەيشە ناھىلىت زوۋ بە زوۋ چاك بىمەو .. خىراكە ، بىرۋ ئەۋانىش رزگار

بىكە .. جا .. كە گەپايتەو دەستەم دەستەم و ھەلدەستەمەو و ئەم كارەت شىقام بۆ

دىنى !

ژنە كە ھەر واى دىزانى ، ئەۋەى ناو گۆرپچەكە كۆيلە رەشە و خۇشەۋىستەكەيەتى وتى :

بە ئاوى خوا و ھەستايە سەر پى و وتى : ھەر ئىستا ...

چوۋ ، سىچرەكەى لە سەر لا بىردن و ھاۋلاتيان ... كەۋتەو كار و شاخەكان بوونەو بە

دۈۈرگەكان و بە پاشاى وت : دەستەكانت بىنە و ھە ستە !

پاشا بە دىنگىكى نىزم وتى :

لىم نىزىك بىمەو !

كە ژنە سىچىرازىكە خۇى نىزىك كىردەو . شىشىرەكەى چەقاندە سنگى و لە پىشتى يەو

بەسەرھاتى جەمال و سى كچەك
شەھەر زاد وتى :

ئەي شا شەھرىار... خاومنى بېرىار...

دەگىرنەھە : پياۋىكى رەبەن ھەبۇو، يەكك بوو لە ھەمالە "بارھەلگەر" مەكانى شارى
بەغدا. رۇژىكىان لەبەر بىكارى شانى لەسەر زەمىلەكەى دادابوو. كاتىكى زانى كىژىك كە
بەرگىكى ئاورىشىمەن و دامىن ھىلىكى دووراى موسلى لەبەردابوو، بە زمانىكى شىرىن بە
جەمالى وت :

زەمىلەكەت بىنە و شوينەم بىكەوہ .

ئەمىش كە بېراى بە خۇى نەبۇو، خىرا شوينى كەوت و لەبەر خۇشىەوہ وتى :

رۇژىكى شادمانى يە . خوا بەخىرى بگىرنەت...!

تا گەشتە بەر دەرۋازىيەك و كىژە لە دەرگەى دا . پياۋىكى نە سرائى كرديەوہ و كچەكە
دېنارىكى داىە و بېرى زەمىتونى لى وەرگرت و كردي يە زەمىلەى ھەمالەكەوہ .

ئەمجا وتى : ھەلى بگرە و وەرہ ..

جەمالەيش لە دالى خۇيدا وتى :

ئەمپۇ رۇژىكى پىرۇزە و پىرە لە بەختەومرى .

زەمىلەى ھەلگرت و شوينى كەوت . لەبەر دوكانى ميوەفرۇشىكدا وىستا. سىو و بەھىنى
عوسمانى و قۇخى عومانى و لىمۇى مىسرى و نارنجى سولتانى و ھەندىك شتى تىرىشى كېرى
و كردي يە زەمىلەى ھەمالەكەو وتى : ھەلى بگرە .

جەمالەيش ھەلگرت و شوينى كەوت .

ئەمجا گەشتە لای (ھەساب) يىك بەھىشى وت :

(۱۰) كىلۇ گۇشتەم بۇ بگىشە .

گورزىيەك مۇزىشى كېرى . ھەندى ناوكە ھىستق و كاگلە گۇيزو لوقمە قازىشى كېرى .

بە ھەمالەكەى وت : شوينەم بىكەوہ .

زەمىلەى ھەمالەكە زۇر قورس بوو بوو . بۇيە بەكىژە نازدارە جوانەكەى وت :

بەزانيبا ھىندە شت دەكرىت گۇيرىژم دەھىنا.

كچەكە پىكەنى و دەستىكى بە سەر شانيدا دا و وتى :

خىراكە و كەم بللى . خوا يار بىت بە پارەى خۇت دەگەيت . لای بۇن فرۇشى وىستا
وگولۇ و مسك و كلۇ كىژىز و دارى عوود و غەنىبەر و مۇملىانىكى ئەسكەندەرانى كېرى و

كردي يە زەمىلەكەوہ وتى : شوينەم بىكەوہ .

رۇيشتن تا گەشتە بەر كۇشكىكى جوان ، بەردەم ھراوان . دەرگەى گەورەى دوو

دەروازە . لە دار ئەبەنوسی ناوازه . کێزە جوانەکە پەچەمی لەسەر روو لادا . لە دەروازە دا .

دەروازە گرایەود و کێزیکى بالا ناوهندى زۆر جوان دەرگاوان بوو و وتى :
دى .. (خوشکاشه) وەرە ژوورە و بارە گرانەگەى ئەو حەمالە ھەزارە ، دابگرە خوارەو !
ئەمانیش رویشتن تا گەشتنە ھۆلێكى پان و پۆر . بە پەنجەرەکانیەود . پەردەى شەم
لە ناوڕاستى دا گۆمیکى گەورەى مەلە و لە لیواریدا جۆلانەیکى لە دارى (عەرعر) ،
نەخشاو بە سیمى زەردى وەك گەوھەر . بە سەرىدا ، پەردەیکى تەمكى ئەتەلەسى زەنگ
سوور ھاتبوو خوارا کێزۆلەیکى تێدا بوو ، ھێندە جوان بوو . وەك ئەستێرەى ئاسمان بوو .
بزوینەرى ھەستى شاعیران بوو .

کێزى سى یەم .. لەسەر جۆلانەیکە دانیش بوو .

بەردو دوو خوشکەمى جوو و پرسیی :

بۆ راوستان ؟! سەبەتەکە لەسەر ئەو حەمالە داماوە دابگیر .

کێزى کرپارو دەرگاوان لە دواوە سەبەتەکەیان لەسەر سەرداگرت . شتەکانیان دەرھێناو
ھەریکەیان خستە شوینی خۆى .

(٢) دیناریشیان دایە حەمالەکە و پێیان وت :

بڕۆ ، یەلای کارتەو .

ئەویش سەیری ئەم کێزەو خواردن و خواردنەو و بۆن و شیرینی یانەى کرد . سەرى
سوورما و جوولەى نەکرد .

کچیکیان پرسیی : ئەو دەچیتە ؟ بۆ ناڕۆیت ؟ دەلێی : کرێکەت کەمە ؟

ئەمجا رووى کردە خوشکەمى و وتى : دیناریکى تری بدمرئ .
حەمالەکەش وتى :

خەم ، کرئ یەکمەم کەم نییە ! بەلام ژيانى ئێوەم بى سەیرە ! ئێو ھەر خۆتان و چۆن
کەس نییە .

دەستەتێتى ئەگەر بکەن ؟ بۆ خۆتان دەرزان کە مێز لە سەر جوار کۆلەکە تەبەت ناوستان
ئێو کۆلەکەى جوارستان نییە .

ئەمدا .. شاعیرێك وتوینى :

بۆ گەپ و سەفا جوار شت دیارە (چەنگ) و (موود) (ھانون) (زوورنا) لەبارە
بۆ شادی مرۆڤ تەنیا ئەم جوارە (مەى) و (ئەى) . (ناوان) ئەگەر (دینار)

ئێویش سێلان ، جوارەتان دەبێت ، بیاوێکى زەر و بێرئیز و نەینى پارێز بێت .

سێ کێزەکە ئەمەیان بێست ، سەریان سوورما و تێر پێکەنین وتیان :

ئەو بیاوێ کى بێت ؟ کە ئێمە دەرستین بە ئەینیمان بزانیت و ئاشکرای بکات .. ؟

پیشیان وتوویاته :

نه گهر نهینیت کهوته سهر زاری دهچوړېته گوښی دانیشتهووی شاری
که همهاله که نه مهی لی بیستن ، وتی :

به سهری نیوه : من پیاوړکی ژیر و جیی متمانهم . چهنلین کتیبی زانستهکان و
میژووی پاشا و میرانم خویندوومتهوه . شاعریک وتویهتی :
نهینی پاریز خاومن متمانهم هه ل بژیراوه و سړی په نهانه
ژووری نهینی من داخراوه و شوینی کللی کهس پې نه زانه
که نهومیان لی بیست پتیا و ت :

ناهیلین لمان بمینیتهوه ، مه گهر خاومن رهوشتیکی رهسهن بیت و له هیچ نه پرسیت !
نه گهر وا دهرنه چوویت ، ژور خراب لیت دمدمین و دمریشت دهکهن !
همهاله که وتی :

به دلمه و له نیستا به دواوه : زمان له دممهلا نییه .

(خوشکاشه) ناوقه دی خوئی بهست . مهی و میوه و سهوزه له سهر لیواری هموزمه
ریزکرابوو . هر که کهوته سهما : له دلان خه میک نه ما !.. همهالیش ، وکو نهوان (مهی
(ی نوش کرد .

مهی گیریش پیکیکی دیی دایه و وتی :

همرموو پیکیکی تریش بنوشه تا: بؤ نه خوشیش که شیفا به خشه
نهویش به سوپاسهوه وهری گرت و به (خوشکاشه) ی و ت :

له گه ل یه کیکیا بنوشی چاکه که وهک په رهی گول خاوین و پاکه
خوینی هر شتیك بخویت هه رانه تری یهک نه بی : دمری لهم خاکه
پیاله ی پر کردهوه دایه دمستی خوشکه ناومنجی یه کهی . نهویش به سوپاسهوه وهری
گرت: بؤ خوشکی سهر جؤلانهشی تی کردهوه .

همهاله کهش که نوشی کرد وتی :

پیکیکی دیم بؤ بینه لهو مهیهی دهلیی خوینه

نوشی زیانم بی و لهم خه مه ده رم بینه

همهاله کهش پیاله کهی پر کردهوه و دایه دمست کیژه خانه خوئی و وتی :

له بهر دمروازمت کویلهی توئی لی یه بؤ کرنووشی تو سهری لای پی یه

کیژمش به همهاله کهی و ت :

بهو خوايه .. کهسیک پییش تو نه بوو ، ناوا : خه یالی خوشی پی به خشی بم و

تهندروستی کردیم !!

همهاله کهش زیاتر لی چوو پییش . کیژمیش هاته نیو خوشکهکانی و دمستیان کرده

خواردنەو و کات بە سەربردن و گۆرانی وتن . که هه ماله کهش خه مای خۆش بوو
پارایه و دو داوی لی کردن که به خزمهتکار و مری بگرن !
ئهوانیش وتیان :

هر کهسیک لیڤه بیټ : دهچینه ژیر رکیزی یاساکانی ئەم ماله و هه رچی یهکی بیټ
، نابیت له هویه کهی بهرسیت !
هه ماییش وتی : به دله ..
ئهوانیش بیټیان وت :

ههسته ئەو نووسی سهر ئەو دهرگایه بخوینهو . که به ئاوی ئالتوون نوسراوه .
هه لئه قورتینه کاری خه لکهو ... با نه بیټ به قسهی زۆر بی که لکهو .
هه ماله که وتی :

نیوه به شایهت بن ، که هه رگیز خۆم هه ئه قورتینه کاریکهو ، به یوهنی به خۆمه
نه بیټ !

خوشکاشه ههستا و سفره و خوانی ئاماده کرد و نانیاں خوارد . مۆمیاں داگرساڤ و
گولایان پرژاند .

میز و مە و پیاڵیاں دانایه و بۆ ماوهی سهعاتیک کۆپیاں بهست . دواتر له دهرگا درا .
کیزیکیان ههستا و دهرگای کردوه وتی :

ئه متهو کۆرکه مەمان بی خهوش بوو .

ئهوانیش وتیان : چۆن وا ده ئیټ ؟

ئهویش وتی :

(٢) قوله رشتی هه لهندهری سهروسمیل و برۆ تاشراو هاتن ! هه ریه کهمیاں چاوی چهی
کۆرته موشهیه . که به دهگمەن شتی وا رینه کهوت . لهویش دهچیت ئهوانه له رشی
دووره و هاتین و ئیستا گهیشتونته به غناده . شوینیاں دهست نه کهوتوه بویه له دهرگای
تیممیاں داوا که رلیان بهچین له تهو یلهی خۆشماندا بیټ ، بنوون . ئهوانه ئامۆن ، کس
ناتسن تا بهچنه مایان . خوشکان ئهوانه ، هه ر یه کهمیاں شیوه یهکی بهیگمین هینیاں هیه !
زۆر له خوشکه مانی تری پارایه و بۆیان ...
ئینی ئهوانیش وتیان :

با بیټه (دووره و) به لام بهیشیاں بلی ، هه لئه قورتینه کاری خه لکهو . تا نه بن به قسهی
زۆر بهی که لکهو .

کهچکه زۆری بێ خۆش بوو . هه ر س (لار کۆر) دی دایه بیټ به رهو کۆرکه میاں .
سلوویان کرد و ئهوانیش بهخیریاں هینان و نایان نان . ئهوانیش سه رنجیاں دایه نه م
شوینه پاکه ... ئەم هه موو مبه و مە و پیاڵه و خواردنه چاکه ! ... نا . نهو (٢) کیزه جوان

و بى باكه...!!

قەلەندەر وتى : بەخوا چاكە .

سەرنجى ھەماليان دا، وڭ و سەرخۆشە ، ھەندى خەرىكى بوون .
پەرسىيان :

تۇيىش وڭو ئىمە قەلەندەرىت ، نامۇ و بىبابان نشىنى ؟

كە ھەمال ئەمەلى لى بىستەن . چاۋى پىدا گىپان و وتى :

پىدجنگ دانىش و لووت وەر مەدەنە كارى كەسەۋە ! وڭو مىۋانى ناۋەختىش :

نوۋسراۋى سەر دەرگاگەشتان نەخوئىندوۋەتەۋە؟ زمان درىژىش دىكەن .

ئەۋانىش وتيان : تۆبە...پەشيمانىن ، سەرمان لەبەر دەست دايە !

كچان دەستيان كرده پىكەنىن پىيان . قەلەندەر و ھەماليان ئاشت كردهۋە و خۋاردنىان

بۇ ھىنان .

دواتر كىژەى دەرگاۋان..(مەى) و پىالە و (شەراب)ى بۇ دانان . ئەۋانىش دەستيان كرده

بەخۋاردنەۋە .

ھەمال روۋى تىكرەن و پەرسىى :

ئەرى .. ئىۋە چىرۆكى . يان بەسەرھاتىكى سەپرتان لا نى يە بۇمان بگىپنەۋە ؟

ئەۋانىش سەريان گەرم و خەيال بوون . داۋاى (دەف) و (عوود) و (چەنگ)ى عەجەمىيان

كرد.قەلەندەر ھەستا و ئامىرەكانى كۆك كرد . ھەر يەكەيان ئامىرەكانى بە دەستەۋە گرت

و كەۋتەنە ژمەندى ئاۋاز. كىژەكان لە خۆشيدا دىيان قىژاند . ھىندەى پى نەچۋو لە درەگا

درا.... دەرگاۋان ھەستا تا بزانىت ، كى لە دەرگا دەدات ؟

شەھرمزاد وتى : پاشاگان ...ھەى رۆحى رەۋان ...

بە رىكەۋت ، ئەۋ شەۋە خەلىفە ھارۋونە رەشىد لەگەل جەغفەر و مەسرورى

شەشپىراز بە شاردە دىگەر. تا لە نەزىكەۋە لە ھەۋالى ژيانى ھاۋلاتيان بەئاگا بىت .

خەلىفە كرىبوۋى بە خۋو ھەندى شەۋ خۋى دىگۈرى و دىگەر. ئەۋ شەۋە لەۋ

گۈزەرمەۋە بوون . كە گۈنپان لەۋ ئاۋاز و گۈرانىەى نىۋ ئەۋ كۆشكە بوۋ .

خەلىفە بە جەغفەرى وت :

ھەز دىكەم : بچىنە ئەم مالا و لە كۈرى ئەۋ ئاۋاز و گۈرانى يەدا بىن .

جەغفەرى ۋەزىرىش وتى :

ئەى مىرى مۇسلمانان ، ئەۋانە خەلگانىكن : سەرخۆش و بەدەست ..دەترسم زىانمان

پى بگەپەنن !

خەلىفەش وتى :

ھەر دەچىنە ژۋورەۋە ، جاۋا باشە فەلىك بۇ چۈۋنە ژۋورەۋەمان بىۋزىتەۋە .

جه عفه ریش وتی : به سهر چاوان .

چوو به پیش و له دمر وازهی داو کیژه دمر گاوانه که .. دمر گاکهی کردموه .
خانم .. نیمه چهند که سیکی بازرگانی شاری (تمبه ریه) ین . نهوه (۱۰) روزه لهم

به غدایه ین ، چی کالایه کمان هینابوو ، فروشتمان . له خانی بازرگانان مابووینه وه . لهم
نیواره یه بازرگانیک بانگهیشتی مالی خوی کردین و تیری کردین ، شهو هاتینه دمر . چونکه
ناموین بهم شاره : ریی بهرمو خانه که مان هه له کردوو و به نومیدی به زمی نیوه لهم
دمر گایه مان دا . به لکو نه مشه و جیمان بکه نه وه . خوایش پاداشتتان بداته وه .
دمر گاوان ، سهیری جلو بهرگی نایابی بازرگانانهی کردن . چوو ژوورده بو لای بو
خوشکه کهی .

قسه کهی جهمفه ری بو گیرانه وه . نهوانیش زور به داخ بوون بویان و وتیان : با بیته
ژوورده .

خهلیفه و جه عفه و مه سرور چوونه ژوورده ..

کیژان له بهریان همستان و به خیریان هینان و وتیان :
میوان ، وحبان چاوان تهنیا مهر جیکمان ههیه بو تان .
نهوانیش وتیان :

مهرج هر چوون و چهنده ... لای هه موومان په سهنده !
کیژانیش وتیان :

خو هه له مقور تینه کاری خه لکه وه ... با نهبن به تووش قسهی بی که لکه وه .
میوانه کانیش وتیان : به چاوان .

تیکه له به کۆری مهستان بوون . خهلیفه سهرنجی (۳) هه له مندریه کهی دا . هر سیکیان
چاوی چه بیان گویر بوو . زوری لاهه جایب بوو ! سهیری نهوه (۲) کیژه شوخ و شمنگهیش
کرد دیسان سهری سورما ! مهستان : هه موویان له خهلیفه کرد ، بو مهی نوشین !
نهویش وتی : نیازمه ، نه مسال بچه حدج و مهی ناخو مه وه .
دمر گاوان سهری رنگاو رنگی خوارنی راخست ، گوژه ناوی خسته سهر و بهفری
تیکرد .

خهلیفه سوپاسی کرد و له دلی خویدا وتی :

سبهین له سهر پاداشتی نهه مهردایهتی بهی نه مانه دمه مه وه !

خانمی که خزمهتانی دمکرد ، کاری نهه و دهستی (خوشکاشه) ی گرت و وتی :
خوشکه .. با ، بچین هه رزگانان بلعینه وه !

دوو خوشکه کهی دی وتیان : به لئ باشه .

دەرگاوان .. پېشيان كهوت و روښتن . دواى نهوى سفره دمووبهزى له پاشماوى
توڼكل و خواردن پاك كړدوه . موم و بخووردى داگيرسان . قهقهه ندرېكى پرده
بهره يوانيك و نه بو جهغه و خليفه و مه سرويشى برده بهر هه يوانيكى دى .
شپا نديشى به سهر حه ماله كهدا و وتى :

چهند بى به زمييت ! خو تو نامو نيت و خانه خوئى حه مان خوئى گورج كړدومو
پرسى : چيت دمويت ؟

كيژميش وتى : له شوئنى خوئ بوسته .

خوشكاشه له ناو مرستى هوله كهدا كورسى يهكى داناو به حه ماله كهى وت :
يارمه تيم بده .

نهوئش دوو ددله سهگى رهشى رست كراوى بينى .

نهمجا پيى وت : بيان گره !

نهوئش بوئى گرت و كيژهى خانه خوئى ، قامچى يهكى هيئا و وتى :
سه گيكيان بهينه بهردهم .

كه سه گه كهى برده بهردهمى . سه گه دهگريا و سهرى بو كيژه دله رزاند . نهوئش كهوته
قامچى ليدانى تا هه موو سهر و چاوى خوئناوى كرد . هيئده ليدا مه چه كه كانى ماندوو
بوون . كيژه قامچى يه كهى فرپيدا و باومشى به سه گه ره شه كهدا كرد و به سهريدا گريا و
سهرى ماچ كرد .

به حه ماله كهيشى وت :

نهمه يان بگړه و نهوى دى بينه بوم .

كه حه ماله كه نهوى دى هيئا به بهر دهست . نهوئش به هه مان شيوه نه شكه نجه دا و بوئى
گريا و سهرى ماچ كرد . ئيدى (خليفه) نارامى له بهر هه لگريا و دميويست ، هه والى نهم
دوو سه گه بزانيت .

چاوئيكى له (جهغه) داگرت . جهغه ريش مهرجه كهى بيري خسته موو داواى لى كرد
بى دنگ بيت .

كيژه ، به كچه دمرگاوانه كهى وت : ههسته و چيت له سهره : بيكه .

نهوئش وتى : به چاوان .

ههستا و چووه سهر نهو چرپايه كه له دارى (عه رعر) دروست كرابوو . نه خشى زيرپنى
ليد رابوو . به (خوشكاشه) و دمرگاوانيشى وت :

چيتان ههيه بيهنن .

دمرگاوان له سهر كورسى و لاي خوئموه دانيش . خوشكاشهش خوئى كرد به گه نجه نهدا
و توورمه كه يهكى نه تلهسى هيئا كه هيئه كانى سهوز و گرچنى زير بوو . ناميريكى (عوود)

دەرھینا و ئۆي يەكەنى كۆك كۆك .. ئەمەي وت :
خەم بۇ چاۋانم بېگىرنەمە ۋە ئىرىي ھەلاتووم بۇ بېننەمە
پىرسىيان بۇچى داپراون لىت ؟ وتم : تۇراون بىيان ھىننەمە
شەرەزادەستى كىرەشە دەرەنگ بۇ... بېنەنگ بۇ.

شەھى ۱۰

شەھىزادە وتى :

ئەي پاشا بەختيار... خاۋىنى بېيار...

كە كىژە جوانەي خانەخوئ ئەو گۇرانی يەي بىست (۲) جاران وتى :

ئاخ ... ئاخ ... ئاخ ...!!

بەرگى لەبەر خۇيدا دادىرى و لە ھۇش خۇي چوو . (خەلىفە) لەشى رووتى بىنى ...
جىگەي قامچى پىتو ديار بوو . زۇر عەجايەبى لىھات ! كىژە دەرگاۋان ، ئاۋى بە دەم و چاۋان
پىرژاند و بەرگى تىرى بۇ ھىنا و گۇرپى . ھەموۋيان خەرىكى بوون و پەژارمىيان بۇ خوارد .
بى ئەمەي چىرۆكى ئەم كىژە بزانن !
خەلىفە لەجەغەرى پىرسى :

تۆچ گومانىك لەم كىژە و لەو شوئىن قامچى يانەي سەرپىشتى دىمكەيت ؟ من ئارام ناگرم
تا ھەۋالى ئەمە و ئەو سەگە رەشانە نەبىستم !
جەغەر وەلامى دايەۋە :

مەرچىيان بۇ داناۋىن كە ھەلئەقورتىننە كارى خەلگەۋە.. با نەبىن بە توۋشى قىسەي بىن
كەلگەۋە .

كىژۆلە ناسكەكە وتى : خوشكە گيان .. دەست پىن بىكە .

خوشكاشە (عوود) خىستە سەر سىنە ... كەۋتە ئەم تىچىرپىنە :

گلەيى دوورپىت كە ئاۋا دىمكەين ئەدى پەنامان لە بۇ كۆي بېمىن ؟

بە تەتمەرماندا سكالامان نارد تاكو : بە تاسەي دلى خۇ بگەين

ۋىك بوۋىنەۋە بەخەمت كەچى نوقمى فرمىسكى سوئرى دوو جۇگەين

ئەي نادىارى دوورە دەست ئەۋا : بۇ ۋىنەت دىل و گيان دەلئىن جىگەين

كە گۇرانی يەكە دووبارە بوۋەۋە ، كىژۆلەكە ھاۋارى كىرد : بە خوا خۇشە ..!

جارتىكى دى كراسى بەرى دادىرپەۋە و بوۋرايەۋە و كەۋتە زەمى . دىسان خوشكاشە ئاۋى

بەدەم و چاۋاندا پىرژاند . تاكو بە ئاگەي ھىنايەۋەۋە كراسىكى دى لەبەر كىردەۋە .

كىژە چوۋەۋە جىيى خۇي و دىسان داۋاي لەخوشكەكەي كىرد :

دەي .. گۇرانی يەكەم بۇ تەۋاۋىكە .. چۈنكە ھەر ئەمەم پىن دەپىت .

نەۋىش (عوود) دىكەي خىستەۋە سەر سىنگ و بە ھەمان ئاۋاز ، دەستى پىكردەۋە :

سەرچاۋەى ئەشكەم: ۋا چۆرايەۋە
دوورەپەرئىزىت بە ۋىستى خۆتە
كەچى بى مەيلىت ھەر ئەبىرايەۋە
بۆيسە بىرىنەم: نۆى كرايەۋە
ئەم ھۇنراۋمىيەى بىست . بۆ جارى سى يەم يەخەى خۆى دادىيەۋە بوورايەۋە و
كەۋتە سەر زەمى .

قەلەندەر كە ئەمەى بىنى وتى :
خۆزگە .. لە كەلاۋەيەكدا بنووستىنايەۋە ئەم دىمەنە جەرگ بېرمان نەبىنيايە !
خەلىفە ئاۋرى لىدانەۋە و پىرسى : ئەمە بۆ وايە ؟
ئەۋانىش ۋەلاميان دايەۋە : ئىمەش سەرگەرمى گەشتىن بىم نەئىنى يەين !
خەلىفە پىرسى يەۋە :
ئەى ئىۋە خەلىكى ئەم مائە نىن ؟
قەلەندەر مەكانىش وتيان :

نەء ... نە ۋەللا ، ئىمەش كەمىك پىش ئىۋە .. ھاتوۋىنە ئەم مائەۋە !
خەلىفە بە سەر سوورمانەۋە وتى :
بىگومان ئەم پياۋە ، ھەۋالىيان دىزانىت !
ئەۋانىش چاۋيان لە (جەمال) كە داگرت و ئەۋىش لە ۋەلامدا وتى :
ھەموومان بى ئاگىن ! مەن لە بەغدادا گەۋرە بووم ، ئەمىرۆ . ئەم مائەم بىنىۋە !
ئەۋانىش وتيان :
گەر لەگەل ئەۋان بىت و ئەم نەئىيە نەزانىت ، ئەۋا خوا بىگرت .
خەلىفەش وتى :

ئىمە (۷) پياۋىن ، ئەۋان (۳) كچن . لە خۆيان بېرسن . ۋەلاميان دايەۋە ئەۋە باشە .
ئەگەر نا... ئەۋا بە زۆر لىيان دەردينىن !
ئىبى ھەموۋان لە سەر ئەۋ بىرپارە رىكەۋتن .
جەغفەر وتى :

مەن لەگەلتان نىم ، ئاخىر ئىمە مىۋانى ئەۋانىن ! ۋازيان لى بىنن باشە . كاتى خۆى
ئەۋان مەرجيان بۆ ئىمە دانابوۋ ، ئىمەش پەسەندەمان بوۋ . شەۋ ھىندەى نەماۋە ، با ھەر
يەكەمان بە لايەكدا بلاۋەى لى بىكەين !
چاۋىكى لە خەلىفەش داگرت و پىنى وت :
سەعاتىكى شەۋ ماۋە ، سەبەينى ، بانگيان بىكە بۆ سەراى ھوكمەران و چىرۋكەكەيان پى
بىگىرەۋە .

خەلىفە شىپاندى بە سەريانا :
ئاخىر .. ئارامم لەبەر ھەلگىراۋە ! ئاخىر با قەلەندەر لىيان بېرسى .

جەمەتەرىش وتى : ئەو ھەر قەسەنى يە !
گەوتنە دان و سان و بېرىيان دا گە جەمالەكە لىيان بېرسى .
كىژەى خانەخوئى لە كۆرەكەى پىرسى :
خەلگىنە ئەو بۇچى سەرتان لى تىكچوو ؟
جەمالەكە وتى :

خانمەكەم .. ئەمانە ، دىيانەوئىت ، ھەوالى ئەو دوو سەگە رەشە بىزان و
بەسەرھاتەكەيان بېيىستى !

بىزان بۇچى خوشكەكەت بە ھامچى لىيان دەدات ؟ و بىرۇ بەخىر ھاتى...
كىژەى خانەخوئى پىرسى : بەراستتە ؟
جەمەتەرىش نەبىت ، ھەموويان وتيان : بەلى .
كىژە پىيانى وت :

بەراستى ئەى مىوانان ، ئازارىكى زۆرتان بە من گەياندا ! باشە ئەى ئىمە مەرجى ھاتنە
زۆرەمەمان بۇ دانەنان ؟ پىمان نەگوتن :

ھەلەمەقورتىنە كارى خەلگەو... تا نەبىن بە تووش قەسەى بى كەلگەو !
ئەمەندە بەس بوو ، بۆتان كە بە مىوان رامان گرتوون . ناننى ئىمەتان خوارد و نەمەكتان
كردىن ! تاوانى ئىو ئەى . تاوانى ئەوانەىيە كە ئىويمان بە ئىمە گەياندا .
(۲) جاران پىي بە زەويدا داو وتى : خىرا بىكەن .

دەرگايەكى بەردىنى ئەستور كرايەو و (۷) قولەرمى دەست بە شمشىر ھاتنە دەر .
فەرمانى پىدان : ئەو چەنەبازانە : دوو دوو بە يەكەو قۆلبەست بىكەن .
ئەوانىش كارەكەيان جىبەجى كرد و وتيان :
خانم رىمان بەدە : سەريان بېەرپىن .
كىژەلەى خانەخوئىش وتى :

سەعاتىك مۆلەتەيان دەمەين ، با... خۇيان پىمە بناسىتن . دواتر لە گەردىيان بىدن .
جەمالەكە بانگى كرد :

خواسايە پۆشت بىت خانمەن من كە ھەلەيەكەم نەكردو ئەوان پىرسىيان كىردو ، ئىدى
من بۇ بكوژىم ؟! بەو خواسايە ئەم قەلەندىرانە ، نەبوونايە مىوانمان . ئەم شەو خۆشەمان
لى تىك نەدەجوو ! ئەمانە بچنە ھەر شارىكەو : كاولى دەكەن ! ئەم ھۆنراومەشى وت :
ئى بووردن خۆشە : لە بى دەسلەت تايىبەت لە يەكەك كەس خەمى نەخوات
توو : ئەو پىرۆزىيەى لە نىواندايە رەقتان دۆ ودۆشاو : با تىكەل نەكات
كىژە دەستى كىردە پىكەنەين و ھاتە لای كۆمەلەكە و وتى :
ھەوالى خۆتەنم پى بلىن . يەك سەعاتتان لە ژياندا ماو ! گەر ئىو لە دەولەمەندان و

سهرانی مهمله کمیت نه بوونایه . نهتان دمویرا پرسیار بکهن .
خهلیفه به جه عفه ری وت :

به لا لیت بدا ، با زمانت شیرین بیت .. پنیشیان بلئی : من کیم ! تا .. به ههله نهیان
کوشتووین .

جه عفه به لاهرتیوه وتی :

لی گهری .. ههر نهوه دهینیت !!

خهلیفه لی تووره بوو پرسیی :

ناخر ... نیستا کاتی سوعیهته ؟

کیژمش چووه لای قهله ندمر مکان و لی پرسین : نیوه بران ؟

نهوانیش وتیان : نهخیر نیمه عهجهم و ههزارین .

له یه کیکیانی پرسی : تو ههر به (لارکویر) یی له دایک بوویت ؟
نهویش وتی :

نهخیر ... به سهرهاتی له دست دانی نهو چاوه : هینده عه جاییه که گور وایه .. به
ناوی ئالتوون بنووسری و بنه خشی ... تا سوود به هه مووان به خشی !
یهکه ... یهکه له دوانه که ی تری پرسی ... نهوانیش به هه مان شیوه وه لامیان دایه وه .
هه موویان تییان گهیاند ، که هه ریه که یان کوره پاشا و حاکمین و له مهمله که تیکه وه
هاتوون .

کیژه پیی وتن :

ههر یه که تان ، به سهرهاتی خوی دهگیر پته وه : که بوچی گهیش توونه ته نیره ؟ که لی
بووه وه : ههر دوو دستی به سهریه وه ، دگریت و دپرات به پیی خویه وه .

یه که م کهس ، جه ماله که دستی پیکرد :

من جه مالتیم دمکرد . (خوشکاشه) دوی خوی خستم و له مالی (نیاز) هینامیه دمر و
به رهو دوکانی (قهساب) و له ویوه بو دوکانی میومفروش ، نهمجا بولای چهرس فروش و
شیرینی فروش . دوکانی بون فروش . دواتر بو نهم ماله ! نیلی نهمم به سهرهات که
دهیبینی و السلام .

کیژولمی خانه خوی به پیکه نینه وه وتی :

دست بخه : سهرسهرت و بریو به پیی خوته وه ...

جه ماله کهیش وتی : به خوی بانی سهر .. ناروم : تا به سهرهاتی نهوانی دی نه بیستم ... !

شه ره زاده سستی کرد شه و نهنگ بوو ... پینه نگ بوو .

چېرۆكى قەلەندەرى يەكەم
شەھرمزاد وتى :

دەگىرنەۋە : ئەي پاشاى بەختيار.... خاۋمنى بېريار ...
قەلەندەرى يەكەم ، چوۋە پېشەۋە و وتى :

خانمەكەم .. باۋكەم و مامەم دوو پاشاى ، دوو شارى جياۋاز بوون . وا رېكەوت كە دايكەم و
ئامۇزىم لە يەك رۇزدا ... ھەر يەكە و كوپىكى بوو . سالان رۇيشت .. من و ئامۇزىكەم
گەۋرە بووين . زوو زوو سەردانى ئامۇزىكەم دەگرد .. ئەۋىش رىزى دەگرتەم و مەرى بۇ
سەردەبىرىم .

جاريكيان .. ھەردووكەمان دەمان خواردەۋە و خەيال بووين ...
پىي و تەم :

ئامۇزا .. من پىۋىستى يەكى فرەم پىتە ، بۇ ئەۋ كارەى دەمەۋىت بېكەم .
منىش و تەم :

ھەر جىيەك بە من بىكرىت .. بە بان چاۋ .
قورئانى دام . كە لە سوئندە گەۋرەكانە . بۇ يارمەتى دانەكەۋ ھەستاۋ رۇيشت . ھىندەم زانى
ژنىكى دۋاى خۋى خىست بوو و گەپايەۋە لام . سەرنجىمدا ژنە ھىندەى خىشل پىۋە بوو كە
بايى پارمىيەكى فرە بوو .
روۋى كەردە من و وتى :

ئەم ژنە ببە بۇ فلان گۇرستان ، بىخە گۇرپچەيەكەۋە و چاۋمىرپىم بىكە ... تاكو دىم !
لەبەر ئەۋەى سوئندى گەۋرەم خوارد بوو . نەمتۋانى ئەۋ كارە نەكەم و قەسەى بىشكىنم .
ژنەكەم لەگەن خۇم گەياندە ئەۋ گۇرستانەى ئەۋ بۇى ۋەسەف كەردىبووم و پىكەۋە لە گۇرپكى
ھەلگەندىراۋدا دانىشتىن .

ھىندەى پىنەچوۋ : ئامۇزىكەشم پەيدا بوو . قاپىك ئاۋ و توۋرەكەيەك گەچ و پاچىكى
لەگەن خۋى ھىناۋو . چوۋە ناۋمىرپاستى گۇرستانەكەۋ گۇرپكى ھەلدايەۋە و بىرەمكەنى
ھىنايە لامان .

كەۋتە ھەل كەننى گۇرپە ھەلگەندىراۋەكەى كە ئىمەى تىدا بووين . دەرگايەكى ئاسنىنى
دۇزىەۋە كەردىەۋە پەيزمىيەكى پىۋە بوو .

روۋى كەردە ژنەكە و وتى : بە دەست خۇت نىيە ھەلئىزىرىت .

ژنەكە بە پەيزەكەدا چوۋە خواردەۋە .

بە منىشى وت :

ئامۇزا ئىستا منىش دەچمە خواردەۋە . دۋاى من دەرگاگە دايخەرمەۋە گۇرپكە

دابېښه وه ، نه وه گه چيشم بۇ هېناويت . نه ووش ته شتيك ئاومو گه چه كه به ئاومكه بگرمومو چوار دمورى گورمكه بهو بهردانه هه لېچنه وه . نه وه سائيكه ليرمدا شهوانه كار دمكه . نه ه هيشتووه كهس پييم بزانيت ! كه نه وموت كرد ، بگه رتوه . نه مەيش بوو ته نيا نيشه كه م به تو...!!

منيش چوني پي وتم وام كرد . له كاتيكا وكمو بهدمه ستيك وپ وكاس بووم . گه پامه وه كوشكي مام . ماميشم له راو و شكار بوو ... نهو شهوه لني نووستم . كه رۆز بووه كه ومته بير كردنه وه ، له ناموزا كه م . په شيان بوومنه وه ، له يارمەتي داني . پييم وابوو ، خه وتم بينيوه . رويشتم و گورستانه كه م دوزي يه وه و گور به گوري گورستانه كه گه پام . نهو گورم نه دوزيه وه كه گه پامه وه هېچم نه خواردو هه ر بيرم به لاي ناموزا كه م نه وه بوو . نهو شهوه ميش به خهفه ته وه سه رم نايه وه . (۷) رۆز من گورستانه كان گه پام .. به لام بي سوود بوو .

كه بي ئوميد بووم ، گه پامه وه مالي خومان . گه يشتمه شارمكه ي خوم . خيرا قولي به ستيان كردم . زورم پي سه ير بوو! ئاخو... چون دمبيت كه ده ست و پي ومندمكاني باوكم من بگرن؟! هه ر چه ند پرسي م ... وه لاميان نه دامه وه .

دواتر يه كيك له خزمه تكارم كانم ، له په ناوه پي وتم :

زه مانه غه دري له باوكت كرد و وه زيرمكه ي راپه ريني دزي كرد و باوكتي كوشت و ئيستا له جيي دانيشتووه و پاشايه . فه رماني به ئيمه ش داوه ، كه تۆمان بيني بگرين ! ئيمه ش به شويت دا ده گه راي ن .

كه منيان برد له هوش خوم چوو بووم . له كونه وه رقه به رايه تيم له گه ل ومزيردا بوو . له به رنه وه ي ئارم زووي راو وشكارم هه بوو.. جارو باريك ده چوومه سه ر باني كوشك و به تيرو كه وانه كه م ، راوي بالنده م ده كرد .

رۆزيكيان له سه ربان بووم بالنده ميه ك به سه ر باني كوشكي نه م ومزيرمه نيشته وه . منيش تيريكم تي گرت و نه م پيكا . قه زاو قه دمدر وابوو چه قى به چاويكي ومزيردا و كوئري كرد . منيش نه مه م وت :

هه له ميه كمان كرد له سه رمان نووسرا به سه ريشماندا روي و تيپه را مروف نسيبي كام خاك و ئاو بوو له وي مردووه و له گوريش نرا چونكه له كاتي نهو رووداومدا باوكم پاشاي شار بوو . نه ي دمتواني توله م لي بكا ته وه . به لام نهو دوژمنايه تي يه هه ر له دلدا مابووومه . كه به قولي به ستي منيان برده به ردمي يه كسه ر . فه رمانيدا له ملام بدن !

منيش پرسيم : له به رچي ده مكوژيت؟! ومزيريش له وه لامدا ده ستي برد بۇ چاوه كوئيرمكه ي و وتي :

لەمە تاوانتر، ھەيە !!؟

منیش وتم : ئەو ، ھەلەيە بوو ، رووی دا وبراپەو .
وزیریش وتی :

ئەگەر تۆ بە ھەلە بەم دەرەت لی کردم ... من بە ئەنقەست : تۆلەت لی دەرەمەو .
فەرمانیدا : بی ھیننە پیښەو .

کە نزیکیان کردمەو . وزیرەگە پەنجەیی درێژ کردوکردی بە چاوی راستم دا .. تاکو
دەری نەھینا .. کۆلی نەدا...!!

ئیدی لەو کاتەو لارکوێرم ، وەکو دەم بینن .. فەرمانیدا : با شمشێردار بمخاتە
سندوقیکەو و بەم باتە دەری شار و لەوێ لە سەرم بدات و لاشەگەم جی بیلتیت بۆ بالندەکان
تاکو بمخۆن .

(شمشێردار) بەو شیۆمیە منی گەیاندا دەرەوی شار و چۆلەوانی ... لە سندوقی
دەرھینام و چاوی بەستمەو ، تاکو لە ملم بدات و بمکوژیت . ئیدی منیش ھیندا بە کۆل
گریام ، ئەویش لەگەڵ مندا دەستی کردە گریان .
ئەم شیعریشم خویندەو :

زوو بۆ بەرگریم ئیو ھەلا بوون ئیستاش بۆ گیانم ئیو بەلا بوون
نە لە نەیاران دەمان پارێزن نە لەدوژمنان دەم بە ھەلا بوون
ئیو ھەر وەکو تیری ئاراستە تەنیا بۆ سنگی من بەرەلا بوون
شمشێردار کە سەردەمی باوکیشم (جەلاد) ی مەملەگەت بوو . چاکەیی زۆرم بە
سەریەو ھەبوو .
بۆیە وتی :

با بەندەیی فەرمان پیروايش بێم ... کاری وام بەرامبەر بە تۆ پی ناكریت ! پیاوی چاك
بە ، وا ئازادم کردی . تۆیش سەری خۆت ھەلگرە و ئەم شارە جی بیلە . منیش و خۆیشت لە
مەردن رزگار بکە . ئەم شیعەرە جی بەجی بکە :

کە تووش بوویت گیانی خۆت بکەرەو مالی وێران بووت لە بیر بەرەو
خانوو بەرەگەت : ھەر دەبیتمەو گەر تیاچوویت ئالایت بەزمەرەو
شیریش بی و ملی ئەستور بیت ھیچە پالپشتی نەبوو ، گەر لە دەرەو
دەستم ماچ کرد و رزگار بووم لە مل پەراندن و خەمی (لارکوێر) ی ھەگەمی ، لە بیر
بەردەمەو .

شارم جی ھێشت و بەرەو شاری مامم بوومەو . باسی تیاچووینی باوکەم و کوێر بوونی
چاوی راستم بۆ گێراپەو .

مامەم گریانیکە بە کۆل گریاو پیی وتم :

مەلۇمكى تىرت ، خىستە سەر خەرمانى خەمم . ئاخىر .. ئامۇزاكەشت ون بوو و نازانم
چى لى بىسەر ھاتووو..؟ كەسكىش ھەوالىكى ئەوى بۇ نەھىناوم .

ھىندە گىيا تاكو بوورايەو ، ئىدى منىش سەرمرى خەمى خۇم ، خەمىكى زۇرىشم بۇ
مامم خوارد . مامم ويىستى چاوم تىمار بىكات ، بەلام تىيان گەياند كە تىمار كردن سوودى
ئىيە . منىش ئىدى نەمتوانى بىدەنگ بىم ... بۇيە بەسەرھاتى كورەكەيم بۇ گىرايەو .
كە ئەم ھەوالەى بىست زۇرى پىخۇش بوو ، وتى :
ھەستە ئەو گۆرستانەم پىشان بىم .

منىش وتم :

مامە گىان منىش بۇم نادۆزىتەو ، چونكە چەندىن جار بە تەنيا چووم و سوودى
نەبوو .

پىكەو چووين . سەيرى ئەملا و ئەولام كردو دۆزىمەو زۇر دلمان خۇش بوو .
دەرگاگەمان دۆزىو و پلەيەك بە پەيزەكەدا چووينە خوار . ھەر دابەزىن دووگەلىك پەيدا
بوو .

مامم وتى : لا حول و لا قوۋة الا بالله العلي العظيم .

رۆيشتىن ، رۆيشتىن .. تاكو گەيشتىنە ھۆلىك پىر بوو لە ئارد و گەنم و خواردن و
خواردنەو . لە ئاومراستى ھۆلەكەدا (سەكۆ) يەكمان بىنى . چىرايەكى لەسەر بوو . كە مامم
سەيرى چىرايەكى كرد . كورەكەى و ئەو ژنەى بىنى كە كاتى خۆى لەگەلىدا بوو . بەلام
..دەتوت ، لە تەنوووردا دانراون . بوو بوون بە خەلۋوز .

مامم تىكى لە كورەكەى كرد وتى :

ھەر ئەمە دەھىنىت . ئەمە سزى ئەم دىياتە . سزى ئەو دىيات ماو ، كە لەمە تونلىترە !
(قەلەندىر) كەمى بىدەنگ بوو و وتى :

مامم پىلاومەكى داكەند و كىشاي بە كورەكەيدا .

منىش زۇرم پى سەير بوو ! وتم :

مامە گىان ، ئەو رەقە لە دلت دىرىكە .. من خەرىكە دلم بىتەقىت لە تاو ئامۇزاكەم و
ئەم كىژە ، كە ئاوا : بوونەتە كۆى زووخال . تۆيش پىلاويان پىدا دىكىشيت !

ئەويش وتى :

برازا .. ئەم كورەم ھەر لە منالى يەو ، ئالوودەى خوشكەكەى بوو . منىش رىگىرىم

دەگرد .

لەدلى خۇيىشم دا دەم وت : ئەمانە مندان و مەترسى يان نى يە ! كە گەورە بوو بە تونلى

لىم دا و بەرھەلىستەم كرد و پىم وت :

ئەم كارە ، تىپەرپىنە ، تاكو لە نىو پاشاياندا ، بەنزم و ناوازه : ناو نەبرىت ! تا دنيا

دنیا به ، ناوت له ناوانا نهییت ا گهر واز نهییت له خوشکه گمت دمتکوژم .
له یمکم دوور خستنه وه . توومهز .. کچه خیانه کاره گمشم نهوی خوش دهویت ا لیل
دیاره نهویش نهم شویتنه بۆ خوی و خوشکه گهی به دزی منه وه دروست گردوه . هههه
پیداویستی بۆ بر دوه و نازو خه و خوار دنی خستوه ا ههلی چوونه راو و شکاری من
هۆستوته وه خوشکه گهی هیئاوته نیره ..
ئیدی رهی خویان به سهردا رژاوه و ناوا بوونه ته .. کوی زوو خال ا سزای نهو دنیا
یهزدانیش .. له سزایه توند و تیژ تره !!
دهستی کرده گریانکی به گول ، منیش له گه لیدا دهستم کرده گریان .
سمیرنکی کردم و وتی :

ئینستاش ، تۆ کوری منیت و دمتخمه شوینی نهم کوپهم . گۆره هه لکه ندر او مکه مان پپ
کردموه گهراینه وه . من ههر بیرم به لای کوژرانی باوکم و له دهست دانی کورسی دهسلان
و جهرگ سووتاوی ماممه وه بوو . گهیشینه وه کۆشک و هینشتا ماندوویمان دهرنه چوو
بوو که گویمان له دهنکی تهپ و بۆهی یه و گهر مابوو . چاومان له شمشیری هه لکیشراو
رمیکی زۆری بی کۆتابوو ، تهپ و تۆزیک بوو . چۆن بلایت و ابوو !
ههر سواران بوون نهسپیان : سمکۆلان دمهکن ... دهست و یهخن و واتا تالان دمهکن !
نیممش سهرا سیمه بووین ! نه مان دزمانی چی بکهین ؟
که هه وائم پرسی وتیان :

سوپای ومزیره کۆنه کهی باوکه و هینده زۆرن له ژماره نایهن . گالیسکه گه لیک
جهنگلی فرمو پیادهیه کی زۆری هیئاوته سهرا شاره که مان . هینیش نییه ریگه یان پی
بگریت ا له پرده داویانه به سهرا شاره کهدا و دانیشتوانیش بهرگریان له خویان پینه کراوه و
شاره که یان داوه به دهسته وه !! مامم له شاردایه وه و منیش له ترساندا هه لاتم بهرمو
که ناری شارو به خۆم وت : بهر دهستی بکهوم .. دهمکوژیت .
ئیدی به ژله کهم گرانتر بوو ، تیاچوونی باوکم و ناموزاکه م و مامم بیر کهوته وه و

زانیم . گهر له شاردایه میتممه وه . سهرا بانی ومزیر ، دهناسنه وه و دهمگرن و تیا ده چم . به
بیرمدا هات : سهرا سمیل تاشی و جلوبهرگی هه زارنم له بهر کرد و هاتمه نهم شاره .. له
کهسێک دهبه ریممه وه به گه یه نیته دیوه خانی (میری موسلمانان) . بۆ نهوهی جیم به سهرا
هاتوو ، بۆ بگریمه وه .

نهمشه و گهیشته نهم شاره و نهم کۆسته یه ی ترم بینی و سلوم لئ کرد و وتم :
نامۆم .. بهم شاره .

نهویش وتی : منیش ا

نیمه نهم هساندا بووین ، که نهم کۆسته یه ی دی سلوی لئ کردین و وتی :

من كەسكى نامۆم بەم شارە .

شەو تارىكتىر بوو . ئىمەش بە رېدا دىھاتىن . تاكو قەدىمى خوا بەرمو ئىۋەى ھىناين .
ئا بەم شىۋىيە چاۋيان دىمەنىام و سەر و سىلەم تاشرا...!
گىزەى خانەخوئى وتى :

بەست بىخە سەر سەرت و بىرۇ بەرپى خۇتەم !!

ئەمىش وتى : بە خوا ناپۇم ... تاكو بەسەرھاتى ئەوانى دى ، ئەبىستەم !
ئىدى ئەوانى تر ھەموۋيان سەريان لە قىسەكانى سورماۋو .
خەلىقەش وتى :

بەو خاۋىيە ، بە سەرھاتى وەكو ئەۋەى كۆستەم ئەبىستەم و ئەبىنىۋە !
شەھەرە ئادەستى كىرەشە دىھەنگ بوو... ئىيەنگ بوو .

شەۋى ۱۲

چىرۆكى قەلەندەرى دوۋەم
شەھەرزادە وتى :

دەگىر نەۋە : ئەى پاشاى بەختىار.... خاۋەنى بىرپار...
(كۆستە) ى دوۋەم : ھاتە پىش وكرنوۋشى بىرد و وتى :

خانەم ... من بە (لاركۆيىر) ى لە دايك نەبووم و بەسەرھاتىكى سەيرم ھەيە..!!
دەھىنى بە ئاۋى ئالتون بىنووسرىت . من كۆرە پاشا بووم و قورئانم بە ھەر (۷)
رېۋايەتەكەيەۋە خويىند بوو . چەندىن كىتەبم خويىند بوو! لەۋانە زانستى ئەستىرماناسى .
كۆششەم لە ھەموو زانستەكاندا دىمكىر . تاكو لە نىۋو زانايانى دىمورۋوبەرمدا پىشەنگ بووم .
دەست و خەتم لە ھى ھەموۋان ناياب تر بوو . شىعرى شاعىرانم خويىند بوو . لە نىۋەندى
ھەرىمەكاندا لەسەر زمانان بووم . ئاۋبەنگم گەيشتە لای پاشاى (ھىندىستان) و دىيارى بۇ
باۋىكم نارد و بانگەيشتى منى لى كىرەبوو . باۋىكم (۶) پاپۇرى بۇ ئامادە كىردم و رەۋانەى
كىردم . مانگىك بەسەر دىرياۋە بوۋىن .

دواتر لە وشكانىدا كارۋانمان خىست . بارى (۱۰) وشتر دىيارىمان پى بوو . ماۋىيەك كارۋان
بەرىندا رۇيشت .

رۇژىكىان ھىندەمان زانى تەپ و تۆز بەرى رۇژى گىرت . دۋاى نىزىكەى سەعاتىك ئەو
تەپ و تۆزە رەۋى يەۋە . (۵۰) سۋار دىمكىۋەتن . مەجەك ۋەك ئاسن و زى پۇش . بۇمان
دىمكىۋەت كە ئەمانە غەربى جەردە و رىگىرن . رىبۋاران رۋوت دىمكىۋەت . كە ئىمەيان بە
(۱۰) بارى وشترەۋە بىنى و زانىان ژمارەمان كەمە پەلامارىان دايىن و تەۋرىكى دوۋ دەمىان
ھاۋىشتە نىۋانمانەۋە . ئىمەش زمانىانمان نەدەزانى . بە ئىشارەت تىمان گەياندن كە ئەمانە
دىيارى پاشاى (ھىندىستان) ن . ئازارمان مەدەن ! ئىمە نۆيىنەرى ئەۋىن .

ئەوانىش وتيان :

ئىمە لە زەمى ئەودا نىن ... تاكو لە ساپەى حوكمپرانى ئەودا بىن .
چەند خزمەتكارىكيان لى كوشتىن ! منىش بە برىندارىيەكى سەختەو لەگەل ئەوانى نىر
هەلاتم ! ئەوان سەرقالى ئەو ھەموو ديارى يە بە نرخەكان بوون و كۆليان لە ئىمەن...
ئەو بوو بە سەنگىنى و رىزەو ھاتم و بە رسوايى و سەرشۆرىيەو رۆيشتەم و خۆيە
تەمدەزانى بۆ كۆى بچم ...!!!؟

ھەر رۆيشتەم ، تا گەيشتمە سەر كۆيىكى بلىد . چوومە ئەشكەوتىكەموو لىنى نوستم تاكو
بەيانى . بەرە بەيان دەستم بە رۆيشتەن كەردەو ، تاكو گەيشتمە شارىكى ئارامى پارىزراو بە
ديوارىكى بلىدى چواردەمور گىراو . چوومە ناو شار ئاو و ھەوايش ھىنك بوو و وىرە بەر
بوو . دار و درەخت چىرۆيان كەرد بوو و دەشت و دەر بە گۆل رازابووو . ئەو ھەرىمە
ئاويىكى ھەرى بوو . بولىلان ئاوازيان دەچىرى ، ھەر وەكو چۆن شاعىرىك دەلىت :

ھەوارچىي تىايە ديارى يەكە بۆ نىشتەنى ناوى بە بى گەفتوگۆ
دەلىي بەھەشتى رەنگىنە ئىرە ھىندە پىي شادن : ھەر مەپرسە تۆ

كە زۆر ماندوو بووم ، دىخۆش بووم . خۆم كەرد بە دوكانى بەرگدوو رىيەكدا و سلاوم
لىكەرد . بەخىرى ھىنام و زۆر رىزى گرتەم و ھۆى نامۆ بوونى لى پىرسىم . منىش لە
نووكەو بۆم گىرپايەو . زۆرى پەژارە بۆ خواردەم و نامۆزگارى كەردم :

كۆرى لاو ، ھىندە بەسەرھاتى خۆت بۆ ئەم و ئەو مەگىرەو . چونكە پاشاى ئەم شارە
زۆر رەقى لە باوكتە و تۆلەى لای باوكتە . شەو بەردمىيەو و تىرى كەردم و جىگايەكى لە
سووچىكى دوكانەكەيدا بۆ سازكەردم و (۲) شەو تىيدا مامەو .
دواتر لىنى پىرسىم :

ئەرى ، ھىچ پىشەيەك نازانىت ؟

منىش وتەم : ھەقى و زانام ، خۆشەووس و ژمىرىارم .
ئەوىش وتى :

پىشەكەت لای ئىمە بازارى نىيە ! خەلكى ئەم شارە ، ھەر پارە پەيدا كەردن دەزانن .
منىش وتەم : دە .. بە خوا ، لەوانە بەولەو ، ھىچ پىشەيەك نازانم .
ئەوىش وتى :

كەواتە خۆت توند بکەردەو و تەوراس و گورىسنىك بەرەو بىرۆ بۆ شاخ و دار بکە .. تا
خوا دەروويەكت لى دىكاتەو !! مەھىلە كەس بىناسىت ، بىا ئەتكوژن !
(تەور) و (تەوراس) و (گورىس) بۆ كرىم . دەستى دام بە دەست چەند دار
فرۆشكەو . نامۆزگارىشى كەردن ، كە ئاگايان لىم بىت . ئەو رۆژە دارى خۆم كەرد و بە
گورىس بەستم و دام بە كۆلەدا و ھىنامەو شار و كۆلە دارەكەم فرۆشت بە دىنارىك و

نيوميم خەرج كرد و نيوميم ھەلگرت .
سائىكى رەبەق ئەمە پيشەم بوو .

رۆژىكىيان : وەكو جاران چوومە دەشت ، بۆ دار كردن . چائىكم بىنى ،كە دارىكى زۆرى
تېدا بوو، منىش پېيدا گەرام و بىنەدارىكى ئەستوورم بىنى . دەورىم دايمەو ، تاكو ھەلى
بىكەم . لە ناكاو تەورەكەم لە ھەلەفەيەكى مس گىرا..! گلەكەم لەسەر لادا و دەرگا و
دېوارىكى خشتەم بىنى ! دەرگاگەم كەردەو ، پەيزمەكەم بىنى و پېيدا چوومە خوارمەو .
دەرگايەكى ترھاتە رېم و ئەويشەم كەردەو . دەرمانم كۆشكىكە لەسەر چوانترين شتو
دروست كراو . كىژىكى تېدا بوو ، زۆر ناسك و نازدار و جوان بوو .
لەبەر خۆمەو وەتم : سوبحان الله بۆ دروستكەرى .

ئەويش كە منى بىنى پرسى : تۆ مروقت .. يان جنۆكە؟
منىش وەتم : مروقم .

پرسى يەو :

كى تۆى گەيانە ئىرە ؟ (۲۵) سائە لىرم و كەسكىم نەبىنيو !
منىش بۆم گىراپەو :

چۆن .. چۆنى ھاتوومەتە ئىرە . ئەمەى منى بە لاوە گران بوو .
وتى : منىش چىرۆكى خۆمت بۆ دەگىرەو .

دەستى پىكردو وتى :

ئەوە بزائە كچى شا (ئەمىتامووس) م .. خاومنى دوورگەى (ئەبەنووس) م . باوكم لە
ئاموزاي خۆمى مارە كردم . شەوى بووكىنى (دىو) يىك .. كە (جەرچىس) كورى
(رەخمۇس) خالۆزاي (شەيتان) بوو . فراندىم و گەياندىم يە ئىرە..! ھەر چى يەك
پىويستى ژيان بىت بۆى دەستەبەر كردم .

ھەر (۱۰) رۆژ جارېك سەرم لى دەدات . چىم پىويست بىت بۆم دىنىت ! دواترچىم دىلىت .
پەيمانىشى داوہ پىم ھەر كاتىك پىويستەم پىى بوو . دەست بەيىنم بە ئەو دوو دىرە
نووسىنەدا، كە بە سەر ئەو گۆپكە بچووكەومەو دەستەم ھەلناگرم كە لە بەر دەمدا ئامادە
دەبىت !! ئىستاش (۴) رۆژى رۆيشتووە و (۶) رۆژى تر پەيدا بىت !
دەستى گرتەم و لە بەرامبەر دەرگايەكى كۆلەم دراو و لە سەر سەكۆيەك و لە تەنىشت
خۆيەو داينام ! دواتر سەفرى بە خواردن رازاندەو . دواى نان خواردنىش سەعاتىك
دەمەتەقتمان كرد .

پىى وەتم :

(۲۵) سائە ، كەسكىم نەبىنيو . تەنيا و تەنيام لەم ژىر زەمى يەدا . بۆيە گفتوگۆ
نازانم ، تەنگە چىكەلانەم . ئىستاش سوپاس بۆ خوا كە تۆى بۆ نارەم !

ئىنى پىرسىم : ئىمرى لەگەن خوارىنەمۇدا چۈنىت ؟

مىنىش وتى : بە دلى خۆتىم .

جووۋە گەنجىنەكە و شەرابىكى كۆنى سەرمۇرى ھىنا .. بەدەم خوارىنەمۇدا ئىمىنى وت .
گەر دەمانزانى بە ئىمە دۇستى بىلۋى چاۋانمان بۇ را دەخستى

لە نىۋ چاۋاندا ھەلەمان دەگرتىت تاكو بزانىت .. چەند خۇشەۋىستى
كە ئىمىنى بە سەرمىنا ھەلەدا : سوپاسىم كرد . ئىندى دەمەتەقېمان كرد و پىزارى بىر
بىردەمەۋە . ھىندەم خوارىدەۋە تا بەدەمەست بووم ! بەم لاۋ ئەۋ لادا دەھاتم .
بەكېزەكەم وت :

ھەستە با بتخەمەۋە سەرمۇرى و لەم (دىۋ) ە ، رىزگارت بىكەم .

بىكەنى و وتى : سەير دەبىت : بىتوانىت .. !!

مىنىش - كە زۇر سەرخۇش بووم - وتى :

ھەر ئىستا ئەم گۆپكەيە دەشكىنەم . تۇيش دىۋەكە بانگ بىكە . چۈنكە مەن ھىرە (دىۋ)
كۆشتەم ! كە ئىمىنى بىست زەرد ھەلگەراۋ پاراپەۋە : شتى ۋا نەكەيت .
ئەم شىعەرى وت :

دەمانى ھەلەك كە شەپىنگىزە بە قوربان : خۆتى ئى بپارىزە

ئارام بە بەخۋا غەدرى زەمانە يشتى تى دەكا و دەبى يە بىگانە
شەھەرە ئازەستى كىرەشە رەنگ بوو ... بىنەنگ بوو .

شەۋى ۱۳

شەھەرزاد وتى :

ئەمى پاشاى بەختىار .. خاۋەنى بېرىار ..

كۆپەرى داركەر لە سەرى رۇيشت :

دەۋاى شىعەركە ، شەھىكەم لە گۆپكەكە ھەلەدا . كاتىكەم زانى زەۋى لەمى يەۋە و دىۋا
تارىك بوو . بىرىكە پەيدا بوو . مىنىش سەرخۇشى يەكەم زەۋى يەۋە .
ئىم پىرسى : ئىمە چى يە ؟

ئەۋىش وتى :

دىۋەكە گەبىشتە سەرمەن ! مەنت توۋش كرد . خىراكە بەكۆندا ھاتوۋىت بگەپىۋەدە خۆت
قوتار بىكە .

مىنىش ھىندە ترسام تەۋەككە و تاكېك لە بىلۋەكەم لى بە جىما

لە راكەردىنا و دەۋاى ئەۋەى دوو بىلىكانەى پەرمە سەرم بېرى ، لام كەردەۋە ، بىنەمىم ،
زەۋى ھىشاۋە و (دىۋ) ئىك ھاتە دەرەۋە و پىرسى : چى روۋىداۋە .. ؟

کیزمش وتی :

هیچ رووی نه داوه . دلّم تهنګ بووم و دمستم کرده خوار دنهوه و کهوتم به سهرنهم
گوپکه خرپدا .

دیومکەیش پیی وت : ناپاک ، نهوه درؤم له گهل دمکهیت !؟

کۆشک گهراو پیلّاو تهوورمکهی منی بیی و پرسیی :

نهمه هی مروقه ! کی هیناویتی ؟

کیزمش وتی : منیش نیستا نهوه دمبینم .. کی دهلیت خوت نعت هیناوه ؟

دیومکه کهوته نهشکه نجه دانی کیژمکه . تا قسهی لی دمربینیت ! منیش له ترساندا

گیانم کهوته له رزین . به پهله هاتمهوه سهر زهوی و دمروازمکه داخستهوه و خو لمدایهوه

به سهریدا . دلّیشم ههر لای هاوار و نالهی کیژمکه جوان و نازدارمکه بوو و پەشیمان بووم

لهووی کردم . چوّن نهم کیژه (۲۵) سال له ژیر زهویدا بهرگهی گرتووه ؟ نیستاش به هوی

منهوه چی به سهرهات . بیریشم له رهنجی سالیکی دارفرۆشیی خوّم کردموه .

دمستم کرد به گریان و وتم :

خۆشی ههتا سهر بۆ کهس نامیئ

بهرمو شار بوومهوه بۆ لای بهرگدرووو . دمروانم نهویش لای خویهوه چاومپیمه .

پیی وتم :

دوینی شهو خهیا لای توّ بوو . سوپاس بۆ خوا که بیوهی گهراپتهوه .

منیش سوپاسیم کرد و چوومهوه شوینته کهی خوّم که دوکانه که بوو . کهوتمهوه

بهرگرنهوه لهو کیژه جوانه و شق هه لدانم لهو گوپکه بچووکه .

من لهو سین و دوومدا بووم که بهرگدوورمکه هاته لام وتی :

پیاویکی عهجه می به تهوور و تاکه پیلّاو کهوتهوه چاومپیمه . پرسیری (تهوور) و (تاکه

پیلّاو) کهی دمستی کردووه که نهو شتومه کانه هی کیّ یه ؟ دار فرۆشه کانی

ناردوویانه ته نیره ! برۆ (تهوور) و (پیلّاو) کهی لی و مریگره و سوپاسیشی بکه .

منیش که نهمه بیست : زمرد هه لگه پام . هیندهی پی نهچوو که زهویه که له ژیر پییم

دا له رزی و دیومکهی لی هاته دمر .

توومهز دیومکه کاتی خوی توورپه بووه و وتویهتی :

دهبیت نهو مروقه پهیدا بکه . نهگه رنا من جهرجیسی کوپی نیبلیس نیم .. !!

زۆر گهراوه تا چوومته لای دارکه ران و پیی وتوون : که له نوپزی بهیانی بوومه تهوه . نهم

(تهوور) و تاکه (پیلّاو) هم دۆزیومهوه . نازانم هی کین ؟ نیوه خاونه کهیم پی بلّین .

نیلی مۆلتهی قسه کردنی نه دام و په لاماری دام و له دوکانی برده دمرهوه . وا به

خبرایی فری و کردمی یه ناخی زهویدا ، که هۆشم به خوّم نه ما بوو . که به ناگاهاتهوه :

لاي كچه كه دا بووم .

دمروانم نهو كيژه جوانه بي ناگا كهوتووه و خوييني لي دمروات . چاوانم پر بوون له
فرميسك . ديوه هينده كچه ي راوشاند ، تاكو به ناگا هاته وه و لي ي پرسی :

نهمه نه بوو . هاتبوو بو ئيره ؟

كچه ش سهيركي كردم و وتي :

نهمه يه كه م چاره .. نهم هه رزمكاره دمبينم !

داوي نهو هه موو سزايه ش . هه ر داني پيدا نه نا .. !!

له سهري روشت و وتي : گونا هه له خو مه وه تاوانباري بكه م .

ديو كه رووي كرده كيژمكه و وتي :

نهمه نايناسيت : نه وه شمشير و ملي بپه رينه .

نه ویش شمشيرمكه ي و مرگرت و هاته ژوور سه رم و وتي :

نهمه هه مووي به هو ي تو وه بوو .

به شيومي هه ك سهيرم كرد ، و مكو نه وه ي داوي لي بوردن بكه م . نه ي گه وري ديوان :

چاويكم داگرت خيرا تيگه يي نه يني دل مي هه ر زوو پي گه يي

فرميسكي چاوي به قه تيس ماوي روومه تيش رهنكي بوو به په مه يي

كه نهم شيعره م ته واو كرد شمشيرمكه ي فر ي داو وتي :

چون سهري كه سيك دمپه رينم كه نه خراپه ي بوم بووه و نه دمينا سم ؟ به هيج ناينيك
راست نييه .

ديو كه يش وتي :

نه ده ست تبي ده چيت و نه دانيشي پيدا ده نييت كه نهو بووه .

ديو كه رووي كرده منيش و پرسى : نه ي مرو ف ، تو نه مه نا ناسيت ؟

منيش وتم : له ژياندا نه مه م نه ديوه ... ئيستا نه بيت .

نهمجا پئي وتم :

كه واته ... نهود شمشيرو تو سهري نهو بپه رينه . تاكو منيش تو نازاد بكه م .

منيش شمشيرمكه م بلند كردموه له كچه كه . كچه ش ، واسه يري كردم و مكو نه وه ي

بليت : من كه مته رخمه يم نه كرد له گه لت . تو يش ناوا روو به رووم دمبيته وه ؟

منيش چاوم داگرت . و مكو نه وه ي بلتم به قوربانت بم . چونكه تو يش به قورباني من

بوويت و نهو هه موو نه شكه نجه ييت به خوت گه ياند .

هه ر چهند بيدمگ بووي چاوت دركاني له دلدا هه ر چيت : كردموه په نهاني

به برژانگ هه مووي بو نووسيمه وه له سه ر ناوينه ي هه ر دوو چاواني

فرميسك له چاوانم داومري و شمشيرم له ده ست كهوته خوارموه وتم :

ئەي دېۋەي قارەمان ، ئازاي پالەوان . ئەگەر كچىكى كەم ژىرىي و بى ئايىن ، قايل نەبوو سەرى من بېھرىنىت .. چۆن من دەتوانم سەرى ئەو بېھرىنم ؟! كە نەدىۋومە و نە دىناسم ؟ گەر شەرابى مەرگىشم پىن بىۋىشيت ، كارى وا ناكەم .
دېۋەكە وتى :

نەخىر ئىۋە يەكتەن خۇش دەۋىت . شمشىركەي ھەلگرتەۋە و ھەر چوار پەلى كچەكەي پەراند .

مىنىش بىچارە دەستابووم و وام دەزانى مردووم . كىژەكە چاۋانى تىپرېم ، وەكو ئەۋەي مالىۋاۋايىم لى بىكات . دېۋەكە شمشىرىكى لە مىلى كچەدا و پەراندى .
رووى كرده مىنىش و وتى :

ئەي مەرۇف ، دەبىت تۆيش بىكوژم . پىم بلى ، چۆن چۆنى بىكوژم ؟
مىنىش وتەم : من داۋاي ھىچت لى ناكەم !

دواتر وتى :

كەۋاتە بلى .. بە (سىجر) بىكەم بەجى ؟ بە (سەگ) يان (مەيموون) ؟

مىنىش كە چاۋەپى ئەۋەم دەكرد لىم خۇش بىت ، وتەم :

بە خوا گەر لىم خۇش بىبىت خوا لە تۆيش خۇش دەبىت ، بەۋەي كە لە موسلمانىك خۇش بوۋىت .

ھەر زۆر پارامەۋە و وتەم :

ئەي (دىۋ) تۆ بە لىۋوردمىي يەۋە جوانىت ، ھەر وەكو چۆن بە چاۋمەۋە بوۋىەك : لە

چاۋپىسەكەي خۇش بوو..!

دېۋەكە پىرسىي : ئا ... كەۋابوو ئەۋ بەسەرھاتە چۆن بوۋە ؟

لاۋەكە وتى :

مىنىش كە چاۋەپى لىۋوردن بووم : ئەي پاشاي بەختىار..... خاۋىنى بىرپار ...

وتەم :

ئەي دىۋ....دەللىن دوو پىاو لە شارىكدا دەژيان . دىۋارىك لە نىۋان خانوۋەمكانياندا بوو .

يەككىيان ھەمىشە

بەغىلى بەۋى دى دەبىرد و ئەۋى تىرىش زوو ، زوو بە چاۋى ئەمەۋە دەبوو . ئازارىكى زۆرى

بەدەستەۋە چەشت بوو . تا كار گەيشتە ئەۋەي ، لە خواردن و خەۋىش بوو . بۆيە بىرپارىدا

سەرى خۇي ھەلېگىرىت و شارمەكەي خۇي بەجىن بھىللىت .

لە دلى خۇيدا وتبوۋى :

بەۋ خاۋىە نىيائى بۆ چۆل دىكەم و لە ناخى ئەۋ ، ھەر ۋاز لە نىيائى دەمىنم .

زەۋى كىرد بۆ شارىكى تر و پارچە زەۋىەكى كىرى . زەۋى يەكە بىرىكى تىدا بوو كەرسەي

خانوي بۇ ھىنا و سووچىكى ئاومدان كىردىمە و تىيدا كەوتە خواپەرستى و پىشتى كىرە
خۇشپەكانى دىنا .

خەلگى بەم پىاومىيان زانى و بىنييان خواپەرستە بەخشىدىمە . ھەزاران روويان تىكرىد
و ئەم پىاومە چاكە ناوبانگى دىكرىد . ھەوالەكە گەيشتە دراوسى چاوپىسەكە . ئەمىش
ھەندى لە پىاومە ھەوالانى كۆكردىمە و لەگەل خۇي بەرمە شارى بە چاومەمىبوو بىردى . كە
گەيشتە ، بەخىرى ھىنان و رىزى گرتە .
چاوپىس وتى :

دەمەھىت ھەندى قىسەت بۇ بىكەم و بۇ ئەمىش ھاتووم . ھەستە با بىچىنە گۆشەپەكە .
خانە خۇي بە چاومەمە بوو ، ھەستە دەستى (چاوپىس) ى گرتە و چوونە كۈنچىكە .
لە خەلگەكە دور كەوتىمە . وردە وردە بىردى تا گەيشتە سەر بىرىك ... (بەغىل) ى
چاوپىس : ھەلى لى وەرگرتە و بەچاومەمە بووى .. خستە بىرەكە .
ئىدى بە خۇي وت :

دىنگ مەكە ، كۈشتوومە . توومەز بىرەكە ، چەندىن (خىو) ى تىا بوو . ئەمىش
باومىيان بۇ گرتەمە و نەيان ھىشت بىكەھىتە ئاومەكەمە و لەسەر بەردىك ، دايان نا .
پەككىيان پىرسى : ئەزانن ئەمە كى يە ؟
ئەمىش وتىان : نە !!
ئەمىش وتى :

ئەمە بەغىلى پى براوى : بەچاومەمە بوو !! لە دەست بەغىل و چاوپىسەكە راي كىردە
ھاتوتە شارەكە ئىمەمە و لاي ئىمە نىشتەجى بوو . كە ئىمەش بە ھۇي قورئان
خۇندىنى و چاكەكانىمە : ھەواوينەتەمە . بەغىلەكەش لىرە دۆزىوئەتەمە و بە فىل
ھىناوئەتە سەر بىرەكەمان و ئەمەتە ھەمى خستوومەتە خوارەمەمە بۇ لاي ئىمە .
ئىستايىش دىنگ و باسى ئەم پىاومە چاكە گەيشتوومەتەمە بە سولتانى شارەكە لەسەر وىستى
كچە نەخۇشەكە ئەم سولتەنە ھاتوومەتە سەردانى ئەم پىاومە چاكە ، تاكو نەخۇشى كچەكە
چاك بىكاتەمە .

پەككىيان پىرسى : بىچى .. كچەكە سولتەن چى يەتى ؟
ئەمىش وتى :

شەت بوو . ئەمە دەرمانەكە بزانىيە چاكى دىكرىمە . دەرمانەكەشى ئەمەمە : ئەم
خواپەرستە (پىشەلە) يەكە رەشى ھەمە . پەلەمەكى سىي بە ھىندى لىرەكە بە كۇتايى
كلىكە يەمە . ئەمە (۷) تال لەم موومە سىي يەمە ئەمە پىشەلە دەر بەھىتە و لاي ئەم
كچە شەتەمە بى سووتىتە .. ئەمە (چىكە) كەمە نىو لەشى دەرەجەتە و جارىكى دى
ناگەرتەمە و دەمە دەست چاكە دىتەمە !!

ئەي دېتو.. ئەوان دىمەتەقنى يان بوو ، بەچاۋموە بوۋىش گونى گرت بوو. بۇ سېھىنى
بەيانىدا ھەزاران روويان كىردىمۇ ، تەككى پياۋ چاك . بېنيان لە بىرگە ھاتۇتە دىرمۇ .
ھىندەي تر خوا پەرسىيان لا مەزن بوو.. ئەۋىش پىشلىكەي خۇي گرت و (۷) تال موۋى
لە پەلە سېي يەكەي كلكى كىردىمۇ .

ھىندەي پىن نەچوۋ ، سولتان و چەكدارانى و پياۋانى دىمۇت ھاتنە مالى . فەرمان بە
سوپا درا لە دور بوستىن . پاشا چوۋ تەككى خاۋپەرست و خانەخوئ بەخىرى ھىنا .
بە پاشاى وت :

بۆت دىرىخەم ، كە بۆچى ھاتوۋىتە لام ؟

پاشايش وتى : بەلئ ..

ئەمىش وتى : بۆ ئەۋە ھاتوۋىت پىرسىيارى نەخۇشى كچەكەتم لى بىكەيت !

پاشايش وتى : بەلئ .. مەردى پياۋ چاك .

ئەمىش وتى :

بىئىرە ، با كچەكەت بەئىن و خوا يارىيىت : ھەر ئىستا چاك دىمىتەۋە .

پاشا زۆر دلى خۇش بوو و فەرمانىدا.. ئەۋانىش بە پىۋىندى كراۋى كچە شازادە

تەخۇشيان بۆ ھىنا . بە چاۋموۋىبوو ، شازادەي بەرامبەرى خۇي دانا و (۷) تالە موۋە

سېپەكەي لە بەردەمدا سووتاند . جىۋكەكەي ناۋ لەشى شازادە ، نالەيەكى كرد و دىرچوۋ .

كچەكە بە ئاگا ھاتەۋە سەرى خۇي داپۇشى و پىرسىي :

ئەمە چى يە ؟ كى منى ھىناۋەتە ئىرە ؟

ئەۋەتەي پاشا ھەمبوو ھىندە دلى خۇش نەبوو بوو..! ناۋچاۋانى كچەكەي خۇي ماچ كرد

و دىستى (بەچاۋموۋىبوو) ىشى ماچ كرد و سەيرىكى پياۋانى دىمۇتەي كرد و پىرسىي :

ئىۋە دىلئىن چى ؟ ئەۋەي كچەكەمى چاك كىردىمۇ ، چى دىمىنىت بۆي بىكەين ؟

ئەۋانىش وتيان : گۆر وايە كچەكەتەي لى مارە بىكەيت !

پاشايش وتى : راست دىكەن .

دواتر كچەي خۇي لى مارە كرد و (بەچاۋموۋە بوو) بوۋە زاۋاي پاشا. ھەي پىن نەچوۋ

ۋىزىرىكى مرد .

پاشايش پياۋانى دىمۇتەي كۆكىردىمۇ و لىي پىرسىن :

كى بىخەنە شوئىنى ۋىزىرى خوالى خۇش بوو؟

ھەمبوو وتيان : ھوربان زاۋاكەت .

ئەۋە بوو بەغىلى پىن براۋى بە چاۋموۋە بوو، گرايە ۋىزىر .

رۇزىك لەرۇزان .. ۋىزىرى نوئ و دىست و پىۋىندى ، بە شاردا دىگەپان و (چاۋبىس) ي

بىنى فەرمانىدا : بىرۇن ئەۋ پياۋە بىنن و مەي ترسىن !

پیاودکانی که مێک ون بوون و دواتر دراوسێکهیان بۆ هینا و نهویش وتی :
 برۆن ، له گهنجینه کهم (۱۰۰۰) مسقال زێر و (۲۰) باری کوتال بدەن و له چوونەوهیدا ،
 نیشکچی بن و بیپاریزن . تاكو دیگهیه نهوه شارمهکی خۆی .
 نهملای ماچ کرد و بهرپی کرد . بێ نهوهی تۆلهی لی بکاتهوه .
 لاوهکه بزویهک گرتی و وتی :

سهرنج بده نهی (دیو) .. به چاووودبوو ، چهنده لیبوورده بوو ، بهرامبهر کابرای
 بهغیلی چاوپیسی دراوستی ! ئاخر نهو بهغیله ، ئازاریشی داوو . خستبوویه بیرکهیشهوه و
 ویستبووی بیکوژیت ! کهچی نهو لی خۆش بوو .
 ئهمجا دهستی کرده گریانیک زۆر به کول و وتی :

گوناھبار چاوی ههر له بهخشینه بهخشنده بوونیش دیاره (نگینه) !
 گوناھی خه لکت به سه رکردمهوه چاوی لی پۆشه و وازی لی بیئه
 نهوهی چاوهرپی بهخشینی خواجه بووردهیه به رووی کهسی پیینه
 دیوهکه ، سه ریکی باداو وتی :

له سه ری مهرۆ ، نه له مردن بترسه و نه چاوهرپی لیبوردن به ..!! چونکه (سیر) ت
 لی دهکهم .

پهلاماری دام و فراندمی بهرمو ئاسمان ، هیندهی بلند کردمهوه . زهوی و مگو تهشتیکی
 لیهات ، له نیو دمريادا ، داهاتهوه و له سه ر لوتکهی شاخیک داینام .

تۆزی خۆلی هه لگرت و کهم پچهچی به سه ردا کرد و پێراندی به گیانمدا و وتی :
 له م شیومهوه بگۆرپی بۆ (مهیموون) .

له و کاته به دواوه بوومه مهیموونیکي سه د سه له . منیش که خۆم بهو ناشیرینی په
 بیینی زۆر خه م خوارد . زهمانهیش تا سه ر بۆ کهس نییه . له سه ر لوتکهی شاخه کهوه ،
 هاته خوار . دواي نهوی مانگیك بهرپوه بووم ، گهیشه کهناری دمريایهکی سوێراو . دواي
 نهوی سهعاتیک ههوامهوه . پاچۆرێکم بیینی و چاوهرپیم کرد . تا گهیشه کهنار دمريا . منیش
 بیلجنگ چوومه پاچۆرکهوه .

یهکێک له سه رنیشینان منی بیینی وتی : نهو شوومه دمر بکهن .

سه رۆکی کهشتی وانانیش وتی : هه ر ئیستا .. دهی گوژین .

پهکیکی دی ، خیرا وتی : ئیستا خۆم بهم شمشیره دمی کوژم .

دامینی سه رۆکی پاچۆرکهم گرت و به سه ریدا گریام .

سه رۆکی کهشتیهوان سه ریرکی کردم و وتی :

نهی بازرگانان : نه م مهیموونه ، په نای بۆ من هیناوه منیش په نام داوه . ئیستا له
 سه یه ی به زمینی مندايه و نابیت کهس لی تیک بدات .

سەرۆك زۆر بۆم باش بوو . ھەر چى يەكى پىئ بووتمايە ، تىيى دىگەيشتم و بۆم جىئ
بەجىئ دىكرد . ھەر بۆيەش خۆشى دەويستم .

(پا) ى دمريا ، لەبار بوو . (۵۰) رۆژ بە ريگاۋە بووين . دواتر گەيشتىنە شارىك زۆر
گەرە بوو .

خەلگەكەى ھىندە زۆر بوون ، لە ژمارە نەدەھاتن .

خەلگىكى زۆرمان لى كۆ بوو دەو . پياۋانى پاشا ھاتن و بەخىريان ھىناين و وتيان :
پاشامان لەو رۆژدەو و مەزىرە خۆشنىۋوسەكەى نەماۋە سويندى خواردوود ، ھەر كەسنىك
بىخاتە شوينى دەبىت وەك ئەو خۆشنىۋوس بىت .
كاغەزىكى (۱۰) بال درىژى پىدان و وتى :

لە نيوان خۆتاندا ، بەشى بىكەن و ھەر يەكە و بە دەست و خەتتىكى جوان . شتىك
بنووسىت . منىش پارچەيەكەم بۆ خۆم فراند . واين زانى دەيدىرېنم و پەلاماريان دام .
منىش بە ئىشارەت تىم گەياندن كە منىش دەمەۋى شتىك بە خەتتىكى جوان بنووسم .
سەرۆكى پاپۆر وتى :

ريگەى بدەن ، ئەگەر شقىلى و بىقلى نووسى ، ئەو دەرى دەكەين . ئەگەر خۆشنىۋوس
بوو . ئەوا دەيكەم بە كورى خۆم ! چونكە تا ئىستا من مەيموونى ئاۋا : زىرم نەبىنيۋە !

ئوۋچى لى وەرگرتن و بە مەرەكەبىم دا كرد و لى پال كەوتەم و ئەمەم بۆ نووسىن :

كارى پياۋچاكان كە لەبەر چاۋە كەچى چاكەى تۆ ھەر نەنووسراۋە
ئەۋمى تۆ دىكەيت شاراۋە نىيە بۆ چاكە كردن : تۆى دايە و باۋە
بە ئوۋچى رىجان ، نووسىم :

نوۋكى خامەكەت : دىناى گرتەۋە ھەموو لە (بەر) ى تۆيان بىردەۋە
ئاۋچەيەك نەما ، نوقمى تۆ نەبىئ ئامىزىت لە بۆ ھەموان كىردەۋە
بە ئوۋچى : (پىلپ) ىش نووسىم :

نوۋسەر دەمىرئەت و سەر دەمىتتەۋە بەلام بەرھەمى : دەمىتتەۋە
بە پەنجەكانت : جۆرى بنووسە لەو دىناش دلى پى بىرئتەۋە
بە خەتى (نوسخە) ش نووسىم :

بىستمان ھەۋالى ئەو داپراندە وتمان رووداۋى : دەور و زەمانە
سكالاى دوورىت كەوتە سەر زمان چوۋە سەر كاغەز بەو نامە جوانە

بە پىنۋوسى (تۆمار) ىش نووسىم :
كورسى دىسەلات بۆ كەس نامىنئ خەلىفە كە مرد : كى بۆمان دىنى ؟
چاكەى خۆت بىكە و بىدە بە ئاۋا : چاكە دەمىنئ و خۆشت مال ئاۋا

بە پىنۋوسى (محقق) ىش نووسىم :

نوۋكى خامەكەت خېر داچۇرېنى
بەخشىدە دەبىت : خوشى بەينى
بە ھېز بوۋىت : باشى بەكار بەينە
يا.. پىنووس تۇۋى : چاكە بېچىنى
كاغەزمەكەم دايەۋە پىيان سەرۋكى پاپۇر لە نىۋ ھەمووياندا دەست و خەتى مى بە دل بوو .
كاغەزمەكانيان ئاردموۋە بۇ لاي پاشا .

پاشايش لە نىۋياندا دەست وخەتى مى بە دل بوو و ھەرمانيدا :
بىرۇن خاۋىنى ئەم خەتە جوانە . بېۋىشن وسۋارى ئەسپى بىكەن و تىپى مۇسقىقا ئاۋاز
بىژمن و بۇم بەينى !

ئەۋانىش كە ئەمەيان بىست ، بىزە گرتنى .

پاشا لىيان توۋرە بوو پىرسى :

نەفرەتتان لى بېت ، ئەۋە : بە ھەرمەنەكەم بى دىكەن ؟

ئەۋانىش وتيان : ئەۋە پاشا، پىكەننىمان بى ھۇنى يە..!!

ئەۋىش پىرسى : كەۋابوو ، ھۇيەكەيم بى بىلن !!

ھەموو وتيان :

تۆ دەلىت خاۋىن ئەم دەست وخەتەم بۇ بىلن . لە راستىدا ، ئەمە دەست وخەتى (مەيموون) يەكە ! خاۋىنەكەى مەۋۇنى يە ! مەيموونەكەش سەرۋكى پاپۇرەكە خاۋىنىتى !
ئەۋىش پىرسى : بە راستانە ؟

ئەۋانىش وتيان : ئەۋە ... بە نەكى مالت !

پاشا ھەر زۆر سەرى سوۋرما و وتى :

دەمەۋىت ، ئەۋە مەيموونە لە سەرۋك بىكەمەۋە ! بىرۇن ، چۆنەم بى وتن ، ئەسپ و تىپى
مۇسقىقا و دەست و پىۋىن بەرن و بە دەۋۇل و زورپاۋە بۇم بىلن . مىيان بە شاردا ھىنا و
خەلگىكى زۆر لىمان كۆ بوۋنەۋە و سەريان سوۋرما بوو !!

كە گەياندەميانە بەردەم پاشا ، مىش (۲) جاران كىرۋوشم بۇ بىردو ئەۋىش ھەرمانيدا كە
دەبىنىش . مىش لە سەر چۆك دانىشتم . ھەر ھەموويان سەريان لە رىزگرتەكەى مىن
سوۋرما و لە ھەمووشيان پىر پاشا خۇى بوو..!!

پاشا ھەرمانيدا : دەۋرى چۆل بىكەن .

تەنيا مىن و كۆيلە خەساۋەكە و خىزمەتكارىكى مىردەمنال . لاي پاشا مايەۋە .

خاۋان ئامادە كرا... لە گۆشتى كەو و سۈنەكەو گۆشتى ئاسك ، دانرا . ئىشارەتى بۇ كىردم .
لەگەن ئەۋە بىخۇم . كىرۋوشم بۇ بىردو بە قىسەم كىرد . كە سىۋرە و خاۋان ھەلگىرا . دەست و
دەمەم پاك كىردەۋە..

خامەم بە دەستەۋە گرتەۋە :

بۇ ھىۋاجاۋى چۆن دەبىت نەگىرىم ؟

بى ئەم سىۋرىيە ئاتوانم بىزىم

ئاي لە خوشيى ئەو دوو جۆرى ماسى لەگەل ئەو نانەى لەو سفرمىيە دىم
چېزى برژاوتك كە زۆر بەتام بوو نوقمى رۆنىك بوو: پىي ھات سەبوورىم
ھەستام و جووم . لە دوورمە دانىشتم .

پاشا سەيرى ئەم نووسىنەمى كرد و سەرى سوورما! وتى :
سەيرە ، مەيموونىك ھىندە لە رىزماندا زانا بىت و دەست و خەتى ھىندە خوش بىت..!
بەو خوايە.... ئەمە زۆر عەجايىبە !
شەرابىكى تايبەت بە پاشايانىان بۆ ھىنا. ئەويش پىشكەشى منى كرد . منىش كرنووشم
بۆ برد... ھەمىسان نووسىم :

گرم تى بەردەن جا بەم دوینى تا بە ئارامىم باومر بەينى
بۆيەش باسكيان بۆ رادەخستىم كۆتا بە خەمى بى فەر بەينى
پاشا كە شىعرمەكى خويندەمە وتى :
ئەم شىعر و ئەدەبىياتە ، ھى ھەركەسىك بوایە ، يەكەمى دنيا دەبوو!
پاشا تەختەى (شەترىنج) ى ھىنا و پىي وتم :
يارىم لەگەل دەكەيت ؟
منىش سەرم بۆ لەقاندو (۲) يارىمان كرد . ھەردووکیانم لى بردەمە . پاشا خەپەسا بوو..
منىش ئەمەم بۆ نووسى :

جەنگى دوو سوپا زۆر دەخايەنى يەك بۆ ئەويتر شاتاول دىنى
تا تارىكىي شەو دايان دەپۆشى زۆرىكيان مەيى مەرگى دەنۆشى!
پاشا ئەمەى خويندەمە... دايە قاقای پىكەنىن . زۆرى پى سەير بوو!
فەرمانى دا:

بچن كچەكەمەم بۆ بانگ بکەن . بابىت ئەم (مەيموون) ە سەرسوور ھىنە ببىنىت !
خزمەتكار ماومىەك ون بوو . كە ھاتەمە كچەكەى لەگەل بوو .
ھەر كە سەيرى كردم ، سەرى داپۆشى و وتى :
چۆن ئالت ئىلى : بانگم بکەيت ، تاكو پياوان بەم بىين ؟
پاشايش وتى :

كىزى جوان ، تەنيا خۆم و ئەم خزمەتكارە مندا ھەو پياوہ خەساوہى لى يە ، كە خۆى بە
خىوى كردووى !

ئىلى بۆ سەرت دادەپۆشيت ؟

كچە سازادەيش وتى :

ئەم مەيموونە سازادەيە و باوگى ناوى (ئەفتىماروس) ە ، كە خاومنى دوورگەكانى (ئەمىنوس) ە.. ئەمە دىو (جەرچىس كورپى ئىبلىس) سىجىرى لى كردووە و ژنەكەشى كە

كچى (ئەفتاموس) بوو، كۈشتۈيەتى ! ئەمەي كە تۆ بە مەيموونى دىزانى ... پياۋىكى زىر
دانايە...!!

پاشا سەرى لە كچەكەيشى سورما!!

لە منى پىرسى : راست دىكات ؟

بەسەر لەقاندن وتم : بەئى و دەستم بە گريان كرد .

لە كچەكەي پىرسى : چۆن دىزانىت ... ئەمە سىجىرى لى كراو ؟

كچەكەيشى وتى : كە مىندال بووم . پىرمۇنىكى زۆرزانى ساحىرم لاپوو . ئەو قىرە
سىجىرى كردم ! مىنىش ھەر چى پى و تووم : لەبەرم كردوو . (۱۷۰) بابەت لە سىجىرم
لەبەرە . ئاسانەكەيان ... دىتوانم ، بەردى شارمەكت بگەيەنمە (قوللەي قاف) ! دىتوانم ئەم
شارە بگەمە ، دىريايەك و دانىشتوانەكەي بىنە (ماسى) !

پاشا وتى : دە ... كچەكەم ، ئەم (مەيموون) ، بگىرپوۋە بە مروۋ ، با بىكەمە وەزىرى
خۆم ! كچەكەي ناردى وچەقۇيەكەيان بۆ ھىنا . ئەویش بازىنەيەكى لەبەردەمى خۇيدا كىشا .
شەھرمزاد ھەستى كرد شەو دىزەك بوو ... پىندەك بوو .

شەوى ۱۴

شەھرمزاد وتى :

ئەمى پاشاى بەختىار ... تواناى و مفا دار ...

كچەي (ساحىر) چەند ناۋىك و چەند تەئسەمىكى ، لە بازىنەكەدا نووسى ، قەسەمىكى
بە سەرياندا خويىند . ھەندى لە وشەكان تىدەگەيشتىن و لە ھەندىكىشى نەدەگەيشتىن !
دواى سەعاتىك : دنيا تارىك بوو . ھىندەمان زانى (دىو) مەكە پەيدا بوو ، قاچەكانى ھىندە
دىرئىر بوون ، دىتوت كۆلەكەي پاپۇرن ! چاۋانى دىتوت چىراۋگى ئاگرە ! ئىمەيش زۆرى لى
ترساين !

شازادە پىي وت : بەخىر نەيەيت !

(دىو) مەكە بوو بە شىر و بە شازادەي وت :

ناپاكي ، پەيمان شكىن ! سوپىندت نەخوارد كە كەسمان رىگە بەوى ترمان نەگرين ؟
شازادەيش وتى : نەھرمەت لى بىت ، بۆچى تۆ مەمانەت پى دىكرىت ؟
شىر وتى :

وا بۆت ھاتم .. خۆت بگرە .. ھەئەتى بۆ بىرد . شازادەيش پچە پچىكى بە سەر چەند
تالە موۋيەكى سەريدا كرد . ھىندەمان زانى موۋمەكان بوۋنە شىشىرىك بە دەست كچەوۋە و
ئەویش شىشىرىكى لىداۋ ، شىرە بوو بە دوو كەرتەۋە . كاتىكمان زانى سەرى شىرەكە بوو بە
(دوۋپشك) ئىك و شازادەش خۆي كرد بە (ئەزىدىھا) يەك و جەنگىكى زۆريان كرد .

كچى (ئەمەتئاموس) بوو، كوشتويەتى! ئەسەي كە تۇ بە مەيموونى دەرزانى ... پياۋىكى زەر

دەنابە...
باشا سەرى لە كچەكەيش سورما!
لە مەنى پەرس: راست دەگات؟
بەسەر لەقاندن وتەم: بەللى و دەستەم بە گریان كرد.
لە كچەكەيش پەرس: چۈن دەرزانىت ... ئەمە سىجىرى لىن كراۋە؟
كچەكەيش وتى: كە مىندال بووم: لەبەرم كىردوۋە. (۱۷۰) بابەت لە سىجىرم
سىجىرى كىردە: مەيش ھەر چى پىن وتووم: لەبەرم كىردوۋە (ھوللەي قاف):! دەتوانم ئەم
لەبەردە: ئاسانگەمىيان... دەتوانم: بەردى شازمەت بگەيەنمە (ھوللەي قاف):! دەتوانم ئەم
شارە بگەمە: دەرپايەك و دانىشتوانمەكى يېنە (ماسى):!
باشا وتى: دە... كچەكەم، ئەم (مەيموون) ە، بگىرچوۋە بە مەۋف، با بىكەمە ھەزىرى
خۇم! كچەكەي ئاردى وچەقۇيەكەي بۇ ھىنا. ئەۋىش بازىنەيەكى لەبەردەمى خۇينا كىشا.
شەمەرداد دەستى كىردە شەۋەرەنگ يۈۋ... يىلدەنگ يۈۋ.

شەۋى ۱۴

شەمەرداد وتى:
ئەي پاشاى بەختيار... تواناى وھسادار...
كچەي (ساحىر) چەند ئاۋىك و چەند تەئەسەمىكى، لە بازىنەكەدا نوۋسى، ھەسەمىكى
بە سەرياندا خويىند. ھەندى لە ۋشەكان تىلدەگەيشتىن و لە ھەندىكەيشى نەدەگەيشتىن!
دەۋى سەعاتىك: دىئا تارىك بوو. ھىندەمان زانى (دىۋ) ەكە پەيدا بوو، ھاجەكانى ھىندە
دريز بوون، دەتوت كۆلەكەي پاپۇرن! چاۋانى دەتوت چراۋىگى ئاگرە! ئىمەيش زۆرى لىن
تەرساين!

شازادە پىتى وت: بەخىر ئەيەيت!
(دىۋ) ەكە بوو بە شىر و بە شازادەي وت:
ئاپاكي، پەيمان شكىن! سۆيىدەت ئەخوارد كە كەسمان رىگە بەۋى تەرمان نەگىرن!
شازادەيش وتى: ئەمەقەت لىن بىت، بۇچى تۇ متەنەت پىن دەكرىت؟
شىر وتى:

ۋا يۇت ھاتم... خۇت بگرە... ھەلمەتى بۇ برد. شازادەيش پچە پچىكى بە سەر چەند
ئالە موۋىمكى سەريفا كرد. ھىندەمان زانى موۋەكان بوۋنە شەمشىرىك بە دەست كچەۋە!
ئەۋىش شەمشىرىكى لىداۋ، شىرە بوو بە دوو كەرتەۋە. گاتىكەمان زانى سەرى شىرەكە بوو بە
(دوۋپشك) نىك و شازادەش خۇي كرد بە (ئەۋدېھا) يەك و جەنگىكى زۇريان كىرە:

دووبشكەكە بوو بە (دال) ! ئەزىيەكەش بوو بە (ھەلۇ) ! دايان لە شەققى باڭ و
دەرچوون بەرەو ئاسمان و ھەروا سەعاتىكىيان بېچوو . دالەكە بوو بە (پشیلە) يەككى رەش و
ھەلۇكەيش بە (گورگ) يەككى بەلەك . تەزىكە سەعاتىك لە نىو كۆشكە ، يە گزىمەكە
چوون . پشیلە بۆى دەرگەوت ھېچى بۇ ئاكرىت .. خۇى كەرد يە (ھەلار) يەككى سوورى
گورگە . لە ھەوزەكە دەرە ھىنا و بىردى يە ئاسمان و بەرى دايەمە . ھەلارە ھەلا ھەلا
بوو و ھەر دىنكىكى رووى كەردە شوين و كەلەبەرىكى كۆشكەكە .

گورگە بەلەك خۇى كەردە (كەلەشىر) و ھەموو دىنكەكەنى يە دىنووك ھەلچى و
خواردى . بالەكەنى پىكە دا و بە دىنووك نامازەى دىكەردو ئىمە تىنى نەدەگەيشتىن !
قىزىمەكى كەرد وامان زانى (كۆشك) مەكە بە سەرماندا رووخا ! گەرا... گەرا... توومىز
دىنكىك مابوو ، نەپخوارد بوو... ! دىنووكى بۇ بىرد .. دىنكەكە خۇى ھەلەيە ھەوزەكەمە و
نقووم بوو . كەلەشىرەش خۇى كەردە نەھەنگىك و خۇى ھەلەيە دايە ھەوزەكەمە . زۆرى
بېچوو ، گۇيمان لە ئالە وىركەمەك بوو . ھىندەمان زانى دىووكە دەرەپەرى يە دەرەمە و لە
دەم و گوى و چاوى يەمە ئاگر دىھاتە

دەرەمە ! ياوشىك گزى بە دوايدا ھاتەدەر و ئالە بە (دىو) مەكە . كۆشك بوو بە دووكەل !
ئېمەش زۆر

تەسەن كە بسووتىين و ويستمان خۇمان ھەلەنە ئەمە ھەوزە گەورەمە .
باشايش وتى :

لا حول ولا قوۋ الا باللە العلى العقىم انا لله و انا اليه راجعون .. خۇزگە ھەر بىم نەوتايە
.. ئەمە مەيموونە رۇگار بىكە تاكو .. ئاوا ئەمە دىوۋە مەندوۋى ئەكرەيە ! ئەمە دىوۋىكە كە
نىوۋەكەنى دىيا چارى ئاگەن ! نەفەرت لەو كاتەى ئەمە (مەيموون) دەم تىيا بىش ! ئىمە
ويستمان يارمەتى بىچىن .. كەچى بەم شىوۋە تەوش بوۋىن !

بەلام مەن زەمانم بىستەزابوو . نەمەدەتوانى ھېچى لەگەل يىلېم .. ھىندەمان زانى دىوۋە
ئالەمەكى كەرد و لە ھەيوانەكە لەبەر دىمەماندا قوت بوۋەمە و شالەۋى گزى بەرەو روۋمان
كەردەمە ، كىزۇلەمەكى لىن پەيدا

بوو . ئەمەش گزى ھەلە دا بۆى . لە ھەردوۋەكەنەمە ، گزىمان بۇ ھات . گزى كىزۇلە زەمانى بىن
ئەگەيەندىن . بەلام گزى (دىو) مەكە بەر دەم و چاۋم كەوت . بەم شىوۋە مەيموونى يەمەمە ،
چاۋىكىشەم سوۋتا ! گزىش دەم و چاۋى باشا ھەل كروۋزاند و دەم و دەست رەش سوۋتا
! رىزە دانەكەنى خوارمەدى دەمە كەوتىن . گزىگە بەر (كۆيلە) خەساۋ كەوت و كۆشتى و
نەستمان لە زەمان شەت . ھىندەمە پىنەچوو .

گۇيمان گزى يەكەك دەلەت :

الله اكبر... الله اكبر . سمرگەموتن ھەر بۇ خوايە .
 كاتىكمان زانى سازادە يەيدا بوو . لەولايشەو ، دىۋىكە سووتتاو دامرگايەو .
 بەرمو روومان ھات و وتى .
 ئادەى تەشتىك ئاوم بۇ بىنن .
 بۇيان ھىقاو ئەويش ھەنئى ورتە ورتى بەسەر ئاومكەدا كىردو بىيىدا پىرزاندىم و وتى .
 بۇ خاتىرى ھىق .. بۇ خاتىرى ئاۋە جوانمەكلى الله .. بىگەرپوۋ دۇخە رەسەنەكەى خوت .
 مەنىش خۇم راتەكاندو بىيىم بوومەتەو يە مەۋقە بەلام چاۋە سووتتاومكەم بەكوئىرى مايەو
 سازادە ھاۋارى كىرد :
 ئاگرە ... ئاگرە !! رەنگە بەرم ! ئىدى شەپى جىۋكە و شەيتانم بۇ ئاكرىت . ئەگەر مەۋقە
 بوايە ھەر زوۋ كۈشت بووم ! ھىچ كاتىك يەو ھىندىيە مەندوۋ نەبووم . كە دىكە
 ھەنارمەكەم دىچنى يەو ! ھەندىرى خوا وابوۋ . لە ژىر زەويىشدا لەگەلى بىجەنگىم و لە
 ئاسمانىشدا و لە ئاۋ دىريادا . مەن دەرگايەكەم بۇ دەرگەمەو و ئەويش دەرگايەكەى بۇ
 دەرگەمەو .. تاكو دەرگاي ئاگرى بۇ كىردەمەو . قەزاي خوا وابوۋ بە ئاگرى مەن ئەو سووتا !!
 خۇ گومانى تىيا نىيە كە دەرگەم ! خوا پەنمان بىلات .. دىستى كىردە ئىركە و ئالە و
 ھاۋار... كاتىكمان زانى بىلەسەيەكەى رەش لە سىگىمەو دەرچوۋ و بەرمو دەم و چاۋى .
 سازادە وتى : شەھىد ان لا اله الا الله واشەھىد ان مەھمدا رسول الله .
 ئىمەش سەيرمان دەرگەم . تا كەلۈكۈى دامرگايەو و بوۋە تەپۈلكەيەكەى خەلۋوزىن و بە
 تەنىشت تەپۈلكە خەلۋوزىنەكەى دىۋەو ھەلەرايەو...!
 زۇرم خەفەت خوارد و خۇزگەم خواست مەن لە جىئى بوومايە ! ھەرگىز ھەزم بەو
 نەدەرگە يارمەتى دەرگەم بىيەتە خەلۋوز . بەلام كارى خوا گەرەنەۋەى نى يە . كە پاشا
 كچەكەى ئاۋا بىنى . ھەمىسەكەكانى رىشى تەپ كىرد . بەرگى لەبەر خۇيدا دىرى .. زۇرى بۇ
 گىرەيىن . خەزمەتكاران و كەنەزەمەكانى كۆشك ھاتن و ئەو دوو تەپۈلكە خەلۋوزىيان بىنى .
 كىرەنە شىن و شەپۈر . ھەوت رۇز تەغزىمەيان گىرا . مۇم و بىخوورد داگىرسا . خىر و جە
 لە شاردە كرا . خۇلەمىشى دىۋىيان دا بە ھەۋادا . پاشا مانگىك لە جىگانا بە نەخۇش كەوت .
 كە چاك بوۋەو ، ئاردى يە شوئىنم و وتى :
 ئەى لاۋ تاكو تۇمان نەناسى بوو بىۋەى و بە بەختىارى دەرەيىن . خۇزگە ھەر نەسە
 ناسىبى ! بە ھۆى تۈۋە كچىكەم تىداچوۋ كە (۱۰۰) پىاۋى دەرەيىن . ئەو خۇشەم رەزى
 خوارمەۋى دەرەكەم لە دىست دا .. خەزمەتكارىكەم لە دىست دا . خىرمان لە تۈنەيىش
 بەلام مەن و تۇ ھىچمان بەندىست نەبوۋ ! سوپاس بۇ خوا . خوا تۈى رىزگار كىرد و كچىكەم
 مرد .. ئاۋات ئى دەرگەم ! لەبەر چاۋم ون بە و لەم شاردە مەمىنە ! چاۋم بەرەيى تايىست بە
 بىنم و جارىكى دى بىيىنەمەو : بىرۋا بىكە دىكۆزۇم . نەپەندى بە سەرمەلەۋ مەنىش بە پە

هاتمه دهرهوه . مانگيگ بهرهيوه بووم و نامو و نهارمزا بووم . تاكو يمو بهرگندرووه گميشتم .
 دواتر جوومه زير زهوى و نهو كيژد جواندم بيئي .
 ئيلى بۇ خۇم و بۇ له دصت نانى چاوم دنگريام . جوومه گهرماو و رشم بۇشى و بهرمو
 حج كردن بوومهوه . ههموو رۇزىك كه بيرم له خۇم دنگردموه . تير دنگريام ندم گۇراني
 يم دموتهوه :

سهرم لهكارى دموران سورماوه بيئانگا و دهورم به خهم گهراوه
 كپ دهم تاكو : سهر بۇر يۇر بدم پهانم به سايمى (لامكان) داوه
 له ئۇقره گرتن ناخۇشتر نييه يان بهومى رمنجت بدى به باوه
 نهوى به ههلهك پشتى دهبيستى ههردى به گورزى پشتى شكاوه
 گهراوم و گهراوم ، ههرىم به ههرىم ، جوومه بهغداى ناستهوا ، تاكو (مىرى موسلمانان)
 بيينم و جيم به سهرهاتووه بوى بگيرمهوه . نهوه بوونهمشو : گميشتم بهغدا . ندم
 پياووم بيئي سهراسيمه بووم . كهوتمه دمهتتهقى لهگهليدا . نهوهندى نهدرد ، سى
 يمميشمان بيئي . ساوى لى كردين . بيئي وتين كه نامويه بهم شاره .
 ئيمش وتمان : ئيمش ناموين ، وهره لى ئيمه و ندم شهومان پيرۆز بكه . به ناو
 شهقام و كۆلنهكاندا كهوتينه رى و كهسمان به سهرهاتى نهوانى دى نهدمزاني . قهدرى
 خوا وابوو ، بووينه ميوانى ئيوه ، نا نهمه بوو ، هوى (لاركويىر) يم و سهر و رشم وسهيل
 تشينم .

كيژۆلهى خانمخوى وتى : بهسهرهاتهكهت . سهرسوورهيئهره . دصت بخه سهر سهرت
 و برۆ بهرني خۆتهوه .

لهويش وتى : نارهوم تاكو بهسهرهاتى هاوپىكانم نهبيستم ..!!
 شههره نارهستى كره شهرو دهنگ بوو . بيئهنگ بوو .

شهوى 10

بهسهرهاتى قهلمندى سى يم
 شههره نارهستى :

لهى پاشاي بهختيار .. خاوهنى برپار .. ههلهندى سبيهم هاته پيشهوه و وتى :
 خلامكهكم . به سهرهاتى من و دكو نهوى نهوان نى به .. سهر و عهجايب تره!! ههر
 نهوش بووه هوى كۆستهيى و لاركوييريم .. نهوى به سهر نهوان هات : به قهزا و قهدرى
 خوا بوو ، بهلام من خۇم قهدرم بۇ خۇم هيئا .
 لهگهرنا .. من سازاده و كوره پاشا بووم . باوكم مرد و بوومه جى نشيش ..
 جوكمهرايمكى ناديهرومراندم كرد . شارهكم له سهر دهرىا بوو ... منيش نارهزوويمكى قهرم
 له گمشتى دهرىا بوو .

(۵۰) بابۇرى بازىرگانىم بوو . (۵۰) بەلەمى بچووكىش . (۱۵۰) پارچە بابۇرى جەنگىم بوو .
(۱۰) بەلەمىم بىرد و بە دەريادا رۇيشتىن . دەمويست دوورگە بچووكەكان بېيىنم و خوارنى
مانگىكەكان بىرد . (۲۰) رۇز يەرنە بووين . شەوتكىان با ھەلى كىرد و شەپۇلكەكان ھىندە
خۇيان كىشا بە كەشتىكەماندا . زىيانى لى تال كىردىن . دىيامان لەبەرچا و تارىك بوو
روومان كىردە خوا و پاراينەو . بەلام شەپۇلكەكان ھەر بەسەر يەكە دەشكانەو و ئەو شەو
رەشە با سەرۈمىر بوو تاكو رۇز بووۋە .

دەريا ھىور بووۋە و خۇز ھەلات و گەيشتىنە دوورگەيەك و لامان دا . نان و چىش
نامادە كرا و خواردەمان . دوو رۇز ھەواينەو . دواى (۲۰) رۇزى دى گەشتەكەمان دەست
بى كىردەو . بەلام سەرۈكى بابۇر رىگەي دەرياي لى تىكچو .
ئىشەيش بە كابراي چاودىرمان وت : سەيرى دەريا يەكە .

ئەويش سەرگەوتە سەرگۇلكەي ناوۋىراستى بابۇر و سەيرى ئەملا و ئەولاي كىردە بوو
ماۋىيەك ھاۋارى بۇ كىردىن و وتى :

ئەي سەرۈكى بابۇر .. سەيرى لاي راستەم كىرد . ماسىم بىنى بەسەر ئاۋەو . سەيرى
بەردەم كىرد تارمايەكى دوور بە دوورم بىنى كە دەمىك رەش بوو . دەمىكەش سەي .
كە سەرۈكىش ئەو دىمەنەي بىنى . كادۈمكەي دا بە بەر بىنى خۇيدا و وتى :
مژدە بىت .. تاكەمان لى دەرنەجىت .

دەستى كىردە گىران ... ئىمەش لەگەلىدا بۇ خۇمان گىرايىن .
مەيش بە گىرانەو و تەم :

سەرۈك گىان ، بىمان بلى : بە دووربىنەكەت جىت بىو ؟
ئەويش وتى :

گەورەم بزانە ، ئەو باو بۇرۋەتە كە ئەم بەيانكىە نىشتوۋەتەو .. رى لى ھەلە كىردووين .
ئەمەتا لە دەريادا ون بووين ... لەو شەوۋە .. ئەو (۱۱) شەو ، بەسە رەدەرياوۋىن . بايەكەش
، پالى بەرەودا نى يە تاكو بگەرتىنەو شۈينى خۇمان . ئەم ئىۋارەش دەگەيتە شەش
بەردە رەش !

ئىدى بمانەوئ و نەمانەوئ دەكەۋىنە نىۋان ئەو شاخانەو .. بىمار بە بابۇرەكە
نامىنىت و ئەو بەردانە رايان دەكىشنىت و بابۇر ھەلەدەمەشنىت . چۈنكە بەردەكە
موگناتىسن . جەندىن بابۇريان ھەلەدەمەشنىت ..

دوا بە دواي ئەو گوۋمەزىكى لە (مەس) بىن بوو كە (۱۰) كۆلەكە راگىرى كىردە بوو .
سەر گرومەزەكەو سوارمەكى ئەسپە مەيە ھەيە و (پەم) يىكى بە دەستەۋىيە . لەسەر
سنگى سوارمەكە پارچەيەك قورقۇشە ... كە ھەندى ناو و تەلەمى لى ھەلەكەندەو .
ئەو ئەسپ سوارە رىۋارەنىكى زۇرى لەناو بەردوۋە ! ھىچ شەتەك لە ناۋى نەبات .. تەلەپا

ئەمە ئەمىيەت كە شۆرە سوارمكە لە سەر ئەمە ئەسبە يەكەوئەتە خوارمە و بگلیت .
 خاتوون گیان ... ئەمەندە بە كوڤ دەرگراو دەپوت : تياچووین .
 ئیكش دەستمان كرده گریان و گەردن ئازانیمان لە يەك كەرد . چونكە ئومیدمان بەری و
 جیاكان گەوت . هەر ئاسن بوو هاژە دەهات . بەرەو شاخ .
 بزماریك چی یە ... بە پاپۆرەكەمە ئەمە .. ئیمەش بە دەوری شاخدا دەسوورایەتە و
 پاپۆرەكە لەبەر يەك هەلومشا ... هەر كەسە و بە لایەكنا .. زۆریەمان خنكاين ... ئەواتە
 كە مانمە لەیمكەری ون بوون !! منیش بە سەر پارچە تەختەيەكەمە ماممە و بايەكە
 پێچی نامە نامینی شاخەكە . پلێكانەیمكەم بێنی بەرەو سەر . (بسم الله) م كەردو پێیدا
 هەلگەرام . هەرە دڵخۆشیش بووم بە رزگار بوونم .
 گەشتە سەر گوومەزەكە . لەوئ دەستوئەزم هەلگەرت و دوو ركات ئۆئەزم كەرد . ئیدی لە
 ژێر گوومەزەكەدا لێی ئۆستم .
 گوئەم لێ بوو لە خەمەدا يەكێك پێی دەوتەم :

ئەم كۆرە (حەسب) كە هەستایەت ژێر پێی یەكانت هەلێكەمە ، كەوانێك (۲) تیر
 دەتۆزیتەم ، كە سەرە ئۆزەكانیان لە قورقوشمە و تەلەسمە لێ ئۆسراوە .
 كەوانەكە ببەو تیر بگەرە ئەمە شۆرە سوارە مسینە ۱ سوارمكە دەكەوئەتە دەریاوە . تیرمكەش
 دەكەوئەتەم بەردەست . بێبە لە شوینی سوارمكە بېشارمە . كە ئەوت كەرد . ئاوی
 دەریاكە بێد دەپێتەم تا دەگاتەمە ئاست ، كەشتی يەك سەر ئاوە دەكەوئەت و سوارێکی
 مسینی تێلایە و سوارمكە پێشووی ئی یە .. سەوێکی بە دەستەواییە و بەرەو رۆوت دێت .
 ئۆش ساری بەلەمەكە بێبە و (بسم الله) مەكە . ئیدی ماودی (۱۰) رۆژ سەو لێ دەهات و
 بە دەریادا دەهات . تاكو دەتگەيەنێتە دەریای ناشتی . لەوێشەمە دەتەنەمە شارمەكە خۆت
 ، ئەمانت بە سەر دێت گەر (بسم الله) ئەكەیت .

لە خەمە رابەریم . جیایان لە خەمەدا پێی وتبووم : جێبەجێم كەرد . ئەسپ سوارە
 مسینەكەم هەری ئایە دەریاوە . تیرمكە كەوتەم بەردەست . چووم و شاردمەمە . ئاوی
 دەریا بێد بوو . نزیكە سەعاتێك چاوەرێم كەرد . بەلەمەكە پەینابوو و كەسێکی مسینی
 تێدا بوو بەسەر سنگی یەمە پارچەيەك قورقوشم بوو . كە (سېجر) و (تەلەسم) ی لێ
 ئۆسراوو . لەگەڵیدا سەرگەوتەم بێ ئەمە هیج یلیم . رۆژی یەكەم و دووەم و سێ یەم ،
 سەو لێ ئێدا . تاكو (۱۰) رۆژ بەرێوە بووین . كە دەروانم ئەمە دوورگە ئاشتەوايە . هەر زۆر
 دلم خۆش بوو و خوام بێر خۆم هێناوە . دەستم كەردە الله اكبر و بسم الله . هەر هێندەم زانی
 بەلەمەكە قەلب بوووە . رۆژێك من هەر مەلەم كەرد . شان و قۆلم ماندوو بوو . ئێتر
 شایەتمەم هێناو لە دلی خۆمدا وتم : زیندوو نامێنم .

ھىندەم زانى شەبۇلىكى بە ھىز ھەلى دام . كاتىكەم بەخۇ زانى : لەسەر زەوى و كەنارى
دەريام . ۱. كە بەناگا ھاتەمەد ، رووانىم تەرم . جەلەكەم كوشى و بە ديارىنەمەد ھەم
لەكەموت . كە ھەمەرم بوومەد سەير دىكەم . جەلەكەم نەماوە . بە كەنارى دەريانا دىكەم
و نەم دەزانی بۇ كۆى بىچم ؟ بەلەمىكى بىچكۆلەم لەو ناومدا دۆزى يەمە . سولارى بووم و بە
دەورى دۈورگەمدا سوورامەد . بۇم دەرکەموت نەم شۈنە دۈورگەمىكى بىچۈكە ھەمەد
لەيەگەنى ئاوە .

لە دلى خۇم دا وتم :

لە بەلەيك رزگار دەيم ، بەلەيكى لەو گەورەترم بۇ دەبىت ! لەكاتىكدا بىرم لە خۇم
دەكردەم . سەيرم كرد پاپۇرىك پىرە لە سەرنىشىن و بەرمە لام دىت . ۱.

لە بەلەمەكە دابەزىم و رام كرد و چوومە سەردارىك . پاپۇرىكە گەمىشت و لەكەرى
خست . (۱۰) كۆيلە دابەزىن و ھەر يەكە و ھانۇسىكىيان پىن بوو . رۇيشتن تەكۈ گەمىشتە
ناومراستى دۈورگەكە . جاللىكىيان لە زەمىندا ھەلگەم . دەرگايمەكىيان دۆزى يەمە و دەستىن
كرەدە گواستەمەدى ئارد و نان و رۇن و ھەنگۈين و مەرو مالت و ئەمەدى مال پىنۈستى پىن .
كۆيلەمەكان ھەر لە ھات و چووندا بوون . تەكۈ ھەر چى يەك لە پاپۇرىكەدا بوو ، بىردىنە نار
جالەكەم . جەلۈبەرگى جوانترىان لەمەر كرد و پىرەمىردىك لە ناومراستىندا بوو . كە زەمە
ماندووى كىردبوو . ھەر وەكۈ چۇن شاعىرىك وتوويەتى :

زەمانە زۇرى توند را تەكاندووم زۇرىش بە ھىز بوو زۇر راي وەشاندووم

كە بىن ناگا بووم رىگای پىن بىرم ئىستا بە ناگام ئەمە دى چەقاندووم

دەستى ھەرزەكارىكى ھەرە شۇخ بە دەستى پىرەمىردەمەد بوو . ھەمەوىيان خۇيان كىردە بە
دەروازەكەدا و بۇ چالەكە . ۱. نىزىكى سەعاتىكىيان پىچو . ھەر ھەمەوىيان ھاتەمەد دەردە
ھەرزەكارەكە نەبىت .

دەروازەكەمەيان داخستەمەد و بەرمە پاپۇر چوون و لە چاوم ون بوون . مەش لە
دەختەكە ھاتەمە خوارەمەد بەرمە گەلە داپۇشراومەد چووم . ئەمەندەم گەلە ھەلەمەدە ، ناو
ماندو بووم . ژىر زەمىنەكە دەرکەموت . كە سەير دىكەم تەختەمەك بە ھىندەم بەردى
بەردەش دەستارى ئاشىك دەرکەموت . لام بىرد و پلىكانەمەكى بەردىن دەرکەموت .

كە گەمىشتەمە خوارەمەد . خانوويەمكى پاك و خاوينم بىنى . كە ھەرشىكى زۇرى تيارا ھەمە
بوو . بە ھەمەش ئاورىشەم رازا بوومەد . ھەرزەكارەكە لەسەر (سەكۈ) يەك شانى داپۇر .
كە مەنى بىنى رەنگى زەرد ھەلگەم .

سلاوم ان كرد و وتم :

مەترسە . ۱. وەكۈ تۇ مەزۇم . ھەمەمەنى بە تۇ گەياندووم . ۱. ھەمە دىكەم ھەزىرى يەكەرى
بىبىن و بىتاقەتەت دەرەكەم ! ئىدى نەمەش رەنگى بوومەد بە گول .

لە خۆی نزیك كردهممو وئى ،

براكەم ، بەسەرھاتى من سەرسووپھىنەرد . باوكم زەرىگەرد . كۆيلە و خزمەتكارى
ھەيما گەشتىگەنكى زۆرى ھەيە ، كاڭا يازرگانىمكەنى دىگەيمەنە ، ئەمبەرى دىياو سامانىكى
بەريلاوى ھەيە . بەلام نەزۆكە و كۆرى تى يە .
لە خەويىدا پىيان وتبوو ،

كە كۆرىكت دەپىت ، بەلام تەمەنى كۆرت دەپىت . باوكم كە خەبەرى بوو بوومەد ، زۆر
گەريا بوو . دايكەم سىكى بە من پىر بوو ، كە دواتر زان گرتى و مامان ھاتە لاى ، منى بوو .
باوكم خوارىنكى ھەرى بۇ خەلگ كەرد . ھەزارانى تىر كەرد ، لەمبەر ئەمەى بە پىرىس خوا
مەنلانىكى پىر بەخشىوۋا ئەمەيش ھەلەكى و ئەستىرە ناسان و ھالەپيانى كۆكرەمەد و كەوتە
ئۆلەتمەد . لە ئەستىرە و رۆزى لە دايك بوومە و بە باوكمیان وت بوو ،

كۆرەكت تەنيا (۱۵) سال دەزى و كۆسپ و گىشە دىتە پىس . گەر تەوانىس چارە سەريان
بەكت ئەمەد زۆر زۆر دەزى ا ھۆى مەنەيشى . دەرياي (تياچوون) و چىيى (موگناتىس) .
كە ئەسپ سوارىكى مەينى پىتەيە و پارچەيەك قورقوشم بە سەر سىنگى پەوجىە . ھەر
بەكت سوارەكە ئە ئەسپەكەى كەوتە خوارەد ، ئەمەد دواى (۵۰) رۆز كۆرەكت دەمەرت ؟
بەكۆزى كۆرەكت ناوى (عەجىبى كۆرى خەسەبە) و ھەر ئەمەيش سوارە مەينەكەى
خستووتە خوارەد . باوكم خەمەيكى زۆرى خوارەد . منى بە جوانى پەرووردە كەرد . تاكو
تەمەنم گەشتە (۱۵) سال (۱۰) رۆز لەمەو پىش باوكم ھەوالى بۇ ھات كە (سوارە مەين) كە
كەوتووتە دەرياد . ئەمەشى خستویمەتى يە دەريادە ناوى : (عەجىبى كۆرى خەسەب) ؟
باوكم خەمە ئەمەى بوو : مەينى بكوژىت و منى ھىنايە ئىرد ، ئەمە بەسەرھاتەكەمە و
ئەمەى ھۆى تەنيا پالى يەكەم !

مەيش ھەرم پىن سەپر بووا لە دلى خۇمەنە وتم :

ئەمەنى ئەم دەپىت ، من ھەموویم كەردووە ، بەمە خوايە ھەرگىز ئەم كۆرە ناكۆزم !!
بۆم كەردە لاوئەكە و وتم ،

گەورەم ، خوا لە بەلاو ئەھامەتى بە دوورت بەكت و ھەرگىز پەزارە تەبەئىت ا من ئىرە
بەزەپەت دەكەم و ئەھتەم بە تەنيا پەيت . دواتر تۇيش بەمە دەست پەوامكەنت . تاكو
لەكەيان بەگەرئەمەد بۇ شارەكەى خۇم !

ئەندى دەستەقەمان كەرد ، تا شەمە ناھەت و مۇمەكەنم داگەرساند . چەركەنم ھەلەسەمەد و
خوارەنم ئەمەد كەرد . دەرەكەنەك نامەيشى و خۆيشەم نووستەم . بەپيانى ھەندەك ناوم گەرم
كەرد و لەسەرخۇ بە ئاگام ھىنا و ناوہ گەرمەكەم بۇ پەرد و دەست و دەم و چاوى شت .
ئەمە وئى ،

خوا پالەشت بەتەمە . ئەى لاو بەمە خوايە ... ھەر كاتەك لەم بەلەيى ناوى (عەجىبى

كۆرى خىسسىپ (۹) رزگارم بوو ، كارىڭ دىگەم ياكىم پادىشاھت پادىشاھ - سىدىش تۇ خوش ..

منىش وتى :

خو يار بېت شېج روو نانات و مەرگىم بېش مەرگىت بىگىوت .
خوارىم هېنا و دواتر گولام رشت . دىواى كەمىك (دىمە) م هېنا و دىستمان گىرد بى

يارى كردن :

ھەنلىك شىرىنىم هېنا و خوارىمان . دىستمان گىردىم بى يارى كردن . تاكو شىم دىھات .
شەوىش تاكو دىرىنگانى دىمەتەھى و دواتر نووست و منىش دىمىش و خۇش نووست .
خاتىوون ... ئىمە چەندىن شىم و رۇزىمان بىم شىوچىە بىسەر بىرد ... خۇشەوىستى
ئەم كۆرە جوو دىمەھ .

بى خۇشەوىست :

(ساحىر) و (ئەستىزىناسان) ، دىرۇ دىگەن .. بىم خۇشەوىستى ئايگۇزم .

(۲۹) شىم خىزمەتەم كىرد .

شەوى (۳۰) ھەمىن ، كۆرەكە زۇر دىخۇش بوو و وتى :

سوپاس بۇ خوا ، لە مەردىن رزگارم بوو . ئەمەش بى و قەدىمى بىرۇزى تۇ بوو ! لە خوا
دىپارىمەھ تۇش بى شار و مەملەكەتى خۇت شاد بىتەھ .

ئام بۇ گەرم بىكە ، بىا خۇم بىشۇم . منىش بى قەسەم كىردى تەنەت پىتىشەم شىت و
چەلەكانى و ئۆيەكانىم بۇ گۆرى . دواتر لە سەرى راکشا و نووست .

كە ھەستايەھ وتى :

بەلگە كالەكىكى شىرىن ، بىنىت تاكو بىخۇين .

منىش جووم كالەكىكەم هېناو پىرسىم :

گەورەم .. چەقۇت نى يە ؟

ئەوىش وتى :

ئەھەت لە سەر ئەم رەھەمە سەر سەرمە . منىش دىستەم بىرد و بى بەلە كالەكەم گىرد .
بىم لە شىتەك ھەلەكەوت و كەوتەم بى سەر كۆرەكەدا و چەقۇكەش كە بى دىستەمەھ بوو .

چەقۇ يە سەر سىنگى كۆرەكە و ھەر لە جىئا مەرد .. !!

منىش تووشى شۇك بووم و كەوتەم ھاوار كردن :

ئەم مۇسلمانان .. ئەم كۆرە ئاخىرى بى دىستى مەن رۇزى تەواو بوو . خۇزگە بېش ئەم
بەردەمايە .

فەرىا ئەكەتەم ، كالەكەكە بىشكىنەم . خوا چى وىست ھەر ئەھمەھ ! ھەتەھ سەر زىلە
تەختە خەكەم خەستەھ سەر كۆنەكە و گەلەكەم بى سەرىدا دىمەھ .. رام كىرە و ب
دەختەكەدا ھەلەزنام و كەوتەم سەپىرى دەرەكە بىنىم پاپۇرىك بەردە كەتەمەمان بىت .

لەدلى خۆمە و تەم

هەر ئىستا، ئادىبەتتە ژۇر زەمىنەكە . هەر گە كۆرەكەيان بە كۆزراوى دەپىتن . بۆم
دەگەرىن و دەمگەرن و دەمگۆرن ! چوومە سەر دارىكى يەنەتەر و بە گەلەكەى خۆم داپۇشى !
هەر هەندەم زانى پىرمەيدى باوكى كۆرە كۆزراودەكە و پىاوانى داپەزىن و بەردە ژۇر
زەمىنەكە چوون و گەلەكەيان هەندەيمە .

كە چوون بوونە خوارمە و كۆرەيان بىنى لە ناو جىگادا راکشاو و بەك و خاوينە و
برىسكە دەداتەمە .

بەلام كە بە وردەر سەرنجىياندا . . چەقۇيەك لە سنگى چەقۇيە ! كەوتە هاور و گریان و لە
خۆدان . پىرمەيدىش بۆ ماودى يەك سەعات بوورايەمە .

تەوشىش و تەوويان : دواى كۆرەكەى نازى !

كۆرەيان پىنجايەمە و بەردە پاپۆرەكەيان بەرد . پىرمەيدىشيان بەردە و پاپۆرەكە بەرد .
ئىدى كە كۆرەكەى بىنى راکشاو . كەوتەمە هاور و گریان خۆلى بە سەر خۆيدا كەرد و
جارىكى دى بوورايەمە . كە ئەو نىمە نەمە دى خەمىكى زۆرم خوارە . . ئەمە هۆنراوئەمە و تە :

بە رەحمە ساتى بەندەى بى ئاگا خوا پىشتى دەگرى و خۆيشى تىناگا

بەيانى دلى ناخۆش و تەنگە و ئىوارەش دىخۆش لەگەل بەر يانگا

خاتوون گيان . . پىرمەيدى بە بووراوئەى مایەمە و پىاوانىش لە ژوور سەرى بوون . . كە
بەلگا هاتەمە سەرىكى كۆردى كەرد : مردووە . كەوتە لە خۆدان و خۆ لاوانەمە :

دلى لە دوورەتان وا كەوتە خوارى لە چاوانىشەم فرمىسك دەبارى

ناخى بە جەرگە دوور كەوتەتەمە دەستەوسانىشەم : بەردەش بەم هارنى

بە خۆزگايى خوا هەر نەمە بىنى با ئىستاش ناتوانم : بىدەم دەستبارى

ئەو دەمە خۆش بوو هەموو پىنگەمە بەختيار بووين لە يەك مال و جىگەمە

بۆ تەرى چاوبەيس : بوونە نىشانە بوو هۆى دوورى و ئەمە داپەرانە !

ئەى كە نەمە كەرد . . پاپامەمە زۆر مەنت جى هەشت و هەوارت بۆ گۆر

ئىستاش دارايى و سامانم دەدەم تا بىت بىنەمەمە : بەلام پىت ناگەم !

بەردەش دەستى كەردەش دەركە بوو پىدەك بوو .

شەوى ۱۶

لەمەردەش و تە :

دەگەرىنەمە ئەمە پىلشاي بەختيار خاوانى بىرپار پىرمەيدى نالەيمەكى پىلشاي
لەو هات و دلى و ستا و مرد پىاوانى دەست و پىوئەند و سەرنشيانى پاپۆر كەوتە شىن
و شەپۆر ئىدى چارەيان نەمە تەوشىيان بە تەنىشت كۆرەكەمەمە لە ناو پاپۆرەكە راکشا
و كۆرەيسى لەگەردەكەيان كەردەمە و كەوتە رۆيشتن . كە لە چاوم و ن بوون . هاتە

خوارمۇدو گەلەكەم : جارىكى دى ھەلدايمۇدو جوومۇدو خوار .

كە چاوم بە شەمگان كەموت ... ئەمە ھۇنراۋىيەم وت :

ھەرچى دىتېيىنم زوو تاسەتەكەم بۇ تۇيە جار جار كە خۇم مەستەكەم

لەمۇش بېرسە : تەنيا جى مابى كە بېروا ناكەم (ئەشك) ى بى مابى

بە تىزايى مانگىك ، شەوانە لە زىر زمىنەكەمنا دىنۇستىم و رۇزاتە دىچوومە تىر
دوورگەكە و دىگەرەم ... دىچوومە رۇز ئاۋى دروۋگەكە . چۈنكە ئاۋىكەمى گەر بېوۋىدە
شەپۇلەكانى كەم بوو بېوۋىدەم و زەۋىيەكى ئاۋى بەجى ھىشتىبوو .

ئەگەر وشىرىكى پىيا بېرۇشتايە دىست و قاجەكانى رۇ دىچوون . مەش ۋىرەم دىيە خۇم
و پىيىدا رۇيشتىم ، ئاگرىكى بە كەپەم لە دوورەم بىنى . بىرەم روۋى بوومۇدەم .. ئى .

بەلكو خوا دىروۋىيەكەم لى بىكاتەم . لەمەر خۇيىشەمۇدە ... ئەم شىعەم وت :

ئى بەلكو قەدەر جەمۇ بىگۇرئ بىننىتە رېمان ، چاكەيە .. خىرى :

بەلكو بە دلى خۇمان لەگەل كا دىنيا ئاروۋوخى ... خىرم بىتە رى

بەرەم روۋىكە يەكە جووم . روۋانىم ئەمە كۆشكىكە . دەرۋازىيەكى (مەس) ى ھەمە .
ھەتاۋ لى دىدات دىمىرىسكىتەم . زۇرم پىخۇش بوو . بىرامبەرى دىيىشتىم . ھەمە پىنەجوو
(۱۰) ھەمەزىكارم بىنى جەلۋىيەكى جوانىيان لەمەر دىبوو ! بىرەمىردىكىيان لەگەلدا بوو .
سەمىرەكە لە ھەمە بوو ، ھەر (۱۰) كەسەكە (لاركوۋىر) بوون . مەش سەمىرى ئەمەم لېھان ،
ئاخۇ ئەم لاركوۋىرەنە چۈن يەكەيان گرت بىت ؟

كە مەنيان بىنى سلاۋيان لىكردم و ھەۋالىيان پىرسىم . مەش جىم بە سەر ھاتىبوو . بۇم
گىرپانەم . ھىندە بىسەرھاتەكەمىيان بى سەمىر بوو ، بىرەمىيانە كۆشكەكەم . روۋانىم ، لە
كۆشكە (۱۰) سەكۇ ھەن لە سەر ئەۋلىش (۱۰) سەكۇلكە بىچوكتە ھەمە و سەرئاپا شىن !
ھەر يەكەمىيان جوۋە سەر سەكۇلكە بىچوكتەكى خۇى و لە ئاۋىرپاستىدا ، سەكۇلكەبەت
ھەمەم ، بىرەمىردىش جوۋە سەر ئەم سەكۇلكەيە .
ئەمجا بە مەنى وت :

ئەم لاۋ ، لەم كۆشكەدا بۇ خۇت بىننەمە ، بەلام نە لە (لاركوۋىر) و نە لە بىسەرھاتەن
بېرسە .. بىرەمىرد ھەمەستا و خوارىن و خوارىنەۋى خىستە بىرەمەمەن . ئاكو نىۋەشەم .
دواتر لاۋىكىيان وتى :

بىرەمىرد ، ئىلى كاتى موۋچەكەمانە .

ئەۋىش وتى : بە سەر چىاۋان .

ھەمەستا و جوۋە گەنجىنەكە . دىۋى كەمىك ھاتەمە (۱۰) ھەمە ھىنا ، ھەر يەكەمىيان ، بە
قۇماتىكى شىن دىۋىرا بوو و ھەر يەكە و ھەپىكى بۇ دانا . (۱۰) مۇمى دىگىرسەندە ھەر

قېچە ۋە مۇمىنكى داڭىر ساۋى خىستە سەر. كە سەرى ھاپىكەنى لادا ، خۇلەمىش ۋە خەلوۋى
كوتراۋ ۋە قەترانى قەدىرى تيا بوو. ھەموويان قۇلىيان لى ھەلگىرد ۋە دىستيان بە شىن ۋە
واۋىلاگىرد ۋە خۇلەمىش ۋە خەلوۋىزىمەيان ، بە سەر ۋە چاۋى خۇياندا كىرد .
لە خۇيان دىداۋ دىيان وت :

بېخەم دىزىيان ھەر ۋەكە مەردان كەۋتە ھىتەمى ۋە ھەم دىست ئىۋەردان
تاكو بەرەمەيان ئەمە كارىيان بوو. پىرەمىرد ئاۋى بۇ گەرم كىردن . ئەۋانىش سەرو دەم ۋە
چاۋيان شت ۋە چلوۋىرگى بۇ ھىنان ۋە خۇيان گۆرى .
خانم ... مەنىش كە ئەمەم بىنى ھۆشەم لە سەردا ئەمە. ھىندە سەراسىمە بووم ؟
نەگەتەمەكى خۇمەم پىر چوۋمەۋە .

بۇيە پىرسىم :

دەۋى ئەۋ دانىشتەمەكى كە ھەموۋ پىنى شاد بوۋىن ... ئەمە چى بوو ؟
ئاخىر ... ئىۋە كەسانىكى وريا ۋە زىرن ... ئەم كارمەتان شىتەنەيە . سۈننىتان دىدەم : ھۇى
ئەم لارگۆرى يەتان ۋە لە خۇ دانەتان ۋە خۇل بەسەرخۇ كىردانەتان چى يە ؟ پىم بلىن !!
پەكەيان وتى :

ئەى لاۋ بە ھەرزەكارىت ھىرو مەخۇا كۆل بىدە لە پىرسىار كىردن .
ئەى ئىۋەرقۇ ھات ۋە نان خورا . كە شەۋ داھات بە ھەمان شىۋە ، مۇم ۋە چىرايان
داڭىر ساندەۋە . سەردە ۋە خوان دانرايەۋە . تاكو نىۋەشەۋ دىمەتەقەيمان كىرد .
لاۋىكىيان ، بە پىرەمىردەمەكى وت : شەۋ دىرەنگە ، موۋچەكەمان بۇ بىنە .
دىسان ۋەكە شەۋى پىشۋو رى ۋە رەسمى شىن ۋە شەۋرەمەيان كىردەۋە . مانگىك بەم
شىۋەيە ئەگەلىيان مامەۋە ! ئەمانىش ھەموۋ شەۋىك : ئاۋا لە سەرو سىنگى خۇيان دىداۋ
ئوتار خۇيان دىگۆرى .

پىم وتن :

ئەى ھەرزەكاران ، گەر ھۇى ئەم لە خۇدانەم پىن ئەلەين ... ئەۋا بە جىتەن دىلەم .
ئەۋانىش وتيان :

پاراستى نەنىنى خۇمانەمان بە لاۋە باشقە .. تا رۇيشتىنى تۇ !
مەنىش ھەروا سەراسىمە مامەۋە ۋە مانم لە خوارىد ۋە خوارىدەۋە گىرت !
پىم وتن ، دىبىت ھەر پىم بلىن .
ئەۋانىش وتيان :

ئاخىر ... تۇيىش بارت گران دىبىت ۋە ۋەكە ئىمەت لى دىت .
مەنىش وتىم :

ھەر دىبىت پىم بلىن .. ئەگەرنا ، جىتەن دىلەم ۋە دەرۋەمەۋە كى كەس ۋەكارم .

رۇز بوۋدوھ بىر ئىككىنچى ھىنا سىرپان بىرى و گروۋيان و بىيان و تىم :
 ئىگىر بىسەرھاتىمىگە بۇ يىگىرىنمە زۇرى پىندىچىت . ھىرموۋ ، ئەم كىردە تىزە بىگرە
 و لەم بىستى بىرلەمدا پال بىكمە . ئىمەش دەى دروۋىنمە . ياللىدىمەك دىت ، سىمىرخى
 ئاۋە ، ئەم بىستە ھەلدىگىرىت و لە شەھى پال دىمەت و لەمىر لوتكى شايخىك دىنىشنىمە
 . بە كىردىمگە بىستىمگە بىرە و ۋەزە دىرمە . كە (سىمىرخ) ئۆى بىنى ، دىترسىت و جىت
 دىلىت . ئىمەجا نىۋە رۇزىك بە رىدا بىرۇ تا دىگەيتە كۆشكىكى سىر سوۋر ھىنمەرو بىرۇ
 زوۋرە . لەۋىدا بە مەبىستى خۇت دىگەيت ؟ چۈنكە ئىمە لەۋىدا توۋشى ئەم جاۋى راست
 لە دىست دان و لە خۇ دانە بوۋىن . زۇر دىم خۇش بوۋ . چۇنىان و تىم . ۋايان لى كىردىم .
 سىمىرخ ھات و مىنى ھەلگىرت و دى لە شەھى پال . كە نىشتمە ، بىستىمگە بە
 كىردىمگە دىرى و رۇشتم . تا گەيشتمە ناۋ كۆشك . كە روۋانىم (۴۰) كەنىزىكى تىايە ھىندە
 جۈنن . ۋىكو مانگى تاباندا كە مىنىان بىنى بىخىرىان ھىنا و لەمىر سەگۈيەكى بىلە
 دايان نام بۇ خوارىن لەگەلەم دىنىشتىن . چۈن جەسىرىكىيان ھىنا و رايان خىست . جەند
 بىيالە و جەند جۇر مېۋىيان لەمىر دانا . جەند كەنىزەك (عوود) يان زەن و گۇرلى
 خۇشيان جىرى . كۆر ھىندە خۇش بوۋ خەم و بەزارەم ھەرامۇش بوۋ !
 كە سىرى سال ھاتمە ، بىيان و تىم :

خۇزگە ھەر ئىمان ناسىبى ! گەر گۈيىان لى بىگرتىنايە بۇ خۇيان باش بوۋ . دىستىن
 كىرد بە گىرىن .

بىم و تىن : جىتان بىستوۋە ؟

ۋىيان :

ئىمە ھىمەۋمان شازادىن و جەند سالىكە لەم كۆشكەداين . ھەرچارە (۴۰) رۇز و ن
 دىبىن . نواتر دىنىمە ئىرە و سالىك دىمىنىنمە ! رىۋىسى خۇمان ھىيە و دىترسىن ،
 كە رۇشستىن تۇ سىر بىچى بىگەيت . چۈنكە كىلىمەكانى ئەم كۆشكە دىمىنە دىست تۇۋ
 خۇمان دىرۋىن .

ئەم كۆشكە (۴۰) دىرگى لىدايە . بۇت ھىيە (۲۹) دىرگىيان بىگەيتمە . بەلام دىبىت
 ئىگەنار بىت و (۴۰) ھىمىيان ئەمەيتمە .

چۈنكە گەر ئەم دىرگى جەلەمە بىگەيتمە . ئەۋە ئىمەت لە دىست دىچىت !
 مىنىش و تىم :

جا . . . جى يە . بىمەنتان دىمەن كە ھەرگىز ئايكەمەۋە .

سال كۆشكى ھات و ئەۋان جىيان ھىشتم و بە تەنبا لەم كۆشكە زىيەلاھىدا مەۋە . كە
 ئىۋارە ھات . دىرگى يەگەم كىردىمە . رۇشتم تا گەيشتمە خانوۋىيەك كە دىست
 بىمەشتە . رەز و باخىكى تىابوۋ سەۋزە رازا . مېۋە ناسك و پاراۋ . جۇگەكانى و ئىلگە

زېږېدنه گانې دلېږه ښوون. به نيو نهو درمختانه دا رويشتم. ههوا پرې بونې گولان بوو..
دنگې خوښې بولبولان بوو. پرې به وصفې شاعران بوو:

بهه .. بهه ! لهو ميوه و همرمې يه
چيژي خوښه و بونې (مسك) د

له نښادا به ناسمې يه
رنگې زهردي هې (شرمې) يه

قوڅم بيښي ، ناوې چاوي دځيردو دموت ياقووته / دوايي گهږامهوه . دمرگاکه د لسم
داخستهوه و لتي نووستم . روژي دواتر دمرگاي گهنجینه يه کي ښم کړدوه و چوومه نهو
ديو . دمروانم گوره پاننکي گهورچيه و دارخورمايه کي فري و جوگه له ناو و گول و ياسمين
و مهر دقوش و نه سريني تڼدايه . نيرگزي به همدو لايډا بووخته راخه . بهم بهرو
نومبريډا شنه شهمال بوو. بونې نهو گولانه ي بلو دمکړدوه . کاتيکي خوښم تڼدا
بسمه يرد . دمرنگانيک گهږامهوه و دمرگاکه داخستهوه .

روژي دواتر دمرگاي گهنجینه ي سې يه م کړدوه . هوليکي فراوانم بيښي . که پايه گانې
و ناو ژورمکان له بهردي مهرمې دروست کرابوون . چمنين هغه ز و جوړمکانې بولبول
و کساري و ريشوله و قومري تڼدا بوو. خه و په ژاري بير بردمهوه . نهو روژم له ناو
ياخه کيدا بسمه يرد و شهويش مامهوه .

بوسميني دمرگاي جواره سم کړدوه : که دمروانم خانوويه کي گهورې تڼدايه و (١٠)
گهنجینه ي تڼدايه و دمرگايان کراوميه . خوځ کړد به گهنجینه يه کيدا . بيښم پرې له ياقوت
و مرواري و مهرجان .

هه سهرم لتي سورما به خوځ وټ :

نهم هه موو شته گرانېه هايانه : له گهنجینه ي پاشايانېشدا نين !

نيلي زور دلم خوځ بوو به خوځ وټ :

ليستا من پاشاي سهر دمهم . نهم سامانه شي له خواوميه ! لتي من (٢٩) روژ. بهو
کوشکانه دمرگه پام . هه موو گهنجینه کانم کړدوه .. تهنيا نهو گهنجینه يه نمېيت . که
لاموژگريان کړدبوو . تا نيمکه مامهوه !

خاتوون گيان .. بير و هوشم هه لاي نهو گهنجینه يه بوو... که نهم ديپو، پښان
وتبوو ، نيمکي بيکميتهوه . شهيتان چووه که لاهمهوه نارامم له بهر هملگرا . نهوا .. يمک
روژي تهنيايېشم ماوه . خوځ بين نمرگراو دمرگاي گهنجینه ي چله م کړدوه . که چوومه
زورده . بوننکي هينس خوځي لي دمها . که له زياتن هه لم نهمزي بوو. لهو
بمرکړنه مويده بوو و يوورامهوه . سعاتيکم پېچو . که به ناگا هاتمهوه . ورم به خوځ دا
و چوومه ناومهوه . سهر دمرگه . زهوي کوشکه که به رنگيکي زمعه راني راخراوه . کومه
هلوښکي زيرين !! چمنين گولانې تڼدا بوو که بونې مسک و عه نبريان لي دمها و
برسکه يان دمها .

خاتوون گيان.. ئەسپىكى ئەتراننىم بىنى ، زىنەمكى لە زىر بوو و دىتوت شەوى
ئەنگۈستە جاۋە ! ئاخۇرىكى لە بلوور بۇ دوست كرايوو . ئالىكى كۈنجىي تىابوو . رەشە
كرايوو و بە جوانى بەسترايوو . كە ئەمەم بىنى بە خۇم وت .. ئەم ئەسپە وا راگرايىت
و بە خىو كرايىت .. ديارە كارى گەورەش دىكات ! شەپتان فرىوى دام و سواری بووم ! لە
جىي خۇي ئەبزووت . پاژنەم لە زىر سكى داو . ئەبزووت..! قامچى يەكەم لى گەردەو و
توند پىمدا كىشا.. ھەر كە ھەستى بە نازار كرد حىلانى و دوو بالى لى پەيدا بوو . وەكو
ھەورە بروسكە فرى و منى گەياندە ئاسمان ! لە سەر يانى كۆشكەكە نىشتەو و كىكىكى
كىشا بە دەم و چاومدا و چاوى راستەم دەرپۇقى و لەگەل خۇيىندا بە روومەتتا ھاتە
خوارەو !

كە گەوتەمە خوارەو (لاركۈيىر) مەكانەم بىنى يەموو پىيان وتم : بەخىر ئەمەيتەو .

منىش وتم :

ئەو منىش بووم بە يەككىك لە ئىوۋا لەمەودا قاپ و ھوماشە شىنەكە بىدىن بە منىش .
يا تىر لە خۇم بەم و رىگەشم بىدىن لاي ئىوۋە بەمىنەو .
ئەوانىش وتيان : ئەخىر .

بە دل شكاوى و پەژارمەكى ھەروە .. مىلى رىگام گرت و بە خۇم وت : ھەلەكۈنىم
كرد... لە خۇمەم تىكدا !

شارە و شارو دى و دى سەرى خۇم ھەلگرتا ئەم ئىوارە گەيشتە (بەغداد) و ئەم
دوانەم بىنى .

پىم وتن : نامۇم .

ئەوانىش وتيان : ئىمەش نامۇين بەم شارە..!!

ئىدى وارىك گەوت ئەم (۲) كۈرە كەچەلەيش وەك من چاوى راستيان كۈيىر بوو .

خاتوون ... ئەمە بوو ھۇي (لاركۈيىر) يم و كەچەلە بوونم .

كىزۇلەي خانەخوئىش پىنى وت :

ھەروە بەرى نەستت .. بىخە سەر سەرت و بىرۇ بەرئى خۇتەو .

ئەمەيش وتى :

منىش وەكو ئەوانى تر دىكەم و ئارۇم ... تاكو بەسەرھاتى ئەوانى تر ئەبىستەم .

كىزۇلەي خانەخوئى رووى كرده (خەلىفە) و (جەمەفر) و (مەسرور) وتى :

ئىوۋش بە سەرھاتى خۇتان بگىر ئەو .

(جەمەفر) ھاتە بېشەو و جى بۇ دەرگاوانەكە گىرەبوو ، ئەمەيش بۇ كىزۇلەكە

گىرەبوو .

كىزۇلە وتى : ئەو ئىوۋش بەخشى يەو بە يەك ..

لەمال چوونە دەر و بە کۆلانەکاندا روشتن .
(خەلیفە) چوو ئەو (٢) کۆرە کەچەلە و لێی برسین ،
هێشتا رۆژ نەبوووتەو ، بۆ کۆئ دەچن ؟
نەوانیش وتیان :

بە خوا... قوربان خۆشمان نازانین بۆ کۆئ دەچین !!
خەلیفەیش وتی : وەرنەمشەو لە مالی ئێمە بێ .
بە (جەعفەر) یشی وت :

لەگەڵ خۆت بیان بەرموو سەبەینیش بیان هێنە بۆ لام . تاکو بەسەر هاتەکانیان
بنووسینەو .

جەعفەریش فەرمانەکی جێبەجێ کرد . خەلیفەش بۆکۆشکی خۆی و ئەو شەمەو خەو
نەچوو چاوی و تەمپ وتلی بوو . سەبەینێ لە سەر تەختی شاھی دانیشت . وەزیران و پیاوانی
دەولەت کۆبوونەو .

رووی کردە جەعفەر و وتی : بێرۆ (٢) کێژە و (٢) سەگە و کۆرە کەچەلەکانم بۆ بێنە .
کە هێنایان (٢) کێژە خزانە پێشتی بەرموو و خەلیفە پێتی وتن :
بێ ئەوێ بمان ناسن . میوانداریهکی باشتان کردین . ئێستا خۆمتان پێی دهناسینم . من
پێنجەمینێ عەباسی یەکان و برای (هاروونە رشید) م . فەرموون بە سەرھاتی راستی
خۆتان بگێرەو !

کێژە گەورەکیان لە پێشتی بەرموو دەرچوو و هاتە بەرموو (خەلیفە) و وتی :
میری موسلمانان دەهینیت : بەسەرھاتی من بە ناوی زۆر بێووسری !!
شەرەزادە مەستی کرد و دەرەنگ بوو ... بێدەنگ بوو .

شەوی ١٧

بەسەرھاتی کچە گەورە و دوو سەگە رەشە
ئەهەرزاد وتی :

ئەو پاشای بەختیار خاوەنی بێیار...
خۆشکی گەورە لە بەرموو خەلیفەدا وتی :

گەورەم پێت سەیر نەبیت بێنیم ، ئا... ئەم دوو سەگە رەشی پێمە .. هەردووکیان
خۆشکی خۆم سێ دەستە خۆشکی دایە و بابە بووین ! بەلام ئەم (٢) کچە بەرموو ،
کە بەکێکیان شونێ نەشکەنچە و لێدانی پێو دیارە و ئەوێریان ، ناوی (خوشکاشە) یە .
لە باکمەو خوشکمن !! کە باوکمان مرد . میراتیمان بەمش کردو دواي چەند رۆژێک

دايكي شمان مرد ، ئەويش (۲) ھەزار دىنارى لە دوا بەجىما ! ھەر كچەمان و (۱۰۰۰) دىنارى
ئەويشى بەرگەوت .. مەن بىچوكتىن بىر بووم .

ھەردووگىيان شوويان كەرد . ماومىيەكى بىچوچو ، ھەر زاوايە و كاروانى بازىرگانيى بەو (۱۰۰۰)
دىنارە رىكخست و سەفەريان كەرد و مەنيان بە تەنيا جىن ھىشت و (۵) سالىگىيان بىچوچو .
توومەز .. ھەردوو زاواكەم دەستمايەگانيان لە دەست داو ، دوو خوشكەيان لەو
غەربايەتيە بەردەلا كەردوو و سەرى خۇيان ھەلگەرتوو .

خوشكە گەورەكەم .. سارە و شار بەدەم سواكەردنەو و بە جلوبەركىكى شەردە ،
گەرايەو بۆ لام !

كە بىيىم ئەم ناسى يەو ..! كە پىي و تەم خوشكەم : سەرم سوورما !

كە پەرسىم : بۆ تەمەت بە سەر ھاتوو ؟

ئەويش وتى : قەسە سوودى نى يە . ئەمە لە چارەم ئووسرايو .

بەردەمەو و گەرمەو بۆ داخست و بە بەرگى خۆم پۆشتەم كەردەو .
ئەمجا بىيەم وت :

خوشكە گيان .. تۆ لەجىي دايك و باوكى . ئەو مەراتىيە وەرم گەرت ، كەسبىم پىو
كەرد و مەنيش زەكەتم ئى دەدا و خوايش بەرگەتتى تى خەست . سوپاس بۆ خوا ھالەم زۆر
باشە .. لەمەو دواش بىكەو دەيخوين .

بەو شىوچىيە ، سالىك لاي مەن دانىشت . دىلمان ھەر لاي خوشكەكەي تەرمەن بوو .
ھىندەمان زانى ئەويش پەينا بوو و ئەويش ھالى لە ھالى خوشكە گەورەكەم خرابەتر بوو .
جىم لەگەل خوشكە گەورەم كەرد . لەگەل ئەمەيشاندا بە ھەمان شىو كەرد .

دواي ماومىيەك ، دواي ماومىيەك ئەم دوو خوشكەم زۆريان بۆ ھىتام و پىيان و تەم :

بە بىن مەرد ھەلەكەين و دەمانەوئەت شوو بىكەينەو !

مەنيش بىيەم وت :

شوو تەن كەرد و زىانى بە دواو بوو . بۆيە جارىكى دى ، شتى وا مەكەن .

نەميان بىيەت و بىن پەرسى مەن ... شوويان كەرد . ناچار بە پارەي خۆم .. (جىيازى) بۆ كەين
و ئەمەنگەم بۆ كەين و بە پىيەم كەردن ... دواي ماومىيەكى كەم ، مەردەگانيان .. پارە !
بەويان بىن ئەمەشتەن و تەلەھيان دان !

دىسان ھەردووگىيان ھاتنەو بەر دەرگاگەم و وتيان ،

تۆ لە تىمە بىچوكتەيت .. بەلام لە ھەردووگەمان زىرەك و دانائەرى .. لىمان خۇش بىيە
و كەمەيزەكى خۇت رامان بىگەم ئىمەش جارىكى دى بىر ئەشوو كەردن ناكەينەو .

مەنيش و تەم : دەتەنخەمە گەلەنەي چاوەنەو و لە ئىو نازىر تەم نى يە .

سالىك بەوشىوچىيە مەنەو ، شتومەكى بازىرگانيىم ئامادە كەرد و بەرمە بەسەر گەشت بەم .

بە دوو خوشكەمەم وت :

پېتان خوشە لەگەلم گەشتى بەسره بکەن . ئەگەریش نا . ئەوا لە مالدە بۇ خۇتان
بەیننەمە .

ئەوانیش وتیان : گەشتت لەگەل دەگەین .

لەگەل خۆم بىردەم و سامانەگەم کردە دوو بەشەمە . بەشیکەم هەلگرت بۆکاتى تەنگانە و
لېقەومان .

ئەوى تەرم خستە ئەو بازارگانى يەمە . وا بە بىرەمدا هات کە ئەگەر پاپۆرەگەمان کارساتىكى
بە سەردا هات وگەلوپەلە بازارگانى يەمەم تياچوو . . . ئەم نيوە سامانەم بەینى ، باشرە .

چەندىن شەو و چەندىن رۆژ بە رۆژە بووین . توومەز پاپۆرەگەمان رىئى هەلە کردوو
لە دەريايەگدا پاپۆر بە ئاراستەيەگدا دەروات ، کە پېشەر پېيدا نەپۆشت بوو . با . . لە بار
بوو و بېخەم بووین .

پياوى دووربىن لە مل بەکۆلەگەى نيوەندى پاپۆردا هەلرنا . . .

کە سەرنجىنا هاوارى کرد :

مژدە ! شارىك دەبينم . . نيمەش لە سەرۆکمان پىرسى : ئەمە کام شارە ؟
ئەوانیش وتى :

نازانم ئەم سەرزەوى يە کوئ يەو هەرگىز ئەم ديوە! بە درىزى تەمەنىشم بەم دەريايەدا
نەپۆشتوووم ! بە هەرحال ئيوە بچنە شارەو و شتومەكى خۇتان بۇ فرۆشرا . . ئەوا
بېفرۆش . . ئەگەر بۆتان . . نەفرۆشرا . . ئەوا (۲) رۆژ دەجەوتېنەمە و دواتر ، رىئى دەريا
لەگەينەمە بەر . ئەمجا سەرۆك رۆشت و سەعاتىكى پىچوو .
کە گەرايمە وتى :

لەمىزن و بچنە ناو شارەو با سەرتان لە کارى خوا سوپ بەینى ! پەنا بەدەنە خوا خۆى ،
لە رق کەينەى خۆى ! کەگەيشتېنە بەر دەروازى شار . خەلگەمان بېنى . لىيان نەزىك
بووینەمە . هەموويان ببوون بە بەرد . چووینە ناو شارەو . ئەوانیش بە هەمان شيوە .
بەلام کافو سامان و زىڤ و کوتالان و مكو خۆى مابوووە ! دلمان بەو شتومەکانە خوش بوو .
بەلام وتېسمان : بە خوا مەترسى يەك هەر هەيە . . .

خۆم کرد بەکۆشكى پاشاياندا . . سەير دەگەم هەرچى بەرداخ و پيالە و قاپ و قاچاغە . . لە
زىڤ بىرۆست کراوا ! (۵۰) خەزمەتکارم بېنى جلۆبەرگيان ئاوريشم بوو . شەشپريان هەلگەش
بوو . . بەردى بەلجەرمەکان ئاوريشم بوو . تان و بۆکەى زىڤين بوو . سەير دەگەم : شاژن
نەوستوو و ملوانکەى مىلى سەروارى يە . تاجىكى بە سەرهەيە . رازاوە بە (نقيم) و (
ملگۆ) و ملوانکەى ئالتوون . زىڤەکان و مكو خۇيان مابوون . شاژن ببوو بە بەردى رەش !

دەرگایه‌کی گراووم بیی . به (۷) بلیکانه بوی سهرکه‌وتم .

دەروانم هه‌مووی به‌ردی (مەر مه‌ره) گۆمه‌له‌ فەرشیك راخراوه . كه هه‌ندئ له تانوبۆكانی
له زێره چرپایه‌ك ، له داری (عه‌رعهر) دروست كراوه . به‌ دوور و یلقووت نه‌خش كراوه
، به‌رده و گولله‌یه‌کی پیا شۆر بووته‌وه ... به‌ مرواری نه‌خش كراوه . له‌دهمی به‌ردهو
گولله‌كه‌وه بیرسكه‌یه‌كم بیی ، كه چووم سه‌یرم كرد دەروانم پارچه‌یه‌ك (مرواری) به‌ به
هیندی هه‌لكه‌ قازیک و ددره‌وشینه‌وه چرپاكه‌یش ، به‌ چه‌ندین چۆری ئاوریشم
داپۆشراوه . نه‌ودی بیبینی سهری سوور ده‌مین (چه‌ند مۆمیکیشم بیی داگیرسا بوون .
له‌ دلی خۆمدا وتم :

بیگومان .. نه‌مانه‌ مرۆف داگیرساندوون .

چوومه‌ شوینیکی دی و به‌و شیوه‌یه‌ ده‌گه‌رام و ده‌حه‌په‌سام ! هینده‌ رۆیشتبووم و
عه‌جایه‌م لئ هاتبوو ئیوارم به‌ سهردا هات . ویستم بگه‌ڕێمه‌وه شوینی نه‌و دەرگایه‌ی كه
لێودی هاتبووم ، بۆم نه‌دۆزرایه‌وه .

ناچار چوومه‌وه‌ لای نه‌و به‌رده گولله‌یه‌ی مۆمه‌كانی لئ داگیرسا بوو . دواي نه‌وی
هه‌ندیک قورئانم خویند . چوومه‌ سهر چرپایه‌ك و خۆم داپۆشی . ویستم بنووم ، به‌لام
دله‌راوکی نه‌یه‌شت ! نیوشه‌مو گویم لئ بوو به‌ نزمی و ده‌نگی خۆش : قورئان
ده‌خویندرا . دلم گرایه‌وه و شوینی ده‌نگه‌كه‌ كه‌وتم .

تا گه‌یشته‌ ژووری بشته‌وه . سه‌یر ده‌كه‌م دەرگاكه‌ی ناخراوه . كردمه‌وه‌ سه‌یری شوینه‌كه‌م
كرد . مزگه‌وته و میحراب و چه‌را ده‌سووتی و دوو مۆم داگیرساوه .. فهرشی تیا راخراوه .
گه‌نجیكی شۆخ و شه‌نگ و قورئانیك له‌ به‌رده‌میدا بوو . سهرم له‌وه سوورماچۆن نه‌یش
و كه‌و نه‌وانی تر نه‌بووه‌ به‌ به‌رده‌!

به‌سیاری خه‌لكی نه‌م شاره‌م لێكرد نه‌ویش وتی :

په‌لام لئ مه‌كه . قورئانه‌كه‌ی ناخست و خسته‌یه‌ توورمه‌كه‌یه‌کی نه‌تله‌سه‌وه و له‌لای
خۆیه‌وه‌ دایام سه‌رنجیدا هینده‌ جوانه .. ده‌للی مانگی تابانه . زمانی شیرین و له‌ سه‌
خۆیه .. ده‌للی شه‌كری گلویه :

ئه‌ستێرناسان ، به‌ختیان گرتمه‌وه په‌نایان له‌ بۆ (بورج) ی برده‌وه
عه‌تارد (به‌ری كه‌پ) به‌خشیه‌وه وه‌ك مانگ ، ئه‌ستێره‌ ده‌وری چنیه‌وه
سه‌راسمه‌ بوو چن بۆن ، قه‌لچي ؟ مانگ هاته‌ زه‌وی و كه‌وتۆته‌ ماچی
نه‌م وسته‌یش ده‌هینا ،

سویند به‌و جوانیه‌ و به‌و راستگۆیه‌ی به‌و رۆژی بوونه‌ و به‌و شكۆیه‌ی
به‌ هۆی نه‌مه‌وه‌ مسكه‌ش ناسرا بوو ده‌ئا ، ئرخه‌یكی لای كه‌س نه‌ما بوو
بۆیه‌ سه‌رنجیكهم نا ... هه‌زاران هه‌ناسه‌ی به‌ دواوه‌ بوو ..! دلم پێوه‌ په‌ند بوو .

پېم وت : گهورم وهلامی پرسپارمکه م بدمردوه !
نهویش وتی :

نهم شاره هی باوکمه و خوی پاشایه تی . که رنگه نموت بیی بییت کهوا چۆن له
سهرگورسی یه کمه یووه به بهردی رشت .. شهو سازنهش که له بهرده و گولله کهوا بوو ،
دایکه! خه لکی شارمکهش ناگر په رستن !! تهنیا پاشا نه بییت . ههموو سویند به ناگر
منی دا به باوکم ! په رومزدهی کردم . پیرمژنی کهمان لایوو خواناس ، به سهرزارمکیش ،
وسوکم و کارم ناگر په رست بوو . باوکم متمانیه کی زوری پیتی بوو !
ریزی دگرت و منی دایه دصتی و وتی :

بیگره خوت و فیتری ناگر په رستی بکه و په زرای بکه .
به لام پیرمژنه به قسه ی باوکمی نه کرد و فیتری نایینی نیسلامی کردم . نوئز و رۆزوی
قیر کردم . قورئانی پنی له بهر کردم . ناموزگاریشی کردم خوا نه بییت .. شتیکی بی
له پهرستم .

که گهوره بووم ، پنی وتم : نه هیلیت دایک و باوکت بزائن کهوا موسلمانیت !
چهند رۆزیک ناوا مامهوه .. پیرمژنه مرد ! خه لکیش تا دههات خراپه کاری و گوناهايان
فرمتر دبوو .

رۆزیکیان هیندیمان زانی دهنگیک له ناسمانهوه هات دعتوت هه وره بروسکهیه دنالیت ،
لهی خه لکینه ... واز بئین له ناگر و خوری رووئاک ... روو بکه نه خوی تـاک .
خه لکه که سهریان سوورما !

باوکم کۆی گردنهوه و پنی وتن : مه ترسن و بیخه م بن ناگر په رستی خوتان بکه
وهان مگه رینهوه .

خه لکه کهس هه رمانی باوکمیان جیبه جی کرد و له سهر خراپه کاری سهرومر بوون .
سالی دووهمیش له هه مان کاتدا .. دهنکه که بیسترایهوه . سالی سن یه مییش به هه مان شیوه
نپنی هیندیمان زانی که به لای خوا له ناسمانهوه ، به سهریاندا باری . ناوا .. خۆیان و ههر
ههموو وشتر و نازمه کانیشیان بوون به بهرد . منیش به تهنیا و بیکه س مامهوه و ههر
خهریکی نوئز و هورئان خویندن بووم . ته نانت که سیکیش نه بوو ، دمه تمقینی له گه
بکم .

منیش له ناخهوه پیم وت ، ده .. له گه م من وهره ، با بچین یو شاری (به غنـد) .
زانیان و پهلوانی نایین به بییت ! نهوش بزانه نهم گهنیزمکه ی بهردمیت شازی خیلی
خویشا سهرۆکی پهلوان و خزمهتکارانو خاوند پایوری بازوگانی به . ههموری خوا منی
که مانه لهره . ههموری خوا نه بوایه .. نهم کارساتی شاره م نه دبیش (زۆرم ریزی گرت و

زۆرم لەگەڵ وت ... دواى رازى بوو لەگەڵم بىت .
شەھەر ئازادە ستى کرد و دەرگەکان بوو ... بىتەنگ بوو .

شەھەر ١٨

شەھەر ئازادە ستى :

ئەى پاشاى بەختيار ... سەرگەردە و سەلار ...

گىژەگە ھەولئى زۆرى لەگەڵدا ... تاكو رازى كرد .

ئەمجا گچەگە لە سەرى رۆشت و وتى :

ئەو شەھەر ، لىئى ئوستم . لە کاتىکدا لە خوشياندا بىروام بە خۆم ئەدەکرد...! كەرەز
بوو، ھىندەى بۆمان ھەلگىرا لەوانەى گىشيان سووک و بەھايان گران بوو ، ھىنامان ولە
قەلەگە ھاتىنە دەرەو و جووینە ناو شارەو . سەير دەگەم سەرۆكى پاپۆر و گۆلەکان بۆ
مەدەگەران . گە بىنيميان فرھيان بىن خوش بوو .

ئىدى مەيش ئەوئى بىنى بووم ، بۆم گىژانەو و بەسەرھاتى لاوگەيشم پى وتى .
تەيشم گەيانەن خەلکى ئەم شارە بۆجى بوون بە بەرد؟ گە ھەردوو خوشکەگەم ... واتە ئەم
بوو سەگە رەشە ، ئەم لاوھيان بىنى گەوتە بەغىلى پى بىرەنم و دەریشيان نەدەبى .
ئەمەش بەدلى خوشەو سوارى پاپۆرەگە بووین . چاوەرپى باى لە بار بووین . گە بايەگە
ھەلى کرد... چارۆکەگانمان ھەلداو گەوتىنە رى و دەمەتەقى کردن .

لىيان بىرسىم : خوشکى چى لەم کۆرە ھۆزە دەگەيت ؟

مەيش وتى : مەبەستان ئەوئە بىکەم بە مەردى خۆم .

زۆرم کرد ، کۆرەگە و وتى :

شەکت بى دەلەم بە ھەم بکە ... گە گەيشتە (بەغداد) دەبە خەزانەت .

تەویش بە بى سى و نوو وتى : بە چاوان .

بە خوشکەگانم وت :

مە تەلە ئەم لاوئە بىسە ! ئىدى ھەرجى بەکمان يەيدا کرد بۆ ئىو .

تەویش و لىيان : زۆر چاکە ... خوشکى .

بەلام لە ئەوئە رەھيان لىم ھەلگەرتەو . لە دەرەى تەرس دەرچووین ... گەزەلەو دەرەى

دەلت . ئەو لىئى ئوستىن . ھەل ئەو ئەوئە گەوتە گەم لىيان ئىو دەرگەوت ! ئىدى ئىوئە

دەبە دەرەو . لاوگە چاوان بىسە . خوشکەگانم بۆم کۆرە بىن بۆشەکانم دەرەى

گەلەرى ئوورگەيت . گەلەرى بىسە . خوشکەگانم بۆم کۆرە بىن بۆشەکانم دەرەى

تەگم بىسە بە گەلەرى . خوشکەگانم بۆم کۆرە بىن بۆشەکانم دەرەى

سەر ئە تەرمەوئە و ئەم سەم ئەم دەرەى خوشکەگانم بۆم کۆرە بىن بۆشەکانم دەرەى

تەگم بىسە بە گەلەرى . خوشکەگانم بۆم کۆرە بىن بۆشەکانم دەرەى

جەلەگانم ھەلخست . خۆيىتىم دەستىم كىرد بە خوارىنى مېۋى درەختەكان . خۆم لەبەر
كىردمۇدە و كەۋىتمە رى . رۆيىتىم و رۆيىتىم . تاكو نىزىكە (۲) سەعاتە رى يەكم مابوو ،
بگەمە ناو شار . رووانىم .. وا (ئەژدىھا) يەك كە بە ھىندى قەدى دراخورمايەك نەستوور
بوو ، بەرمۇ رووم ھات . كە گەيشتە بەردەمم زمانى بستى درىز بوو بوو . بە لای راست و
چەپدا دىكەوت . ماندوو شەكەت بوو .. توومەز توولە ماريك راوى ناود و ئەمىش لە دەستى
ھەلاتوود ؟

منىش بەزمىم بەم (ئەژدىھا) يەدا ھاتەود . بەردىكم ھەلگرت و دام بە سەرى توولە
مارەكەدا و دەم و دەست مرد . ئەژدىھاكەيش دوو بالى لى پەيدا بوو و دای لە شەقەى بال و
فرى و منىش تا لە چاوم ون بوو ، لىم روانى . فرەيش ماندوو بووم . خەوم لىكەوت ،
نەزىكە سەعاتىك نووستم . كە بە ناگا ھاتم . دەروانم كەنىزمكىك بە ھىۋاشى پى بە
پىندا دەنىت و دوو سەگىشى پى يە . شەرمم لى كىرد و لە جى خۆم دانىشتىم .
ئەمجا پىرسىم : خوشكى تۆ كى يىت ؟

ئەۋىش وتى : چەند زوو مەنت بىر چووۋمۇدە ! مەن ئەۋم تۆ رزگارەت كىردم . چاكەت لەگەل
كىردم و دوژمەكەمەت كوشەت .

مەن ئەو ئەژدىھاىەم . كە لە توولە مارەكە رزگارەت كىردم . مەن كچە جىۋكەم و ئەۋىش
نەزە جىۋكە بوو و دوژمەن بوو ، تۆ فرىام نەكەوتىتايە ، دىكوشتم . ئەو كاتەش تۆ
(توولە مار) مەكەت كوشەت ئەۋە بوو ... لە شەقەى بالەم دا فرىاى ئەو پاپۆرە كەۋتم كە دوو
خوشكەمەت خۆت و مېردەكەتيان تىدا فرىا دايە دەرياۋە !! (۲) خوشكەمەتم رزگار كىرد .
ھەردووگىانم بە (سىجر) كىردوۋە بە (۲) سەگى رەش . چونكە ناگام لە ئەو ناپاكيەيان بوو
لەگەل خوشكەمەت كىردىان . بەلام بە داخەۋە لاۋكە خەنكا .

ئەمجا جىۋكەكە مەنى خەشە بىن دەستى و فرى و لە سەر يانى مالى خۆمان نىشتەۋە . كە
رووانىم شەت و مەكەكانى ناو پاپۆرەكە لە خەۋشەكەدان .

ئەژدىھاكە وتى : تۆو خەزىجى سولەيمان .. ھەموو رۆژىك (۲۰) قامچى بىلە لەم دوو
خوشكەت . ئەگەر بە قەسەيشم نەكەيت ... دىمەۋە سەرت و تۆيش وەكو ئەوان لى دىكەم ؟
منىش بەمەنەم دايە و ۋەتەم : بە سەر جاۋان

ئەمى .. مېرى سولەمانان ، ئا . ئاۋا .. مەيش لىيان دەدەم و بەزمىم پىياندا دىتەۋە ؟
خۆيشان دەزان كە مەن ھىچم بە دەست لى يە . !! خەلگىنە ئەمە بەسەرھاتەكەم بوو .
شەھەر تەرا خەشى كىرەدەۋەك بوو . سەۋەك بوو .

چىرۆكى كىچى دوۋى لىنراۋ

شەھىرەزادە وتى :

خەلىفە بەسەرھاتەگەي بەلاۋە زۇر سەيىر بوو...! بە گىژى دوۋى وت :
ئەي تۆ شوپنەۋارى ئەۋ قامچى يانە چى يە بە جەستەتەۋە ؟
كىژەيش وتى :

ئەي مىرى مۇسلمانان... باۋگەم مرد و سامانىكى ھىرى بۇ بەجى ھىشتەم ! ھىندى
بىنەجوۋ، شووم كرد بە پياۋىكى بەختەۋەرى سەردەمى خۇي ! تىزىكەي سالىك لاي بووم ،
تەۋىش مرغا (۸۰۰۰) دىنارى لە پاش بەجىما . كە ئەۋە بەشى شەرىعى خۇم بوو . نىل
تاۋبانگم بە دەرۋەھەندى بىلاۋ بوۋەۋە ! (۵) گراسى ئاۋدامانم دروست كرد ھەر كراسىكى بە
(۱۰۰۰) دىنار .

رۇژى ئە رۇژان... بىنەم لە مالى خۇمدا لىنى دانىشتىبووم . ھىندەم زانى ، پىرەزىكى
خوار و خىج دەم و چاۋىكى مېر و مۇج . پېر لە چىچ و لۇج . دانەكەي كەلەھىچ ! خۇي كرد
بە مالىدا .

كېرەۋىشى بۇ بىردەم و پىتى وتى :

ئىمە نامۇزىن بەم شارە و كچەتەۋەمەكەم ھەيە ، ئەمشەۋ ئاھەنگى شوو كىرەنىتى . جا
لەبەر ئەۋەي كەس ئاناسىن ، تاكو بىتە ئاھەنگەكەيەۋە .

ئەۋ خىرە لە دەست خۇت مەدەۋ گەر ھاتىت بۇ ئاھەنگەكەمان ، ئەۋا دەرۋە درۋەش
بە خۇشى تۆۋە دۇن . كچەكەي مەش خۇشحال دىكەيت . ئىمەش خوا و تۆ شك دىبەين .
پىرەزە دەستى كىرە گىران و ئەم شىعەرى وت :

دەلى پىا دىنەين مىۋان ئازىزە تەنىيا ھاتتەن بۇ ئىمە رىزە
لىنى نەبوۋن جىتەن ئاگىررەتەۋە ۋەك ئىۋە كەسى تر نابىتەۋە
مەش بەزەيم پىنىا ھاتەۋە پىم وت :

لەبەر خاتىرى خوا و تۆ دىم .

پىرەزە زۇرى پىنخۇش بوو ، داموۋكەيەۋە بۇ پىلاۋەكەم و وتى :
خوا پىلەشت پىلاۋە و دىنەۋا پىت كە ئاۋا ، دىنەۋا پى كچەتەۋەمەكەم دىكەيت ! ئىستا
خۇت مەدەۋ مەكە و ئىۋارە خۇم دىمەۋە بە شوپنەت دا ،
دەستى ماچ كىردەم و رۇشت .

لىدى خۇم ئامادە كرد و ئىۋارە و پىرەزە پەيدا بوو و وتى :
خەلىفەكەم... خەلىفى شار ، كە زەبىيان تەشرىف دۇدەيت ، ھەمۋەيان ھاتوۋن و ئە مالى
ئىمەن و چاۋمەش تۆن... ھەستام و كەنەزەكەكەم دۋاى خۇم خەست و رۇشتەين . تا

گەشتىنە گۈلنىكى ئاۋرۇشنىن كراۋ، شىنە بايەكى خوشى لىۋە دەھات . چوۋىنە
بەردىرگايەكى سەر بە گوۋمەز! دىۋارمىكانى لە بەردى مەرمەز! لە ناۋمومىشىدا كۆشكىكى
بە قور دوست كراۋ. سەرى لە ئاسمانى دەساۋ. لە سەر دەروازى نوسراۋ:

ھەۋارى شادومانىم پىر ئاۋاز و گۇرانىم
ھەۋز و ھەۋارەم تىايەۋ خۇم مايەى كامەرانىم

پىر مۇنە لە دەروازى دا. چوۋىنە دالانىكەۋە ، بە دىۋارمىكانىدا مەشخەلى داگىرساۋ.
ھەپشى تىا راخراۋ . پەردى ئاۋرىشەم و زىر و زىۋى پىا ھەلۋاسراۋ... دوۋ رىز مۇمى
داگىرساۋ... لە بەرامبەردا ، چىراپايەكى دار (غەرىغەر) ... نەخشى زىرىنى لەسەر.
كەزۋاۋىيەك لە ھوماشى ئەتلىس ، كىزىكى ناسك وجوان ، ھەر ۋەك مانكى درەخشان .
لەكەزۋاۋە - ئەي مىرى مۇسلمانان - خۇيدا پىشان .

كىزە لە كەزۋاۋەكە ھاتە خۋارە و وتى : بەخىر بىيىت ، خوشكى ئازىز .
ئەم شىعەرىشى وت :

(ھەۋار) زانىبىباى مىۋانى كى يە زوۋ ماچى دەگرد شوۋنى ئەۋ پى يە
سىنەى ۋەك دۇشەك بۇ رادەخستى چونكە شايسىتەى بچى يە ئەۋ جى يە
لام دانىشت و وتى :

خوشكى ... براپەگم ھەيە ، لە ئاھەنگ و بۇنەكاندا، تۆى بىنيۋەۋ ھەزى لى كىروۋىت !
براگەم لە خۇم جوانتر و قۇزترە ! بىستۋىيەتى تۆ خانەى خىلى خۇتتت . ئەۋىش گەۋرى
خىلى خۇيەلى . دىيەۋىت بە گۈيرەى شەرع و سوتنەت مارت بكات .

مىش چونكە بىۋەژن و بى كەس و تەنىا بوۋم . بە باشم زانى شوۋى پى بىكەم ... كىزە
زۇرى پىخۇش بوۋ ، جەپلەيەكى لىدا... دەرگايەك گرايەۋە ! كورپكى گەنجى رىكپۇش ..
بائىبەرزو برۇ كەۋانى . چاۋانىك كە نەك دلىك سەد دل دىۋو ھەيرانى ... ھاتە دەرۋە .

روۋى دەلىى مانگە دىبرىسكىتەۋە مروارى تىيدا دەرۋەشىتەۋە

بەنامان بەخۋا بۇ ئەۋ جوانىيە! بى ئەۋكارى وا ، قەمت ناكىرتەۋە

لە ئىۋچاۋانى دىار بوۋ نوۋسرا بوۋ لەم شىۋە دوۋىار، قەمت نابىتەۋە

كە بىنىم ، دلم بۇى لىى داۋ خۇشم وىست . نىكەى سەعالتىك بىكەۋە قىسمان كىرد .
كىزەكە جەپلەيەكى دىي لىدا.. دەرگاي گەنجىنەيەك گرايەۋە و ھازى و (!) شايسە ھاتە
دە ر. سلاۋيان كىرد و دانىشتن . مارمىان لە لاۋەكە بىرىم !

ئىمچا كورەكە روۋى تىكردم وتى : پىرۇز بىت خاتوون .. من تەنىا يەك مەرجە ھەيە !
مىش بىرىم : ئەۋ مەرجە جى يە يەپۇز ؟

ھىستا و چوۋ قورناتىكى ھىناۋ وتى :

سۇند بىخۇ ، لە من زەلتى، دلت بە لى كەسى مىلا نەچىت ! مىش سۇندەم خۇرد ،

نەمىش دىلى زۇرخۇش بوو. سفرە و خوانيان رازاندەمە . تاكو توانيمان خواردمان . ئەمە
شەمە لە كەزاۋەى بووك و زاۋايتىدا دەست لە ملان لىنى ئوستىن . مانگىكىمان بەم شىۋە
بە خۇشى بىردە سەر .

پۇزىكىان مۆلەتم لى وەرگرت ، تاكو يىچمە بازار و ھەندىك قوماش بىكېم . مەنىش
بىرمۇنە و كەنىزەكىكەم لەگەن خۇم بىردە چوۋمە دوكانى بازارگانىكى لاو .
بىرمۇنە ھاتە لامەۋە و ۋى .

ئەمە كورپىكى مەندالكارە ، باۋكى دۋاى خۇى سامانىكى قەردى بۇ جىيەنىستۋە . دوكانىكى
گەۋەرى كۆتالى ھەمە .

بە لاۋمەكىشى ۋى : قوماشى جوان بىخە بەردەستى ئەم كىزۇلەيە
مەنىش ۋى :

ھىندەى يىندا ھەل مەدە . پىۋىستىيەكانى خۇمان دىگېرىن و دىگېرىنەۋە مەلەۋە
بازرگانەنىش ئەۋەى وىستمان خستى يە بەر دەسمان .

كە ياردىشمان دايە ۋەرى نەگرت و ۋى : ئىۋە ، ئەمجارە مىۋانى مەن .
بە بىرمۇنە ۋى :

گەر پارمەكىمان لى ۋەر نەگرت ، شتەكان نابەين .
كەچى دوكانداركە ۋى :

ئەۋانە دىارى مەن و ئەگەر لە جىياتى پارە .. ماچىكىشەم بىدەيتى ، ئەۋا سوپاسگوزارم !
كە پىرە ژنە سەل كەردنەۋەى مەنى بىنى ، ھاتە پىشەۋە و كارخەمەى لە لا ئاسان كەردم و تىنى
گەياندەم كە ماچى ھىچى تى ناچى !
مەنىش بىرم خستەۋە و ۋى :

ئەى بىرت چوۋەۋە كە سۈيىندەم خواردوۋە كەسى قىرم خۇش نەۋىت و خۇم نەدەم بە
دەستەۋە ؟!

بىرمۇنەنىش زۇرى تەقەلا دا و رازىي كەردم .

مەنىش غەبەكەم بۇ كەردەۋە و دوكاندارە سەرى ھىنايە ناۋە ماچىكى كەردم ! دواترە
ئونەكى كازىكى ۋاى لە لىۋانەم گرت . دانەكانى چەقاندە لىۋانەۋە بوورامەۋە بىرمۇنە لە
باۋەشى كەردم .

كە بەلگا ھاتەۋە دەرۋانەم دوكانى خىر داخستۋە و راى كەردوۋە ! پىرمۇنەنىش كە ۋە
ۋاۋاى خۇيىۋاى بىنىم زۇر خەمبار بوو .
ۋى :

ھەستە با بىرۋىنەۋە خۇت بىكە بە ئەمەلىيەت ۋە ھەمبار .
كەگىشەنىۋە خۇم تەخۇش خست ۋە ھەمبار ھاتەۋە ۋە بىنى .

ئەو جىتە؟

مىنىش وتى : تەخۇشەم و سەرم ژان دەكات

ئەۋىش مۇمىكى داگىرساۋى ، لە رووم نىزىك كىردەۋە ، كە بىرىنەكەى بىنى پىرسىي :
ئەى ئەو ، بىرىناتە جى يە؟

مىنىش وتى :

كە رىت بىندام و جىووم لە بازار قوماش بىكېم . كۆلەدار يە كۆلىك دى بە لامدا و چىلكە
و چەۋىل ، لە پەجەكەم ئالا و جىو بە دەم و چاۋمدا و پەجەكەشى دراندىم .
مىرىدەكەم وتى :

ھەر سىبەينى دەجەمە لای حاكىم . فەرمانى بى مىرىدەكەم ھەر جى دارقۇشەك لە شار
دايە : بىكۆزىت ؟

مىنىش وتى : ئۇبالى بىتاۋانان مەخە ، ئەستۋى خۇت ، تاخر مىنىش سۋارى كە رىك
بووم و گلام ؟ ئەمجا چىلكە و چەۋىلەكە جىو بە دەم و چاۋمدا .
ئەۋىش وتى :

گەۋاتە ... سىبەينى دەجەمە لای ئەبو جەمەھىرى بەرمەكى و يەسەرھاتەكەى بى
دەگىرەمەۋە . فەرمانى بى مىرىدەكەم كە گۈندىرىزەكەنى شار بىكۆزىن .
مىنىش پىم وت :

بەم كارەت و بە ھۆى مەۋە ، خەلىكى لە خۇت دەكەيت . ئە كاتىكدا كە ئەم رووداۋە
قەزا و قەدەرى خوا بوۋە .

ئىدى نارامى لەبەر ھەلگىرا و وتى : دەبىت ھەر وا بىكەم .

بىراسى مىنىش دەستەم كىرد يە بۇلە بۇل بە سەرىنا . ھىندەم زانى .. ئەى مىرى
مۇسلمانان ئەپاتىدى .. مىنىش تاۋانبار كىرد بەۋەى پەيمانەكەم شىكاندوۋە سوپىنەكەم
كەۋتوۋە .

بە نەۋە كىردىكەى دەرگاىەك كراپەۋە (۷) كۆپلەى رەش . ھاتتە دەرۋە . فەرمانى
بىندان بەكەشبان كىردم و قىزىيان دامە تاۋمىراسى مالەكەۋە . كۆپلەيەكەيان ھەر دوو شالى
گىرەم ... فەرمانى بە كۆپلەى دوۋەم دا كە لەسەر ھەردوۋ ئەزۇم دائىشت و ھاجەكەنى
گىرەم

كۆپلەى سى يەم يە شەشەرىكەۋە ھات وتى :

گەۋەم ھەر ئىستە بىكەم بە دوو كەرتەۋە و قىزىيان بەكەمە دىكەۋە .. تا سىراى سۈنەك
كەۋتەكەى و مەركىزىت ؟

ئەۋىش توۋرە بوۋ و وتى :

لەرمەۋا بوۋن دا بىنە ھەۋرەم گەر نەيران توۋم ، بى خۇم دەتەتەم

نەفسەم بەپاکی گە راھیناوە عەشقیکم ناوێت : پێی لۆمە بکڕم

بە کۆیلەگەیی وت : سەعد ... تێی بێسەرەوێتە .

ئەویش چۆکی لەسەر سنگم دادا و وتی :

ئێتر ژیاونت کۆتایی پێ دێنم وەسیەت بکە و شایەتیمان بێتە .

گە خۆم بھەمجۆرە بیی و سەرنجی مێردەگەم دا . ژیاانی بەختەوهری و ناسوونیی
خۆم بێر گەوتەووە .

ئێستائێ ئەمەتا سەرم لێ تێک چوووە . چاوم ھەڵبڕی و سەیرێکی مێردەگەم کرد . گە ئێ
تووێرە بوو .

نامە پرەمەیی گریان و وتم :

بێخەوت کردم ھەر بۆ ئەگبەتی پشەتگۆیت خستەم و خۆیشت لێی خەوتی

نە وەکو ھەر من : خۆیشت تێ گەوتی

وێک دلت بێردم ئێستاییش لالووتی

گە (١٠٠ زوچی سبب موتیی) ئە کێلی گۆژم تووخوا بێووسن :

ئەویش سەیری فرمیتەگەکانی کردم و ھێنلەمی تر توند بوو و ئەم شیعەری وت :

بۆ دلتارەگەم خۆم بە ئەمەک کرد ئەو ئاوانی کرد منی تەمەک کرد

ووستای یمەکی دی یخاتە بەیتمان

لێی پارامەووە ئە دلی خۆیشمدا وتم :

یا . قەرەیی بێدەم . بەلکو زۆگاریی بە دواوە بێت . ھەموو سامانەگەشم تیا بچیت گرتگ
ئێمە گەوتە سکاڤو ئەم شیعەرم وت :

سەر بە بسان ملتا : بە مۆلەفەووە رۆحەم جی لێ بێت ھۆی دوورەیی تۆیە

ئەویش گە شیعەری بێست . ئەزانندی بە سەر کۆیلەگەمدا :

خەیری ئەمەووە و ئاوی پێ بێتە . ئە گەلێکە ئێمە خەیریکی ئەم شەپەرە شیعەرە بووین و
مەن نەستم ئە ژیاان شت بوو . ھێنلەم زانی پێرەلێ خۆی بە سەر دەست و پێی مێردەگەمدا
و وتی :

بۆ خاتری ئەو مانەو بوونەم بە بەختیو گەرمەتەووە . ئەم ژنە خۆش بێبە ! بەوخواوە
پێ تازە و تۆیش جوانکەری و خۆشی ئەم ژنە مەگە ملی خۆت . رۆژنە گیان خوا
نەستووێتکی وای داناوە ... ئەویش گە کوشتی . خۆی گۆزاراوە ! ھێنلەم دلت رەق ئەبێت !
ئەمەنلەمی بە سەرگەریا تەکو رازی کرد و ئەم خۆشی بوو وتی :

ئەموا لێ خۆش بووم . بەلام مەبێت . تۆنەمەوێت بە سەر گیانی ئەووە . جی بێدەم
ھەرماتینا و ئە سەر زەوی راھان گەشام و تۆوێتکی دارا بەمەن گیان بۆ ھێناوە .

هيندهى ليدام ... تاكو له هۆش خۆم چووم . همرمانى دابوو، نيوشه و.. بريدبووميانهوه ،
خانوو ه گۆنهگهى خۆم و لهوى هرييان دابووم ! دمهوبهيان به ناگا هاتمهوه . كهوتمه
چارصهري برينهكانى لهشم و هه نوونى برينهكانم به مهرهم . (٤) مانگ له جىگادا بوو
كهوتم . زمر دو لاواز بوو بووم . كه ههستامهوه بهرمو نهو كۆشكه چوومهوه كه تييدا
ههلاقه كرابووم . دهرانم بووته كهلاوه و ويران بووه . ئيدى چار ناچار .. چوومه سهردانى
ئهه خوشكهه كه دوو سهگه رهشهگهى ههبوو . ئاخىر .. سهرى سوسلمانان ، نهههيان له
باوكهوه .. خوشكهه ! بهسهرهاتى خۆم بۆ گيرايهوه .

ئەوين پێى وتە ،

بەس ئى يە ، له بىلەى خوا قوتار بووييت ! سوپاس بۆ خوا كه ماوييت ،
ئهه شيعرهى بۆ خویندمهوه ؛

قوتارى زهمانه ههر چهند گران بىج دمبىت نارام بى و رووت له بهردان بى
خوشكه ناماومكهيشم ، بهسهرهاتى خۆى و (٢) خوشكهگهى بۆ گيرايهوه . كه چيان
بهسهرهاتوو .

سهرمان نابه سهرى يهگهوه و بهراى بىر ... جار يكى تر ياسى شووگرهتمان نهكرد و ئهه
خوشكهتمان گرته خۆمان كه رۆژانه بچيته ئاو بازار و شمهكمان بۆ بىكرت . تا ئهوه بوو ،
رۆژيكيان بهو هههالهيدا شتومهكى هينا بووهوه كه بينيتان . ههر ئهه شمهه (٣) كوره
كهچمهش هاتنه بهر دهرگامان .

ئهوه بوو بهزيراييمان كردن . ههر ئهه شمهه هيندهى بى نهچوو (٣) بازركانى ريزدارى
ريگبووشى شارى (موسل) يش له دهرگايان دا ، بهسهرهاتى خۆيان بۆ گيرايهوه . ئهوه بوو
ئيمش مهرچمان بۆ دانان و دالدهمان دان و مهرجهكهيان شكاند .
بهلام دوى ئهوى ههر يهگهيان بهسهرهاتى خۆى گيرايهوه . ئازادمان كردن . ئيستاش
پلهدار بيت ، له بهزيراييتداين .

شهرهلاوهستى كروغ و ديهنگ بوو ... يندهنگ بوو .

شەوان ٢٠

شهرزاد وتى ،

خهلهيه همرمانى نووسينهوى بهسهرهاتكهيدا ... تاكو بهريشه كتيبخانهى
مهلمكهتهوه .

له كيزى يهگهه پرسی ، كهى ههوانى دهلهديومه جى بوو ؟
ئهوى كه (سهرى) له ههر دوو خوشكههت كردا ؟
كهزه وتى .

ئەي مېرى مۇسلمانان .. چەند تالە موويەكى خۇي بېندام و بېنى وتەم . ھەرگىزىك تەلەككە ئەلە
موواتە ھەلېگروزيئەت . ئەگەر لەو ديو (كىوى قاق) يىشەو بووم .. دەم و دەست دىگەنە كەت
باشايش وتى : مووگە بېنە !

خەلىقە موويەكى سووتاند! ھېندەمان زانى كۆشك لەرىيەو و نەمرەتەيەكمان ھاتە كۆن
دەلە (ديو) يىكى مۇسلمان پەيدا بوو و وتى :

سلاوت لى بېت ئەي تويىنەرى خوا لە سەر زەوى !

مېرى مۇسلمانانىش وتى : سلاو لە ئىووش .

دەلە (ديو) وتى :

بىزانن ... ئەم كىزە ، چاگەيەكى لەگەل كىرەووم كە ھەرگىز بىلەشتىم بۇ نەرتەو . لە
مىردن رىزگارى كىرەووم ! دوزمىكەي كوشتووم ! مىنىش كە بېتىم ئەو دوو خوشكەي لىر
بەلەيە يان بەسەر ھېنا .

ئەو سىجىرەم لىكىردن كە دەي بېنن . وىستەم ھەردووكيان بىكۆز . بەلام خەمى شەووم بوو
ئەم كىزە لە خەفەتى ئەو دوو خوشكەيدا بىرەت ! ئىستاش لىمەر خاترى تۇ و ئەم كىزە
گەر دىتەنەوت ، سىجىرەمە بىتال دىگەنەو ! چوتكە مىنىش وەكو ئىوە مۇسلمانان .
مېرى مۇسلمانانىش وتى :

ئەو دوو خوشكە رىزگار بىكە ، دواتر دىگەنەو ، سەر ئەم خوشكەي كە ئاوا لىيان داو ،
گەر راست بىكات ، تۆلەي شەويش لە مىردىكەي دىگەنەو و سامانەكەيشى بۇ دىگەنەو .
دەلە ديو وتى :

ھەر ئىستا ئەم دوانەت بۇ رىزگار دىگەم و مىردى شەوي تىرىشت دىخەمە بىردەست ! كە
شەويش يەككە لە فزىك تىرىن بىياوانى خۇت و دىولەت !

دەلە ديو ، قاپىك ئاوى ھېنا و ھەنەكى بە سەردا خۇت . كە ئىمە لىي تىنەگەيشتىن .
ئەمگەي پىرزان بە رووى دوو سەگەمداو وتى :

بەلا بە خەو ، بىگىرەنەو شىوئى يەكەمجاران . دوو سەگەمە بوونەو بە دوو كىزە
جوانەكە .

دەلە ديو رووى كىرەم باشا و وتى :

مىردى ئەم كىزە لىراوشى ، (ئەمىن) يىراي (مەنەوون) يى كۆرتە ! ئەمىن كە جوانى و
خالىومانى ، ئەم كىزە بېنى بوو . خەمىرەنى بوو بووا مارى كىرە . بەلام سەرتىكە ئە
بىكۆزىت ! بەلام لىمەر خاترى خوا ، ئەي كوشتووم . ھەرمەنى ئەو ، ئۆزىك لىمەر
ئاوى لىتە ، دواتر ھەرمەنىدا بىرەنەو خالىووە كۆنەكەي خۇي .
خەمەتە (ئۆزى بىر سەير بوو) وتى :

سویحان الله ، که خوا ئاممەى بى بىمخشم ، بتوانم نەم دوو کىژە رزگار يکەم . هەروەها بە ناسىنى نەم کىژەى نى . بەو خوايە ... دەبىت کارىک يکەم . دواى خۆم بىووسرئەودا هەرمانيدا ، (نەمىن)ى کورپان هينايە بەردەستى . بىرسىارى لەبارەى کىژى يەكەمەودە لى کرد . تەویش بى بىچ و پەنا بۆى گىرايەودە . خەليفە هەرمانيدا ، قازى و شايتان ئامادەکرد . خەليفە : (۲) کورپە کەجەلەو کىژەى يەكەم و دوو خوشکە (سىجر) لىکراوەکەى ! لە يەكتر ماره بىرى . کە کاتى خۆى کورپە پاشا بوون . لە سەراى دەولەت دايەرزانتىن . جىيان بىووست بوو پىنى بىمخشم و خانووى بۆ دابىن کردن .

کىژە لىدراوەکەى گەرانەودە بۆ (نەمىن)ى کورپى . سەر لە نوئ لەوئدا ماردى کردەودە لە کورمەکەى ، خۆيشى (خوشکاتە)ى ماره کرد و ناردى بە يەكەى لە کۆشکەکانى يەودە و خزمەتگار و گەنیزەکى خستە بەردەست ... خەلکەمەيش ، سەريان لە پياوشتى و چالەکەى (خەليفە) سوورما!!

بەسەرەاتى کچە کوژراوەکە
دنيازاد ، بە شەهەرزادى خوشکى وت :

بەخوا خوشکى ، چىرۆکىكى هيندە خۆش بوو ، لە دىيانا وئە نى يە :
بەلام شوو بە بەرى يەودە ماودە و چىرۆکى تىرمان بۆ بگىرەودە .
شەهەرزادە وتى :

گەر پاشام رىنگام بدات بىسەر جاوان .
پاشاى وتى : خىراکە بۆمان بگىرەودە !
شەهەرزادە وتى :

دەلێن ... شەوئىکيان (هاروونە رشيد) دەخىرئە شوئىن (جەمەشەرى)ى وەزىرنا و بىنى دەلێت :

با : نەم شوو خۆمان بگۆرین و بچىنە ناو هاوالاتيانەودە . گوئى هەلبخەين ، بىزاتىن کام نەسلەتدار و لىپرسراو و پياوى دەولەت ، خراپە و خەلکى : لىيان ناپازىن ، تاکو : دەريان بکەين ... کاميشيان لای هاوالاتيان بىسەندن ، پەلە و پايميان بلىشتىر بکەين .
چوونە ناوشار ، شەقام و کۆلانان گەران ... بىرىکيان بىنى : گالۆکىکى يە دەستەودە . تۆرىکى عىسى بىسەر شانەودە ، نەم شىعرەى دەوت لەبەرەودە :

وتيان ، وەك پۆرۆگەوى	سەرکاتى و مانگەشەوى
وتم : جوانى بى کەلکە	بە هيز نەيم و دەوى
بىستم لى دە بىرى	دەستم بە سەرا نەگرى
جۆرى دەگرىم بۆ هەزار	تۆش لەگەل مەنا بگرى
هەزار بوويت چاکتر وايد	لەگەلستان حىن بگرى

كە خەلىفە شارونەرشىد ، شىعەردىكى بېست ، زۇر گارى تىگىد .

بە جەغھەرى وت :

بىرۇ بزانە لەو دەجىت زۇر ھەزار و نەدارا بىت !

دواتر خۇى بۇ نەگىرا و جووە لاي و پىرسى : چكارىت ؟

پىرە وتى :

راوە ماسى دەگەم و خىزاندارم . لە نىسەرپۇو لە مال ھاتوومەتە دەروە . راو دىگم
ماسىگەم نەگرتووە . تاكو مال و مىندالى بىن بىزىنم ... خۇم لەمەرچا و كەوتووو مىرگە
ئاوات دەخوام .

خەلىفە وتى :

لەگەل مىندا ، يگەرپۇو سەر دەريا .. تۆرەگەت لە بەختى مىن ھىندە دىچلەو . ھەر
چىكىمى پىنوە بوو . ئەوا مىن يە (۱۰۰) دىنار لىت دەگىم !

پىرەكە زۇرى بىن خۇش بوو وتى : ھەر لىتتا لەگەت دەگەرپۇو .

تۆرە ھىندايە دىچلەو ، دوى كەمىك راكىشايمەو و كۆيكرەو . سىندوھىكى قورس
تيا بوو . خەلىفە وىستى ھەلى يگىرت . بەلام زۇر قورس بوو . (۱۰۰) دىنارى دايە ماسىگ
و ئەو رۇيشت . مىسرور و جەغھەرى سىندوھىكىان ھەنگىرت و گەپانەو ، بۇ كۆشك و دىسان
مۇمىيان داگىر ساندەو .

سىندوھىكىان شكاند . سىپىريان كىرد گوونكىيەكى تىنايە ! يەتالىك دىزووى سوور ،
سەردروو كرابوو .

گوونىيەكىيان ھەلىرى . ھەرشىكىيان دى . ھەرشەگەيان ھەلىيەو ، چەند ھۆبچەيەكىيان
بىشى . لاشەيەكى مىردووى تيا بوو . كە بە پارچە قوملى زىوین داپۇشراپوو .

ئىلى خەلىفە پەزارەى بۇ خوارد و سەپىرىكى جەغھەرى كىرد و وتى :

دەرياو ؟! لەسەر مىش دىنووسىرت ! مىسرج بىت ، كۆزەرى ئەم كىزە بدۆزەو لە
لەمەلى خرابەز بىسەر بىنم .

بە گۆرى يەتى ئەبلىس باپەرم ، گەر كۆزەرى ئەم كەم نەخىتە پەردەست . تاكو تۆلەيان
لەن بىكەمەو ئەوا . خۇت و (۱۰) ئەمۇزا و پوزۇت . لەمەر دەمى كۆشكنا ھەلىدەست .

جەغھەرى ھەلىرىش وتى : ئەمى (۲) دۆل مۇلەتم بىد .

ھەلىر جووە ئاوشارو لە دالى خۇيە وتى :

خوارە گىان . ئاخىر چۇن بىزىنم . كىن ئەم كەلى كۆشتوو ؟ تاكو دىچلەمە پەردەست
خەلىفە ؟

گەر كەسكى دى بۇ پەرم . ئەوا خۇيە ئەمەسە دىچەتە مىم . ئازانم جى بىكەم .

لە بئەندە ئاتىدا (۳) رۇز لە مائەوە لىنى دەنيشت . رۇزى چوارەم ، خەلىفە ناردى بە شۇنىدا لىنى پىرسى :

گوا ئەمەدى كچەكەى كۆشتوو؟

جەغەرىش وتى :

ئەى مىرى مۇسلمانان ، بۇ من غەيب زانم .. تاكو بگۆزىمكى بىئۆزىمەو ؟

(خەلىفە) زۇر توورە بوو . ئەرمانىدا لىبەر دەرۋازەى كۆشكدا .. لە سىندارى بىنن .. ئەرمانىشىدا جارجى جاپ بىدات بە شاردا ، كە ھەركەسىك دەيمەنىت لە سىنداردانى ، جەغەرى بەرمەكى و (۴۰) كەس لە ئامۇزا و پوورزاكانى بىيىنى ، يا بىتە .. بەر دەرۋازەى كۆشكى خەلىفە . زۇرئك لە دانىشتوانى ، ئامادە بوون و ئەشيان دىزانى بۇچى لە سىندارە دەرۋىن ؟

خەلكەكە ، دەرۋازان بۇ ئەبوجەغەر و ئەو (۴۰) كەسەى وا دارىستى سىندارىيان بۇ ھەلخراوہ ..

ئەبو جەغەرى بەرمەكى و ئەو (۴۰) كەسە لە بەردەمىدا ، بۇ لە سىنداردان ، ئامادە كراون ! ھىندىيان زانى لاوتك دىرى بە خەلكەكەدا .. خۇى بەرمە لای (جەغەر) بەرمەكى كوتا . كە گەشت بەرمەزىرى وت :

خوابت پارىزىت ... ئەى پەناگای ھەزاران .. سەرۋكى ھەمووان ، ئەو كىژەى كە لە سىندوھەكەدا بوو ... من كۆشتووۋە و تۆلەى لە من بىكەنەو !

(جەغەر) ئەمەى بىست ، دلى بە خۇى خۇش بوو .. بەلام خەلىفەى بۇ ئەو لاوہ خوارە . ئەوان ئەم كەين و بەينەدا بوون ، بەرمەزىرىكىش دىرى بە خەلكەكە دا و خۇى گەپانە لای ۋەزىر و لاوہكە .

سلاوى ئى كرىن وتى :

گەرچە بە توانا ۋەزىرى دانا بىروا بەم لاوہ مەكە ئەم كىژە من كۆشتووۋە ! كەر تۆلەى لە من ئەمەيتەوۋە لەو دنيا يەخەى تۇ دەرگىم . لاوہكە ھەلىيايە :

ئەم پەرە ئاومزى لە دەست ناوہ ... خۇيشى ئازانىت جى دەلىت .. ئەو كىژە من كۆشتووۋە . تۆلەكەى لە من بىكەردوہ . بەرمەزىرى وتى :

كۆپم تۇ مىدالىت ، لىبەرى دنياىت ئەمخواردوۋە . من ئەمەنىكى زۇرم بە سەربردوۋە . تىرم لەنلدا خواردوۋە . بە ھوربانى ۋەزىران و ئامۇزا و پوورزاكانى بەم — خىرا بىكەن سى لە (سىندارە) بىنن . جەغەر بە سەرسوۋرمانەوۋە ! ھەردوۋىكىنى سەر خست بۇ لای خەلىفە . كىرەۋىشى بۇ بىرد و وتى :

ئەي (مىرى مۇسلىمانان) ... ئەمە كۆزۈرى كىچىككەن ئامانە كىرئوۋە .

خەلىپە پىرسى : گۇ ؟

جەمئىيەتتى .

ئەم لاۋە تەلىت : مەن كۆشتۈۋە . ئەم پىرسىيەتتە تەلىت : مەن كۆشتۈۋە . ئەم
ھەردۈۋىكىيان خوت پىرسىيەتتە لى يە .

(خەلىپە) ش سىرىكى ھەردۈۋىكىيان كىرە و پىرسى :

كامتان ئەم كىچىككەن كۆشتۈۋە ؟

لاۋەكە وتى : مەن .

پىرسى وتى : مەن تەلىت كەسى تىر ئەم كۆشتۈۋە .

خەلىپە ھەرمەنى دا ، ھەردۈۋىكىيان ئە سىلارە يەن .

(جەمئىيەت) ھەلىدە .

ئەمگەر يەككىيان (كۆزۈر) بوو : ئە (سىلارە) ئەنى تەمۈى تى : ئارخوۋە .

لاۋەكە وتى .

بەجەمى ئەمۈى ئەسەنى بىلەن راگرتوۋە : زەمى راخستوۋە . مەن ئەم كىزەم كۆشتۈۋە .

ئەمەش ئاۋىشەنى كۆشتەكەم .. ئەمى كىرە بىس سىندۈۋەكە و شەككىتى ئاۋى : خەلىپە

بۇى ھەركەت كە راست تەكەت و زۆرى بە لاۋە غەجەب بوو و پىرسى :

بۇجى . بە ئارخوۋە ئەم كىزەم كۆشتە ؟ بۇجى ئەستە ئەنى بىلەن تەلىت و تەلىت : تۆلەپم

لى بىكەنەۋە ؟

لاۋەكە وتى :

ئەم كىزە مىرى مۇسلىمانان ئامۇزىشەم بوو . زىنىشەم بوو : ئەم پىرسىيەتتە كە

ئەمەشەتە . بىلەن كۆزۈرۈككە و مەنى مەن : بە كەپ مەردەم كىرە و خۇ (ت) كۆزى ئەنەن

دەۋىست . ئەم سەرخەن ئەم مەنكە . زۆر ئەمخۇش بوو . پىرسىيەتتە لى ئەنى . مەنىش زۆرەم خۇش

بەزىمە چاك بوۋە . رۇزىك كە دەۋىست بىيەمە گەرمەۋەكەمەم بىشۈم !

بىلى وتەم : ھەزم ئە شەككە .

مەنىش وتەم : بىسەر چاۋان .

تەمۈى وتى : (سۇ) ئەنە . يا بۇنىكى بىكەم و ئەپالەنكى لى بىگرم .

مەنىش چوۋەمە ئاۋىشە و زۆرى بۇ گەرمە . دەستەم ئەمگەمەت ! ئەمگەر (سۇ) بىكەم

گەرمەۋەكەمەم . مەنىش : ھەندە گەرمە . مەندۈۋە بوۋە .

ھەم ئەمەنى بىست : زەمە ھەلگەمە و دەستە كىرە گەرمە .

شەھەر ئادەستى كىرگەن دەنگ بولۇپ، يېڭى دەنگ بولۇپ.

شەھەر ۲۱

چىڭگىز سى سىيۈ

شەھەر ئادەستى :

بىلەنكە وتى ..

كە رۇز بولمىدۇ . لە مال ھاتمە دەرچە و ھەمۇو رەز و باخەكەن گىرام . بىن سوود بولۇپ . لە رىڭا رەزوانىكەم بىش و پىرسىياري سىيۈم لى كىرە و لەۋەلەمدا وتى :

كۆرۈم لەم دەرچەدا . بولۇپ (سىيۈ) دەگەنمەن . تەنبا لە رەز و باخەكەن (مىرى مۇسلمانان)

كە لە شارى (بەسرە) يە . ھەم . ! كە ھەمۇو سالىك : يەركەن دەرچەن و بۇ (خەلىفە)

بىشەرە (بەغداد) . ھىننە رەنكەم خۇش دەۋىست ، كەرامەتە مال و خۇم نامادى سەغىر

كرد و رۇشتم . چوون و ھاتتەۋەم (۱۵) رۇزى پىچوۋ . (۲) سىيۈم يە (۲) دىنار كىرى و بۇ

ئىسۋام ھىنايەۋەم بىلەمدا . وا ئەۋىش لە جىڭادا كەۋتەۋە و ئەخۇشى زەرد و لاۋازى كىرەۋە .

بايەخى يە (سىيۈ) ھەكەن ئەدا و ھەر سىيۈگەن لى خۇيەۋە دانا . (۱۰) رۇزى تر لە

جىڭادا كەۋت و چاك بولمىدۇ . ئىدى مەش چوۋەۋە سەر دوكان و كەۋتەۋە كاسى كىرە .

تېۋىپ يەكەن : لە دوكان دانىشتەۋەم . كۆيەلەيەكى رەش ھاتە بەر دوكانەكەم . سەرتەج

دەمەم يەكەن لەم سىۋانەم پى يە . كە بۇ رەنكەم ھىنا بولۇپ . يارى بىن تەكرد .

مەش لىم پىرسى :

لەم كۆيەلەم رەش ... ئەم (سىيۈ) تە لە كۆي كىرى . تاكو مەش بىچەم بىكەم ؟!

نەۋىش يە يىكەننەۋەم وتى :

لە ئىستەكەم دەرگىز . ماۋەيەك لەمەۋىيەش لىرە نەۋەۋەم .

نەۋەۋە چوۋم بۇلەي و ئەم سىۋەم پىلەم و لىم پىرسى : ئەم (۲) سىۋەت لە كۆي بولۇپ ؟

ئىستەكەم وتى :

مەنەكەم بۇ ئەم سىۋانە گەشتەۋەتە شارى (بەسرە) و (۲) دىنار پىلەۋە و بۇ

ھىناۋەنەۋەم ؟ مەش كە ئەمەم بىست . دىنا لەبەر چاۋم ئارىك بولۇپ . دوكانەم داخست و بە

بەلە بەرچە مال بولمىدۇ . ھىننە تەۋەۋە بولۇپ . مەشكە لە سەردا نەۋەۋە ، كە سەبەردەكەم

بۇ سىۋى لە مەكەمدا ماۋەنەۋە .

لە رەنكەم پىرسى : كە سىۋى سى يەم ؟

نەۋىش وتى : نەۋەۋەم

سەم (كۆيەلە) رەش راست دەرچەۋە . چوۋم چەۋەيەكەم ھىنا و رەنكەم دىنا رەۋىنا و

چوۋم سەرسىگى و كەۋتە چەۋە لىدانى سەرىم پىلەمدا . خەستە (نەۋەۋە) يەكەم .

بە قۇبچەكان نام خستەوۋە .

پارچە قەرشىكەم ھىنا و تىم پىنچا و دووريمەوۋە . سىندوۋىتىكەم بۇ ھىناۋ تىم خستەوۋە .
بە دەستى خۇم قىزىم ئايە رووبارى دىچەلەوۋە .

بۇ خاتىرى خوا ، (مىرى مۇسلمانان) ... پەلە بىكە لە لە (سىندارھان) م . زۇر لە لە
پىچىتەوۋى ئەو دىنلەتەرسەم ! چۈنكەكە گەرامەوۋە مال سەيىر دىكەم گۈرە گەورەكەم
ئايىكى دىگىرى ولىم يىرىسى ! بۇچى دىگىرىت ؟
لە وەلامدا وتى :

سىۋىكى ئايىكەم ھەلگىرت وېرىمە كۆلۈن . لەگەل مىنلانىلاريم پىندىكەرد خىلەلەرى
كۆيلەمەكى رەشى بىزىز پەيدا بوو .

كە (سىۋى) ھەكى بىنى لىنى بىرسىم : ئەمەت لە كۆى بوو ؟
مىنىش وتم :

ئايىكەم چوۋە لە شارى (بىسەد) بۇ ئايىكىمى ھىناۋدا (۲) سىۋى بە (۲) بىلار كىرەوۋە
كۆيلەمەكى ... سىۋىكەنى لى سەندىم . زۇرىش گىريام بە ئايدا .. تەيىنەمەوۋە . لە تەرس
ئايىكەم خۇم شاردەوۋە . ئەمەلەم بىت . ئىستاش : ئىتوارەيەو لە تەرسانا گەرامەوۋە . توخا
بەلە كىيان بۇ ئايىكەم مەگىرەوۋە ! با ھىنەكى تەنەخۇش و بىنەئىز نەبىت .
كە تەمەم بىست بۇم دىگەموت (كۆيلە) رەشەكە بۇختانى بۇ زەمكەم كىرەوۋە ، تروۋ
گىرەوۋە ئەمىش لەخۇرا .. زەمەكى خۇم كۈشتوۋە .. زۇر زۇر گىريام . ئەم پىرەمىرەمەش كە
بىلەن (۵) رۇز تەمەنەمان بۇ گىرت . تا ئەمەش ھەر بىناخىن ، ئەمەش بىلەن ئەو
كۆيلەمەوۋە . روۋى نا . ئىستاش توو ، كۆزى بىلەنلەت ، بىن ئەو زە ئىلەم ئى بە .. زوۋكە
با بىكۆز !

خەلپە (زۇرى بىن) سەيىر بوۋا وتى ، ئەو (كۆيلە) رەشە تەبىت .. كەس لە سىنلارە ئانەم .
زۇر كىرە (جەقەم) و ھەرمالى پىنا ، ئەو كۆيلە رەشە بوختان جەقەم ، بۇ پەيدا
بەلە بى سەرى خۇدا نا و جازا بە قەمەت بوۋا وتى ،
تەمەش مەنەلەكى تروۋ مە .. ھەمەو جازاگىش (كۆز) بىلەنلە ئايىكەمىمە !
جا ئەو چۈن تەبىت ئەمەلە دەستى بىستىم بىن دىكەنە مەرجەگىشەمەوۋە سال ھەر (۲)
رۇزى جوارەم . خەلپە ئايى بە شۇش و بىلەن وت .
خەلپە زۇر تەمە بۇم .. تەبىت ، ئەمەش ئەمەش بىكەنە ئىلارە و لە (سىۋى)

جەمغەزەر كە ئەمەي بېيىست دايە پىرمەي گىريان و مال و مئال و دانىشتوانى كۆشك يە
دوايدا. باۋىشى كىردە كچە بچكۆلەكەيدا، كە لە ھەممويانى خوشتر دەويىست . بىە خۇيموۋە
ئوۋساندوۋەستى كىرد شتىكى خىر لەگىرفانىدايە !
لېيى پىرسى : ئەۋە چى يە لەگىرفانتدا ؟
كچەكە وتى :

بابە گىيان ئەۋە سىۋىكە، رىتجان ى كۆيلەمان بىە (۲) دىنار پىنى فرۇشتم و (۴) رۇزە ، يىمما
جەمغەزەر بىەمە دلخۇش بوو و (سىۋ) مەكى دەرھىنا و وتى :
خوايە .. ھەر خۇت كارسازىت !
(رىتجان) ى بانگ كىرد و پىرسى : رسوا ... ئەم سىۋىت لە كۆي بوو ؟
كۆيلەكە وتى :

بىە خوايە .. گەۋرەم .. درۇ باش تى يە ، (۵) رۇز لەمەۋپىش . كۆلەنە و كۆلەن دەگىرام .
كۆمەلنى مەتالەم بىتى يارىيان مەگىرد . يەككىيان ئەم (سىۋ) ى پىن بوو . مەنىش زلەمەكەم
لېنا و لېم سەند .
ئەۋىش شاۋارى كىرد :

ئەۋە ھى دايەكە ئەخۇشەكەمە ۋەھزى لى كىردىۋو . باۋىكە گەيشتوۋەتە (بەسرە) و (۲)
سىۋى بۇ كىيۈە بىە (۲) دىنار . مەنىش ئەم سىۋىيانم لە دايكەم دىۋو ، تاگو يارى پىن بىكەم .
دەستى كىردە گىريان .

مەنىش كۆيۈم ئەنەيە و ھىنامەۋە . ئەم كچە بچكۆلەيەي تۇيىش لېيى كىيەۋە بىە (۲) دىنار ،
ئەمە بوو بەسرەھاتى ئەۋ (سىۋ) ە .

(جەمغەزەر) ئەمەي بېيىست ، سەمىرى لەم گىرەشنىۋىنىيە سوۋرما !! خەمى بۇ (رىتجان)
خوارد و دلخۇش بوو بىە رىزگار بوۋنى لە چىنگى خەلىقە و ئەمەي وت :

كىشەت لەبوۋنى گەرخزمەتكارىن رەنگە بىرىنت زوۋ بىە زوۋ چارىن

بەلام رۇخى تۇ يەك كەسى دەۋى بىنئەۋ كەس ئىيە بىە دۇست و يار بىن

قۇلى گىرت و بۇ لاي خەلىقەي بىرد . بەسرەھاتەكەشى بۇ گىرايەۋە .

خەلىقە ھىندە پىكەنى و سەمىرى سوۋرما كە قەرمانىدا : ئەمەش بۇ مېزۋو بىتوۋستەۋە !!
جەمغەزى ۋەزىر وتى :

جا.. ئەم بەسرەھاتە . ئەي سەمىرى مۇستەئان - كەي بىە ھىندەي چىرۇكى تۈرمەنىش

ۋەزىرى (مىس) و شەمسەدىنى بىراي سەرسۋور ھىندەرە !! ؟

(خەلىقە) وتى :

ئەرموۋ .. بىنرەئىن كامەيە : ئەۋەي ، لەم چىرۇكە غەجەب تىرە ؟

جەمغەزەر وتى : ئايگىرەۋە ، تا ئەم كۆيلەمەم لە كۆشنى رىزگار بەكەيت

خەلىفەش وتى ،
گەر لەم بىسەرھاتە خەجايىب ئىر بوو . ئەمى دەمەوۈ بە خۇت ، گەر ئەم . (كۆيىلە اگەت
دەكۆزەم .

جەمەتەر وتى ،
ئەمى (مىرى مۇسلمانان) . لە سەردەمى كۆت ، زەمەنى جازان . ئە (مىسر) تا يەيدى بوو .
يەك سولتان . دادوور و لىزان . ھاونىش زىللىان . پەنەمى ھەزاران .
يەك وەزىرى يە تەگىرى . رۇشتىرى ھەبوو . (بىر) بوو . تەمەنى ھەرە سالاڭىكى بىرى
بوو . (۲) كۆرى بوو . بىن وئەنە بوون ئە جۈاڭىدا . گەورەكەمىيان ئاوى (شەمس الدىن محمد) و
بىچۈكەمەيان (نورالدين غەلى) .

بىچۈكەمەيان زۇر شۇخ و زىر بوو . زەمان شىرىن و بە تەگىرى بوو . ئە ولتاتىمۇ دەمەتە
ئەمى بۇ راۋىز بىن كەردىنى (كە باۋكىيان مەرد . سولتان زۇرى بىن ناخۇش بوو . ھەردوۋكىيان
لەمخۇى ئىزىك كەردەو .

سامانىكى زۇرى بىن بەخشىن و وتى ،
مەن لە جىنى باۋكتانم و سەر لە خۇتاتان تىك مەدەن .
ئەوانىش كەردەمىيان بۇ بىرە . مانگىك . تەمەزىيەيان بۇ باۋكىيان كەرت .
پاشايش ھەردوۋكىيان كەردە وەزىر و ئە جىنى باۋكىيان دىلتان . كەلەر گەشتە ئەمەدى كەسولتان
سەمەرى بىكرەيە . يەككىيانى لەگەن خۇى دەبەرد .

شەمەك كە ھەردوۋكىيان بىكەوۈ بوون . رۇزى دواتر سولتان دەبوو . سەمەرىكى دۈور بىكت .
گەتوگۇيان دەكردو بىرا گەورە بىرا بىچۈكى وتى ،

ھەردوۋكىيان لە يەك رۇزدا . ئۇن بۆتىن .

بىرا بىچۈك لەۋەلامنا وتى ،

لە قەست دەرنەجم و جۇن دەلىيت . بىرا وا بىت .

بىرا گەورە . لە سەرى رۇشت گەر خوا كەردى و زەمەكەمەن بىكەوۈ مەنالىيان بوو .
ئەۋەكەمى تۇ كۆرى بوو . ھى مەنىش كچى بوو . كە گەورە بوون . لە يەكەرتىيان مەرد دەبەرىن .
ئەۋەنىش دەبەنە ئامۇزاي يەكەل .

بىرا بىچۈك بىرسىي : باشە . مەرىي كچەكەت : جى دەبەيت ؟
بىرا گەورە وتى ،

(۲۰۰۰) بىنار مەرىي و (۲) رەز و باخ و (۳) رەنە مەرى و ئەبەيت مەرى لە كۆمەكەت ئەبە ؟
(نورالدين) تەمەنى بىست وتى ،
ئەمە ج مەرىي يەكە . دەكەمەتە مەرى بۇ كۆمەكەم ؟ ئەمى ئازالەيت . ئەمە مەرى

سۈپەس بۇ خوا ھەردوۋكىيان وەزىرىن و ئە يەك پەلە دالەن . بىچۈكەمەن مەرىي كچەكەت .

بىدىتە كۆرۈمكەم !

ئەۋىش وتى : جا ... چى يە ؟

بىرا بچوك وتى : لاى كەس ئەمە ئاڭىرىمەۋە .. ئەمە لەۋە دەجىت كە وتوبانە يەككە
دەجىتە لاى ھاۋرىيەكى بۇ داۋا كىردى .

ھاۋرىكەى دەلى : يە سەرچاۋ ... سىيەنى ومردەۋ .

كايراش ئەم شىعرە دەلىت .

كە بۇشتى جوو و وتيان سىيەنى داۋاكار دەپى ئىدى واز يىنى

بىرا گەۋرە وتى :

لەۋە دەجىت كۆرۈمكەى خۇت لە كچەكەم بە يىمىرخ تىر بىزانىت ۱۱ مەن بىلەزمىم پىنا
ئاتەۋە . كە ھىشتە تۇيش بىيىتە ۋەزىرا ! وىستە دالت نەشكىنەم و يارمەتى دەرىشم بىت !
مادام ئەمە قەستە . كچەكەم ئادەمە كۆرۈمكەت ! ئەگەر كىشى خۇى زىپىشم بىدىتى !
(نورالدين) يىش وتى :

مىنىش كچەكەت داۋا ئاكەم بۇ كۆرۈمكەم .

(شەمس الدين) زۆر توۋرە بوو وتى :

مىنىش راۋى تىم كۆرۈمكەت مىردى كچم بىت ! گەر ئەسەر سەھەر تەبىۋىيە
نەمىھىت بە سەرتا بىرات .. با بگەرپمەۋە .. بىاۋەتى خۇمت بىشان دەدەم .
ھەر يەكەمىان لە سوۋچىكى ژوۋرەكەدا لىتى نوۋست . رۆژ بوۋەۋە (سولتان) سەھەرى گىرد
(شەمس الدين) يە دىۋايەۋە ! گەيشتە (جىزە) ۋەۋىۋە بۇ ھەرمەكان . (نورالدين) يىش
بە توۋرىيەۋە لىتى نوۋست . بۇ يەيانى دىۋاى نوۋىژ كىردى . قاسەكەى گىردەۋە ھەندى پارەى
لى دەرىھىنا .

بىرى كىردەۋى بىرا گەۋرەكەى كەۋتەۋە ... ئەم ھۇنراۋىيەى وتەۋە :

سەھەر دابىران بىر دەپاتەۋە ياداشت دەتۇنى بە ئاۋاتەۋە

ئامۇ بوۋن چاگە ، خەم دەرجوۋىنى بىرۋ وخوۋ مەگرە بە ۋلاتەۋە

گەر ئاۋ بوۋستى زوۋ بۇگەن دەكات گەر رۇيشت بەندە بە جەپاتەۋە

مانگ ئاۋا دەپىت كە لىتى دەروانى ۋىستا خۇى لە بىر خەلك بە باتەۋە

ھەرماتىدا ئەسبە زەرىكى بۇ بىقەن و زىتى مەگەن . سەر زىنە زىمىنەكەى پىنا بىلەن .

ئوۋرەكەى پىنا ھەل بوۋستى ... ئاۋزىنگى يە ، زىۋىنەكەى پىنا شۇر بىكەتەۋە . خوارىنىكى

كەس لەگەل خۇى بىرد و سوار بوو و بە خىزمەتكارەكانى وت :

كەمىك دىم ئەنگە و لە شار دەردەجىم ! كەس يە شۇنەمە ئەگەرپىت .

لە مېسەر دەرجوۋ و كەۋتە دەشتاىى بۇ نىۋەۋى گەيشتە " بىلىمى " ، ئالىكى بۇ ئەسەرەكەى

بىلىدە كىرد و خوارىنىش بۇ خۇى . كەۋتەۋە رى . يىشى تەۋەى شەۋىت گەيشتە شارىكە

پېښ راځي ياندىن كېمې برايمېكي هېڅه له ولاتى ميسر وهزير و دوو كورې هېڅووه . بۇ خۇتان دماښن منيش كچيكم هېڅه . ئامۇزگارى كردېووم ، كېمېكېم بېدېمې يېكېك له كورمېكې . منيش له قسې دمرنه-چووم . ئېستاش ئېم كورمېكې بۇ ناردووم كې دې بېين . له بېگانېش له پېشتره ، منيش كچېكېمې لې مارې دېرېم و پېرۇزېان پېت ... دواتر كمر وېستې لاي خۇمان پېت با بېنېتېمېوې كمر كدرايشېوود ولاتى خۇي با بېرېتېدوود . مېوانهكان وتيان : كاريكي چاكت كردووه .

نېدى قازى و شايېتمېكان هاتنه روو . بوخوورد و دارى عوود ، دائرا ، شېرېنى خورايېووه ، كولاوېرۇزېن كرا . وهزير قمرمانيدا نورالدين بېمېنه كدراو و له بېرگېكې خۇي پۇستې بېمېنېووه . كې له خۇشتن يووهوه و هاتنه دمر... دعتوت مانگې چواردمېه... به سوارى هېسترمېكېهوه بېرمو مالى وهزير چوو و به كېشېتنى دصتى ماچ كد . نهوېش لاي خۇيېهوه داينا و پېتى وت :

سېمېنى : دعتبېمې لاي سولتان ، بېلگو يارمېتېت بېدات . ئېمې هېوالى نورالدين بوو . براكېشى ماومېهك لهگېل سولتاندا له سېمېر بوون كې كدراشېوود نورالدين ي براى نهېينى يېمېووه . له خرمېتكارانى كۇشكى پېرسى... پېيان وت :

كې تۇ سېمېرت كد ، نهوېش سوارى هېسترمېكې بوو . هېتېنى شېمېكى لهگېل خۇي بېر و وتى : بېرېد و(قېلېوبېه) دېمېهوه رۇزېك يان دواتم ، پې دېچېت . كېمېك دېم تېنگې اكس به دوومدا نېمېرېت !

نېدى لهو رۇزموه دمرچووه ، هېوالى نې يېه ! شمس الدين زۇر پېتى تېكچوو ، بېرمارمېكى زۇرى خواردو له خۇيدا وتى : لېمې بېمېوى سېرگۇنې كدردنى بووه ، لهلايېن مېهوه پېويستې بېنېرېمې دووى چووه لاي سولتان و هېوالى سېرھېلگرتنى نورالدين ي براى پېدا... سولتانېش نامې نارد بۇ لاي تونېنېرانى له شاروشارۇچكېكېكانى ولتېمېكې ، كې هېوالى نورالدين بېرسن . بېلام سېمېرى (٢٠) رۇزى سولتان و شمس الدين ، هېتېنې زۇر بوو ، كې نورمېدين ، رى بېكى زۇرى بېرى بوو ، بۇيېه زۇرى بۇ كدراي ، بېلام سوودى نهېوو . كې شمس الدين دصتى له براكېشى شت ، له دالى خۇيدا وتى : لېمېنېنې زۇرېلې بووم بېرامېر لهو ژن هېنان و شوو كدردنې .. تاكو ناوام بېسېرھات خۇيش . دواى ماومېهك ، كچې بازوگانېكى مارې كد . شېرھېلادھستې كدرووه و دېلگې بوو ... پېنېلگې بوو .

چىركى بىرالىدىن جەسەنى نورالدىن

شەھەرمزاد وتى :

دوای ماومىيەك ژنى شمس الدىن كچىكى بوو، جوانىيەكەى كەم وئىنە بوو! ھەرلىك رۇزمىشدا ژنى نورالدىن كورپىكى جوانى بوو. كە دىتوت ئەم شىعرە بۇ ئەو و تراوہ :

قۇرى بىرروویدا پەخش و بلاوہ شەوہ زەنگىكى سەر رووى ھەتاوہ

ئەوخالە رەشەى لەسەر روومەتى گولە (لالە) يە و رەشى تىزاوہ

ناوى نا... بىرالىدىن . باپىرى كە ومزىرى (مىسر) بوو ... زۇرى خۇش دەويست. لە شارد... لە ھەركوچە و كەناردا . سەرەخان راخرا . ومزىرى بەسەرەش ، نورالدىن ي بىرد لى سولتان و كرنووشى بۇ بىرد و بە زوبانىكى پاراو... شىرىن و رەساو .. ئەم شىعرە بىر

وت :

ھەر پاينەدار بىت خاومنى سايە بىمىنىت تاكو دنيا دنيايە

تا رمز و باخان بە بولبولان بىن بژىت بۇ ئىمە بە شادى خوايە

سولتان لەبەرى ھەستا و سوپاسى شىعرەكەى كرد و پرسىي : ئەم لاوہ كىيە؟

دوای ئەوۋى ومزىر وتى : بىرازامە .

بە سەرەتەكەى لە نووگەوہ بۇ كىرپايەوہ .

سولتان پرسىي : ئەمە ، كام بىرازايەتە؟! ئاخىر كە ئىمە ھىچمان لەم بارەيە؟

نەيىستوۋە؟

ومزىرىش وتى :

گەورەمان .. ئەى سولتان .. بىرايەكەم لە ولاتى مىسر ، ومزىر بوو و ئىستا مردوۋە . بوو

كورى لە دوا بەجىنا .. گەورەكەيان خرايە شوئىش باوكى و بوو بە ومزىر . ئەمەش كۆرە

بىچوۋكەكەيتى و ھاتوۋتە لى من . منىش سوئندىم خواردوۋە كچەكەم بەم لەبىت .

نەيىنم بە كەسى تر . ئىستاش زاوامە و ھەرزەكارە ! ئەوۋقا منىش بىرم و گوئىم گران بوو

و بلاوہ بىرم . ئەم لاومىش بىرازامە و مىردى كچمە ... خوازىارم بىخەيتە شوئىنكەم !

بىكەيت بە ومزىرى خۇت ! ئەمىش پىاۋىكى تا بلىنى زاناو بە تەگبىرە .

سولتان .. سەرنجىنا و بەلايەوہ بىر ورايەكى باش بوو . دواتر بە ومزىرائى ئىستاند و لە

جىنى دايىناو رىزى گرت و پاداشتىكى باشىشى كرد . ھىستىرىكى خۇى دايە و موۋچە و سەر

موۋچەى بۇ بىرى يەوہ . (نورالدىن) پىش دەستى پاشاى ماچ كرد و سوپاسى كرد .

بە دلىكى خۇشەوہ گىرانەوہ مالەوہ و وتيان ،

ئەمە بىن و ھەدەمى كورەكەيە .

بۇ سەيىنن بەيەنى ، چوۋە لى پاشا و كرنووشى بۇ بىرد و وتى :

رۇۋان دىت : دىل شاد دەپتەوۋە خەمى ھەسودىش زىاد دەپتەوۋە

داھاتوۋوت روون و گەلى رەنگىنە ناھەزىش : رەنجى بەر پاد پىتەوۋە

پاشاش ھەرمانىدا، لە شوۋىنى ومزىرى دابىنىشيت . ئەوۋىش كار و بارى سەرشانى ومكو ومزىر جى بەجى كىرد . كارى ومزىر چۆن بوو ، واى كىرد . سولتانىش ھەروا سەپرى دىمكىرد و لە وريايىيەكەى سەرسام دىبوو ! رۇۋ بە رۇۋ پىتر دىچوۋە دىل يەوۋە . كە دىوام تەواو بوو ، گەپ يەوۋە مال و كارى ئەو رۇۋەى بۇ مامەى گىرايەوۋە . ئەوۋىش زۆرى پىخۇش بوو . واى لىھات ھەمىشە لى سولتان بوو . داھاتى دىمەلت باشتر بوو . موۋجەى سەربازان زۆرتىر بوو . خۇشى بوۋە خامنى مولىك و مالىكى زۆر و پاپۇرى بازارگانى وكۆيلە و خزمەتكاران . تەمەنى بوۋە (۴۰) سالان كە باپىرى مرد .

(نورالدين) تەمەزىيەكى شايستەى بۇ گىرا ، كەوتە پەرومردە كىردى ھەسەنى كۆپى . كە ئەو كۆپى تەمەنى گەيشتە (۷) سالان : ھەقىتى بۇ گىرت كە فىرى خويندىنى قورئانى بىكت .

ماۋەى (۶) سال لە مالمەۋە فىرە خويندىن كرا . (ھەسەن) ىش تا دىھات جىوانتر و ھۆز و شۇخ و شەنگ تر دىبوو . ھەر دىمەلت ئەم شىعرە بەودا ھەلراۋە :

خۆرە وا ھەللى لەو دوو لىۋانە بە خۇشى تۆۋە مانگ لە ئاسمانە

شاۋنى جىۋانىش سەراسىمەيە ! بەرامبەر مەستى : ئا ئەو چاۋانە !

ئا ئەو كاتە ھەسەن لە كۆشكى مال نەچوۋ بوۋە دىمەۋە .

رۇۋىكىان جىلۇبەرگى ھەسەنىان گۆپى و بە سوارى باشترىن ھىستەر لەگەل باۋكى رۇيشتە دىمەۋە . باۋكى بىردى يە دىۋان ، تاكو بىيىنى سولتان . سولتان فرە پى سەرسام بوو . لە رىگايدا خەلگى دىمۇستان تاكو تىر لە بىيىنى جىۋانى ئەم كۆپە بىخۇن .

سولتان دىستى يە سەرى بىرالدېن ھەسەنى كۆپى نورالدين ى ومزىردا ھىناۋ وتى : ناۋ بە ناۋ ئەم كۆپمىش لەگەل خۇت بەيئە .

نىلى زۇرجاران ، نورالدين ى لەگەل خۇى دىمىردە كۆشكى ھەرمانىرەۋايەتى . كۆپە ئەمەنى گەيشتە (۱۵) سالان و باۋكى بەرەۋ پىرى و لاۋازى دىچوۋ .

رۇۋىكىان كۆپمەكى دانا و پىتى وت :

كۆپم ، ئەم دىنايە دىمەۋا . ئەو دىنا دىمىنىتەۋە ، ئەمەۋى ھەنىك نامۇزگاريت بىكەم . لىم تىيگە .

نامۇزگاريتى كىرد ھەلىسوكەۋتى جىۋان بىت . لەو كاتەدا بىراگەى بىر كەوتەۋە ، كە چۆن لە يەكترى دابىران دىستى كىردە گىريان و ئەمەى وت :

گەلىنى دووريت كە ئاۋا : دىمەكەين ئەدى پەنامان لە بۇ كى بىيەين

بە تەتەرماندا سكالامان نارد تا بە پەرۋشى دىل خۇ بگەين

وشك بووينمەۋە بە خەمەت ، ئىستا
ئەي ئاندىلار ، دوورەدەست ئەۋا
ئوقىمى قىزىمىسى سۆزى دورىچىگىن
بۇ ۋىنەت ، دىل ۋىگىن دەلەن (جىگىن)

رووى كىردە كۆرەكەي و وتى
ئانگىلار بە... ماست ۋەزىرى ۋلاتى (مىسر)
خۇم ھەلگىرتوۋە ، زۇر مەبەستە ، كە ئەم ھەۋالە لاي خۇت بىتوۋسىتەۋە . (بىرلەشكەن)
كەغەزى ھىنا

باۋكەش ۋەرد ۋەرد بىسەرھاتەكەي دەگىرپەۋە و ئەۋىش دەپنەۋسىمەۋە .
رۇزى ۋەن گۈستەۋە ھاتتە بىسەردى نوۋسى ، تەمەنەش كە لە خوار (۴۰) سالتەۋەۋە
كەغەزەكەي ئوشتانەۋە و مۇرى كىرد و وتى ،

كۆرەكەم ، ئەم نوۋسىنە مېزۋى تۇ و يەنەمالەكەتە . گەر توۋشى ئوشتى بۇرۇت .
بەگىرپەۋە مىسر و بەگىرپەۋە شۇن ئەۋ مامەيتدا . تىنى بەگەيەنە كە مەن ئەم ئامەيەنە بە
ئەسە ئەۋەۋە مردوۋ . خەسەن بە دەم گىرەنەۋە ئامەكەي لە قوماش گىرت و دوۋرى پەۋر .
باۋكى وتى :

(۵) ئامۇزگارىت دەكەم . تەكايە پەيپەۋەيان بەكە .
يەكەم ، نوۋرە پەيپەۋە بە و ھىندە تىكەلى خەك مەبە ، تەكو بىنەۋى بىت ، شەپەكە
لەپەرە دىلەت :

ئىيە سەرنەت بۇ رابىكەش
نوۋرە پەيپەۋە بەۋ مەجۇ سايمى كەس
بۇيە بىم وتى : سەرت نەمەش
بۇۋە : كۆرەكەم .. شۇن كەس مەكەۋە با زەمانە شۇنەت ئەكەۋەت . چۈنكە زەنە
رۇزىك لە تۇيە و رۇزىكى دى بەرھەلستە : شاعىرىك وتوۋپەتى ،
ئەۋدى دىتەۋى پەلە مەبە لىي
دەستى خوا سەۋۋى ھەۋۋە دەستانە
ئامۇزگارى سى يەم :
بەزەپەت ھەۋۋە : ئىپەر ئاترىش
زۇردار ، زۇردارىك دىتەۋە سەردى

كەم دوۋ بەۋ ۋەز لە ئاتەۋەۋى يەكەلى خەك بىنەۋە خەرىكى ئاتەۋەۋى يەكەلى خۇت بە
وتوپانە : زەمان بۈستەت ... سەردە ھەتە :
شاعىرىك وتوۋپەتى :

كەتۈگۈ زىۋە و بىنەككى زىۋە
لۇمەي بىنەككى خۇت بەكەت ، جارى
چۈرەم ، كۆرەكەم (مەي) مەخۇرەۋە ، ئەۋەت شاعىرىك وتوپەتى ،
بىيەلەم قىزى دا ۋە ھەز زوۋ مەبە رىشت
ئەۋ (مەي) يە رىكەي راست ۋەن دەكەت
چۈنكە خەستەي يە بەر پەلارى گىشت
دەركەي ئازاۋەش دەختە سەپەشت

يېتتەم ، پارە و سامانت بېبارقۇزە .. نەمىش تۇ دەپارنىزىت . بە ھەرقى مەدە .. تاكو
 بۇيۇست بە كىساتى سووك و خۇيرى نەمىت . نەمىرھەمە مەرھەمە شاعىرىك وتۇمىتى ،
 گەرسامانم بوو ، ھاۋرىم ھەزارە بىن ھاۋرى دەم ، نەشم بوو پارە
 بۇي خەرج بىكەم لە ھەورو بەرە سوودم بۇي نەما ، پىشت لە ھەۋلە
 تا . گىلى دەرجوو ، ئامۇزگارى (بىرالدىن) ھەسەنى كىرد ، دواتر سولتان دى و رەسى
 نەمىزىمى كىرە خۇي . تاكو (۲) مانگ بىرالدىن ھەسەن تازىمبارى باۋكى بوو ، نەمىزىمى
 سەرى ھەكەمەن و نە بۇ لى سولتان (بۇيە) سولتان (لىس تۈۋرە بوو - ھەرمەنى بە
 بۇلىسا - دەستىان كىرت بە سەر مولك و سامانىدا . دىۋانى ھەزارەتەكەش مۇز كرا .
 جىگىرەكە ھەرمەنى بۇ دەركىرد . بىرالدىن بىگىرەن و بېيەنە بەردەم سولتان ، لە ئىۋان
 سەرىمەكەندە ، كۆيەمەكى باۋكى ھەبوو ، كە بەسەرى زانى سولارى نەسەكەكى بوو و خۇي
 گەپەندە مالى بىرالدىن . بىش لەمبەر دەركا دائىشتوو و خەمەتبار و سەرى لە كۆشىدە
 دەمىزى و دەستى ماچ كىرد و وتى .
 گەۋرە كۆرى گەۋرەم .. ھەركەۋە خىراكە لەم مەركە خۇت قوتاركە
 (ھەسەن) گىلى كەۋتە لەرزىن و پەرسىي ، ھەۋالى چىت پىن يە ؟
 نەمىش وتى .
 سولتان رەقى لىت ھەنگرتوو . خۇت رزگار بىكە ... با ، دوى من ھىچت بەسەر نەمىت !
 (ھەسەن) بىش وتى .
 دە... با بېمە زوۋرەم ، ھەمەنىك پارە و پوول بۇ رىنگى خۇم بېمە .
 نەمىش وتى : گەۋرەم ، ھەريا ناكەۋىت ! ھەر ئىستا مال جىن بېيەلە .
 نەمىش بەدەم خۇ ئامادە كىرەمە . ئەمەلى وت .
 خۇت رزگار بىكە بۇنى كىشەت كىرد ھەر ئەۋە تىاجوو كە بەركەۋەت و مەرد
 ھەر شېرى ۋرە بەرزە و مل ئەستووور بە ھىچ روۋداۋىك مىلى نابىز : ۋرە
 نىز بە نامىنى كىرەمەكى دەم و چاۋى شارەدەم و لە مال دەرجوو ..
 ئە رىنگە نەمىست كە ۋەزىرى نوئ ھەلى كوتامەتە سەر مالى ۋەزىرى كۆن . تاكو دەست بە
 سەر كۆشەكەندە بىگىرەت و (بىرالدىن) ى كۆپىشى بىباتە بەردەم سولتان .. تاكو ھەرمەنى
 كۆشەن دەركەت . خەلگەكەش زۇر بەدەخ بوون بۇ پىپاۋچاكى و جۋانىيەكە .
 لېز سەرى خۇي ھەنگرت . تاكو ھەدەرى خوا .. گەپەندە يە خاك و شاۋى باۋكى ...
 لېز جۋوۋ ناۋ گۇرستانىكەۋە .
 كە مەنۋىيەتى دەرجوو ، بىنى لە كىرەمەكى خۇي نوۋسراۋوۋ
 لەى خاۋى روۋىكى جۋان ئەستېران بۇت ھاتنە دوۋان
 لېزان كە تۇ بىلاتىرى و خاۋەندارى ھەموو جىھان

كە بە گۆرستانەكەدا، سووراپمەۋە ، گۆرەكەي باۋكى دۇزىمەۋە .. روۋانىي جۈلەكەيەك كە
لە زىرنگەر دىچوۋ لە سەرى بوو. چوۋ بۇلاي و سەرنجىنا توورەكەيەكى پىن بە .. بېزەك
زىرە تىنا يە .

جۈلەكەكە لە (خەسەن) ى بەسرى پىرى :

گەۋرەم ... ئەۋە بۇ رەنگە تىنچچوۋە ؟

ئەمەش لە ۋەلامدا وتى :

لە خەۋىندا، باۋكەم گەيى سەرنەدانىم لىدەكەت . بە خەمى ئەۋەۋە بوۋم : شەۋ دىزىت
تەگمە سەر گۆرى باۋكەم .

جۈلەكەكەش وتى :

باۋكە چەندىن پاپۇرى بۇ بازىرگەنى ئاردوۋە و ھەنلىكىيان گەراۋنەتەۋە . مەش ئەۋە
(۱۰۰۰) دىنارى زىرە دىمەمى . لە خەمى يەكەم پاپۇر، كە دەستەم پىندا گەيەش . ئەسلى
كردە توورەكەيەكە پىر بوو لە زىر .

(۱۰۰۰) دىنارى بۇ زەمەرد و دايە دەستى وپى وت :

تۇش كەغەزى يەلگەي فرۇشتەكەم بۇ مۇر يەكە .

(خەسەن) ىش لە ۋەرەقەيەكە نوۋسى :

مەن كە (خەسەن) ى كۆرە (ۋەزىر) م . ھەر پاپۇردى بىگەتە كەنارى ئاۋ، فرۇشتەۋە
بە (۱۰۰۰) دىنار و پارى يەكەيەنەم ۋەرگرتوۋە . جۈلەكەكە لىنى دا و رۇشتە ، خەسەن
سەردەمى يەختەۋەرى خۇي بىر كەۋتەۋە . ئەۋ دەمەي لاي باۋكى بوو و ئەم شىعەرى وت
ھەۋارم : بىن ھەۋارە بىن تۇ . ئراۋسىم ئادىپارە بىن تۇ

ئەدەم بە دۇست گەشاۋە خەبىر ئەمانگى ئاسمان شەۋقارە بىن تۇ

خۇرى ئاسمانى و بە ئاۋا بوۋىت ھەۋار ۋەزىر شەۋگارە بىن تۇ

سەرى نا بە كىلى گۆرەكەي باۋكەمەۋە زۇر گىرىا و خەۋ بىردى يەۋە . مانگە شەۋ بوۋ
ئەمەش مىل لار بوۋە و كەۋتە سەر پىشت بىن ئەۋەي بە ئاگا بىتەۋە . گۆرستانەكەش پىر
لە جىۋەكەي مۇسلمان .

(جىۋەكە مەن) يەكە ھەتە زوۋر سەرى و سەرى لە جۈانى سوۋرما بوۋا

لە دلى خۇيە وتى : يەنا بە خوا... ئەمە دەلتى لائانى نىۋ بەھەشتە ..
ھەرى و بىلەك بوۋەۋە .

لە ئاسمان دىۋەكى بىش و لىنى پىرى : لە كۆۋە ھاتوۋىت ؟
نىۋە وتى : ھەر لىرەم .

ئەمەش پىرى : ئەگەلەمە دىزىت ... تا ئەۋ لاۋە نوۋستوۋەت پىشان بىدەم ؟
دىۋەكەش وتى : با بىرۋىن !

شۇنچە بولمىدۇ ، بۇ گۆرۈشتەكە .
كە گەيشىن (جۈڭكە مىن) يەككە پىرسىي ،
لە زاپىتا جۈڭى بەم شۇيىمىت ، يېنىيۈە ؟
دېۋىش وتى !

يەنە بىخۇلىيە ئەمە تەك وېش وېنەيە ! خوشكى رۈش مەيشىن بىدە جىم دېۋىش بۇت
بىگىر مەۋە
جۈڭكە مىن وتى ! ھەرموۋ .

دېۋىش وتى !
تا ئەم لاۋە جۈڭىم ، لە ولاتى (مېس) دېۋە . ئەۋىش كىچىكە تەمەنى دەۋرۈپەرى (۲۰)
سالاۋە و كچى (شەمس الدىن) ۋەزىرە . كە (سولتان) جۈڭى و شۇخ و شەنگى ئەم كىژى
بىستۈۋە ئارۋۇرى يە دۋى ۋەزىرى باۋگىناۋ پىنى وتوۋە !
بىستۈۋە كىژىكى جۈڭى و ئايىت ھەيە . بۇيە خۋازبىنىت لىن دىكەم بۇ خۇم .
ۋەزىرىش وتوۋىمەتى !

گەۋرەم . سولتان .. لىم بېۋورە و بەزمىيەت يېمەنە بېتەۋە . خۇت دەزانىت (نورالدىن)
بىرام ھەپەشم بۈۋە ، لە ۋەزارەتەنە ، دۋاتىر سەرى خۇى ھەلگىرت . كاتى خۇى باسى
مەنلەككەنەن و شوۋكردن و ژن ھېنانىيەنمان كىردۈۋە ... ھەر ئەۋىش بۈۋە ھۇى توۋرە
بۈۋى و سەرھەلگىرتى . مەيشى ھەر لەۋ رۇۋدە ئەم كچە لە دىك بۈۋە سۈيىندەم خۋازدۈۋە
كە لە بىزەكەمى مازە بىكەم . كىژى زۇر ھەن سولتانى گەۋرەمان مازى بىكات .
سولتان ئەمەنى بىست زۇر توۋرە بۈۋە و وتى !

ئەسكىرى دىكە مىن داۋى كچى تۇ بىكات ، بەم بىيانوۋە ، پىرو بۈۋچە دىست بەرۈۋىدە
نەيىتە ؟ مەرج بىت ، دىيىت كچەكەت لە خۋىپى تىرىن خىزمەتكار .. مازە بېرەم ... !
بىنا كۈيىتەمكى ھەبۈۋ لە پىشت و لە بېشەۋە (ھەموۋر) بۈۋە . ھەرمەنىيەن ھېنايان و
ھەر بە زۇر كچى ۋەزىرىيەن لىن مازە بېرى ! بە دەم كالتە جاپى و لاۋرتىۋە كۆيىلەمەن كىردە
گەۋرەۋە ! لەۋلەشەۋە كچە ۋەزىرى بۈۋە دىگىرىا . تەنەنەت نەيەنەشت باۋكى بۈۋەكەش
ئەنە بىشا ! ھەموۋرى زاپىش ھېندە ئاشىرىن بۈۋە .. لە وېنەنى نەبىنرەبۈۋە
(جۈڭكە مىن) وتى !

با .. ئەم لاۋە ھەلگىرىن و بىيەين بۇ لى ئەۋ كچە ... تا بىزانىن كامىيان جۈڭىتەرە ؟
دېۋىش وتى ! زۇر باشە . ھەر ئىستە ئەم كۈرە ھەلگىرم و دەرۋىن .
لەمى و (جۈڭكە مىن) بەدۋىيەۋە . كە گەيشىنە (مېس) كۈرە خىستە سەر سەكۈيەك .
كە كۈرە خىيىرى بۈۋەۋە . سەپىرى دەۋرۈپەرى كىرد . بۇى دەرگەۋەت ئەم شۈيىنە شارى (بىسەر)
لى يە . وېستى ھالار بىكات .

دېۋە دەستى نا بە دەمىدا و وتى :
دەمەۋىت كارىكت بۆ بىكەم . ئەم مۇمە داگىرساۋە بىگرە و تىكەلى خەلكەكە بىمە بىچۇ
گەرماۋەكەۋە .

لەگەلىان بېرۇ... تا دەگەيتە ھۆلى بووك . بىن تىرس : بىچۇ لى راستى زاۋا
قەمۋورمەۋە.. دابىنىشە .

ھەر كە گۇرانى بېز ... شاپاشى كرى .. دەست بىخە گىرھانت : بېرە لە زىر .. بۇيان ھەلبىدە
مەترسە .. گىرھانت ، پىشت بەخۋا، ھەمىشە پىر دەبىت لە زىر ..!

كە (بىرالدېن حسن) ئەمەلى لە (دېۋ) مەكە بىست پىرسى :

ئەم كىزە چى يە ؟! ھۆلى ئەم چاكە كىرنە چى يە؟

جوو و مۇمىكى داگىرساندو خۆى كىرە بە گەرماۋدا.. ھاتە دەرو ھەمۋورى بىنى سۈرى
ئەسب بوو . ئەمىش جووۋە ناو خەلكەكە ، كە ئەو جوانى و شۇخ و شەنگى يەى بىرالدېن
يان بىنى و ئەو بەرگە جوانەى لەبەردايە . ھەر (گۇرانى بېز) بىنى پىنىدا ھەللىداۋ داۋى
شاپاشى دەكرد . ئەمىش دەستى دەبىردو زىرې بۆ ھەل دەدا . خەلكەكە سەرىان سوورما..! بە
دەم رىگاۋە ئاھەنگ بوو تاكو گەيشتە بەردەم كۆشكى ۋەزىر .. دەرگاۋاشان ئەيانەنىشت .
خەلكەكە ھەمۋورىان بىچە ناو كۆشك . بۇيە رىگەيان ئەدا (بىر الدېن حسن) بىنى بىچىتە
زۋورمەۋە .

گۇرانى بېزان بىلدەنگ بوون و وتيان : ئەم لاۋە ئەكەنە زۋورمەۋە : ئىمەش ئاچىنە
زۋور . چۈنكە .. زىرې و پارىچەكى زۋورى شاپاشى كىردۈۋىن .
شەرە ئادەستى كىرەشە ۋەلەك بوو .. بىنەنگ بوو .

شەۋىس ۲۳

شەھىزادە وتى :

ھەر كە جوۋنە ھۆلى ئاھەنگ . (بىرالدېن حسن) لە بەرامبەر بووك و زاۋا دانىشت .
زىان و كىزانى ۋەزىران و پىاۋانى دەۋلەتەش بە درىزى دوو رىز دانىشتبوون . ھەر
ئافىرەتلىك بەجەى بە سەرمەۋە و مۇمىكى داگىرساۋى بە دەستەۋە بوو . رىزىگانىيان لە بەردەم
بووك و زاۋاۋە تاكو ئاۋدراستى ھۆل درىز بىۋوۋە . گۇرانى بېزان سەرمەۋى جوانى يەگەى
ئەو بەخشتەى يەشيان لى بىنى بوو .

بە كەنىزەكە مۇم بە دەستەگانىيان وت :

بەزىرەى ئەو لاۋە بىكەن . چۈنكە ئوقى زىرې و پارىچەكى كىردۈۋىن . نىزى خرابىش بۇزاۋا
بىكەن .

گۇرانى بېزان لە تەپل و دەفیان دا.. گۇرانىيان چىرى . كچە ۋەزىرىش بە رازاۋەىى لە ئىۋاندا

بوو. ملوانكەى زېږى له گەردندا بوو و كراسنىكى لىبەردا بوو. وښى شېر و پلنگى زور
جوان و بالندى به ناوى زېږ لىسر نمخش كرابوو. ملوانكەىمكى له مل دابوو. يممىش و
به (نقىم) دازا بووه. كه باس همزاران ديار بوو و همسرىش شتى وى لىبوو. بووكمېش
دوتوت، مانگى چواردىه.

ژنان جورىك سمرنجيان دىدا... دوتوت، سمېرى نىستېره دىكەن. (بىرالدېن حسن
ى بىسرىش سمرنجى خەلكەمكى راكېشاپوو. (قەمور) ى زوايش، پىشت گوى خرابوو.
دېكوژايموه بۇيه كموتېووه تارىكى يموه.

لىبەردىم نىمېشدا، مۇمىكى زور داگېرسابوو... كه سمرنجى كچه مامېدا... دلى خوښ بوو.
بووكمېش كه (بىرالدېن حسن) ى بېش نىم نزايمى كرد.
خوايه بېكه مېردىم لىو كور... نىكو لىا نىم قەموررد!

ديارى و تىداركېيان دايه بووك. زواى (قەمور) ىش لىمولوه بىستكو بىن كىس. كه
ناهمگ لىمولو بوو و هوډ و كوشكېيان چوډ كرد. تىميا (بىرالدېن) و (قەمور) ى زوا
مانوه. بىرېووك و پېنخىسوو... بووكېيان بىرده ژوورىكى دى بۇ لىموى نامادى كىزادى
بووكېنېى خوښ بىكەن.

(قەمور) ى زوايش.. له (بىرالدېن حسن) چووه پېش و پېى وت.
بىخېر هاتېت، چاكه و پياومتېت دياره و نېدى بۇت هميه بېرۇيت.
لېوېش وتى: بىم الله.. همستا و له مال چووه دىر.
دېوكه لىبىر دىرگا گرتى و پېى وت:
بىرالدېن.. بوسته!

كه قەمور له كىزادى بووك و زوا هاته دىر. تۇ بچو ژووردوه كه بووكى پىرسى: بلى
من زوام.

پاشا لىبىر جاو و نظوس نىمى كردوه. (زوا) ى (قەمور) ىش سىركارى خىزمىتكارانه.
كه لىمان سىرگىرمى گشتوگۇ بوون. سىركار هاته دىر و بىرمو ژوورى كىزاهه، چوو.
(دېو) كه خوى كرده حموزى ناوكەدا و له شىوې مشكېكا هاته دىر و وتى:
زېك..

قەمورېش وتى: چېته؟

مشكه كه گورمىر بوو و به هېندى پشېلمېمكى نى هات و وتى:
مياو... مياو...

خوى گورمىر كرد بۇ هېندى سىگىك و وتى: وىو... وىو... وىو.
سىركارى قەمور ترساو وتى: بېنچىنگ به... نىگېت..!!

سەگەگە خۇي گەورەتر کرد . بە ھىندەي (جاشوولکە) يەك و کەوتە زەپىن .
قەموورى گەورە سەرکار بېزار بوو و ھاواری کرد : فریام بکەون !!
جاشوولکەگە خۇي گەورەتر کرد . تا بوو : گامیشیک ! ددانەکانی لى جىر کردمو
ھەر وەکو خۇمان قەسەي کرد و پىي وت :

قور بە سەرت ...!

ھەموو جەستەي قەموور کەوتە لەرزىن .

(گامیش) پىي وت :

گەرايت گەرايت ... کەس نەما مارەي بکەيت ، ئەم کىژە نەبىت ؟

(قەموور) ، بىجنگ بوو .

دېوگە خورى بە سەريدا : قەسە بکە با نەتخەمە ژىر گل .

سەرکاری قەموور وتى :

بە زۆر لىيان مارە بريم ! ئىستاش (تۆبە) بىت لای خوا و تۆ .

(ديو) مەكە پىي وت :

سویند بىت ، ھەر لە ئىستاو .. تاكو سەيىن ، رۆژ ھەلەيت لىرە بچوليت و كەس تى

بگەيەنيت دىكوژم ! كە رۆژ بوووە . يەكسەر لەم كۆشكە دىچىتە دەرەو و جارىكى دى

ناگەرييتەو . منيش تاكو بەيانی شەونخوونى دىكىشم ، بەديارتەو .

(قەموور) لەترساندا وتى : بەسەر چاو .

ئەمە بوو : بەسەرھاتى قەموور . بەسەرھاتى (بىرالدين حسن) ي بەسرى . بووگە و

پىرمزنى پىخەسوو و خويان کرد بە كەزاویدا . پىرمزە لەبەر دەرگا مايەو .

دواي كەمەك ھاتە دەر و وتى : ھا ئەوھش پەرۆى روو سوورى .

ئەمە بەسەرھاتى بىرالدين حەسەن و كىژەي ئاموزاي بوو .

(ديو) مەش بە جىقە مەي وت :

ھەستە ئىلى بەرەبەيانە ... با (بىرالدين) بىيەنەو شوئى خۇي .

(جىقە مەي) بىرالدين ي ھەلگرت و فرى و دىوش بە تەنىشتى يەو . فرىن .. فرىن

.. ھىندىيان زانى بانگبېزان ، (حى على الصلاة) يان بوو . خوا رىيدا بە فرىشتەكان بەردى

گراوى بگرنە دىوگە . دىو سووتا و مرد . (جىقە مەي) يەش بە بى زيان قوتار بوو .

قەدەرى خوا وابوو ، لە شام لەبەر دەرگاى مالىك ئىشتەو . (بىرالدين حسن) ي دانا و لىي

دا و فرى .

رۆژ بوووە ، خەلکەكە لە ماڵ ھاتنە دەر و ھەر يەكە بۆ سەرکاری خۇي . سەپىريان کرد

وا لاويك بە شەروال و جلو بەرگىكى جوانەو لەبەر دەرگايمەكدا پىرخەي دىت !! چونكە

ماندوى دوينى شەو بوو و بە ھۆي ناھەنگەكەو تىر خەو نەبوو بوو!

دەتەرسان! كە بېنىيان (بىدرالدىن) چوۋە ئاۋ دوكانەكەى . دوۋر كەۋەتتەمۇدە و ئەمۇ ئاۋمەن
چۆن كەرد .

خاۋەن دوكان ئەمۇ شۇخ و شەنگى و جوانى يەى ئەمۇ لاۋەى بېنى چوۋە ئاۋ يەمۇ .
لېنى پىرسى !

لەكۈنۈ ھاتوۋىت؟ يەسەرھاتى خۇتەم بۇ بېگىرەۋە . تۇ جېنى خۇتە لە دالەم كەردوۋىتەمۇدە
(بىدرالدىن) ايش لە ئوۋكەۋە سەرھاتى خۇى بۇ گىرەپەۋە .
جېشت لېنەر وتى !

ئەى .. (بىدرالدىن) اى بىرپىز ، ئەمەى تۇ وتت ... سەرسوۋپەنە و شىتىكى ئامۇيە !
بەلام كۆرۈم لەمەۋدوا باسى مەكە . با .. نەئىنى بېت .. تا خوا دەروۋىمەكت لى دەكتەۋە . لېرە
لاى مەن بېنەۋە ، مەن كۆرۈم نى يە و دەكتەمە كۆرى خۇم .
(بىدرالدىن) ايش وتى : جى دەلئىت وا دەكەم .

(جېشت لېنەر) چوۋە بازار و بىرگى جوانى بۇ كرى و پۇشتەى كەردەۋە . بىردى يە لى
(ھازى) و شايمەنى دا كە كۆرى خۇيەتى ! ئىدى رۇزانە لە دوكانەكەمۇ لە سە رەفلىنى
جېشتخانەكە دادەئىشت و پارەى ۋەردەگرت . يەم شېۋىيە كارۋىبارى باش بوۋ . ئەۋلەپشەۋە
شاجۋانى ئامۇزاي ، زۇر چاۋەرنى (بىدرالدىن) حسن اى كەرد . بەلام .. ھەر ئەگەرەپەۋە !!
كاتىكى زانى باۋكى خۇى كەرد بە زوۋرداۋ بەزارە ئايگرت بوۋ بىمۇ خەمەى كە سولان
بۇى تروست كەردبوۋ . كە چۆن ھەر بە زۇر كچەكەى لە كۆيەلەيمكى ھەمۋور مارە كەردبوۋ !!
بۇيە لە دلى خۇيدا بىرپارى ئابوۋ ... كچەكەى خۇى پكوزىت . تا لە دەست ئەمۇ نەفرەتى يە
رۇگارى بكت . رۇشت تا كەشتە بەردەم زوۋرى بوۋكەكە . بانگى كەردە ، كچەكەى . بوۋكە
بە روۋىمكى خۇشەۋە ھاتە دەر و كەپۋوشى بۇ باۋكى بىرد .

باۋكىشى كە ئەمۇ روۋە خۇشەى بېنى . بەتوۋپىنى يەۋە پىرسى :
جى يە نەفرەتى دەلئى بىمۇ (ھەمۋور) ە .. خۇشحالئىت ؟!
(بوۋك) ە ، بىزىمەك گرتى و وتى :

توۋ خوا با .. ئىدى بىس بېت .. دۋىن ھەر دۋىن بوۋمە گالتەجارى ئەمۇ خەلگە بە
ھۇى ئەمۇ سەركارە (ھەمۋور) ەۋە ، كە نىنۋىكىكى مېردەكەم ناھىئىت . دە ئەمۇ كۆرە ،
ھەمۋورەم بىر مەخەۋە .

ئەمۇ (۱۰) دىنارى كرىنى خۇى ۋەردگرت و رۇشت .. بىرپىنى خۇيەۋەمۇدە مەنىش چوۋمە بەردەۋە
دەروۋەم مېردى خۇم دانىشتوۋە . ئەمۇ لاۋەى كە ھىنەجى شاپائى زېر يەسەر گۇۋاشى بېزائىنا
ھەللا بوۋ و ھەزارانىشى دەۋلەمەند كەردبوۋ . باۋكى كە ئەمەى بېست بەرجاۋى تارىك بوۋ .
ھاۋارى كەرد بە سەرىدا ، بىن رەۋشت ... ئەمە جى دەلئىت ؟! بىر و ھۇشت لاى خۇتە ؟
كچەش وتى :

بېشە ... جىگەرت بېرىم! ھېندە خۇت بىە گەورە مەزەنە... بىم نىزىكەنە مېردەكەم
ئەگەر ئىتەمە و دېتەمەتت !! خۇت بېچۇ بىچ و بىناۋى كېشەكەمە .

باۋكە چوۋە . ئاۋ كەزەۋى بوۋك و زاۋاۋە .

سەرگەزى (قەمۋور) ئى لىم ئاۋەدا بېش، وتى .

خۇ... ئەمە سەرگەزى قەمۋور...!!

بېشى وت : ئىم قەمۋور

ئەمەش وتى : قەۋوم... قەۋوم ..!

چۈنكە ۋاى زى - ئەمە ھەر (ئىل) ئەكەمە و دىمە دۈنەن!

ۋەزىر ئىلەك بە سەرەدا : قەمە بگە... با بىم شەشېرە سەرت ئەمەرىنەم!

سەرگەزى قەمۋور وتى : سەرگەزى دۈنەن .. خۇت مەت ئېرە داناۋ مەشەن ئەمەرىنەم .

سەرەنەم! بەزەبەت بېشە بېتەمە .

كە ۋەزىر ئەمەك بېست پەرسىي .

ئەمە تۇ ئەلەن چى ؟ مەن ۋەزىرى باۋكى كچەم .. (ئىل) نىم!

ئەمەش وتى :

بېشە... بېشە... نىيازە گىلەم بېكەشەت! بېچۇ بەزى خۇتەمە . بېشە ئەمەش بېتەمە و

بېشە و ئەمەش بە سەر مەن ھىناۋە... بە سەر تۈشەن بېشە !! خەۋ... ئەمە بېگەزەت ئەم

بېكەك ئى مەزە كەردم و خەۋ ئەمەش بېگەزەت كە دىستى ئەم ئىشەدا بوو .

ۋەزىر كە ئەمەش بېست وتى : ھەستەم ئەم كۆشەكە چىن بېشە... دى!

(قەمۋور) بېش وتى :

چۈن بۆلۈم بە مەن رى بېشەن (ئىل) كە ئېرە چىن بېشەم! دۈۋكە ھەرمەنى بېناۋم كە

خۇ ھەلەت بېچۇم ... بەزى خۇمەمە...!

ۋەزىر پەرسىي : كى تۈى ھىناپە ئەم شۈنە ؟

(قەمۋور) وتى :

بۆلۈن ھەمە ئېرە . بۇ مېز كەردن . (مەشك) ئىك لىم ئاۋە ھاتە دەر و ھاۋارى كەرد . ھەر

كەرد بوو... گەمەزەر بوو ، تا بە ھېلەكە گامەشەكە لېھات . ھەندەن قەسە پىن وتەم .. چوۋ

بەگەندە خەۋ زوۋى (بوۋك) رەش بېكەت و ئەمەش لىنى مەزە كەردم ..

ۋەزىر قۇلى كەرت و بېرى بە دەرەۋە و ئەم داناۋەش بېرۋاى بەخۇى نەكەرد خۇر كەمەتوۋە .

ئەگەزى بوۋ .

بە رەكەن خۇى گەپەندە (سولتان) و چى بەسەرھاتەبوو... بۇى گەپەنەمە...!!

(ۋەزىر) ئى باۋكى كچەش . چوۋە زوۋور و سەرەسەمە بوو ئەم كەردم وتى :

كەپەكەم ھەلەن خۇتەم پىن بېشە... چوۋون بوو؟

كچمش وتى :

ئەو زاۋايەى دوتىنى تۇ بۇ مىنت ھەلبىزارد بوو... لاۋىكى شۇخ وشىنگ بوو . ئەگەر
يېراشم يى ئاكەيت ئەو مىزىرمكەيەتى . ئىستاكەش ھەر لە سەر كورسى يەكە ماۋتەو .
باۋكى جوۋە ژوور و بىنى ، ئەو ھەر ئەو مىزىرمىيە كە (بىرالدېن حسن) ى برازى بە كارى
دەبىرد .

ھەلبىگرت و ماچى كىرد و وتى : ئەم مىزىرمە و مىزانىيە و لە (موسى) چىراۋە .
سەيرى ئەو مووروۋەى كىرد ، بە (كلاۋوۋوچ) مەكەو بوو . ھەلى يىچىرى و نوۋىشەمكى
پىۋە بوو كىرەمەو و سەيرى كىرد (۱۰۰۰) دىنار و نامەيەكىشى تىابوۋ كە پەيمان نامەى
فرۇشتن بوو ، بە ئىمىزى (بىرالدېن حسن) كورپى (نورالدېن على مىسرى) كە (۱۰۰۰)
دىنار كەشى لەگەلدا بوو .

(شمس الدىن) ئەمەى خوتىندەو ... زىرىمكەيەكى كىرد و بوورايەو .

تاۋيان بە دەم و چاۋىدا پىژران ... كە بەئاگا ھاتەو ، زۆرى يى سەير بوو وتى :
خۋاى يى ھاۋتا.. تۋاناي بە سەر ھەموو شىكىدا ھەيە! دىزانىت .. كچەكەم .. شوون
بەكى كىردوۋە؟

كچمش وتى : نەء ...!!

(شمس الدىن) وتى :

ئەو لاۋە برازاكەى خۇمەو ئامۇزى تۋىيە! پەنا بەخۋا (۱۰۰۰) دىنار كەشى پىشەمكى مازىيى ئەا
خۇزگە دەمزانى ئەم چىرۇكە .. چۈن دروست بوۋە؟

كە نامەكەشى كىردەو... دەست و خەتى برازاكەى ناسى يەو نووسراۋو :

كە شوئىنەۋارىك لىتان دەبىنەم زوۋ دەتۋىمەو و چاۋ بە گرىنەم !

ئەى:ئەۋەى تىرى دوورپىت كۈشتوۋمى ھەز دەكەم چارىك بىيىتە سەرىنەم

رۆزى مەرە بىرىنى تىدايە . لەگەل مىزۋوۋى لە دايك بوۋنى بىرالدېن حسن. زۆر دلخۇش
بوو بەم زانىيارىنە . بىراۋوردى كىرد بە رۆزى ژن ھىنانى خۋى و رۆزى لە دايك بوۋنى
كچەكەى . سەيرى كىرد ھاۋچەشتن ! رۆزى لە دايك بوۋنى بىرالدېن و كچەكەى و مەكو يەكە .
ئەو كاغەزەى لەگەل خۋى بىرد و جوۋە بىردەم (سولتان) و پىشانى دا ..
بەسەرھاتەكەيشى بۇ گىرايەو... پاشا سەرى سوۋما !! ھەرمانىدا ئەم (چىرۇك) ە .. لە
مىزۋوۋى (شاھان) دا بىنوۋسىرەتەو .

مىزىر ئەو رۆزە تا ئىۋارە چاۋىروان بوو . برازاكەى بگەرەتەو مائ . دىار نەبوو . رۆزى
دوۋەم و سى يەم ... تاكو ھەفتەيەك ، بەلام بىن سوۋد بوو .
ئەمجا مىزىر وتى :

دەبىت كارىك بەكەم . كەس نەكردە بىت !

ھېلىقىش (كۆشك)ى كىرد . شۇنى ئىتومىكى ناو (كۆشك)ى ئىپا قىلدى كىرد . شۇنى
 گىجىپتە و بىردى بىنچىمىكان لى كۆيىدىن ... ژووزىكىلى كۆشك و شىمىكى كىردى ئىمىشەي
 سىر كاغىز .
 (كلاو ھوچ)دى ھىگىرت . دىروازى كۆشكى كۆم دا و بى ھىرمىلى شاھانە مۇرى كىرد .
 تا . بىزلىكى دىگىمىز ئىمەد ...
 شىرە زىدەستى كىرەشە دىگەن بىر ... ئىدەنگ بىر

شەھىر ۲۴

چىرۋىكى (عەجىب)ى كۆپى بىرالىدىن ھىمىمەن
 ئىمىزەدە وتى :

ئىمى پىشى بىختىار ... گەمورى وىسادار ... (كچە وىزىر)ىش (۹) مانگەي خۇي بىردە
 سىر كۆپىكى بوو . وەك مانگ بوو بىر جۈنى ...
 جۈو بووئەد سىر باۋىكى . چاۋانىيان بىر كىل رىشت و بۇنى خۇشيان لىندا و ناۋىيان نىسا .
 (عەجىب) و بى (دىمەن)يان سىپارد ، تىكە بىمىخۇي بىكات . رۇزان رۇيشت و مانگان ھات .
 تىكە مىنلە تىمىنى بوو (۷) سالىن . ھەقى يان بۇ گىرت . تىكە ھىرمىخۇيىنى بىكات . (۸)
 سالىن بوو و لىمەلەدە پىنى خۇيىندىرا .

(عەجىب) گەمە بىر شەھى ھاتىن لىمەل ھاۋىيىيانى و پىنى دىوتىن ،
 مىن كۆپە وىزىرى (مىسر) م . كى وەكە مە ؟!

ھاۋىيىكىشى سىكالىيان بىردە لى يىۋەمىكى ، كە چاۋىدىرى بوو . يىۋەمىكى پىلانى بۇ
 دىن كە سىمىنى ھاتە ناۋىيانمەد لىمەنىش پىلانى : ھىر كەسى ناۋى دىكە و باۋىكى خۇي
 لىمەن ، پىرى لىمەل تىكەمىن ! چۈنكە لىمەنى ناۋى دىكە و باۋىكىن لىمەن (زۇل) ان ! كە (عەجىب)
 ھاتە نىۋ مىنلەنمەد .

پىكىيان ھاتە پىش و وتى :

ناۋم (مەجىد) ، (تالىپ) دىكەمە و (عزالىدىن) باۋىكە .

پىك لى دىۋى پىك خۇيان ناسانك . كە سىرە گەمىشە سىر (عەجىب) ئىمىش و تى :

ناۋم (عەجىب) ، دىكەم (شىخوۋانە) ، باۋىك (شىمى دىن)ى وىزىرى (مىسر) .

مىنلەنىش پىن پىن وت :

باۋىك وىزىرى بىر :

(عەجىب) پىش و تى :

لىمەن وىزىرى باۋىكى راستەقىيەمە !

۱۳۹۷: بازاری و پتویستی بهکالی سقمری مری .

[illegible]

فهرموی نه عه جیب گرد :

گوردم .. گوردمان بکه و دلمان مشکینه ... کهمیک له خوارنم کهمان بخو .

بىر ئىككىمىز بىر ئايىت .. جاۋابى بىر قىسقىچە بولۇپ ، بىرى سىزدىن خەلىق ۋە خەلىق ئىستىقامىتى كەلتۈرۈپ ، كەلتۈرۈپ بېرىش . رەھىمى بولۇپ چۈشەنچە !

سپیریکی گویا لکھی کرد و پنی وت :

لهوه دهمیت تمام ځاوهن چېستخانمیه ، گوړپنکی لن دایر ایئت !! یا دلی بدینموره و
بینه میوانی. بملکو خوا بزمهی به منیشنا بیتومره ، باوگم بتوزموره !
کولشکه وتی !

باشه چون دینیت کوچه و وزیر چیشتی بازار بخوات ؟ ناخر .. له ریگا بدم داره خدایم
له نوور خستوبهوه ؟ نیستا چون له م دوکانه دایا بم ؟
بلالین حسن : چاوتی پر بوون له فرمیسک .

عەجىب يىش رووى كىردە كۆيلەكە و وتى : دىلم واى دەمويت !
كۆيلەكەيش وتى :

واز لەم قىسانە بىنە . مەجۇ دوكانەكە .

لەم كاتەدا : باوكى عەجىب بە كۆيلەكەى وت :

بىباوى باش .. بۇچى دىلم دىشكىنى و نايەنە ژوورەو؟ ئەى قۇزاخى لۆكەى دىل سىبا
بى گەرد . ئەى ئەم كەسەى ھەر دەلىتى .. ئەم شىعرەت بۇ وتراو .
كۆيلەكە پىكەنى و وتى : جىم پىدا ھەلداو .؟!

بىرالدىن حىس ئەم شىعرەى وت :

گەرخوو و رەوشتى باشت نەبوايە كۆشكى شاھانت نەبىووە ساپە

سەپەر : ئەم كۆرە خزمەتكارىكە كەچى ھرىشتەيش : بۆى بە نزاپە

كۆيلە بە دلى بوو ، بۆيە لەگەل عەجىب چوو چىشتخانەكەو . بىرنچى
(رووبەھەنار)كە بە كەردى مەشكەو لىئىرا بوو . گويز و بادامى تىكرابوو . دەستيان بە
خوارىن كىرد . (بىرالدىن) يىش زوو زوو دىوت عافىەتتان بىت .

عەجىب بە باوكى وت :

ناتىشە و لەگەلمان بخۇ .. بەلگو خوا شادمان يكاتەو بەوەى كە دەمانەمويت .

بىرالدىن يىش وتى :

كۆرەكەم دەلىتى لە خۇشەويستت دابراوويت ؟!

(عەجىب) يىش وتى :

بەلى .. مامە ئەم دابراپە دلى سووتاندووم . من لە باوكەم دابراوم ...!! خۇم و باپىرەم بە
شۆينىدا وىلىن !! شارائى بۇ دىگەرپىن . داخى بە جەرگە !! خۇزگە پىنى شاد دەبوومەو .
كەوتە گريان و ھەنسك دان . ئەوانىش لەگەلدا گريان . ھەموويان تىريان خوار . دوغر
ھەردووكيان لە چىشتخانەكە چوونە دەرەو ، بىرالدىن وا ھەستى دىگەرد رەوانى لەگەلدا
چوونە دەرەو !! بۆيە ئەمەيش دوكانەكەى داخست و شۆينيان كەوت . پىش ئەوەى لە
دەرەزى شار دىرېچىن . بىرالدىن پىيان گەيشتەو كۆيلەى خەسپىراو .. لاى كىردەو
خاوەن چىشتخانەى بىش .

لىنى پىرسى : چى بە ؟

بىرالدىن يىش وتى :

كە چوونە دەرەو . ھەستەم كىرد رۇخى مەيش دەجىتە دەرەو بۆيە وتم :

مەيش شتىكەم لە دەرەو شارە ، يا بۆى بىچە ! جا شۆين ئىوہ كەوتم ..

كۆيلەى خەساو ، توورە بوو و وتى :

ئا .. لەمە دىترسام . ئەم چەند پاروود ، بوو بە نەگىبەتى بۇمان . ئەوہتا .. ھەنگاۋ بە

ھىنگاۋ شوئىنمان كەۋتوۋە...!!

غەجىپ لاي كىردىمۇ، چېشت لىنەرى ئەدۋاي خۇيەۋە يېنى...
سۈر ھەلگەرا، توۋرە بوۋ بە خىزمەتكارمەكى وت

ۋازى لى بېنە، يا بىروات بە پىسى خۇيەۋە. كە گەشتىنە دىۋارەكەنمان و ھەر بە
بىرالىن حىن (شوئىنمان كەۋت... تا گۈرەپانە چەۋلگەكە و لە دىۋارەكەنەۋە نىزىك
بوۋنەۋە.. لايان كىردىمۇ.. روۋانىي ھەر بە دىۋانەۋە! غەجىپ توۋرە بوۋ و ترسى
نەۋىشى بوۋ، كۆيلى خەساۋ.. چوۋنە ناۋ چېشتخانەكە بۇ باپىرى بىگىرەتەۋە. پىسى
ناخۇش بوۋ بىلەن چوۋنە (چېشتخانە) ۋە (چېشت لىنەرى) شوئىنى كەۋتوۋە. لاي
كىردىمۇ لوۋتى تەقى بە لوۋتى باۋكى دا..!

(چېشت لىنەرى) رۇخى تىيەنما و رەنگى تىكچوۋ. غەجىپ لاي يېنى ئەمە ناپاكە و
ترسانا! بىرەتەكى گىرە باۋكى... بىرالىن كەۋت و بوۋرايەۋە. خۇيەن بە روخسارىدا ھاتە
خوار... ئەۋەلىش بىرەۋە رەشمال بوۋنەۋە و جىيان ھىشت. ئەۋەش كە بە ناگا ھاتەۋە، لە
دلى خۇيدا وتى :

توۋنى خۇم بوۋ... ئاخىر نارەۋايە شوئىنمان كەۋتوۋە و ئەۋەلىش بە دوۋمىنى خۇيەن
دەۋان !! گەۋرايەۋە ئوكانەكەي و كەۋتەۋە كار كىردى.
دەيىكى كەۋتە بىر :

جاۋەرنى وىزدان مەكە لە ھەلەك لۆمەشى مەكە (دادى مەدە تەك

چېز لە رۇۋانى شادىت بېيە خەم پىشتىگۈي بىخەۋە قەت نەت يى گەۋرەك

كەۋتەۋە ھەۋەشنى خوارەنەكەي. بەلام ۋەزىرى مامى (۲) رۇۋ لە (دىشمەق) دا مايەۋە.
دواتر بىرەۋە (حىمى) بوۋەۋە. لە ھەر شوئىنەك لاي دەدا دەي پىرسى. ھەر رۇيشت، تا
گەشتە (دىارەكەر) و (ماردىن)، دواتر (مۇسل).. لەۋىۋە بۇ (بىسەرە) و چوۋە بېيىنى (سولتان)
(تۇرالىن)، ئەۋەش زۇرى رىز لىنا. كە ھەۋى گەشتەكەي لى پىرسى. ئەۋەش چىرۋىكى
(تۇرالىن) ۋەزىرى بىرەۋە بۇ گىرەيەۋە. سولتان بىسەرەيدا ھات و وتى :

ھازىر... ئەۋە ۋەزىرى مەن بوۋا زۇرم خۇش دەۋىست. (۱۵) سال دەۋىست كۆچى دىۋايسى
كەۋتەۋە كۆپەكى لە دىۋا بەجىماۋە. كۆرەش ھەر مانگىك مايەۋە. ئىلى وى بوۋ..! بەلام
دەيىكى كۆرەكەكى خۇمانە ! چۈنكە كەچى ۋەزىرى گەۋرەيە.

كە (شىس لىن) ۋەزىر بېستى بىرەۋەكەي ماۋە و سەلامەتە. زۇر دلى خۇش بوۋ.
وتى : پىشا گىلان... دەۋەۋەت ئەۋە ۋە بېيىنم.

پىشا لى بىنە و ئەۋەش چوۋ بۇ مالى بىراگەي. كە سەرنەجىدا... بىراگەي بىر
كەۋتەۋە. كە لە ئەۋەيىدا مەۋەۋە. بە گىرەيەۋە بەم شىۋەيە، لاۋانى يەۋە :

حال ودمورو بھر خانوو بھرھىه دالان و ژوور و باخ و حموشميه
خوشهويستيمان بۆ ھوار نيهه بۆ ټھو كھسھيه تېيډا ، نيشتميه
له دمرگاوه چووه سھر حموشه بچكولهيهك . كه به بهرده (مهرمهر) داپنژرابوو. به
وردى چاوى گيړا به ديوارمگانيلدا. ناوى نورالدين ي پښوه بيښى . به شاوى لالتوون
نووسرابوو. ناوكمهى ماچ كرد و به سهريدا گريا و بهو هرميسكى همتيس ماوه لاواندى
يموه بهم ھونراوه :

له خور و مانگ و ھهوريښ دمپرسم چوون مهيلته كهم پرسای گشت كسم
ھمر چاوم ليك نا: لوولى تاسهتم بڼ سهر و شوښم بڼ ناگا و ترسم
كه نابړان بوو: مهيل بړان بوو. كهچى تۆ بوويته ھهوا و ھموسم !
رؤيشت تا گهيشته ټھو ھولمى براژنكمهى لڼ بوو. دايكى (بدرالدين) يش لڼو كاتھوي
كورېكمهى ون بوو بوو..كار و پيشهى له سوڼى كورېكمهيدا ، ھمر گريان بوو . گورېكى لهمالى
خويډا به بهردى (مهرمهر) بۆ ھهلبهست بوو . نه ميش گهيشته پشتي دمرگاكو گونى لڼم
لاوانهوميه بوو:

ناميزت گرت و زوو بويته گوري تهر و برپهكهى نهويشت گوري؟
خۆ تۆ گهردوون نيت وا به ناسانى لهناميزت گرت مانگ و ھم خوري
لهوكاتدا (شمس الدين) ي وزير خوى كرد بهلايدا و سلاوى ليكردو پښى وت :

كه براى ميتردمكهيهتى.

ھهوالكمهى بۆ گيړايهوهو وتى :
(۲۰) سال لهمهوپيش ، كچهكهم له(بدرالدين) ماره بريوه . نيسټاش ، سكى لڼى ھميه .
تھنيا شھونك چوونه بهردموه و پيكهوه بوون ! نيدى رڼوى دواتر بدرالدين ون بوو .
نيسټاش كورېكمهى بدرالدين ي لهگهلايه و كورمزاټه و له كچى منه .
براژنى ټھمى بيست ، ھستا و كړنووشى بۆ (شمس الدين) ي وزير برد و وتى :
ھينده به تاسه و به چيژ و تامى مژدى هاتنى نيوميان دامى
مژدانهم دھدا ، گهر بيوستايه كه به منى دا وھما ناكامى
وزيريش يهكيكى نارد(عهجيپ) بهينيت.كه گهيشټ براژن باودشى پښدا كرد دصتى
كرده گريان .
وزير وتى :

نيسټا كاتى گريان نى به ... كاتى نهوميه خوت ناماده بكميت بۆ سمفهرى (ميسر)
بهلكو ټھم خوايه ، لهوى به كورېكمت شاد ببېټهوه .
نهويش ھستا و چيى به نرخى ھمبوو كوى كردموه . كمنيزهك و خزمهتكارمگانيلدى
ناماده كرد . (شمس الدين) ي وزير چووه لاي سولټانى (بهسره) و سوپاسى كرد و

خواجہ فیضی لیکر د - نموش ہمنئی دیاری دایہ تانکو بیعت بہ سوائانی میسر - کموتہ پئی
و گہشتہ (دیمشق) - وزیر دہمزی و دھوار و رعشالی ہی ہمدان
بہ کاروانہ کمیشی وت

ھەممىنىڭ ئىرە دەمىنىنىمۇ، ئاڭى ھەممىنى دىيارى ۋە ئىختىنىنى بۇ سولتاتى مىسر بىكرىن
(غەجىب) بىش بە كۆيە خىساۋىكى ۋە ،
لايىق .. حەزەم ئەگەر ئانە بە ئىۋى بازاردا . سەرتىكىش لە چىشت ئىنەردەگە دەدىمىن
چۈنكى خاراھىمان بىراھىمىرى كىرد .
خۇش بۇ باۋىكى چولەم ئەدەمىكىرى

خویش بۆ باؤكى جوللو لهدمواركه هاتنه دهرمه . چوونه شارى نيممشقهوه - گهران ..
گهران ، تاكو گهيشته جىشتخانمكه . كات پاش نيومرؤ بوو . جىشت لينئر له دوكلانكمما
وستا بوو . وا ريكوت بوو كه نمو روزميش خورافنى (برنج به دووبهمهئار) ليناپوو -
سهرى دم و حاوى كرد .

شونى بھرمگھى پڻو ٻو و ٻھزمى پياھاتھومو پڻى وٽ :
 ساوى خوات لڻ ٻيٽ . ٺھو ٻزانھ لکي من شيرينيت !
 بئراالدين سھرتجيڊا و ھمستى ٻڙى ٻڙوا . سھري داخست و ھمچھندي ڪرد ٺھيتواني
 ٺسھ پکات .

دوای که می‌ک سهری بپندجو و کرد و وتی ،
 ز نیم تیکه لیت به گیان و خوینم
 بویه همستم کرد بی سهر و شوینم
 که سهری رفزم بوقه نوی کردی
 دهر که موت شرمه که می شور و هیی هیینم
 بپیش و تن :

دلم بهیننموه جن .. بهومی له خوارنه کم بخون ، نمی لای شهوه بزانه که دعتبینم ،
لیناش دلم خیراتر دصیت . بپروا یکه بین ناگا شویت که وتبووم !
(عجیب) ایش وتی ،

تۇلای ئىمە شەيىن بوويت ، بۇيە خوارىنەكمەن خوارى . تۇيىش شۇيىنمان گەتۇيت و
خەرىك بوو رسوامان بكميت ! ئىستاش تەمەكت ناكەيىن ، تا سۇيىندەمان بۇ نەخۇيت ، گە
دۇلای شۇيىنمان ناكەويت .

۱- چونکه همگفته يهك دمينممهوه ، بؤ شهوي بابره م ديارى
بكرات بؤ پلشا.

چوونہ ناو جهنتخانه و تعميرش (برنجی روويه همدانی بۇ دانان .

عجیب و شایسته و تمیز (برنجی رو به همدارای یو دنان .
(بدرالمن) زوری پنخوش بوو ، لگه‌لې خوا دلمان بکاتموه .
عجیب و شایسته و تمیز (برنجی رو به همدارای یو دنان .

ئەي تۇتەتۈت بىلەنكى سەنگىن و بە رەشتە ؟ ئېلى بۇچى ھېندە سەپىرەم دىگەن ؟
(بىرالىدىن) ۋىتى

ئەيلا جېنى خۇت ۋا گىرەتەمە
تۇ بەھەشتەم بېت ئابى بىسۈتەم كەسەر لىۋالتە بە بىرۋەتەم

سەمەتەك بىرالىدىن . خەرىكىيەن بوو . ياروۋى بۇ دىگەن . كە تىرىيان خوارە ھەستەن
(حسن) ى بەسرىش ئاۋى كىر بە دەستيانداۋ خاۋلى ئاۋرىشە بۇ ھېتەن و دەستيان وئە
گىرەتەم . گولۋى پىيا پىزانەن . ھەر يەكە و پىلەيەك شەرىپى تىكەن بە مەسكى پىلان و
ئەۋەتەش ھەلىيان دا و بەرەم دىۋارەكەن پىان بوۋەتەم . عەجىپ يارۋىش بە ئەكىپە كىرە
ئەۋەش ماچى كىرە .

بىرالىدىن ى كۆرى بىر كەۋەتەم و ھەناسەيەمكى ھەلەكەشە و كەۋەتە لاۋەتەنەمە
خۇزگە بە ئىۋە شاد دەۋۋەمەمە دەست بە كەمەرى ئارەۋۋەمەمە
دەل ھەۋادارى تەنیا ئىۋە بوو بە مېۋۋى ئىستە و غومرى زوۋمەمە
پىرسى : لە كۆى بوۋىت . كۆرە شىرەنەمە ؟

ئەۋەش ۋىتى : لە دېمەشەق بوۋم .
نەنكى خۋانگەى راخست و بىرنجى بە روۋىە ھەنارى بۇ دىغان و بە خىزمەتكارەمكى ۋىتى
دانىشە لەگەل عەجىپ نان بىخۇ .
خىزمەتكارەمكى ۋىتى : بىخۇ . بۇمان ناخۇرەت ؟

(عەجىپ) ىش ھەر چەند لە چىشتەنەمگە زۆرى خوارە بوو . پاروۋىەك بىرنجى كىرە
گىردى بە روۋىە ھەنارەكەدا و خوارەى .
سەپىرى كىرە زۆر شىرىن ئى بە ، پۇيە ۋىتى ، ئۇف — لەم خوارەنە ناخۇشە...!!
نەنكىش ۋىتى :

كۆرەمگە ، خۇم بۇم لىناۋى ، جۇن خەۋىش لى دەۋۋەمە ؟ ئەم خوارەنە تەنیا بىرالىدىن
ى باۋەتە نەبىت .. كەسى دى ئازانەت لىنى بىلىت ؟
(عەجىپ) ۋىتى :

نەنكى خوارەنەمگە خىراپە .. ئىمە ئىستە لە شار گەپەنەمە ، چىشتەنەمگە
دۇزىۋەتەمە ، لەم خوارەنەش لىناۋى ، كە بۇتە دىگەن دىلت دىگەنەمە . ئەمە بوو بىرنجى
بە روۋىە ھەنار ! ھەر خەزەت دىگەن بىخۇرەت ؟ ئەمەى تۇ ھەر ھېچ ئى بە لە
بەرامبەرىدا...!!

نەنكى لە خىزمەتكارەمگە توۋرە بوو و بىنى ۋىتى :
تۇ خەۋى كۆرەمگە خىراپ گىرەۋە . ھېندەى ئەم دىگان و ئەم دىگان دىگەنەت ؟
خىزمەتكارە خەۋەكەش ۋىتى :

نەچچۈيىنمە دوكانىمىكەنمۇ . ھەر سەيران كىردۈم .

(مەجىب) وتى :

نەخىر چۈيىنمە ناو چېشتخانەمىكەنمۇ ، خوارىنمىكەنمۇ ، ھەي نەنكىم خۇشترن !
نەمە چۈيىنمە ناو شووېراگەي و سىكالى خۇي كىرد و خىزمەتكارىيان بىردە ناو وھىر .
نەمەيىش بىرسىي ، چۈيىنمە ناو چېشتخانەمىكەنمۇ ؟

دېسان مەجىب وتى :

چۈيىنمە ژوورمۇ ، بىرنىچ و روويەھەنارمان خوارىد ، تاكو تېر بوويىن . چېشت لېنەر ،
شەرابىكى دايىن بە شەكر و بىھىرەم بوو .

وھىر ھېنەي تىر توورە بوو و بەخىزمەتكارى وت :

گەر راست دىگەيت دايىشە ناو بىخۇ ، لىمەر ھامان خىزمەتكارىيىش لىمەر خولنگەمە
دايىشت بەلام تەنلىا پاروويەمىكىش بۇ تەخورا .

ناچار وتى : گەورەم لە نوۋىنۇدە تىرم !

(وھىر) ھەرمالېنا بە كۆيىلەمىكەنمۇ دى و وتى :

پانى بىھەن و بىكەنە لېنەي ... نەمەيىش كەوتە ھاوار ھاوار .

ھاوارى كىرد و وتى : گەورەم لېمەمەن .. با راستى يەكەيت ، بۇ بىگىرەمۇ .

وزيان لى ھېنا و پاشا وتى : راست پلى .

كۆيىلەمە وتى :

لە چېشتخانەمىكەن ھەمان (بىرنىچ روويە ھەنار) مان خوارىد گەورەم . ھېشتا خوارىنى

وا بە نام و چېژم تەخوارىد بوو .! نەمەيىش تېرە ھەر ھېچ نى يە لە بىرامبەرىنا .!

نەمە بە نوۋىنۇدەمۇ وتى :

گەورەم دىيىت .. لەو چېشتخانەمىيە (بىرنىچ بە روويەھەنار) مان بۇ پىنى .. با گەورەت

بىھوت ! تا بىھارەدىان بىكەت .

نەمەيىش وتى : بە ھاوان .

لەمجا گەورە پىستى پىا نازد و رەوانەي كىرد .

كە گەيشت بە چېشت لېنەرى وت :

بىباۋى ھاك بە .. گەورەمان لىمەر چېشتى بىرنىچ بە روويە ھەنارمەكەت كىردۈم . نەمە نىو

ھېنار و نەمەيىش "گەرە" . جوان لىيى بىنى . چۈنكە لىمەر نەمە خوارىنمەت لېنەم خوارىدۈم .

بىھەنەن ھەسەن دىيىت كىردە پىكەنەن و وتى :

لەم خوارىنمە .. خىزم و دايىكەم نەمەيىت .. كەسى دى نازانېت لىيى بىنىت ! نېستە نەمە لە

نوۋرە ولانە .

لەمجا گەورە پىستەمەيى جىي بە مىك و گولۇ و تەرى كىرد . چېشتەمەيى نامادە كىرد .

خزمه تکارش خیرا .. خوار دنگه می بردموه بۆ رشماله مکان و خستیه بهر دمی نهمی
حسن .

دایکی بدرالدین که بۆنی کردو لئی خوارد . لینهزمکه می ناسی یموه و هاواریکه کردو
بوورایموه . وحزیر رنگی زهره بوو . ناویان پڑاند به دم و چاویدا .
دوای سمعائیک به ناگا هاتموه و وتی :

نهم برنجی به رووبه همناره ، تمهیا بدرالدین ی کوپم نهزانی لئی بنی ! گومانی لمانی
به نمو لئی ناوه ! چوتکه همر خۆم و خۆی دهرانی لئی بنیین و خۆم هیرم کردووه .
وحزیر زۆر دلخۆش بوو و وتی :

نای که به تاسه می بینیتی براراکه مسموم ! بلنی بیک شاد بینهوه ؟ له خوا ناوگرم .
همرمانیدا (۲۰) کس یجن . نمو خاومن چیشته خانه می به چاهته که می خۆی قولیست
بکمن و بیهینن و چیشته خانه می تیک بدن . به لام ناواری خۆی ممدن .

خۆیشی سوار بوو بهردو (نیمه شق) و چوووه لای جیگری والیسی (نیمه شق) و
نووسراومکه می (سولتان) ی دایه ..

نمویش ماحی کرد و خستی به سهرسهری وپرسی : نموه می مه به سخته : کی به ؟
نمویش وتی : چیشته لینهزمکه .

جیگری والی همرمانیدا که بجن نمو بیاوه چیشته لینهزمه بگرن و بیهینن . بیاوانی
جهنگاری دهولت چوون . به لام تا نهوان گهیشته دوکانه که .. تیک درابوو ! شتگی
ناوی شکوون . بیاوانی (شمس الدین) ی وحزیریش (بدرالدین حسن) یان بردبوو
چاوهرتی هاتمه می وحزیر بوون .

(بدرالدین) له دلی خۆیدا دهیوت :

ناخۆ .. جی یان نهم (برنجی رووبه همناره) دایه بیی بییت ؟! وا .. ناویان به سهرمن
هینا !

وحزیر گمرایموه و همرمانی گرتنه که می بن بوو و چوووه رشماله که و وتی : بۆم بیتن .
نمواتیش (بدرالدین حسن) یان به دصتی بهسته بۆ هینا . (بدرالدین حسن) سهری
مامی کرد و دایه پرمی گریان و پرسیی :

گموره .. تاوانم چی به ؟!

وحزیر وتی : برنجی به رووبه همناره لینهزه !
بدرالدین حسن پرسیی :

بۆچی شتی خرابی تیکرابوو ؟ که به نمو شومیه دوکانم بروخینن و خۆم قولیست
بکمن ؟

وحزیری مامی وتی : نموه کمترین سزاته !

نەمۇش وتى : ئاۋاتلىقى خۇمىم بىن بىلى .
وزىر وتى : ھەر ئىشتا .

وزىر ھاۋارى كىرد ، وشىركان بىلىن .

شىركان نامادە گىرا ، بىرالىدىن حسن ، لە سىنووۋىك ئىرا ، بارو بارخانە پىچىرايىمۇ و كىزۈن
كەۋتە دى .

تا ئىۋارە يىمىرۋە بوۋن . دوتىر لايان داۋ خوارىنىيان نامادە كىرد . نەمۇشيان لە سىنووۋىك
دەرھىنا و ئىرىيان كىرد و خىستى يانمۇ سىنووۋىككە . بۇ رۇزى دوتىر كەۋتەسەۋە دى و
گەپىشتە ۋاقتى (مىسر) ..

دىسان (بىرالىدىن حسن) يان لە سىنووۋىككە دەرھىنا .
وزىر ئىلى پىرسى يەمۇ .

تۇ بىرنىچى بە روۋىە ھىنارت ئىنابوۋ ؟

نەمۇش وتى : بەلى .. گەۋرەم .

ھەرمەنىدا دوتىرلىك بىلىن .

كە ھىنابان ، پىتى وت : لە تەختە ، يارى يەككى مىتالانىمى بۇدۇست بىكە .

بىرالىدىن پىرسى : چى ئى دىكىمىت ؟

وزىر وتى :

لە سىنارت دىدىم و بە بىزمار يارىە تەختەكىمىت پىندا دىدىكىمىت و بە شاردە دىكىمىم .

بىرالىدىن وتى : ئاخىر لەبىر چى وام ئى دىكىمىت ؟

وزىر وتى :

بىرنىچى بە روۋىە ھىنار ، چۈن بە بىن بىبىرى ئى دىنىت ؟ چىشتەكىمىت خراب بوۋ .

نەمۇش وتى :

ھەر لەبىر نەمۇى لە بىبىرى كەم بوۋ ... ئاۋام ئى دىكىمىت ؟ گىرتەكەم بىس نەمۇۋ ؟

رۇزى يەك زەمىش خوارىدىم دىدىنى :

وزىر وتى :

گەر روۋىە ھىنار بىبىرى كەم بوۋ . سزاكىمى كۈشتە .

(بىرالىدىن) زۇرى پىن سەبىر بوۋ . بەزەمىش بە خۇيدا دىمەتەۋە .

وزىر ئىلى پىرسى : بىر لە چى دىكىمىتەۋە ؟

بىرالىدىن وتى :

بىر لەۋانە دىكىمەۋە ۋەكۈ تۇ كالىمان (تۇ گەر تۈزۈكتە لە زىرى بىۋايە ، ئەم كارتە بە

سەر مەن ئەمەتەن !

وزىر وتى :

پېښوېسته نه شکه نجهت بدمين ... تاگو نهو کاره دووباره نه که یتهوه .

(بدرالدين حسن) یش وتی :

نهمی به منت کردووه ، ههره سادمه کی : نه شکه نجهیه ؟

نهویش وتی : پېښوېسته له (سندهاره) بدرییت ؟

دارتاشهیش به دم کار کردنهوه ، سهیری دمکردن . شهویان به سهردا هات و خستکیانده
سندووقه که .

مامی پتی وت : سبهینی شتهگان روون دهنهوه .

نارامی گرت . تاگو زانیی که خهوی لی کهوتووه ؟ نه سپتکیان بو هیئا و سندووقه کی

خسته بهردمی و بهرمو شار بووه و لهویشهوه بو مالی خوینان .

کچه کهی خوئی بانگ کرد و وتی :

سوپاس بو خوا .. به ناموزاکه ی خوت شاد بوویتهوه . ههسته (کوشک) و مکنون

شهو ی که تییدا ئیره ی جی هیشت ، لی بکهوهو بیرازینهوه . کچهش ههستا و به خوئی

یهوه مؤمه گانی داگیرسان و کاغهمزی وصیه ته که ی ههلواسی و له گهل باوکیدا شته گانیانی

خستهوه شوینی جاران . وهزیر فهرمانیدا شاله که ی و هه گبه که ی بخه نهوه جیگای جارانی .

به کچه کهیشی وت :

که بدرالدين هاته ژوورموه ، لئی بهرسه بوچی له گه رانه وهدا زورت پیچوو ؟ تا بهیانی

بینوینه دواتر میژوو مکه ی پیشان دهمین .

وهزیر .. (بدرالدين) ی له سندووقه که دمرهینا و دمست و پتی کردموه . ههر خهبری

تهبووهو همدری خوا وابوو ، تلکی دا .. ئیدی به ناگا هاتهوه .. خوئی له دالانیکی رووناگدا

بینی یهوه !

به خوئی وت : دیاره ، زیندمخهوه ، دمبینم .. !!

همنیک رویش ، دمرگای دووه می بینی و سهیری ناووهی کرد . بوئی دمرکهوت ، نهه

ههر نهو کوشکه می که کاتی خوئی لئی چووته دمرموه . کورسی و بهرده و گولله که ی

بووکه که ی ناسیه وه . شالمکه ی سدری و شتومه که گانی خوئی بینی یهوه . که نه مانه ی پیش

رنگی تیکچوو .

دخوو به پیش و دهاتهوه دواوه له خوئی دهرسی :

جی به به خه بهرم یان نوستوو ؟ نارمهی ئیو چاوانی دهری یهوه و سهری سوورما بووا
له دلی خویدا وتی :

نهمه شوینی (بووک) انکه میه .. نیستا من له گویم ؟ خو له سندووقه دا بووم .. !!

له کاتیکه نهم دمی بزرگاند ، کچی وهزیر وتی :

تازه وهزیر مکه وهدا تو زور درنگ گه راپویتهوه .. !!

که نممى بيش و نموانمى بيست وتى !
نمخير ... زیتدخمو دهبينم ! همناسمى هملکيشا کموتنه برکردنمود نمودى به
سمرى هاتووه و سمرى سوورما! که بينى نمود شالمگمى و نموش کيسى (۱۰۰۰)
بينارمگمى .

بمخوى وت : خوا دجرائى رنگه نمم ... زیتدخمو بيت گموا من دى بينم .
کچه وزير پرسى : نمود سمرت له جى سوورماود ؟! سمر له نيوارده وا نمبوويت !
(بدرالدين حسن) پرسى : له گممود له تو دابراوم ؟
نموش وتى : خوا ناگای ليت بيت .. نمو شمو به نيشيك جوويته دجروده .. جى به
دملئى شيت بوويت ؟!
بدرالدين وتى :

تو راست دمحکيت ! کمواته من له خموتمدا (۲۰) سالى رهبعق له (ديمشق) چيشختانم
هيووا! هر ومکو نمودى لاويک هاتبيت بو لام ! که له مندا له دولتممند دججوو .
بدرالدين دمستى برد بو نيوجاوانى شکاوى و شوين بمردمگى هست بپکرد و وتى :
خاتوون ... دى به نيو چاوانمداو نمود شوينمگمى و هر دملئى خمو نمبووه !
نيستاش هر دملئى نمو کاتمه که توأم به جى هيشت و جوو بوومه شارى (ديمشق) .
به بن کلاو و شالمکه و لموى بوو بوومه (چيشت لينمر) !
رنگى همليزرگا بوو .

تيسان وتى :

هر ومکو نمودى (برنجى رووبه همنار) م لن نابيت و (بيهر) ي کم بوو بيت ! نموش
ناجيت ، له خمو... نممانم گرد بيت !
دمستى کرده ، گيرنمودى بو کچه وزير ..
دوتر پرسى :

تووخوا ... لممانه پتر جى شرت ديوه ؟ شوو ... خمبم نمبوایم نمود ، يارى به
درينمگيان به سنگمدا بزمار ريژ دگردد .
زنمکى پرسى : لمبر جى ؟
نموش وتى :

لمبر نمودى ... (برنجى رووبه همنار) کمم ، (بيهر) ي کم بوو! دوکان و قاپ و
قاپمگمى بمر يکدا رووخاند و کاوليان کرد . منيشيان خسته سندووفتکموه و
درتنيشيان هينا . له تمخته سيندارم بو دروست يکات ، ناگو پيينا هلم بولسن ! سوپاس
بوخوا ، که نمود له خموتمدا بوون . راستمگينه نمبوون .
زنمکى به بپکنم نمود وتى !

ئەمانەت : لە خەون ناچن !! لەو دەچن راست بن !!
شەھەر زادەستی کردشە و دەرتەگ بوو... بێدەنگ بوو.

شەھەری ۲۵

شەھەرمزاد وتی :

ئەو شەھەر بەدرالدین تاكو رۆژ بوو دەو ، سەراسیمە بوو و دەمیك دەمیوت : خەونم بێنیووە!
دواتر دەمیوت : ئە .. خەون نەبوو...!!
بۆ سبەیتێ مامەى سلاوى لیکرد .

ئەویش دواى وەلام دانەو... لیتی پرسى :

تۆ نەبوویت قۆلبەستت کردم و دوکانەگەت بە سەر شتومەگەگەم دا رووخاند !! ویستت
خۆیشم بزمار رێژ بکەیت ! لەبەر ئەوەى (برنج بە رووبەهەنار) مەگەم بى بیبەر بوو!
(وەزیر) وتی :

ئێستا راستى یەگان ئاشکرا بوون . شاراوێگان دەرکەوتن .. تۆ بىرازای منیت.. ئەمانەم
بۆیە کرد تا بزانم بە راستى تۆ کچەگەى منت مارە کردووە ؟ ئێستا بۆم دەرکەوت کە تۆ
شال و کلاو و توورمکە زێرمکەى خۆت ناسى یەو . نامەگەش بە دەست و خەتى خۆتە .
کۆرم ناردواییم بەرامبەرت نەکردووە . چونکە پێشتر تۆم نەبینى بوو . ئەویش بزانە لە
بەسرەو دایکتەم بۆ هێناوێت...!! باووشى پیا کرد و دەستى کردە گریان.. کە (بەدرالدین
حسن) ئەمەى لە مامى بیست زۆر سەرى سوورما..!! باووشى کرد بە مامیداو لە خۆشیا
فرمێك بە چاوانیدا هاتە خوار .
وەزیر وتی :

هۆى ئەم هەموو رووداوانە ، بەهۆى دەمەتەقێ یەکی من و باوکتەو بوو .
کەوتە گێڕانەوێ و سەفەر کردنى باوکی بەرەو (بەسرە) . دواتر (عەجیب) ی بانگ
کرد . بەدرالدین کە ئەوى بێنى وتی :

ئەمە بوو ، بەردمکەى دا بە نێوچاوانمدا !
وەزیر وتی : ئەمە کۆپى خۆتە !
بەدرالدین حسن باووشى پێدا کرد و ئەمەى بە سەردا هەلدا :

بۆ دایەرايمان فرە داماووم
نەزرمە : هەر کە پێك شاد بووینەو
چونکە خەمى تۆ وا دای بە سەرما
دایکى هاتە ژوورەو و باووشى پێدا کردو دەستى کردە گریان . چى بەسەر هاتبوو بۆى
جۆگەى ئى هەلبەست فرمێسكى چاووم
لە بیری بکەم خەم و زووخواوم
بوو مێزەر و سەر و کلاوم
چى بەسەر هاتبوو بۆى

گېرآنموه كه چۆن ئەشكەنجەى گىشاوه. سوپاسى خوايشى كرد، كه هەموويانى بە يەك شاد
كردۆتەوه. بوای دوو رۆژ (شمس الدين)ى وزير چووە دەربارى (سولتان) و كړنووشى
بۆ برد و سلاوى شاهانەى لىكرد .
(سولتان) به روويدا پىكهنى و بانگى كرده لای خۆى و هەوائى سەفەرەكەى لى پرسى .
وزيريش ، بەسەرھاتەكەى بۆ گىراپەوه .
(سولتان) پىى وت :

سوپاس بۆ خوا وا به ئاواتى خۆت گەيشتیت .. خىزانەكەت گەراپەوه لات ! نىستایش
فرە حمز دىكەم (حەسەن)ى بەسرى برازات ببینم . سبەینى خوا یار بىت لەگەل خۆت
بۆم بىنە .

وزير بەرمو مال بووموو برازاكەى بىنى پىى وت :

كه (سولتان) به تاسەى بىنىنى يەوهيه .

(حەسەن)ى بەسرى وتى : هەميشە (سولتان) پى لە مى ھاوالتیانە .

ئەوه بوو.. لەگەل مامىدا چوونە لای سولتان و جوانترین سلاوى شاهانەیان لى كرد .

ئەویش به پىكەنینهوتى :

فرموو.. نابنیشە . ئەمیش چووە لای مامى خۆپەوه لى دانیشت .

سولتان پرسى : ئاوت چى يە ؟

ئەمیش وتى :

كۆيلەى دىم به نرای پايدار بوونتان : (حەسەنى بەسرى) . سولتان زۆرى پىى سەرسام

بوو و ويستی لە ئەدەب و زانستیشدا تاقى بکاتەوه و لى پرسى :

هیچ دەربارى كتيبي (تفصيل الحسن) دىزانیت ؟

ئەویش وتى :

بەلێ .. بەرەبەیان لە روودا هەيه و برىسكەش لە پىست دا .. جوانیش لە لووتدا ..

شیرينیش لە چاواندا ... پاراويیش لە وتاردايه . شوخیش لە بالا..! كه ئاوا وەسف كراوه :

ئەودەسى خۆنچەو رشىي دوو چاوه ئەو رىكى قەد و بالا ناسراوه

وتیان : ئەو دىم و دوو لىوه تەنكە ئەگرىجە و برۆ و ئەو زوئفە خاوه

قەد و بالاكەت وا رىك خستوووه : مرۆفە لە ناستيا.. سەرى سوپماوه

(سولتان) به وەلامەكەى دلخۆش بوو و پرسى :

مەبەست لەم پەندەى وتراوه - شەرىح لە رىوى فيلېازترە - چى بووه ؟!

ئەویش وتى :

(سولتان) پايدار بىت ... سالىكيان : نەخۆشى (تاعون) بلاو دەپیتەوه . (شەرىح)

ئاوێك لە ترسى ئەو نەخۆشى يە .. سەرى خۆى هەلەمگرى و دواتر لە شارى نەجەف

دەڭىز سىتەۋە . دۋاي ماۋىيەك لەۋى (رىۋى) يەك پىي ھىر دەبىت و ھەموو جارىك لە كاتى
نۇيۇز كىرنىدا دەچىتە بەرامبەرى و لاسايى دەكاتەۋە ..! شەرىحىش ھەموو جارىك بەمە
خەيالى لاي نۇيۇزەكەي نامىنىت..!

ناچار دوو دار دەھىنىت و راست و چەپيان پى دەكات و كراسىكى خۇي دەكاتە بەر ئەو
دوو دارە..! چەقتە و ەگالەكەشى دەخاتە سەر داھۆلەكە و لە شويىنى نۇيۇزەكەي خۇيى
رادمۇستىنىت .

مام (رىۋى) وەك جارەن دىتەۋە بەرامبەرى . (شەرىح) ىش لەولاترەۋە ... بىخەم
نۇيۇزەكەي خۇي دەكات .

ئەم بەسەرھاتە دەماۋ دەم دەڭىزپراپەۋە ... تاكو بوۋە : پەندى پىشىنان .
(سولتان) روۋى كىردە ۋەزىر و ۋتى :

بىرازكەت زۆر بە رەۋىشە و بى ەھىبە . لە ھەموو ۋلاتى مىسردا ھاۋتاي نىيە!! ھەسەنى
بەسرى ھەستا و كىرۋوشى بۇ بىرد . چوۋ لە تەنىشتى يەۋە دانىشت . سولتانىش ھەرمانىدا
خەلاتىكى باشى بىكەن . ھەسەنى بەسرى ھەستايەۋە و كىرۋوشىكى تىرى بۇ سولتان بىرد و
داۋاي لىكرە رى بە خۇي و مامى بىدات تاكو بىرۇن . ئىۋارە گەشىتنەۋە مال . سىفرە راخراۋ
ھەر چى يەك خوا دابوۋى خورا . ئىدى ھەسەن چوۋە ژوۋورى خىزانەكەي و چى
روۋىدابوۋ بۇي گىپراپەۋە .

ژنەكەي پىي ۋتى :

بىخەم بە سولتان دەمكاتە ھاۋنىشىنى خۇي و دەۋلەمەندىت دەكات . چۈنكە پىاۋىكى
رۇشنىرىت و لە زەۋى و دەريادا ناسراۋىت .

ھەسەنىش ۋتى : دەمەۋىت شىعرىك بە سولتاندا ھەلدەم .
ژنەكەي ۋتى :

كارىكى باشە . بىرۇكەكە با پاراۋ بىت و شىعەرەكە ناسك .. دەزانم پەسەندى دەكات .
لە سوۋچىكى ژوۋرەكەدا بۇي دانىشت و ئەمەي نوۋسى :

شكۆمەندىكىت ۋاي بە لوۋتەكەۋە ئازايى و ۋفەت ھەردوۋ پىكەۋە

دادۋىرىت تەۋاۋ پەخىش و بلاۋە بەسەر زەۋىدا و مال و مولكەۋە

بە نان بىدىي ۋەكو خۇرىت و جەنگىشت : تارە بە نوۋتەكەۋە

ئەستۇمان بارە بە پىاۋمتى تۇ لەشمان بە كالا و جل و بەرگەۋە

كە لى بوۋەۋە ، بە يەككە لە خىزمەتكارەكانى مامىدا ناردى بۇ سولتان . سولتانىش دىبە
يەككە و لەنىۋ كۆرەكەيدا خۇيىندراپەۋە . ھەموو پىيان جوان بوۋ . سولتان ناردى بە شويىن
بىدرالدىن ھەسەندا ، تا بىتە دانىشتەنەكانىيەۋە .
كە ھات سولتان پىي ۋتى :

لېږه بهدواوه... تۆ ههمنشینی منیت و بوویته : فهرمانبهری دهولت ، به مووچهی

پهنجایی مانگانه . بئ لهو پاداشتانهی پېشوو .

(۱۰۰۰) پهنجایی مانگانه . بئ لهو پاداشتانهی پېشوو .
حهسنی بهسری ههستا و (۲) جاران ، گرڼووشی بۆ سولتان برد و نرای پایه‌داری بۆ
کرد . ههسن ناوبانگی بلاو بووهوه و تا ئه‌هوکاتهی مرد بهختیارانه له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی و مامی

و گه‌س و کاری ژيانی برده سهر . مانه‌ویش ته‌نیا بۆ خوای بانی سهر ..
(هاروونه رهشید) یش به‌سهرهاته‌که‌ی هینده پئ سهر و گرنگ بوو ... فهرمانیدا :
بنووسریته‌وه . کۆیله‌که‌ی ئازاد کرد . فهرمانیشیدا مووچهی مانگانه بۆ کورپه‌که‌ی دابین
بکریت .

خۆ.. ئهم به‌سهرهاته سهرسوورپه‌ین تر نییه له چیرۆکی :
(بهرگدروو و قه‌موور و جووله‌که‌که و شایه‌ته نه‌سرانی یه‌که) که چی یان به‌سهر

هاتوه ..!

پاشا پرسیی : به‌سهرهاتی ئه‌وان چۆن بووه؟
شهره‌زاده‌ستی کرد شه‌وه‌نگ بوو... بیه‌نگ بوو.

شەوی ۲۶

چیرۆکی بهرگدروو و قه‌موور و جووله‌که و نه‌سرانیه‌که
شهره‌زادوتی :

ئهی پاشای بهختیار..... خاومنی بریار.....

ده‌گیرنه‌وه : له زمانێ زوودا له سهرده‌می پېشوویدا ، له ولاتی (چین) پیاویکی
پهنجه نهرم و کراوه هه‌بوو . ئارمزووی له ئاواز و گۆرانی و یاری کردن بوو... جار و باره
مال و مندالی دمبرده باخی گشتی ناوشار .

رۆژێکیان.. که تاكو ئیواره له سه‌هیران بوون . دره‌نگانیك گه‌رانه‌وه و له سه‌ره
ریگایاندا (قه‌موور) یکی پشت گوورپی یان بیینی . که هه‌ر به بیینی مرو‌قه پیکه‌نینی
ده‌هات و خه‌می له دل دهرپویه‌وه . بهرگدروو و ژنه‌که‌ی چوونه لای و داوایان لیکرد
ئهمشهو میوانیان بێت .

ئه‌ویش قه‌سی نه‌شکاندن و شوینیان کهوت . ئیواره‌یه‌کی دره‌نگ بوو . بهرگدروو چووه
بازارێکه و ماسی یه‌کی براژاو و نان و لیمۆی کړی . که گه‌یشته‌وه مال ، ژنی بهرگدروو
ماسی یه‌که‌ی خسته به‌رده‌میان و ده‌ستیان کرد به خواردنی .

ژنی بهرگدروو .. به‌دهم سو‌عه‌بت وته‌شقه‌له کردنه‌وه .. پارووی یه‌کی بۆ (قه‌موور)
کرد و به زۆر کردی به ده‌می یدا و وتی :

ده‌بێت .. نه‌ی جووویت و یه‌گه‌سهر قووتی به‌دمیت . چونکه سو‌یندم خواردوه .

گۆشتەكە ئىسكى گەورە تىدا بوو و لە قورگى قەمموور گىرا و دەم و دەست بەلانا ھەز
وگەوت .

بەرگدروو كە ئەمەى بىنى وتى : لاحول ولاقوة الاباللة العلي العظيم .
بېروانە قەدەرى خوا ! ئەم داماوە دەبوو لە سەردەستى ئىمەدا بمرىت!
ژنەكەى وتى :

جا... ئەم كەمتەرخەمى يەى بۆچى يە؟ ئەى ئەمەت نەبىستووہ ؟
خەم و پەژارە گەرنەش دىتە رىم نەگبەتم ورد ورد خۆم بۆى دىگەرىم
لەسەر خۆلەمىش دادەنىشم و دواى كەمى بۆ خۆم گر بەردەبى تىم!
مىردەكەى وتى : چى بكەم ؟
ژنەكەى وتى :

ھەستە و ھەردوو دەستت بىخە ژىرى و منىش ئەو كۆلوانە ئاورىشمەى پىدا دەمە . ھەر
بەم شەوہ پىشت دەكەوم و تۆ بە دوامدا . كە پرسىيان بلى : ئەمە كورەكەمە و ئەومىش
دايكىتى و دەى بەينە لاى پزىشك .
(بەرگدروو) ئەمەى بىست ھەستا و دوو دەستى خستە ژىرى (قەمموور) دەمو ژنەكەى
بە دوايدا .

ژنەكەى بە دەم رىوہ دەيوت :

خوا بتپارىزى كورم كويىت دىشيت ؟ ئەم ئاولەيمەش ھەر كۆلى لى ئەدايت !
ھەر كەسى دەيبىنى ، واى دىزانى كورەكەيان نەخۆشە..! ھەر رۆيشتن و پرسىاريان كە
. تاكو مالى پزىشكىكى (جوولەكە) يان پىشان دان . لە دەرگايان داو كەنيزەكەى دەرگاى
كردەموو پياويكى بىنى .. مەندالىكى نەخۆشى پى يە و ژنەكەشى بە دوايەوہ .
كەنيزەكەى پرسىي : چىتان دەويىت ؟
ژنە بەرگدروو وتى :

مەندالىكىمان پى يە . دەمانەويىت پزىشك بىبىنى . ئەومش چارەكە دىنارىك بۆ پزىشك !
با بىتە خوارەموو نەخۆشەكەمان بىبىنى .
كەنيزەكەى بە پلىكانەدا سەرگەوت و چوو پزىشك بانگ بكات .
ژنە وتى :

پياومە لاشەى (قەمموور) دابىنى و با رابكەينە دەرەوہ و رزگارمان بىت ..!!
(قەمموور) ميان بە دىوارى ژوورەكەدا ھەلپە ساردو تىيان تەقاند .
(كەنيزەكە) مەش چووہ نەومى سەرمومو بە پزىشكى وت :
ژن و مىردىك لە دەرگايان دا.. مەندالىكى لاوازيان پى يە . ئەم چارەكە دىنارىيان بۆ
ناردوويىت ، تا نەخۆشەكەيان بىبىنى و دەرمانيان بۆ دىارى بكەيت !

جوولهگه بيش پارهگه ی وەرگرت و له خوښیدا خیرا ههستا و هاته خوارموه تا نهخوښهگه

ببینی .
چونکه تاریک بوو له (قه موور) هه لکهوت و قه موورمه که به لادا هات .

نهمیش که راستی کردهوه بوی دهرکهوت مردووه! وتی :

بۆ خاتری عهزیز .. موسا و (١٠) وشهکه !! هاوار بۆ (هاروون) و (یسوع) . لهوه
دهجیت به هوی ئهوهوه لیی هه لکهوتهم مرد بیټ !! ناخر .. من چۆن ئهم کوژراوه له
مالهگهه بیهمه دهرموه ؟!

(قه موور) ی برده سهرموه و پیشانی ژنهگه ی دا...
ژنهگه ی نهویش وتی :

بۆ دستهوسان دانیشتیوی؟ خو .. رۆژمان لی بیټتهوه هه موومان تیا دهچین..!!

نهمیش دهچینه سهربان و فری دهمینه .. مالی دراوسی موسلماننهکهمانهوه !

دراوسیکمیان پیاویکی ناسراو بوو . چاودیڤری چیشتخانهی مالی (سولتان) بوو . لهبر

نهمی ناوه ناوه (دووگ) و (چهوری) ی دههینایهوه بۆ مال . خانووهکهیان (سهگ) و

(پشيله) ی زۆر بوو . که مالهکه چۆل دهبوو ، له سهربانهوه ... سهگهلیکی فره دهچووه

دههههوه و لهو دووگ و چهوری یهی دهخوارد . پزیشک و ژنهگه ی دابهزینه ئهو

دهههههوهو چوار پهلی (قه موور) دیان گرتبوو له بن دیواری ههوشههه .. پالیان پی

بیههوه و به پهله جتیان هیشت .

هیندی پی نهچوو . خاومن مال گهراپهوه که (شاهد) ی ناو بوو . دواي کهمیك

مۆمکی داگیرساند و سهرکهوت بۆ بالهخانهکه ... رووانی ئهوه مروفتیکهه پالی به

هوارمهوه داوه..!

نهمیش له دلی خویدا وتی :

ئهو... کهوابوو ئهو شتانهی کهدیار نامین .. ئهم مروقه دهیان دزیت..!!

رووی کرد (قه موور) ه وتی :

ئهمه ئهو (گوشت) و (دووگ) انه ، تۆ دهیههیت ! له منیشدا وایه .. (سهگ) و (پشيله)

دهیان دزیت ! منیش هه موو سهگ و پشيله ی گهرمکم کوشتووه !! تاوانیان له ملی منه و

تویش ئاوا بیههنگ دیتته خوارموه .. دهستی دایه کوتهکیک و دای بهسهرسنگی (قه موور

هه) و خستی . که ههلی گرتموه .. قه مووره ئیستا نه مردووهو پار مردووه..!!

زۆر ترساو وتی :

لاحول ولاقوه الا بالله العلی العظیم . نههرمت لهو رۆن و دووگانه ! پهنا بهخوا .. ئهمه

چۆن به دهستی من کوژرا!!؟

که بینی (قه موور) یشه وتی :

بە قەمووربىيەكەشت كۆلت نەدا : جەناب ..دزىش دەكەيت و دووگ و گوشتىش دەخزىت
بەنا بەخوا..!

قەموورى دا بە شانيدا و بردى ... ئەو شەوہ گىپراى .. تا...گەيشتە سەرەتەى بازارى
شار. بە لای دوکانىدا ھەللى پەسارد و بۆى دەرچوو .
(نەسرانى) يەكى دەلالى (سوالتان) ، بە سەرخۆشى بەویدا تىپەرى . دەگەراى
پەنايەك مىزى لى بکات . گەيشتە لای (قەموور) و دەستى کردە مىزکردن و بى ئەموى (قەموور) بىيى .

دواتر لایەكى کردموه و کەسىكى بىيى پالى بە دیوارەکەوہ داوہ و سەیری ئەم دەکات !
ھىندە سەرخۆش بوو ، ناگای لەوہ نەبوو .. زووتر و لە رىگا یاشماخ و عەگالەکەى سەریان لى
بزی بوو ..! بۆیە وای زانى ، (قەموور) دەپەویت یاشماخەکەى سەرى بفرىنیت ! بە
سەرخۆشى بۆى چوو و ئەژنۆى خستە سەرسنگى و کەوتە مشتەکۆلە لىدانى .

پاسەوانى شەو ھات و پرسىی : ئەمە بۆ لى دەدەیت ؟
(نەسرانى) يەكەيش وتى : ئەمە دەپەویت .. یاشماخەکەى سەرم لى بفرىنیت .

پاسەوانەکە پىکەنى و وتى : وازى لى بىنە !
لە (قەموور) چووہ پىش و پەنجەى لەسەر بۆرى خوینبەرى قەموورە دانا تا برانىت
دلى لى دەدات ؟

ھەر زوو ، بۆى دەرکەوت کە مردووہ !

حەسحەس توورە بوو و پرسىی :

وای لىھات .. (نەسرانى) يەك (موسلمان) يک بکوژیت ؟

نەسرانى يەكەى قۆلبەست کرد و بردى يە لای (والى) .

نەسرانى يەكەش لەبەر خۆپەوہ وتى :

ھاوار ... ئەى مەسىح ! ئەى .. مەريەمى پاکیزە ! خۆيشم نازانم کە چۆن ئەمەم بە
يەك مشتەکۆلە کوشتووہ !!؟

ئەو داماوہ ، خەيالەکەى رموى يەوہ و ھاتەوہ ھۆش خۆى ! نەسرانى و قەموورى گوزرا
.. تاکو بەيانى لە مالى (والى) مانەوہ .

بۆ سەيىن ، والى فەرمانيدا :

با .. جارچى نىو شار بانگ بکات کە (نەسرانى) يەك لە سىدارە دەدرىت .

جارچى ، بانگى لە سىدارەدانى بە خەلکەکە گەياند . جەلاد ھەلەفەى پەتى خستە مى
نامادەبوویەك درى بە خەلکەکەدا و بەرمو (سىدارە) کە بووہوہو ھاوارى کرد :

مەکن ! ئەو بى تاوانە : مەیکوژن ..! ئەوہ من کوشتووہ ..!

هينايانه بهردم (والى) و نهویش لى پرسی : بۆ چى گوشت ؟

نهویش وتى :

ئىواره كه گهرامهوه به مالىدا گهرام .. سهيرم كرد ، ئهم (قهموور) ده .. له هورمبانهكهمانهوه هاتوووته ناو مالم ، تاكو دزيم لى بكات . منيش كوتهمكىم دا بهسمر سنگىداو مرد . ئىدى لاشهكهيم دا به شاندا وكهوته رى . تاكو گهياندمه بازار و له فلان شوين دام نا ..

دستى كرده گريان و هاواری كرد :

هيندم بهسه كه ئهم (موسلمان) هم كوشتوووه .. باخوئى ئهم (نه سرائى) يهش ، نهيهته ملى ! (والى) فهرمانيدا ملى (نهسرائى) يهكه .. له ههلمفهى سىداركه دهرين و بيهكه ملى ئهم .

ئىدى له ملى ئهميان كرد و ويستيان بيخنكىن .

پزىشكه (جوولهكه) كه درى به خهلكهكهداو هاواری كرد :

نهكن .. كهس نهى كوشتوووه : من نهبيت ! ئىواره له مالى خۆم بووم ژن و ميردىك هاتن و ئهم (قهموور) ميان پى بوو . چارمكه ديناريكيان دابوو به (كمىزمك) كههم . نهویش پارمكهى بۆ من هينا .. تاكو هاتينه خوارموه ، ئهم (قهموور) ميان له ژوورمكهدا .. ههلهساردبوو . شهو بوو ، مالى تاريك بوو . كه هاتمه ژوورمكهوه ... لى ههلكهوتم ! (قهموور) كهوت و مرد ! چار .. ناچار ، خۆم و ژنهكههم ههلمان گرت . ئهم (شاهد) مش ، دراوسيمانه ... كه مالهكهيمان به چۆلى بىنى ، بردمانه هورمبانهكهيهوه و دامان نا .

دياره ، كه ئهميش (قهموور) هى بينيوه : به دزى تىگهيشتوووه ! بۆيه كوتهمكىكى پيدا مالىوه ! قهموورمش كهوتوووه . دراوسىكهيشمان پى و ابوو : كه ئهو كوشتووويهتى ! ناخۆ .. هيندم پى كهمه ، كه ئهم (قهموور) هم كوشتوووه ؟ ! واخهريكن خوئى ئهم دراوسى يهشم دهكنه مل ؟ !

كه (والى) ئهم دان پيانانهى بىست . فهرمانيدا : ئهو (شاهد) ه .. بهر بدن و ئهم پزىشكه ، جوولهكهيه .. له برى ئهو له (سىداره) بدن ! هه هيندجيان زانى (بهرگروو) يهك درى به خهلكهكه داو بهرمو (سىداره) كه بووهوه به (جارچى) وت :

نهكن .. بى له خۆم : كهسى دى ئهو (قهموور) هى نهكوشتوووه ! ئهو رۆژه لهگهئ خيزاندا له سهيران بووين . ئىواره به ناو بازارمكهدا گهراپنهوه . برى شتم كرى و ئهم (قهموور) دمان بىنى ، دهفكى پى بوو ، به سهرخۆشى گۆرانى دهوت . ئيمهيش : لهگهئ خۆمان بردمانهوه بۆ مالى .

ماسی یه‌کی برژاوم کری بوو. دانیش‌تین و دستمان کرد به‌خواردنی. ژنه‌که‌م بابو له‌یه‌کی له‌گوشتی (ماسی) یه‌که‌ بو (قه‌موور) کرد و دمرخواردی داو ئی‌سکی ماسی یه‌که‌ له‌ قورگی گیرا... دم و دست مرد ...!!

چار نا چار .. (قه‌موور) دم به‌ باوشه‌وه‌ گرت و ژنه‌که‌م له‌ پی‌شمه‌وه‌ . رویش‌تین . تا گه‌یش‌تینه‌ به‌ردمرگای مائی ئەم : (پزیشک) ه‌ جووله‌که‌یه .. له‌ دمرگامان داو که‌نیزکه‌کلێ بردینی یه‌ ژوورموو چاوهرپیمان نه‌کرد تا‌کو ئەم (پزیشک) ه‌ بی‌ته‌ خواروه‌ . ئەم قه‌موورمان هه‌له‌په‌سارد به‌ دیوارکه‌یاندا .

کاکي جووله‌که‌ وانه‌بوو ؟

(جووله‌که‌) که‌ش وتی : به‌ئێ ... وابوو .

(به‌رگدروو) رووی کرده (والی) و وتی :

که‌وابوو .. ئەو ئازاد بکه‌ و من له‌ (سیداره) بدم !

(والی) که‌مێ راما و وتی : پی‌ویسته‌ ئەمه‌ بو می‌ژوو بنوو سرت‌ته‌وه‌ ..!

فه‌رمانیدا به‌ (کوژەر- جه‌لاد) و (جارچی) :

ئا دمی (جووله‌که‌) که‌ ، ئازاد بکه‌ن و (به‌رگدوور) که‌ : له‌ شوینی ئەو له‌ (سیداره)

بدن ، به‌ پشت به‌ستن به‌دان پیا‌نانی خۆی ، جه‌لاد ئەوی ئازاد کرد و ئەمی خسته‌ شوین .

(والی) توورپه‌ بوو و وتی :

ماندوو‌یان کردین! ئەمه‌ چی یه‌ : ئەم بی‌نه‌ و ئەو ئازاد بکه‌ ! دواجاریش که‌س له‌

(سیداره) نه‌دراوه‌ ؟ په‌تی سیداره‌ی کرده‌ ملی به‌رگدرووکه‌ .

ئەمه‌ حاڵی ئەمان بوو . تووم‌ه‌ز ئەم (قه‌موور) ه‌ مایه‌ی رابواردن و پی‌که‌نینی (

سو‌لتان) بوو .. سو‌لتان : هی‌نده‌ به‌م قه‌مووره‌ سه‌رسام بوو ، بی‌ ئەو هه‌لی نه‌ده‌کرد !

ئەو روژه‌ به‌سه‌رخۆشی (سو‌لتان) به‌جێ دی‌لیت و روژی یه‌که‌م و دووم و تا‌کو

نیوم‌پۆی سی‌ یه‌م .. دیار نابیت . که‌ سو‌لتان هه‌والی دمه‌ر‌سیت ، پی‌ی ده‌لێن :

(قه‌موور) کوژراوه‌ و (والی) دانیش‌توانی شاری بانگ کردوو و جه‌لاد له‌ (سیداره)

دمدات .

هی‌نده‌ی پی‌نا‌جیت یه‌کی‌کی دی .. دیت و ددانی پی‌اده‌نی‌ت : که‌ ئەو کوشتوو‌یه‌تی (والی)ش ئەوه‌ی پی‌شوو ئازاد دمکات و ئەمی تر ده‌خاته‌ شوینی تا له‌ سیداره‌ ب‌س‌ریت !

سو‌لتان توورپه‌ بوو .. ناردی به‌ شوین والی دا . له‌گه‌ل ئەوانه‌ی ئاماده‌ی سیداره‌ کران ..

که‌ پۆلیسی دمه‌رباری سو‌لتان گه‌یشه‌ شوینی سیداره‌که‌ .. خه‌ریکی ئەوه‌ بوون فه‌رمانه‌که‌ جیبه‌جی بکه‌ن .

پۆلیسه‌کانی دمه‌ربار هاواریان کرد :

نه‌که‌ن .. قه‌موورمیان به‌ چوارده‌سته‌ هه‌لگرت و به‌رگدروو و جووله‌که‌که‌ و نه‌سرانی و

نه‌که‌ن .. قه‌موورمیان به‌ چوارده‌سته‌ هه‌لگرت و به‌رگدروو و جووله‌که‌که‌ و نه‌سرانی و

(شاهد) يان دايه پيش خويان .. بهرمو لای (سولتان) . که (والی) گهيشته بهر دهستی
 سولتان . گرنووشی بۆ برد و بهسرهاتی هه موویانی بۆ گیرایهوه .
 سولتان زۆری پى سهیر بوو ! فهرمانيدا که به ئاوی ئالتوون بنووسریتهوه !
 رووی کرده پیاوانی دهوڵت و خه لکه که و پرسی :
 له ژياناندا : چیرۆکی ئاوا سهیرتان بیستوه ؟
 شه هره زاره ستی کرد شه و ده تگ بوو ... بیه تگ بوو .

شه یه ٢٧

شه مرزاد وتی :

نهرانی یه که چووه پيشه وه و وتی :

ئهی پاشای زهمان .. گهر ریم بدمیت بهسرهاتی خوڤت بۆ دهگیرمه وه که زۆر سهر
 سوور هینهرتره له بهسرهاتی ئهم (قه موور) ه .. !
 پاشا وتی : فهرموو .

ئهویش وتی :

که هاتمه ئهم ولاته .. کاروانیک بار و شتومه کم پى بوو . قه دهری خوا وابوو . کهوتمه
 بهر دهستان ئه گهرنا من له (میسر) له دایک بووم و (قیبتی) م ! ههر له ویش پهروورده
 بووم . باوکم جامباز بوو . که گه وره بووم .. باوکم مرد و منیش کاری ده لای و
 جامباز یه که ئه و گرته دهست .

روژێ له روژان : لاویکی جوانم بینى ، به سواری که ریکه وه رپی ده کرد . که گهيشته
 ئاستم ساووی کرد و منیش له بهری ههستام . دهسته سپیکی دهرهینا که هه نلیک نموونهی
 (کونجی) ی تینا بوو و لپی پرسیم :

ئا ... له مه (ریه) ی به چهند ده گریت ؟

منیش و دلام دایه وه : (١٠٠) پهنجایی .

ئهویش پنی وتم :

پێوانه کمران له گه ل خۆت بیته و و مره بۆ دهر وازهی (نهر) . له خانى (جهوالی)
 چاو پریت ده کهم .

ئهو دهسته سپی که نموونه کهی تیا بوو دایه دهستم و رویشت . (٤) کهسی تیکر و پتوهرم
 برد و چوومه شوینه که . بینیم چاو پریمه و ههستاو دمرگای گهنجینهی بۆ کردینه وه . (٤)
 کهسه که کهوتنه پێوانه ی و ریک (٥٠) ربه دمرچوو ، که باپی (٥٠٠) درههم بوو .

لاوه که وتی :

حهقی ده لای وماندوو بوونی ئه وهی که بۆم دفرۆشیت : ههر ربهی (١٠) درههم

دستی راستی له مۆلەكەى دەرھیناو له ئاستى مەجەكیدا ئەو دەستەى بىرا بوو. پىم
سەیر بوو!!
ئەویش وتى :
بەلاتەو سەیر نەبیت بە دەستەجەپم دەخۆم! چونكە دەستە راستم بىراو و ھۆيەكى
عەجایی ھەيە .
منیش پرسیم : بە ھۆى چى يەو بوو؟

ئەویش وتى :
منیش له منداڵانى بەغدام و باوكم يەكێك بوو له گەورە پیاوانى ئەو شارە . كە بوومە
ھەرزەكار، لە گشتكاران و سەفەرگەران و بازرگانانم دەبیست .. ولاتی میسر چۆنە و ئەوان
چى یان بینووە . ئەمە لە میشكەدا مایەووە.. تا ئەو كاتەى باوكم مرد . دواتر كاروانیكى
بازرگانیم نامادە كرد، لە كۆتالى بەغایى و موصلی . لە بەغداو بەرپى كەوتم تا گەیشتمە
ئەم شارەى ئێوە .

ئەسجاستى كرده گریان و ئاوا خوێ لاواندەووە :

چالێ چاوساغێ گەر بکەوێ تێی	دوای کەمێ بێخەم دەرئێتەووە لێی
نەزان وشەيە دەلێ و رەت دەبێ	زانایەك بیلێت زوو دەکوژێ پێی
رۆزنى كافران .. زۆر مسۆگەرە	خواناسیش فرە ماندوودەبێ بۆی

شەیرمەكەى تەواو كەردو وتى :

گەشتە ولاتی میسو بارە كوتالەكانم لە خانى (مەسرور) خست . چەند درەھەمێكیشم
دایە خزمەتكارمەكەم . تاكو ھەندێك خواردنمان لە بازار بۆ بکڕێت . خویشم لە خانەكەدا
سەرخەویكەم شكەند . ئەو شەو لەو خانە مامەو و بەیانی بارێكى كوتالەم كەردەووە پارچە
قوشمێك جیاكەردەووە .
بە خۆم وت :

ئەمە بە بازاردا دەگێڕم . تا پێشانى بدم و خزمەتكاران تۆپە كوتالەكان بە دوامدا بێنن
. ئەو بوو شوێن خۆم خستى . تا گەیشتیە ... ھەیسەری (جەرچیس) . لەبەر ئەو
دەلالەكان بیستبوویان كوتالەم ھیناو بەروو ھاتن و تۆپە كوتالەكانیان لى وەرگرتى .
مەزادیان كەرد . سەیر دەكەم ، مایەكەى خوێ ناگرتتەو ! لەبەر ئەو پەژارە داگیرتم .
گەورەى (دەلال) مەكان پێى وتم :

شتێك دەزانم ، سوودی لى وەردەگرت ! بازرگانەكان چى دەكەن ، تۆیش وا بكە .. خۆت
كوتالەكانت بفروشه و لە چەند مانگێكدا دوایى دیت . شاھت و دەغیلەدارى بۆ بگرە . ئەو
كانە ھەر درەھەمێكى ئیستات دەبێتە دوو درەھەم . بۆ خویشت (میسر) و رووبارى (نیل)
دەبێت .

منیش وتم : ئەمە ... بىرۆكەيەكى چاكە .
دەلالتەكانم بىردمەو بۆ خانەكە و بە وەرقەى مۆركراۋ پىم سپاردن . ئەوانىش
كوتالەكانيان بىردمەو بۆ قەيسەريەكە و دواتر كەوتنە فرۇشتى . منىش لە خانەكەدا
مامەو و ھەر خۆم خوارىنم بۆ خۆم نامادە دىكرد . ھەموو دووشەمەوان و پىنج شەمەوانىك
، دىچووم لەگەلىان دادەنىشتەم و ئەوانىش تاكو پاش نىومرۆى ئەو رۆژە پارمەكانيان بۆ
كۆدىكردمەو و دەم نووسىن و وەرم دىگرت .

بەيانى يەكى دوو شەمە نان و شۆربام خواردو چوومە گەرماو و خۆم شت . بۆ نىومرۆ
مەيشەك بۆ خۆم نامادە كىرد و خواردم . خۆم گۆرى و بۆنە لە خۆم داو بەرمە قەيسەرى
يەكە بوومەو . لە دوكانى بىرالىدىن ى باخەوان ، لى دانىشتەم . بەخىرى ھىنام و دىستەن
كىردە دىمەتەق . دواى سەعاتىك بازار قەربالىق بوو .
دىروانم ژنىك بەلارو لەنجە پەيدا بوو . ھەندىك بۆنى پى بوو . سلاوى لى كىردىن و
كەوتە گىتوگۆ ، لەگەل بىرالىدىن .

گويم لى بوو لى پىرسى :

قوماشت ھەيە ... بە زىر چىرايىت ؟

نەمىش پارچەيەك قوماشى لە كوتالەكەى من پى فرۇشت بە (۱۲۰۰) دىرھەم .

ژنە وتى : قوماشەكە دىبەم ، دوايى پارمەكەيت بۆ دىنەرم ؟

بازرگانەكەش وتى :

خاتوون نابىت چونكە ئا ئەم پياو ، خامنەكەيەتى و ھەفتانە دىبىت پارە بىم پى .
ژنەكە دىستى كىردە بۆلە بۆل و وتى :

ياخوا بەزىاد نەبىت . من وا راھاتووم . پارچە كووتالەكان بىبەم . دواترىش بە من
پارەم بۆ ناردوويت و سوودىشەم پى گەياندوويت .

دوكاندار وتى :

راست دىكەيت . بەلام ھەر ئەمىرۆ پارمەكەم دىوېت .

كىرەش قوماشەكەى بە سنگى بازارگانەكەدا و وتى :

ئىو نەرخى كەستان لانى يە . ئەمجاكەوتە لە خۇدان و خۇ رنەتەو .

منش دىستىم گرت و نەم ھىشت لەخۆى بدات و پىم وت :

وەرە .. كىزى جوان .

كە ئەمەى بىست .. بزمىەك گرتى و وتى :

نەمىش لەبەر خاترى تۆ . ھاتەو دوكانەكە و بەرامبەرم دانىشت .

منىش لە بىرالىدىن م پىرسى : ئەم پارچە قوماشە چەند لە سەر خۆت كەوتەو ؟
بازرگانە وتى : (۱۱۰۰) دىرھەم .

منیش وتى : (۱۰۰) درههه خیرمهکەیت دهمەئى و کاغەزێک بێنە بۆت بنووسم .
 پارچە قوماشەکەیشم دایە ژنەکە و پێم وت :
 گەر لاریت لى نیه . با دیاری میوانداریهکەت بیت . ئەگەریش نا .. پارمە دواى بنێره .
 ئەویش وتى :
 خوا پاداشتی بە خیرت بداتەوه . مۆلک و مالم بە قوربانت بیت و خوا بتکاته میردم .
 منیش پێم وت : قوماشەکە ببە ، چى تریشت دەوێت ببە .
 ئەویش وتى :
 گەرەم .. ئەمشەو تۆ میوانى منى .
 لێیدا و رویشت . تاگو پاش نیوهرپۆ لە قەیسەریهکەدا مامەوه .
 پرسىارى ئەو ژنەم لە بازرگانەکان کردو وتیان :
 ئەو کێزە دەوڵەتمەند و میرزادە بوو . باوکی مرد و سامانیکی زۆرى بۆ بە جى هیشت .
 مالى لە گەرمکی (نهقیب) .
 منیش دواتر ، سواری گەرمکى بووم و بە خاوەنەکەیم وت :
 بىم گەیمەنە گەرمکی (نهقیب) .
 رویشتین هەر زوو گەیشتیئە سەر رێگایەك پێى دەوترا رێى مەنقەرى .
 بە گەرموانم وت : برپۆ .. پرسىارى گەرمکی نهقیب بکە .
 نوای گەمێک هاتەوه و وتى : دابەزە .
 منیش کە دابەزیم ، پێم وت :
 پێشم بکەوه ، بۆ مالمەکە .. کە گەیشتین چارمەکە دیناریکم دایە خاوەن (کەر) و ئەو
 رویشت . لە دەرگام دا . خزمەتکارێک دەرگای لى کردمەوه و بردمى یە ژوورمە . هۆلیکی
 گەرە بوو . (۷) دەرگای لەسەر بوو . دەپروانى بە سەر رمزوباخیکدا کە چەندین جۆر بەمرى
 گرتبوو . جۆگەى ناوى پێدا دەرویشت . بولبول و کەنارى تێیدا دەپخویند . سپیکارى یەمکی
 سۆلتانانە کرابوو . بنمیچەکەى بە نەخشی زێرپین رازابوووه . زەوى یەکەشى بەردە
 (مەرمەر) رێز کرابوو . لە ناوچەى ئاستیدا حەوزوفواره بوو . بە کەنارى حەوزمەکشدا بالندە
 و (۸) ماری زێرپین هەبوو . کە ئاو لە دەمیانەوه دەرژایە حەوزمەکەوه . هەرشى تیا راخراوو .
 لەسەر فەرشەکە ، دانیشتم .

بازرگانە لاومەکە بە (نەسرانی) یەکەى وت :
 هێندەم زانى کێزەکە هات و تاجیکی لەسەر نابوو . بە دوو (گۆ) ی زێر رازا بوووه . بۆم
 پێى کەنى و بەخیری هێنام و لەگەڵم دانیشتم . سفرە راخراو خوشترین خواردن ... هەر لە
 مریشکی برژاو، هەنگوینی شانەوه بیگرە تا گوشتى رمش و جگەر دانرابوو .. تیرمان خواردو
 تاس و مەسینەیان هێناو دەستمان شت . گولۆ پرژێنیان گرڤین . کەوتینە دەمەتەق و

ئەمەى بۇ وتەم :
گەردە مانزانى بە ئىمە دۇستى مەمانى خۇمان بۇ رادەخستى

لەنىو چاواندا: ھەلماۋ دىگرتىت تاكو بزانىت: چەند خۇشەوۋىستى!
بۇ ئىوارە دىسان سفەرە و خوان رازايەوۋە. تىر و پرمان خوارد. ناردى بە شوۋىن (شايتە
(و) قازى) دا و ھەرمانىدا.. خۇى لە من مارە بېرى !! شايتەتەگان مۇرى ئەومىيان كىرد، كە
مارمىي يەكەى.. رۇژى (۵۰) دىنار بىت . كە ئەم پى و رەسمەيان تەواو كىرد . كرىى خۇيان
ومرگرت و رۇشتىن . ئىدى زۆر بە خۇشى لەگەلئىدا ژيام . ھەموو رۇژىك دەسپىكەم دەدايە
كە (۵۰) دىنارى تىدا بوو. بەو شىۋىمە مامەوۋە ، تاكو سامانم ھەموو لە دەستداو دىنارىك چى
يە؟ پىم نەما.

بە خۇم وت : ئەمەى من دەيكەم لە خۇبايى بوونە .

ئاوا ... خۇم لاواندەوۋە :

دىار نەبووم ھەوالپىرسم نامىنى دىارېش بووم: رەزام قورس و بەد دەبى
لەبازارېش بووم مات و بىدەنگم بەشم پەژارە و خەم و دەرد دەبى
دەستە بە رۇشتىن كىرد ، روانىم شار قەرمبالغە و رى بەر رىبوار ناكەوۋىت ! قەدەرى
خا و ابوو: سەربازىكەم بىنى و تەنگم پى ھەلچنى ! دەستە بە گىرەفانىكىدا كىردو كىسە
پارەكەيم دەرهىنا.. سەربازەكە ھەستى كىرد گىرەفانەكەى سووك بووۋ . بەلەى مىندا ئاۋرى
دايەوۋە . مەشتەكۆلەيەكى لەسەرم دا و كەوتەم .

خەلگەكەش رەشمەى ئەسپى سەربازەكەيان گىرت و لىمان كۆبوونەوۋە وتيان :

ھىندە قەرمبالغە ... ئەم پىاۋە كەوتە ژىر دەست و پىي ئەسپەكەتەوۋە ..!

سەربازەكە شىراندى : ئەم نەفرەتى يە : دزە... دز !

بەناگا ھاتمەوۋە گوۋىم لە خەلگەكە بوو دەيان وت :

ئەم لاۋە قۆزە ھىچى نەدزىوۋە .

ھەندىكى تىران دەيان وت : راست دەكات و دزە .

بووۋە مقۇ مقۇ !! خەلگەكە وىستىان من لە دەست سەربازەكە بىسەندەوۋە . بەلام

قەدەرى خا و ابوو بەرپۆمبەرى پۇلىس و والى ، پەيدا بوون .

لە كۆمەلەكەيان پىرسى : ئەمە چى يە ؟

سەربازەكە لە وەلامدا وتى :

بەو خاۋايە گەورەم .. ئەم پىاۋە دزەو لەم قەرمبالغى يەدا ، كىسە شىنەكەم (۲۰) دىنارى

تىدا بوو، لىي دزىوم .

(والى) پىرسى : كەست لەگەل نەبوو؟

والى خورپى بە سەر بەرپۆمبەردا و ئەوۋىش مىنى گىرت .

فەرمانیشیدا رووتی بکه‌نمه‌وه ، که رووتیان کرده‌مه‌وه . کیسه شینه‌که له جله‌کاندا بوو .
 بره‌یان بۆ (والی) .
 نه‌ویش کیسه‌که‌ی کرده‌وه و ژماردی و به منی وت :
 راست برۆ ... تۆ نه‌م کیسه پارمیه‌ت دزیوه؟
 منیش سهرم نه‌وی کردو به خۆم وت :
 گهر بلیم نه‌م دزیوه . به‌درۆ ده‌که‌ومه‌وه چونکه کیسه شینه‌که له جله‌کانی مندا بوو .
 بشلیم من دزیومه ، نه‌وه تووش بووم !
 سهرم بلند کرد و وتم : به‌لێ .. من دزیومه !
 (والی) عه‌جابه‌یی لێ هات ! دوو شایه‌تی بانگ کرد ، گوێ له‌دان پیا‌نانه‌که‌م بگرن .
 فەرمانی به‌ مه‌شاعلی (جه‌لاد) دا ده‌ستی راستیان برپیم . سه‌ربازمه‌که‌یش که له‌ولامه‌وه
 وستا بوو ، به‌زه‌یی پیا‌ما هاته‌وه .
 والیش به‌ ده‌ست برپراوی جیی هیشتم . خه‌لکه‌که‌ لیم کو‌بوونه‌وه و شه‌ربه‌تیکیان کرد
 به‌ گه‌رووما .

سه‌ربازمه‌کش کیسه پارمه‌که‌ی دامه‌وه و وتی : تۆ لاویکی شوخی ، نابیت دز بیت ..!
 نیلی منیش که‌وته‌مه لاوانه‌وه‌ی خۆم :
 به‌خوا دز نه‌بووم لیم رامه‌می‌نه هه‌زاری یه‌ وا رسوایی هی‌نه
 له‌بر زهمانه‌ شه‌قی تیی هه‌لدام وا به‌ دامای که‌وته‌مه نه‌م شوینه
 بێ تاوان بووم و تیری قه‌دمر بوو که ئاوا تاجی قه‌در: شکینه
 منیش ده‌سته برپاوه‌که‌م پی‌چاوه‌کرده‌وه به‌ قۆلی جله‌که‌مدا . رنگم زه‌رد هه‌لگه‌را بوو .
 جوومه‌وه بۆ ماله‌وه و خۆم فری‌دايه ، سه‌ر جی‌گه‌که‌م .
 ژنه‌که‌م پرسیی : ده‌بینم گۆرپراویت؟ کویت دیشیت ؟
 منیش وتم : نه‌خۆشم و سه‌رم دیشیت !
 ژنه‌که‌م به‌ژاره‌ دایگرت و پرسى یه‌وه :
 تلم تمی .. گیانه‌که‌م . دانیشه و سه‌رت بلند بکه و پی‌م بلێ ئه‌مه‌رۆ چیت به‌سه‌ر
 هاتوو ؟ من نه‌م و چاوت ده‌خوینمه‌وه!
 منیش وتم : کۆلم لێ یه‌ ..
 که گوئی له‌م قسه‌یه‌م بوو ، ده‌ستی کرده‌ گریان و وتی :
 وه‌کو رۆژانی پی‌شووه‌ نه‌ماوی .
 به‌ده‌م گریانمه‌وه ده‌ی پرسى و منیش وه‌لام نه‌ده‌دايه‌وه . ئی‌واره‌ هات و خواردنی دانا .
 منیش نه‌م خوارد له‌ ترسی نه‌وه‌ی که نه‌گه‌ر به‌ ده‌ستی چه‌پ به‌خۆم ... پی‌م ده‌زانیت!
 بۆیه وتم : ئیستا .. برسیم نى یه‌!

ئەۋىش وتى : چى بوۋە؟ بۆم بگىرپەۋە ، ئەمىرۇ زۆر غەمبارىت !
منىش ۋەلەم دايەۋە : ھەر ئىستا بە شىنەيى بۆت دەگىرپەۋە .
جامى شەرابى بۆ ھىنام و وتى : ئەمە خەم رەۋىنە . بىخۆرەۋە و بۆم بگىرپەۋە .
وتەم : بېۋىستە قسەت بۆ بىكەم .
وتى : بىلەئى .

وتەم : گەر ھەر دەبىت قسە بىكەم : بىكە بە دەمەۋە . جامەكەم ھەلدا .. دوۋەم جامە
بە دەستە چەپ لى ۋەرگرت و چاۋانەم پىر بوۋن لە ھەرمىسك و ئاۋا خۆم لاۋانەۋە :
بۆ پياۋى ئازا و تەۋانا و دانا يەزدان گرفتى ئەگەر بۆ دانا
كەر و كۆپر دەبىت: كاتى روداۋ و دواتر ۋەك جارەن ژىر و بە تۋانا
بە دەم گىرانەۋە بە دەستى چەپم جامە شەرابەكەم گرت .
ئەۋىش زىكەيەكى كىرد و وتى :
دەم سوۋتا ، بۆ دەگىرت ؟ بۆ بە دەستى چەپ جامەكە دەگىرت ؟
وتەم : دەستەم بىرىنى لى ھاتوۋە .
وتى : دەرى بىنە ، با بۆت تىمار بىكەم .

منىش وتەم : كاتى تىمار كىردى نى يەۋ دەستەم دەر ناھىنەم .
جامە شەرابەكەم خواردەۋە . ئىدى پىكى بۆ پىر دەكردەۋە .. ھىندە خەيال بوۋم .
خەۋم لى كەۋتبوۋ .

قۆلە بىراۋەكەم و كىسە پارەكەى دەرھىنابوۋ . تاكو بەيانىش نەۋوۋست بوۋ و خەۋىش
خواردبوۋ . بەيانى (۴) بالندەى سوۋر كىردەۋە و خواردنى بۆ دانام . تىرم خوارد ... جامە
شەرابى پىدام .

منىش كىسە پارەكەم دانا و ھەستام بچمە دەرەۋە .
پىرسى : بۆ كۆى دەچىت ؟

وتەم : دەچمە دەرەۋە .
وتى : دابنىشە ... مەچۆ دەرەۋە .
كە دانىشتەم پىرسى :

ئەۋ خۆشەۋىستىيەت ھىندە بە تىنە سامانەكەت تەۋاو بوۋ . دەستىشت لەپىئاۋىدا بەخىش
خاۋا شاھەتى ھالە .. ھەرگىز لىت جىا نابەۋە ! منىش راستىي ئەم پىمانەشىم دەبىنى
دەستى چەپى گرتەم و بەرەۋە قاسەكەى بە گىشى كىردەم و كە كىردى يەۋەۋە وتى :
سەيرى ناۋ ئەم سىندوۋقە بىكە . كە سەيرەم كىرد پىر بوۋ لە دەسپى بەستراۋ .
روۋى تى كىردەم و وتى :
ئەمانە پارەى خۆتەن و كاتى خۆى لىم ۋەرگرتوۋى . ھەر رۆژەى كە (۵۰) دىنارەكەت .

، دەم خىستە دەسپرىگەۋە لەۋ دەسپرانە و لىپرەم دادەننا. ئىستاش ماقى خۆتە ، پارەكانت
بىرەۋە! تۆ بە ھۆى مەۋە ئاۋا دەستت دۇراندوۋە . مەن رۇخى خۆمت بىدەمى : ھىشتا
ئاتوانم پاداشتت بىدەمەۋە !
دەسپرىگەۋە لە سىندوۋەكەۋە خۆيەۋە بۇ سىندوۋەكەۋە مەن گۈستەۋەۋە وتى :

ئىدى سامانمان تىكەڭ دەگەين .
دىلى خۆش كىردم و زۆر سوپاسىم كىرد . بەۋەۋە نەۋەستا و كاغەزى ھىنا و ھەمەۋ
سامانەكەۋە خۆى پىن بەخشىم . بە شايەتتى دوو كەس مۆرى كىرد و پەيمەن نامەكەۋە دايە
دەستم !! مەنىش بەسەرھاتى خۆمەم بۇ گىرپايەۋە . دۋاى مانگىك ھەستەم كىرد نەخۆشە .
(۵۰) رۇزىك بۆى كەۋەت و مرد!! مەنىش تەغزىيەكە شايستەم بۇ گىرت . (خەتەمە) و
(مەۋلۇد)م بۇ خۆيەند ... خىر و چاكەم بۇ كىرد .

كە سەر خۆم كەۋەتەۋە : دەرۋانم چەندىن خانوۋ و زەۋى و گەنجىنەۋە ھەيە . ئەۋ
گەنجىنەۋە كۈنچى يە .. بە تۆم فرۇشت . يەككىك بوۋ ، لەۋانە . ئەۋە بوۋ .. سالىكەم پىچوۋ و
گەپسەۋە لاي تۆ . سەرھالى فرۇشتى سامانەكان بوۋم .
ئىستاش ھەندىك ماۋە . پىچەۋانە بىر مەكەۋە . ئەۋا پارەۋى (كۈنچى) يەكەم پىت
يەخشى . ئەمە بوۋ .. ھۆى نان خۋاردىم ، بە دەستى چەپم !

نەۋىش وتى : پىۋاۋى باش بوۋىت و چاكەت بەرامبەرم كىردوۋە .
مەنىش وتى : بۇ لەگەلم نايەيت بۇ ۋلاتى (مىسر) . بازارپىكى بازارگانى (مىسر) و
نەسكەندەرانىم لەۋى كىرپەۋە ؟
مەنىش وتى : زۆر باشە دىم .

زۋۋانى سەرى مانگەم دايە و ئەۋانەۋە مابوۋنەۋە ، فرۇشتەم . شوپىنىكى بازارگانى دىم پى
كەرى . خۆم و ئەۋ لاۋە ، گەشتەمان كىرد بۇ نىشتەمانەكەتان . ئەۋىش شوپىنى بازارگانى يەكەۋە
فرۇشتە .

ئەۋى پاشاۋى زەمان .. ئەمە : غەجەپ تەرىپىيە لە بەسەرھاتى (قەمەۋور) مەكە ؟
پاشاۋىش وتى : نەبىت ھەمەۋەتەن لە سىيارە بىدەم .
قەمەۋە لاۋەستى كىردەۋە ۋەنگ بوۋ ... يىنەنگ بوۋ .

شەۋەۋى ۲۸

بەسەرھاتى لاۋى پلاۋى كۈنچى خۆر
شەھەرزاد وتى :

شايەتەكە بە پاشاۋى (چىن) ى وت :
زىم بىدە بەسەرھاتى دۋىنىيى خۆمت بۇ بگىرپەۋە . كە ئەگەر لە بە سەرھاتى (قەمەۋور)
مەكە غەجەپ تەرىپىيە ئەۋا نەبىت ئازادمان يەكەيت .

پاشا وتى : بەلى ياشە -

ئەۋىش دەستى بە گىرئەۋە گىردو وتى :

ئەزانى ... ئەمشەۋى رابردوو، لە گۆرى (خەتمە) يەك دا بووم - مەلا و ھەقى يان بەگ
كرايوون . تاكو (زكر و تەلەلە) مان كرد .. كردمان ، كە خويىندەكە كۆتا بوو ، سەرە
راخرا . يەكەك لە خواردنەكان (پلاۋى كۈنجى) بوو . ھەر كە دەستمان كرد بە خوارىنى
برىاتى يە كۈنجى) يەكە .

يەكەكەمان دەستى درىژ تەكرد بۆ خواردنەكە . لە ئىمە سوئىد كە دەبىت بخوات و لە
ئەۋىش سوئىد كە : ئايخوات و زۆرمان بۆ ھىنا .

ئەۋىش وتى :

پياۋى چاك بن زۆرم لى مەكەن ! ھىندەم بەسە .. كە بە ھۆى ئەم (پلاۋى كۈنجى) ھەر
بەسەرم ھاتوۋە !

ئەمجا كەۋتە لاۋانئەۋە ھۆى . لى بوۋەۋە سوئىدەمان دا .. كە ھۆى تەخوارىنى ئەم
پلاۋى كۈنجىيەمان بۆ بگىرئەۋە ...

ئەۋىش وتى :

ئەگەر ھەر دەبىت . لەم خواردنە بخۆم ، دەبىت (۴۰) چار بە سابون و (۱۰) چار بە
پوۋنگە) و (۴۰) چارىش بە گىيى (ھاز) كە دەكاتە (۱۲۰) چار .. دەم و دەستەم بىشۆم .

كە ئەمەيان بە خاۋەن (خەتمە) وت ، ئەۋىش ھەرمانى بە خەمەتكاراندا ، ئەم
شەنەيان بۆ نامانە كرىن . لاۋەكە بە قىزەۋىيەۋە ، دەستى بۆ (پلاۋى كۈنجى) يەكە درىژ
كرد . نەخواردو رەنگ و روۋى تىكچوو بوو . ئىمەش سەرمان لى سوورما بوو ! كەبىش
دەستى دەلەرزى ! دەستى دەرھىناۋ سەرى (پەنجە كەلە) ي پىۋە ئەمابوو و بە (۴) پەنجە
چىشتەكەى دىخوارد .. !

لىمان پىرسى : بۇ خاتىرى خوا .. ئەمە ھەر كە لەدايك بوۋىت (۴) پەنجەت ھەبۋە پىن
چىت بەسەر ھاتوۋە ؟

ئەۋىش وتى :

ھەر ئەم دەستەم نى يە ، بەلكو پەنجە كەلەى دەستەكەى دى و ھەر دوو پىيىشە
دەستەكەى تىرى پىشان داپىن و ھەردوو ھاجى .

ئەمەمان پىنى پىر سەرمان سوورما و پىمان وت ،

لەمە زياتر ناتوانىن ئارام بىن .. بۆمان بگىرئەۋە ھۆى تەمانى (۴) پەنجە كەلەت چى بە
و بۆچى (۱۲۰) چاردەبىت .. دەستەت بىشۆيت ؟

ئەۋىش وتى :

لە سەر دەمى (ھاروۋنە رەشىد) دا . باۋكەم يەكەك بوو ، لە گەۋرە بازارگانانى بەقلا .

له خۆم پرسى :

نەمە چ خوشمویستی یمک بوو ؟ (۵۰۰۰) پەنجایی دایمەو .. بەلام بایی (۱۰۰۰) بیلار شە
تری بە قەرز بردەو ؟

ههستم کرد که ئەم پارچەم بۆ نادریتەوه بە دوکاندارمکان و لە دلی خۆمدا وێم ،
بازرگانهکان من دهناسن ... ئەم ژەنش دەستی دياره . منی یه جوانی یه گەمی خۆی
ههیهو! دياره وتوویمتی ئەمه مندا له ، با ههیهی بدهم .. منیش پرسیاری شوینی مالهکمه
نهکرد .

ئىدى كەوتىمە دىنەراۋگۇدا چۈنكى ئىمجارە مانگىكى پىچوو . بازارگانىكان . دىلەت
 ھەرزەمكىيان لى كىردىم و زۆرىيان بۇ ھىنام . مەنىش دوكانەكەم ھىنايە سەمىر ھەرزەش و لىو
 بوو ، ئىفلاش و ماپەبووچ بىم . ئە دوكانەكە دانىشتىبووم و ھەر بىر لىم تووش بووندىم
 دىمكىدەم . ھىندىم زانى ، ئە دەمى ھەيسەرى يەكە ژەكە نابەزى يەمەم بەرەم دوكانەكەم
 ھات !! ئىدى ئە خوشياننا ھەمەو شىكىم بىر چوومە .

هات و دانیشتم لام و دصستی کرده قسهی خوش و نهمجا پرسیی :

شعور دہلتی .. دھگریٹ ؟!

متنیش وتم : تمخیر ۱..

تەگەئىدا رۆيشتەم و پارەى بازارگەنەكانمان دايەوہ . ئەوان بە خىرى خويان گەيشتە
مەيش بە خەمى قەرر...! ماومىيەكى پىچوو... خزمەتكارەگەى ھات .

منیش رنزم گرت و پرسپاریم کرد .

وتی : خاتوونه کهم ، نهخو شه .

منیش و تم : یوم باس بکه .

نمایش وقتی :

نعم زنه ، خاتوو (زبیده) ی ژتی (خلیفه هاروونه رشید) پهر ومردی کړووه وای
خوږان هیستووینامتموه . نیستایش بووه به (سهرۆکی کهنیزمکانی کوشک) . زور سر
بمدرمویه . نیستاش به خاتوو زبیده و تووه که دمیویت شوو بکات به تو .
نمویش وتویمتی :

تاکو لاوکه نه بینم و نه زانم وک خوټ شوخ و شهنکه .. ناهیلیم ! نیستاش دصیبت بټ
 بهین بولای تاکو پسه نلت بکات و لیت ماره بکات . له ناو کوڅکیدا بییتر بیت دهکوز بیت
 !! بویه دصیبت بهدزی یوهو بهتبهین . دهلیت چی ؟

منیش وتم : لگہات دیم و نارام دیم و شان دودمه بهر : ثم ممترسی پیش...
خزممتکار مکیش وتی :

کھوابو بچو نهو مزگموتھی که خاتوو (زبینه) دروستی کردووہ . نویژی خمرشان

بەكە و ئەوى يەنەمە . ئەو مەگەتەش لەسەر رووبارى (دىچلە) دروست گراوە .
مەنیش وتىم : بە جاوان .

ئىوارە چوومە شۆنى ديارى گراو و ئۆيى خەوتەتەم گەرد و مامەمە . دواى ئىوشەو
بەلەمىك ھات و دوو خەمەتكارى تيا بوو . لەگەل چەند سەندووقىكى خالى و كەردىان بە
مەگەتەمدا و جىيان ھەشت . يەمەتكارى دواگەوت و گە ورتەر سەرنەم دا . ئەو
خەمەتكارە بوو . كە لەگەل كچەگدا دەھاتە دوكانەكەم . دەستى گرتەم و خەستى يە يەمەتكار
لە سەندووقەكەمدا و ئەوانى تەرىشى پەر گەرد لە شتومەك . سەندووقەكانىان خەستە ناو
بەلەمەكەمدا و بەردو مالى زبىدە خاتوون بوونەمە .

مەنیش كە لە ئۆ سەندووقىان نابووم . بە خەيالەمدا ھات كە تياچووم !! دەستەم گەردە
گەردىان و لە خوا پارامەمە كە رەگەم بەكات . ھەر رۆشتەن ، تاكو گەيانەمدا بەردەم دەرگە
كۆشك . لەگەل سەندووقەكانى تەردا بەردەمدا رۆورەم . دواى پەرسىار و دەلامەتكارى زۆرى
بەسەتەلەم كۆشك . گەيانەمدا بەردەم گەورەى خەمەتكاران و لە خەويان ھەستان .

ئەمەش شەرتەنى : ئەم سەندووقەكە چى يان تەيدايە ؟
ئەمەش وتىن : شتومەكى (خاتوون زبىدە) ي تيايە .
ئەمەش وتى :

زۆرتەن بىن ئەمەت و يەكە يەكە سەرى سەندووقەكان ھەلەمەمە . تا سەرىيان بەكەم .
بەكەم سەرى ئەو سەندووقەكان ھەلەمەمە كە مەنى تيا بووم و لە ترسانەدا خەرىك بوو
تەك بەم و ھەموو گەتەم دەلمەزى .

خەمەتكارەكە بە (سەروك خەمەتكاران) ي وت :

بەشەم . ئەو مەنیش و تەيش تيا چووين . زيانەت بەم سەندووقە گەيانە كە يايى
(۱۰۰۰) دىتەرد !

ئەمەمەمە كۆمەلە كۆتالەيكى تيايە لەگەل (۴) شووشە گولەو و سەرىيان گراوتمەمە بە
كۆتالەيكە رەزان !! ھەر ئىستە رەنگى كۆتالەكان تەك دەچن .
(سەروكە خەلەكە) وتى :

بەز بە ئەمەتەل تەبىت . ئەو خەوت و سەندووقەكانت ... مەلەت بەشەنە .

خەمەتكارەكە سەندووقەكەنى مەنى بەردو ئەوانى دى بە دوايدا . گۆتەم لە كەسەك بوو
ھاوارى دەرگە ئەم ھاوار خەلەكە ... خەلەكە !

ئەز تەزەم چۆن ئەسەندووقەكە لە ترسانەدا ئەمەردەم ؟ ھەندەم بىر مابوو كە بۆتەم ، لاھول
و لاھوم .

ئەمەش وتى ، خۆم بەخۆمەم گەرد ... باوكەم تياچووم !
گۆتەم لە دەرگە (خەلەكە) بوو پەرسىي ، ئەم سەندووقەكە چىن ؟

سەرکاری خزمەتکاران وتی :
 گهواره جلویی مرگی (زبیده خان) ی تیا به !
 خهلیفه میش وتی : سهریان ههلبدهوه ..
 که نههم بیست ، ههر وهخته بوو گیانم دهریچیت و به خۆمم وت :
 ئای زهنامه... به خوا گهر پێم بزانن شهوا دوارۆزه و له مله دهریت... لهگه
 رزگاریش بووم . شهوا.. بئ سئ ودوو کهنیزمهکه کهم لئ ماره دهرن !
 گویم له خزمەتکارمهکه بوو ، به (خهلیفه) ی دموت :
 ئهم سندووقانه ، سپاردن و به من دراوان . لهگه ههندی جلویی مرگی (خاتوو زبیده)
 خۆی . که نایهویت کهس بیان بینیت...!
 خهلیفه له وهلامدا وتی :
 دهبیت ههر ئهم سندووقانهم بۆ بکهیتهوه .. تاکو سهیری ناویان بکهه .
 شپانی به سهر خزمەتکارمهکهدا :
 ددی سندووقهکان بینن .
 ئیدی گوتم نهما که تیاچووم و بورامهوه . سندووق دواي سندووق .. دهیان بره
 بهردمستی و شهویش سهیری دهرکردن . ههر کوتا و جلویی مرگی و شووشه بێن
 بوو.. دهردهفت و دهرایهوه شوینی خۆی . تاکو شهو سندووقه مایهوه که منی تیابووم
 ناگام لیبوو ، دهستیان دایه.. بیکه نهوه..
 خزمەتکارمهکه به پهله چووه لای (خهلیفه) و پتی وت :
 شهو.. شهو سندووقه ... تاییهتهیه .. که نهینیی (خاتوو زبیده) خۆیی تیا به .
 خهلیفه شهو بیست ، ههرمانیدا : با بیرته ژوووهوه . خزمەتکارمهکان ،
 سندووقهکه میان هه لگرت و له ناوهراستی هۆلهکهدا دایان نام . منیش له نیوینا فوگم
 وشک بوو بوو .

خزمەتکارمهکه له سندووقهکه دهری هینام و وتی :
 بئ خه به .. ترست نهما ، سنگت هراوان بکه ، دلی خۆت بدهوه . چاوهری بکه
 تا.. خاتوو زبیده دیت ، به لکو شهو کهنیزمهکهت ، به نسیب بیت !
 نزیکهی سهعاتیک بینجنگ لئی دانیشتم . کاتیکم زانی (١٠) کهنیزمهکی پاکیزه ، دموت
 مانگی چواردهمین هاتن و ههر دووانیان بهرامبه به یهک وستان ، واته دوو پهژ
 (٥) کهنیزمهکی بهرامبه به یهک . دواتر (٢٠) کهنیزمهکی پاکیزه دی هاتن و (خاتوو زبیده)
 له نیوانیاندا بوو . هیندهی (زنجیر) و (ملهگۆ) و (بازنگ) و (ملوانکهی زبیر) و (
 مرواری) پیوهبوو... که تهیدمتوانی به باشی پێیانوه بهریندا بهروات . هاته لا
 وکهنیزمهکهکان بلاو میان لئ کرد و منیش چوومه بهردمی و گرینووشم بۆ بره .

ئەمەش ئاسازى نامى و دانىشتىم . كەوتە پىرسىيىرى خۇم و تىرە و ھۆزىمىم و مەنىش
وئالەمگەنىم داپەدە .

ئەلى خۇش بوو وتى .

پەردەدە كەندى (كەندىزەك) مەكەمەن يە ھېچۇ ئەمچوود . ئەم كەندىزەكە دەپتە
سپاردى خوالاى تۇ .
بىبارىزەم ! و تۇشمان كەندە كۆرى خۇمان .

مەنىش كەندەش بۇ بىردەدە و رازى بوو بە مازمەندى كەندىزەكە . ھەرمەنى پەنم
ماكە (۱۰) رۇز ، لای خۇى پەنمەدە . ئەمە ماومە مەمەدە ، بىن ئەمەدە (كەندىزەك) مەكە
بەنم . بەلام ھەندىك ئە كەندىزەكە دەپار دەھاتەن بۇ لام . ئەمە ماومەدە (خاتوو زىيەدە)
گەندىزەكە دەپارە بە شوو ئەمە كەندىزەكە مەكەل خەلىفەدە كەندىزەكە . ئەمەش رەنى پەندە
(۱۰۰۰۰) دىنارەش خەلات كەندىزەكە . خاتوو زىيەدە ناردى يە دووى (ھازى) و (شاپەت) .
لەين مازە كەندە و شىرەنەن بە گەندەكەندە گەندە و خوارەندىكى زۇرەنەدە كەندە (۱۰).
رۇزەش بەم شىوۋە مەنمەدە .

بووگەن بىردە گەندە . دىمە ئەمە سەنى يەكەن خوارەندە ھەنە . ئەمەندىكى پەلەمە (پەلەمە)
كەندە و شىرەش ئە سەمە بوو . كە بە گەندە و بۇنى مەكە لىنارەبوو . سەنگى مەشەكى
سەمەمەكەندە تە بوو .

ھەندە بە تەم بوو زىرەش مەشە سەمەسەمە مەكەندە بەخە . مەنىش بۇى چوومە سەمە ئەمەندە
و تەتەش ئەمە خوارە . بۇ ئەمەندە بىرى ئەمەدە نەمەدە ، دەستەم بەشۇم . لەنى دانىشتەم و
خەمەنمە كەندە . ئەمە دىنە تەرىكە بوو . مەمەندىكى زۇرەنە سەنەنە و چەندە كەندىزەكە گەندە
بە خۇيان دەھەكەندەمەدە ، پەندە بوو . بووگەندە بە زىرە و زىو رازەمەن بە كەندە گەندە
، نەمە ، زىرە و زىو و ھەندە ئەمەندە لى كەندە . ھەتە لام و كەندىزەكە بۇمەنەن لى
كەندە . دىمە ماومەكە بۇنى پەلەمەكە كەندە و ھەمەندە لى ھەستە ! ئە ھەمەدە لەمەكەدە
(كەندىزەك) ھەتە .

مەنىش گەندە كەوتە لەرەش .. بىن ئەمەدە بىرەمە كەندە چى يە ؟

كەندىزەكە پەرسىيە : خوشكى .. ئەمە چىتە ؟

ئەمەش وتى ، ئەمە شىتەم لى دوور بەمەدە . خۇ... مەن وام زانى پەلەمە زىرە !

مەنىش پەرسىم ! بە چىدە دەھەتە شىتەم ؟

ئەمەش وتى !

شىتە پەمەندە بۇچى (پەلەمە كەندە) خوارەدەدە و دەستە نەمەدەدە ! بەمە خەلە
دەپتە تەمە ئەمەدە لى بەمەدە . ھى وەگە تۇ ئەمەندە نەمەتە بۇى !
(ھەمە) ئەمەكە وەك پەچ ھەندەدە ھەگەتە و كەوتە لىدەم . كەندە تە ئە ھەش

خۆم جووۋم -
ئەمجاۋى : بېيەن بۇ لاي (جەلاد) لى شار . تا ئەمدىستەي (پىلاۋە گونجى) ئەمكى بىز
خواردوۋە و ئەي شتوۋە : بېيەنمەۋە .
مىش و تەم :

دەستىكەم دەپنەمەۋە ، لەمىر ئەمەي پىلاۋم بىز خواردوۋە و دواتر ئەم شتوۋە !!
گەنيزمەكەن وتيان : خوشكى ئەمجارە لىي مەگرە !
كەمى ھىۋر بېۋەۋە و وتى : بەلام خۇ دەپنە نىشانمەك لەمىر چوار پەلى داپنەم
رۇيشت و تاكو (۱۰) رۇژ تەم بېيەن يەۋە . كە بىردەميانە لاي پېتى و تەم :
خەجالتەت بېت . مەن بۇ تۇ تايەم ... چۇن دواي (پىلاۋ) خواردن ... دەستە تاشۇت !!
زىيەكەن بە سەرمەدا . گەنيزمەكەن كۆبۈۋنەۋە و قۇلبەستيان كىردم و دواي گونزانىكى كىرد
كە ھىنايان ... ھەر دوو پەنجە كەلەي پېتى بىرەمەۋە . دواتر دوو پەنجە كەلەي
دەستەكەنم ... ئەمەتا بە چاۋى خۇتان بى بېتن ! ئىتەر مىش بىۋەرامەۋە . خۇلى والابىزىيان ،
بە پەنجەكەنمەۋە كىردو خۇي ئەمەرچوۋنەكەيان دەستان .
ئەمجاۋى و تەم :

ئەمگەر مەم و لەمىرەم : ئىتەر (پىلاۋى گونجى) ئاخۇم ... تاكو (۴۰) جاران بە سايون و
(۴۰) جارىش بە گىي (پونگە) و (۴۰) جارى دى بە گىي (ھاز) دەستەكەنم ئەشۇم .
ئەمىش لاي خۇيەۋە ئەم پەيمەنەي لى وەرگىرەم . كە ئەم پىلاۋەتان خىستە بىردەستەم
ئەۋە بوۋ رەنگە تىك چوۋ . چۈنكە كۆل بوۋنەكەمى بىر ھىناۋەۋە .

كە زۇرىشتان لى كىردم ، بەخۇمەم وت :

دەپنەت پەيمەنەكەت .. جىيەجى بىكەيت .

دەپنەتلىش پىرسى يان : دواي ئەۋە جى روۋىدا ؟

مىش و تەم : كە سۈيىندەم بۇ خوارد ، دالى چاك بوۋ و ھىۋر بوۋەۋە .

ماۋمەك لە (كۆشك) ماينەۋەۋە دواتر وتى :

كۆشكى خەلەت ، بە كەلەكى ئىمە نايەت ! كەسى دى ، پېش تۇ تىيىدا ئەمەۋەۋە
تۇيش بە ھۋى خاتوۋ زىيەۋەۋە لىرە ماۋىت . بىگرە ئەۋە (۵۰۰۰۰) دىنار . بىرۇ خانوۋەۋە
خۇش پان بۇر بىگرە .

مىش جوۋم و كىرەم . ئەمىش جى ھەبۋو و جى پاشەكەۋەت كىردىۋو لە سامان و كۆنل
ۋ شى بە نىرخى نەختىنە . ھەمۋى گۈستەۋە بۇ خانوۋە نۇي يەكە .
ئەۋە بوۋ ھۋى كۆل بوۋىم .

ئىتەر ئەلمان خوارد ، قەمۋورىش ئەمەي پەسەرھات كە پەسەرى ھات !
پاشايش وتى : ئەمە لە پەسەرھاتى (قەمۋور) غەجايىب تر ئەۋە . بەلام دەپنەت ھەلە

سېندار ھاتان بىلەن
شەھەر ئاۋەستى كىرگەن ۋە تەڭ بولۇپ... بىلەن تەڭ بولۇپ

شەھەر ۲۹

چۈشكەن لارە مەسلىھەت
شەھەر ئاۋەستى كىرگەن ۋە تەڭ بولۇپ

(جۈملىگە) كە ھاتە بېشەۋە كىرگەن ۋە تەڭ بولۇپ :

ئەي پاشا ۋەخت ... بىلەن ھاتە بېشەۋە ، ئە بىلەن ھاتە (قەمۇر) سەيىر
بىت .

پاشا ۋەختى (چىن) رى ئاۋە ۋە بېشەۋە :

ئە ۋە بىلەن ھاتە بىلەن ھاتە ، ئە (دىمەشەق) ۋە ۋە بىلەن ھاتە . ھەر
ئە ۋە بىلەن ھاتە بىلەن ھاتە .

رۇزىكىيان ، لى ئاۋە بىلەن ھاتە . كۆيەلەي يەكەن ئە پىلەن ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ :
خاۋەشەم دىمەشەق بىت بىلەن ھاتە .

مىشە لىكەن ھاتە بىلەن ھاتە ۋە لىكەن ھاتە بىلەن ھاتە بىلەن ھاتە (ھاتە)
ھاتە ۋە لىكەن ھاتە بىلەن ھاتە . ھاتە بىلەن ھاتە بىلەن ھاتە . ھاتە ۋە لىكەن ھاتە بىلەن ھاتە .

ھاتە ۋە لىكەن ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ :

ھاتە ... ھاتە بىلەن ھاتە .

ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ۋە تەڭ بولۇپ :

ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ۋە تەڭ بولۇپ : ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ؟ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ؟ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ؟

ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ۋە تەڭ بولۇپ (ھاتە) ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە

ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە
ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە بىلەن ھاتە ۋە تەڭ بولۇپ ھاتە

هاتینه دهرهوه و دانیشترین و خواردنیان دانا .
دوای ئەموی تیرمان خوارد ، لاوهکه دەستی پێ کرد :
با بچینه سەر ئەو (بستوو) و تەماشای دەرۆ بەر بکەین !
هەرمانیشتی بە کۆیلەکان کرد کە راخەرمەن بۆ بپەنە سەرەوه . وتیشی بەرخێک سەر
بپێن و بۆمان بپێژن .
دوایی کە شتەکان ئامادە بوو ، بە دەستی چەپی خواردی .
منیش وتم : بەسەرھاتەکەتم بۆ بگێڕمەوه ...
ئەویش وتی : کەوابوو گوێم لێ یگرە :
من منداڵی شاری (موسڵ)م . کە باپیرەم مرد (١٠) کوپی لە دوا بەجێ ماو . بەکێکیان
باوکەم بوو . منیش تاقانەیی باوکەم بووم ..!
(٩) براکەیی تری ، واتە (٩) مامەکەم وەجێخ کوێر بوون ..! ئیدی تاقانەیی ئەک هەر
باوکەم بووم ..
بەلکو هەر (٩) مامەکەشەم . کەگەرە بووم و بوومە پیاو . رۆژێکی هەینی ، لەگەڵ باوک و
(٩) مامەکەمدا لە نوێژی هەینی بووین . لە مزگەوتێکی (موسڵ) . نوێزکەران هەموویان
چوونە دەرەوه . باوکەم و مامەکانم ئەبێت . منیش لایان مامەوه . گەفتوگۆیان لە باری ولاتی
عەجایب و شارانی سەرسووڕهێنەرەوه بوو . هاتنە سەر بای و ولاتی (میسر) .
مامیکەم وتی :
گەرۆکەکان وتویانە ... لە ولاتی (میسر) و رووباری (نیل) چاکتر لە سەر زەویدانە !
منیش : ئەمەم بیست شەیدای (میسر) بووم .
باوکەم وتی :
ئەموی (میسر) ی ئەدی بێت : دنیای ئەدیوه ! چونکە تەنانەت خۆلەکەیشی زێرە !
ئیلی سەیرە ! خانووکانی هەموویان تەلارن . هەوای هێنکە .. بۆنی (عوود) و (بخوورد)
لە ناستیدا روو زەردە ، ئافەڕین بۆ ئەو کەسەیی ئەم شیعەری پیا هەلداو :
دەست لە نیعمەتی میسر بەر بەدم جاتووخوا ئیدی دڵ بە کوێ خۆش گەم
شونیکە هەردەم لە بەهەشت دەچێ رەز و باخانی جوان و گۆن بە دەم
گشت هاوڕێی چاکە و پیاوتمین بۆیە کۆر و کۆمەلایان ، خەندان و هاو دەم
بەمەختای پەیمان سەر راست و راستگۆن پەیمانیاں پێدايت : بێخەم بە بێخەم
گەر زەردەپەر .. رەز و باخەکانی دەبێت کە سێبەر دەخەن . سەرتان لێی سووڕ دەمێنێت
و مەستتان دەکات . ئیدی هەر بە میسر و رووباری نیلیاندا وت . کە ئەمانەم لە باری
میسرەوه بیست . بوو بە خولیا سەرم . بلاویمان لێکرد و هەر یەکە و پەرە مالی خۆی
بوومەوه . هێندە تەمەرزوی ولاتی میسر بپووم ئەو شەوه ، خەوم لێ ئەگەوت . ئیدی

خوارین و خموم لئ تال بوو. دواي چهند رۆژيكي گهم، مامهكانم ياري بازارگانييان ريگخست و بهرمو ميسر. منيش هينده له باوكم پارامهوه كه لهگهليان گهشت بگهم .. دلي نهرم بوو. بارو بارخانهي بلزرگانيي بۆ ريك خستم و لهگهليان رويشتم. ئاموزگاري يراكانيشي كرد كه ههر له (بهمهشق) بارمگه بفرۆشم و من يگهريمهوه و نهگهسه ولاتي (ميسر). خواهليريم له باوكم كرد و له موسلهوه دهرجووين تا گهيشينه بهمهشق.

شاري درخت به هزاران .. ئاو و جوگه و رووباران ... ميوهي زور و بالداران. ئيدي له چهند (خان - ئوتيل) يكتا مائهوه. مامهكانم گهوتنه فرۆشتني کوتال و شتومكي بارمگان. بهوتنه منيشهوه. ههر درهميك (5) درهمي هازانچ كرد. زور دلم به هازانچكه خوش بوو. منيان جيپهشت و بهرمو ولاتي ميسر بوونهوه. منيش له هوليكي خانهكهدا مامهوه كه كرى مانگانهي (2) دينار بوو. پالم لئ دايهوه تاكو پارمگانم خهرج كرد.

رۆژيكيان دغيشتهووم دوو برادرم كه پيشتر دهمناسين، هاتنه هولهكهوه و بهخيرم هينان. دواتر گهوتينه دهمنهشتي. كاتي نان خواردن، خواردم بۆ هينان و تيرمان خوارد. دستمان كرده خواردموه و ياري كردن. درهنگانيك بهدمهست بوون و بووه دهمنهشتي و شيرين.

منيش ناويزيم كردن و ئاشتم گردنهوه و پيم وتن :

كه نصيت نههشو لاي من بهمينهوه. نهو شهوه مانهوه بهياني رۆژي دواتر ويستم به ننگيان بينهوه و له جيگاكهدا شاني يهكيكيانم جولان تا ههلا بستي. رووانيم سمرى خل بووهوه و سهرينهكي ههر خوينه.. تووممى يهكيكيان، ههر دلي له نهوي دى پاك نهووتنهوه و له شيرين خهوهدا سمرى برپوه..!!

هاوارم كرد. خوايه ... بهنامان بنده!!

نشيا لهبهر چاوم تاريك بوو. گهرام بۆ نهوي دى. له جيگاذا نهمايوو.. منيش وتم :

لاحول و لا قوة الا بالله العلي العظيم ئيستا من چي بگهم ؟

ههستام و چهند بهرمد (سهرمهري) يكم ههلهكهند و چاليكم لينداو كوزراوكمه تى هريئا و گهلهكم به سهرنا كردهوه و بهرمد سهرمهريكانم و مگو خۆي دانايهوه. دواتر دستم شت و بهرگي پاك و خاويتم لهبهر كرد. ههر چي بهگم له پاره و شتومك بوو ههلم گرت و ههله دهر و دهرگي زوورمگه داخست.

كرى ساليكي لهو زووردم دايه خاوش خان و وتم، دهجم بۆ لاي مامهكانم.

كه گهيشنه نهوي، ههر چوئيك بوو، مامهكانم دۆزينهوه.

لهوئييش كه منيان بيئي زوربان به خوش بوو و بهرسيان، چۆن هاتيت بۆ ئيره ؟ منيش وتم،

ئاسم كردن و بهيستم نهوتن، چهلدم پاره به به. ئيدي لهو پارميدم خهرج كرده.

تاگو، مامەگەن سەھەریان گەرد . لەوانیش ھەلەتەم .. لەوئ بۆم گەپەزەون . گە نەیان بۆزە
بۆومەو .. وتبۆویان دەجیتەو ، (دیمەشق) ... چاومەنی دیکەین و ھەر دیتەو ، بۆ
(دیمەشق) .

(۲) سەل لە (مەسر) مامەو . ھەموو سائیک کرێی سائەنی ژووری خاتەمەم نەتەرە
دیمەشق . تاگو بێ پارە بۆوم . ئەم تەوانی ئیدی کرێی ژوورەگە بنێرم . چونکە پەڕە
سائیکەم پێمەبوو .

گەپەمەو بۆ (دیمەشق) . چوومەو ئەو (خان)ی کرێی ژوورەگەم دەدا خەوێن خە
پێتخۆش خەل بۆو .

بە گەپەمەو . ئە کاتیکە خەریکی نوێنەگانی ژوورەگەم بۆوم . (مۆستیلە) یەکێ خۆتەم
: لە ناو نوێنەگانی دۆزیەو و پاکەم کردەو . دەروەم ، ئالتوونە و نەیمی ئە سەرە . بۆ
دوو رۆژ چوومە گەرمەوگە و خۆم شت . سەیری گێرھانی خۆم کرد . پەڕەمەکی نەوتەم
بێ تەسەو رۆژی سێ یەم چوومە گوزەری زێڕینگەرەن و (مۆستیلە) گەم بێرە بۆکەتە
و پێشەم نا .

نەویش وتی : بە دوکانەکان بکەیتەو ، دیکەپەم .

ئیدی لای مەنیشتم .

دوای گەپەمەنی ھاتەو و وتی : زێڕینگەرەکیان (۲۰۰۰) دیناری داو .

مەنیش وتی : بۆ ... بێی بفرۆشە

رۆشت و دوای کەمێک ھاتەو و وتی :

واسان مەزانی (مۆستیلە) کەم زێری پاکە .. کەچی لە مس دروست کراویو بۆیە

دەتێت ھەر (۱۰۰۰) ھەمەمی بێ دەمە .

مەنیش وتی :

راست دیکە . ئەمە کاتی خۆی بۆ زێڕینگەرە دروست کردەو ، ھەر بۆ پێکەنین . نوێر

کەوتتە لای ژەمەکی خۆم ! ئێستاش دەمانەوت بێفرۆشین ، بێنەری و پەڕەگەم بۆ بێتە .

لێر ، دەتەمە گومانەکی سەری گرت و (مۆستیلە) گەم بێرە لای سەرۆکی زێڕینگەرە

و تێی گەیانە .

نەویش مۆستیلەگە گەیانە لای (والی) و تێی گەیانە کە گومانەیان لە خەوێنەکی

ھەمە . ھێنەکی نەبێر ، چەکنارانی (والی) دەورەیان دام و بە قۆڵبەسەرۆکی گەیانەمە

لای . کە (والی) پەرساوی لێکردم . ھەمان ھەسە لای دەتەمە گەم کردەو .

نەویش پێکەنی و وتی : ئەمە ، راست ئی یە .

رووتیان کردەمەو و کەوتتە قامچی لێنەم .. زۆریان ئازار دام .. بۆیە وتی : من دزیو

چونکە لە دلی خۆمنا وتی .

وا بانه بایم دزیومه .. گهر بایم ، خاوسمکمی لای من کوژراوه ... دهمکوژنمده .
 ښایې پوهان نووسیم که دزیومه . دصتی راستیان سپرم و مدچمکیان کردم به رونی
 فرجهاره . منیش له نازاریشا .. له هوش خووم چووم ، که به ناگا هاتمده ، شهرابیان
 دمرخواره مقام . یو نمده له نازارمکم کم بکاتمده . دصت و مدچمکه برابرمکمی خووم
 مدنگرت و بفرمه خاتمکم چوومهده .

خاوم خان مات و پتی و تم :

لیبرہ جیگمت نابینتھوہ، ۱. تو گاری حمرامت کردووه و بگمړی بو جیگمہ کی دی
مینش وئم ۱

(۲) رۆز له سهرم بۆسته تاكو جىگايەك بۇ خۇم دەدۆز مەوه . ئىمويش پىسەندى كرد .
ئى بىلىشتم و دستم كرده گريان و به خۇم وت :

۱۱ مەڭەر خۇا خۇى ھەيادىرەسم بىت ،
لەمەبىوا.. بىم قۇلە بېراۋەدە ، چۇن بېچمەۋە ناۋ كەس و گارم ، لە كاتىكىدا كە بىر تاۋانم

دوو رۆژ ھەر ھۆش بە خۆم ئىنبوو. سىيىم رۆژ بىرم لەو ھەمگەمە جى بکەم ؟
ھىندەم زاسى خاوم خان و چەئى بۆلىسىك خۆيان کرد بە ژوورەگەمدا . خىرا قۆلبەستيان
کردەم و زنجىيان کردەم !

پرسیم : ئەمەیان بۆچی ؟

وتیمان :

تۆ (موسىلە) ى حاكىمى (دېمەشق) ت نىزىدە ۱ چۈنكە ۱۵ پىنجە ى كۆرگەنە بوو . ئەمە
 ۱۵ - ئەمە كۆرگەن سىمىر و شوئە .
 مەنىش خەرىكەت بوو ئەمە بوستىت .
 ئەمە خەمەت بوو :

مەزج نېت بى سى و دوو .. دانى پيدا بىنىم كه رووداو كه چۆن بووه .. يان رزگار مېم
يان دىمكوران و دىمكورى مېم ..

که گشتینه دغبار له بهرامبه (حاکم) رایان گزتم .

نمایش به تیلی چاو، سفیر یکی مردم و پرسید

بہ نسبتی ہم پیداوہ اماموختان پیرہوہ ؟

که نسیم این بیست کسین ورم پلند بوووه و وتم ۱

بگو خواجه گهروم ... در نیم . نمو تاوانه گهرومیان دایه پالم . نه ناومراستی نمو
برادردا، بهر قسمی بان نام .. زوویان لی کردم ، دانی پیا بنیتم : منیش نه ترسانا دروم
مکش خرم و نموان کرد و وتم : من دریمه .
نمیا وتی ، گوی ماموری .

فهرمانی دمرکرد :
گهوره زېږنگهري گوزمرکه بگرن و به برېک پاره تولهی ... دصسته پراومکهی بېو بکاتهوه .
گهر نهیکرد ، فهرمانی بېو دمردمکه . له (سینهاره) ی بدن و دصست به سهر سامانهکشید
بگریټ . زنجیرمکھیان له ملی منیش کردموه .

به منیش وت :
کورمکه راست و رموان پیم بلې : نهم (موستیله) یه چؤن گهیشته دصستی توه ؟
نهم شیعرمیشی وت :

راست برېو ، دنیا نهوه ناهینې با گرهمکھیشی خوت بسوتینې
نهمجا وتم : گهوره ، راست و دروستت پې دهنیم .
نیدی چؤن بوو ... ومکو خوی بؤم گیرایهوه . که نهمه ی بیست ، دصستی به دصستا دا ...
دمسروکمهکی به دوو دصستی به دهم و چاویدا دا ..
دصستی کرده گریان و لاوانهوه :

قورت و نهگېمتی رووی کرده شوخی شاخی گویژمش^(۱) بې دهنې پرووخی
مردن نینوکی گیرکرد له کسې سهووری نادات هیچ بار و دؤخی
باومشی پیا کردم و وتی :

کورمکه ، نهو لوه کورم بوو .. تو بزانه : بهلایمکه چمند گهوره یه ؟ همر چیمکم پې وتی
: جینهجی بکه . کچیک همیه .. لیت ماره دمکه . پېشهکیم لیت ناویت . مووچمتان لای
خوموه بؤ دمبرمهوه .
له شوینی کورمکهیشم دات دهنیم .

منیش وتم : بهلې ... باشه ، بهلام من نهوه نیم !
ناردی (هازی) و شایمت هاتن و کچهکھی خوی لې ماره کردم و سامانیکی زوری له
سهرؤکی بازارمکه بؤ و مرگرتم ! زوری ریز گرتم . همر نهو ساله باوکیشم مرد .. تازی می
نهویشم بهرپرکرد و چی مولک و مالی نهویش بوو : بؤم گهراپهوه . نیستا بهختیارم و زیانم
خوشه . نهمه بوو هو ی برپینی دصستم .

(۲) رؤز لهوئ مامهوه . پارمیکی باشیشی پیدام و نیتر : جیم هیشتن و هاتمه نیرد . زیان
و گوزمرانم باشر بوو . تا نهو دهمه ی نهم (ههموور) ه ، پهیدا بوو .
پاشای (چین) وتی :

نهم بهسرهاته ، هیندمی بهسرهاتی نهم (ههموور) ه سهر نهبوو . کموابوو دحبیت له
سینهاره بلرین .

نهی بهرگروو : همر تو ماویت و تاوانباری یهکهمیشی . گهر بهسرهاتیکی لهوئ

(۱) - گویژه : ناوی کیویکه کموتوومته پاریزگی سولیمانیموه .
وهرگنیری کوردی

لاۋمكە دانىشت و وتى :

ئەمما .. ياۋمكە لە گەۋرە بازىرگانانى بەغايە و منىش تاقانەنى ئەمما (گەۋرە بووم) بارم
خوۋا بىرئەمەدە وىرەد . ساماننىكى قىزى بۇ بەجى ھىشتەم . بەرگى ناياب و خۇرلىق بىلىش
وخوارەتەمەدەمەنۋىش .

بەلام خوۋا... ژاننى لەبەرچاۋ خىست بووم !!

رۇزىكىيان . بە كۆلەننىكى بەغادا ، دەرۋىشتەم . كۆمەلە ژىنىكە لە سەرە رىدا بىلىش . مىلىر
چوۋمە كۆلەننىكى دى ، كە گەيشتەمە ئەۋسەرى كۆلەنكە سەير دەكەم دەرناچىنىش
سەكۋىمەكى لى بوو . لەسەرى دانىشتەم .

دوۋى گەمىك گۈنەم لە گۆرانى يەك بوو . كە ھەرگىز دەنگى وا خۇشەم نەبىستىبوۋا (نازى)
ھەز لى بوو و دىلەم بىلى كرايەۋە . نىزىكە سەعاتىك لەۋىدا مامەۋە ... ھەزىشەم بەرەد
نەزىك تىر بوۋمايە ، لە گۆرانى بىژمەكەۋە . كە گۆرانى يەكە ۋىستا ... خەرىك بوو دىلى منىش
بەۋىستىت !!

پروانىم سۈرەيەك پەيدا بوو ، كۆيلەيەك لە پىشى يەۋە و خىزمەتكار بە دۈلەۋە
گەيشتەنە بەر ئەۋ دەرگايە ، دەنگى گۆرانى يەكە لىۋە دىمەت . (قازى) داپەزى و خۇش
گەد بە ژوۋوردا .

منىش لە بىرەۋنىكەم پىرسى : ئەۋ گۆرانى بىژە كى يە ؟

ئەۋىش وتى :

كۆرۈمكەم ئەۋە كچى قازى بەغايە و زۆرى ھەز لەگۆرانى وتە . بەلام باۋكى يۈتە
بەربەستى و ناھىيلىت كە گۆرانى بىلىت .

ئەۋەكتەنە باۋكى دەجىت بۇ نوۋىزى ھەينى و مال چۆل دىمكات . ئەمىش دىمەت
بە گۆرانى وتى . خۇ . منىش زۆر جاران خۇم دەكەم بە مالىاندا . ئەگەر ھەز دەكەت
بىيىنى . ھەينى داھاتوۋ پىش نىۋىمۇ ۋەرە ، ئەم شۈينە ! چەند دەرەمەك دەمەمە دەرگان
و دەجىتە ژوۋورەۋ . لە شۈينىكتە دادەننىم نەت بىيىت و نە تۈيش ئەۋ بىيىنى . گۆئەلە
گۆرانىمەكانى بگرە . تاكو دوۋى نوۋىزى ھەينى .

زۆرم بىن خۇش بوو و ھىستام (۱۰۰) دىنارم بەخشى بە بىرەۋنەكە و رۇيشتەم . ھەينى
داھاتوۋ . بەرمو ئەۋ شۈينە بوۋمەۋە . دوۋى گەمىك چاۋمىروانى . بىرەۋنە پەيدا بوو .
دوۋى چاك و چۆنى وتى :

ھىشتا زوۋە . بۇ ناچىت سەرت بىتاشىت ؟! دواتىر بچۇ بۇ گەرمەۋ و با بوۋختە بىت .
لەۋە دەجىت تازە لە نەخۇشى چاك بوۋبىتەۋە ؟ شۈينەۋارى نەخۇشى بە سەر و قىزىلەۋە
دىارە .

منىش وتى :

داست دىگەن . ھەر ئىستان دەجەم .
رۇيشتەم و چوۋمە گەرماۋىكى ناۋ بازار و مىندالىكم ئارەدە شوۋىن سەرتاشىكى گەم دوو ،
تا . سەرم نەمىشنى و خۇ ئى ھەلقور تەنمەرىش نەمىت .
رۇيشت و نەم پەرە ، نالەمبارى بۇ ھىنام . گە ئىرە دانىشتوۋە . سەلۋى كىرد و
بەختەرەلەنم كىرد .

نەمجا وتى ، خوا... خەم بەزارە و كىشىم بىرەۋىنىتمەۋە .
مىش و تەم ، نەم خۇلش نەم ئىزاگەمى تۇ پەسەند بىكەت .
نەمجا وتى ، مۇدە بىت ، تۇ بەرەو چاك بوۋنەمە دەجىت . بە كەلەشاخ خۇلش بىگرم ؟
يان ھەر سەرت پەتاشم ؟

لە زارى كۆرى غەپەسى يەۋە دەگىر نەۋە - خۇبايان لى رازى بىت - وتوۋەتى ،
نەۋە رۇزى ھەمىش سەرى چاك بىكەت (۷۰) نەخۇشى دەپەرنىت ،
ھەر لە زارى نەۋە دەگىر نەۋە ،
نەۋە ھەيتىيان .. (كەلە شاخ) بىگىر ت (۷۰) نەخۇشى لەكۆل دەپىتەۋە لە سەمەرى دا
بۇ چوۋنە شارى (بەسەرە) بىتەۋە دەپىت .
مىش و تەم ،

بىر پەرە .. ھەستە سەرم چاك بىكە ... چۈنكە زۇر بى ھىزى نەخۇشىم .
چەتتى كىرەۋەو خەۋت پارچە سەرتاشىنى تىباۋو . چوۋە بەر رۇشايى خۇرو تىن پاملا
نەمجا ھەلمەۋە وتى ،

نەۋە بىرە .. تا .. نەم رۇزە پەرۋزە ، رۇزى ھەمىش يە و (۱۰) مانگى سەمەرى سالى
(۱۰) كۆچى بىتەسەۋە (د.خ) . بىكەتە (۷۲۰) بە مېۋەۋەكە ئىسكەنەۋە بە
گۈلەرى نەم جەسە (سەرىخ) لە پە (۸) دايە و (۶) دەقىقە دەپىتەۋە . و
تەكەۋەۋە كە ھەۋشلى ئىستەۋەرى (غەتاردە) .

لەمە بەرى دەخەت . سەرم چاك كىردىن ، چاكەۋە دىسان پەم دەلىت ، تۇ دەجىت بۇ
نەۋەلىك نەخۇش دەپىت ، تەپىدا . بەلام بولار ، دەمەقالە دەپىت ، پەت نالەم جى زوۋ
لەت .

مىش و تەم ،

سەرىۋەت سەرى .. بىزارە كىردىم ، ھەلىكەت بۇ كىرەۋە .. نە خۇشى كىردىم . دولار
خۇشى بىكەت رەۋەتەۋە ھەستە سەرم چاك بىكە و ھەندە لىۋەرى مەمەرى .
نەۋەلىش وتى ،

گەر بەزىدە رۇۋەۋە خەلپەكە جى يە .. نەم رۇ كىردىم نەمەكە . بەلام ئامۇزگەرەكەم
بىگەرە كۆى نەۋەلىش وتى جىسالى ئىستەۋەرى تۇۋە .

منیش وتم :
ئەمە لە تۆ ئەبیت ئەم بیستووہ! ئاخۆ سەرتاشیک بوو بێت ئەستیرناس و فالچیش
بیت . بەلام دمازم قیلت زۆرە .. من تۆم بۆ سەرتاشین بانگ کردووہ . ئەکو بۆ ئەم قەسە
قۆرانە .

ئەویش برسیی :
حەز دیمکەیت .. زیاتر بزانیت !! تۆ .. چیت دەوێت خوا ... سەرتاشیک (فالچ) و
(کیمیاکەر) و زمان و ریزمان زان ... ئەندازە ... بێرکاری ، مەلای شەرع و فەرموودە زان ،
شیکەرمومی قورئانی بۆ رمخساندوویت ! بێوا بکە لەبەر ئەوەی خۆ تێ ئەلقورئانم
نەبووم ، باوکیشم زۆری خۆش دەویستم ! ئەومیش بزانی کە بە (کەم دوو) یی ناسراوم !
ھەر بۆیە دەبێت ستایشی خوا بکەیت . پێچەوانەی ئامۆژگاریەکانم نەکەیت . بەزمیم
بیتدا دیتووہ . رێم بەدە سالتیک رینماییت بکەم و پارشم لێت ناوێت .
کە ئەمەم بیست وتم : ئەمڕۆ ، من دیمکوژیت .

سەرتاشەکەیش وتی :
قوربان ... لە نیو ھەر (۵) براکەمدا ، بە من دەلێن (کەم دوو) . برا گەورمکەم ناوی
(بھقوب) د . دوومیمان (ھەدار) و سێ یەمیان (فەقیق) و چوارەمیان (گۆزە ی ئەسوانی) .
پێنجەمیان (نەسار) د .

منیش لە داخدا خەریک بوو زراوم بتەقێت ! بە شاگردی گەرماموومکەم وت :
ئەو چارەکە دینارە ی بدمرئ و با بېروات ... بابەگیان سەر چاکردنم پێویست نی یە !!
سەرتاشەکە کە ئەمە ی بیست وتی :
ئەو دەلێنی چی گەورەم ؟ ئەگەر تۆ ریزی من ناگریت .. من ریزت دیمگرم .. شونکە ھەر
خۆم دمازم کوپی ج پیاویکیت !
سالتیکان ھەر لەم وەرزەدا بوو ، باوکت ناردیە دووم . تا کە ئەشاخی لێ بگرم و خوێنی
دەربێنم .

منیش کە سەیری ئەستیرە ی بەختیم کرد پێم وت :
قوربان ئەمڕۆ رۆژیک خراپە بۆ خوێن لیگرتنت .
کە بە قەسە کردم ئەم شیعەرم پیا ھەلدا :

گەورەم وا ھاتم خوێنت لێ بگرم	لەشیشت دەلێ بەرگە ی ناگرم
دانیشتم شتی سەیرم بۆ باس کرد	توانای خۆم وت و بووہ گوێگرم
زۆری بێ سەیر بوو ، بۆیە پێی وتم	زۆر زێرەکم و لە زانست پەرم
وتم ، تۆ ئەبیت پێچەوانە یە	کەس گوێ ناگرێ لە عەقڵی و پم
دیارە بەخشندە ونان بەدە خۆتیت	بۆیە ، (ژیری) یت کرد بە بالاپرم

باوكت دايە ھاقاي يېكەنن و ھەرمانىدا بە خزماتكارمكەى (۱۰۳) دىنارم بدھنى ..
نەپىش خەلاتەكەى بىن بەخشىم - ئىدى چاۋمىڭم كرد . تاكو سەعاتى بەختىارى باوكت لە
نەستىرەكەىنا دەرگەوت... ئەمجا (كەلەشاخ) م بۇ كرد و خوئنىم دەرھىنا...!

دواتر خۇم بىن ئەگىرا و پىرسىم :
قۇربان .. بۇچى رىك (۱۰۳) دىنارت خەلات كردم ؟!

باوكت ھەرمووى :
دىنار بۇ نەستىرە گرتنەومكەت و (۱) دىنار بۇ دەمەتەھى خۇشەكەت و (۱) دىنارىش بۇ
كەلەشاخ گرتنەكەت و (۱۰۰) دىنارىش بۇ شىعرە پىاھەلدانەكەت !
مىش - گەتەواو بىزار بوو بووم - وتم :

رحمەتى خوا لە باوگىشەم نەبىت كە تۆى ناسىوہ !
سەرتاشەكە يېكەنى و وتى :

لا اله الا الله محمد رسول الله - نەوازش بۇ ئەو كەسەى شتەگان دەرگەوت ، بەلام خۇى
نەگەوتى !

وام دەرلى زىرىت ، وا ديارە نەخۇشى سەرى لى تىكداۋى ! چونكە خوا ھەرموۋىمىتى !
نەمەى كىنە دەرگەوتە و لىبووردەن بەرامبەر خەلك ... خوا لىيان خۇش دەبىت ! ھەر
چۇنىك بىت ، تۇ نەخۇشىت و لىت ناگىرى ! نازانم بۇچى ھىندە پەلەيت ؟ لە كاتىكدا باوك
و بىلەنت ، پىرس و رايان بە من دەرگەوت ! وتراۋە : كەس بە پىرس و راي دەرگەوتەرى زىانى
لى نەمەوتەۋە ! يان ھەرگەسنى رايەرىكى نەبىت ، خۇشى گەورە نىيە !
شەرىك و تەۋىمىتى :

ھەرگەرتەك كرد پىرسى بۇ يەكە بە گوۋى خەلكى كە و گەتەگۇ يەكە
لە مىلت شەرھەتەر دىست نەگەوت . ئەمەتا ، بە پىۋە لەبەر دەمەتا و پەزىرايىت دەرگەوت
و لىت بىزار نەبىم - چونكە باوكت چاكەى زۇرى بە سەرمەۋە بوو .
مىش بىم وت :

لەى كەلى گەر... زۇرت وت و مىش تەنبا ، بۇ سەرتاشىن بانگم كرد بوۋىت .
سەرى تەمى گەردم و پىنى وتم :

دەرگەوت لىم بىزار بوۋىت ، بەلام لىت ناگرم . چونكە مىندالىت ! نەمەمەى ساۋا بوۋىت ،
دەم خەتە سەرتاشەم و دەم گەمەندىتە نوۋسىنگەكەى باوكت .
مىش دەم و چاۋى خۇم رەى يەۋە و وتم :

بۇ خەتەرى خوا براكەم ، بىدەنگ بە تا سەرم چاك دەمەيت و دەرگەوت بە رەى خۇتەۋە
كەۋتە تىزگەنلى چەتەكەى و مىش خەرىك بوو گىانم دەرگەوت ، دواتر دىستى گەرت بە
... ھەندىكى لى تاشى و وتى !

گەۋرەم .. شەيتان پەلەي كەرد ، چاۋىكى خۇي كۆيەر كەرد .

بەدەم سەرتاشىتەمەۋە ، ئەمەي ۋەت :

شېنەيى باشە ، لەۋەي دىتەۋىت

بىلادىست تەنباخودا : خۇيەتى

گەۋرەم .. نىرخى مەن نازانىت !! ئاخىر مەن سەرى شاھان و مىران (ۋەزىران) م چاك

كردوۋە . شاعىرىك وتوۋىيەتى :

پىشەكان ھەموو بازىگى زىپىن

سەرى خىكەمەتە و ھاۋشانى گەمە

مەنىش ۋەت :

خۇ ھەلەمە قورتىتە كارى خەلگەۋە . مەن تەنگە چىقەلەنەم ... تۇيىش سەرتالت كردوۋم !

ئەۋىش ۋەتى :

پىنەچىت پەلەت نەبىت ؟!

مەنىش ۋەت : بەلى بەلى .

سەرتاش ۋەتى :

ئارام بە و پەلە مەكە ... چۈنكە پەلە كەردن ، پەشىمانىشى لە دوايە .

پىقەمىر (د.خ) ھەرمۇيەتى :

باشىرىنى كارەكان ئەۋانەن كە بە شېنەيى دىمكىرىن ! مەن زۆرت لى دىتەرسەم . ھەز

دىكەم لە مەبەستەم بىگەيت . دىتەرسەم كارەكە بە دلى خۇت نەبىت !! ئەۋە (۲) سەعاتى ماۋە

بۇ نويۇز دىمەۋىت لەۋە بىگومان بەم .. چۈنكە گەر كارەكە ناپەسەندە بوو ... تەگەرە و

بەرىيەستى لەغەبىيەۋە بۇ دروست دىبىت . خۇ .. ناكىرىت ۋەكو زۆرىنەي (تالە) گەردەكان لە

خۇمەۋە شت بلىم .. كۆيۈرەنكەي خىستە سەر جانناكەي و چوۋدوۋە بەر خۇرەكە و ماۋىيەكى

پىنچوۋ .

ئەسچا ۋەتى :

(۲) سەعاتى ماۋە بۇ نويۇز .

مەنىش ۋەت : بۇ خاتىرى خوا چى بوۋە جەمگەت بېرىم .

كۆيۈرەنكەي ھەلگەرتەۋە و ھەنەيك لە سەرى تاشىم و دواتر ۋەتى :

لەم پەلە پەلە كەردىتە دىتەرسەم ! ۋا باشىرە كە پىنە بلىتەت بۇ كۆي دىچىت ؟ خۇ .. باۋ و باھىرائىت ، بىن پەرسى مەن ھىچ كارەكان نەدىكەرد .

مەنىش زانىم تاكو نەزەنىت كۆل نادات ، بە خۇم ۋەت :

كەلتى نويۇز ھاتوۋە ، دىبىت پىش تەۋاۋ بوۋنى نويۇز بېرۇم ، تا كۆي لە كۆرەنى بىگرم .

ئەسچا ۋەت :

بەس خۇ ھەلقور ئىنە . لاي چەند ھاورى يەگم دەعوتم .

ھەرگە دەعوتمى بېست ، وتى :

دۆڭمەك رۇڭىكى پىرۇزە ھىياجوو خۇم دوتى سوتىندم لە كۆمەللىك لە ھاورىيانى خۇم
خورد... بىرم چوو ، گوى بە شتى يەم تاكو براكانم بېخۇن ! ئىستا بىرم دەكەوتتەوہ..!

مىش بەلاقىرتتەوہ وتم :

گوى مەدەرى مالى من پىرە لە خوارىن و خوارىنەوہ. ھەمووى بۇ خۇت. تەنيا زوو سەرم

چەككە .

سەرتاش وتى : خوا ياتلىقتى بەلقەوہ .. ئادەى بزانم خوارىنەكان چىن ؟

مىش وتم :

(۵) جۇرە خوارىنە ھىيە... (۱۰) سىرىشكى سوورەوہكراوہ .. بىرخىكى پىرزاو .

تەوېش وتى : دە .. بىان ھىنە يا بىان بىنم .

كە ھەمووىم بېشان تا پىرسى : ئەى خوارىنەوہ ھىيە ؟

مىش وتم : تەوېش ھىيە .

تەسجا وتى : دە. تەوېش بېشان بەد .

دوتى وتى :

خوا يار و يامەرت بېت . چەند بەخشندەمىت . ئىستا (بخوورد) و (دارى عود) ماوہ .

چەكەمچەكەم كىرەوہ يالى (۵۰) درەم دار عود و بخوورد و مسك و زەققەرەنم خستە

پەرىستى .

كەت تەزگ بوو بۇيە بە پەستى يەوہ وتم :

يىگرە .. ئوو پېقەمىر (د.خ) زوو سەرم چاك بكة .

نەم سەرتاشىش وتى :

بەنوا. تەيگرم تا ھەمووىيان تەبىتم .

ھەلىكى نى سەرى تەشىم و وتى :

گيا لە سەرىنچى خۇى دەروىتتەوہ^(۱) مەندال جىنى باوگى خۇى دەگىرتتەوہ

ئەى شەيەرگە وتى :

بەر خويە نازانم سوياسى باوكت بىكەم يان خۇتا چەنگە خوارىنى دەعوتمەكە خېر
وچەككى خۇلە .

مىش توتام نىيە تۇلت بۇ بىكەمەوہ. چەند كەسكىكى رۇزدارم لە دەورە ، وەگو (زىتتوت

ئى كۆتەرياز .) كەمەلى بىن ناز .) (وەسەلە) بىن ھۇش .. ھەگروشمى (مېوہ ھەروش) .

ھەمىدى (زىل) كىش .. (سەمەيدى) و شەركىش .. (سەمەيدى) ھەمال .. (شەبو سەكارشاي

دەگىرتى كۆرەى

(۱) - پەشلىكى كۆرەى بە .. لە پەشلىقتى پىر سۇرە

ئاتر.. (ھەسەم) ى جەسەس .. (كەرىم) ى سەرگەردە ، ئا لەم ھەموودا ، نە (سەنگىن)
مەى خۇرى بى ھۇش .. نە (خۇ تى ھەلقورتىن) و نە (نەگبەتى بى گویش) ى تىبا ئىيە
ھەر يەكەيان سەمايەكى تايىمەتى خۇى و شىعرى گۇرانى خۇى ھەيە . لە ھەمووى باش
ئەوان ، ھەر وەكو خۇم نە (زۇربلىن) و نە (خۇ ھەلقورتىن) ! كۆتربازەكەيان لەسەر
ئاوازی تەپلەكەى گۇرانىەكى سىجراوى دەلىت و سەما دەكات و دەلىت . دەچم گۆزە ئاوا
دەنم .

كەچەلى بى نازىش ، زۇر زانايانە دىتە پىش و دەلىت :
خاتوو ئاتچە ، درىغىت ئەگرە . كە سەر بە قورى بى دىتە پىكەنن و لەومە دلى
دەكەوت ! زىل كىشىش ، كە گۇرانى دەچرى و بە ھەلبەستى .. بالئە لە ئاسمان دەوستى !
دەلىت .. خىر و بىر ئەوفا بەلاى ژنەكەمەو . لە سىندوو قىكى ئاوا و بە دەسندە دىر
بىتى . لەجوانى ئەودايە . وتومە :

بە خۇلپىژتەو دلى من بەندە بالاشمشادەى : لىو وەكو ھەندە

بەختى خۇم يار بوولە يارم پىرسى گەر تاسەت يگەم مەنت پەسەندە ؟

كە دلت ئاوا كەردە ئاگردان وەرە توونچى بە ، لای كوورەى بەندە

ھەر يەكەيان بە جۇرىك ، ھىقىيات و گەمە و پىكەنن دەسازىنن و دلى ھەمووان خۇش
دەكەن . بىننىيان لە پىاھەلەدانىيان چاكرە . بۆت ھەيە كە بانگيان بىكەيت و ئەو سەردانى
و دەوستەى كراويت : لە بىر خۇت بىيەتەو . تۆ ھىشتا نەخۇش كەوتنەكەت پىوہ يار
رەنگە بچىتە كۆمەلىكەو ، زۇربلى و چەنەبازىن و سەرت بىشىنن . يان خۇ تىيەلقورتىنى
تىبايت ! تۆيش : بى تاقەتى نەخۇشەكەتەيت .

مىش و تم : رۇژىكى ئاوا... ھەر رىك دەخەين ...

لە ناخدا پىكەننم و تم :

تۆ... سەرى من چاك بىكە .. با بىرۇم . تۆيش ھاوپرىكانت : چاومىرىتن !

لەودلام دا وتى :

گەورەم ئامانجى من تەنيا ئەوہ بوو ئەو پىاوہ ماھوولانە بىناسىت كە بۇم وەسەف كرىت
و ھىچى تر كە نەخۇ تىيەلقورتىن و نە چەنەبازىيان تىايە . لە ژيانمدا ھاوپرى كەسانىكى
بەو شېوانم نەگردووە . تەنيا تىكەلى ئەو كەسانەم كەردووە .. كە وەكو خۇم كەم دۇون .
بەو خوايە .. ئەگەر يەكجار تىكەلىيان بىت ھاوپرىمەتى كەسانى دى ئاكەيت .. !!
مىش و تم :

خو ، ئەوانت بۇ بەنلىت . بىويستە لەكاتىكى دىدا بىيان بىنم .
دىسان وتى :

گەر ھەر دەچىت بۇ لای ھاوپرىكانت ئەوا رىم بىدە .. ئەم خوارەنەيان بۇ بىيەم !

بەشىنىڭ تۇيۇن بۇ بېگىر مەھە ، كە گەپ مەھە .. لەگەلت دىم بۇ نەم دىمەتە . شەرم لە
يەك نەگەن . يۈرە ئاسانە جى يان بەيلىم ... زوۋىش دىگەپ مەھە .
مەنىش وتى :

لا حول و لا قوۋ الا بالله العلى العلىم ... دىپىرۇ .. كاكە ، يا دىلت پى يان بىكرىتەھە .. رىنى
مەنىش بىدە ، با بىگەھە ھاورىكانەم . ئاخىر .. چاۋمىرەم دىگەن .
سەرتاشە زۇرىلى يەكە وتى :

ناھىلىم ھەر خۇت بىرۋىت !

مەنىش وتى :

ئەم شۇنەي بۇ دىچىم .. شۇنەيگە رى بە ھەمەو كەسىك نادەن .. بىچىتە زوۋرەھە .
سەرتاش وتى :

بۇ لاي ھاورىكانەت نادەجىت . ئەگەر نا مەنىشتە دىپىرۇ . جىنى خۇيەتى بىمەنىت . مەن
لەيت دىمەتەم . نەبەدا توۋشى شىتەك بىيىت . يا يارمەتى دىمەت بىم . ئەمە بەغايە .. لەم
رۇزەلەي دىۋايدا ... زىيان تىيىدا ، مەتەسىدار بىوۋە .

مەنىش وتى : بەلا لەيت بىدا ... ئاخىر جى ھەلەمگەپ نىيەت لەم قىسانە ؟
سەرتاش وتى :

خەسارە .. دىمەتەت ، خەمەتكار و يارمەتى دىمەت بىم .

ھىندە ھەرس بىوۋە ، ماۋىيەكى زۇر بىلىچىگ بىوۋە .. تاكو مەن لە سەرتاشىن بىوۋەھە
كەتتى نىۋىرۇ ھات و وتارى ھەيىتى دىستى بىكرد .
ئەمجا وتى :

دە بىرۇ خوارىنەكە بۇ ھاورىكانەت بىدە . چاۋمىرەت دىگەم . وىستەم فرىۋى بىدەم و لەيم
دوۋر بىكەپ مەھە .

سەرتاشەكەش وتى :

تۇ دەم خەلەمتىنى ، ھەرگە رۇيشتەم ، تۇيىش دىمەتەت و جىم دىلەت و خۇت توۋش
دىگەت .. بەجۇرۇك كە دىمەتەز بىوۋەت نەبىت . سۇيىدە بەخۇا . ناھىلىم بىرۋىت بە بى مەن !
نەبىت ھەر بىزەم جىت بە سەرتاشە .

خوارىنەكەلى گۇگەردەھەو چوۋ خەسالىكى بۇ ھىنا و پىيىدا رەۋانەي ھاورىكانەتى كەرد .
خۇيىش لەگەلەيدا ، لەگەلەكەندە و ن بىوۋە . خۇم پۇشتە كەردەھەو بە تەنەيا رۇيشتەم . تاكو
گەيشتە شۇنەكەي جارى بىشۇو . رەۋانىم ، پىرەزەنە چاۋمىرەتى مەنە . بىردەي يە كۇشك و ناو
ئۇۋىرۇك . خانەخۇي خۇي كەردەھەو بە مالىدا . چوۋە ھۇلەكەو دىمەتەكەي داخست . كە
دەروانە كەكى سەرتاش . يەنەمەت بىت _ لەمەر دەرگەي زوۋرەكەمەن چاۋمىرەم دىمەت !
لە خۇم پەرسى :

نەم شەيتانە .. ئىرەمى چۇن دۇزىدەتەدە؟ دىيارىبوو ويىستى خوا بوو. رووى من ھەن
بىمارىت.. چونكە نازانم چ شتىكى خراپىم كرىبوو؟ خانىمخوئ زىللىمەكى لىئا و نەمىش
قىزاندى .

خىزمەتكارىڭ بە دىنگى يەوۈ چوو. زىللىمەكى لەمىش دا . سىرتاشە ، نەگىمەتەكىش
پىيى واپوو لە من دەدەن .

كەپتە ھاوار و پارانەوۈ و يىمخى خۇى دادىرى ! داي بەسەرى خۇيدا و ھاوارى كىرد .
باۈگە بۇ.. لە مالى (قازى) دا ناغاكەى منيان كۈشت .

راي كىرد بىرەو دەرگاي دەرەوۈ و بەسەرى خۇيدا دىكىشا . بىرەو مالىكەم دى قىزاندى .
كە گۈيە منيان كۈشتۈۈ !

نېتر ھەر ھەموو كەنىزەك و خىزمەتكارانى مالى قازى دىيان قىزاندى و ھاوارىيان دىكرى .
بە داخەوۈ بۇ ئەو پىاۈد .

لىدى (سىرتاش) پىشەنگ و ئەوان بە دوايدا... رايان دىكرى . لە رىگاش ھەر خەك
بوو، شويىتيان دىكەوتن ! كە گەيشتەنەوۈ بىر دەرگاي كۈشكى (قازى) دىستيان بۇ مالى
رايدىكىشا و سىرتاش دىيوت و ئەوانىش بە دوايدا دىيان قىزان :

كۈشتيان ... كۈشتيان..!!

خاۋىن مال كە نەم ھەرا گەورەيەى بىست ، بە خىزمەتكارىكى وت :

بۇ.. بىزانە ئەو ھەرايە جى يە ؟!

خىزمەتكار گەرايەوۈ وتى :

گەورەم .. لەبىر مالىندا پىتر لە (۱۰۰۰۰) كەس وىستاۋىن و دىقىزىنن : كۈشتيان ..
كۈشتيان ..!

كە قازى ، نەم ھات و ھاوارە گەورەى بىست . كىشەكەى ھىندە دى لا گەورە بوو . رەنگى
زەرد ھەلگەرا و چوو، دەرگاي لىكرەنەوۈ پىرسىي :

خىزىمان جى روۋىداۈد ؟

خىزمەتكارىكان و تىيان :

نەمىرتى ! ئەى سىگى بىراز ! تۇ گەورەكەى نىمەت كۈشت !
قازى پىرسىي .

گەورەكەتان بۇجى جى كرىبوو! تاكو بىكوژم ؟ مالىكەم لەبىر دىستانايە . وىرن بىگەپن
سىرتاش وتى :

تۇ بە كۈتەك گەورەى نىمەت كۈشت !! من بۇ خۇم گۈيەم لە ھاوارى بوو .
دىسان (قازى) پىرسى يەوۈ ،

ئاخر.. ئەو سىرۈكەى نىۋە چ تاۋانىكى كرىبوو.. تاكو من بىكوژم ؟ نەمە كى ھىتايە

مالی من ؟ له کوئوه هاتبوو ؟ بۆ کوئ دمجوو ؟
سمرتاش وتی :

ممه ... به پیری ناخر شهرا من هه موو به سه رهاته کهم لایه ! تو که زانیت هاتووته
ماله کهم فهرانته به خزمهتکاره گانت داوه لئی بدن ! له بهر نهوه نیمه و تو و بهردمی
خه لایفه ! دمبرو گهورهی خۆمانمان بۆ بیته تاکو بی بینین ! با... خۆم نه چه ژوور و دمری
بهینم ! تۆیش تهریق ببیتهوه !

هه رجهند خانه خوئ .. له ناست نهوه خه لکه دا زمانی به سترابوو.
وتی : گهر راست ده کهیت خۆت بچۆ ببهینه دمرهوه !
شه ره ژاوهستی کرد ده نگ بوو... بیته نگ بوو.

شهوی ۳۱

شهرمژاد وتی :

سمرتاشه که چوووه ناو ماله که. منیش که بینیم هاتووته ژوور. تهقه لای ریگایه کهم دا
بچه دمرهوه. بی سوود بوو. به لām سندوو قیچی گهوره م بیني ، سه ریم هه لدايه وه و چوووه
ناوی و نام پۆشی یه وه هه ناسه م له خۆم بری . نه ویش که گه یشته هۆله که ، بی سی و دوو
دستی دایه نهوه سندوو قه می منی تیابوووم . خستمیه سه رسه ری . له ترساندا ، بوورامه وه !
که به ناگا هاتمه وه و هه ستم کرد نهوه کوژ نادات و ده مبات . سه ری سندوو قه کهم
هه لدايه وه خۆم به ردایه وه هه قاجیکم شکا .

دەرگایان کرده وه و خه لکیکی زۆرم بیني . ئالتوونیکی زۆرم لایوو. هه لمدایه ناو
خه لکه که ، تاکو به کوژدنه ومیه وه سه ره قāl ببن و کوژ له من بدن . ئیدی به راست و
چه بی کوژنه گانی به غادا.. که و ته را کردن .

نهم سمرتاشه نه فرمتی یهش به دوامه وه بوو و هاواری ده کرد :

خه ریک بوو گهوره کهم بکوژن .. خوا رزگاری کرد ! هه ر به قسه ت نه کردم .. تاکو نهم
به لایته به سه ر خۆت هیئا . گهر خوا ، منی نه کردایه ته هاواریت ، له م به لایه رزگار
نهم بوویت ! چونکه کیشه یه کیان بۆ دروست ده کردیت که رزگار بوونت نه دمبوو . به لām
لین ناگرم چونکه بزۆر و کالقامیت .

منیش پی م وت :

ناخر .. جیت به سه رهاته وه . تاکو ناوا : راده کهیت به شوینمدا ؟ ! نا.. به م شینویه قسه م
له گه ل ده کهیت له بازاره که دا ؟ له داخیدا وخته بوو.. به ته قه م ! له ناو مرستی بازاردا . خۆم
کرد به دوکانیکدا و رووم کرده دیواره کهی .
لئی دانیشتم و به خۆم وت :

ناتوانم کاریك بكم . دمستم له دمستی نهم سهرتاشه بیتهموه . توانای بینینی نهم

نهماره

شایتم هینا و (وسیت) م نووسی . مال و دارایی خۆم دابهش کرد بهسر خۆم و کس و
کارداو و مکیلیم بۆ جی به جی کردنی گرت . ههر بۆ نهموی لهو سهرتاشه (گهواد) ه ، زنگار
بیم . سمفهرم کرد . نهموه بوو هاتمه نهم شارهی ئیوه ! ماومیهکی زۆره لیروم و دعووتین
کردم . کهچی بۆ نهگهتیی من نهموتا . نهم سهرتاشه گهواده لیرویه ! لای ئیومیه . . . ناخر
چۆن دهم پیتان بکریتهوه ؟! که نهمو کارهساتهی بهسر هینام و قاجیشم تیاندا شکا !! ناخر
لاومهکه ، دانه نیشت .

له سهرتاشه که مان پرسى : نهم لاوه .. راست دهکات ؟

نهمویش وتی :

بمئی .. به ههموو عهقلی خۆم : پیاوهمتیم کردووه . ئیستایش دهمیم که من نهموولیه
تیاندمجوو . من زنگارم کرد .. من !! سوپاس بۆ خوا که قاجی شکا و خۆی نهکوژا ! که
زۆربلی بوومایه نهمو چاکهیهم لهگهڵ نهدهکرد . ههر ئیستایش ، بهسهرهاتیکی خۆممان بۆ
دهگێرمهوه . تاکو .. برۆا بکهن که من کهسیکی (فرهوێژ) و (خۆ تی ههلقورتین) نیمه
له سهردهمی حوکمرانی (موستهنسر بالله) دا . ناخر نهمو ههزارانی خۆش دعویت
هاوتیشی زانیان بوو . وارێکهوت رۆژیکیان ، رهی له (۱۰) کهس ههستا . فهرمانیایه
(متهوولی) رۆژی جهژن بیان هیئت . نهمو (۱۰) کهسه ههموویان دز و جهرده و ریکر یوو
متهوولی رۆشته ناو شار و ههر دهیانی گرت و خستنی یه ناو بهلهمیکهوه .

که سهیرم کردن .. له دلی خۆمدا وتم :

بهخوا ... ههیی و نهیی نهمانه بانگهێشتی دعووت کراون ... تا .. ئیواره دمخۆن و
دمخۆنهموه .

وا چاکه ... لهگهڵیان برۆم و بیمه هاوپیان . به ههموو عهقلی کهوه چهوه
بهلهمی کهیانهموه و تیکهڵیان بووم .

بهلهم کهوتله سهرناو بهرمو نهمو بهر . ههر که گهیشتهین پۆلیس قۆلبهستیان کردین
زنجیریان خسته ملان .

منیش له کهسیهتی به توانا و زیرمهوه ، متهقم له خۆم بری و قسهه نهمو . به
زنجیرگراوی بریدنیانه لای خهلیشه (مستهنسر بالله) . نهمویش فهرمانیایه ... له ملی ههر
(۱۰) کهسه کهمان بدن .

(جهلاد) هات و یهک له دواى یهک ههر (۱۰) کهسه کهی مل بهراند .

میری موسلمانان سهیریکی منی کرد و له (جهلاد) ی شمئیر به دمستی پرسای
نهمو بۆ ملی (۹) کهست بهراندووه ؟!

دېسان وتى :
 پېم وايە (۹) كەست كوشتوۋە و ئەوش (دە) يەمىنە .
 جەلاد وتى :
 بىو خوايە (۱۰) كەسەم كوشتوۋە . ھەرمانىنا . كوزراۋمگان بۇمىرن .
 بوى زماردن وتيان (۱۰) كوزراۋە .
 ئەسجاخلېفە روۋى تىكرەم و پىرسىي :
 ئەو بۇچى زمانت چوۋمە كىلە ؟ ھەي بە تەمەن گەۋرەي بە عەقەل بچوۋك .
 مەش وتى :
 مىرى مۇسلمانان ، بزانە كە پىرىكى (كەم دوو) م ، بەلام خاۋەن حىكمەت و زانىارى زۇرم
 سەرتاشىش .
 خەلىفە ھىندە پىكەنى بە پىشت دا كەوت ؟
 ئەسجاخلېفە پىتى وتى :
 ئەي كەم دوو ئاخۇ ھەر (۵) براكەشىت ، ومكو تۇ زانا و دانا و خاۋەن پىشە و كەم دوو ؟
 مەش وتى :
 خوا من لە ئاۋ بىرەيت ، گەر ومكو من بىن ! بەلام ئەي (مىرى مۇسلمانان) تۇ بىم
 بىرەيت مەنت سوۋك كەرد . چونكە لەبەر بى وىژدانى و زۇربىلى ، ھەر يەكە و بە چۆرىك
 كەم ئەلەم بوۋ . يەككىيان شەلە ! يەككىيان كوئەر ، ئەۋىتر لووت و گوئى بىراۋە ! يەككىيان
 تىران ھەر دوو لىجان بىرەۋە !! ئەۋى دى قەمۋورە . وام تى مەگە ئەي (مىرى مۇسلمانان)
 گوئە .. زۇربىلىم . من وىژدانم پاكە . ھەر يەككىيان لەۋانە ، بەسەرھاتىكىيان بەسەرھاتوۋە
 كەسەنەم بوۋ !! ئىستايىش خۇم نامادەم كە چىرۆكە كانىانت بۇ بگىرەۋە

چىزىكى بىرەي يەككىسى سەرتاشە زۇربىلى (ھەلەكون) كە
 يەكەم بىرەم ، (قەمۋور) بوۋ . دوكانىكى لە پىاۋىكى دەۋلەمەندى بەغدا بەكرى گرتىۋو
 و بەرگىروۋى تىنا دىكرد .

دەۋلەتمەنكە مالى لەسەر خانەكە بوۋ . دوكانى براكەشىش لە ژىر خانەكەينا بوۋ .
 رۇزىكىيان بىدەم كار كىرەۋە ، سەر بەرۇ دىككەتوۋە . كىزىك لەبەر پەنجەرمى مالىكىدا
 نەبىنىت ؟ سەبرى خەلگەكە دىككەت . كە براكەم ئەمەي بىنى ئىدى .. دەست لە كارمەكى
 ھەلەكەرىت و ھەر خىرىكى سەيركردنى ئەۋ دىبىت .. بىھانى رۇزى دواتر دوكانى كىرەۋە
 .. دەست بەكار بوۋ . ھەر تەقەللىكى لىدەدا و سەيرىكى بەرپەنجەرمەكى دىكرد . كىزىش كە
 ئەسەي بىنى ، وا تىگەشىت ، كە ئەسە ، بوۋە بە داۋى دىلدارى يەۋە ، بۇي پىدەكەنى ، خۇي
 لى ۋان كىرەۋو . دواتر بوخچەيەك قوماشى لە سادە و خەتدارى بە كەنەزەكەكەينا بۇ

تارىدوۋ :
 كەنىزەكەكە جوۋە بەردوكانى براكەم و وتى :
 خاتوونىم .. سادوت لى دەكات و دەلىت : نا.. لەم پارچە قوماشە خەتلىلارە بەلگە
 كراسىنكەم بۇ يىدورىت جان و رىك و پىك بىت .
 ھەر ئەو رۇزە قوماشەكەى بېرى و بۇى دروو . كەنىزەكەكە ئىۋارە كراسەكە دەپاتەمە .
 سەمىنى رۇزى دواتر كەنىزەكەكە ھاتەو بەر دوكان و وتى :
 خاتوونىم .. سادوى ھەيە بۇت .
 پارچەمەك قوماشى ئەتەلسى زەردىباۋى دەداتە دەست و پىنى دەلىت خاتوونىم دەلىت .
 (۲) كەۋاى لى بېرىت و ھەر ئەمەق بۇم يىدورىت .
 براكەم دەلىت .
 سادوىكى گەرمى مىنى پىن بگەمەنە و بلى دىوت : بە چاۋان .
 زۇر بە ورى (۲) كەۋاكە دەپرىت و دەپان دوورىت و سەپرىكى پەنجەرمەكە دەكات
 سادوىكى لى دەگىرىت . كىزەش بۇى پىدەكەنىت و براكەم دىخۇش دەپىت . چۈنكە پىنى
 ۋابىت روۋى دەپرىتى ! كەنىزەكە ھاتەو بەردەم دوكان و (۲) كەۋاكەى بىرد . ئەو شەۋە برا
 داساۋەكەم نانوىت و تا بەيەنى تەپاۋتلى بوو..! بۇ سەمىنى بەرمە دوكان بوۋە .
 دىسان كەنىزەكەكە ھاتەو و پىنى وت :
 خاتوونى گەۋرەم .. خۇتى دەۋىت !
 كە براكەم ئەمە دەپىستىت دەترسىت ! كەنىزەكە ئەو ترسەى لە روخسارە
 خۇنىنچوۋە پىنى وتبوو :
 خەمەت ئەپىت ، لە كارى چاك زىاتر .. كارى خراپى پىت نى يە ! خاتوون ، كارى
 كىرەۋە تۇ و پىۋاى مال... بوۋەتە ناسىۋاى يەكتى !
 بىرگىروو ، ھەر زۇر شادمان بوو و لەگەلى رۇشىت . كە گەپشە مال و مىرە
 خاتوونى بىنى كىرۋشى بۇ بىرد .
 ئەۋىش .. بەخىرى ھىناۋ كۆمەلىك قوماش و جلى داپە و پىنى وت :
 ھەندى كراسى بۇ لى بېرىت و بىدروۋىت .
 براكەم كەۋتە كراسى بېرىن ، تاكو ئوۋىزى خەۋەتەن (۲۰) كراسى بېرى . ئەو ئىۋارە بەر
 لە خەۋەن نەدا ! تاكو ئەۋاۋى كىردن .
 كە بۇى بىردەمە ، گابرا پىرسىي : چەنلىت ھەق دەست بەدەم ؟
 براكەم وتبوۋى ، (۲۰) دىرەم .
 ئەۋىش بانگى كەنىزەكەى كىر (۲۰) دىرەم بىنە .
 زىنە چاۋىكى لە براكەم داگىرت . براكەم بىن دەنگ بوو . تاكو تىن بگات ھېچى لى

ورنه گریت -
 براکشم دمیله ژنی کایرا چاوی لی دانمگرئ دهلیت : یهخوا هیچت لی ورنه گریم !
 میزدیمگی ،
 کراسمگانی ورنه گریت و سوپاسی کرد .
 نه کتیکنا براکشم زور برسی بوو (۳) رۆژی بوو تیر سکی خوی نهخوارمیوو .
 توومز ژنه : بیاومگهی خوی ناگادار کردمیوووه ، لهحالی بهرگدروو . بیا داماوگشم
 ناگی له هیچ نییه : لیتر ژن و میزدیمگه ، رۆکهوتن لهسهه شهوی دروومانی زوری پی بکهه
 - بیه شهوی بوولی بدخنی و پییشی رابیوون .
 رۆژیکتی دی ، گهنیزمگه هات و و تی :
 گهورم دهلیت : یا .. بیبینم .
 براکشم شوینی گهوت و میزدی ژنه پی و ت :
 دمهویتی (۵) چاکتم بۆ بیریت .
 نمیش چلمگانی برد ... دواتر که تمواوی کردن ، بۆی بردنهوه ، بیاومگه دمست خۆشی
 بکردو ناگی کرد کبسمی پارمگهیان بۆ هینا .
 نستی کرد پارمگهیا و پرسیی : چهند دمکات ؟
 ژمنی که له نوای بیاومگهیهوه ، وهستایوو : نیشارمتی دا که هیچ ورنه گریت .
 بویه براکشم ونبوو : گهورم .. پهلهی چیه ؟! رۆژانی تر زۆرن .
 لیژ وکو کمر ملی شوێ کرد و بی پارهی حهق دمست هاته دهر . زور به روونی : بی
 یارسی و همزاری و برستی و رووت و رهجالی و ماندوویهتی به براکشمهوه دیاربوو .
 بلام وری دهسایه خوی .
 لنگو روولیتشهوه ماندوویان کرد . نههجا تهگبیریان بۆ کرد ، که گهنیزمگههی خۆیانی
 لی ماره بکهه . نمیش رازی بوو . شهوی چوونه کهژاوه ، تهگبیریان بۆ کرد ، که له
 لشمگهی لی خۆیان بدهویتی و براکشم به قسهی کردن . له ژیرهوه ، ناشهوانیان : هاندا که
 شهو بهنیک پی بدا .
 لشلویتی لهو شهوه لشمگهی وه ستان .
 گهورم ونبوو هاور و هیکان و براکشم لی پرسی بوو : شهو چی یه ؟
 نمیش ونبوو :
 گهلهی بمردهشمکه ، ناتوانیت کار بکهت و بهرداشهکمش به وانی تر ناخولیتشهوه .!!
 نش وستهوه و ملیش باراشیکی زۆرم بهسمره کهوتوووه!
 لۆی له براکشم نا که بهجته شوینی گایهکه .! براکشم چوو جیی (گا) یه نهخۆشمکه و
 نشهوان یستی له ملی براکشم خست بوو ! کهوتبووه هههچ لی دانی و پی و ت بوو .

بجوونى . با گەممەكە بەھار پىت و بىيىتە ئارد . ھەر چەند بىراكەم ھاۋارى كىرد بوو و ھىزلد
بووى . بەلام كەسى لى ئىبوو بە ھانا يەوە بچىت . تا بەرمەيەن ئەمە ھالى بىراكەم بوو . بى
سەيىنى ، كەنىز كەكەمى خاۋدىن مال ھات و بىراكەمى بىنى بە تەختە ئىلەمى مىلى يەوە .
ھىچى بۇ نەوترا بوو .

كەنىز كەكەمى چووبوۋە ژوور سەرى و وتبووى :

ژۇرم پىن ناخۇشە ... كە ئەمەت بە سەر ھاتوۋە ! مەن و خاتوون .. ژۇرمان خەم بىر
خواردى .

بىراكەم ھىندى لى درابو ، ھۆشى و كۆشى ۋەلام دانەۋەمى ئەمابو . كەنىز كەكەمى مال و
ھىندى زانى بوو ئەو مەلایە يەيدا بوو كە ئامەكەمى بۇ نوۋسى بوو .
سلاۋ لى كىرد و ۋشى :

سلاۋ لەو روۋە نازدارە و بەختىار پىت سەرۋەر پىت .

بىراكەمىش وتبووى :

نە سلاۋ و نە سەرچاۋ ، كام نازدارىيە ؟ رەنگە تۆيىش بۇ ئەۋە ھاتىيىت كە بىم خەتە
شۈيىش گەيمەكى تىرى ئاشەكە و تاكو بەيەنى بەرداشم پىن بىخولئىيىتەۋە !

ئەۋىش پىرى بووى : توۋخوا چى بوۋە ؟

بىراكەمىش بەسەر ھاتەكەمى بۇ گىرەبوۋوۋە .

ئەۋىش بە لافرتىۋە پىنى وتبوو :

ئەۋە ئەستىرەتان جووت بوۋە ...! گەر ھەز دىمەكەيت بۇت دەگۆرم ..!

بىراكەمىش وتبووى :

بىر ئانە ھىچ ھېچ ھېلىك ئەمابو ؟ سەرى شۇر كىرد بوو . بەرەو دوكان بوو بوۋوۋە . ئا
يەككە كەسكە يەرگىكى پىن بىدروۋىت .. تاكو پارەى ژەمى خواردىن پەيدا بىكات . دوكانى
كىرەۋە و تەيىش ھىندى زانى كەنىز كەكەمى ھات .

ئەو كەنىز كەكەمى پىنى وت بوو :

نارىۋوۋىيان بە دوۋتلا تاكو پىيىت ھەسە لەگەن خاتوونم بىكەيت .

بىراكەمىش پىنى وتبوو :

بىر ... بەرپى خۇتەۋە ھىچم ئىۋان نىيە لەگەن خاتوونىدا .

كە گەرايەۋە و گىرەيەۋە ھىندى پىن ئەجوو ، ژەكە چوۋوۋە بەر پەنجەرمەكە و ھاۋارى
كىرد .

ئاخر لەيەرجى ھىچمان بە سەر يەكەۋە ئەمابو ؟ بىراكەم ۋەلامى ئەمابوۋوۋە . ئەو
ئوتار سۆيىندى بۇ بىراكەم خوارى بوو ، كە دەستى ئەبوۋە . لە كارۋىساتى ئاۋ ئاشەكەنا .
ئىدى بىراكەم دىلى ئاۋى خوارىدەۋە و ھىچى ئىيا ئەمابو . كەۋتەۋە كار كىردن لە دوكانەكەنا .

دوازدهمین گمنیزم که هفت بو و بی و و بود ،
خاقون سلاوی همیو دجلت : یا بیت بو مال و میزد که می دجلت ، دهیت همر بیت ،
نومیز زنه ، ونبوی وز بین ، یا کارکی بی یکم ، له شارب دنگ بستمود ، برا
دما که می ، بی شارب له بیلی زمان ، گمنیزم که ، برا که می له گمن خوی بردمود مال
که زنه ، برا که می بی و و ونبوی ،
میرز - یوت دنگم .

[illegible]

مهر چمند براكهم يارا بوو خود ، بن سوود بوو . سكاتى نى دهكرت و له پوليسخانه به
ناسى دمكونه ايلى . برا كلولكم . سواري و شترىكيان گرديوو و به شارا گيرايويان و
خميان نيگميدند . بوو كه نهمه شهر وال پيسه ! خه لكم كنش به مردبارانيان گرديوو و دواتر
شار به مريان گرد بوو .

سېش زۇر ترسام ، شوئش گەوتەم و هېنامەموە لای خۇم و ئىستاش خۇم بەختىوى دىگەم .
خەلىقش زۇر بە بەسەرھاتمکە پىکمىنى و وئى :
تەنى گەم نووى بىن زمان ا جاگت گردووه .
فەرمانىدا ، خەلأت بگرتىم و رېم بەدن بېرۇم .
بەلۇم مەن پېم وئ ،
سېت لىن وەر تەگرم ، تەگرو بەسەرھاتى بىراگانى تىرى خۇمەت بۇ نەگېرەموە ، خەلىقش
دەگم وا - تى نەگەيت گە زۇر پىلېم !

چون کسی برای فروختن سیرتاشی زود بآید
سیرتاش که دورگی پاک گردن خود و تنی ..
که برای من نری حمیه و نای (عشیق) و کوهره ! روزنیکان نه دورگی مالیکی
گسره تخت .

5۔ پہلے کو خیر فکری ہیں بکھن ،
خاتون عال دھرسیت ، گئی یہ ؟
لمبیش ودلام لالاموہ ،
خاتون عال دھرگا دھکاتموہ و دھرسیت ، حیرت دھوہیت ؟

براگەشم دەلەت :
 لەبەر خاترى خوا .. خەيرىگىم بىدەنئ !
 خانەخوئ دەپرسىت : تۆ كۆيرىت ؟
 براگەشم دەلەت : بەلئ قوربان !
 ئەوئىش دەلەت : كە وابوو .. بىنە دەستت .
 براگەشم وا دەزانىت شتىكى دەداتئ و دەستى دەداتئ ، ئەوئىش لەگەل خۆئ ، بە
 پلىكانەمدا سەرى دەخات و دەيگەيەنئىتە سەربان . براگەشم چاومىتى ئەومىيە يان تىرى
 بىكەن .. يان شتىكى بىدەنئ .
 خانەخوئ پرسى يەو : چىت دەوئىت .. ئەي كۆير ؟
 براگەشم دەلەت :
 لەبەر خاترى خوا .. شتىگم بىدەنئ .
 ئەوئىش دەلەت : خوا بت داتئ .
 براگەشم پرسى بووى :
 ئەي لەبەر دەرگا . بۆ ئەمەت پى ئەوئىم ؟ ئىستا دەتەوئ چىم لى بىكەت ؟
 ئەوئىش دەلەت : هېچم نى يە تاكو بىدەمى .
 براگەشم پىئى دەلەت :
 كە وابوو دامگرمو ، خوارمو .
 ئەوئىش پىئى دەلەت :
 رىگەكە ، لەبەردەمتايە . بۆخۆت دابەزە .
 براگەشم وردە وردە ھاتە خوار (۲۰) پلىكانەيەكى مابوو بۆ دەرگاگە ، ھاجى ھەلگەرت
 وتل بوومو .
 بىسەرى شكاومو لە مائەكە جووبوو دەرمو : بى ئەوئى بزانئىت .. بۆ كۆئ دەرئ . لە
 رىگا تووشى بوو بوو بە تووشى ھەندى لە كۆيرانى ھاوئى يەو ..
 ئەوانىش لىيان پرسى بوو :
 ئەو ، ئەمىرۆ چىت بىسەر ھاتوو ؟
 ئەو دامامش بىسەر ھاتەكەي بۆ گىراپوونەمو پىئى وتبوون :
 دەمەوئىت چەند دەرھەمىك دەر بىنەم بۆ خۆم خەرجى بىكەم .. تاكو چاك دىمەو .
 بەلكو دوى نوئىزى عەسر .. بىنە مائەو بۆلام . كۆيرمەكانى ھاوئى وتبوويان .. باشە .
 توومەز خامن مائەكە بە شوئىنيەمەو كۆئى لە ھەسەكانىيەتى . براگەشم ئاگای لىئى نە
 لە مائەكەيدا دانىشتبوو .
 كە ھاوئى كۆيرمەكانى ھاتە ژوور ، پىئى وتبوون :

دېر ژر د دود د پېښې وړاندې په پېښګر !! تېکو کاسې کې پېښه شوې ده کله چې
کېدا ګوښ نه تېکو ګوښه د پېښې ګوښېک په ښه ښه مېچمکوه د پېښې ځوګې پېښه ځوګې
پېښه.

دوست- کوزستان نامو و مائیان پشتی بوو . مکیان نامو و زی بوو سوو . نامو و برانکو سوو . ساراکان برفکو و دشتین (ا موتر دمنکو سوو . پاره ژماردن و پارمکیان (۱۲۰۰) برهم دشت . تپنی هر یکه و چمنکی پتو سوو دشت . لمارمکی همدانگری و نامو و نامو سوو (ا تر خاوا دنی شامو سوو . خوار دنیان دشتین و بیکو سوو دشتین . دشتیان پنی زانی بوو و هاواری گردبوو .

نماینده انجمن کشاورزان - خواجہ راسان دوست دھکیریت - محمد جمالی خواجہ مال دھکیریت و
محمد سوہیل دھکیریت لکھنؤ و دیگرانہ خواجہ ہاور

حکومتیہ : ذرا ہاتھوں سے سرمان و دھیموئیت نریمان لی بکات ا

شمکیتی زواریان این کواصبتهموه و کابرای لینراویش خوی دمکات به کوپتر و دمکوبیت
سلا به کومله کوپترمه و دمکیت :

خدا کیلئے ۔ بھائی گھیسٹنہ لای والی !

نعلکے کا بیوہ مکیش، زمین پر مردہ مالی (والی)، ٹھویش دیتے دھرو دہ ہر سیت
جی روپناوہ ۲۱

تکری جلاوساخ نہایت :

فریاد ۔ ہمارا سفیر یکہ...! لہ منموہ دصت پیں یکہ و سزامان بندہ ۔

تەستىي رەكېتا بۇ بىرلەشمە ۋە تەبىئىي : ئەمەلىي رەي بۇ نام .
(ۋە) قىرغاقچى .

(۵۰) نارین ایند. ۱۱ براکیشم که نازاری چشت بوو جاویتیانی گردبوووه ۱۱ برنگی
نارین ایندوو و جاویمکی تریشی گردبوووه ۱
والی پرسی بووی ۱

نظریاتی ... حصہ ۱ چ کا رنگہ ۲۱

نەوش و تېۋىۋى ، تۆۋەن مەھەللە ئايىمىدىن كەلگەن .. بىسىمىرھاتىمىكىت بۇ دىمگىن مەۋە .
ھەر جۈرمان جاۋ ساغىن خۇمان لە خەلىق دىمگۈرىن و دىمگىنە ئاۋ مالان سولان دىمگىن
پارمىكىن بىلەن كۆكۈرۈۋەتەۋە ، كە (۱۲۰۰۰) دىرھەم .

[illegible]

(والى) ھەرمالى سزادانى ، پىئدان . لە براكەى مەھو ، دەستيان پىن كىرد .
بەپەيزىمەكەنەو بەست .

(والى) پىتى وتبوون :

رسواپىنە ، گالته بە نىعمەتى خوا دەكەن . وا : پىشان دەكەن ، كە كوئىرە ؟

براكەم ھاوارى لى ھەستا و وتى :

بەوخواپە كوئىرەن و بىناپىمان تىدا نى يە !

پۇلىسمەكەنەش ھىندىمان لىدابوو تا لە ھۆش خۆى چوو .

(والى) پىش وتبووى : وازى لى بىئىن ، تا بەئەگا دىتەو ، ئەمچا لى بىلەنەو .

ھەر يەكە و زياتر لە (۲۰) دارى لىدرا .

پىاو (چاوساغ) پىتى دەوتبوون :

چاوتان بىكەنەو با .. لىدەنەكەتان ، بۇ دووبارە ئەكەنەو .. !!

بە (والى) پىشى وتبوو :

گەورەم .. با لەگەلەم بىئىن ، تاكو پارمەكەت بۇ بىئىن . ئەمانە : لەترسى خەك ، چا

ناكەنەو .

والى چەند كەسى خۆى لەگەل نارد و پارمەكەيان ھىئا و ھەر لەویدا (۲۰۰۰) ترەمەكەن

ئەمیان داپە . ئەوئى ماپەو ، (والى) بردى بۇ خۆى و تاوانبارانى لە شار دوور خستەو .

ئىتر ئەى (مىرى موسلمانان) ، چووم بە شوپىن ئەم براپەشمەداو ھىئامەو لای خۇم

ئەمى بۇ گىرامەو كە بۆم گىپانەو . ئىدى لە مال شاردمەو بە دزىيەو ، بە خىم

دەكرد .

خەلىفە زۇر بەم بەسەرھاتە پىكەنى و ھەرمانىدا : خەلاتى بىكەن و با بروت

مىش و تەم :

ھەر چەندە زۇربىلىش نىم ، بەلام ناپۇم تا بەسەرھاتى ھەموويانت بۇ ئەگىرەو .. !!

شەرەزادەستى كىرەشورەك بوو .. پىئەك بوو .

شەپس ۳۲

چەركەسى براى سى پەمى سەرئاشى زۇربىلى
شەھەزادە وتى :

ئەى پاشاى بەختيار ... خاومنى بىرپار ...

براى سى پەم .. كە (لاركوئىر) مەمانە ! (ھەساب) بوو . ئەم شارى پەغداپە

لەبەرئەوئى گۆشتەكەى ھى رانە مەركەى خۆى بوو . زۇربەى دەولەتەنەش

مشتەرىى ئەو بوون پارمەكى زۇر و خانووپەرمەكى ھەمىو .. !!

دۆڭلەكەي . براكەم ، چەند درەمەكەي داپە .
دۆڭلەكەي . براكەم ، چەند درەمەكەي داپە .

پىرەمىرە ، زۆر جوان و بە يىرىسكەن ! بۇيە بە جىيا ھەلى دىگىرتىن...! ماۋى (۵) مانگ ئەم
پىرەمىرە ھامشۇ دۆڭلەكەي براكەمى دىگىرتىن . ئەمەش سىندۇۋىتىكى بۇ پارەكەنى ئەم
پىرەمىرە داپە ، زۆڭلەكەي ، براكەم دىمەۋىت . بىچىت چەند مەرىكە يىگىرت . بۇيە سەرى
سىندۇۋىتىكى پارە ئەم پىرەمىرە ھەلدەداتەۋە ، دىمەۋىت لە چەند پارچە كاغىزەك
زىاتىر . ھىچى تىرى تىيا نى يە ...!!

دىمەۋىت ، سىڭ كوتان و ھاۋار كىردىن ... خەلگى لى كۆ دىمەۋىتەۋە . ئەمەش
بىسەرھاتەكەي بۇ دىگىرتەۋە... خەلگەكە سەريان سوۋ دىمەۋىت...!! ئىدى ومۇ جاران ..
بىرانىك سەرى دىمەۋىت و لەكەكەي ، بە پىشى دۆڭلەكەيدە... ھەلدەۋاسىت و لىمەرخۇيەۋە
دەلىت : بەلگە ، ئەمە خاۋىيە پىرە نەگبەتەكە بىتەۋە !
سەتەتەكە پىن نەچۋە بوۋ . پىرەمىرەكە بە پارە زىۋەكەيەۋە پەيدابوۋ . يەكسەر
براكەم پەخمى دىگىرت و ھاۋار دىمەكە :

مۇسلمانان وىرن .. گۆل لە بەسەرھاتەكە بىگىرن لەگەل ئەم بىن ناموۋسە .
پىرە بىن دەلىت :

گامىلت بىن باشە بەرم بەدى و بىرۇم ؟ يان سوۋىكەكەكە لە ناۋ خەلگەكە ؟
براكەم دەلىت : ئاخىر ... بەچى ھەيام دىمەۋىت ؟
پىرە دەلىت :

بەدى كە گۈيە گۆشتى ئادەمىزاد دىمەۋىت بە خەلگەكە بەگۆشتى مەرى...!!
براكەم دەلىت :

نەقىرى .. دىۋە دىمەكەيت . چۈنكە ئەۋە بوختانە بۇم دىمەكەيت .
تەسەن دەلىت : ئەگەر ئەۋەت بۇ گىرا ... ئەۋە سەرى و مالى خۇيىش دىمەم بە تۇ!
پىرە تۈۋرە دىمەۋىت و ھاۋار دىمەكە :

مۇسلماننە ، وىرن سەرى ناۋ دۆڭلەكەي بىكەن ! خەلگەكەش ھەلمەتەن ھىنا بۇ
بىنىش دۆڭلەكە . كە سەريان كىرد... لەكى بىرانەكان بوۋن بە لاشە مەۋە...!
خەلگەكە ئەمەيان دىمەۋىت ، يەخمى براكەم دىگىرن و ھاۋار دىمەكە :
ھى كەلى ... بىن ناموۋس !!

ئىبراھىمى شەخەسەۋىستى بوۋ ، پىيەدا دىمەۋىت و دىمەۋىت :
ئەۋە گۆشتى مەۋەلمان ، دىمەۋىت دىمەۋىت ؟

بیرمیردیش مستهکۆلیمکی کیشا به چاویدا و چاوی تههاند . خهلهکه لاکه گانیان
گه یانده پۆلیسخانه .

بیره بانگ کرا بۆ شایهتی و وتی :

میرم نهم قهسابه مرۆڤه سهر دمبریت و گوشته کهی وا دمبرۆشیت ... که گویه مر
مهردا دوا دمهین یاسای خوا به سهریدا جی بهجی بکهیت .

هر چمنه براکهه هاوار ده کات بی سوود دمییت . ههرمانی بۆ دمبردچیته که (۵۰۰)
قامچی لی بدن و دمهت به سهر سامان و مولکه گانیدا بگرن ! گهر دموله مهندهش نه بووه
هر زوو دهیان گوشت .

براکهشم سهری لووتی خۆی رهش کرد و سهری نایهوه . رویشته ، تا گه یشته شارکی
گهوه .. لهوئ کاری پینه چیته ، ههلبزاره و دوکانیکی بچکۆلهی گرت و کهوته بهیدا
کردنی بزۆویی خۆی .

روژنکیان له دوکان دهرچیته . دواي کهمیک گوئی له حیلهی (نهسپ) یک دمییت و
دمبرسی : نهوه جی به ؟

نهوانیش تی دمهیهمن که پاشا دهرچیته راو .

نهویش دموستیت و دمهوئته سهری کاروانی پاشا . وا ریکهوت پاشا براکهه دمیینی .

براکهشم سهری خۆی نهوی دمهکات و له بهرخۆیهوه دهلیت :

بهنا به تو دمهگرم .. خواي مهزن له شهر و بهلای نهمرۆ .

نهسپی پاشا دمهله میتهوه و کاروانه که دموستیت . پیاوانی دمبرباری پاشا بهلاماری

براکه میان دابوو و لیدانیکی باش لییان دابوو و ههر وهخته بوو به دمهستانهوه بهری . بی

نهویدی نهو داماره بزانیته بۆچی لی دمهمن ؟

نهویش خۆی به کیش کردبووهوه بۆ دوکانه کهی . دواتر ، به سهرهاته کهی بۆ یهکیک له

پیاوانی پاشا گیرابوووه .

پیاوی پاشایش بی وت بوو :

براکهه .. پاشا ، ههز ناکات (لارکویر) ببینیت ..! به تاییهتی نهوانهی چاوی راستیان

کویره ..!

لیتر نهوه تاکو نهیکوژیت ، بهری نادات ..! پاسهوانهش دابوو به هاها یهیکهین ..

براکهه نهوه بیست .. له ترسانا نهو شارمیش جی هیشته و چووو شاریک کهس

نهیناسیت و ماومهکی زۆر لهوئ مایهوه .

روژنکیان بهری له خۆی کردهوه دواتر وتیوو جی دمییت ، یا ببینت ! رویشتهوه

بهاسه و گهران . گوئی له حیلهی نهسپ بوو .

چونکه ترسابوو ، بهخۆی وت :

خوا تاردا ۱ زۇر يە پەلە كەوتە تەقەلای خۇشاردەنمە . شوئى دەست نەكەوت و
 خۇيدا بە دەرگە مالئىكا و گرايمە . چوۋە زوور و سەيرى گرد دالانىكى درىزە .
 ھىندى زىى دووگەس خۇليان گرت و وتيان :
 سويىس بۇ خوا كەوا تۇمان گرت ... ئەى دوزمنى خوا .. ئەمە (۲) شەمە ، ناھىلىت
 بىتوۋىن ! ھەر جارەو بە جۇرئەك مەدەت پىشان داۋىن !
 بىرلەشم پىرسى بوۋى : خىزمىنە ... جىتان لىم دەۋىت ؟
 نەۋىش وتيان :
 جۇت لىمان دىگۇرەيت ، پىلان دادەئىت بۇ كوشتى خاۋەن مالئە ! بە ھىندە كۇلتان
 ئا تەمە ھەزار و بىن بارە و بوولتان گرد ؟ دەى ، ومگو شەۋانى پىشوو چەقۇمان لى
 دەۋىتە !
 كە خەلگەن بىشكى بوۋ چەقۇيمكى بىن بوۋ بوۋ !
 بىرلەم كەۋتە خۇى و ھاۋارى گرد :
 خەلگەنە لە خوا بىرسىن ! مەن خراپم بەسەر ھاۋوۋە و بەسەرھاتىكى سەيرم ھەيە !
 نەۋىش پىرسىيان : بەسەرھاتى چى ؟
 بىرلەم كەۋتە گىرەنمەۋى بەسەرھاتەكەى يەلگە ، بەرەللى يەكەن . بەلام بىن سوود بوۋ
 ھىتەمان لىنا كە خەلگەنئان لەبەردا درى .
 كە جىگى لىتەيان بە پىشتى يەۋە بىش بوۋ پىرسى بوۋيان :
 نەۋىش ... ئەمە شوئى لىتەنت بە پىشتەۋەيە ؟
 كە بىرلەمىيان بىرد بوۋە لى (والى) لە دلى خۇيدا وتبوۋى :
 مەگەر خوا پەنام بىنا ... ئەگەرنا ، تاۋانبار بوۋم و لى بوۋمەۋە .
 (والى) لى پىرسى بوۋ :
 خۇبى ... چى ۋاى لىكردى بىجىتە سەريان و ھەۋل بىدەيت ، بىيان كۇزىت ؟
 بىرلەشم وتبوۋى : بۇ خەلىرى خوا ... مۇلەتم بىدە و گۇيەم لى بگەر .
 ۋايش وتبوۋى :
 گۇتە لە كەسنىك بگرم كە ھەمەو جەستەى شوئى ھامچى يەو خەلەك ھەزارو بىن سامان
 دىكەت ؟ ئەگەر تاۋانئىكى كەۋرەت تەمكردىبوۋ بىت ، بەو شىۋەيە دارگارى ناكىرئىت .
 (والى) لى ھەرمانى دىبوۋ كە (۱۰۰) شوۋلى لى بىدەن .
 كە بىرلەم خۇشى ھات بوۋەۋە ، بەرو دوا سوۋارى و شىريان كىرەبوۋ و بە شاردە گىرەبوۋيان
 و بىلگەۋارىيان بۇ كىرد بوۋ و ھاۋارىيان كىرد بوۋ :
 (خەلگەنە ... ئەمە سزاي ئەمە كەسانەيە ، پەلامارى مالى خەلگى دەمەن .)
 ھەرمانى بۇ دەرچوۋ شار بەتەركرا ، ناچار شوئى بىرلەم كەۋتەم و ھەۋالىم پىرسى -

دەروەنەم بىر جىنىۋى ئىرادىدا بە ئىزىمەن ھىلەمەن دەردىمەن مالى خۇمان. ئەمەش ئىلى ئىلىدە
ۋە كەمەنە بەخىۋى كىرىتى -
شەھەر ئاز ھەستى كىرەشە ۋە ئۆلگەن بولۇپ. بىر ئۆلگەن بولۇپ.

شەھەر ۳۳

بىر ھەتتى بىر ئىچىمى سەرتاشى زۆرىلى
شەھەر ئاز ۋە ۱

ئەمەش شەھەر ئاز ... شەھەر ۋە پىلەمەن ...

سەرتاشى زۆرىلى ... دەستى بەقەسەن كىرە ۋە ۱...

چۈشەنچە بىر : كە ھەردە گۈنى بىر پىلەمەن. شەھەر سۈالى دىمەن ۋە رۇزنامە ھەمەن
خەرج دىمەن. بىلەن بىر ھەمەن (۷۰۰) دىمەن بىلەن ھەشتىن ۋە لە ئىچى خۇمان
بىلەن كىرە. ئەمە بىلەن سەرتاشىمە بولۇپ كە ئاخۇ. چى لەم پىلەمەن بىلەن ؟ ئەمە بولۇپ. بە
خەمەلىيە ھەت ۋە شەھەر جۇرۇ جۇرۇ بىلەن كىرە ۋە بىرلى يە بازار ۋە بە لادىيەلەن ھەت
پىلەمەن .

كەمەنە بىر كىرەنە ۋە بە خۇى ۋە :

سەرتاشىمە (۱۷۵) دىمەن. كە ھەشتەمەن ، دىمەن (۲۰۰) دىمەن . دىمەن (۲۰۰)

دىمەن (شەھەر) دىمەن .

كە ئەمەش ھەشتەمەن : سەرتاشىمە (۴۰۰) دىمەن . ئىچى ئەمەنە دىمەن
دەشتەمەن ... تەكۋ پىلەمەن زۆر دىمەن دىمەن دىمەن ... لە ھەمەن شەھەر دىمەن
. كەسە بە زىرەشەمە دىمەن . ئىچى ھەن زۆر زۆر قازانچ دىمەن . خەنەمەمەن كەسە
دىمەن . كەسە دىمەن . ئەمەش پىلەمەن زىرەشە دىمەن . خەنەمەن ۋە خەنەمەن چە .
گۈزەلى بىلەن ئەمەنە ، بىلەن ئەمەنە مالى خۇم . ھەن ئىچى دىمەن . تەكۋ ، خەنەمەن بىلەن
سەرتاشىمە (۱۰۰۰۰) دىمەن . ئەمە .. قەھەزى شەھەر كەسە ، بىلەن بىلەن .

ئەمەش خەنەمە ۋە ئەمە (۱۰۰۰۰) دىمەن . ئەمە .. دىمەن . تەكۋ دىمەن . تەكۋ دىمەن .
پىلەن ۋە دىمەن بىلەن بىلەن بىلەن خەنەمەن .

ھەن كەسە دىمەن . بىلەن زۆر خەنەمە ۋە نازدەن ! چى تەلە (۱۰۰) دىمەن
مارەن . كەسە دىمەن . ئەمە چەكە ! كەسە ... ھەن بە زۆر ئىچى دىمەن (۱۰)
خەنەمە دىمەن . چە ۋە بىلەن پىلەمەن دىمەن ... ھە !! تەنەمەن ھەنەمەن زىرە
ئەمەش دىمەن لە زىرە بىلەن !

ھەن كەسە بولۇپ : خەنەمەن ھەنەمەن بە دىمەن دىمەن ۋە بىلەن بىلەن
دىمەن ! بە شەھەر دىمەن ، خەنەمە دىمەن ۋە سەرتاشىمە ... خۇم دىمەن بە ئەمە

منیش هیچ نالیم! ها... نه ناوا... زللهیهکی لی دمدەم و ناوا... شەفتیکی تی هەلەمدەم!!
 لەو خەیاڵەدا... دەست و قاچی دەکێشیت بە قەقەزە شووشە هەلپەستێردراوەکەدا
 دمیخات. سەندوو قە شووشە هارە دەکات و هەمووی دەشکێت...!
 براکەش بە دەم هاوار و گریانەوه دەلێت:
 ئەمەش ئەنجامی خۆ بەزێل زانی بوو...
 سەر تاشەکە دەستی بە قسەکردن کردەوه و وتی:

براکەم جلۆبەرگی لەبەر خۆیدا درێ بوو و کەوت بوو لەخۆ دان... خەلکەکەش بێرە
 مزگەوت و نوێژ کردن دەجوون. لێی کۆ بوو بوونەوه، هەندێکیان بە زحییان پێدا هات بوو،
 و دەستگیرۆیان کردبوو. هەندێکیان گۆنیان ئەدا بوو. براکەش بەک سەعات گریاو
 هێندە زانی بوو ژنیکی جوان و خان و مان، بە سواری هێستریکەوه بەیدا بوو کە
 قەڵپووزی زینی هێستریکە زێر بوو. بۆنی مسکی رۆژە رێ یەک دەپۆشت... هەندێک
 خزمەتکاری بە دواوه بوو. بۆ نوێژی جەماعەتی جومعە دەجوو. کە بەم شێوەیە براکە
 دی بوو بەزێی پێدا هات بوووه.

دلی نەرم بوو بوو و پرسی بووی. خەلکەکەش تێیان گەیانە بوو کە چۆن ئەم شوێن
 فرۆشە، شووشەکانی شکاوه و ئەویش رۆژی لەسەر ئەم کارمە. ژنەکەش، فەرمانیدا بوو
 بە خزمەتکاریەکە خۆی کە توورمکە یەک پارمە بداتێ کە (۵۰۰) دیناری تێدا بوو بوو.
 براکەم کە پارمەکی وەرگرت بوو لەخۆشیان، خەریک بوو، تێک بجێت...! دەستی کردبوو
 نزا کردن بۆ خێرخواوەندەکە. ئەوه بوو بە دەوڵەتمەندی گەرابوووه بۆ مال. لە مالهێش
 لە کاتیکیان، بیری هەر بەلای پارمەکەوه بوو. لە دەرگا درابوو و چوو بوو کردبوو یەوه.

بیرۆنێکی بیی بوو کە ئەیناسی بوو و وت بووی:
 گورمکەم... کاتی نوێژە و منیش دەستنوێژم نی یە. رێم دەمدیت، لێره دەستنوێژ
 هەلبگرە؟

براکەش وت بووی: هەرموو.
 مەسینەمەکی پێی داوووه دەست. خۆشی دڵخۆشی پارمەکی بوو. کە پیرمۆنە، هات بوو
 دەر. بەرمالی بردبوو لای ئەو شوێنە، براکەمی لی بوو. دوو رکات نوێژی داوەست بوو
 نزا و پارمەکی بەخێری بۆ براکەش کرد بوو.
 ئەویش دەستی برد بوو، لەو توورمکە یە (۲) دیناری پێ بەخشی بوو.
 (پیرمۆن) وت بووی:

پەنا بەخوا... ئۆ بۆ ئەم کەیتە سواکەر؟ ئەویش پارمەت بیگرە! پێویستم پێی نی یە.
 ئەگەریش نەتەوێت، ئەو ژنە مارد بکەیت. کە ئەم پارمەکی پێ بەخشی بووێت، ئەوا
 کارمەت بۆ دیکە! چونکە هاوڕێمە.

براكەشەم وت بووى ؟
جا.. ئەمە چۇن چۇنى دىكەيت ؟

پىرەنەش وت بووى ؟

گورەكەم ... ئەمە ۋە شۇ بە پىياۋى دىمەكەندىكىمەن... تۇيۇش ھەر جى يەكت پەرە
ھەيە، ئەگەر خۇت بېيەنە و شۇنەم يەكەم . كە چوۋىنە مالى ۋە خۇ بىرەشەم مەيە و
مامە ھەممىي مەكە ! ئىتەر ۋەكە چەندەت بە خەيالىدا يىت لە پەرە.. دىمەتەن !
براكەم ھەر جى يەك پەرە و زىرى بوو . ھەلى گرت بوو و شۇنە پىرەنە كەوت بوو و
لە خۇشىدا بىرەي بە خۇى ئەدەگىرد بوو . رۇيشت بوون تا.. گەيشت بوونە بىر دەرۋازىيەك
و لە دەرگەي دا بوو كەنيزەككى رۇمى لىي گىردبوونەم . پىرەنە چوۋىبوو ۋوۋر و براكەم
بە دىيەدا . خانوۋىيەكى گەورە و خەلىكىكى زۇر، كۆمەنە ھەرىشكى ناياب راخرايوو . چەند
پەردىيەكى جوان ھەلواسرايوو . براكەم دىيشت بوو و زىر و پارەكەشەم لە كۆشىدا بوو .
چەتە و جامانەي ئەسەر زانى دانابوو . ھىندەي بىن ئەچوۋ بوو . كۆيەمەكى رەشى ھەيە
مەكەك ئەستور.. بە شەشەرىكەمە ھات بوو بۇ لاي .
لىي پەرسى بوو ،

داماۋ.. جى دىكەيت ؟ كى تۇي ھەنەيە ئىرە..

ئەمەش و ترسابوو كە زەمانى لال بوو بوو... ھىچى بۇ ئەمەترايوو . (كۆيە) ش ھەر
گرت بووى و جەلۋىيەكى لەبەر داگەند بوو! ھىندەي بەلەي پانى شەشەرىكە لىدايوو تاكو لە
ھۇش خۇى چوۋ . كۆيەي ئەگەيت ، وى زانى بوو ئىتەر مەردوۋە .
براكەم ھىندەي گوى لى بوو بوو ، كۆيەكە وت بووى :
خۇيەم بۇ بىنن !

(كەنيزەك) ئىك پەر بە سىنى يەك ، خۇيى بۇ ھىنا . ئەمەش كەوتە خۇى كەندە سەر
بىرەكەنى . براكەشەم لە ترساندا ئەدەچوۋا . ئەگە يزانىت كە ئەمەردوۋە . كەنيزەكە
رۇيشت و پىرەنەكە ھات و ھەر دوو ھاجى براكەمى راكەشا بىرەم ۋىرەمىنەكەيان . ھەيە
نەيە ناو كۆمەنە كۆزراۋىتىكى تەرەمە دوو رۇۋ لەۋىدا مەيەم . ئەمە خۇى يە بوۋە ھۇى
ۋەستەننى خۇيى بىرەبوۋەكەمى و ئەمەرد بوو.. براكەشەم كەوت بوۋە خۇى و ھەر جۇنىك
بوو بە تارىكى شەم لە ۋىرەمىنەكە ھات بوۋە دەرۋ بە دالەكەمە خۇى گەيانە بوۋە
دەرۋازەكى دەرۋە .

بەيانى پىرەن ، ھات بوو و دەرگەي كەرد بوۋەمە و بىرەم راو كەندى ئىچىرىكى دى!
براكەشەم شۇنى كەوت بوو، بىن ئەمەي پىنى بزانىت تا گەيشت بوۋەمە ، مالى خۇيان .
ئەسجە كەوت بوۋە تىمەركەندى خۇى و چەك بوو بوۋەمە ، دواتر كەوت بوۋە چاۋىرى
كەندى .

بیرمۇنەش ، ھەر خەلگى دەردىمۇ بۇ مائىگە . بىراگەشم لىنى بىلىشگى بوو . گە جەڭ
بووۋە ، توورمىگەك ورنە شووشەى لە گەمەرى بەست بوو و جۇرىك خۇى گۇزى بوو گە
گەس نەى ئاسىتەۋە . خۇى گەياند بووۋە ھەمان بىرمۇن .

ھەر گە بىرمۇنى بىنى بوو پىتى وت بوو :

بىرمۇن ، نامۇم ! نەمپۇ گەشتوۋمەتە ئىرە ، گەس ناسام . شوينىك شەك ئابىت ، نەم
(۹۰۰) دىنارە زىرەم بۇ بگۇرىت ؟ شتىكىش بىمخىش دەدەمە خۇت .

(بىرمۇن) شى وتى :

خۇم كورپىكى پارە گۇرەۋە (سىرا ف) م ھەيە .. خىرا شوينەم بىگەۋە ، نەمكو بىرەت ، يە
پارمەت بۇ بگۇرىت .

بىراگەشم وت بووى :

پىشم بىگەۋە . رۇشت بوون تاكو گەشت بوونە بەر ھەمان دەروازە ھەمان كەلپىزەك
دەرگى لى كرنەۋەۋە بىرەنەش بە رووى دەرگاۋاندا پىكەنى بوو .

بە دى يەۋە پىتى وت :

كارى نەمپۇمان چەۋرە .. !

(كەنیزەك) مگە دەستى بىراگەمى گرت بوو و بىرد بوۋىە (۹۰۰) نەمەمان شوينى
جارى پىشوۋ ، دايىنا بوۋەۋە . دىسان سەعاتىك لى بىراگەم دانىشت بوو .

نەمجا ھەستا بوو و بە بىراگەمى وت بوو :

نەپۇت ، بەم لاۋلادا ... ھەر ئىستا دىمەۋە .

ھىندەى پى نەچوۋ بوو (كۆيلە) رەشە نەفرەتتەك بە شەشپىرەكەۋە پەينا بوو .

بە بىراگەمى وت بوو : ھەستە نەفرەتى ..

خۇى لە پىشەۋە و بىراگەم بە دوايىنا . بىراگەم شەشپىرى (۹۰۰) جەلەگەنى لى راکىشا بوو
ھەرلەۋىدا كوشت بووى .

ھاجى راکىشا بوو بۇ زىر زەمىنەكە و يانگى كىرد بوو : خۇى يەكە كوا ؟

(كەنیزەك) مگە بە خۇى و سىنى يەك خۇىۋە ھات بوو . كە بىراگەمى بىنى ، سىنى

يەكەى دانا بوو و بە پەلە رايكردبوۋە دەردەۋە .

بىراگەشم يانگى كىرد بوو : بىرمۇن ... لە گۇيتى ؟

بىرەنەش خۇى كىرد بوو بە زىر زەمىنەكە .

نەۋىش گرت بووى و لىنى بىرسى بوو :

بىرمۇنە سەر ئاسىنە ، دەم ناسى يەۋە ؟

بىرەنەش و دىلى نابوۋەۋە : نە بەخۋا گەۋرەم .

بىراگەم وتى :

خوتون باره زۆرەكەم - ئەمەي لە مائەكەمەن نوێزەكەم کرد و دوایی منت هێنایە ئێرە ۱
پەرزەنەش وت بووی : لە خوا بترسە .. نەیت بگۆرە ۱
براكەم بە شەبەركەم دەستی ئەویش پارچە پارچە کرد - گەرا ... تاكو كەنیزەكەمەي
دۆزەبە ۱

كەنیزەكەمەش ھاواری کرد بوو ۱ بەمبارزە بۆ ، خوا ۱

براكەم ئەمەي ئەمەكۆشت بوو و ئێش پرسی بوو ۱

ئەي تۆ چي دەگەيت ئێرە ؟

(كەنیزەكەمەش وت بووی ۱

كۆرە ، كەكە مازەكەري مائە بازەركەنيك بووم ، ئەم پەرزەنە چارو بار سەري ئێ دەم .

تاكو هۆگري بوو -

دۆزەكەي ھا و بێش وت .

ئەمەي ئەمەنيكەم ھەيە كە لە وێنەي ئێ ھە .. وەرە يا لەگەن خۆم بێبەم .

ئەيش چوونەم ... وت زۆر باشە . ئێتر خۆم رازەندەو و ئالەوونم لە خۆم دا و (۱۰۰) دینارم

خستە توورەكەمەكەو و لەگەن خۆم بردم . ئەویش كەردمى بەم مائەدا . ھەر ھێندەم زانی

نەم (گۆیلە) رەشە بونەي . ئەو (۲) سالی رەشەكە لەم مائەدا ، خەزەمەت بێ دەكەن .

ئێ پرسی بوو ، ھەي لەم مائەدا ھەيە ؟

كەنیزەكەمە وت بووی ۱

ئەسە زۆر دەوڵەتەن ۱ گەر دەتوانيت ، پشت و پەنا بەخوا ، شەمەكەي بێ ۱

كەنیزەكەم لەگەن خۆي برد و سەندووەكەنيان ھەن بچري بوو . دەروان پەن لە توورەكە و

براكەم سەري سوورما بوو .

كەنیزەكەمە وت بووی :

من ئێرە دەم ... تۆيش پەق . ھەوێ گواستەھەيان بێ .

براكەم (۱۰) كەسي بە گری گرتبوو ، كە ھاڵەو مائەكە ، بێش دەروازە والەيە ۱ كە

ھوونە سەرسەندووەكەن . بۆي دەركەوت .. كەنیزەكەمە ، تاكو تەلەپووەتي ، ئێش پەروو و

براكەم خەلەتەنوو . براكەشم ئەمەي مابوووود ، لەگەن ھەمەش و شەي ناوماڵ ھەمەوي

بەرد و مال ھەي تەا نەسەبووود . ئەم شەووي بە دڵخۆش بەرد سە .

بەيلی وۆزی دواتر .. كە دەركای مالی كەردەو (۲۰) سەربازی بێش .

گرتیان و بێیان وت .

(والی) داوت دكەت . براكەشم زۆر پەربوووود ، كە چەند سەعاتەك مائەتي بێش . بێ

سوود بوو بوو . بەرەتەي بێشبوون و ھەيان تەگرتەووا ھۆلەستیان كەرد و بێیان . لە رەگا

ئەسەوونكەي بێش بوو زۆري ئێ پەربوووود كە پارەتي بێش . ئەویش كەشەي براكەمەي ئێ .

پرسی بوون -
 بییان وتیوو : (والی) داوای کردوو ، نیمهش بووی دمهین -
 نهمجا پتی وتیوو : (۵۰۰) دینارتان دهمممن بهری بدمن و بگه پینهوه و بلین له مال
 نهبووه تا بیگرین - بهلام رازی نهبوون - به کیشیان کرد ، تا گه یاندیانه لای (والی)
 (والی) لیتی پرسى یوو : نهو ههموو سامان و هوماشانهت له کوئی بوو ؟
 براهم وت بووی - یعیارین
 (والی) اش دستهسری پاریزراوی پی دایوو ! نهمجا بووی گیرابوووه که چون
 بمرزنیك کردوویمتی به مالیکدا ، تاکو کوتایی بهسهرهاتهکهی -
 نهمجا به (والی) ی وت بوو :
 چیم هیناوه ، بیبه یو خوت .. هیندهم یو جی بیله تاکو پیی بزم -
 (والی) اش ههموو شتهکانی براهمی دست بهسهره گرت و له ترسی نهووی (سولتان)
 پنی بزانیت نازدبووی به شویتی براهمدا و فهرمانی دابوو که گهر نهم شاره بهی
 نهیلت له سیداری دمدات -
 براهم ناچاره شاری جی هیش بوو - له ریگایش جهرده رووتی دمکاتهوو جلهکاتی
 بیریشی نن دهمن ! به نهویشهوه ناوہستن .. ههردوو گویشی دهمپرن ! ناچار دیسان
 کموته گهرن به شوینیدا ، که دوزیمهوه پوشتهم کردموه و هینامهوه لای خوم -
 شهره تاد هستی کردشو درنگ بوو ... بینه تگ بوو .

شهری ۳۱

چیرۆکی برای پنجمی زۆربلی

شهره تاد وتی :

سهرتشمکه نصتی به قسه کردن کردهوو وتی :

نهی ، میری موسلمانان ، نهم براییانم که ههردوو لیوی برپراوه ، زۆر ههزار و دست
 کویت دهیت -

زۆربکیان دهجیته دهموه تاکو شتیك پهیدا بکات و بیخوات ! خانوویمکی خوش دهمینیت -
 بهر دهمگامی به دهیت له خزمهتکار و دالانیکی گهورهی ههموو و که له خهلمکه
 دهمرسن پنی دهلین ماله بهر دهمرگی به ! نهویش دهست له دمرگاوانان پان دمکاتهوه یو سوال
 نهویش دهلین ،

بهو ژوورده ، خاوهن مال ناویمیت ناکات ، براهشم که دهجیته ژوورده ، مالیکی زۆر
 خوش دهمین . له ناوهراسیدا رهز و باخیک بوو .. که ههرگیز نهی دی بوو ! زهوی
 ژوورمکن ، له بهردی (مهرمهر) بوو بوون ، بهردمکان شوپ ببوونهوه . براهم سهراسیمه بوو
 بوو ! نهی زانی بوو زوو بکاته کوئی ؟

پروانگى سەر و رەش جوانى بېشى بوۋا لەمبىرى ھەستايوو و بەخىرى ھېناليوو و لە براگىسى
پرسى بوۋ

براگىشم وتىوۋى : كە ھەزار و دەست كۆرتە ..!

بۇرە كە نەمى بېست بوۋ خەمىكى زۆرى بۇ خوارىبوو و يەلمى خۇى دىرى بوۋ و
وتىوۋى :

چۇن نەبىت مەن لەم شاردا بىم و ھېشتا ھەزارى ومكو تۇى تىندا مەبىت ..! نەخىر خۇم بى
نەگىرەت :

پەيمانى چاگى بە براگىم دا بوۋ و پىنى وتىوۋ : نەبىت پەيمۇننىمان پىنگەۋە ھەبىت ..
براگىشم وتىوۋى :

گەۋرەم ، ئارلىم لەمبەر ھەلگىراۋە و زۆرۈم پىرسى يە .

خانەخۇنىش ھاۋارى كىردىبوۋ :

ئەلى .. (تەشت) و (مەسىنە) بېتىن .

كە شەنگان ئامادە كىرايو وتىوۋى : سىۋانى ئاسازىزم .. ھەرموۋ دەستت بىش .

كە براگىشم سەرنجى دابوۋ .. ئە تەشتى بېشى بوۋ و ئە مەسىنە ..!

خانەخۇنىش .. ھاۋارى كىردىبوۋ :

ئەلى مىۋانەكەم پىرسى يەنى و سقرە و خۋان ئامادە بىكەن .

دۋا كەمىك بە براگىمى وتىوۋ : ھەرموۋ ، نان بىخۇ!

براگىشم كە ھىچى نەبىش بوۋ : دەستى دىرئۇ كىردىبوۋ ، كە گۈايە نان دەخۋات .

خانەخۇنىش پىنى دەلەت :

سەيرە كۆرە خۇ ، شەتەكى وات ئەخۋار :

براگىم ناچار دەستى بىردەۋە ، ھەر ومكو ئەۋەى خۋاردن ئاتىرەبىت .

خانەخۇنى كەۋتەۋەۋە ھەسە كىردىن :

تۇ سەيرى ئەۋ نەنە سېى يە جوانە ..!!

براگىشم ھىچى نەبىش بوۋ و لە دلى خۇيدا وتىوۋى :

لەم پىاۋە خەز بە رابۋاردن دەكەت بە خەلەك .

بۇرە پىنى وتىوۋ :

گەۋرەم ، ھېشتا نانى ۋا سېى و بە قامە ئەخۋاردىۋە

پىاۋەكەش پىنى وتىوۋ .

ئەمە كەنەزەكەكەم بۇى كىردىۋم كە (۵۰۰) مەنارم پىندەۋ .

ئەمە ھاۋارى كىردىبوۋ :

ئەلى كۆرە .. شۇرەبى بۇ بېتىن .. با چەۋرەش بېت :

دوای گەمەیک و تەبووی :
 تۆو سەری مەن تێر بۆ . بزانە لە ژياندا شۆریای وا بە تامت خواردوو ؟! شەرم مەکە
 ئەمجا بانگی کردبوو : ئادەیی کۆرە گۆشتاوی (قەتئە) ی بۆ بێنن .
 بە براکەشەمی و تەبوو : فەرموو : بۆ .. میوانی تازیز ، درێغی مەکە .
 براکەشەم هەر .. دەم دەجولێنی و هیچ قووت نادات !! ئیدی کابرا هەر جۆری خواردن
 بانگ دەکات و هیچ نایەت و خێرا ... خێرا بە براکەم دەتێت : فەرموو ، بۆ ..!
 دوایر بانگی کرد بوو و تەبووی :
 دەی ... خواردنی مەحشی بێنن ، یا .. ناو مەکی پر بادەم بێت ..!
 روویشی کردبوو بە براکەم و تەبووی :
 ئەمانە بە بادەم ناخراون .. !! تەکیە هێندە بۆ .. کە هەرگیز نەتخواردبێت !
 خانەخۆی و مەسفی ئەو خواردنەکانی کردبوو و براکەشەم خۆی برسی بوو و هێڵی
 تر برسی ببوو !! بۆیە لەو کاتەدا بە نانیکی جۆش قایل بوو .
 ئەمجا لە براکەمی برسی بوو :
 تا ئێستا خواردنی ئاوا ... بە تامت خواردوو ؟
 براکەشەم و تەبووی : نەخێر .. گەرەم .
 ئەویش و تەبووی :
 درێغی ئی مەکە . نۆشی گیانت بێت ! شەرم نەکەیت !
 برا نامۆکەشەم و تەبووی :
 تێرم خواردوو !
 خانەخۆی فەرمانی داوو سەرمەو خان هەلبەگرن و تەبووی : میوە بێنن .
 ئەمجا دەستی بۆ درێژ کردبوو و تەبووی :
 ئەمانە .. تازە لە دارەکانیان کراوەتەو فەرمو بۆ .
 براکەم کە زۆر پەست ببوو و دەستی درێژ کردبوو و بە تەوسەو و تەبووی :
 لەوە دەچێت .. ئەم میوەیانە .. بۆنی مسکیان پێوە گرابێت ... !!
 خانەخۆیش و تەبووی :
 ئەو و پێی راها تووم .. هەموو جارێک مسقالێک بۆنی (مسک) م بۆ پێوە بکەن ! نەو
 مسقال عەنەمەر !!
 لە کاتیکی .. براکەم گوو پەکانی هەڵدەنا و ساندبوون و دەم و لێوی بادابوو !!
 کابرا پێی و تەبوو : لەم بادەمەیش .. بۆ و شەرم مەکە .
 براکەشەم و تەبووی :
 گەرەم ، زۆرم خوارد و ئێر ناتوانم ،

ئەپىش وتىۋى ۱
 مېۋى ئازىز ، چىم خىستە بەردەمت : بخۇ و تووخوا بىرسى مەمىنە !!
 بىراگىم وتىۋى ۱
 گەۋرەم ھەر كەس لەۋ خوارىنانى تۇ يىخوات .. چۇن بىرسى دىيىت ۱
 بىراگىم لە دلى خۇيشىدا وتىۋى :
 مەرج بىت .. گارىگىت بىسەر بىنەم : ئەمەت پىن تەرك بىدەم !!
 كىرا كۆلى ئەمەبوو و ئەرمەنى دابوو
 خوارىنەمەن بۇ بىتەن -
 بىستىن لە ھەۋانا يادابوو ھەر ۋەكۆ ئەۋەى خوارىنەۋە ۋەربىگىن .
 بىيەنمىكى دايە دەست بىراگىم و وتىۋى :
 سۈپىت دەدەم ئەم پىكەم لى ۋەربىگىرە ... گەر بە دلت بوو پىنم بلى !
 بىراگىم وتىۋى ۱
 گەۋرەم ، ئەم مەيە بۇنى خۇشە ... بەلام من ھەزم لە شەرابى كۆنى (۲۰) سالىمە !
 ئەپىش وتى :
 تۇ ئەمە ئۇش بىگە ... چۈنكە لەمە بەتام تىرت نەخوارىنەۋە ۱
 بىراگىم ۋەرى گىرت و سەر لىۋى خىست ... ھەر ۋەكۆ ئەۋەى (مەى) تىدابوو بىت .
 كىرەش پىن وتىۋى : ئۇشت بىت .
 خەتخۇى ، نوو بىيەنمەكى پىر كىرەبوۋەۋە دانەيەكى دابووۋە بىراگىم و خۇيشى مىلى بۇ
 ۋەزىر كىرەبوو . ھەر ۋەكۆ ئەۋەى (مەى) تىدابوو بىت .. لەۋ دابوو . بىراگىم ۋەى نىشان
 تىۋى . گە سىرخۇشە . ئەۋى خەۋەنەۋە ۋە دەستى بىلەن كىرەبوۋە و تا ھىزى تىدابوو ،
 زەلەمەكى ۋەى لىدەبوو .. ئالەى ھات بوو ! بۇى ئوئ كىرەۋە .
 خەلە خۇى يەگە بىرسى بوۋى : ئەمە چى بوو ھەى رسوا ؟
 بىراگىم وتىۋى ۱
 گەۋرەم ، بىچوۋى خۇت ھىتايە مال و تىر و پىرت كىردەم ! (مەى) يىت پىن ئۇش كىردەم و
 سىرخۇش بووم ! ئىستىلش تۇ لەۋ گەۋرەۋەتەت تا لى بىرسىنەۋەم لەگەن بىكەيت .. !!
 ئەپىش كە تەمەى بىست بوو دابووۋە ھەۋەى پىكەنەن و وتىۋى ،
 زەمان بىلەن بىكەى مەنەش كەم ۋەنەمە !! ئاۋا .. ھەزم بە گالە كىرنە بە خەلەش
 بىرەستى كىسىان ۋەكۆ تۇ ئازام و خۇراگىر ئەمەبوو ! بۇيە لىت خۇش بووم .
 ئىستىلش ھەر بە راستى يا بىيەنە ھەۋەى ؟
 ئەرمەنىدا ،
 سىرمەن بۇ راخرا . ھەنەۋىك لەۋ خوارىنەۋەى كە زوۋىر بانگى كىرەبوو .. ئەترا .

شەراپیان خواردمەو . كەتیزمەكان... گۆرانى بىژان .. بە سەما و گۆرانى كۆرچەكەيان خەش
كردبوو .

كابرا براكەمى .. چوو بوو دڵەو و زۆرى خۆش وىست بوو ! ئەو شەو لە ماڤان
مابوو مەو ! ھاوڕێمەتيان ، زياتر لە (٢٠) سالى خاياند . كابرا مرد و (سولتان) دەستى
بەسەر مولك و سامانىدا گرتبوو و كەوتە گيانى براكەشم و مالى ئەويشيان تالان كرد . كە
براكەم ھەزار و بىن دەرئان بوو . سەرى خۆى ھەلگرت و روشتبوو . لە ناو پرستى رىگانا
چەند جەردمىەكى عەرب گرتبوويان و كردبوويانە گۆيلە !!

ھەر لايان دابوو و پتيان وتبوو :

مردووت مەرى ، پارە بىنە و ئازادى خۆت وەربگرەو !

براكەشم وتبووى من ھەزار و نەبووم ... چيم لى دەكەن بىكەن !

كە ئومىديان لە براكەم بىرى بوو يەكيتيان چەقۆيەكى دەرھىناوو و لىوى براكەمیان
بىرى بوو . ئەمجا سواری و شەرتيكيان كرد بوو و بردبوويان لەو شاخانە بەرەلایان گرتبوو .
خەلكەكە ، بەو ھالەو كە بىنى بوويان ، تېريان كردبوو .

ھەوايان بە من داو چار ناچار چووم و دۆزیمەو و ھىنامەو ناوشار .

ئىستاش وام لە خزمەتتدا .. دەبیت ، ھەوائى براكەم بەدەمە ئىو . ئى (مەرى)
موسلمانان) .. ئىستا خۆم ئەو (٥) برا ناتەواوانە بەخێو دەكەم .

خەلىفە زۆر پىكەنى و وتى :

پەرستى تۆ كەم دوويت و زۆربلى نیت ! لەم شارە دەر بچۆ .. لە شوپىكى دى نیشتم
بە . خەلىفە دوورى كردم و شاربەدەر بووم . نەم وئرا .. بگەرپمەو بۆ شار .. ئاكو
(خەلىفە) مرد و خەلىفەيەكى دى لە شوپى دانا .. بەلام كە كەوتە سۆراخى براكەم ،
ھەموويان ، مەربوون !! منیش كەوتەو كار كردن و سەرتاشين .. ئاكو ئەو رۆژە
پارمەتى ئەم كۆرە لاووم دا .

بەرگروو كە ، بە پاشاى چينى وت :

كە چىزۆكى سەرتاشە زۆربلى يەكەمان بىست و زانىمان چى بەسەر ئەو گەنجە ھىناو .
گرتەمان و لە يەننىخانەمان توند كرد . ئىدى بى خەم لى دانىشتين و خواردمان !
خواردمانەو . ئاكو دەمە و عەسرا ھەستام و چوومەو ماڤ .

ئەكەم لىم توورە بوو و وتى :

گەر ئەمبەيتە دەرەو بۆ گەران .. دەتۆزيم !

ناچار بىردم بۆ گەران . كاتىكى خۆشمان بىردەسەر . دەمەو ئىوارە لە گەپتەوماندا ئەو
قەمورەمان بە سەرخۆشى بىنى كە ئەم گۆرانى يەى دىوت :

مەى و پياڤە و تەوانەو

بوويشم بە خەمى ئەو دووانەو

مەي بە پيالە و پيالەش بەمەي لىم ئاومۇزۇو بوون ، جوى ئەكرانەمۇ
 سۆيىندم لىخوارە ، شەو بىيەمەمەو ماسى يەكى بىرژاوم بۇ كېرى و لە مالمەو دەستمان
 كىرە خوارەنى . ئەنگەم بابۇلەيەكى لە ماسى يەكە بۇ كىرە و خەستى يە دەمى (قەمۇور)
 بۇرە و ئەمىش لە قورگى گىرا و مرد . ئەنگەم كەوتە ھىروھىلى خۇ رۇگار كىرە لەم كەتە و
 ئەمە بوو ، بىرەمە مالى ئەم بىزىشكە جوووە !
 بىزىشكەش ھىروھىلى كىرە خەستى يە مالى ئەو (شاھد) مەو . (شاھد) یش ھىلى كىرە و
 خەش يە سەرھەتى دەلەلە نەسرانى يەكە . ئەمە بەسەرھەتى دویىنى مە بوو .
 رووى كىرە ئەوان و پىرسىي !
 تووخوا لە نىيانا .. بەسەرھەتى لەمە سەيرتر .. ھەبوو !!
 پاشا (چىن) ئەمەي بىست ، پىكەنى و سەرى لەقاند .. پەسەندىي قەسكەي سەقاند .
 بەمە قەقاي پىكەنىنەمە وتى !
 چىرۆكى سەرتاشە ھەلەكونەكە : سەيرترە ... لە چىرۆكى (قەمۇور) كە !
 ئەمە ھەمەتەنە لەمەل بەرگىروو كە بىرۇن . سەرتاشەكە لە بەندىخانە بىنە دەرمەو
 قەسورەكە بىلەن و گۆرەكە ھەلەستەن .
 كە سەرتاشەيان بۇ لای پاشا چىن ھىنا و ئەمەي بىنى ، سەرنجىدا : رەشىكى ئەمەن لە
 (۱۰) سال زىترە .. بىرۇ و رەش و سەمىل سەي . گوى سەراوى لووت دىرۇ .
 ھەر كە بىنى بىنى پىكەنى و پىتى وت :
 كەكى كەم دوو ... دەمەي ھەندى لە بەسەرھەتى خۆتەم بۇ بىگىرەتەمە .
 سەرتاشەكە وتى :
 ئەمە پاشا زەمانە .. چىرۆكى ئەمە نەسرانى و ئەمە جوو و ، مۇسلمانە چىن ؟ ئەمە
 قەسورەي ئىتاتان چى يە ؟ بۇچى كۆبوونەتەمە ؟
 بۇرە پىرسىم :
 ئەمە ئىتاتان بىگەنەمە كە (ھەلەكون) نىم ! ئەمە تاوانەي لەسەرى بەندەم لە مەمەو
 ئورە نازنەمەمە خەسار نەمەردووە و بە (كەم دوو) ناسراوم .. ھەر وەكو ئەمە شاعىرە
 نەلەت .
 نازنەمە ، سەلەتى خاوتى ئىپايە ھەر بۇ ئەمەشە ھاتۇتە كاپە
 پاشا وتى ،
 ھەر جەندە نووبارە كىرەنەمە بىخىرە ، بەسەرھەتى ئەمە ئىوارەمەي (قەمۇور) و
 (نەسرانى) و (جوو) و (شاھد) و (بەرگىروو) بۇ ئەمە سەرتاشە بىگىرەتەمە .
 نووبى سەرتاشەكە سەرىكى بىدان و وتى :
 ئەمە بەسەرھەتە .. سەيرى سەيرانە !! ئەمە قەمۇورەم بىن نىشان بەمەن .

سهری قه موورمی که هیشتا نه نیرابوو بۆ هه ئایه وه . سهرتاش سهیری دهم و چاوی کرد
 دایه قاقای بیکه نین و وتی :
 هه مندی مردن ههیه سهیره ! مردنی نه قه موورمن دمه نیت : بنوو سهریت .. به نه
 ناوه زقیره ! خه لکه که سهریان له قسهیه سوپما .. !
 پاشایش وتی : چی به .. کهم دوو .. قسه مان بۆ بکه ؟
 سهرتاش وتی :

پاشا .. به نه کی مالت : نه قه موور (ه درۆزنه نه مردووو زیندووو ! توورمکه می
 چهرمی دهره نا و کلچوکیکی تیا دهره ناو ملی (قه موور) می بۆ هه نوو و چهو زی کرد
 دمارمکانی ملی بۆ شیلا .. دواتر (گان) یکی دهمک دریزی دهره ناو خستی به قورگی
 قه موورموه ! پاروووه ماسی یه کهی له قورگی دهره ناویه وه .
 قه موورمیش پز مه یه کی کرد و دهمستی برد دهم و چاوی سپری و وتی :

اشهد ان لا اله الا الله و اشهد و ان محمدا رسول الله .
 پاشای (چین) زۆری پۆ سهیر بوو . هینه د پیکه نی بوورایه وه ! نهو خه لکهش له
 بیکه نیندا زۆریه یان لال و پال کهوتن !!
 پاشایش که هوشی هاته وه وتی :

بهو خوایه ! نه مهم هینه پۆ سهیره ! شتی وا سهیرم نه دیوووه ؟
 پاشا رووی کرده چه کدارمکانی و خه لکه که و پرسیی :
 خه لکه نه له زیانتاندا شتی وا سهیرتان دیوه ... که سیک بمریت و زیندوو ببیته وه !!
 کهر خوا .. نه سهرتاشه ی بۆ نه ناردایه ... دهبوو بمریت !!
 خه لکه کهش له نیو خۆیاندا دهمانوت : به خوا ... سهیره !!
 پاشا فرمانیدا :

نه م به سهرهاته له گه نه جینه ی دمه له تدا .. به نوو سراوی هه ئیگر .
 خه لاتی (جووله که) و (نه سرائی) و (شاهد) ی کرد . ، خه لکه کهش بلا و میان لیکرد ،
 دواتر خه لاتی بهرگه روو کهشی کرد و کردی به : بهرگه رووی سوپا و مووچه ی بۆ برایه وه
 بووه هاوپی نزیکی پاشا .
 ههروها (سهرتاش) یش دوا ی خه لات کردنی . بووه سهرتاش و هاوپی پاشا ، نیر به
 خۆشی و بهختیاری زیانیان برده سهر .. تاکو نهو دهمه ی خوا بر دینه وه بۆ خۆی .
 شههرزاد وتی :

نه ی شامه هریار ، هیشتا نه م چیرۆکه به هینه ی به سهرهاته ی (نه تیس) و (جهلیس)
 سهر سوو پز هینه نین !
 نیازانیش له شههرزادی پرسی :

خوشا... ئەم بىسىرقاتە چۈن بوو ۹۵۵
 شەرىپى كىرگەن دىگەن بوو... بىنەنگ بوو

شەرىپى ۲۵

بىسىرقاتە ۋە جەلپى ۋەزىر
 شەرىپى ۋەتى

ئەمى پاشا بىخىلار... خاۋىنى بىرەر...

ئەمى پاشا بىخىلار... خاۋىنى بىرەر... (بىسىر) ... ھىزاران ۋە سۈلگەرانى زۇر خۇش ۋەستۈۋە.

شەرىپى كە جەنگى ئەگەل سۈپايە

ئەمىر سىنەمىيان كە جۈگى دانا..

شەرىپى يازىقى زۇر بە ھەلەمەتە

بە ھەلەمەت ۋەگۈشەپۈلى دەريا

بىرىسكەمى رەمى سۈپاي نىۋگەشتى

قەلەك سۈيىد بىخا ھى ۋەك تۈى بىي

ئەم پاشايە "مەمىد سەلىمان زىخى" پىچەموترا ، دوو ۋەزىرى بوو "مەمىنى ساۋى" ۋە

"ھەزلى خاقان". ھەزلى خاقان بەخشىندەمى سەردەمى خۇى بوو ۋە خۇشەۋىستى خەلەك.

ھەزلىيان زۇر خۇشەۋىستى بوو

كە ئەم پاشايە ۋەزىرىيان بوو . چاگەكار ۋەلەرى شەرىپ ۋە ھەرابوو. مەمىنى ۋەزىر. بە

بىنچەۋەتە بوو.

نەۋىت ئەم شەرىپ بە سەم ئەۋدا ھەلەراۋە :

ئەۋىن ئە قەمى خەلگى بىن ياكىن

چۈنكە دوۋمىنى پىاۋانى چاگىن

پىاۋخراپانىش دىگەنە چاگىن

ھەمىشە: خۇپىرى ۋەپىس ۋە ناپاگىن

خەلگەكەش جەلەدىان (مەمىن) خۇش دەۋىست . ھەندەشىيان رەق ئە (ھەزلى) دەۋىۋە

لەۋەرى خۇا ۋەبوو . شا مۇھەمەد كە ئەمىر گورسىنى دەسلەلت دانىشت بوو . سەمەنى

ھەمەنى ئە دەۋر ۋە پىشت بوو.

ھەزلى ۋەزىرى بانگ كەرد ۋە ۋەتى :

كەنەزەمكىنەم بۇ بىكرە ، ناسك ۋە جوان ، ئە ۋەنەمى كەم بىت ۋە رەۋشى جوان بىت ۋە

بەكەك ئە سەمەنى دەۋلەت ۋەتى : كەۋابوو (۱۰۰۰) دىنارى تىن دەۋىت ۋە

(سولتان) ھەمەنى دىيە ، رۇۋانە بىچىتە (بازار) كۈپلەيان ۋە دەلەلەكان رابىسپىرىت .

كە نەبىت ھىچ كەنەزەمكىنەم بە (۱۰۰۰) دىنار زىاتىر بىرۋەشەرت ۋە بە ۋەزىر نەۋەرتىت ۋە نەۋەرتىت

ھەر كەنىزەك بوو پېش ھرۇشتى .. پېشانى (ھزىر) دىدراو ئەۋىش بە دلى ئەبوو .
رۇزىكىان دەلەك بەرمو مالى ھزىر دىبىتەۋە . سەير دەكات ھزىر بە سوارى بۇ سەرا
دەجىت ، لىنى نىزىك دىبىتەۋە ۋە دەلەت :

ئا تۇمان تيا بىت بەخشىدە ماۋە تەقەلات : لەلەي يەزدان نووسراۋە
ئاۋبانگى پاشايش بە ھۋى تۆۋەنە ديارە بەختيارىيش خوۋى بە تۆداۋە
ھورىان لەۋە دەجىت... خوا بەۋىستى خۆتى كرىبىت !
ھزىرىش دەلەت : كوا .. بېھىنە !

دەلەيش كەمى ون بوو ، كە ھاتەۋە (كەنىزەك) يىكى ... جوانى ھەد بارىكى .. نىك پۇشلى پىر
بوو . ناسك ۋە رموان . دىتووت ئەم شىعرە بۇ ئەۋ وتراۋە :

خۋاى ھىرش شۆخى ۋە بالەي پىداۋە قسە ۋە كرىدەۋە ۋە رەۋىش پاراۋە
ناسمانى زىرىي ھەۋىت ئەستىرەيە چۆن ۋەسقى بىكەيت . ئاۋا رەخساۋە
ھزىر زۆر بە دلى بوو بۆيە پىرسىي : بايى چەندە ؟
دەلەكەيش ۋتى :

بايى (۱۰) ھەزار دىنارە .. ھەرچەند بايى ئەۋ پارمىيە ، ھەر خوارىد ۋە جلوبەركى ئايىپ
ۋە كرىي مامۇستايانى بوۋە . ئىستا ئەم كەنىزەكە رىزىمانى ھەرمبى ۋەراشە كرىي ھورىان
بىنەساكىنى شەرىع شارمزاىيە ۋە خۇشنىۋوس ۋە (موسىقا ژەن) ىشە .
ھزىر ۋتى :

خاۋەنەكەيم بۇ بىنە .

خاۋەنەكەى كابرايمكى ، دىنيا دىدەى تال ۋە سوۋرى چەشتوۋ بوو . ئەم شىعرە بەۋدا
ھەق درابوۋ :

زەمانە زۆرى .. راجلەگاندىۋوم بەرگە ناگىرى ۋە پىشتى شكاندىۋوم
بەبىن ناگايى رىگاي خۇم دىمىرى ئىستا بە ئاكام .. بۆيە دانىشتوۋوم
ھزىرىش بە خاۋەنەكەى ۋت :

(۱۰۰۰۰) دىنارت پەسەندە .. بۇ نىرخى ئەم كەنىزەكە . كە بىقروشىت بە سولتان مەند
سلىمان ؟

خاۋەنەكەى ۋتى : مادام بۇ (سولتان) ە ، پارمىش ئەدالى .. ھەر پەسەندە !

ھەرمانىيا زىرىيان بۇ كىشائە كرىد ۋە پىنى دا...

دەلە ھاتە پىش ۋە ۋتى :

ئەگەر گەۋرەم .. رىم بەدات قسە بىكەم .

ھزىر ۋتى : جىت ھەيە ... بىلى ؟

ئەۋىش ۋتى :

لام و ھە ئەرەق ئەم كەنیزەكە ئەبەيت بۇ سولتان باشترە . چونكە لە سەفەرگەرپوتموھ
و مەنووھ و كەمەك تەسەگە ۱ (۱۰) رۇژىك .. با لاى خوت بىت . دواتر لە گەرماو خوى
بشوت و چلوپەرگى جوان لەبەر بكتات و بىبەيت .. بۇ تۇ باشترە .
(وەزىر) قەسە ئەم گاھرايمى پەسەند كەردو بىردى يەوھ بۇ مالى خۇيان . زوورەكەيان بۇ

تەرخان كەردو ھەموو پىناوېستىيەكەيان بۇ دەستەبەر كەرد . ماوھىك بەم شىوھە بوو .
قەزلى اى خاقانى وەزىرگەرپىكى ئوورەى زۆر شۇخ و شەنگى ھەبوو .. رۇژىكەيان ئەم
كەنیزەك ە ، خوى دىكات بە گەرماوى كۆشكە و كە دىتە دەرەوھ و بەرگى ئايابى لە بەردا
دەيت و ھىندەى تر قەشەنگ و جوان دەيت . دىھەويت سەردانى ئاغاژنى بكتات . دەچىتە
زوورەكەى و دەستەكەنى ماچ دىكات . ئاغا ژنىشى پىرۇزبايى خۇشەنەكەى ئى دىكات و دواتر
بە كەنیزەكەكەنى خوى دەلەيت : ھەستەن با ئىمەش بەچىنە گەرماو و ھەرمان بە دوو
كەنیزەكى مەندالەش دەكات ، كە چاودىرىسى (ئەنەيس) بىكەن و مەھىلەن كەس بەچىنە
زوورەكەم و ئەنەيس بىبەيت . ئى قەزلى خاقانى لە گەرماو دا بوو و نورالدين كورپى ھات
و ھەوالى دايكى پەرسى . دوو كەنیزەكە مەندالەى پاومرى (ئەنەيس) تىيان گەياند كە دايكى
لە گەرماو دا بە . ئەوان لەم وئو وئۇرما بوون ، ئەنەيس لە درزى دەرگاود رووانى كورپىكى
شۇخ و شەنگ و ھەر دلى سەد دل ھەيرانى دەيت . بىرالدەينىش لاى كەردەوھ ، ئەنەيس لە
زوورەكەى دايكىدا بىنى . ھەيرانى بوو . بىوى چووھ زوورەكەوھ و لىنى پەرسى تۇ ئەو
كەنیزەكەيت كە باوكەم بۇ مەنى كورپويت ؟ ئەویش وەلامى دايەوھ ، بەلى . ئەسجا لە نامەزى
گەرت و ماچى كەرد . دواتر كارى خوى لەگەئىدا كەرد . كورپە لە ترسانا مال بەجى دىلەيت و
كەنیزەكەنى تر دىكەنە ھات و ھاوار .

خاتوونى دايكى كورپە دىچەرسەيت :

ئەرى ... ئەم ھاوار ھاوارە چى يە ؟

(ئەنەيس جەلەس) بىشى ، كەنیزەكەكان دەم و چاوى كەنیزەكەكە پاك دىكەنەوھ . زۆر
ترساو خەس بوو . كە ئەگەر باوكى نورالدين ئەمە پزانەيت سەرى دىچەرىتە ئا لەم كاتەدا
وەزىر ھاتە زوورەوھ ھەوالەكەى پەرسى و ژەكەى پىتى وئ :

بلىن بە خوا ... گوتم لى دىگەيت !

ئەویش وئى : بلىن .. باشە .

ھەوالى كورپەكەى پىدا ۱ زۆرى پىن ناخۇش بوو .

پەسەلى خوى نەپرى وئىش لەرەش خوى كەردو وئى :

ئىتر ئالتونەن ، بىبەين بۇ سولتان . چونكە دەستى بۇ بىردوھ .

ژەكەيش وئى :

بىنخەم بە .. خۆم (۱۰۰۰۰) دىنارى ئىرخەكەيت دەدەمەوھ .

مېر دېمكېش وټى :
 نېمگېت ، خېمى پارمكېم نى يە ... خېمى نېمومە سەرو مالم تيا بېجېت ؟
 ژنمكې پرسى ، نېمېرۇ ... چۈن شتى وا دېجېت ؟
 بياومكې وټى :
 ئەى تۇ نازانېت ، (مەعېن) ى وزىر ، بە دوامانەموه ؟
 ھەر كە ئەمە بېيىستېت دېرواته لای سولتان و پېتى دەلېت :
 ئەى سولتان نېموش ، وزىرە خوشەوېستەكەت (۱۰۰۰۰) دېنارت پېندا كەنېزەكەت بۇ
 بېرئ ، نېموتا .. كېرېوېستى ، بەلام ھەلى گرتووه بۇ خۇيا كەنېزەكەكە لە مالى خۇيىلە
 نېارە (سولتان) ىش دەلېت : نرۇ دېمكېت .
 (مەعېن) ى وزىرېش دەلېت :
 رېگام بىدە ، با ھېرش بېكەمە سەر مالى و كەنېزەكەكەت بۇ بېنېم .
 نېوسا .. دېت و كەنېزەكە دېبات و لای سولتان دەلېت :
 گەورەم ، ھەمېشە نامۇزگارى چاكى بېرېرتان دېكەم . بەلام بېخېم نى يە و دېمكېت
 گاشىجارى خەلك و رۇحەم دېرېنېت .
 ژنمكې دلى نېمەو و وټى :
 خوا يار و ياومر بېت ... كەس نازانېت .
 وزىرېش بېم قەسەبە ، ئارام بوومودە ...
 ئېستاش وزىر بېجى دەھېلېن و دېچېن بۇ لای نورالدىن ھەلى . نېوېش لە نرې
 باوكى رۇزانە ، لە رەز و باخىكەدا خۇى ون دېكرد .. شەوانەش بە نرې باوكى يەو
 دېھتەو و لېتى دېنووست . بېيانىانېش زوو مالى جى دەھېشت ! دېچووه ناو رەزەكەو ؟
 يەك مانگ خۇى بېشانى باوكى نەدا .
 رۇزېكېان دېكى بە باوكى وټ :
 بېقوربان .. دېجېت لەبەر كەنېزەكېك كورەكەمان بېكوژېن ؟! گەر ون بوونى كورەكەمان
 رېژرە بېغېمېنېت .. نېوا تەرە دېجېت !!
 باوكى كورە وټى : چارە جى يە ؟
 خۇت لە مالمكەدا بېشارەو ھەر كە ھاتەو مالى .. بېگەرە و ناشى بېكەرەو
 كەنېزەكەكە لى مارە بېرە ... مەرچ بېت ، پارەى كەنېزەكەكەت بېنەموه .
 وزىر چاومروانى شەوى كرد . ھەر كە نورالدىن ھاتەو ... گرتى و وېستى ھەر سەر
 بېرئ !
 دېكى فرېكې كەوت و لېتى پرسى ، نېوہ جى لى دېكەيت ؟
 نېوېش وټى : سەرى دېبېرەم .

نورالدين وتى ، جا ... دىست تىم دىجىت ؟
جاۋابى باۋكى بىر قىزىنىڭ بوۋى و تى :
كۆرۈڭمەن چۈن خۇم و سامان ومولكى مىت ھىندە بەلاۋە سوۋك بوۋ... ئەم كارت كىرە؟
مىنالىشى وتى :
گۈى بگرە ... ئەم شىعرە :

لېۋورن . كارى گەورەپياۋانە . كە بەخشىندەپوۋىت رەشتت جۈانە
مۇزىن سەرشۆپ بىن جى بىن دىكرى لېۋورنەپىش ئاۋا باڭا و ئە بانە
ۋەزىر كە ئە سەر سىنگى چۈكى دادابوۋ ، ھەستايەۋە و تى ،
كۆرۈڭمەن دە . بىرۋ ئەۋا لىت خۇش بوۋم .
كۆرۈڭمەن دىستى باۋكى ماچ كىرە .
باۋكىشى وتى :
كۆرۈم بىر تايپە ئەگەن (ئەنيسى جەلىس) باش دىجىت ، ھەر زوۋ پېشكەشم دىكرى .
نورالدين وتى :
بەبە گىل ... ئاخىر چۈن بۈي باش نايىم ؟
باۋكە وتى :

ئەۋە رەنمايىت دىكەم .. ئەللى بىلە .. ئە زى بە سەر بەيتە ... ئە بىقۇشەۋە .
كۆپىش وتى : سۆيىد دىخۇم ... ئە زى بە سەر دىنەم ، ئە دىقۇشەۋە .
خۇا كىرىكى كىرە ... پاشا كىرىنى كەنيزەكى بىر جۈۋەۋە . ھەر چەند (مەن)

ۋەزىر پېشى زانى . بەلام ، دىزىنى (خەلىقە) ئەۋ ۋەزىرە زۇر خۇش دەۋىت .. ئەمى
دەۋىرە ھەۋەكە بە خەلىقە بىلەت و سالىك بە سەر ئەم كاردە رۇشىت ..
رۇزىكىن (ھەزىل) ۋەزىر ئە گەرمەۋ دىتە دەرۋە .. ئارق دىكەتەۋە و سەرماي دىبىت
ۋە جىگە دىكەۋىت ، ئەلخۇش كەۋىتەكەمى خىزىۋە كىشا . زەرد و لاۋا بوۋ .

نورالدين ى كۆپى بانگ كىرە و پىي و تى :
كۆرۈم . ئەۋە بىزە كە رۇزى و بىزىۋى لى خۋاپە .. مەننىش بە بىا : پىچ و بەنە .
ھەمۋەمان دىمەن ئاۋاش لاۋانى بەۋە :

تەنبا خۇا تەبىت ھەمۋەمان دىمەن ئە گۆرستاندا ، جىگەك دىكرى
كۆرۈڭمەن ۋەسىتەم ئەۋەپە ... خۋاپەرسىتى بىكە ، ھەمىشە پىرت لى ئەنجامى كارمەكتە
بىت . بەزىرايى (ئەنيسى جەلىس) ى كەنيزەك بىكە .
نورالدين ىش وتى :

بەبە گىل ... خۇ مەن بە نىزا و پاراۋەمى مەگەۋىت و مېھرىپ نەسرەۋم | خىزىكەرىكى

ياشيىش

باوكىشى وتى : خوا لىت وىر بىگىرىت .
شايمىنى ھىنا و گىانى دىر جوو . لىت (كۆشك) پىر بوو لە گىرىان و ھاوار و ھىقان
ھىوان گەيشتە خەلىقە و ناو شار . لاوان . پىران . مىنلەن . بۆى گىرىان . پىوانى دىرلەن .
..تاسراوانى مەملەكەت . نامادى رى ورسى تاشتى بوون .

دارمەيتىيان ھىنايە دەرو ئەم شىعرى بۇ وترا :
پىنج شەمبوو . لە ھاوپىيان دىرپام شۇردىيان و لە سەر تەختەيەك نىرام
بەرگى پۇشتەى ئىرىيان داكەندىم بە بەرگىنى سادىم . بە رى خىرام
زىر دارمەيت كەوتى و خۇمى تىابووم بەرەو مەزگەوت . بە گىرىانەو پىرام
ھاوپىيان و خۇشەوستانم ھەموو لەپىغەمبەر : سلاوتيان بۇ دەنام
لەگۇرستان . جۆرئ لە گۇرپان خستىم جارىكى دى كەسى ئەدا لە دەرگام
ناشتيان و ھەموو گەرانەو . نورالدىن دلى پىر بوو .
دەستى كىردە گىرىان و وتى :

وا بەم ئىوارى ئەم پىنج شەمەيە رۆيشتى و خەمەت ھەر بۇ ئىمەيە
كە تۇ رۆيشتىت بەختىشمان تۇرا دلىشمان كەيلى ھەر ئەم خەمەيە
گىانمان قالۇرە و دلمان : وىرانە وىزدانىش چەشنى ..مامەخەمەيە!
چاوانم گەوا : نوقمى ھەمىسكىن گۆچكەشم كەپى : ئا ئەم بەزەمەيە
ماوئەكى زۇر نورالدىن خەمەت بارى باوكى بوو رۆزىكىيان لە دەرگى مالىيان .
ھىستا و جوو كىردىمەو . بىنى يەككىك لە ھاوپىيانى باوكى بوو .
كەسپوان دىنىشت دەستى ماچ كىرد و وتى :
گەورەم .. ئەمەى كۆپى وىكو تۆى لەدوا جىن بىمىنى : نامىرىت : ! دىنيا بۇ پىغەمبەر (دىغ)
نەما . بۇ خەم لە دلى خۆت دىرناكەيت ؟
نەمىش ژوورى مېوانى كىردەو كەمى ئالوگۇرپى تىداكرد . ھاوپى و ئىزكىلىان
كۆپۈنەو . كۆپەش كەوتە خىر و چاكەكردىن .
رۆزىكىيان رايۇزگارەكەى پىنى وت :
گەورەم نەت بىستووە ، ئەو كەسەى پارەو سامانى تەخشان و پەخشان بىكەت : لە ھەز
بوونەو ئىزىك دىبىتەو ؟! شاعىرىك وتویمەنى :

دەست بە سامانى خۇمەو دەگرم چەكە و بەرگى پىن دەكەم لە خۇم
چۇن دەبىت ناھەز سامانم بىخوت ؟ بەختيارىم پىرا و نەگىمەنى بىت بۇم ؟
بە سامانى مەن ئىر و تەسەل بىت رى ئەدەت خۇيىش پوولىكى بۇم
پارەو سامانم ئەدەمە كەسەك سېلە و بۇ تەماع بىكەت ھاتووجۇم

تا پىنج درھەم بىز خەرج ئەمگات
ئەڭ... ئە رسولى خەلگى بىز پارە
گەرەم، ئەم خەرجى و بەخشىشە تۆ ھەزارى دىنى .
تەنبا درھەمىڭ خەرج ئەمگات بۇم ۱
نەبوو ھەزارىبوم سووك وەستەمۇم

نورالدين يىش وتى :

ئامۇزگار ئەمگات ، نەبىستەم . چۈنكە ، بىز ئەم شاعىرە جى وتوود .

دەستىم ئىرەودە و بەخشىندە نەبووم . نە سەر ئەزىزۇم جووم نە دەست بىلىدبووم
ئى بە زەزىلى گەرە و پىلچاچ بوو ؟ بە بەخشىندەش كەسنىڭ تىا تەجۈو
گەر رەزى ئەمگى مەنت بوو خەمى خۋانى ئىوارى مەنت نەبىت .

روئىزگارمە ئىلىدا و رۇيشت . نورالدين يىش درىغى ئەمگەرد لەخۇشى يەكەنى زىيانى . ھەر
مىوانىكى

بى وتىكە ئەم شەئى مائىت زۆر جوانە .

بىتى دەوت : پىرۇزىت بىت بىيە !

يان مىوانىك بىوتىكە :

ھالان خاتۇوتان خۇشە !

دەوت :

وا يەدىارى پىم دايىت . بەيەنى و ئىواران مائى بە مىوان پىر بوو ! سالىكى بەم جۈرە
بىرە سەر .

رۇلىكىان (ئەتىسى جەلىس) ھات و ئەم شىعەرى بۇ خۇيىندەودە :

رۇلىكى خۇشت كە يەسەردەبىرە . ئەترساي ھەمەر ، چىت بە سەر دىنى

شەرتى خۇشى ، وا ھەزىوى دايىت . پىت و ابوو ، ھەرگىز لىت ناشىوئىنى

كە لە خۇيىندەودە شىعەركە بووودە ، لە دەرگا درا .

نورەدىن پىرسى : ھا... خىرە ؟

روئىزگار وتى ،

گەرەم ئەودى كە دەمىكە لىنى دەرسام روویدا...!

لەمىش وتى ، چىۋون ؟

لەمىش وتى ،

ئىسا يارى (۱) درھەم ، سامانى تۆ لە زىر دەستىدا نىيە !

نەمىش دەرگەردەكەنى پارە و مولكەكەلت .

نورالدين ، سەرى داخست و وتى :

لا حول و لا قوة الا بالله العلى العظيم .

يەكەك لەو مىوانەنى كە ئەمگەلىدا دەرگەي كەردەودە ، گەرەپەودە ئاۋ مىوانەنى زوۋرەودە

ۋېتى ۋتى :

نورالدين ئىقلاسى كىردۈۋە ! نىمە چى بىكەين باشە ؟
نورالدين ىش گەرايمەۋە ناۋ مىوانەكانى و رىنگى تىك چوۋبوۋ...
يەكەك لە مىوانەكانى ھەستا و ۋتى :

بىرېز رىگەم بىدە ، من دىرۇم .

نورالدين ىش ۋتى :

جا بۇچى پەلە دىكەيت ؟!

ئەۋىش ۋتى :

ئەكەم لەسەر مىندال بوۋنە ! دىمەۋىت ، ئاگام لىتى بىت . من خواخاڧىزىم لى كىرىن .
مىۋانىكى تر ھەستا و ۋتى :

بە يارمەتتەن . بىراكەم ، كورەكەى بۇ گەرماۋ دىبات ، دىبىت بىرۇم بۇ لى .
ھەر يەكە و بە بىانوۋىەك مالىان چۆل كىرد و ھەر خۇى مایمەۋە .

ئەۋىش ئەنىسى جەلىسى بانگ كىرد ۋتى :

ئەكە ئاگات لى يە ... جىم بىسەر ھات ؟!

نامۇزگارى راۋىزكارگەى خۇى بۇ گىرايمەۋە و ئەكەى بىتى ۋتى :

چەند شەۋىك لەمەۋىش وىستەم بىت بلىم !

بەلام تۇ ئەم شىعرەت ۋتى :

ئىيا پىتى بەخشىت سامان و پارە
بەدەست بىلۋى سامان كەم ئاكات
گۈنم لەم شىعرە بوۋ بىن دىنگ بوۋم .
نورالدين ەلى ۋتى :

ئەنىس گىان خۇ من ئەم سامانەم بۇ دۇست و ھاورىتەم خەرج كىردۈۋە ئەۋىش ، مىن
ھەزار خىست . بىرۋا ئاكەم بىشتم تى بىكەن .
ئەكەى ۋتى :

بەخۋا چاۋىرىنى ھىچيان لى مەكە !

نورالدين ىش ۋتى :

بەخۋا ەبىت بىچەم لە دىرگىيان بىدەم : يەكە سەرمایەمەك پىكەۋە بىنەم و بازىرگى
بى بىكەم و ۋاز لە يارى و رابۋاردىن بىنەم .

(۱۰) ھاورىنى لە گەرەكەىكا بوۋن . كە گەشتە ئەم گەرەكە . لە يەكەم دىرگى ئە
كەنەزەكەىك دىرگى لى كىردۈۋە پىرسى : كىتەت ؟
ئەۋىش ۋتى :

بۇل نورالدين غەلى بەد ئىستىمىگاتت ماچ دىمىگات و جاۋىزىنى يارمىتى و پىاۋىتىتە ۱
ئىستىمىگات چوۋ و تەۋەشەمىكى گەيلىد و ھاۋىزىكى لىۋەلەمدا پىش و ت ،

پىش ۱۰۰ مەننى بەد .

نورالدين بەد خۇي و ت ،

رەنگە تەم ھاۋىزى يەم نەۋو و ھەمزار بىت . بىا بىچم بۇ لى ئىۋاتى ئىر ،

بۇ ھاۋىزىنى ھەر تىكايە .

ئە دەرگى ئوۋەم ھاۋىزى دا . تەۋىش ھەمەن وەلەمى بوو .

ئىسپا تەم شىۋەرى لىۋەرخۇيەۋە و ت ،

ئەدەرگى خەمكى مەكە (دىق الباب)

گۆشتى خۆت بخۆ . نە مەمىتى قەساب ^(۱)

سەنت ھەمۋىيەن تاقى يەمەۋە . رەنگە يەمكىيان ، باش بىت و جىنى ھەمۋىيەن بىگىتەۋە ۱

ئە دەرگى ھەمۋە ھاۋىزىكى دا . كەسىيان دەرگىيان لى ئەكردەۋە و لىتىك نانيان ئەدايە .. ۱

تەۋىش بەد جۇرى خۇي لاۋىلىۋە :

مىۋە ھەمۋەگى تارى بەد بەرە تەۋەرى ھەمبىت ، ئەرگى لە سەرە

كەيەرى خورايىكىسى تەمبىلى بەلا لىي دىدا و ئەخۇشى : خۇرە

تە لە تۇستاتى تەم زەمانىيە بۇچاگى لە (سەد) يەمكىكى زۇرە ۱

بە پەزىلىكى زۇرەۋە گەيەۋە ، لى كەنىزەمەكى .

تەۋىش پىش و ت : بە قورىبان ... تەم و ت . بى سوۋدىن ؟!

نورالدين لە ۋەلەمدا و تى :

ئەتە بەخۇا . يەمكىيان خۇي پىشانەم ئەدا ... ۱

زەمكىكى و تى :

ئەتە جى دىگەيت ؟! شتۈمەكى مال بىرۋەشە . تاكو : خۇا دەرۋىيەگەمان لى دىمەتەۋە .

تەۋە مەۋىيەك ... شتۈمەكى مەلىش كۇتايى بىن ھات .

نورالدين روۋى لە كەنىزەمكى زنى كىرە و پىرسىي :

ئەمەۋىيا جى يەمەن ؟!

تەۋىش و تى :

ۋەزە بىيە بازار و بىرۋەشە . خۆت ناگادارىت . كاتى خۇي باۋگەت بە (۱۰۰۰۰) دىنار مىش

كەيۋە ۱ گەر زەمانە روۋى تى كىرەيتەۋە ئەۋا بە يەك دىگەيتەۋە .

نورالدين پىش و تى :

ئەلىس گىيان .. ئاخىر يەك سەمەت بىن تۇ ھەلەكەم ۱

ۋەزە بىيە بازار و بىرۋەشە . خۆت ناگادارىت . كاتى خۇي باۋگەت بە (۱۰۰۰۰) دىنار مىش

كەيۋە ۱ گەر زەمانە روۋى تى كىرەيتەۋە ئەۋا بە يەك دىگەيتەۋە .

ئەلىس گىيان .. ئاخىر يەك سەمەت بىن تۇ ھەلەكەم ۱

ۋەزە بىيە بازار و بىرۋەشە . خۆت ناگادارىت . كاتى خۇي باۋگەت بە (۱۰۰۰۰) دىنار مىش

كەيۋە ۱ گەر زەمانە روۋى تى كىرەيتەۋە ئەۋا بە يەك دىگەيتەۋە .

ئەلىس گىيان .. ئاخىر يەك سەمەت بىن تۇ ھەلەكەم ۱

ۋەزە بىيە بازار و بىرۋەشە . خۆت ناگادارىت . كاتى خۇي باۋگەت بە (۱۰۰۰۰) دىنار مىش

كەيۋە ۱ گەر زەمانە روۋى تى كىرەيتەۋە ئەۋا بە يەك دىگەيتەۋە .

ئەلىس گىيان .. ئاخىر يەك سەمەت بىن تۇ ھەلەكەم ۱

ۋەزە بىيە بازار و بىرۋەشە . خۆت ناگادارىت . كاتى خۇي باۋگەت بە (۱۰۰۰۰) دىنار مىش

كەيۋە ۱ گەر زەمانە روۋى تى كىرەيتەۋە ئەۋا بە يەك دىگەيتەۋە .

ئەلىس گىيان .. ئاخىر يەك سەمەت بىن تۇ ھەلەكەم ۱

ئەنئىنى جەلىس يىش وتى :

گۈلەمكەم مەنىش ھەر وىكو تۆم ... بەلام چارە نى يە!

دواتر ئەم شىعرەى وت :

ناچارىيى كىردەى وات بى دەئوئىنى سەرچەم زىانت لى دەئوئىنى

زەمانە دەمورت وا لى دەگۈپ ئى خۆت سەرت لە خۆت بى سۈرۈمىنى

نورەدىن ھەستايە سەر بى .. فرمىسك لە چاوانى دەبارى و كەوتە خۇ لاۋاللىقە

ھەستە بت بىتەم ، تا دانەبىراۋى تۆ تاسەى دل و جەرگى بىراۋى

گەر نەركە بۆ تۆ رۆم بىدە گيانە بىكەومە بەر پىت بە سەر بىراۋى

بىردى يە بازارى كۆيلە فرۇشان و دايە دەست دەلەلەكە و پىتى وت :

حاجى ھەسەن .. رۆزى ئەم كەنىزەكە بزانە !

ئەۋىش وتى :

گەۋرەم .. رى و رەسم پارىزراۋە ، خەمت نەبىت .

ئەمجا پىرسىي :

ئەمە ئەو كەنىزەكە نى يە كاتى خۆى باۋگت بە (۱۰۰۰۰) دىنار لەمى كرى ؟

ئورالدىن يىش وتى : خۇيەتى .

دەلەلەكە ، مەزادەكەى دواخت تاكو بازارگانان و دەۋلەمەندەن پەيدا بوون و بازارىش

سىخان بوو ، بە كەنىزەكەنى (توركى) و (چەركەس) و (ھەبەش) و (رۆم) و (تەتەر) و (جۇرجيا) يى .

ھەستە و دەستى پىكرد :

ئەى بازارگانان ... دەۋلەمەندەن ! ھەموو (گۆ) يەك .. (كۆن) نى يە .. !! ھەموو .. لىز

كۆلەپەكىش (مۇز) نى يە .. !! ھەر (سوۋرە) يەكەش .. (گۆشت) نى يە .. !! ھەموو (سىر)

(يەكەش) (بوۋگ) نى يە ! ئەم (مەۋارى) يەم ھەيە ... ئەۋەل مەزاد .

بازارگانىك وتى :

(۴۰۰۰) دىنار لە سەر مەن . يەكەنىكى تر (۴۵۰۰) دىنار . (مەعەن) ي ساۋى و مەزىرەش لەۋا

ئامانچوو .

ئورالدىن ەلىي بىنى بە خۆى وت :

بلىنى ھات بىت .. بۆ كەنىزەك كرىن ؟!

سەيرى دەلەلەكەى كرد و لە دلى خۇيدا وتى :

ئىستە بۆم دەرگەوت .. ئەمە ئىفلاسى كىرەۋە و (ئەنئىنى جەلىس) دەرۋىشنى .

ھەسەنى دەلەلى بانگ كرد ، ئەۋىش ھات و كىرۋوشى بۆ بىرد .

(مەعەن) پىتى وت :

خەسەن ئەم كەنىزەكەم دەۋىت و پىرسى ئىرخەكەي كىرد.

دەلەلەش ۋىتى :

مەزەكەي گەشتوۋىتە (۱۵۰۰) دىنار .

(مەعىن) ۋىتى :

بە ئەم (۱۵۰۰) دىنارە لە سەر مەن .

دەلەلەشكە (مەعىن) ۋىتى ۋەزىرىيان بىش : ئەمىيان ۋىتىرا... زەم بىكەن و ئىرخەكەي

زىاد بىكەن - بىلەۋىيان لى كىرد .

(مەعىن) بە دەلەلەكەي ۋىتى :

ئەسەر جى ۋەستەۋى ؟ بىرۇ... پىرسى خاۋەنەكەي بىكە (۵۰۰) دىنارىش بۇ تۇ .

دەلەلەش بە ئورالەين ۋىتى :

گەۋرەم .. كەنىزەكەمەن بە خۇرا لە دەست چوو .

ئەۋىش پىرسىيا : بىرۇ ؟

دەلەلەكە پىنى ۋىتى :

ئەم مەعىنى ساۋى بە زالىمە .. بە بازارەكەدا، رەت بوو . بۇ ئەگەشتى... كە كەنىزەكەكەي

بىش، بە دالى بوو... دەشتەنەكەي خاۋەنەكەي (تۇ) ۋىتى . قوربان ئەگەر : ھەر ئىستاكاش

پارەكەي دا.. ئەموا زۇر باشە . گەر كاغەزىكى دا.. تىيا نووسرابوو (۱۵۰۰) دىنار بىدەنە ھەلگىرى

ئەم كاغەزە.. ئەموا ھىندە دەجىتە لى ، راۋىزكارەكەي ۋ دەلەت : سەبەينى . ھىندە دەت

ھىنى ۋ دەتەت ، بىزار دەبىت ۋ كاغەزەكەت لە دەست دەرىنەن ۋ دەمى دىرەننى ! تا ..

كەنىزەكەكەت لە دەست دەرىنەن !

ئورالەين ئەللى ش لىتى پىرسى :

ئەمى چارە جى بە ؟

دەلەلەكە ۋىتى :

ئەۋىزگارەكەت دەكەم ، بەجىنى بىنە .. گەر بەختت بوو . ئەموا... رىزگارەت دەبىت .

ئەۋىش ۋىتى : چۈن ؟

دەلەلەكە ۋىتى :

ئەم كالەدا ... مەن بانگەۋىز دەكەم : ئەم كەنىزەكە بە (۱۵۰۰) دىنار تۇ لىم ۋەرە پىش و

زەلەكەكە لە كەنىزەكەكەت بىدەم بىلى ئەمە سوۋىندەم لىت خاۋەنەم . كە بىتخەمە .. مەزادەمە

! بۇ ئەمە سوۋىندەكەم ئەمەۋىت تۇم ھىتايە ئىرە...! ھۇلى بىگەرەم بە كىشى بىكەم لىكەم

خۇت بىبە ! چوۋەۋە ئاۋ خەلگە ۋ دەستى پىكردەمە .

ئەۋىر بە (مەعىن) ۋىتى ۋەزىرى ۋىتى :

گەۋرەم .. ئەمە خاۋەنەكەي ھات .

نورالدين كەنتىزەكەگە لىمىست دەلەتكە دەرھىناو زىلەيەكى لىناو پىتى وت .
تەگىست . نەمەش بۇ نەمەش سۈيىتىكەم تەگەت . تۆم خىستە مەزەنەو ! لىگىز
ھەر شتۈمەكى مال بىرۈشەم چىندە ھىندى تۆ پارە وىرەگىرم و بۇ پارە نىرخى تۆ پىنەم
تەگەتۈۋە .

كە (مەعەن) تەمەش بىست وتى .
دەماو... بۇ ھىچ لە مائەكەتە ماۋە تاكو بىرۈشەت ؟
(مەعەن) وىستى نورالدين بىشكىنەت و لە ناۋى بىبات . خەلگەكە كە نورالدين
بىتى ، چۈنگە خۇشيان دەۋىست . لىنى كۆبۈۋەنەو .
نورالدين پىتى وتى .

خەلگىنە .. نەمە بە جاۋى خۇتان زولم و زۇرى تەم وىزىرە دىبىن .
(مەعەن) ىش ھەلى دايە .

بەو خوايە .. لەبەر ئىۋە نەبۈۋايە : ھەر ئىستە دەمەكۈشت .

خەلگەكە ئىشارەتەن بۇ نورالدين كىرە . كە لىنى بىبات . ھەر بۇيە ... بۇى چۈۋە پىتى .
خۇشى بىۋايىكى بىھىز بوو . وىزىرى لە سەر زىنى ھىستەكە رەگىشايە خوار و نەيە
زەۋىدا . گەۋتە ناۋ : (پى خۇئ) يەك : ھۆرى گىراۋەۋە ! تەسچاكەۋتە مەشەكۈتە لىنە .
مەشەكۈتە پوۋشى كورتالى كىرە دەمە يەۋە . خۇتىن بە زىنى تا ھاتە خوارەۋە . كەلى وىزىر
(۱۰) خىزمەتكارىش لەگەن بوو .. تەمەيان بىتى كە بە سەر وىزىر ھاتۈۋە . دەستىان بىرە بۇ
شەشەرىگانىيان وىستىان پەلامارى نورالدين بىلەن .

بەلەم خەلگەكە نەيان ھىشت و بە خىزمەتكارەگانىيان وت .

يەكەتەن وىزىرە ... نەمە تىرىش كۈرە وىزىرە ! نەبانا .. دۋايى نەوان ئالەت بىنەۋە .
ئىۋە : پىۋا خىراپ دەرەچەن ! يان لىتەن بىكۈزىت بۇيە وا چاكە .. كىر بىن و ھىچ نەگەن .
نورالدين دەستى كەنتىزەكەگە گىرت و بەرەۋەمەۋە . (مەعەن) ىش بەرگەكە يە .
سە رنگ بوو بوو . سوور و خۇل و خۇلەمىشى .

كە تەمەش بەخۇيەۋە بىتى . يەكسەر بەرەۋە مالى خەلىقە بوۋەۋە .

كە گەيشتە بەر دەرگانىيان دەستى كىرە ھاۋار و وتى :

ھىرام بىكەۋەن ، كۈشتۈۋەمەن . دەرگاۋان بىردى يە بەرەۋەمەش خەلىقە .
ۋىزىر بە گىرەنەۋە ناۋا خۇى لاۋانەۋە :

لەم دەن لەسايەمە خۇكىمى بى خىرا با گۈرگ بەمخۇا . لە سايەمە شىرا
خەلگە پاراۋى كەلى و ناۋت بىن
وتى :

ھۆربان .. ناۋا ، دىبىت ھەر كەسەك ، بەزىرايەت بىكەت ، ۋەگە مى پەسەر بىنەن ؟

خەلىپىسى ۋەلى :
خىزمەت رەزىنى تۇ... رەزى مەنە و پىم بىلى... گى ۋى لىن كىرەۋىت ؟

۱ مەنەن ۋى ۋەزەرىش ۋەلى :
تەمىز چۈمە يازى كەنىزەكەن تاكو دانەمەكى چىشت لىنەر بىكەم . كەنىزەكەم بىلى .
چىشتە چۈن بوۋ : ئە ۋەنەم نەدىبوو . ۋەستەم بوۋ بەرەزەلى بىكەم !
ئە ئەلەكەم بىلى :
ئە ھى كىزە ؟
نەمىش ۋەلى :

خەلىپىسى خەلىپە خەلىپىسى . كە كەلى خەلى (۱۰۰۰۰) دىنارەت دابوو . بەباۋى تاكو
كەنىزەكەم بوۋ بىكەت . باۋكەلى كە ئەم كەنىزەكەم كىرى بوۋ ، زۆرى لەلى چۈن و ناپە
بوۋ بوۋ . بوۋە خەلى كەنىزەكەم بوۋ خەلى و دابوو بەم كەنىزەكەم . ئىستاش كەنىزەكەم نىفلاسى
كەنىزەكەم مەلى ھەمەۋ ھەمەۋ ھەمەۋ . ئەمەۋ ئەمەۋ كەنىزەكەم ھەمەۋ ھەمەۋ .
تەمەۋ ھەمەۋ . مەلى خەلىپە ھەمەۋ . نەرخى كەنىزەكەم كەنىزەكەم (۱۰۰۰) دىنار .
مەنىش سە و نوۋەمەكى خەم كەم و بە خەم ۋەلى :

ئەم كەنىزەكەم بوۋ (سولتەن) كەمەۋى خەمەۋى دىكەم .

مەلەكەم بىلى كەم و پىم ۋەلى :

مەمەن بە (۱۰۰۰) دىنار .

كەمەۋ بىلى ۋەلى :

بىرەن شەمە بە (چۈلەكە) و (نەمەۋى) دىنارەتەم و ناپەم بە تۇ... :

مەنىش ۋەلى : كەكە گەلىن بوۋ خەمەۋى نە . مەنىش بوۋ سولتەن بەرەزى دىكەم !

كە نەمەۋى بىلى ئېمە ھەتتە بىلى و نەمەۋى ھەتتە بىلى زىنەكەمەۋى خەمەۋى .
ئەمەۋى سەمەۋى . نەمەۋى مەتتەكەۋى لىدەم . تاكو ئاۋىيان بەمەۋى ھەتتە . نەمەۋى
خەمەۋى تەمەۋى بوۋ .

نەمەۋى ھەتتە سەمەۋى و نەمەۋى :

چەكەلەن كەمەۋى ھەمەۋى خەمەۋى (۱۰) كەمەۋى شەمەۋى بەمەۋى نەمەۋى .

سولتەن ھەمەۋى بىلى :

بەمەۋى مەلى ھەمەۋى (ھەمەۋى) خەمەۋى . داگەۋى بىكەمەۋى خەمەۋى ھەمەۋى ھەمەۋى بە
كەمەۋى بىكەم .

نەمەۋىش ۋەلى : ھەمەۋىشە .

نەمەۋى بەمەۋى مەلى نورالدىن ھەمەۋى بوۋەمەۋى . ئە نەمەۋى چەكەلەنەمەۋى خەمەۋى (۱۰)

ھەمەۋى سەمەۋى . ئەمەۋى ھەمەۋى كەمەۋى خەمەۋى كەمەۋى نورالدىن ھەمەۋى بوۋ . خەمەۋى بەمەۋى

ئەگەر ئۇ ئە نىوان چەكلىمىگە خۇي دىزى يەنە ۋ بە سۈزىسى كەتتە غار كىرەن يەرمە مەل
نورالدىن ئەلى . ئە گەشت (نورالدىن ئەلى) بەخىرەتتى كىرە .

ئەمەش ۋتى :

كەتتى چۈنى ۋچەكلى تەپەل گۈي بەگە : خۇت رۇگەر بەكە .
گەرمە ھەركەتتى ئەگەر تەست بۇو كەلى مەل ۋ سامان خەم ۋكۆستت بۇو
ئە جەنى سامان ۋ مەل دەپتەمە ۋ بەگە بەك گەن ۋ بەك ئەمەست بۇو

نورالدىن پەرسى :

ئەمەمەن، ھەمەل جەپە ؟

ئەمەش ۋتى :

ھەستە خۇت ۋ كەنەزەكەمەت .. بىرۇن ، ئىرە بەجىن بەلەن .. چۈنكە (مەمەن) ۋ ۋەزىر
ئە لى خەلپە بۇ تى چەلەوون . خەلپەش (۲۰) جەنگەۋەرى بۇ نەردوون تەكۈ بىتەن گەن
دەستى كىرە گەتتە (۲۰) دىنارى بىن بۇو . نەپە دەستى (نورالدىن ئەلى) ۋ ۋتى .
ھەر ئەمەندەم پەرە بىن بە .. بىگەرە .

ئەمەش خۇي كىرە بە ژوورە ۋكەنەزەكەمەت تىگەنەندە ، ژۇر تەسا . ئەمەل ھەردەۋەكەن
مەلىان جەن ھەست ، يەرمە ھەردەۋە تەسا . خەلپە پەرسىش . رۇشەن تەكۈ گەپتەنە كەلەن
دەريا سەپەرىان كىرە كەشتى بەك خەرىكە دەروەت .

كەشتىمەۋەنەك ھەۋەر دەكەت ، ھەچتەن بىر ئەمەت .

ئەمەش ۋتىان : ھەچمەن ئەمەۋە .

(نورالدىن ئەلى) چۈۋە پەش ۋ پەرسى :

سەرۋەك گەن يەرمە كۈي ؟

ئەمەش ۋتى :

يەرمە ، خەلپە ئاشتى ، بەمەل .

بە دەخۇش بەك ھەرمە ، كەنەزەكەمەت سەرخەست ، گۈرەسى ئەنگەرخەستنى پەۋەنەكە
كۈ كراپەۋە ۋ چارۋەكە ھەلەنرا... كەشتى كەۋتە رى .

ھەر ۋەك چۈن دەلەن :

كەشتى كەۋتە رى ئەسەر ئەۋ ئاۋە جۈرەك خۇي داپوۋ ، بەمەمى پەۋە

ۋەكۈ باندە ، بەلى ئەك دەدا

سەنگى تىز رەۋى ئەۋ ئاۋە ئاۋە

كۈپە چەكلىمەنەش ، كە گەپتەنە مەلى نورالدىن ئەلى ، دەركەپەن شەكەند ۋمەلەكە
گەپەن ، كە كەسىان بۇ ئەگەرە . خەنەۋەكەپەن رەۋخەند ۋگەپتەمە .

خەلپە ھەرمەنى دەركەد ، ئە ھەركۈي بىن .. بىپەن گەن .

دەۋى ئەمەش .. (مەمەن ۋ سەۋى) ۋەزىر خەلەت كرا ، خەلپە پەمەنە نەپە تۈلەن بۇ

يكتامو . نەسجا جاپچى بە شاردى گەپرا و ھاۋارى لە نىۋ خەلگىدا كرد : ھەركەس (نورالدين
علما بگرىت و بىيات بۇ سولتان خەلگىتىكى باش دىكرىت (۱۰۰۰) دىنار، وەر دىكرىت . ھەر
كەسكىش ، نورالدين پەنا بەت ، كە گىرا ، سووكايەتى بىن دىكرىت و بە ھىندى
تالەپلەرگە سزا دىكرىت !!
نورالدين غەلى شى ون بوو و ژنەكەى بە بىۋەى گەيشتە شارى بەغد .

سەرتكى كەشتىگە بىنى وىتن :
ئەموا گەيشتە بەغدا زستانىش كۆتايوو و بەھارە . كاتى گول و گولزارە . سەوزن
دەخت وماران . لە نامىنى رووياران ..!

نورالدين (۵) دىنارى كرىتى دا . دەستى ژنەكەى گرت و رۇيشتن . زۆرى بىن نەجۋو
گەيشتە رەزو باخىك و سەيرىيان كرد شوپىنىك ئاۋرەشەن كراۋە . تەختەى دىرژ بۇ دالىشتن
دەراۋە . چەك سەتە ئاۋ ، ھەلۋاسراۋە . لەو سەرىشى يەۋە ، دەرگى داخراۋى رەز و
ياخەكەى .

نورالدين بە گەنىزەكەكەى وت : بە خوا ئىرە خۇشە !

كەنىزەكەكەى وتى :

كەۋبوو با سەعاتىك لەسەر ئەو تەختە رايەلەنە دابىشىن ، تاكو كەمىك بەھەيىنەۋە .
دەم و جاۋيان شت و لەسەر تەختەكان لىتى دانىشتن . لەبەرئەۋەى ھەموا ھىنك بوو ،
نوۋست ! رەزەكە سەيرانگاش بوو . گۆشكى نىۋى مۇزەخانەى تىابوو . ھاروۋنە رەشىد
خاۋى بوو و (۸۰) پەنجەردى ھەبوو . لە ئاۋرەستى ھۆلەكەيدا (مۇم دان) يىكى زىپىن
دەربوو .! كە خەلىفە دلى تەنگ دەبوو ، دەھاتە ئەۋكۆشكە . ھەر (۸۰) پەنجەردەكە
دەخترانە سەرىشت ! ھەرمان دەدرا (ئىسحاقى كورى برايم) ى مۇسقىارو ھەمىشىنى و
كەنىزەكە بۇ گۆرەنى و سەماگەردن ئامادە دەبوون و ئاھەنگ سازدەكرا ..

ئىتر خەلىفە دلى دىكرىمەۋە . ئەم رەز و باخە باخەۋانكى ھەبوو ، ناۋى (سام برايم)
بوو . جار و بارىك كە رەز و باخەكەى جى دەھىشت و دەچوۋە شار . خەلگى دەچوۋە ئاۋ
باغ و دىستكارى شتەكانيان دىكرە . ئەۋىش زۆر توۋرە دەبوو .

كە خەلىفە ھات ، سكاللى خۇى لى كرد .

خەلىفەش ھەرمانى پىدا ھەر كەسىكت لەناۋ رەزو باخەكەدا بىش .. جى لى دىكەيت .. بىكە
دەھەلەدەستى كەروەردەك بوو .. پىدەك بوو .

چەرۋىكى نورالدين و ئەيسى جەلىس و مام برايمى باخەوان
شەھەرمزادە وتى :

ئەي پاشاى بەختيار.. زىرەك و وشيار ..
دەبوو مام برايم بۇ كارىكى خۇي بچوايه بۇ شار.. كە دەرگەي رەز و باخەكەي كەرمەز
ئوو كەسى بېشى ئال و پال لىي نووست بوون -
لە دلى خۇيدا وتى :

ئەي ئەگبەتىنە .. نازانن فەرمانى شاھانەم پىي يەو بۇم ھەيە ئىستا بىتانكۇزم .. بەلام
ئەمە! ناتانكۇزم و ھەلاقەيەكى باشتان دىكەم ! تاكو تەمى بېن و جارىكى دى ئەوئەرن توختى
ئەم رەز و باخە بىكەون . دارىكى تەرى لە لق و پۇپى دارخورمايەك كەردمەو و چوۋە (۱۱)
سەريان .. دەستى بلىند كەرد، پى ياندا بىكىشىت .
كەچى پەشىمان بوۋە و بەخۇي وت :

كۆرە .. كى دەلىت ، نامۇ نىن بە ئەم ناۋچەيە ! يان رەبۋارىكى مانىو و شەئىر
تىن..؟! با ھەلىان بىستىنم و لى يان بېرسىم .
سەرى يەككىيانى راست كەردمەو ، بە خۇي وت :
ئەم ناسك و جوانە ... دەست لىئادەم !!..

چوۋە سەر نورالدين ەلى ، ھاجەكانى راۋەشانە . كە نورالدين ەلى چاۋى كەردمەو ،
بىرىكى بە ھەيەتە بېنى و شەرمى لى كەرد . خىرا ھاجەكانى ھەككىشاھەو و ھەستايە
سەرىن و دەستى مام برايمى ماچ كەرد .

ئەۋىش پەرسىي : لە كوئوۋە ھاتوون ؟

نورالدين ەلى وتى : نامۇين بە ئىرە !

چاۋانى پەرەمىسك بوو .

مام برايمىش دلى دايەوۋە و وتى :

بىئەمبەر (د.خ) ھەرموۋىيەتى ، كە بۇ نامۇيان چۇن بېن . با بچىنە ناو رەزەكە بەلگو ئىش
بىكرىتەوۋە .

نورالدين ەلى پەرسىي : ئاخۇ .. ئەم رەز و باخە ھى كى بىت ؟!

مام برايم بۇ ئەۋەي لەگەلى بېن و سىل ئەكەنەوۋە وتى :

ئەم رەز و باخە لە باو و باپەرەنەوۋە بۇم ماۋمەتەوۋە .

ئەۋىش سوپاسى رەزۋانى كەرد و كەنيزەكەكەي لە خەو ھەستان . ئەمجا دۋى مام برايم
كەۋتەن و چوۋنە ناۋمەوۋە . باخ .. چ باخىك!!؟ دەرگاگەي دىتوت ، دەرۋازەي كۆشكە . ھەسەد
جۇرە مېۋەكى تىابوو . سوور دىتوت ياۋوۋتە! تىرى رەشى ھەترانى . چوۋنە ژىر سابى

كەپرىك - مېۋى بېنا شۇر بوو بوۋوۋە . كەنارى و قومرى و بولبولان دىيان خويند . تىرى
(كەپرىك) و (مېۋى) و (سەرھوۋە) و (خۇراسانى) . (قۇخ) ى سوور ھەلگىراۋ ، دىتوت ،
دىتوتكى كەۋە ! (بەلۈك) كە لە ژىر دانەكانياندا مەتۋاپمۇ ىمۇ (ھەنجىر) سوور و
زەردە ئاۋدار و جۈلە ! كۈلى بە بىرىكە دىتوت مەرجانە . كۈلە (ۋەتەشە) تەسك و
شەرىن . لە سەمى باخدا . ۋەك (بوۋك) ى خرىن ، يان (كۈلە پىژدە) . (لە) و (خوزە) ى
- زامان بىر يېتىلە سارىژ دىبوو زامى .!!

كۈلە (نەزىز) و كۈلە (كەنىزە) يان (لېمۇ) ، دىتوت كۈپىمكى زەردە ! بىھارە و زەۋى
تەر و پارە . چىمەن و گىيە و بە گۈل رازاۋە . ھەلپەزى روۋىلر بە ئاۋى خورى
بولول لە سەمى ئاۋلارى چرى . ئەمجا مام بىرايم ، بىردى بۇ ھۆلە و كۈپىمەكە ئاۋمۇد .
ئورالدىن ھەر بىھارە و (مۇمىن) ىكى تىيا ئاۋراۋە . ئورالدىن ەملى كۈشك و
بىۋەتلى جاراتى خۇلى بىر كەۋەتەۋە .

ئەمجا ۋتى ، بەخۋا . شۇنچىكى خۇشە .!

مام بىرايم سىرھى راختى و ئاۋان خوارد . دواتر دىستىيان شىت . ئورالدىن چوۋە بىر
بىھارە ۋە لەۋۋە سەمىرى دار و دىمەكەكەنى كىرد . ئەۋ ھەمۇۋ مېۋىيە بېتى .
كەنىزەكەكەنى پانگ كىرد .

بە مام بىرايم ۋتى ،

ئەۋە شەرىپتان لانتىيە ؟ ئاخىر دۋى نان خواردن خواردەۋە خۇشە ؟!

ئەۋىش چوۋ ئاۋىكى سازگارى بۇ ھىنا .

ئورالدىن ەملىش ۋتى ، ئەم خواردەۋە ۋە ، ئالېم !

ئەۋىش ۋتى ، رەنگە مەبەستە (مەى) بىت !

ئەۋىش ۋتى ، بىلەن .

ئەمجا پىرد ۋتى ،

خۋە . تۈبە ! ئەۋە (۱۲) سائە لىردەم و بۇنىشەم نەگرمۇۋە ! پىتەمىر (دەخ) ئروستىكە

ۋەزىشەۋەكەپارىشى بە ئەفرەت كىردەۋە .

ئورالدىن ىش ۋتى ، گۈل بىگرم .

ئەۋىش ۋتى ، ھەرمۇۋ .

ئورالدىن ۋتى ،

ئەۋە دىنارىك . سۋارى كەركەت بىە ، مېۋى نىزىك (مەپىخانە) بىكەۋە و بە پىكەك بىلى !

بىرۇ لە زورمۇۋە بايى ئەم دىنارە (مەى) م بۇ بىگرم . ئەۋە خۇت ئەمكىرى ! بىيە سەرىپتى

كەرمە و ئەۋە خۇشە ھەلت نەگرت ! (كەركەك) . ئەۋە ئە ئەفرەت بىر كەۋەت

ئەۋىش .!

مام برايم دوستى كرده پيكمين و وتى :

كەسى وەگو تۇ ، سوعبەتچىم ئەدبۇه !

بارەكەلى ئى وەرگرت و چوو ، بۆى كرى ، كە گەپرايمەو ، نورالدين زۆرسوپاسى كرى
برى يە شوپىتەك پيالە و جام و پىداويستى يەكانى خوارنەموى زىپىنى ئى بوو .. بە دىرى
خۆى خواردى يەو .

پىرمش چوو ، ميوەى بۆ رىنىن و چەپكى گولى بۆ كرىن و لەبەر دەسى نورالدين !
كەنىزەكەمەدا دايىنا .. خۆيشى لىيان دوور كەوتەو . ئەوانىش .. هينەمىيان خوارنەموى
لىويان سوور هەنگەرا و شادى دايگرتن .

مام برايم ، كە لە دوورەو ، دانىشتبوو ، بە خۆى وت :

هەموو ، رۆژنىك دوانى ئاوا لاو و شۆخ و شەنگ ، لە لات نابن .. بۆچى لى شەبان
دانەنىش !! بۆيە چوووە لايان .

نورالدين عەلى (پىك) يىكى بۆ كرى و وتى :

ئەمە بخۆرمەو ، تاكو تامى بزانىت !

مام برايم وتى :

پەنا بە خوا دىگرم . (۱۲) سالە لىرمەم ، دەمە لە (مەى) ئەداو !

دوى كەمىك نورالدين ، خۆى لە زەمىندا رىزى كرى ، وەگو ئەوەى لە سەرخۆشدا

بوورابىتەو !

(ئەنىس جەلىس) يش بە مام برايمى وت :

بىلەر ، چىم پى دەكات .

مام برايم پرسى : خاتوون ... ئەمە چىەتى ؟

ئەوىش وتى :

هەموو جارنىك هينە دەخواتەو : تاكو بەدەمەست دەبىت .. ئىتر لىنى دەخوات .

مىنىش بە تەنيا دەمىنەو . كەس نابىت لەگەلەدا ، داپنىشيت و كاتى لەگەلەدا بەر
بەرم و گۆرەنى بۆ بلىم .

مام برايمىش وتى : بە خوا ... كارىكى باش ناكات .

ئەنىس جەلىس پيالەيەكى پى كرى و وتى :

ئەم قوومە بخۆرمەو و دىم مەشكىنە .

مام برايمىش دىنى نەشكاند .. وەرى گرت و هەلیدا . دواتر دووم و سى يەمىش هەلدا .
نورالدين هەستايەو و لىنى دانىشت .

ئەمجا مام برايم وتى : كەنىزەكەمەت سوپىنى دام بۆيە خوارنەمەو . !

نورالدين عەلى دوستى كرده پيكمين و دواتر دەستيان كرىمەو بە خوارنەو .

کار گشته نمودی مام برابم هاواری این هستا ، بوجی می بؤ منیش تئ ناکمن sn.
نمودیش زور پیکمنین ،
نورالمن عملی وتی ،
ریگم پند .. با یمکیت لعم مؤمه گهورنه ، دایگرسینم .
نمودیش جوو ، یغو سرخویشی یموه (۸۰) دانمى دایگرساند و لعمو ناویدی کرده چرالک
مام برابم که مست بوو بوو وتی ،
به دیش لئوه له من به چمرگرتن - که دهوئرن ناوا دیان یگرسینن ؛
لحرماندهشی کر رهو ورتک بوو ... بیئوگک بوو .

۲۷ شادی

شماره ۱ و ۲

بلخون خوی هستا و هموو به نجر مکتی گردوه . نامجا دستیان کرده ، گورشی
ن و شعر خونندهوه .

خەلیفە لە ئاواشارەوه و لەمالی خۆیەوه دەروانیته ئەو رەزو باخەیی که کەوتبووه سەر کەناری دێجە . دەبینیت چارخانە و ئەو رووناکی یانە لە ئاوی دێجەمان ، بریسکیان دیت .
فەرمان دەتات .

بچن نئوچمعههري بهرمه کيم بؤ بانگ بکمن .

کہ ہینایان میری مسلمانان لئی پرسی :

سگی وزیران ... نمود (بمغذات) لن داگیر گردووم ... بیئ تمودی به خۆم یزانم؟!
جەتەریش وتی : نەهه چ قەسەمکە ؟

خدا بیستمی و تری ا

گھر بہ تھمائی گرتی بے غذا نہ بیت ، کڑھکی پھیکھراں ، رووناک و شادمان ..
 پشیمورکئی کراوہ ناہن ! تو تھمیت کی دھویریت ، اہم کارہ بکات ؟

برفکسی گراوہ نہیں! تو تمہیں کی دھوڑیت، اہم کارہ بکات؟

لغزو جغتو، جووہ لای خہلیہوہ، سمیری کوشکی پمیکہ رانی گردو وانی

قوربان لودو بزم كهوتلود... لودو مام پرايمى ياخودوان پيئي وتم ا

هیرمان له خملیفه ، یق وهریگره .. یا لدم ههههه یه ، منالامکلم بهمه کۆشک و
تاهنگ یگرتن - لود جهندیڼ سالد پوزوایی لدم کۆشکه دمکه- شوپکم یه لهرت .
میش لدم یهههه و وتم .

من دلم بیفتان و دلم

علوم قسملارنىڭ خىلىپىسى بۇ دەرىجىگە يەتتى ، بۇ دەرىجىگە يەتتى ، پەيتى بىلەن .

خداوندش و کسی را

نمیست، تاوانمکانست بود به دور.. به کیکیان منت ناگدار نه کردی تو، نه می دی بهارت
نمیست به نام برایم تا نه می گاهی یح ساز بهات

مقام پر ایم تا ڈاؤننگ کی پی ساز ہیات ا

ئەۋىش وتى : قوربان.. بىرم چوو!

خەلىفە وتى :

بە گۆرى بابم ... دەبىت ئەمشەۋ لاي ئەۋان بەسەربەرىن ! ئەۋ باخەۋانە پىرىكى
نوۋرانى روو لە خوايە ..! بەلگو بەم كارەمان نزاىەكمان بۇ بكات و خوا گىراى بكات و بىتە
مايە سوۋدى ھەردوۋ دىيامان . دلى مام برايمىش خوش دىكەين .
جەغەرىش وتى : گەورەم .. كات درەنگ بوۋە و ئاھەنگەكەيان لە كۆتا بوۋنايە .
خەلىفەش وتى : دەبىت ھەر بچىن . ۋەزىرىش سەرى لى تىك چوو بوۋ و ئەيىدەزانى
چى بكات ..!

بەسەرھانى نورالدين و ئەنىس و باخەۋان و ھاروۋنەرەشىد
خەلىفە ھاروۋنەرەشىد ھەستا و جەغەر و مەسرورى خزمەتكار بە دوايدا و چوون
خۇيان گۆرى بە جۆرىكى ۋا كە ئەناسرىنەۋە . كۆلەنە و كۆلان بە رىكەۋتن بە جلوبەرگى
بازرگانى يەۋە و گەيشتنە دەرۋازەى رەز و باخەكە و بىنيان دەرۋازە كراۋمىيە .
خەلىفە پرسىي :

باشە ... جەغەر چۆن مام برايم ئەم دەرۋازىيەى بە كراۋمىيە بە جى ھىشتوۋە ؟
چوۋنە ناۋ باخەكەۋە و بۇ بەردەم كۆشك .
خەلىفە وتى :

ئەمەۋىت ، بەدزى يەۋە ، سەيرىكىان بىكەم و بزانم خەرىكى چىن ؟ خۇ .. من نە گويم
لەدەنگە ، نە نزاى كەسىك ..!

ئەمجا سەيرى ئەملا و ئەۋلاى كرد و وتى :

جەغەر ئەم دارگۆيزە لق و پۆپەكانى بە پەنجەرەكانەۋمىيە با سەر بىكەۋم و سەيرىك بىكەم .
خەلىفە لق بە لق بە دارەكەدا ، ھەلژنا . تا گەيشتە سەر لىقك و بەرامبەر پەنجەرەمىيەك
ۋ لى دانىشت . كە سەيرى كرد كورۋ كچىكى شۇخ و قەشەنگ لەۋىن و پەنا بەخا لە
جوانيان !

مام برايمىش لەۋلاۋە پىالەمىيەك (مەى) ى بە دەستىيەۋمىيە و دەلىت :

خوارنەۋە ، بە بىن ناۋاز و گۆرانى ، خوش نى يە .. بۆيە شاعىرىك وتويەتى :

مەى بگىرن چوون بۇ گەۋرە و بچوۋكە لە دەستى مانگ ۋەرى بگرن ئەۋ پىكە

بەبى ستران ھەلى مەدەن بىستوۋمە كە (ئەسپ) ىش ناۋ دىخواتەۋە بە فىكە

خەلىفە كە ئەمەى بىنى دابەزى و وتى :

من پىاو چاكانم بەۋ شىۋمىيە نەدىۋە ..! ئادەى بۇ ئەۋەى لەۋ (ھەرە) بىبەش نەبىت ..
سەركەۋە ، سەيرىكى مام برايم بىكە ..!

ئەبو جەعفەر سەراسىمە بوو!! بە دارمكەدا ، ھەلژنا . (نورالدين عملی) و كەنیزمكە (نەنيس) بىنى بىكەو دىخۆنەو . مام برايمى باخەوانىش پىالەمەك (مەى) بى ھەم خەلىفەدا وستا .
خەلىفە سەيرىكى كرد و پرسى :

ئاخۇ... كى ئەمانەى گەيانە بىتە ئىرە ؟! كى .. ئەم دووانەى بردوومە كۆشكى مەوە ؟
ھىشتا بە (۲) چاوى خۆم كىژ و كۆرە لاوى .. ئاوا شوخ و شەنگ و جوانم نەدىو !!
جەعفەرى و مزىر كە دىوويست ، خەلىفە توورە نەبىت ، وتى :
ھەرمایشە ، قۇربان . با ھەردوو كمان سەر بىكەوينەو سەر درەختەكە تاكو سەيرىان بىكەن .

كە سەرگەوتن گوى يان لى بوو ، مام برايم وتى :
ئەم نەنیشەو ئەم خەون و ئەم سازە ... زۆر پىوويستى بە گۆرانى و ئاوازە .
(نەنيس جەلىس) وتى :
مام برايم ، ئەو ئەگەر ، ئامرازىكى (مۆسىقا) ھەبووايە ، كۆرەكەمان خۆشتر دىبوو .
مام برايم ھەستايە سەرىپ...!

خەلىفە پرسى : ئاخۇ... خەرىكە چى بىكات ؟
جەعفەرىش وتى : بەخوا ... نازانم !
مام برايم كەمىك ون بوو ، كە گەرايەو (عوود) يىكى پى بوو .
خەلىفە وتى :

ئەگەر دەنگى ناخۆش بىت ، ھەموويان لە سىدارە دەدەم ! بە تۆيشەو...!
جەعفەر وتى : كەوابوو: خوا بىكات دەنگى ناخۆش بىت !!
خەلىفە پرسى : بۆ ؟!
جەعفەر وتى :

ئەگەر بە مردنىش بىت ، با.... لەگەل ئەمانەدا كۆ بىمەو...!"
كەنیزمكە (نەنيس) عوودەكەى لى وەرگرت و كەمى سەيرى كرد ، كۆكى كەردەو و گۆرانى يەكى چىرى ئاستى دىتوانەو .. ھىرپانى ھۆش خۆ.. دەھىنانەو :
كە بوون بە خەمى عاشقانەو ھەرمىسك مەپىژن بە گریانەو
جىمان بۆ بىكەن بە ھىرپۆ ناچىت نەكەن دەست بىن بە روومانەو
خەلىفە وتى :

بەخوا .. ھىشتا دەنگى ئاوا خۆشەم نەبىستوو !
وزىرىش لەدلى خۆيدا وتى : رەنگە ، خەلىفە توورپى يەكەى رەوى بىتەو !

بەخەلىفەشى وت : ئا...ئا.. دىنگى زۆر خۆشە !..

خەلىفەش وتى :

ئارمىزومە بېچە لايان و لە نىزىكەو ئەو كەنىزەكە گۆرانىم بۇ بىلخ !

وھزىرىش كە ھەزى نەدەكرد وتى :

قوربان.. رەنگە لى يان تىك بىمىن ! ئەو مام برايمە پىرىش ھەر لە ترسانا: دىمىرىت!

خەلىفەش وتى :

كەواتە : فىلىكىم بۇ بىدۆزەروە ، بۇ چوونە ژوورەو . جۆرىك ئەوان نەم بىنن !

بەرەو دىوارى ئەو باخەى كە بە سەر رووبارى دىچلەدا دىمىروانى ، چوون .

ماسىگىرىكىان بىنى بە سەر بەلەمەكەيەو ، لە ژىر پەنجەرمەكانى كۆشكدا .. راوە ماسى

دىمكات . كاتى خۆيشى خەلىفە لە مام برايمى باخەوانى پىرسى بوو ، ئەو دىنگە دىنگەى

ئىرە چى يە؟

ئەویش وتبووى : دىنگى ماسىگىرەكانە !

خەلىفەش ھەرمانى دابوو كە نابىت لەو دىمورو بەردە راوە ماسى بىكرىت . ئەم ماسىگىرە

كە كەرىمى ناو بوو ، بىنى بووى دىمروازى رەز و باخ كراومىيە ، لە دلى خۆيدا وتبووى كۆشك

جەنجالەو كەس ئاگای لە من نى يە و لىردە راو دىكەم .

لە پىرىكا خەلىفە كە دىمىناسى ، بانگى كرد : كەرىم .

ماسىگىرەش ئاورى داپەوە .. كە بىنى ئەو خەلىفە خۆيەتى ، كەوتە پارانەو و وتى :

گەورەم ، وا مەزانە ھەرمەنەكانى تۆم شكاندووە ! بەخوا.. لە ھەژارى دا ھاتوومەتە ئەم

شوتنە .

خەلىفەش پىتى وت : ئادەى ، لە بەختى من تۆرەكەت فېرى بدە ئاومەو .

كە كەرىم ئەمەى بىست زۆرى پىخۆش بوو . جىگەى شىاوى دۆزى يەو و تۆرەى فېرى

داپە ئاومەكەو . دواى كەمىك راي كىشاپەو رىوانى چەندىن ماسى جۆراو جۆرى تىايە .

خەلىفەش زۆرى پىخۆش بوو و پىتى وت :

ئادەى كەرىم جلوبەرگەكەى خۆتەم بۇ داپكەنە .

كەرىمىش كەوايەكى بە شانەو بوو لەپىستى مەر بوو و سەدان پۆخلەواتى پىا شۆر

بىوودە . چەفتەيەكى بە سەرەو بوو ، دىيان پىنەى پىو بوو . خەلىفەش كە بەرگەكەى

بەرى داكەند جۆرىكى ئەسكەندىرىى ناياب و قوماشەكەى (بەعلەبەگى) و لە ئاورىشەم بوو .

ھەرمانى پىدا : بىرۆ... راوەماسى خۆت بىكە .

كەرىمىش دىستى ماچ كرد و رۆىشت و لەبەر خۆيەو ئەمەى وت :

لە ئاستى چاكەكانتا: سەرم شۆرما ئقوومم: لىم دىمىرئى .. لە زۆرما

ھەتا زىندووم گۆرانى بۇ تۆدەلىم : كە مەرىشەم ئىسكەكانم لە گۆرما

كە خەلىفە ، بەرگەكەى لەبەر كۆرد و كەواكەى بە سەردادا پەرسىي :
ئەرى ئەمە چى يە .. پەرە لە كىچ و ئەسپىن !!..
ماسىگىرەش وتى : گەورەم ... دواى ھەفتەيەك لەگەلى رادىيەت ..
خەلىفەش دەستى كۆردە پىكەنەن و وتى :
نەگەت بۆچى دەتوانم ھەفتەيەك ئەمە لەبەر بىكەم ؟
ماسىگىرەش وتى :

گەورەم .. گەر ويستت فېرە راوە ماسى بىيەت .. كە پىشەيدكى بە سوودە . ئەمە .. ئەم
كەواپە بە كەلگەت دىت ..! خەلىفە گورزەيەك گىاي كۆردو چووە بەردەم جەغەرى و مەزىر .
ئەویش واپازانى ماسىگىرەكەيە و وتى :
ئەو .. مەت لە چەقۇ دەسوويت ؟! بېرۇ .. لەم دەورو بەرە مەيئە ! خەلىفە بىيەنەت
دەنگوزىت !
خەلىفە دەستى كۆردە پىكەنەن و جەغەر بە سەرسوورمانەو پەرسىي :
گەورەم ئەو خۆتەت ؟!
خەلىفەش وتى :

ئەي ئىمە پىكەو نەھاتىنە ئىرە ؟! نام ناسى تەو ؟
جا .. مام برايمى سەرخۆش چۆن دەمانناسىتەو ؟! ئىرە بىيەنەو ، تا دەگەر پىمەو .
چووە بەر دەرگا و لە سەرخۆ لىي دا ... نورالدين عەلى بانگى مام برايمى كۆرد : وەرە
بزانە كىيە ؟

كە مام برايم پەرسىي : كى يە ؟
خەلىفە لە وەلامدا وتى :
مەم ، كەرىمى ماسىگىر .. ئەو زانىم ميوانت ھەيە . ھەندىك ماسىم بۇ ھىناوئەت .
كە (نورالدين عەلى) و كەنيزەكەكەى گوى يان ، لە ناوى ماسى بوو ، بانگيان كۆرد :
مامە گيان .. بۆمان بىيە !
دەرگاى بۇ كرايەو ، ھات و سلاوى لى كۆرد .
مام برايم وتى :

ئاي بەخىر بىيەت مام دزى قومارچى ! كوا .. بزانم ماسى يەكانت باشن ؟
كەنيزەكەكەيش وتى :

ماسى يەكان زۆر باشن ... خۆزگە بە بىرزاوى دەبوو .
مام برايم وتى : راست دەكەيت خاتوون .
ئەمجا رووى كۆردە خەلىفە و پەرسىي :

بۆچى بە بىرزاوى نەت ھىنا ؟ ھەستە ، بۆمان بىرژىنە !

خەلىفەش وتى : ھەر ئىستا.. دەپىرژىنىم .
 چوۋە دەرەۋە بۇ لاي جەغفەر وھاۋارى كرد : جەغفەر...!
 ئەۋىش پىرسىي : ھا.... چى بوو ، ئەي مىرى مۇسلمانان ؟
 خەلىفەش وتى : كۆرە.... ھەرمانيان پىئام ماسى يەكان بېرژىنىم !!
 جەغفەرىش وتى :
 بېئە .. يا من بۇيان بېرژىنىم .
 خەلىفەش وتى :

بە گۆرى باپىرانىم ھەر خۇم ئەۋىشيان بۇ دەكەم !
 گەرا، تا كۆختەي مام برايمى دۆزى يەۋە ... چوۋە ژوورەۋە سەپىرى كرد ، ھەمەۋو
 پىئادۋىستىيەكانى بىرژانىنى ماسىي تىئايە . ھىئايە دەرەۋە دارو چىلەكەي كۆكردەۋە و
 ماسىي بە شىشەۋە كىرە ژىركەيى گىردا . (خوي) و (زمغەران) و (زمغەران) ي پىۋە كرد .
 كە ماسى يەكان بىرژان خستىە سەر گەلا مۆز و ھەر لەباخەكە لىمۆيشى بۇ كىرنەۋەۋە بىرى
 و لەبەردەمىياندا.. داينا . كىژ و كۆرە لاۋە و مام ، برايم تا توانيان لىيان خوارد . ئەمجا كە
 دەست و دەمىيان شت .

نورالدين كەۋتە قسە و وتى :
 ئەي ماسىگر ، ئەمشەۋ كارىكى چاكت بۇ كىردىن .
 دەستى كرد بە گىرفانىداۋ لەۋ پارانەي كاتى خۆي (سەنجەر) پىي دابوو ، تاكو گەشتى
 بى بىكات (۲) دىنارى دەرھىئا و دايا خەلىفە پىي وت :
 بەخۋا گەر پىش ئەۋەي ئاۋام بەسەر بىت دەت بىنىم . نەم دەھىشت ئازارى نەبۋونى
 بىچىزىت ! بىگرە بەلگو خۋا... بەرمكەتى تى بخت .
 خەلىفەش لىي و مرگرت و پارەكەي ماچ كرد و خستىە گىرفانى ... بەلام خواستى
 خەلىفە ، پارە نەبۋو! بەلگو گۆي گرتن لە گۆرانى بوو .
 بۇيە وتى :

قسەكانت بە جىن ! بەلام خواستى من گۆيگرتن بوو لە گۆرانى ! ھەرمان بىدە بە
 كەنىزەكەمت گۆرانىمان بۇ بلىت .

نورالدين عەلى روۋى كىردە كەنىزەكە و وتى :
 لەبەر خاترى ماسىگر ھەندى گۆرانىمان بۇ بلى .
 كەنىزەكەكە عوودەكەي بەدستەۋە گرت و كۆكى داۋ وتى :
 ناسكۆلەيەك پەنجەي بۇ ژيان دەيا بە خورپەي دل گيان و ھەناۋان دەيا
 كەرپ و لالېش لە خۇشيان دىتە سەما خۇ ناگرى و دەستى بۇ چاۋان دەيا
 جۆرىك ئەۋ (عوود) ھى دەژىنى بىرو ھۆشى دانىشتۋانى دەتەنى..!

دلى غەمبار بە ئىتو چاك بوومو
دەيا گوللو پرژىنى كەم ئەم دموورە كە سىنە و دىل بە جارى كە (مال) روناك بوومو
خەلىفە زۆر خوشحال بوو ، بەو گۆرانى يە .
ھاۋارى كرد : زۆر باشە ، زۆر باشە .
نورالدين ەملى لىي پرسى : ئەم كەنىزەمەت بە دىلە ؟
خەلىفە وتى : ئەرى .. بەخوا .
تەمىش وتى :

ئەمە دىلارى بىت و پىشكەش بە تۆ .. كە پەشيمان بوونەمەى نەبىت .
ئەمجا بە ماسىگرمەى وت :

تەمىش كەنىزەمەكە ... ھەستە و لەگەل خۆت بىبە .
كەنىزەمەكە رووى تىكرد و وتى :

گەمورەم ھەر بە بىن خواخاڧىزى جىم دىلىت ؟ ئەگەر ھەر دەرۇم .. مۆلەتم بىدە
خواخاڧىزىت لى بىكەم و ھەستى خۆم دەر بىرەم .

لە تەرباي دىدەت بۆم بىرەخساپە
ھۆ گورى خاڧان خوشەوېستى يەكەت
سەرت ھەلگرت و زىلدى خۆت جىھىشت
دوورى تۆ نەبىت خەمىكەم نابىت
كە ئەمەى وت نورالدين ىش ئەمەى وت :

رۆزى نابىران كە منى سپارد :
بىرسىت بەبى من چى دىكەى ؟ وتەم
خەلىفەش زۆر بە لايەمە سەخت بوو . ئەم دووانە لەيەك بىكات .

بۆيە پرسى :

ئەم كەنىزەكە لە شىعەرەكەيدا وتى : گوايە .. تۆ بە گز سولتانهكاندا چوويتەو لەبەر
خەلىفە كە خەرىك بوو بگىرئىت و ھەلاتوويت ؟ تىكايە بەسەرھاتەكەم بۆ بگىرەم .

نورالدين وتى :

ماسىگر بەسەرھاتى سەيرو سەمەرە بە سەر من و ئەم كەنىزەكە ھاتووە ..! كە دىبوو بە
ئاۋى زىر بنووسرايەتەو .. تاكو خەلگى پىسى سوودمەند بوونايە .
خەلىفە وتى يەوہ :

دە .. بۆمان بگىرەم .. بەلگو خوا رزگارت بىكات و دەرۋازەى ژيانى بۆ والا بىيئەوہ .
ئەمجا نورالدين كەمى سەرى داخست و وتى :

ھاۋرى كە لانەم جى ھىشت ھەلاتەم
تاسەم خرۇشا ، لە بۆ ولاتەم

باوکی به سۆزم جۆرئ له دەست چوو
 دواتر زۆر کێشە ترم هاتەری
 گەنیزمکیکی بۆ کریم (ناسک)
 له یەکەم بانگدا: دەلال نرخاندى
 لەو مەزاددا نرخیان زیاد دەکرد
 کە زۆر توورە بووم بەلامارم دا
 ئەو بێ نامووسەش زوو رقی هەستا
 مشتیکى تووندم بە دوو دەست لێدا
 ئیشارەتیان دام دوور بکەومەوه
 کە هیچم نەما: ئاوايش هەزار بووم!
 خوشەوێستى خۆم کە بەخشى بە تۆ
 شەرەزادەستى کردشەوێرنگ بوو... بێدەنگ بوو.

ئە گۆرستانا ، تاسەر جێگیر بوو
 بە خەمیان تەواو رۆحم زەنجیر بوو
 زۆر بە سەلیقە و ئاغر و ژیر بوو
 کە ئەوم رۆشت ، غەمەم دەستگیر بوو
 پێرە دەلالیش وەک من زویر بوو
 راکێشانەومى کێژەم لە بیر بوو
 نەیزانى بە بان ملی یەوه شیر بوو!
 خۆینى لى دەتکا و ناو دەمى سۆنر بوو
 پۆلیس گرتنى منى تەدبیر بوو
 بۆیە گەنیزەك بە تۆوه پیر بوو
 لەگەڵیا: دڵم لای تۆ ئەسیر بوو

شەهوی ۳۸

شەهزادە وتى :
 ئەمى پاشای زەمان ... شەرەزا و لێزان ...
 کە لە شیعەرەکە بوومەوه خەلیفە پێى وت :
 نورالدین گیان بە دوور و درێژى بەسەرھاتى خۆتم بۆ بگێرەوه .
 نورالدین عەلییش لە سەرھاتاوە تا گۆتایی بەسەرھاتەکەى خۆى بۆ گێراییەوه .
 خەلیفە ئەومى بیست پێى وت :
 ئیستا دەرھەوێت بۆ کوێ بجیت ؟
 ئەویش وتى :
 سەر زەوى خوا ، فراوانە .
 خەلیفە وتى :
 نامەھەگت بۆ دەرھەوێست بۆ سولتان محمدى سلیمانى زەمىنى و ئیتر زیانت پێ ناگەيەنیت !
 (نورالدین عەلى) ش وتى :
 جا تۆ خوا لە دنیادا ئەمە بوو ماسیگرێك نامە بۆ پاشایان بنووسیت ؟ ئەمە ھەر نابیت .
 خەلیفە وتى :

خۆ... تۆ راست دەکەیت ، بەلام من ھۆیەكەت پێ دەلێم ! دەزانى چۆن... ؟ خۆم و خۆى
 لە یەك حوجرەدا پێکەوه لای یەك مەلا دەمان خویندا ئەو سوختەى بەردەستى من بوو...
 دواتر ئەو خوا لای لێکردمەوه و بوو سولتان ! خوا منیشى کردە ماسیگر . ھەر داواکایەکیشم

لى كىرەپىت بۇى جى بەجىن كىردووم . ھەزاران كارم پىن كىردووم .
 كە نورالدين ئەمەى بىست ، وتى :
 زۇر باشە ... بىنووسە ، با... بىيىنم .
 نووج و مەركەبىيان بۇ ھىئا و دوای "بسم الله" نووسى :
 ئەم نامەى لە ھاروونە رەشىدەو بۇ بەرئىز سولتان موھەمەد كورى سلیمانى زەمىنى :
 نوپتەرم ، ئە يەككىك لە ھەرىمەكانى مەملەكەتەكەم . ئەم نامەى بە ھەلگىرى كە نورالدين
 ەلى كۆرە وەزىرە دەنئەرم .
 كە گەبىشت ، دەم و دەست پۇستەكەى خۆتى بەدرى و دەست لە كار كىشانەموى خۆت
 رەگەبەنە ... ھەرمانەكەم جىبەجى بەكە و سلاو .
 نامەكەى دایە دەست (نورالدين ەلى خاقان) . ئەویش نامەكەى ماچ كرد و خستى يە
 بەجى مېزەمەكەى سەرى و ھەستاو خۆى ئامادەى گەشتەكە كرد ، ئەمە ھالى ئەم بوو .
 مام برايمىش سەپىرىكى خەلىفەى كرد و وتى :
 خوتى (۲) ماسىت بۇ ھىئاين بايى (۲۰) ھلس بوو (۲) دىنارت لە ھەقىدا وەرگرت .
 ئىستان چاوت بېرپومتە كەنیزەكەكەيش !..
 بەلامارى خەلىفەيدا . وەزىرىش كە ناردىبووى تابە دزى يەو بەرگى پاشايەتى
 بۇخەلىفە بىنن ! بەرگەكانيان ھىئا . خەلىفە كابراى خەلات كردو لەبەرى كردن .
 مام برايم لە سەر كورسى يەك دانىشتبوو . خەلىفەش سەپىرى ئەم لا و ئەولای خۆى
 دەكرد . مام برايم خەلىفەى ناسى يەو .. سەرى سوورپا و ھەپەسا!!
 بەنجەى خۆى كرۆشت و ووتى :
 ئاخۇ .. ئەمەى دەى بىنم : خەوە يان راستەقىنەىە !
 خەلىفە سەپىرىكى كردو لى پەرسى :
 ئەوە جى يە : مام برايم ... چىتە؟
 مام برايم بە ئاگا ھاتەو و خۆيدا بە زەویدا و ئەم شىعەرى وت :
 بە تاوانەو ، گىرام : بىم بوورە تۆلەش لە پىاوى وەك تۆوە دوورە
 دانى پىادەنئەم كە گوناھبارم بەلام بەخشىنى تۆيش بى سنوورە
 كە مام برايم شىعەركەى تەواو كرد ، خەلىفە ھەرمانىدا كەنیزەكەكە بەرن بۇ كۆشك .
 لەوئ خانوویەكى جىياى بۇ تەرخان كردو كارەكەر و خزمەتكارى پىدا .
 ئەمجا پىى وت :
 بزانه ، خاوەنەكەتم ناردووە بۇ بەسرە وگردوومە بە (والى) ئەوئ . خوا پار بىت ..
 لەئەك خەلاتى خۆمدا بۇى ، تۆش رەوانەى ئەو دەكەمەو .
 ئەمە لىرە ئاوا بوو . (نورالدين ەلى) كورى خاقانىش كە بەرەو بەسرە گەشتى

کړدو گهښت خوځی کړد به کوشکی (والی) داو کړدی په هاوار .. هاوار .

که (والی) گوښی لی بوو، وتی : با.. بیت !
که بریدیان ، کړنووشی بؤ برد . دواتر نامهکهځی خهلیفه دایه دهمستی ! نهویش که
نامهکهځی بیښی و تیگهښت له خهلیفه وومیه ، همستایه سمر پی .
نامهکهځی ماچ کړد و وتی :

فهرمانمکانی خواو مری میران دمبیت جیه جی بیت . ویستی فهرمانمکه جی به جی بکات
فهرمانی دا (۴) قازی و میرمکانی بانگهښت کړد . (والی) نامهکهځی خهلیفه دایه دهمستی .
لهو کاتمدا (معینی ساوی) وزیر پیدایه بوو . (والی) نامهکهځی خهلیفه دایه دهمستی .
نهویش نامهکهځی ورد ورد کړدو خستی په دهمی و هندیك جوویی و دواتر تفی
کړدموه .

والی هاواری لی هستا و وتی : نهگهښت ، چیت کړد ؟
معینیش وتی :

به سمری تو، هم کابرایه : نه خهلیفه دیومو نه وزیرمکانی . هممه فیلبازه و هم
نامهیمی به موز و نیمزای خهلیفه .. دهمستی کهوتوو ! به دلی خوځی پری کړدو و هممه
خهلیفه نهی ناردوو . تاکو پله و پایه (والی) له تو و مربرگرتتوه . هرگز هممه لی
خهلیفه نههاتوو . همگه هم نامهیه راست بوايه : وزیرك ، یان هر هر هیچ نه بیت
چهکاریکی مهمله کهتی لهتهکدا دهنارد .

والی پرسیدی :

نهی نیستا چی بکهین ؟

(معینی) وزیریش وتی :

بیده دهمستی من . لهگهل چهند چهکاریکی دهمیه مهوه شاری به غدا لهوی دهمیه
دهرباری خهلیفه . گهر راست بوو ، نهوا فهرمانیکی ترم دمداتی ! ههلهش بوو ، خوځم دهمستی
چون تولی لی دمکه مهوه .

که (والی) هممه بیست وتی :

دهی نهوه هم پیاوه و نهوه تو . دهمستی بهکار بیه .

(معینی) وزیریش .. قوئی نورالدینی گرت و بردی و بهرمو مالی خوځیان بووموه ..
خرمه تکارمکانی مالی خوځی بانگ کړد . دایان به زمویدا و هیندمیان لیدا .. تاکو له
هوش خوځی چوو . همجا پیوهندی کړدو بهرمو بهندیخانه کړدموه . که گهښته نهوی
به پیوهښی بهندیخانه کړنووشی بؤ برد .
(معینی) پیی وت :

پشيله کویر هممه بگرمو فرپی بده نیو قور و لیتهی زیندانه کهتهوه . شهو و روژ لینی به

نەۋىش وتى :

فەرمانىشتە .

دەستيان گىرت و فرى يان دايە زىندانەۋە دەرگاين لەسەر كۆم دا . كە رۆيشتن بەرئۆمبەرى بەندىخانە ، فەرمانى دا (سەكۆ) يەك كە لە ژوورمكەى نورالدين عەلى دابوو بۆى

بەك بىكەنەۋە و ئاۋرشيىنى بىكەن .

پەنۆمىدەمكەى دەست و پىيى بىكەنەۋە (٤٠) رۆژ نورالدين عەلى لەو زىندانەدا مايەۋە و چەند رۆژ جارىك (مەعەين) ى وەزىر ، يەككى دىناردە لاى بەرئۆمبەرى زىندان و پىيى دەموت ..

دەمىيىت سىزا بىدرىت . رۆژى (٤١) ەمەين سولتانى (بەسرە) دىيارى و خەلاتى لاى خەلىفەۋە بۆ ھات . سولتان دىيارىەكانى زۆر بە دل بوو .

لەۋەزىرەكانى پەرسى و ھەندىكيان وتيان :

رەنگە ئەم دىيارى يانە ، بۆ (والى) يە نوپىيەكە ھاتىيىت !

(مەعەينى ساۋى) وەزىرىش وتى :

باشىر و ابوو ، ھەر زوو بىمان كوشتاىە .

ۋالى ھەلىداىە :

ئەۋە بىرت خستەۋە ، بىرۆ بىيەنە با لە مى بىدەين .

ۋەزىرىش وتى : بەسەر چاۋان .

دىسان ۋەزىر وتى :

ئا مەبەستەم ئەۋە بوو بە شاردە بىگىپن و بانگەۋازى بۆ بىكەن . ھەر كەس دىيەۋىت لە

(سىدارە) دانى (نورالدين عەلى خاقانى) بىيىنىت ، با بىت بۆ بەردەم كۆشكى (والى) . ئىتر

خەلگى دىن و رق و قىنەى مەنىش دەرپوئەۋە .

خەلىفەش وتى : چى دەكەيت بىكە .

مەعەينى ساۋى ۋەزىر ، بە دلخۆشەۋە چوۋە دەرۋ فەرمانەكەى بە (والى) شار راگەيانە

ۋە فەرمانىدا نورالدين بە شاردە بگىپن . كە ھاۋلاتيان ئەۋ دىنگ و باسەيان بىست . زۆر

دىگران بوون . ھەر زوو خەلگىكى فرە چوۋنە بەر كۆشك تا جىيان بەر بىكەۋى !

ھەنپكىش چوۋنە بەر ئەۋ زىندانەى كە نورالدينى لى بەند بوو . ۋەزىرىش (١٠) كۆيلەى

چەكدارى بىردو چوۋ بۆ زىندانەكە .

بەرئۆمبەرى زىندان پەرسىي :

فەرمانيان بە چى يە ؟

نەۋىش وتى : بىرۆ ئەۋ نەگبەتەم بۆ بىنە .

بەرئۆمبەرىش وتى :

ھالى زۆر خراپە .. ھىندەى لىدراۋە .

نەمجا جووۋە لاي (نورالدين عەلى) گويى لاي بوو .. ئەم شىعرانەى دىموت :
 ئەخۇشىم رىست و دىرمان دىست نايە
 لەجىتى دۆست دوژمن بۆم بۆتە سايە
 كەمىك بۆۋى ھالى من گىيا بايە
 بۆم باشە و دىستىم لە ژىن بەردايە
 دىرپاي زانىست و بەخشىنە : خوايە
 بەلا و ماندوئىتىم لە سەر شان لايە
 بەرپىۋىتىم زىندان ، دىستىم بەرگى كۆنەى چىكىنى لەبەر كىردو بىردى يە لاي وىزىر
 نورالدين عەلى سىمىرى كىرد ، ئەوۋە دوژمنەكەيەتى ، كە لە كۆشتىنى دىگەرپىت .
 ئەبەر ئەوۋە بە دەم گىيانەوۋە پىتى وت :
 لە شەقى زىمانە ناتىرسى ؟ ئەم شىعرىت نەبىستوۋە ؟
 نىيا بۆ كىسرا و ئازا يان نەما سامان و مولكيان لە دوا بە جىما
 نەمجا وتى :
 ئەوۋە بىزانە ... ئەى وىزىر : خوا چىيى ھىنايە رى : ھەر ئەوۋىيە !
 وىزىرىش وتى :
 ئەى عەلى دىتەوئىت بەم قىسانە بىم تىرسىتى ؟ ئەمپۇ با ھاۋلاتيانى ھەموو (بەسرە)
 تىگەرمان بىن بۆت من ھەر لە ملىت دىدەم ! رۆژ چۆن بىتە پىش وادىكەم . ئىلىدى سىمىرى ئەم
 لاۋلاى خۇشىم ناكەم .
 گويى بە ئامۇزگارى تۆ نادەم و لەم شىعرە دىروانم :
 رۆژگارچىم پى كات ئەوۋەم لە سەرە ئاسوودەم چۈنكە قەزا و قەدىرە
 ئەم وتەيش چەند جوانە :
 كە دوژمنىت خىست كۆشتىت مەردانە رۆژىكىش بىزىت ، رۆخت خەندانە
 وىزىر ھەرمانىدا .. سوارى ھىستىرىكى بىكەن .
 بىياۋى وىزىر كە دىلتەنگى (نورالدين عەلى) ش بوون ، وتيان :
 رىمان بىدە .. با ئىمە بەرد بارانى بىكەين .
 (نورالدين) پىش وتى : كارى وا مەكەن ... ئەى ئەمەتان نەبىستوۋە ؟
 تەمىمىم تەكو كاتى خۇى مابى
 شىزى جەنگەلىش ھەلمەت بەيىتى
 جاپان لە شاردە بۆى دا كە : ئەمە كەمىتىن سزايە . بۆ ئەو كەسانەى ساختە لە پاشاى
 خۇيان دىكەن . ئىلىدى كۆلەنەكانى (بەسرە) يان گىپراۋ جاپان بۆ دىدا . تا گەياندىانەوۋە ،
 بەر پەنجەردى كۆشك و شوئىنى لە (سىندارە) دانى .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

جەلادى شمشىر بەدەست ، چوۋە بەردەمى و ەتى :
من ھەرماتىھى مەملىكەتەم . ھەرماتەم جىيەجى دىمكەم .. داۋاي جى دىمكەيت .. تاكو
بوت جىا ە جىا بىكەم .

چونکه پەيمانىت پەندام كە بەرئەزمە دەمنىرەتمەو بۇ لاى عەلى خاھانى . ئىستىلاش ئەمەد (۲۰)
رۆزى رەبەقە خەو ئەجەمەتە جاوانم و ھەر جاومەنم !!
كە خەلىفە ئەمەلى بېست ھەرمانىدا ، ئەبوجەعەفرى بەرمەكەم بۇ بېنن .
كە ھات پەنى وت :

جەعەفر (۲۰) رۆزە ھەوالى (عەلى خاھانى) م ئەبىستوو ، رەنگە (والى) كۆشتەتتە
بەلام بە گۆزى باو و باپىرانم .. ئەو كۆرە شتىكى لى ھاتبەت . ئەوا ئەو كەسانەى دەستيان
تەندا بوو لە ناويان دەبەم . بۆيە ھەر ئىستا بە پى بکەو ، بەرمەو (بەسرە) بۇ لاى (والى)
محمد سولیمانى زمینی) ھەوالى (عەلى خاھانى) م بۇ بېنەو . زۆریشە پى بچەت و دوا
بکەوت لە ملت دەدەم . باسى (نورالدين عەلى) و ئەو نامەيەى بۆم نووسى و خۆیشە
ئاگادار بوویت ، بۆى دەكەیت . گەر زانیت ، (والى) كارى بەنامەكەى (نورالدين عەلى)
نەگردوو . خۆى و مەعینی كۆپى ساوى بە ھەر شۆمەكە خۆت پەت باش بوو بۆم بېنە .
جەعەفریش وتى : بە جاوان .

ئىدى (ئەبو جەعەفر) و پاومرانی لە جەنگاومرەن كە بەرمەو (بەسرە) بوونەو
خەلگەكەش .. دەستيان كەردە ھەوالى بردن بۇ (والى محمدى سولیمانى زمینی) ی ، كە (ئەبو
جەعەفر) و چەكدارانى بەرمەو (بەسرە) دین . كە گەشتن ، ئەو قەرمەبەلى و ژاوە ژاومیان
بېنى ..

جەعەفر پرسیی : ئەمە چى یە ؟

پەیان وت :

كە بە نیازن (نورالدين عەلى) لە سەدارە بدمن .

ئەویش ھەرمەنەكەى خەلىفەى بىر كەوتەو .. كە وتبووى ، ھەر كەسەكە بېتە ھۆى
تيا چوونى (نورالدين عەلى) لە مىلى دەدەم . پەلەى كەرد بۇ گەشتن بە محمد سولیمانى
زەینى (والى) و ھەرمەنەكەى خەلىفەى پى راگەیاندا : كە ھەر كەسەى نورالدين عەلى
بكوژیت ، لە سەدارەى دەدات .
ئەمجا ھەرمەنەىدا :

(والى) و وزیرمەكەى كە (مەعینی كۆپى ساوى) بوو... قوئەستە کران و گیران .
ھەرمەنەى دا :

كە (نورالدين عەلى خاھان) ی ئازاد بکەن . ديسان ھەرمەنى خەلىفەى بەو خەلگە
راگەیاندا ، كە ئىدى (نورالدين عەلى) لە جیى والى (موحەمەد سولیمان زەینى) یە . (۲)
رۆژ بە میوانى مانەو . (والى) كۆن لە ئەبو جەعەفر پاراپەو كە بېباتە بەردەم خەلىفە
.. ئەبو جەعەفر پى راگەیاندا كە بەرمە بەیانى رۆزى چوارەم لەگەل مەعینییدا بەرمە
بەغدا دەبنەو . (نورالدين عەلى خاھان) یش لە تەکیاندا سوار بوو رۆشتن تا گەشتە (

دارالسلام) و جوونه لای خەلیفە و بەسەرھاتەکیان بۆ گێڕایەووە . کە چۆن لە نان و ساتدا
 بوو ، هەلی بولسن و لە سێداردی بدمن !!
 خەلیفە شمشیرمکە ی خۆی دایە دەست نورالدین عەلی و فەرمانی دایە :
 ئەم شمشیرە بگرمو لە ملی دوژمنەکانت بدم .
 ئەویش جوووە بەردەم مەعینی ساوی و مزیر .
 بەلام مەعینی و مزیری پێشوو پارایەووە وتی :
 من کردم .. تۆ مەیکە !
 (نورالدین عەلی) شمشیرمکە ی لەو لایەووە داننا .
 سەیریکی خەلیفە ی کرد و وتی :
 ئەم مری موسلمانان ... لە راستیدا منی خەڵەتاند .
 ئەمجا ئەم شیعرە ی وت :
 وا فریوی دام بۆ من شەرم بێت پیاوی چاک دەبێت دژی نەرم بێت
 ئیدی خەلیفە وتی : تۆ .. لێی دوور بکەووە ..!
 فەرمانیشی دایە مەسرور و ئەویش لە ملیدا .
 دوای بە (نورالدین عەلی خاقان) ی وت : داوا بکە .
 ئەویش وتی :
 گەورەم پێویستم بە سامان و مائی (بەسەر) نییە ! هەز دەکەم لێرە لە پەزیرایی
 بەرێزتانایم .
 بۆیە .. خەلیفەش فەرمانیدا ، هەر لە بەغدا دا کۆشکیکی بدمنی ..! ناردیە شوینی
 گەنیزمەکیدا و خەلاتی هەردووکیانی کرد .
 نورالدین عەلی خاقانی کردە هەمانشین خۆی .. بۆیە تاكو خوا بردنیەووە بۆخۆی بە
 بختیاری ژانیان برده سەر .
 بەلام خۆ ئەم بەسەرھاتە ... لە بەسەرھاتی (بازرگان و منداڵەکانی) خوشتر نییە ...!
 شەریار شا پرسی : ئەو ئەو بەسەرھاتە چۆن بوو ؟
 شەڕە ئادەستی کرد و دەرنگ بوو .. بێدەرنگ بوو .

شەھەر ۳۹
(غانم) و (فتنه) ی کور و کچی

بەسەرھاتی ئەیبوی بازارگان و خاومنی بربار.....
شەھرمزاد وتی :
ئەبە پاشای بەختیار لە سەدەمکانی رابردوو، بازارگانێکی دموئەمەند ھەبوو، ھێندە
بێستوووە زەمانی زوو، لە مانگی (۱۴) دەرچوو. ناوی (غانمی کورێ ئەیبوب) بوو. خوشکیکی بوو
شۆخ جوان بوو... لە مانگی (۱۴) دەرچوو. ناوی (غانمی کورێ ئەیبوب) بوو. خوشکیکی بوو
ناوی فتنە بوو. خوشکەکەشی لە جوانیدا کەم وێنە بوو. باوکیان مرد و سامانیکی زۆری بۆ
بەجێ ھێشتن. (۱۰۰) بار ھەر ئاوریشم و شووشە بۆنی مسک بوو. کە کاتی خۆی ئامادی
ناردنە بەغدا کرابوون...! کە باوکیان مرد. ناردنە دەرچوو دواخرا. کورچەکە ی کاروانی ئەم
بارانە بەرە و بەغدا برد. سەردەم سەردەمی خەلیفە ھارونە رشید بوو. خواحافیزی
لە کەس و کار و خەزان کرد و پشت بە خوا کاروانی خستە پێ و بە بێوەی گەشتە بەغدا
چەند بازارگانێکی لەگەڵدا بوو. خانووێکیان گرت و راخەریان بۆ برد و پەردە ی جوانیان
پیا شۆڕ کردووە. بار و بارخانەکە ی لەوێ خست. چەند رۆژ تێیدا ھەوانەووە. بازارگانان و
ناسراوانی بەغدا ی سەردانیان کردن. ئەویش بوخچەییەکی پرکرد لە جۆرمەکانی
کوئالەکە ی و (۱۰) جۆر قوماش بوو. پێشانی دان، ئەوانیش بردیانە لای گەورە بازارگان
گۆزەرمەکان. کەوتنە کوئال لێ کرین. غانم ھەر دیناریکی سەرمایە ی دوو دیناری ھازانچ
کردبوو و زۆری پێ خۆش بوو.

بەو شێوەیە درێژمەیدا بە فرۆشتن و سائیکی پێچوو. لە یەکەم رۆژی سالی دوومەدا،
غانم بەرمو قەیسەریمەکە چوو. سەیری کرد داخراوہ...! کە پرسایاری کرد وتیان یەکیک لە
دوکاندارە بازارگانەکان مردووہ و ئەوانی دی چوونەتە گۆرستان بۆ ناستنی. تۆیش بڕۆ بۆ
گۆرستان و ئەو خێرە دەستگیری خۆت بکە..

ئیدی (غانم) ی شۆینیان کەوت، رۆشتن تاکو لە شاری بەغدا دەرچوون، کە
گەشتنە ئەوێ کەس و کاری مردووێکە دەرچوون ھەڵدا و مۆمیان داگیرساند. مردووێکیان
ناشت و مەلاکان دەستیان کردە قورئان خویندن. خەڵکەکە لە ژێر دەرچوونەدا دانیشتن و
ئەویش کەسیکی زۆر شەرم بوو.

بۆیە لەدلی خۆیدا وتی :

ناتوانم بەمچۆرە جێ یان بێلم. کە بلایمیان لێکرد ئەوکاتە منیش دەرچوم.
تاکو لێوارە قورئان خویندرا، ئێوارەش خواردن و شیرینیان بۆ ھێنان. کە نان خواردن
گۆتەبوو... دەستیان شت و دانیشتنەوہ.
غانم کەوتە بێر کردنەوہ :
دەمناسن کە دموئەمەند و پارەدارم. لە نزان دەرچوم! خەمی ئەوومە کە جیم ھەبە و

این به ، اینم بدزن ا همستا و نیزنی لئ و مرگرتن که گوايه دمچيته سهر ئاو. خوی دزیه موه
 و زلف بهرمو به مغدای گرتیمبر.
 نوشمو گیشته دهر وازی شار . به لأم دهر واز مکان خپ داخرا بوون و تمنیا گونی له سه گومر
 مژده .. له دلی خویدا وتی :

لا حول ولا قوة الا بالله... له ترسی سامان و پاره کانی تم عزیزه که بشم جی هیشتم...
له دلی خویدا وتی :

[illegible]

نیزه و این را گفتا
 نامبر منموی شوینه که دارستان بوو، خهوی ئی نه کهوت . ههستایه سهر پی و دمرگایه کی
 نریموه . رووناگی بیی که دوور بوو له دمر وازهی شارموه . سهیری کرد رووناکی یه که
 بمر وای تم دیت ! زور ترسا و دمرگای پیومدا و به دارخورماکه دا هه لژنا و سهر کهوت .
 رووناکی یه که که گه یشته بن دارخورماکه . غانم به وردی سهرنجیدا ، سی کۆیلای
 ببی . دوشیان سندووقتیکیان به سهرشانهوه بوو ، شهوی تریان تهو ریکی به دستمومیه و
 فانیگ به دستمومی تری یهومیه . که له گله هه لژراومکه وه نزیگ بوونهوه .
 یهکک لهوانهی که سندووقه کهی هه لگرتبوو پرسیی :

سواب : نفود چیتہ؟

کریلہ کی دی وتی : گافوور چی یہ ؟

شہریش و تی :

نیوارہ کہ لیٹر جووین ، دمرگاگہ مان بہ کراوہی جی نہ ہیشت ؟

شویش وتی : راست دهگهیت .

ئەمما ئەھمىيەتتىكى : ئەھمىيەت داخىرائىۋە !!

سینہ میان کہ تہور مکہ ی پی بوو وتی :

ئەي بىر ئەمەلىيەت ، نازارەت كە خاۋەن رانە مەزكەن لىرە ئىۋارەيان لى بىر سەھى لى
ئىسى ئىۋەى رەش پىستەنى ۋەكو ئىمە . نەيان دۆزەنەۋە ۋە بىيان بەن بىيان خۇن . لىرە
دەمىنەۋە ۋە دەرگەكە دادەخەن؟

شهر دووگیان وتیان :

راست دىگىت ... كەسمان لە تۆبى عەقل تر نىن .

نہویش وتی :

جا. ئىۋە بىرۋا ئاگەن تا .. نەچىنە ناۋ چالە خۆلەكەۋە ، كەسىك نەدۇزىنەۋە .

بەللام من دەلەتیم : کە رووناکی چراکەى دەستی منى دیوه ، رای کردووومو بە سەردار
خورماکەومیه!

غانم کە لەسەر دارخورماکە بوو، لە دای خۆیدا وتی :
خوایشت و پەنات نەبێت کۆیلە.. بۆ ئەو زیرەکی یەت ! لاحول و لا قوۃ الا بالله العلی
العظیم . ئاخر ئیستا .. چۆن من لە دەست ئەمانە رزگار بێم !!؟
دوانەکەى کە سندوووقەکەیان پێ بوو . بە تەور بە دەستەکەیان وت :
دەى .. (بخیت) سەر بکەوه . دەرگاکیان بۆ بکەرموه . ئەم سندوووقە قورسە پەشتی
شکاندین .
دواتر لەوانەى لێرمەدان دانەپەکت بۆ دەرگەیان . برژاندن و سوور کردنەوى لەسەر خۆمان .
تەنانت ناهێلین رۆنەکەشی بێکێتە سەر زەوى !
ئەمجا وتی :

سەیر.. سەیر چەند کالقام ؟! با سندوووقەکە بە سەر دیوارکەدا فێر بدمینە ئەو دیو
ئەوانیش وتیان : سندوووقەکە دەرکێت !
ئەویش وتی :

خۆیشم خەمى ئەومە ! ئەى ئەگەر لە ژوورمۆ چەند دزیکى تیا بوو و شەمە
دزراوەکەیان بەش بەش کرد بە سەر خۆیاندا ؟ چونکە دزان فێرن . دزیەکانیان دیننە ئەم
جۆرە شوێنانە و بە سەر خۆیاندا ئەو پیاو کۆژانە دابەشی دەکەن ...!
ئەوانیش وتیان : کالقام ، ئەوانە ناوێرن بێنە ئێرە .
ئەمجا بە دیوارە کەدا هەلژنا و لەو دیومۆه دەرگای کردمۆه و سندوووقەیان بردە
ژوورمۆ..

پەکیکیان وتی :

ئیستا دواى نیوه شەو .. چالمان بۆ هەتاکەندری تا ئەم سندوووقەى تێدا بشارینەوه .
(٢) سەعاتێک دەرچووینەوه . هەر یەکەمان هەر لە نووکەوه هۆی دەم و چاو سووتاندنی
خۆی بگێریتەوه ، تاكو رۆژ دەرکەینەوه .

یەکەمیان کە تەور و هانۆسەکەى پێ بوو وتی :
من بەسەرھاتى خۆمتان بۆ دەرگەپەوه .

ئەوانیش وتیان : فەرموو .

شەھەرە ئاوەستى کرد و دەرگەى بوو . بێنەنگ بوو .

شەھەر ۋە بەرگەلەر شا شەھەرلەر دانىشت و دەستى بە گىرەنمەۋە كىرد .
 كۆپلەك ھەتتە بە دەست . دەستى بە گىرەنمەۋە بەسەرھاتەكەي خۇي كىرد و تىسى .
 تەستىم ھەر ۋا (۵) سائەتكە دەپوۋ ، كە كۆپلەك ھەرۋشان ھىنناميان و ھەرۋشتەمىيان بە پىياۋىكى
 بۇرچۇمىش . تەم دەپوۋ كەچىكى (۲) سائەتى ھەپوۋ . پىكەمە لە مەلەكەدا پارەمان دىگەرد و لە
 كەپلەدا ھەتتە دەپەرىم و گۆرەنىم بۇ دىگەرد و داك و ياۋەكەكەي كەچە تىر و پىر پىتەن پىر
 دىگەرد . تەستىمىن مەن دەپوۋ (۱۲) سائەت و كەچەش (۱۰) سائەت دەپوۋ . تەستىمىن لە پەكەر
 تەستىمىن و چاۋدەرىيان تەستىمىن .
 دۆلەتلىك دەپوۋم لە زوۋرەكەيە و ھەر خۇيەتى و دەپوۋ چۆلە . مەنىش سەرنەج تەستىم
 زۆر چوۋن و سەرنەج كەش دىۋىنىت و ھەر دەلىتى تازە بە تازە لە گەرمەۋە مەل ھەتتە
 دەپوۋ . بۇنى لە خۇي دەپوۋ و دىتوت مانگى چاۋدەرىيان ۱ دەستەم كىردە يارى كىردە لەگەلەيدى
 تەستىمىن تەستىمىن ۱ تەستىمىن و كەوتە يارى كىردە .
 بە دەپوۋ يارى كىردەمە ، مەنى خەستە سەرنەج پىشت و لە سەرمە دانىشت . تەستىمىن ھىنەلى
 چۆلەم ۋا تەستىمىن چۆلە و تەستىمىن دەپوۋ بىت . روۋى دا .
 دەپوۋ ھىزە ھەتتە دايىكى كەچە ھەت و كە تەستىمىن بە دەپوۋ بىت . دەستى بە لە خۇيەن
 كىردە لە تەستىمىن دەپوۋ ھەتتە . مەنىش زۆر بە پەلە رام كىردە بۇ دەپوۋم .
 بۇنى چەندە رۇۋىكە دايەكەكەي زىرەكەنە ، كارساتەكەي لە مەردەكەي شارەدە . ھەرۋ
 تەستىمىن بەسەر تەم روۋدەمە رابوۋرد و دايىكى كەچە كەرتىكى كىرد . كەچەيان لە كۆرە
 سەرتەلىك مەزە پىر كە ناۋە ناۋە دەھاتە كۆشك و سەرى مەردەكەي و مەنى دىتەش . شەھەر
 بۇرچۇنى كەچە كۆتەرتىكىيان سەرنەجى و وايان پىشان دا كە خۇيەنەكەي روۋ سوۋرىيى بۇرچۇنى بە .
 مەنىشكە مەنىش پىشتەگۈي خەست و تەستىمىن كىردەمە . لە ناۋە مەنىشيان گەرت و
 خەستەنىيەندەم بەمە كارمىيان سەرنەج مەنىشيان دا . تەستىمىن مەنىشيان خەرام و چەندە بە چەندە
 تەستىمىن مەنىشيان ۋە ھەمەۋىيەنم بە پىر كىردە و مەردە .
 مەنىشيان تەمە و گەنجىنە دىتەت دەستى گەرت بەسەر مەلىك و سامانەكەدا و مەنىش
 بەر ۋا دەپوۋم كەوتەم و تەزاد دەپوۋم . بەلەم ھەر زوۋ لە پىياۋىيان خەست دەپوۋم . دواتر رەم
 كەوتە تە تە .

چەرتەككى "تەستىمىن" ى كۆپلە
 شەھەرلەر ۋە :

كۆپلەك دەپوۋم دەستى بە گىرەنمەۋەمەردە و تەستىمىن :
 بىرەكەم ، تەمە بىزانن تەمەسەكە تەمەسەم (۸) سائەت دەپوۋ ، سائى دىۋىيەكەم بۇ دىگەرد .
 تەستىمىن تەمەن بە يەكەندا دەمە .! تەمەنەكەي كە مەنىشيان ھىنە بۇ تەمەنەكەي كە مەنىشيان ، كەوتەنە

دله پراوگى و يهككيان دهستى له دهست دهلالهكه كردمهوه و پتي وت :

بانگ بكه .. ئهم كۆيله خهوش داره : دمهروشين .

كپيارانيش پرسىيان : خهوشهكهى چى يه؟

دهلالهيش پتي وتن : ساليى (۱) درو دمكات ..

يهكك له بارزگانان چوو پيشهوه و پرسىي :

بهو خهوشهوه بايى چهنده؟

ئهوئيش وتى : (۶۰۰) درهم .

بازرگانيش وتى : ئهوه نرخى كۆيلهكه و ئهوه (۲۰) درهمميش بۆ دهلالهكه .

دهلالهيش منى گهيانده مالى بازرگانهكه . دهلالههه خوى و مرگرت و لييدا و رويشت .

ئيدى خاونهكهه پوشتى كردمهوه ، ئهوه ساليههش تا كۆتايى ساليهكه منيش پهزرايم

كردن .. سالى نوئ هاتهوهو ساليهكه سالى پيت و بهرهكهه كشتوكال بوو . بهجۆرك

خهكهكه خيتر و مهولوويان دمكرد .

خاونهكهه له باخهكهى كهنار شاريدا ئاههنگى (مهولوود) ي گيپرا . ميوانهكانى برده

باخهكه و ههموو پيداويستيهكى نان خواردن ئاماده كرا . ئهوروژه .. تاكو درهنگاني مانهوه

! لهبر ئهوهى خاونهكهه شتيكى دمويست كه له مالهوه بيري چوو بوو .

بانگى كردم و وتى :

برو .. سوار ببه بهرمو مال و ئهوه شتهم له ژنهكهه و مريگره و خيتر بگهپهوه .

منيش خيتر .. سوار بووم ، بهرمو شار . كه گهيشته بهر دمرگا .. دابهزيم و خومدا به

زمويدا و هاوارم كردو خهلكى گهپهك لييم كۆ بوونهوه .

ژنى خاونهكهه و كچهكانى هاتنه دمهروهو كه پرسىيان ...

منيش وتم :

چۆن ناگريم .. خاونهكهه و هاوپكاني له بن ديوارىكى بلندا دانىشتبوون . ديواركه

به سهرپاندارما ..!! ئيدى منيش به پهله هاتهوه .. تاكو ههوالهكهتان پي رابگهيهنم .

ژن و كچهكانى ئهمههه بيهست . كهوتنه هاوار و قيژه و له خۆدان و يهخه دادپين .

ژنه دراوسيكان لييان كۆ بوونهوه . ژنى ئاغام كهوته خۆ به ديوارا كيژان و شووشه

پهتجهره شكندن و شتى ناومال فرپيدان .

ئهمجا بانگى كردم و وتى :

دهى ئهوه دۆلاب و سنووهانهم لهگهه بشكينه .. ئهم قاپ و قاجاخانهههش .

ئيدى پيكهوه شتهكانى سهر رهههكانمان داگرت و چيمان دهست كهوت شكندمان .

ناو به ناويش هاوارم كرد :

ئاخ ... بۆ ئاغام !

ئاسى ئاغام بە سەرى رووت و پىنى پەتى و خۇي و كچەكانى .. شويىنم كەوتن ، كە بيان
بەم بۇ لاي سىوارە رووخاومكى كە ئاغامى لە ژىردا مردووه .. تاكو بىخەينە ناو
پىشيان كەوتىم و نەم قىزاند : ھاوار بۇ ئاغام .

نەمقەش بە بوامەوه و بە سەرى رووت و پىنى پەتى دىيان قىزاند :
سۆف .. سۆف بۇ ئەمۇ پىساوه !!...

چى لە كەمەككا بوو، لە ژن و پىاو و پىرمەيرد و پىرمژن و مىدالان شويىنم كەوتىبوون و
دىيان قىزاند و لە خۇيان دىدا .. منىش بە ناومراستى شاردان .. تىم پەرانىن .

مەر خەلەك بوو، دىيان پەرسى :
نەمەنىش چىم بۇ گىرپابوونەمۇ . ئەومىيان بۇ خەلەككە دىگىرپايەوه .. !
خەلەككەش دىيان وت : لاجول ولاقوہ الا بالله ...

خەلەككەش دىيان وت : لاجول ولاقوہ الا بالله ...

خەلەككەش دىيان وت : لاجول ولاقوہ الا بالله ...
دىيارە نەمە پىاوتكى ناسراو و بە ناوبانگ بووه . بۆيە وا چاكە بچىن (والى) تى

بەمەنىن .
والى يان تىگمىياند و ئەويش فەرمانىدا گۆر ھەلەكەنيان ھىناو چەند دەست و پىئوم ،
شويىن (والى) كەوتن و بە دواى ئاپوورەى خەلەككەوه بوون . پىشيان كەوتىبووم و خۆلم
بەسەر خۆمدا دىمەرد . بە لە خۆدان و قىزە و ھاوار گەيشتنە بەر باخەكە . كە ئاغام
نەمەى پىنى رەنگى زەرد بوو !
منىش دەستەم پىكرد :

ئاخ .. بۇ ئاغام ئىتر كى بەزمى پىما بىتەوه .. ؟ خۆزگە من لەجىي ئەو بوومايە !
كە ئاغام بەم شىوہىە منى پىنى پەرسى : (بخيت) .. ئەوہ چى روويداوه !
منىش وت :

كە مىت ناردەوه بۇ مالىەوه ، دىروانە دىوارى ژوورىك رماوہ بە سەر خاتوون و
كچەكانىدا .. !!

پەرسى : خاتوون ، رزگارى نەبووه ؟

منىش وت :

نەخىر .. گەمورەم ، خاتوون يەكەم كەس بووه تىاچووه و ئەمجا كچەكانت !!

ئەمجا پەرسى :

كچە بچكۆلەكەشم ؟

منىش وت : بەئى ... ئەويش .

ئەمجا پەرسى يەوہ : ئاخۆ .. ھىستەرمكەى ژىر خۆم .. ھىچى بە سەر نەھاتووه ؟

وتم : كه ديوارى هۆلەكه كەوتوو . ديوارەكانى تريشى خستوو . لەبەر ئامود ، هېچ شتێكى مالهەكه . دەرئەچوو !! تەنانەت مەرە دابەستە و ھاز و مريشكەكانىش .. سەگ و پشیلە كەوتۆتە خواردنى لاشەكانيان .

ئەمجا پرسىي : ئىي ... !!

منيش وتم :

نەخىر .. كەس رزگارى نەبوو . خانوو كەش تەبى !! مەر و ھاز و مريشكەش سەگ و پشیلە خواردنى .

كه ئاغام ئەمەى بىست . دنيا لە بەرجاوى تاريك بوو . خۆى بە پێو بە رانەگرا . يەخى خۆى دانەرى ... ھيئەدە گريا .. ريش تەر بوو . بەخۆينا كيشا و خوێن بە روومەتەكتىن دىھاتە خواروو .

ھاواری كرد :

ئای ھاوار بۆ ژن و منداڵەكانم ! كەس وەكو منى بەسەر نەھاتوو . !!

ميوانە بازەرگەنەكانىش بە دەم گریانەو ، يەخەى خۆيان دانەرى . ئاغام بەدەم لە خۆ دانەو ، لە باخەكە ھاتە دەرەو . سەبرى كرد لە دوورەو تەپ و تۆز ھەستاكە و ریش سەرنجى دا .. بۆى دەرگەوت كە (والى) شار و پاوئەنەتەى .. خەلىكى زۆريشان بە دواوئە .. ھاوار و ھيژمیانە و دەرگەين ! كە گەيشتن .. ئاغام و ژن و كچەكانى لووتيان بە يەكنا تەقى .. !! ھەر ئاغام ئەوانى بىنى رەنگى كرايەو و دەستى كردە پيەكەين .

ئەمجا لێى پرسىن : چىتان بەسەرھات .. لە مالهەو ؟

ژن و كچەكانىش بە ئاغاميان وت :

لە خوا بە زیاد بێت ، كە ھىچت بە سەر نەھاتوو .

ئەمجا بە دەم گریانەو ئاغاميان لە ئامیز گرت .

ئاغا ژن وتى : سوپاس بۆ خوا سەلامەتن .

پرسىي : چۆن .. ئاوا بە پێوئەى خۆت و ميوانەكانت رزگارتان بوو ؟

ئاغاشم پرسىي :

ئەى ئێو چۆن لە خانوو تەپيەكەدا رزگارتان بوو ؟

ئاغازن و كچان و تيان :

كو .. ئێمە ھىچمان بە سەر نەھاتوو !! خانووئەش لە جێى خۆيەتى ..

كه (بخت) ئى كۆيلە بەسەرى رووتى و پێى پەتى ھاتەو ..

ھاواری دەرگەين :

ئەى ھاوار بۆ ئاغام !

كه ئێمان پرسى وتى :

دىۋاننى باخىمىكە .. رما بە سەر ئاغا و مىۋانەكانىدا ! ھەر ھەموۋىيان مردن ..!!
 ئەمما ئاغلىم بە ۋانى وت :
 جا خۇ .. ھەر بىخىت خۇيشى بە ھەلە داۋان و بە سەرى روۋتى و پىنى پەتى كەلەي
 نىۋمىگەر ھەۋە .
 ئاغلىمە بۇ لاي منىش ۋېتى وى وتم :
 خاتون و كچىگانىت بوون بە ژىر خانوۋمكەۋە .. ئەي داخ بۇ خاتوونم .. بۇ كچانى !
 ھەموۋىيان مردن !
 ئاپرى دىمەۋە منى بىشى كە چەقتەكەي سەرم دېراۋە خوللۇي يە بە سەرمەۋە .
 قىزلىدى ، ۋەرد .. كۆرە .
 كە جوۋمە بىردەمى ۋتى :
 ئەي كۆيلىشى شووم .. نەفرەتت لى بېت .. ئەمە جى بوو دروستت كرد؟ ھەر ئىستا ..
 بىنىت دىكىم . گوشتت لە ئىسك دىمەۋە .
 منىش بېم وت :

ناتۋانىت كارى وام لەگەل بىكەيت .. چونكە تۆ بەم خەۋش و ناتەۋاۋى يەۋە منت
 كرىۋە ..!! شايىتم ھەيە ، خۇيشت دىزانىت ، كە من سالى يەك درۆ دىمەم و ئەمەش نىۋە
 درۆيەك بوو . تا سالەكە كۆتا دىبىت .. نىۋە درۆيەكى ترم ماۋە بىكەم ..!! ئەمما دىبىتە
 درۆيەك !!

ئەۋىش شىراندى بە سەرما :
 سەگى .. سەگباب ، ئەمە ھەموۋى نىۋە درۆيەك بوو!؟ خۇ من درۆى وا گەۋرەم ھەرگىز
 نىبىست بوو !! بېرۆ لە رېى خوادا .. ئازاد بە !!
 منىش وتم :

تۆ منت ئازاد كرد .. بەلام من بوۋمايە لە جېى تۆ ئازاد نەدەكردى تا نىۋە درۆكەي
 ترم نە كىرايە دواتر .. بت بىردىمايە مەزادخانەي كۆيلىەيان و بت فرۇشتمايەۋە .. ئەزانى بۇ؟
 چونكە ھېچ كارىكى تر نازانم تاكو خۇمى پى بىزىنم !! بەلام بەم كۆيلىەتى يە خەلك بە
 خىۋم دىمكات . ئەمەش شەرىع رىگاي پىداۋە .. لە بەشى ئازاد كىردىندا ھاتوۋە !
 كە ئىمە ئەم گىفتوگۆيەمان دىمكرد ، خەلكەكەۋە دىرو دراۋسىكانمان ھاتن بۇ سەرمەخۇشى .
 (ۋالى) و دىست و پىۋەتدەكانىشى ھاتن . ئاغام بە خىرى ھىنان و ئەم نىۋە درۆيەى منى
 بۇ گىرپانەۋە !

كە ئەمەيان بىست زۆريان پى گەۋرە بوو و سەريان سوورما!! دىستيان كىردە جىۋدان
 پىم ! داۋايان كرد كە ئاغام بىمكوژىت .
 منىش بە پىكەننەۋە وتم :

چۇن ئاغام دەمكوزىت؟ كاتى خۇي بىم خەوشمۇە مىنى كېيىۋە .. !
كە ئاغام گەراپمۇە مال . سەيرى كىرد مال وئىران بوۋە . ئىتيان گەيانىد خۇم و ئىنەكى ھەمىو
شەكەنى ئاۋ مالىمان شكاندوۋە .

ئىنەكى وتى ، ھەمىو ئىم (بىخىت) ە شكاندوۋىنى و مالى كاول كىردوۋە !
ئاغام ھىندى دى توۋرە بوۋ و دەستى بە دەستىدا كىشا وتى :
لە ئىلەن .. كۆيەلى وام لەمىو .. ! دەشتىت ، ئەمە نىوۋە ئىرۇ بوۋ . جا .. ئەگەر ئىرۇ
تەۋاۋ بوۋە بەك بوۋ شار وئىران دەمىو !!

دەستى گىرتم و بۇ لاي (والى) .
ئەۋىش (بىنىشت) ئىكى پىدام و وتى ، بىخە دەست و بىچوۋ .
بىنىشتەم جوۋ و بوۋرەمۇە !!

كەتتىك بە ئاگا ھەمىو .. دەم و جاۋمىيان ئاۋا بە ئاستى گەرم داخ كىردىوۋ .. ! ئەمما ئاغام
بىردىمى و ھىۋىشتى . مەنىش دىرغىم ئەگىرد لە ئىرۇ كىردن و ھىتەنىي ! ئىت .. ئەم دەست و
ئەم دەستەم كىرد و ھىۋىشرام لەم ئاغام .. بۇ ئەم ئاغام .. تاكو گەيشتەم كۆشكى (مىرى
موسلمانان) .

بوۋ كۆيەلىدى دى كە ئەم بىسەرھاتەيان بىست ، وتيان :

ئەي كە دىۋىمكى گەۋرەت بۇ كىردىن .. !

ئەمما ئايانە ھەقەي پىكەنىن و (بىخىت) ىش وتى :

(دەي ، كەۋور ، تۆش بىسەرھاتى خۇت بگىرەمۇە) .

ئەۋىش وتى :

ئامۇزا .. بىسەرھاتى مەن دوۋر و دىۋرە و ۋا بەرمەيانە .. رەنگە ، خۇر ھەلىت و ئەم
سەۋىقەمان پى بىيىن و بىمان كۆژن ! دەرگاگەي بىكەنەمۇە ، كە دواتر گەراپمۇە كۆشك ،
چىرۇكى خۇمتان بۇ دىگىرەمۇە .

بە سەر دىۋارەكەدا سەرگەۋت و دەرگاگەي كىردەمۇە . كە بىردىيانە ژوۋورمۇە چەتە
مۇمىكىيان دىگىرەكەدا ، چالپىكىيان بە ھىندى سەۋىقەكە ھەكەند . كە پانىەكەي ھىندى
كۆزىك بوۋ . كەۋور ھەلى دىكەند (سەۋاب) گەكەي دىگەۋستەمۇە . تاكو بە ھىندى
ئاۋەنى خۇي چال كىرد . سەۋىقەمان خستە ناۋى و گەكەيان بىسەرەدا دىمۇە رۇش .
ھىندى دوۋر كەۋتەمۇە تاكو ، لەمەرچاۋى (غەلىمى كۆپى ئەۋىپ) ون بوۋن .

ئەم زەنى ھەر خۇيەتى خۇلىي سەۋىقە كەۋتە سەرى و لە خۇي پەرس :

ئاخۇ ... ئەم سەۋىقە چى ئىدا پىت .. ۹۱ .

خۇي گىرت تاكو رۇز بوۋمۇە ، لە دەرخۇرماگە ھاتە خۇارمۇە كەۋتە لاپەنى گەي سەر
سەۋىقەكە .

بهره‌ی هیناو قه‌ی سنده‌ی هینا شکند . که سمری هه‌لایه‌وه سهری کرد کیزیک
بمنج کرای بی هوشی تیا به! نه‌مردوه و دلی لئ دما!..
زۆر ناسک و جوان ، خشل و زۆریکی زۆریشی پیوه بوو که مگهر به پارمی سولتانه‌کان

بکریه! له سنده‌ی هیناو له سهرپشت له‌ولا چاله‌که‌وه رای کیشا . کیزمش هموی
پاشی هه‌لمزی و دواتر پزمه‌یه‌کی کرد . کلۆ (به‌نسج) یک له دهمی به‌وه دهریه‌ری . که
که مگهر له دهمی (هیل) یشدا بوایه دهبوورایه‌وه . شهو و زۆریکی پیچوو ..
نمجا کیزه چاوانی گیراو به زمانیکی شهرین پرسیی :

بای .. شووم ناوی تینووت بی ئی به!؟ کهسیکی ناودیریش نییه ، گولی باخ له کوئی به ؟
کس وه‌لامی ندایه‌وه .

بۆیه ناویریکی دایه‌وه و وتی :

ئهی شهمق .. دایمی زۆرین و جهوه‌هره .. دلیله .. نجمه الصباح .. شه‌هوه ، نزهه ، حلوه
، زهریقه .. قسه بکمن .

که وه‌لام نه‌بوو چاویکی دی گیرا و وتی :

هاوار به مالم ، گۆر به گۆرم ده‌که‌یت!؟ ئهی ئهو کهسه‌ی ناگاداری دلانیت . ئهی پاداشت
دهرموی زۆری زیندوو بوونه‌وه . کئ منی له ناو ئهو هه‌مووه به‌ریه‌ستانه‌دا دهره‌یناوه ؟ وا
به زۆر .. خستومیه نیوان چوار گۆر؟

(غانم) یش له ژوور سمری بوو و پیی وت :

خانم .. نه حه‌شارکه و نه کۆشک و نه‌گۆر ئه‌مه‌ی به‌رامبه‌رت وه‌ستاوه غانمی کوری
نهیویی داماو . که بۆی ناردووی ، ده‌لیلی داماو ..! تا رزگار ببییت .. ئهی لیقه‌وماو . تا
بگه‌یته‌وه به ناواتی چاوهر و انکراو .
ئیدی بینه‌نگ بوو .

که به وردی سهرنجیدا وتی :

دانی بیا دهنیم یه‌ک خوا هه‌یه و موحه‌مه‌د نی‌ردراوی خوایه .

نمجا به‌ری ده‌ستی خسته سهر دهم و چاوی و رووی له (غانم) کرد :

ئهی لاوی پیرۆز ، وا به ناگا هاتمه‌وه : کئ منی هینایه ئیره ؟

غانمیش وه‌لامی دایه‌وه : ئهم سنده‌ی تۆی تیا بوویت (۳) کۆیله هینایان ..!

ده‌ستی به گیرانه‌وه‌ی رووداوه‌که کرد . غانمیش پرسیری له به‌سه‌رهاتی کیزمه‌که کرد .

کیزمش وتی :

ئهی لاو ، سوپاس بۆ ئهو خوایه‌ی که منی گه‌یانده‌ی لای کهسیکی وه‌کو تۆ . ئیستاش هه‌سته
بمخه‌وه ناو سنده‌ی هینا و بجۆ هینستریک یان حه‌مالیکم بۆ بیته .. با .. بم گه‌یه‌نیته‌وه
مالشان .

غلغىش ئەسەي زۇر بىر خۇش بوو و لە دلى خۇيدا وتى :
زىر و خىلىكى زۇرى پىتويىيە . ھەلى دىگرم بۇ خۇم . دواتر خۇيشى وىكو كىمىزەك
دەي قىرۇشم .

ئەمجا كىزە وتى :
گەر لەمەلتا ماممەد ، دىمە خىرو بىرەكتە ئەمكات بە ھىئورى بىسەرھاتى خۇمت بۇ
دىگىر مەمەد .

كە خۇر گزىنگى دا.. لە دار و درمخت و ئاورنگى دا . چوودە دىمەدە و لە سەرە رەندە
ھىستە و زەلامىكى ھىنا و سىنووھەمكى بار كىر . زۇر دىلخۇش بوو چۈنكە سەرەپى ئەمە
زىرەنى پىتويى بوو بە نىياز بوو وىك كىمىزەك بىرۇشەيت بە (۱۰۰۰۰) دىنار . كە
گەشتە مال سىنووھەمكى ھەلىچىرى .. كچەمكى دىمەھىنا . ئەمىش سەرنجى مالى دا.. پاك
و ئاودان بە ھەرشى جوان ! چەنلىن تۇپ كۇتالى تىابوو . بۇى دىمەھوت ئەم لاودە بازىرگە
ئەمجا پىتى وت : بىرەنە شىك پىتە بىخۇين .

غانم خىرا وتى : بە سەرچاۋ !
چوودە بازىر .. بىرخىكى بىرزاۋ و سىنى يەك پاقلاۋە و مەيى و چەندە مۇم و مۇسنان و
شوشە بۇنى كىرى و گەرەننىمەدە مال و تاكو توشىيان خواردىيان . ھەر يەكە و لە شوشى
خۇى لىنى تووست ، تاكو رۇز بوومەدە . ئەمجا چوودە ناوبازارو مال چى پىتويست بوو لە
خوارىن و خوارىنمەدە ، ھىنايەمەدە مال . دواى نان خوارىن مەي و جامى يان دانا ! دواى
ئەمەي ، رىك و پىكى و رەموشى كچەمكى سەرنج دا .. داۋاى لىكرد كە شووى پى بىكات .
كىزەش وتى : ئەمە ھەر نابىت .

ئەمىش پىرسى : لەبەر چى ؟
لەبەر تادەشتى كىرەشەردەك بوو پىتەنگ بوو .

شەيخ ۱۴

چىرەكى غالى كۆرى تەبىب و قوت القلوب
ئەمىش وتى :

كىزەكە بە غالى وت :
ئەمە بىزانە مەن ئازىرە لەبەر دىلتى (سىرى مۇسلمانان) بووم و لە كۇشكى ئەمەدا ،
بىرەردە بووم .

بىزەنەش جوانى پىن بىخىشىم . زىباد لە پىتويست خۇشى دەپىستەم . لە بەشى تاپىشى
كۇشكىنى نىشتەجىنى كىردم . ھەرمەنى نابوو (۱۰) كىمىزەك پەزىرايى مەنىان دىگەردە ! ئەمە
ھەممە خىل و زۇرچى پىن داوم ! كە دەي پىتى ، رۇزىك لە رۇزان پاشا گەشت دىمەك بەرەو
پەكەك لە ولاتەكان .

شازنە (زىيىدە) ھاتە لاي كەنىزەمكىنەم و بىنى وت ،
 ئە خاتون نووست ، (واتە من) ئەم كۆۈ بەنچە بىناخە نووتى يەو . يان بۆى بىكەرە ،
 تارەو و بىنەرى ! چەندە دەلىيىت پارەت دەدەمى !
 كەنىزەمكىنەم كە بىنەش كەنىزەمكى خۇى بوو ! لەخۇشى پارەكە رازى دەيىت و بەنچەى
 ئاۋەردەمگىرەت ! دواتر بەنچەكەى بۇ كىرد بوومە گۆزە ئاۋەكەى ژوورەكەمەو ! مەنىش شەو
 تىنەو بوو و خوارەمەو . ئىلى لە سەر چىرايەكە كەوتىبوومە خوارەو و سەرە دەستەم
 ۋن كىرەبوو ! نەویش كە قىلەكەى سەرى گىرتەو .
 نەو سىنەوۋەمى خىستەووم .. پارەى بەو كۆيلانە و دەرگاۋانەكەش دابوو . ھەر بەو شەوۋى كە
 ئاۋەسەر دارخورماكە بووى .. مەنى گەيەنەسەوۋە ئەو ! ئىتەر ئەوۋىيان بەسەر ھىنام ! كە
 خوت بىيىت !
 نەو بوو ئۆيىش رىزگارت كىردەم . ئەمە بوو بەسەرھاتى من ! ئىستاش خەلىفە نازانىت ..
 لە كۆيەم ! ئۆيىش رىزەم بىگرە و سوگايەتەم پى مەكە !
 كە غانەم ئەمەى بىست و بۆى دەرەكەوت : دەسكە گۆلى خەلىفەى و نازدارىتى . بىدەنگى
 ئاۋەردەمگىرەت خۇ خوارەنەو و دىنەۋايى خۇى دەكەرد . سەرى سوۋرەمابوو ! دواتر ھەر
 رەكە جارەن ، بەرەو بازار بوومە . كە گەپرايەو ھەندى پىۋىستى مالى لەگەل خۇى
 ھىنەپەو . كە چوۋە ژوورەو : سەرى كىرد .. (قوت القلوب) دەگرى !
 كىزە كە غانەى بىنى .. بە روۋىدا پىكەنى و وتى :
 بىرەم كىردى !
 ئەمجا دەستىيان كىردە ، نان خوارەنە پىكەو .
 ئەمە ھالى (غانەى كۆرى ئەيوپ) بوو . خاتوو (زىيىدە) ش سەرى سوۋرەمابوو !
 لە خۇى دەپرسى بوو :
 باشە كە خەلىفە ھاتەو و پەرسىيە كەنىزەكەى كىرد .. چى پى بىلەم ؟! ۋەلامم چى
 بىت باشە ؟!

بىرەنەنىكى لە كۆشكەدا ھەبوو بانگى كىردە نەنى يەكەى بۇ گىپرايەو .
 ئەمجا لىنى پەرسى :
 تازە .. ئەم كارە ناھەموارەم كىردوۋەم لە دەستەم دەرچوۋە ! چى بىكەم باشە ؟!
 دىۋى ئەمەى بىرەنە .. لە كىشەكە تىگەيشت رى بۇ دانا و وتى :
 بىنەرە .. بە شوۋىن دارتاشىكەدا ، با پەيكەرەنىكى تەختەى بۇ بىتاشىت ! خۇيشمان گۆپىكى
 بۇ لى دەمەين و دەى نىزىن . گۆرەكە ھەل بىبەستە و گومەزىكى بە سەرەو بىكەو مۆم و
 بىخوۋردى تى بىكە . فەرمان بىدە كەنىزەكە و دانىشتەۋانى كۆشك ھەموو رەش بىۋىش . كە
 كەنىزەكە و خىزمەتكاران زانىان خەلىفە ھاتەو .. گولۇ بىكەن بە دالانى كۆشكەو .. ھەموو

سەرمخۇشى ئى بىكەن و بېتى بېلىن كە (قوت القلوب) مەردوۋە! ھەر لەبەر خۇشەوېستى تۇ
خاتوو زېئىدە لە كۆشكىدا ناشتوۋىمەتى .. ئىتر نەمۇش ناھەنگى (مەولوودى) بۇ ساز دەكەت و
چاگە و خىرى بۇ دەكەت .

بىرمەژن وتى :
ئەگەر خەلىقە گرىمانى ئەمە دابىنى ، كە تۇ (غىرە) ت لە كەنەزەكە كەردوۋە و لە
ناوت دېردوۋە . ئەمە ھەرمان دەكەت كە گۆرەكە ھەلەدەنەمە . ئەكەى بىرسىت ! چۈنكە كە
بەردى گۆرەچەكەيان لانا .. كەنە ، شاھانەكە دەبىنىت .. يەكسەر بېروا دەكەت و ھەرمان
دەكەت رىزە بەردەكە بىخەنەمە سەر گۆرەچەكە .. گرىمان خەلىقە دالى ئاۋى نەخواردوۋە و
وېستى كەنەكە لا بىيات .. ئەمەسا خۇت و خەزەتكارمەكان بىكەن بە ھەللا و بېلىن ، شتى و
نايىت ! چۈنكە مەردوۋەكە زەنە و سەيرى ھەرامە !

ئەمەكەنە رازى دەبىت و كۆل دەكەت و بېروا دەكەت و سوپاسىشت دەكەت كەوا بە رىك و بېكى
ناشتوۋە .

ئەمەجا بىرمەژن وتى : خوا يار بىت لەم كىشەيەش رىزگار دەبىت .
كە زېئىدە خاتوون ، بىرى لەم قەسانە كەردەمە .. پەسەندى كەردو خەلاتىكى زۇر باشى
بىرمەژنەى كەرد .

بىرىك پارمىشى دايە كە ئەمە رى و رەسمە بەجى بېتى . ھەر خىرا .. بىرمەژن ھەرمانى دا:
دارتاش پەيكەرى مەرقىنىكى بۇ بىتاشىت . ئەمەجا گۆرى لە باخى كۆشكىدا بۇ ھەلەكەند و
(زېئىدە) كەنە و دىنى كەرد . گۆرەى ھەلەبەست و (گوۋمەز) ى بە سەرمەمە كەرد و مۇم و
بىخوردى تىا داگىرساند . راخەرى نايابى لە دەمەرو بەرى گۆرەكە راخست . ھەرمانىدا :
دانىشتوانى كۆشك ھەمەوۋىيان رەشيان پۇشى ..!! كارەكەيان لە ناۋ كۆشكىدا دەنگى دايەمە!!
كە كەنەزەكە (قوت القلوب) مەردوۋە . دواى ماۋىيەك خەلىقە لە سەردانەكەى
گەپرايەمە بۇ مال . سەيرى كەرد دانىشتوانى كۆشك ھەمەوۋىيان رەشيان پۇشىۋە !
لە يەكەيكەنى پەرسى :

ئەمەش ھەۋالى مەردنى كەنەزەكە (قوت القلوب) ى دايە . خەلىقە لە ھۇش خۇى چوۋ و
بەورايەمە ! كە بە ئاگا ھاتەمە .. پەرسىارى شوپىنى گۆرەكەى كەرد?
زېئىدە خاتوونىش لە ۋەلامدا وتى :

ئەى مىرى مۇسلمانان .. لەبەر ئەمەى دەسكە گول و ھەلەبۇاردە و زۇر نازدارى خۇت بوۋا
زۇرم رىزلىگەرت و ھەر لە نىۋ ئەم كۆشكىدا ناشتەم .

ھەر بە جلوبەرگى گەشتەكەمە ، چوۋە سەر گۆرەكە .. سەيرى كەرد راخەرى نايابى تىا
راخراۋە ! مۇم و بىخوردى تىا داگىرساۋە ، سوپاسى خاتوو زېئىدەى كەرد ، كە ئاۋا بايەخى بە
گۆرەكە داۋە . لە دلى خۇشىدا لە دلى راۋكى دابوۋ . لە نىۋان بېروا بوون و بى بېروايىدا!! بەلام

دلراو کینکەى زۆرتربوو .
 دواى حەوانەوى فەرمانیدا ؛
 گۆڤمکە هەلبەندەوه و دەرى بێن . که گەنەکەى بێش .. ترسى خۆى بێر کەوتەوه .
 پێرژنە وتى ؛
 گۆڤمکە ، وەک خۆى لى بکەندەوه .
 خەلیفە فەرمانیدا ؛ فەقى و قورئان خوێنان بێن . که ئامادەبوون دەستیان کرد بە
 "خەتمە" کردن .
 ... لە قورئانەکە بوو دیسان بوورایەوه . یەك ماتى دەهەق .

نای .. تووخوا..! ئەهی (قەجیب البان) گیان . ئاغامان بێ ئاگایه وههر ناشزانیت چی رووی داوه؟! ههزاره شهونخوونی بهلای گۆرپکهوه دهکشیت که پهیکهریکی تهختهی تیايه و دارتاش دروستی کردوووه !

خاتوو .. زبېده كلويهك بهنجى دايه كه نيزمكيك .. كه (قوت القلوب) ي پي بي هوش
بكات ! كه بي هوشى كرد .. خستى يانه سنلوقيكه و مو به (سهواب) و (بخيت) ي كويله دا
رمونه يان كرد . فه رمانيشى به كويله كان دا له جياتيدا پي كهرىكى دارين له كوشكدا ..
بخمنه چاله و مو داييوشن !

نای ... قور بهسهرهه ! که وابوو (قوت القلوب) نه مردوووه !!؟

نەخیر! گەنجە و خوا بی پاریزیت .. بەلام بیستوومە ، ئەوە (٤) مانگە .. قوت
 (قلوب) لای بازارگانیکە .. ناوی (غانمی کوری ئەیوب)ە . ناغاشمان بەسەر گۆرینکە دگری و
 دمی لاویننیتەوه که مردووی تیا نی یە ..!!

که لافسه بوونهوه و خهلیفه بوی دمرگهوت .. گۆری مالمکهی ساختهیهو کمیزمه (ا)
 مانگه له مائی غانمی گۆری نهیوی بازارگانه .
 خهلیفه زور تووچه بوو و ههستا و رویشت بۆ دیوانی حوکمران و مزهران گۆ بوونهوه .
 نهبو جعفری بهرمهکی خوی کرد به ژووردا .
 ههر که خهلیفه نهوی بینی فهرمانی پێدا ؛
 چهند چهکدارێک بهبو بگهڕی به شوین مائی (غانمی گۆری نهیوی) ی بازارگان داو
 ههرکه دۆزیتیهوه چوار دموری مالمکهی بده و بچۆ له ژوورهوه خوی و (قوت القلوب) ی
 کمیزهک پینه بۆم . پێویسته نهو بازارگانه سزا بدهم .
 شههره زار ههستی کرد شه و دهنگ بوو ... پێدهنگ بوو .

شههزی ٢٢

شههرزاد وتی :

نهبو جعفر و والی بهغدا و چهکداران و هاوڵاتیان بهرهو مائی غانم بوونهوه . که
 گهیشتن سهپینهی چاو .. چۆن دموری بیلبلهی داوه . ناوا .. دموری مائی غانمیان دا .
 کمیزمهکه ههستا بجیت قاپێک گوشتی سوورکراوه بهینیتته سهر سفرهی نان خواردنی
 نیومرۆو ناوړیکی دایهوه . نهو ههموو چهکداره ی بینی . شمشیری رووتیان به دهستهومیه !!
 تیگهیشته که له مهترسی دان و رمگی زهره هه لگهرا !!

بۆیه رووی کرده غانم و وتی : ههسته .. برۆ .. خۆت رزگار بکهو خۆت بشارمه ..
 غانم که چهکدارانی بینی پرسیی :

بۆ کوئ رابکهه ؟ ناخر .. ههموو سامانهکهه لیژمیه ؟
 کمیزمهکههیش وتی :

لیژمه به .. یا ... سامان و مالت له دهست نهچیت !

بازارگانهش وتی : ناخر ... چۆن ههڵ بێم ؟ چواردموری مال گیراوه !!
 کمیزمهکهه وتی : مهترسه .

ئههجا قاپی گوشته برژاوهکه و سفرمهکه و چهند پارچه نانێکی دایه که بیخاته
 سهرسهری و له دهرگاوه دهر بجیت .
 پێشی وت :

خهمی منت نهبیت . خۆم دمزانم ، خهلیفه چۆن لهگهڵمدا دهجووڵیتیهوه .
 غانم به قسهی کرد و نانه بهرهو سفره و قاپهکهی خسته سهر سههری و خوا بهزهیی
 بیادا هاتهوه چوو دهرمهوه و رزگاری بوو . ههر که خهلیفه گهیشته ، دابهزی و خوی کرد

بە ژوردا .
 قوت القلوب یش زېر و خشلەکانی له سندووقتیکی بچووک نابوو .
 لەبەر و مزبەر هەستا و کړنووشی بۆ برد و وتی ،
 خوا ... ئەممە لە چارە نووسی بووم .
 جەعفەر وتی : خانم ... من تەنیا ھەرمانی گرتنی غانم بێ یە .
 ئەویش وتی :
 گەرەم (غانم) بازرگانە و یارو بارخانە بەرھە (دیمەشق) بێردوو ، تێدی من لێی
 بێناگام ، ئێستاش ئەم سندووقەم لای خۆت بۆ ھەلگرە تا دەگەینەو کۆشک .
 بۆ ئەوێ بێدەمەو بە میری موسلمانان ،
 ئەویش لێی وەرگرت و کەنیزەکەکی لەگەڵ خۆی بردو گەرانەو بۆ کۆشک .
 ئەوێشەو ، مائی غانمیان تالان کرد . گەرانەو بۆ لای خەلیفە . جەعفەری و مزبەر ...
 چو کەردبوو ، بۆی گیرایەو .
 خەلیفەش شوپنیککی بۆ کەنیزەکە قوت القلوب دیاری کرد و تێیدا نیشتەجێی کرد و
 بێرەزنیکی بۆ تەرخان کرد . کە بەردەستی بکات . نووسراویکی شاھانەشی بۆ میر (محمەدی
 کۆری سلیمان زەینی) نارد کە جیگری خەلیفە بوو لە (دیمەشق) و بۆی نووسی بوو ،
 ئەگەر کەسێک ویستی تالانی بیات !! بابچیت بۆ مائی (غانم) ی کۆری ئەیوب !
 کە چوون بۆ مائی (غانم) .. سەیریان کرد دایکی غانم و خوشکەکی بەسەر گۆپنکدا
 دنگرین و دمیلاویننەو ! کە لە ناوڕاستی خەوشەکیان دابوو ..! ھەردووکیان گرتن و
 سەلەمەشیان تالان کردەو .
 ھەر نەشیان زانی ھەوآل چییە ! کە بردیاننە بەردەم خەلیفە ، ھەوآلی غانمی لێیان پرسی .
 ئەواتیش وتیان : سالتیک دەبییت ، ھەوآلی نازانین !!
 خەلیفەش ھەرمانیاندا : بردیاننەو شوپنی خۆیان . با بچینەو بۆ لای (غانمی کۆری
 ئەیوب) . ئەویش کە ئەو بەلایەکی بەسەر ھات و مائی لێ تێک چوو . لە پڕێکدا ھەموو
 سامەنەکی لە دەست دا ، ھێندەکی خەفەت خوارد و دختە بوو دلی بتەقیت ..!
 سەری خۆی ھەلگرت و لە شار چوو دەرەو بە درێژی ئەو رۆژە ، بەرپووە بوو . تاکو
 بڕسیتی زۆری بۆ ھینا . گەیشتە شاروچکەیکە و خۆی کرد بە مزگەوتیکدا . دەم و چاوی
 نەت و پالیدا بە دیوارمەکیەو و بەو بڕسیتی و ماندووییەتی خەوی لیکەوت . تا .. رۆژ
 بوو ، لەوێ مایەو . کە خەلکی شاروچکەکە ھاتن بۆ نوێزی بھمانی . ئەمیان بێی ، کە
 چەند ماندوو و بڕسی یە . جلۆبەرگینکی خوا پێداوی و دەرەو مەننەنەشی لەبەر دایە !
 لێ یان پرسى :
 کەبرای نامۆ ، لە کوێو ھاتوویت ؟ بۆ ھێندە ، بێ ھیز و ماندوویت ؟

چاۋانى گىردىمۇ سەپىرىكى كىردى و دەستى كىردە گىرىان و بىر دىنگ بوو . يەككىيان
گىر ايمۇه بۇ مال و قابىك ھەنگوین و (۲) نانى بۇ ھىنا . لای دانىشتن تاكو دنيا رووناك
بووۇد . ئىمجا ھەر يەكە و بىرەومال و لەوتۇه بۇ سەركارمەكەيان چوون . مانگىك لەناۋياندا
مايسەو . لاۋاز و نەخۇش ! بۇيە خەلگەكە لە نىۋان خۇياندا بىر يارىاندا بىيەنە
خەستەخانەى بەغدا ، كە ئەمان خەرىكى ئەمە بوون .

دوۋ ژنى سۈالگەر خۇيان كىرد بە لاياتدا . توومەز .. ئەمانە دايك و خوشكى خۇى بوون !
ھەندىك نان لە ژوورسەرى (غانم) دا بوو دايان بە (۲) ژنەكە . ئەوانىش شەو لەوى مانەو
بىئەمەى ھىچ بىزانن !

رۇزى دواتر و شتر و كاروانچى يان نامادە كىردو پىيان وت : ئەم نەخۇشە بىيە ..
بىگەيەنە . بىرەدم دەرگەى خەستەخانەى بەغدا . خوا بە خىرىكى گەورەش بۇت
بەنۋوسىت .. لەوتىش . خەلگانىك بىيەنە خەستەخانەكەو ، بۇ چارەسەر كىرنى .

(غانم) يان بىردە دەرەمۇ جىكەيان لەناۋ كەژاۋەى سەر و شترەكەدا بۇ راخست . دايك و
خوشكى لەگەل خەلگەكەدا سەپىرى ئەم نەخۇشەيان كىرد . بەلام نەيان ناسى يەو . دواتر
چوونە پىشترەو و بەوردى سەپىريان كىرد .

دايكى وتى :

ئەمە زۆر لە (غانم) كورم دەجىت ! بلىى ئەم لاۋازە داسك و دەرەزى يە .. ئەو بىت ؟
خەلگەكە بە گورىس (غانم) يان بەسەرپىشتى و شترەكەو بەست . ئەویش بە ئاگا ھاتەو
وگىريا ..! خەلگەكە سەپىريان كىرد . ئەو (۲) ژنە بەسەرىدا دەرگىن . ئەو دوۋانەشيان لەگەل
نارد ..!! بە پىكەوتن بەرەو شارى بەغدا . لەوتىش كاروانچى گەياندى يە بەرەدم
خەستەخانەكە و نەخۇشەكەى داگرت و جىي ھىشت بەسەر دايك و خوشكىدا . تاكو رۇز
بووۋە ، لەوتىدا مانەو . بەيانى خەلگەكە لىيان كۆبوونەو !

پىاۋىكى ناسراۋى بازارەكە دىرى بە خەلگەكە دا و وتى : من .. بە چاك كىرنەوۋى ئەم
نەخۇشە ، بەھەشت بۇخۇم مسۇگەر دىكەم . چونكە ئەمە بىرپتە ئەم خەستەخانەيەو ،
لە ژىر دەستياندا دەمىت !

جەمالى بۇ گرت و ناردى يەو بۇ مالى خۇى . ئاۋى بۇ گەرم كىرد و دەست و قاچ و
لەشى بۇ شت . جلوبەرگى نوۋى لەبەر كىرد و گولۇو پىرژىنى كىرد . نەخۇش بەناگا ھاتەو
دەستى كىردە نالە نال و گىريان .

شەرەزادەستى كىردە دەرەنگ بوو .. بىنەنگ بوو .

شەۋى ۴۳

شەھىزادە وتى :

ئەمى پاشاى بەختىار .. غانم بەو نەخۇشەيەو بەجى دىللىن و بۇ لای (قوت القلوب)

سەيپىمۇد . خەلىپە لە قوت القلوب توۋرە بوو و لە زورۇنكى تارىكتا يەنى كىرد .
(۱۰۰) دۇزى ، پىچوو وارىكموت - دۇزىكىيان خەلىپە نىكى زورۇنكى (قوت القلوب) بوو .

گەلىنىپ خۇي دىلاۋىمۇد دىيوت .
ئى . غلام ، چەند كىسكى چاك بوۋىت ؟ چەند رەۋات پاك بوۋا چەند پاك بوۋىت
ئىگەن ئىۋىمەك كە خرابىيان ئىگەن دىكرىت ؟ دۇزى ئىۋىمەك دىكرىت . كە سوۋىگەن
دىكرىت ! ئۇ خىزىنى كىسكىت دىكرىت ، كە جىلۋى يە كىس و كارت دىكرىت ! دۇزى
ئىت ! ئۇ و خەلىپە لە يەرمىيەر دىۋىرىكى بە دە بوۋىت ! دۇزى دىكرىت ، خۇي مەزىن
دۇزى ئىت و دىكرىت ، شايەت بىن .

خەلىپە لە سىلاۋى گەشەت و بۇ دىكرىت كە زولمى لىكرىت . چوۋىدە كۆشك و
سەۋرۋى خىزمەتكارى ئارە شۇنى . (قوت القلوب) بە چاۋىنى بىر قىرىمىكەدە ھەت .
خەلىپە پىنى وت .

قوت القلوب - چۆرىك دىلاۋىمۇد كە - گۈيە زولمى لە كىسكى كىرۋىدە ! كە ئىو
كە زورۇنكى من زۇر چاك بوۋە ! ئىو كەسە كى يە ؟ كە بۇ خىزىنى من چاك بوۋە و
بىر سەۋرۋى . يەلەم من بۇ ئىو خراب بوۋم ؟
گەلىنمەكە وتى :

گەۋرەم - ئىو غلامى كۆرى ئىۋىيە كە .. بە تەمكى مالت ھەرگىز دىستى بۇ
بەردوۋم .

خەلىپە وتى ، لاجول و لاقوۋە الا باللە ئىستا بخوازە و بۇت جى بەجى بىكەم .

قوت القلوب پىش وتى :

خوزىيارى (غلامى كۆرى ئىۋىيە) م .

خەلىپەش وتى : ھەر ھىناتان .. دىبىت پىشكەشى منى بىكەم .

ئەۋىش وتى : دىيارى بەخىشەدە گەۋرەۋى نى يە .

قوت القلوب وتى : ئاغام .. رىگەم بىدە خۇشەم بۇى بگەۋىم .. ئى .. بەلگو ..

خەلىپە وتى : بە ئىسارمىزۋى خۇت .

زۇر دىخۇش بوو . (۱۰۰۰) دىنارىشى وەرگرت . ئىمجا چوۋە و بازار (۱۰۰۰) دىنارە

زىرەكەى بىرە گوزمى زىرەنگەران و (۱۰۰۰) دىنارى دايە يەككىيان و وتى :

ئەم پارمىم بۇ بىكە بەخىر و بىدە بە كەسانى نامۇ و بى دەرمانان .

بىردى سەرگەۋى زىرەنگەران كە ئەمەى دى وتى :

خاتوون .. دىكرىت بگەيتە ناو مالى ئىمە ، ئەو لاۋە نامۇ و شەنگە .. رىك و بىكە

بىبىنى ؟!

گەنجەكەش (غلامى كۆرى ئىۋىيە) بوو . بەلەم سەرگەۋىرە ، لە بەسەرھاتەكە بى ئاگا

بوو . نه وای دمرانی نهو لاره پیاوینکه مال و سامانی تالان کرابیت و قهرزدار بیت .
 قوت القلوب ، لیدانی دلی خیرا بوو... کهوته دلهراوکی و وتی :
 یهکیکم لهگهل بنیرد ، بو مالتان .
 نهویش مندالیکي له تمکدا ناردموه . تاگو مالی خوځیانی پیشان بدات . که گمیشتن ..
 سلاوی له زنی سمرگه وره کرد . زنه کرنووشی بو برد . چونکه ناسی یهوه .
 قوت القلوب پرسیی : کوا کوره لاوازمکهی مالتان؟
 زنه که به گریانموه وتی : نا... نهومتا...! نیستاش پیوهی دیاره . که کاتی خوځی خانهدان
 بووه و لئی قهوماوه .
 که ناوړی دایموه و بیینی ، ومکو نهوه وابوو خوځی بیت .. زهرمو لاواز...! سهری لی
 تیکچوو . بمرزی پیا هاتموه و دهستی کرده گریان و وتی : نامویان .. با میری ولاتی
 خویشیان بن ! هر گوناهن .
 نهشی دمرانی نهه غانمه . سهعاتیک مایهوه و دمرانی پیدا . مالتاواپی کردوکهوتموه گهران
 بو غانم .
 شهردارهستی کرد شه و درهنگ بوو... بیدهنگ بوو .

شوی ۴۴

بمرهانی (غانم) و خوشکی و (قوت القلوب)
 شهزاد وتی :

سهرۆکی دمرگاوان قوت القلوب و دایکهو فتنهی خوشکی غانمیان هیئا..
 سهرۆکی دمرگاوانان وتی :

خانم.. نهمرۆ زنیك و کچهکهی هاتوونهته شارهوه! به دم و چاویاندا دیاره خانهدان و
 بوون ۱..

بهلام جلوبهرگیان همزارانهیهو هر یهکهیان ملوانکهیهکی له ملدایه . دل تمنگ و چاو به
 فرمیسن ! نهومتا بۆم هیناویت . تاگو بیان پاریزیت و نههیلت سوال بکهن ..! نهوانه هی
 سوال نین ! که خوا یار بیت ، به هوئی یارمهتی دانی نهمانهوه ههموو دهچینه بهمهشت .
 قوت القلوب وتی :

بمریز ، بینینی نهوانت له لا شیرین کردم له کوین؟
 نهوانیش هیناپاننه ژوورموه .

که (قوت القلوب) هر دووکیانی بیینی دهستی کرده گریان و وتی :
 نهمانه به ناز و نیعمهت گه وره بوون ! پیومیان دیاره .
 زنه سهرۆکی دمرگاوانان وتی :

خانم .. ئېمە لەبەر خواو پاداشتەمکانی ھەزارانمان خۆش دەوێت . ئەمانە رنگە لە ناز
و نەعمەت دا بووین و زۆردار لێی تێکنا بن .
ئەمجا ھەردووکیان خانم و ناز و نەعمەتی خۆیانیان بێرکەوتەووە بۆ خۆیان گریان ..؟
قوت القلوب یش لەگەڵیاندا ، دەستی کردە گریان .
ئەوانیش وتیان :

لە خوا دەپارێنەووە .. کە بە (خانمی کوڕی ئەییوب) شاد بێنەووە .
کە (قوت القلوب) ئەمەیی بیست .. ھێندە گریا بوورایەووە .
کە بە ئاگا ھاتەووە وتی :

خەمەتان نەبێت ئەمەوێ دواوۆزی خەمەتانە و یمکەم رۆزی بەختیاریتانە !
فەرمانیدا کە بیان گەیمەنە ، مانی خۆیان و لە گەرماودا باش بێشۆردرین و پۆشتە
بکڕنەووە . رۆزی دواتر ، چوووە بۆ مانی سەرۆکی دەرگاوان ... بێنی کە فەرمانەکی جێ
بەجێ کرانووە گۆنی لێیان بوو ، باسی (قوت القلوب) یان دەکرد . خانم لەرو لاوز بوو بوو .
کە کێزەیی بێنی ھاواری کرد :
ئەی .. قوت القلوب !

ئێنی بۆی دەرکەوت خۆیمەتی و وەلامی دایەووە : گیان ...
خانم وتی : وەرە نزیکەووە !

قوت القلوب وتی : رنگە خانمی کوڕی ئەییوب بیت ..
ئەویش وتی : بەئێ .. ئەوم !!

جاریکی دی (قوت القلوب) بوورایەووە .

دایک و ھیتنەیی خوشکیشی بیستیان ، ھاواریان کرد :
ئۆخەیی لەم خۆشی یە ! ئەوانیش بوورانەووە .
کە (قوت القلوب) بەئاگا ھاتەووە وتی :

سوپاس بۆ خوا کە منی بە خۆت و خوشک و دایکت شاد کردەووە .

ئەویش بەسەرھاتی خۆی بۆ گێرپانەووە . کە چۆن گەیشتوووتەووە دەست (خەلیفە)
بە خانمی وت :

راستگۆیانە باسی تۆم بۆ خەلیفە کرد و ئەویش بێروای کرد . ئێستاش مژدە بێت :
خەلیفە منت لێ مارە دەکات !! خانمیش دڵخۆش بوو بەم ھەوالە .
ئەمجا بێنی وت :

ئەمچن بە ھیچ لایەکاندا ... تا دەگەرێمەووە .

چوووە مال و سندووقی زێرمەکانی ھێناو ھاتەووە .
ھەندێکی دابە سەرۆکی دەرگاوانان و وتی :

ھەر يىللىكى ئىككى خىزىتە (4) ئىستى جىل و (20) ئىستىسىز جىل بىلەن بىرلىكتە بولغان
يىگىرە .

ئىككىنچى قىسىمدا :

يىلان يىغە گىرماق و بە تاقى (خوتىنجان) و (تاقى سىن) بىلەن شۇن . جىلويىمىزنى جىلويىلار
ئەمىر بىلەن . (3) رۆز لە خوارنى باشى وىكى گۆشتى مەيلىك و مەيلىك گۆشتى . دوتىر كە
كەمىك بە خوتىنجان ھەتتە گىرماقنى تەييارىتىپ بىلەن و جىلويىمىزنى بىلەن گۆشتى . دوتىر
بەردى مالى سەرىكى دەرگەنى كىرگەن . خوتىن باشى بەردى گۆشتى خەلىفە بوۋەن . جىلويى
زۆر بۇ لى خەلىفە . كىرگەن بۇ بىر . ئىككىنچى جىلويىمىز بۇ گىرگەن و ئىككى گەمەن
كە غەمەن و ئىككى خوتىن لىرەن !

خەلىفە قەرىمى ئا بە پەسەنلىكى : غەمەن بۇ بىلەن .

جىمەتلىرى و مەزىر جىلويى غەمەن ئامادە بىلەن . (قوت القلوب) بىلەن كەمەن و گەمەن .
بىلەن رەگەمەن كە خەلىفە دىمەن غەمەن بىلەن . ئامۇزگارى كە . كە : ورنى بىلەن بىلەن .
لى خەلىفە زەمەن شىرەن بىلەن .

جىلويىمىزنى جىلويى ئەمىر كەردى پارى ئايە و بىلەن وت :

بىلەن جىلويى لى خەلىفە . خەلىفە دىمەن و بىلەن كەمەن بىلەن و دىلار بىلەن . دوتىر
ئەمىر جىمەتلىرى و مەزىر بە سەرى ھىستە كەمەن بىلەن . كىرگەن بۇ بىر .
ئەمىر بە خەلىفە غەمەن كەمەن رەمەن و مەزىر ئەمەن خەلىفە بىلەن . تەمەن بەردى
خەلىفە . لى كە سەرى كە ھەمەن و مەزىر و بىلەن مەمەن كەمەن كەمەن بىلەن .
(غەمەن) سەرى بۇ خەلىفە ئەمەن كە .. بە زەمەن شىرەن ئەمەن وت :

سەرى لى پەمەن سەمەن ھەمەن خەلىفە چەكە و پەمەن و ئىچەن

بىلەن شەمەن شەمەن لى كەمەن ..

ھەمەن بىلەن ئەمەن شەمەن : ھەمەن

ھەمەن لى خەلىفە جەمەن ئەمەن پەمەن

زەمەن و گۆرەمەن سەمەن تەمەن ناگەن

دەمەن زەمەن پەمەن

كە لى ھەمەن كەمەن بىلەن ، خەلىفە بىلەن خوشحال بىلەن . سەرى لى سەمەن ھەمەن

بىلەن .. سەرى بىلەن پەمەن .

چەمەن بە گۆرەمەن :

بەمەن خەلىفە بۇ گۆرەمەن .

ئەمەن لىمەن دىمەن و دىمەن كەمەن گۆرەمەن . كە خەلىفە بىلەن دەرگەن

بەمەن ھەمەن راستە .. خەلىفە باشى كە .

تەسما يېنى، وت ، ئەمما مەن ئىت خۇش بووم .
 (غەلەم) يېنى وتى ، گەمورەم كۆيلە و سامان و دارایی مەن ئاغایمى .
 خەلپە دىلى مە قەسەمى كرايمە . بۆيە قەرمەنیدە : كۆشكىكى بىلەن . مووچەمەكى
 باشى بۆ بېرىمە . ئەسجە ئەمەش دایك و خوشكى لەم كۆشكەمە نېشەمەن كەرد . خەلپە مە
 خوشكەمەكى بېشى بوو ، چەندە جوان و ناسك و خانومەن بوو، داوای لە (غەلەم) كەرد تاكو
 بېلىش و لە خۇى مازە كەرد .
 چۈنكە (غەلەم) لە وەلامە و تېووی :
 خوشكەم كەنیزمەكتە و خۇم كۆيلەت .
 ئەسجە (۱۰۰۰) دینارىشى دایە (غەلەم) و قازى و نوو شایمەنى نامانە كەرد . مەرلەم
 دۆزەمە خوشكى (غەلەم) ى مازە كەرد و (قوت القلوب) یشى لە (غەلەم) مازە كەرد .
 قەرمەنیشى دا چىرۆكى (غەلەم) كۆرى ئەمەش ، لە مېزودا بنوسرىتمە . لەكتىبەخانە
 دا مەلەگىرىت . تاكو پىشتا و پىشت بخوینىرتەمە و ھاۋلاتیان بزانن كە قەزا و قەمەر . چۈن
 رۇن دىمىنى لە زېنى مەرقۇدا !!
 شەھەرمەزاد وتى :
 پاشام خۇ . ئەم بەسەرھاتە مەجەبى تر نېيە لە چىرۆكى (شا عومەركۆرى نەمان) و
 شەركان و ضوالمكان ى كۆرى ! كە ئەمانە بەسەرھاتىكى زۇر مەجەبىيان بە سەر ھاتوود !!
 شا شەھرىار پەرسىي :
 پاشە چىرۆكى ئەوانە چۈن بوو .. ؟
 شەھەرەزادەستى كەردشە و دەرەنگ بوو ... يېنەنگ بوو .

شەھرى ۲۵

بەسەرھاتى شا عومەرى كۆرى نەمان و دوو كۆرەكى
 شەھەرمەزاد وتى :

دەگىرتەمە ... ئەمى شا شەھرىار ... پادشای مەختیار

پېش خەلپەتە (عبدالملك كۆرى مروان) پاشايەك ھەبوو .. لە (بغداد) ناوى
 عومەرى كۆرى نەمان (بوو .. مەزن و بە توانا بوو . لە جەنگەكانى (قەيسەر) و (كېسرا)
 (دا براۋە بوو . ھېندە سوپاكەى بە ھېز بوو ھېچ سوپايەكى دمولەتانى دەور و بەرى
 شانېان نەداۋە لە شانى !! بۆيە ناۋچەمەكى زۆرى حوكم كەردوۋە و سوپاكەيشى دەگەشتە
 ئەم پەرى مەملەكەت .

رۇزھەلات و رۇزئاۋاى لە ژېردەستا بوو . بە (ھند) و (چىن) و (سەند) و (حجاز) و
 (يەمەن) و (جزائر) یش لەگەل (دياربەكر) و (سەيجون) و (جەيجون) و رووبارى (نېل

(و) فورات) . تەتەرەمكەنى بە ھەموو لادا بىلەن بوو بوونەمە و ھەوالگىريان بۇ مەملەكەت
دەمكرد . ھەوالى دادپەرەمى و بەرگەمال بوونى ئاسايشى مەملەكەت و ئارامىيان بۇ سولتان
(ھەمەرى كورى نەمان) دەھىنايە ھە .

ئەى پاشاى زەمان سولتان (نەمان) ھىندە ناسراو بوو، كە ديارى لە شتى نەختىنە و
دېرىنى بۇ دەھات . ئەم سولتانە كورپىكى بوو ناوى (شرکان) بوو . زۇر لەخۇى دەچوو ،
نەخۇشى يەك لە مەملەكەتدا بىلەن بوونەمە . كە پالەوانانىش لە ئاستىدا داماو بوون .
سولتانىش ھەر ئەوگورەى ھەبوو .

دەبوو دوارۇز بېيتە جىنشىنى و زۇرىشى خۇشەمويست . تەمەنى بە (۲۰) سالان
گەمىشتبوو . ھىز و تواناى واى ھەبوو كە ھاۋلاتيان نەيان دەتوانى سەر پىچى بىكەن .
سولتان (نەمان) یش (۴) ژنى شەرىعى ھىتابوو . كە لەو (۴) ژنە تەنبا شرکانى ھەبوو .
چەندىن كەنيزمكىشى بوون !!

ئەم كورەى ناۋبانگى دەمكردبوو . بۇيە باۋكى زۇر دلى پىتى خۇش بوو . كەنيزمكىكى
سكى پى بوو .

سولتان زۇر دلى خۇش بوو و وتى : بەلكو ئەمە خوايە .. ئەم سەكەش كور بىت و نەومە
زۇرتىر بىت !! سولتان زۇر پەزىرايى دەمكرد .

شرکان كە بەم كارەى باۋكى زانى پىتى ناخۇش بوو و لە دلى خۇيدا وتى :
ئەم .. برا بەشم بۇ بوو ، لە ھوكمەرانىدا ! بىرايدا : ئەگەر ئەم كەنيزمەكى ژنى : كورى
بوو ، بىكوزىت !!

ئەمە ھالى (شرکان) بوو . كەنيزمەكە ديارى شاي (رۇمى قىسارى) يە بوو ، بۇ سولتان
لەگەل چەند ئاسەۋارى دېرىنى مېژوۋى .
ئەم ژنە كەنيزمەكى ناوى (سەفەيە) بوو . جوانترىن كەنيزمكى سولتان و پاكيزە
ترىنيان بوو .

ھەموو جارىك بە سولتانى دەوت :
خوزيارم كورپىكە لە تۇ ھەبىت ! تاكو بە جوانترىن شىۋە پەرۋەردەى بىكەم بۇت .
كە سولتان زۇر دلى بە ھەسەيە خۇش دەبوو . ئىدى لەسەر خواپەرستى سەرۋەمى بوو . نزا و
پارائەمەى ھەر ئەم ئاۋاتە بوو .. يەزدانىش نزاكەى پەسەند كەرد .
پاشايش خزمەتكارىكى راسپارد بوو كە مەندالەكەى بوو .. ھەر زوو ھەوالى بۇ بىنىت .
كاتىك كەنيزمەكە مەندالەكەى بوو .. (مامان) مەكان روۋانىيان كچىكى ھەشەنگى جوانە .
دەورو بەر زانىيان و ھەوال گەيشتەۋە بە پاشا ... ھەرۋەھا بە (شرکان) یش كە دەورو بەر
چۇل بوو .

(سەفەيە) بە مامانەكانى وت :

کسیک چارون بِن - هست دحکم ردحکم (ساوا)ی تری تپاموده ! زانی تری بؤ هلت .
خو پارمشی تا و یهکیکی تری بوو . مامانمکاتی سمرتجیلاندا ... گوپیکي ناسک و حیوانه ؟
توانم دی دورویسری که یهسمیان زانی گموتنه ... همنهلمکیشان و سلتی کموته
کوشکوده . کنیزمکاتی دی یهخیلیان بِن برد . که خلیفه (عومری کوری نعمانیش
چووه زوورسری و تاجوانی ماچ کرد و سرتجی کورمکاتی دا . کنیزمکان کموته بظ
بندی و گورانی ورن و تاهمگ گپران .

خلیفهش همرماتیبا کوره ناو بِنین (حوتکن) خوشکمکیشی (نزهه الزمان) .
همرماتیبا : دایم و یهخیلکمر و شویلی تکیبست و خزمتکاریان بؤ دتروو مووچیان بؤ
برایمده .

همولمکه به شازدا بلاو بووموده و شاریان رازاندوده و شیرینیان گپرا . وزیران و بیوانی
موتمت و بیامافولان چوونه بیرقزیایی خلیفه . تمویش کموته خملات کردن و
یهمختیش مان .

بهم نیویه (۴) سال تیپیری و زوو زوو خلیفه لمر (سغبه) و متلمکاتی مهرسی
یموده و سرتپرشتی دحکردن . لهگمل نهم کمین و بهینمدا . هیشتا (شرکان ای کوری
نمیرانی بوو که نهم کوره بووه . چونکه بئی وابوو که تمنیا کجیکیان بووه . نمواتیش
چمندین سال تیپیری و نهمو هموالعیان لی شاردوده .

روژکیان نعمان که لئی دانیشتیوو راویزکارمکی هاته‌ای وکرتووشی بؤ برمو وتی :
لئی پاشای مفرن .. نوینهری پاشای روم و خاومنی قوستمتمنیه هاتوووه . دیماتموت
بت بینن ، گمر دهمرموویت یا بیته زوورمده . که هاتنه زوورمده ، رووی بینان و
برسیاری هوای هاتتیانی کرد .

نمواتیش کرتووشیان بؤ برد و وتیان :

لئی پاشای دانا .. گهوردی به توانا .. نیمه شا (نمفرمیدون) ، پاشای (یونان) خاومنی
سوپای (تهراتیان) که له (قوستمتمنیه) یمیه ناردووشی ! که نمرو له جنگنیه ،
لهگمل سوپای شای (قیسارییه) . به هوای نموموده کاتی خوی همنی له پاشایانی (عمره)
له ناگیر کردنه‌کانیاندا گهنجینه‌ی گهوردی نهمسکه‌ندمریان دوزیومتموده و (نهختنه) به
نرخمکاتیان راگواستوووه هیندمیان شت لی بردوووه که له زماردن نههاتوووه ! (۲) (گوی)
خری به هینده‌ی هیلکه‌ی (نهمعامه) یمکی تینا بووه که له زیری سبی دروست کراود له
دنیاا له وینمیه نمبووه ! همر یمکه‌یان به خمتی (یونان) ی چمند نهینی یمکیان لهسمر
نهمخش کراود . که چمندین سیقاتی تایبست به خوی بووه . یهکیک لهوانه گمر همر
منالیک له ملی یکات : همرگیز تووشی کیشه نابیت و نهمخوش ناکهویت و نازلر تاجیزیت !
نموش که نهمی زانی چمندین دیاریی بؤ شا (نمفرمیدوون) نارد . له نیو نموانمدا نهمو

(۲) گۆزە بوو .
 (۲) پاپۇزى ئامانە كىرد . يەككىلىك دىيارى و شتومەكەكلىكلىك ئىيا دىيار كىرىدۇ . ئىمۇ .
 ئىمۇ دىيارى چەكلىك بۇ پاراسىنى شتومەكەكلىك .. پاشاى (مەرىپەت) بىە ئاۋىلىك بوو .
 پاپۇزىمەكلىك لىە دۇرۇدە دىياسىران و كىس بۇى ئىمۇ دىست بىلەنلە ران دىان . ئىمۇ .
 رىكاشىنا دىست و بۇرۇنلەش ئىيا (ئىمۇ دىستون) لى ئىن بوو .
 قىرە رازە دىستى كىرە رازە دىست بوو . ئۆزەك بوو .

شەھەر 27

شەھەر زاد وتى :
 دۇو پاپۇزىمەكە ئامانە كىران و بىە رى كىران . كە لىە و ئاتمانمۇ نىزىك بوونمۇ ، چەكلىك
 رىكەك پەيدا بوون . سەر بىە (قىسارىيە) لى يونان بوون . دىستىان بىە سەر دىيارى يەكلىك
 كىرە و دىمۇ چەكلىكلىك پاپۇزىمەكە تىران كۆشتىن . كە (ئىمۇ دىستون) شا ئىم دىستون
 بىكەشت سۇپاىەكى ئارىە سەر يونانىيەكلىك .

بەلەم دواتر لىە چەكلىكلىك بىە شكەكلىك گەرانمۇ . جارى دۇودە سۇپاى كىرەنمۇ سەر
 لىكەلىكلىك چەكلىك . دىسان راونىران و بىە شكەكلىك گەرانمۇ .. ئىستاش شا (ئىمۇ دىستون)
 سۆندى خواردۇدە كە دىستىان بىە سەر كىرەكلىكلىك خۇى هىرش بىەنلە سەر (يونان) يەكلىك
 و ئاتەكەكلىك خاپوور بىكە . ئىمۇ دىيارى يەكلىكلىك لى بىەنلەمۇ و كە ئىمۇ (۲) گۆزەش ئىيا
 بوو . بۇيە ئىمەشى ئاردۇدە . داۋاى يارمەتلىك دىكەك . شا (ئىمۇ دىستون) بىرەك دىيارى بۇ
 ئاردۇون . جارىكى دى كىرەشيان بۇ شا (عومەس) بىرە .

كە دىيارى يەكلىكلىك گۆشكى شاعومەر (۵۰) كەنەزەكلىك رۇمى تايىبەت و (۵۰)
 خىزمەتكار بوو . سىنگ و گەردىنەكلىك بىەلەكلىكلىك زىر رازابوودە . سەر خىزمەتكار و
 كەنەزەكلىك گۆشكى گۆنى (گۆ) يەكلىكلىك تىابوو . كە بىاى (۱۰۰۰) دىرەم زىر پىو بوو .
 بىرەكلىكلىك بىرەشيان قوماشى گرانەمۇ بوو . كە (شا عومەس) ئىمانەكلىك بىى زۇر خۇشەل
 بوو . قەربانى دا .. بىزەكلىكلىك بىاى نۆنەرانى مېوان بىكەكلىك . خۇشەكلىك لىكەل و بىرەكلىك بۇ
 راونەكلىك كۆ بوودە .

بىرەكلىكلىك بىرەكلىكلىك گۆشكى بۇ شا بىرە و تى :

بىرەكلىكلىك بىرەكلىكلىك زۇر تۆكەمە بىە سەر كىرەكلىكلىك (شىركان) بىرەكلىكلىك بۇ يارمەتى
 دىانەكلىك . ئىمەش بىرەكلىكلىك بىرەكلىكلىك تۆين . ئىم كەركلىكلىك لىبەر (۲) هۇ .. يەكەمىيان : چۆلەك
 دۇزەن شىرە لىكەل سۇپاى تۇ بۇ ئاكرەكلىك . كە سۇپاى تۇش بىرەكلىكلىك لىە رۇم كىرە سۇپاى
 دۇزەن شىرە . ئىمۇ سەر كەكلىكلىك بىە ئاۋى تۆۋە دىستىان و لىە و ئاتەكلىكلىك دىورە بىرەكلىكلىك
 دىستىانمۇ . ئىمۇ ئىم دىستىانمۇ ، دىكەكلىكلىكلىك ئارمەنى دىيارى و خەلەكلىك بۇ تۇ . شا ئىمەكلىك لىە

(دندان) ی و مزیری بیست . زۆری به دل بوو ، خه لاتیشی کرد .
ئهمجا پیی وت :

هموو دم پیویسته پاشایان ، بیرو رای تو و مزیرگرن . توش له گهل (شرکان) ی کورمدا
دمکمه پیشهنگی نهو سوپا مهزنه .

ناردی به شوین (شرکان) ی کوریداو بیرو رای (دندان) ی و مزیری بۆ گیرایه و و
فهرمانی پیداکه (۱۰۰۰۰) جهنگاوهری شوپرسوار ، هه لبریزیت و پرچه کیان بکات و نامادمان
بکات .

نهویش جهنگاوهرانی ناماده کردو به خشیشی پیدان . باوکی ناماده کرد تا نهو سوپا به
ببینیت . به سوپاکه ی راگه یاند سئ رۆژ مۆلمتیان ههیه . دواتر هیرش دهبهمن . نهواتیش
نامادیمی خویان پیشان دا . دواتر ، شا عومهر (۷) گهنجینه سامانی پیشکش به شرکانی
کوری کردو نامۆزگاری و مزیریشی کرد . که چاودییری (شرکان) ی کوری بکات . نهه له
دهرموه ی شار روهی دا .

رشمال و دمواریکی زۆر له دهرموه ی شار بۆ سهربازمکان لیبرابوو . فهرمان درا به سهر
سهرکردمکان که له شرکمکانیان پیشکنه وه . خواحافیزی له پاشا کراو تهپلی شهر لیبراو
سوپاکه ، جوولا .

نهو رۆژه تاکو شهو به پۆه بوون . بهیانی رۆژی دووم سوپاکه کهوته وه رۆیشتن .
کۆمه لیک جهنگاوهر پییش دمکهوتن و ریگیان دهبشکنی و دمگه رانه وه . (۲۰) رۆژ به پۆه
بوون و گهیشته دۆلکی فراوانی پر دارو درمخت و سهوزایی . ئیواره بوو .
(شرکان) فهرمانیدا : باروبنه ... یخهمن .

سئ رۆژ لیبره دهمیتینه وه . سوپا لایداو دمواریکی زۆر لیبرا . سهربازان به راست و جهپدا
بلاو بوونه وه . (دندان) ی و مزیر و نوینه رانی شا (نهفرمیدون) .. پاشای (قوسته مننه
(کهوتنه گه ران بهو دۆله دا .

به لام (شرکان) چاوه پیی کرد . تاکو سهربازمکان ، دمواریان هه لداو جیگر بوون .
ئهمجا له سهر نامۆزگاری شای باوکی ئاوزمنگی له ئه سپه که دا . کهوته پشکنینی نهو دۆله و
بووه چاودییری سوپاکه ی . چونکه چوو بوونه زموی ولاتی رۆمه وه که زموی دۆزمنه که بیان
بوو . دهبست و پیومن و پیاوانی دموور بهری نارد بووه لای (دندان) ی و مزیر و هه رخوی بوو .
به هینده ی چواریه کی شهو له سوپاکه یه وه دوور کهوته بووه ماندووی ریگاش بوو .
به سهریشتی ئه سپه که یه وه .. خهوی لی کهوته بوو .

نیومشه بوو .. ئه سپه که ییش ههر رۆیشت . تاکو گهیشته دارستانیک و چوووه ناومه .
(شرکان) ییش به ناگا نه هاته وه . تاکو نهو کاته ی ئه سپه که ی ژیری کهوته سمکۆلان . که به
ناگا هاته وه خوی له ناو دارستانیکدا بینی یه وه ! تریفه ی مانگه شهو له نیوان

درهخته گانهوه دمبئرا .

شرکان سهري سووپما و له بهر خۆيهوه وتی :

لاحول و لاحوة الا بالله العلي العظيم .

دواي كه ميگ گويي له دهنگيكي ناسكي خوش بوو . بۆيه دابهزي و نه سپهكه ي به
داري كه وه به سته وه و بهرمو دهنگه كه چوو . روشت .. روشت ، تاكو گه يشته كه نار جوگه له
ئاويك .. نه مبهري و نهو بهري گوڤ و لاله زار بوو . دارو درهخت و گوڤي به هار بوو . ديمهني
نهو ناوه به شه پۆليه وه . گوڤزار به بولبولي يه وه .
گويي له ژنيك بوو دميووت :

به گياني مه سيح ، نه مه ي ئيوه كاريكي باش نيه ! هه ر كهس قسه بكات قۆلبهستي
دمكه م ! نا لهو ديمه نه دلپرينه خوشه دا كه دموتو ئه م شيعره بۆ ئه و شوينه وتراوه :

داميني دهشتيش به گوڤزاره وه له سهردا ئاوي بيته خواره وه

دمستكردي خوايه ، كه وا توانسته نهو بهره زۆره ي وا به داره وه

شركان سهيريكی دهورو بهري خو ي كرد . كلپسه يه كي كو ئي بيئي . له ناو
كلپسه كه يشه وه قه لايه كي بلندي بيئي ، له هه وادا كه له بهر تيشكي مانگه شه وه كه ،
دمهري سكاپه وه . له ناو مرستي دا رووباريك هه بوو به ناو رمزو باخه كهيدا دمروشت . ژنيكي
بيئي (١٠) كه نيزه ك به دهوريه وه بوون . دموتو مانگي چواردمن . سه رتا پايان زيڤر و خشل
بوو . روانين له و كچانه . مايه ي سه رسووپمان بوو .

(شرکان) گويي له ژنه كه بوو ، پي ي وتن :

ومرنه پيش با زۆران بگريئ .

يه كيكيان لي ي چووه پيش . نه و يش هه ر زوو په لاماري دا و به كه مه نده كه ي خو ي

قۆلبهستي كرد . ئيدي له و ناوه دا زۆرانبازي كرا . تاكو هه ر هه مووياني قۆلبهست كرد .

كه نيزه كيكي پير ، رووي تيكرد پي ي وت :

دلته به خۆت خوشه كه هه موويانته قۆلبهست كرد . من به م پيري هه وه (٤٠) جارن
قۆلبهستم كردون .

ناشي به خۆت بنازيت ؟! گه ر خۆت به به هيژ دمه زانيت . له گه ل من دا دابه زه مه يدان
.. با .. سه رت بخمه مه نيوان هه ر دوو قاجت .

ژنه ش بزميه كي سه رزارمكي هاته سه ر ليوان .

له ناخيشه وه ، توورمه توند ببوو و پرسبي :

ئه ري فيلاوي هه ر به راسته .. زۆرانبازيه له گه ل دمكه يت ! يان سو عبهت دمكه يت ؟!

كه نيزه كه پيرمه وتي :

زۆر به راسته !

نەسجا ژەنگە وتى ،
 دەلى ھەستە ئەنگەر ھېزەت تىبابە ؟
 كەنىزەكە پىرە ، ھېتتە تونىد بوو كە موومكانى سەرى ومكو پەرى زىشك راست بوونمە .
 ھەشتە بىرد و دىتوت ئەزىپھايە و راست بوومەتە . ژەنگە ھەلەمەتى بۇ بىرد . (شرکان
 ايش ئەوا سەپىريان دىگات و بە پىرمەنەش پىندەكەنى . كاتىن باوشىيان بىمەكە كىرەبوو)
 شرکان (سەرى بىلە كىرەمە و لە خوا پاراپمە . ژەنگە سەرى بىخات بە سەرى كەنىزەكە
 پىرمەكە . لە كاتىكە پىرمەن وىستى لە دەستى ژە خۇى رزگار بىكات ، لەسەر پىشت كەوت .
 شرکان شەشپىرمەكى ھەلگىشا ھەلى كوتايە سەرى كە سەپىرى ئەم لاو ئەملاى خۇى كىرد
 لە پىرمەنە زىاتەر كەسى دى نەبىنى .
 لە پىرمەنە توورە بوو و وتى :
 لەخۇرا ، نەلەيان نەلەويت !! تە ھىزە تەوانى ژەنگەت بىنى بوو ، ئەمەت بۇ كىرد ؟
 شەھەر تەدەستى كىرە شەھەر تەنگ بوو... پىندەنگ بوو .

شەھەر ٤٧

چىرەزكى شرکان و شا پىرەزە
 شەھەر تەدەستى :

نەسجا لە ھەردوو كىيان نەزىك بوومە . بۇ ئەمەلى گوتى لە ھەسەكەنيان بىت .
 كەنىزەكە ھاتە بىردەم پىرە كەنىزەكە و وتى :
 بىوورە وىستەم بىتەدەم بە زەویدا . كەچى لە دەستەم تەرازىت !! سوپاس بۇ خوا ، سەلامەت
 بوويت . ئەمەش بىندەنگ بوو . بە تەرىقى يەمە لىى دوور كەوتەمە ... تا لە چاوان ون بوو .
 ئەوانى تە بە دەست بەستەراوى كەوتەبوون ! خۇيشى بە دىيارىانەمە وىستابوو .
 (شرکان) لە دلى خۇیدا وتى :
 (رۇزى) ايش بەبى ھۇ نەبىت ! خەم كە چووە چاوانم ئەسپەكەش بۇ ئىردى ھىنام !
 ئەمەش لە بەختى خۇم بوو . كى دەلەت ، ئەم كەنىزەكە و ئەوانى دىش بە نەبىنى من
 نەبوون !!
 ئاۋزەنگى لىدا ، ئەسپ ھەر ومكو تىر لە كەوان دەرچوو . شەشپىرمەكەش بە رووتى بە
 دەستى يەمەبوو .
 ھاۋارى كىرد : اللە اكبر .
 كەنىزەكەش كە ئەمەلى گوتى لى بوو تەكانى دايە خۇى و بازىكى دايە ئەوبەر
 چىزەنگەمە .
 بە ھەموو تەوانى ھاۋارى كىرد :

تۇ كىيى ، كە لىت تىكداين و بە شمشىرىكى رووتەو ، دەلىسى پەلامارى سەربازگە
دەمىت ؟ چىت دەوئىت و لە كوئوۋە ھاتوۋىت ؟ راست بىرۇ ، درۇ مەكە ، چونكە درۇ كارى
پىاو خرابانە . گومانى نىيە رىگەت ھەلە كر دوو بەم شەو ۱ بەخت باش دەبىت ، گەر بە
سەلامەت رزگارت بىيىت . چونكە لە شوئىتىكدايت ھەر ئىستا نەعرەتە لى بىدەم سوپايەكى
(۴۰۰۰) كەسى دادىبارن بە سەرتا . پىمان بلى چىت دەوئىت ؟ گەر رىگات ھەلە كر دوو بەت
خەينەو سەر رىگا .

شركان كە ئەمەى بىست پىي وت :
من كابرايەكى موسلمانم .. لەشوئىن دەستكەوتىك .. نىچىرىك دىگەپام . رىگام ھەلە كر
ئىستاش ئەم كەنيزمكەنەم دەست كەوتوو ، دىيان بەم و دىگەپىمەو ناو ھاورپىكانم .
كىزەكە وتى :

ئەو بەزانە دەست بەو كچانە ناگات ! لەبەر ئەو .. بە دەستكەوتى خۆتى مەزانە !
ئەى پىم نەوتوئىت : درۇ كردن باش نى يە ؟
(شركان) لە وەلامدا وتى : ژىر ئەو كەسەيە پەند لە كر دەوۋى خەلك وەر دىگرت !
كىزەكەيش وتى :

بە گىيانى مەسىح .. لە ترسى ئەو نەبىت كە خۆئىنت دەچىتە مەم . ئىستا
نەعرەتەيەكم لى دەدا ، ھەموو ئەم دەورو بەرەم پىر دىكرە ، لە سوارەى چەكدار . بەلام
بەزمىم بە نامۇياندا دىتەوۋە ! ئەگەر ھەر نىچىر و دەستكەوتىت دەوئىت : سوئىد بخۇ بە
ئايىنى خۆت ، دەست بۇ چەك نەبەيت ... من نامادەم زۇرانت لەگەلدا ، بىگرم !! گەر تۇ زال
بووئىت و پىشت لە زەوى دام .. ئەوا لەبەردەمى خۆتدا سوارم بىكە و بىمە بۇ خۆت .
كەنيزمەكانىشت بە دواو ! خۇ .. گەر من زال بووم و پىشتى تۆم لە زوۋى دا ! ئەوا ..
چارەنووست دەكەوئىتە دەست من . ئەو سوئىندەم بۇ بخۇ .. چونكە بىستووۋە زۇرداران
مەمانەيان پى ناكرت .

(شركان) بەخۆى وت :
ئەم كەنيزمە نازانىت : من پالەوانم .
چاۋىشى بىر بوو خۆى .. ! بۇيە پىم وت :
تۆيىش سوئىندەم بۇ بخۇ : كە ئەو مەرجانە جى بەجى دەكەيت . منىش سوئىنت بۇ
دەخۇم تاكو خۆت نەلئىت : نامادەم نرىكت ناكەومەو . گەر مەنت بە زەویدا دا ، ئەوا
ھىندەم سامان ھەيە ، خۆمت لى بىكرەو . گەر منىش بىردەمەو ئەوا .. خۆت گەورەترىن
دەستكەوتىت بۇ من .

كەنيزمەكە لە وەلامدا وتى : لارىم نى يە !
شركان كەمىك راما ، دواتر بىريارى دا : بە پىغەمبەر (د.خ) منىش لارىم لى نى يە !

رەمەكانىيەنەو . تۆيش بە نا شوگىرى نەبىت دەرەقەتى ژنان نايەيت !! ئىدى چۆن شەرى
 شۆرە سوارانت بۆ دەرەيت ؟
 شرکان سەرى لە خۆى سوورما...!
 كەكەنیزمەكە پىشتى تىكردوبەرەو كلىسەكە بوووە ، پىى وت :
 خانم ... جا چۆن دەرەيت من لە ناوچەى ولاتى تۆدام . نەمەكت نەكەم و تىرم نەكەيت ؟
 كە ئىستا من يەككىم لە خزمەتكارانت .
 كەنیزمەكەش وتى :
 كوا رمزىل بەخشندىمە ؟ هەرموو ناوى خاوى لى بىنە ، بەسەرچاوان . سوار بەو ، بەو
 بەرى رووباردا لە تەكەم بە . پىكەووە روپىشتن تا گەيشتنە پردىكى لە دار دروستكراو كە بە
 چەند چەرخیكى : زنجىرى پۆلايىن بەستراوى بە قەل كۆم دراوى پىو بوو .
 شەره زادەستى كە وشە وردەنگ بوو . بىنەنگ بوو .

شەھى ٤٨

شەهرزادە وتى :
 (شرکان) سەيرىكى ئەو پردەى كرد . بىنى ئەو كەنیزمەكانەى كە لە زۆرانبازيەكەدا
 لەگەللى بوون . لە سەر پردەكە چاوەرپى دەكەن .
 كە ئەمانىيان بىنى يەككىيان بە زوبانى رۆمى فەرمانىدا :
 بېرۆن ... يەككىتان جەلەوى ئەسپەكەى بگرن و بىپەرپىننەو ، بۆ كلىسەكە .
 ئىدى كەنیزمەكە لە پىشەووە (شرکان) بە دوايدا . تا گەيشتە كلىسەكە .
 شرکان كە ئەمەى بىنى بەلايەووە زۆر سەير بوو !! وتى :
 ئىستا دوو جارەن بە سەر تۆووم هەيە . جارىكىيان بوومە هاوړپىت ، جارى دووم بوومە
 ميوانت و
 ئىستا لە ژىر سايەى تۆدام . خۆزگە تۆش ، ئاوا دىبوووتە هاوړپىم و ولاتى موسلمانانت
 دىبىنى ! شىرانى سوارچاكى ئىمەت دىبىنى تا لەوئىش منت بناسى بايە .
 كە كەنیزمەكە ئەمەى بىست ، توورە بوو وتى :
 بە گيانى (مەسىح) تۆم بە كەسىكى ژىر دانابوو . بەلام بۆم دەرەوت ، كە چەنە
 كالقام و دل خرابىت ! كە ئەلئىت : شىرانى موسلمانانت بدىايە ! بە رۆحى (مەسىح) راست
 هىچ رىكخستنىكى شاهانەم نەبىنى !! بەلكو كۆمەللىكى تايەفەگەريانەم بىنى ! ئەووش كە
 وت : منت بناسى بايە . من لەبەر پلە و پاىە و ناويانگت ئەمەت لەگەل ناكەم ! بەلكو
 لەبەر بەخۆ نازىنم چاكەت لەگەل دەكەم كەسى وەكو تۆ ، نابىت ئاوا بە كەسى وەكو من

بەلت . ئەگەر (شرکان) ى كۆرى شا (ئوممىرى كۆرى ئەمەن) ى ئەم سەردەمىش بىت .
(شرکان) ىش پىرسى ، بۇجى تۇ (شرکان) دىنسىت ؟!

ئەمىش وتى ،
بەلت .. بىستوومە ئەگەل ئەم سوبايە ھاتوۋە ، كە (۱۰۰۰۰) جىمكىلارن . ھاتوۋن بە ھەتە
ئەك (ئوستەنتەنە) ۋە
(شرکان) وتى ،

خاتوۋن ، سۆيىنىت دەمەم بەمەدى پىروات پىيەتى .. ھۆيەكەم پىن بىلن .
كەنىزەكەمە وتى ،
بەيىتت ... گەر ناوبانگەم بە كچە (رۇم) ى بىلاۋ ئەمبايەتمەۋ شەرم ئەگەل ھەر (۱۰۰۰۰)

(شرکان) ى شۆرە سوارەكەتەن . بەلام ئەمەنىكەم لە رەۋىتى (ئەمەن) ئەمبا (خۇيىنەمەۋمەۋ بۇيە خۇم ھەل ناكىشەم . ئەگەل ئەمەشە كە بە چاۋى خۇت . ئازاپەتى مەن بىنى . خۇ .. ئەمەشە (شرکان) ىش لىرە بوايە ئەمەشەۋىنى ۋەكە مەن بە بازىك ئەم جۇگەلەيە بېرەپتەمەۋ . ناخ .. خۇزگە (شرکان) م دەست دەمەۋت .. بە جۇزىك دىلەم دەمەۋت ئە پىاۋمەتىم دەمەست ! كۆت و زىجىرەم دەمەۋت .

كە (شرکان) ئەمەى بىست غىرەتى جۈۋلا .. ۋىستى خۇى دەرىخات و تىنى بگىمەنى كە خۇى (شرکان) ە . بەلام لە ترسى ئەمەى غەدرى لى بىكات بىدەنگ بوو . نىسان كەۋتەمەۋ رى . تاكو گەشەنە پىرىك ، كە لە مەرمەۋ دىرەست كرابوو . پەرىنەمەۋ كەنىزەكەم دەروازەى بۇ كەرنەمەۋ و چوۋنە ژوۋرەمەۋ و ناۋ دالانىكى گەۋرە . ھەر شۈپنە و مۇمىكى لە سەر داگىر سابوو . كۆمەلەك كەنىزەكەم لە پىشيانەمەۋ ، (شرکان) بە دواۋمەنەمەۋ ، تاكو چوۋنە كەتسەكەمەۋ . كە رۋانى پەردەكەن بە گۈلى زىرپىن نەخشاۋوۋن .

فەرمەنەكەن بەرامبەر يەك رازا بوۋنەمەۋ . زەمى كەتسە ، يەك پارچە مەرمەۋ بوو . ھەزىكى مەزەن لە ناۋمەستىدا بوو كە (۲۴) پلوۋسكى بە سەرمەۋ بوو . لە لاپەكى دى يەۋە .. چىرايەكى لى بوو سەرچەمەكەم سەرى ئاۋرىشىمى توركىيى شاھانە بوو .

كچەكە بە (شرکان) ى وت : بىرۇ ... لە سەر ئەۋ چىرايە دابنىشە .

ئەمىش بە قەسەى كەرد . جىنى ھىشت و نىزىكەى سەعاتىك ون بوو .

بۇيە لە كەنىزەكەكەنى پىرسى : ناخۇ بۇ كۆى چوۋە ؟

ئەۋانىش پىيان وت : چوۋمەتە سەر گۆرەكەى تا ئەۋ دىتەمەۋ ئىمە لە خەمەتەدىن ! جەنلەن جۇرى خۋاردەنىان خەستە بەردەم . (شرکان) ىش تاكو تىر بوو ، خۋاردى و خۋاردى يەۋە . ئەمبا تەشتىكى زىرپىن و ھەۋجۇشكى زىۋىنىان بۇ ھىنا .. دەستى تىدا شۈشت . بىرىشى بەلەى سۈپاكەيەۋە بوو . چۈنكە بى ئاگا بوو لى يان .

نامۆزگار يەككى بارگىشى بىر كەوتەو . كە چۆن بە جىيى نەھىنا . پەشىمان بوو لەو كارى .
 كە رۆژ ھەن ھات و دنيا رووناك بوومو . ھەستى بە دنيايەك كامەرانى كرد . كە بىيى
 كەنيزمەكەى شەوى (۲۰) كەنيزمەكى بە دواو بوو . ھاتن و ھەر وەكو مانگى چواردە بوون .
 بەرگى شەھەنمەن بوو . پىشتوئى نەخشی زېرىن لە پىشتياندا داوو .
 كەنيزمەكى خانەخوئ لىي نرىك بوومو و سەرنجىكى قوولیدا وتى :
 كۆشكت ئاودان كەردەو ، ئەى (شرکان) كە ئىمەت لەلا نەبووین .. ئەمەشەوت چۆن
 بۆردە سەر ؟!

ئەمجا وتى يەو :
 نەو كرىن لە لای شاھان عەببە !! بە تايبەتى لای كەورە شاھان ! ئەوفا تۆ (شرکان)
 كۆرى شا (عومەرى كۆرى نەمان) بىت ! خۆتمان لى مەشارمو . راستگۆ بە .. چونكە نەو
 كرىن رقى و كىنە نروست دىكات . ھەر كەسى پىكای تىرى قەزايە .. ديارە رمزايە .
 كە (شرکان) ئەمەى بىست نكولى بۆ نەكراو وتى :
 بەلى من (شرکان) كۆرى (شا عومەرى نەمان) م . بەرگەوتووى شەقى زەمانم . كە
 ئاوا : لە بەر دەستانم . نا پارپەموو چاوەرپى سزاتانم !..
 كەنيزمەكە ماومەكى زۆر سەرى نەوى كرد . ئەمجا رووى كردە (شرکان) و وتى :
 بىخەم بە .. تۆ ميوانى منى . نان و نەك لە نىوانماندايە ! تۆ ئىستا لە سايە و
 ديوەخانى مندایت و پارپەراوئىت . بە گيانى (مە سىح) ھەموو سەر زەوى ، شالۆ بىن ..
 ئاتوان ئازوت بىدن ! گيانى خۆمت لە پىناودا دەدم . تۆ لە سايەى حەزەرتى (مەسىح) و
 مندایت .

نەو لەم قسانەدا بوو ژاوە ژاوىكى زۆرى بىست . سەيرى كرد چەكدارانىكى زۆرن و
 ھاتوون دەلێن :
 كەوتىتە ، بەردەستان ئەى (شرکان) ... ئەوا ژيانت كۆتايى ھات .
 (شرکان) بىش كە ئەمەى بىست .. بە خۆى وت :
 بىو خوايە .. ئەم كەنيزمەكە بەم قسانە .. منى فريو دا ! دواى خستىم تاكو ئەمانەى
 كەپەندە سەرم .
 سەيرىكى كەنيزمەكەى كرد وىستى سەرزەنشەى بىكات . بەلام كە بىيى رەنگى ئەویش
 ھەلبەزگاوە !

ھەستايە سەر پى و پەرسىي : ئىوہ كىن ؟!
 بە تەزىركى يەو پەشەنگەكەيان وتى :
 ئەى پاشاى بەخشەندە مروارى تاقانە ، ئاخۆ ... نازانیت ئەوہى لای خۆت كى يە ؟!
 ئەویش وتى : نای ناسم ... كى يە ؟

بێشنگ له وهلامنا وتی :
 ئەوه شاران کاولکەرە ! سەر دەستە ی شۆڤسوارانە : (شرکان) ه ! کوری (شا عومەری شا
 نوعمانە) ! ئەوه روونەرەوهی بەربەستی قەڵیانە .. بە هۆی پیرمژنە مەکرپازیشەوه ، ئەم
 مەوانە ، گەشتوووتە (شاخەردوب) ی باوکت . باوکیش ، دەیهوێت خۆی بەدوایدا بچیت .
 ئەم رووناویش تۆی کردە سەردەستە ی پالەوانانی (رۆم) . چونکە ئیستا تۆ ئەو شیرت
 له ژێر دەست دایە ١-
 شەڕە ئازەستی کردووە دەنگ بوو .. بێدەنگ بوو .

شەوی ٢٩

شەرمەزاد وتی :
 کە قەسکانی بەتێرکی ^(٥) بیست لێی پرسی :
 ناوت چی یە ؟
 ئەویش لەوهلامنا وتی :
 ناوم (ماسوورە موسورە) و کوری کاشردە بەندەتم . سەرۆکی بەتێرکەکان .
 ئەمجا پرسی :
 چۆن بە بێ ئەوهی ریت پێ بدەم ، هاتیە ئێرە ؟
 ئەویش وتی :

خانمەگەم کە گەیشتمە بەردەرگا .. کەس لێی نەگرتەم رێگا ! هەر وەکۆ جاران مەگەر
 کەسانیکی نامۆ بێن ... له بەردەرگا راگیرێن .. ئیستا کاتی ، خۆ دواخستن نی یەو پاشامان .
 چاودرێ یە بگەرپێنەوه و ئەم شایە لەگەڵ خۆمان ببەینەوه . کە درکیکی سوپای ئیسلامه !
 تاگو بیکوژیت و دواتر بێ ماندوو بوون ، سوپا بنێرین بۆ جەنگیان .
 کە کەنیزمەگە ئەمە ی بیست پێی وت :
 ئەمە قەسەمکی باش نییه ! چونکە پیرمژنە فیلاوی درۆی لەگەڵ کردوون . ئەمە ی لای
 من پیاویکی نامۆ یە و داوای میوانداریتی لێ کردووم و پەسەندم کردووه . ئیستاش له
 سایە مندا یە .

بە گیانی حەزرەتی (مەسیح) .. (شرکان) نییه . دیلێش نییه لای منە و میوانە .
 لیکۆلینەوهی لەگەڵ دەرکەوت کە (شرکان) ه .. جوان نیه و وێژدانم رێگەم
 نادات رێ بدەم ، له ناوی بەرن .. ناپاکیم بەرامبەر ئەم میوانە پێ مەکەن و روو زەردیم
 بە سەردا مەهیتن له نیو خەلکید .

(٥) - بەتێرک : زاراوە یەکی ئایینی مەسیحییە و واتا (باوکی باوکان) وەرگێڕی کوردی

بگەرئۆلەي ساوگم كرنووشى بۇ بېيەو پىنى بلى : ئەو نىيە و پېرەۋنە ھىلادى درۋى
كردوۋە .

(ماسوورە) ى بىترىرگىش وتى :

خاتوو ئىيرىزە ناتوانم بە بىن ئەم ئىچىرە بگەرئۆلەي :

ئىيرىزە توۋرە بوۋ وتى :

دەلىم .. بىرۋ ئەو ۋەلامەي مىنى بۇ بېيەو : كەسىش لۇمەي تۆ ناكات :

ماسوورەش وتى :

بە بىن ئەو پىاۋە ناگەرئۆلەي .

ئىيرىزە رەنگى تىكچوو و وتى :

زۆر مەلى و ۋرېتە مەكە . ئەم پىاۋە ۋرەي بلىندەو جەنگى (۱۰۰) چەكدارى پىن دىكرىت .

ئىستا پانگى بىكەم و لىي دىپىرسم :

تەخۇ .. تۆ (شرکان) ى كۆپى (شا عومەرى نىعمان) يىت ؟

بىكەم دەلى :

بەلى : گەر جەنگى بىكەن كەستان لە دەستى قوتار نابىن و ھەر چىيەك لىرەدايە ،
دىكوزىت . ھەر ئىستاش بە خۆى و شمشىرەكەي دەستى يەۋە ، دەي ھىنمە بەرامبەرتان .

بىترىر (ماسوورە) ىش وتى :

گەر لە توۋرە بوۋنى تۆ رزگارم بىيىت . لە باوكت رزگارم نابىيىت . گەر ئەو پىاۋەم بىيى .

قىرمان بە بىترىرەكەم دىلە دىكەن .. بە رسوايى دەيىبەمە بەردەم پاشا .

ئىسجا ئىيرىزە وتى :

ھەرگىز ئەۋە رەۋا نىيە ! ئىۋە سەد چەكدارو ئەو ھەر خۆى گەر ئازان .. يەكە يەكە
ئەگەلى بىجەنگى :

ماسوورەش وتى :

بە گىلانى ھەزرىتى مەسىح بۇ خۆم يەكەم كەس دەيىم دەچمە جەنگى .

ئىيرىزەش وتى :

چاۋەرى بە ، با بىچم ئەمەي تى بگەيەنم . بىزانم ئەو دەلىيىت : چى ؟ گەر پەسەندى
ئەكرد ئەۋا ناھىلەم دەستتان پىنى بگات . خۆم و ئەم كەنىزەمكەنە دەيىنە قوربانى ئەو .

ئىسجا چوۋە لى شرکان و تىي گەياند ئەۋىش بىزىيەك گرتى و بىۋى دىمەكەوت كە پىنى
نەگوتوون (شرکانە) ، بەلام لە دەمى ئەمەۋە بوۋە بە قاۋ و دەۋرۋ بەر زانىۋىانە .

بە ماسوورەش وتى :

باشە بەلام غەدىريان لى ئاكەين .. با يەكە يەكە نەيەنە جەنگىم ! بەلكو ھەر جارە و (۱۰)
جەنگاۋەر بىتە بەرانبەرم .

لە دەر خايدىنىشىدا وتى ،
چىم كىرە بە خۇم ئاۋا . ھاتتە زەۋىي ۋاقتى رۇم !
راست بىۋەدە شمشىر و دۇيىستىمگەنى جەنگى ھەلگىرت و چىۋەدە بەرامبەرىيان .
بەزىرەك شىركانى بوش يىگىمىر بەلامارى دا . شىركانىش ھەر وىكو شىر بۇي چوۋ .
شىركانى بە ۋىرگىدا كىر . لە پىشتىمەۋ دەرچوۋ . جۇرۇك كۈشتى ئىيرىزە ... سەرى سورما !!
دەرۋازىسى كىرەشە ۋىرگىدا بىو . بىۋەك بىو .

شەۋى ۵۰

شەۋىزە وتى ،
ئىيرىزە .. چوۋە ئاۋ جەنگىلار و وتى ؛
ئەى ... تۇلەى ھاۋىرلىكتەن بىكەنەۋە .
بىرەى يىتۋىرگە كۆزراۋىگە ھاتەپىشەۋە . دىۋى كەمىك ئەۋىشى كۈشت ؛
دېسان كەمىزەككە چوۋە لايان و وتى ؛
ئەى يىلىمگەنى مەسىيە ، تۇلەى ھاۋىرلىكتەن لى بىكەنەۋە .
ئىمجا ھەر جەنگىۋىرلىك بەلامارى دەدا دىكوۋرا ، بۇيە چارىيان ئەما و ھەموۋىيان
بەلامارىيان دا ، دىۋى جەنگىكى بى وىنە ، ھەموۋىيانى لال و پال خىست .
ئىيرىزە وتى ؛

شەۋىزە بە كەسەنى وىكو تۆۋە دىكرىت ، ئەى .. شىركان .
ئەۋىش بە دىم پاكىرنەۋەى شمشىرەكەيەۋە ئەم شىعرەى وت ؛
جەنگىن كۆمەلەت پەرش و بلاۋكرد كەللە سەرىانت ، بەيى كلاۋ كرد
لە جەنگى دەستە و يەخە بېرسىن بە شالۋى من خەلگى چۆن دەمرد
پىلگە بىاۋىيان چۆن تى دىشكان چۆن دەبەزىن و ئەستۋ و مىيان ورد
كە (شىركان) لە جەنگ بىوۋەۋە . شا (ئىيرىزە) پىرۋىزىبى سەركەۋىتى لىكرد و بىردى
يەۋە ئاۋ كۆشك .
يەشكى كەم لە بەتۋىرەكەكان مابوۋنەۋە .. كە ھاتەۋە زىر پۇشىك و تەۋرىكى بىرندەى
(ھىتەى) بە دەستەۋە بىوۋ .
ئىمجاۋىتى ؛
بەيەن بىت گەر بىوۋەمەتە ... گالىتەجارى رۆمەكان ، رەزىلىت لى ناكەم و ھىچت لى
ناپىتەمەۋە .

(شىركان) لى پىرسى ؛
ئەۋە . ئەۋ زىرپۇشەت بۇ پۇشىۋە و ئەم تەۋرەت پى يە ؟

ئەۋىش وتى : بۇ پاراستنى تۆ لەۋ ئاپاكانە ،
 دەرگاۋانەكانى كۆشكى بانگ كرد و لىي پىرسىن ؛
 چۆن ھىشتووتانە پىۋانى پاشا .. بى ئەۋى رى يان پى بدەم .. بىنە ناۋ كۆشك ؟
 ئەۋانىش وتىيان ؛
 شا خاتوون وا راھاتووېن كە بى رى پىدانى ئىۋە بىيان كەينە ژوورەۋە ! بەتاپبەتى
 بەتېرىكى گەۋرە .
 ئەۋىش وتى ؛
 بىم وابى ھەر وىستووتانە .. بە كۆشتى مىۋانەكەم .. ئەتكەم بىكەن !
 ئەمجا ھەرمانىدا بە (شرکان) لە مى ھەموۋىيان بدات ، وتىشى لەۋە زىاتىر دەھىن .. !!
 روۋى كىردە (شرکان) و وتى ؛
 ئىستا بۆت دەرگەۋت كە كچى شا (ھەردوۋى) رۆم ؟ ناۋم (ئىبرىزە) يە ؟ پىرەزە
 ھىلاۋىيەكەش نەنكەم و دايكى باۋكەم . ئەۋ ھەۋالى تۆى گەياندوۋە بە باۋكەم . دەپەۋىت بە
 ھىلاۋىك من لە ناۋ بەرپىت !
 بە تاپبەتى كە ئىستا بەتېرىكەكانى باۋكەم كۆشتوۋە . خەلكەكەشى تىگەياندوۋە كە من
 پىشگىرى لە موسلمانان دەكەم . لەبەر ئەۋە باشىر واىە .. ئىرە جى بەيلىم . ئەۋمىندەم لە تۆ
 دەۋىت .. چۆن لەگەل تۆدا ھەلسوكەۋتم كىرد تۆيش وابىت . ئەۋەتا لەپىناۋى تۆدا
 دوژمانىيەتى كەۋتە نىۋان خۆم و باۋكەم .
 (شرکان) بە روۋىيەكى كراۋمەۋە وتى ؛
 تا من زىندوۋىم ، دەستى كەست پىدا ناگات ! بەلام ئاخۆ .. دان بە خۆتا دەگىت ، گەر لە
 دايك و باۋكە دوۋر بىكەۋىتەۋە ؟
 ئەۋىش وتى : بەلى .
 (شرکان) ىش سوپىندى دا و پەيمانىشى لى ۋەرگىرت .
 (ئىبرىزە) وتى ؛
 ئىستا .. دىلم ئاۋى خواردەۋە . بەلام دەپى مەرجىكى تىرم بۆ جى بەجى بىكەيت .
 ئەۋىش پىرسىي ؛
 ئەۋ مەرجە جى يە ؟
 (ئىبرىزە) ش وتى ؛
 دەپىت .. سوپاكەم بىگىرپىتە دواۋە ! بەرەۋ ۋلاتى خۆت .
 (شرکان) ىش وتى ؛
 خاتوون .. شا (ەۋمەرى كۆرى نەمان) ى باۋكەمنى ئاردوۋە ، جەنگى سوپاكەى باۋكە
 بىكەم ، لە پىناۋى ئەۋ پارەۋ سامانانى .. كە باۋكە دەستى بەسەردا گىرتوۋە . كە لە ناۋياندا

(۲) گۆمبە و تگینکی گەورەیان ھەمە .

(ئیڕەزدە) یش و تی :

بێخەم بە ... ئیستا ئەوشت بۆ دگنێر مەوود .

لە سەری روشت :

ھۆبەکی تەری نووژمەتایەتیەمان لەگەڵ شای (ھۆستەنتەنیە) لەو ھەمە جەزنیکیان ھەمە
نای (جەزنی کتێسە) یەما کە ھەموو سائیک تێبە ، پاشایان کۆ دینەوود . ھەروەھا کچە
پیاووان و دەرەزەنەنیش . ژەنگاتیان (۷) رۆژ بیکەوود دین . مەیش پەکیکەم لەوان و
باوکەم رەقی ئێم ھەستا . (۷) سالی ئەو ھێشت لەو جەزنیەدا بەشداری بیکەم ! وا بیکەوود
سائیکان گێزە دەرەزەنەندان لە ھەموو لایەکیەوود ھات بـوون بۆ ئەم کتێسە . لەم
جەزنیەدا پەکیک لەو نامادە بووانە کیزی پاشای (ھۆستەنتەنیە) یوو و نای (سەفە)
بوو . (۶) رۆژ لە کتێسەدا مایەوود .

رۆژی ھەوێتەم کە دەورو بەر چۆل بوو و تی :

دەبێت بە رێگای دەریادا بگەرێتەوود بۆ ھۆستەنتەنیە . بۆیە پاپۆزیکیان بۆ نامادە کرد و
خۆی و دەست و پێوھندی سوار بوون . دواي ئەو دی پاپۆز دەریای بەری بایەکی بە تین ھەلی
کەو پاپۆزکە ی لە رەقی لادا . ھەدەری خوا وابوو ، پاپۆزیک (نەسارا) کەنیش لە دوورگە
(کافور) مەو ھاتبوون . کە (۵۰۰) چەگداری ھەرنەگی تیا بوو . ماوەیک بوو ئەوانە بە سەر
ئاموودە بوون .

کە پاپۆزکە ی خاتوو (سەفە) یان بیی پەلاماریان دا . لە ماوادی سەعاتیکە ، دەستیان
بە سەرا گرت و بەرمەو دوورگەکە ی خۆیان راپێچیان کردبوون . بەلام ھێندە نەبەرد
(گەردەلوول) دیکە بەرمەو ئێمەیان راپێچ کردنەوود . چارۆکەکانی پاپۆزکەیان تەربوو . ئێمەش
تەفر و تونامان کردن ! ھەموو سامان و زێر و زیومان بە تالان بێردن ! لە نیوانیاندا (۱۰)
کەنیزەک ھەبوون بە ئەو (سەفە) یەشەو کە کچی شا ئەفرەیدونی شای (ھۆستەنتەنیە)
بوو ! ھەموویانمان دەستگیر کرد و دامانە باوکەم . ئەمان دەزانی لە نیوانیاندا (سەفە) ی
کچی پاشای ھۆستەنتەنیە ی تیا یە .

باوکەم (۱۰) کەنیزەکی بۆ خۆی گل دایەوود کە کچی شای ھۆستەنتەنیە ی تیا بوو .
ئەوانی تەریشی دایەش کرد بە سەر پیاوانی دەست و پێوھندی خۆیان . لەو دەبەش (۵)
کەنیزەکی جیا کردەوود ، کە کچی شای ھۆستەنتەنیە ی تیا بوو و بە دیاری نارەنی بۆ باوکەم !
باوکەش ئوای ئەو دی دیاری یەکە ی پەسەند کرد . لە نیو ئەو (۵) کەنیزەکاندا
(سەفە) ی شا (ئەفرەیدون) ی بۆ خۆی دانا . لە سەرەتای سالی باوکە کچە نووسراویکی بۆ
باوکەم نارد و ھەندێ جەنێوی تیا نووسی بوو کە جوان نی یە ، بوترتەوود ھەرمەشی
کردبوو .

تیایدا نووسی بووی :
 دوو سال له مه ویش نیوه پاپوړیکي نیمه تان زهوت کرد . که که وتبووه دمستی دزانی
 نه فرمگی یه کانه وه ، که (سهمیه) ی کچی منی تیا بوو ، له گهل نزیه که ی (۶۰) که نیزه ک .
 هیچ هموالیکتان به من نه دابوو . منیش له ترسی زړاندنی ناوبانگم نه و وراوه ، هموالیکتان
 بدمی که که که که لای نیو میه . بویه گو مه له دزیکم کو کرده وه و پرسیارم لی کردن .
 نه وانیش وتیان :

بروا ناکه من که که که له ولات چووبیته دهره وه ! به لام بیستوومانه هندیک له
 دزه کانی ولاتی شا (هر دووب) دمستیان به سهردا گرتووه . نه وان به سهر هاته که یان بو
 گیراومه توه . هر ووها له و نامه یه دا که بو باوکمی نار دبوو ، نووسی بووی :
 گهر نیوه به نیازی سوو کایه تی کردن نین به من و که که که نه تک ناکه ن . هر که نه
 نامه یی منتان پی گه یشت که که که م بو بنیرنه وه . نه گهریش نه ! نه و دمبیت سزای نه
 کردو میمتان لی بگریته وه .. که نه نامه یه گه یشته دمستی باوکم . زور په شیمان بوو که
 نه یزانیوه که که که شا (نه فرمیدون) یی له لایه . تا کو هر زوو بینار دایه وه . سهراسیمه
 بوو ! نه می دزانی چی بکات ! که دواي سالانیکی هیته زور زانیویه تی و نیستا ژنی شایه و
 چمند مندالی لی هیه . که به وردی سهرنجماندا تیگه یشتین ، تووشی چ کی شه یه ک
 بووین ! بویه باوکم نامه یی که بو شا (نه فرمیدون) نار دوه

و دواي لیبور دنی لی کرد و سویندی بو خوارد که نه یزانیوه ... کچی نه و له نیو که نیزه کانی
 ناو پاپوړه که دا بووه ! بویشی روون کردبو وه که هر به بی ناگایی به خشیویه تی به شا
 (عومری کوری نعمان) و نیستا ژنی نه وه و مندالی لی هیه ! که شا (نه فرمیدون)
 نامه که ی خویندبو وه : زور تووړه ببوو .

پرسی بووی :

چون شا (عومر) توانیویه تی که که که بکاته .. که نیزه ک و له خوی حه لال بکات ؟
 برپاری دابوو ، بیدنگ نه بیت !! تولهی خوی نه کاته ووه نه و حه یا چوونه ی نه شواته وه
 کول نه دات . وتبووی دمبیت کاریکیان پی بکه م دهاو دم بگری درپته وه ! دانی به خویدا
 گرت ، تا کو هلی دمست که وت و پیلانی بو دانا . نه مجا نوینه ری نارده لای شا (عومری
 کوری شا نعمان) ی باوکت . نه و ی تیا نووسی بوو . که خوت بیستووته ! نه و هتا .. باوکت نه
 سوپایه ی خستوته ژیر دمستی تووه ، بو نه و کاره . نیدی (۳) دانه (گو) ی (نگین) داری
 چی !! نه وه له راستی یه وه دووره . نه و (گو) یه له لای (سهمیه) ی کچی تی .. دمایان ویست
 که باوکم که نیزه که کانی گرت له لای خوی .. (گو) یه کانی لی سهند بوو ، به دیاری

پیشکشی منی کردووه .. نیستا نه وانه لای منن ! نیستاش .. برپو ، به لای سوپا که ته وه .

ناوچهیه ، بهرمو پیریان چوون و مهر و برنیک زوریان بۆ سهر بیرین . دوو رۆزیش لهوی مانهوه . ئهمجا به رێ كهوتنهوه بهرمو ولات .

(شرکان) داوی کرد له (بندان)ی وزیر که (۱۰۰) سواره ی چهكدار ی بخته دوو . داوی رۆژیک رێ کردن . (شرکان) به خوی و (۱۰۰) چهكدار کهوه جیا بوونهوه . دوو فرسه خ رۆشتن ، تاكو گهیشتنه دمر بهندیکی تهنگی نیو دوو شاخ . سهیریان کرد تهپ وتۆز له دوورمهو بۆند بوومهو ، که تهپ وتۆزمکه رموی یهوه (۱۰۰) سواره دمرکهوتن . به ههلقان و چهك و زریپوش داپوشرابون و له شیر و پلنگی دارستان دمچوون .

نزیک چهكدارانی شرکان بوونهوه نهعرمهتیهان لیدا و وتیان :
ئیمه هینده شوینتان كهوتین ، بیزار بووین . جا.. بۆ ئهوهی گیانی خۆتان لهدمست نهدمن ئهسپ و چهكهكانتان بدمنه ئیمه !..

(شرکان) که ئهمه ی بیست . چاوی بهری یه پشتی سهری و سوورهه لگهراو وتی :
سهگه خویرپانه ..چۆن ویراوتانه پی بخته نه ..خاکی ولاته کهمانهوه؟ بهومشهوه ناوستن .. پرکیشی ئهوش دمکهن . که لهگه ئمان بجهنگن؟! بۆچی پیتان وایه ههروا به ئاسانی دمگیرینهوه ولاتی خۆتان؟

هاواری کرده چهكدارهکانی خوی :
ئادهی .. بتان بینم .. چی بهسهر ئهم سهگانه دینن . ئاخو .. ئیوش به هیندی نهوانن !

ههلی کیشایه شمشیر و چهكدارهکانی به دوایدا . شالوویان برده سهریان . فهرنگی یهکانیش به دلکی بهردینهوه ، هیرشیان هینا . بووه جهنگی دهستهویهخه . بووه ناله و زرمه و لرخه .. كهوتنه له یهكدان ، پهلامار و زۆران . ناله و ئاخ و گریان ..! جهنگ بووه جهنگی شیر و پلنگ ...دریژهی کیشا تاكو درنگ .. تا دنیا بووه شهوه زنگ ... له یهخه یهکدی بهریاندا جنگ !..

که (شرکان) جهنگاومرانی سهرژمیر کردمهوه . بۆی دمرکهوت کهسیان لی نهکوژراوه . بهلام چواریان بریندارکراوه .

رووی تی کردن و وتی : زۆر دهمی که من دهجهنگم .. هیشتا جهنگاومرانی ومکو نهمانه
ئازا وخۆ راگر ، نهبینیوه !
نهوانیش پی یان وت :

ئهوه بزانه .. پالنهوانیکیان تیدا به . سوار چاکیکی فهرنگه ! که سهرکردی ههموویانه .. زۆر ئازایه و شمشیر و مشینیکی کهم وینهیه ! کهچی .. بهرمنگاری ههر کامیکمان دمیتهوه .. به نهقهست نامان کوژیت !! نهگهر بیویستایه بمان کوژیت . ئیستا ههموومان به دهستی ئهو پالنهوانه کوژرابووین !!..

(شرکان) لەم کارە سەری سوورماو بریاریدا سبەینێ .. داوا بکات کە زۆرانبازی بکریئ
 (سەری بەرامبەرینی نیوان دوو پالەوان .
 ئەمەتا ئەوان (١٠٠) جەنگاوەرن و ئیمەش (١٠٠) جەنگاوەری . ئیمە داوا یارمەتی
 لە (یەزدان) ی ناسمان دەکەین .
 ئەو شەو جەوانەو . سەر لە بەیانی (١٠) سوارە جەنگاوەری سوپای (شرکان) ..
 مەژان بێ چەك کرد و شرکان پێی راگەیاندن .. روژیکە و ئەمڕۆ .. چاوەرپی دەست و
 بازووتەم و ئەوای روو بە روو بوونەو بەکەن لەگەڵ پالەوانی فەرەنگەکاندا . ئەمجا بەرەو
 گۆرەنی جەنگ بوونەو . رواتیان سوپای فەرەنگ ریز بوون و ئامادەن .
 پالەوانیکی سوپای (شرکان) هاتە نیوەمندی گۆرەپانی جەنگ و هاواری کرد :
 ئەمەتا... لە گۆرەپانم .. کێ شان دەدا لە شانم ! یا.. خۆی بەدا پیشانم...!!
 مێتەنی پێ نەچوو .. پالەوانیکی (فەرەنگی) یان بۆی چوووە گۆرەپان . داوا کەمێ :
 بوو شەم و بێگەدان .. پالەوانی سوپای (شرکان) ی بەزان .. بە (دیل) ی بردی یەوە بۆ
 ئێ خۆیان .. ئەمجا جەنگاوەریکی تری فەرەنگی هاتە گۆرەپان .
 پالەوانیک هات ، لە سوپای شرکان . هەر زوو پالەوانی فەرەنگی... رمی خستە سەر
 سگی ! گرتی و بردی بەرەو لەشکری خۆیان . زۆرانبازی سەرۆمەر بوو . تاکو دوا جەنگاوەری
 لەشکری شرکان ! بە دەستی یانەوە گیرا و کاس و وەرپوو ..!!
 گۆرەپان بێدەنگ وکەر بوو..! ئیدی شەو بە سەردا هات . کە (شرکان) و دوو سەرکردە و
 (نەنان) ی وزیر گەڕانەووە بۆ جەوانەو .
 شرکان رووی تێکردن و وتی :
 ئەمێ .. ئەمە چی بوو : بەسەرمان هات ؟ بەیانی خۆم دەچمە گۆرەپان .. بانگ دەکەم لە
 سەرکردەکانیان تاکو بێت و شانم بەدا لە شان . داوا دەکەم ، لە خاکمان بچنە دەرەو ، ئیمەش
 جەنگیان ناگەین . گەر بە قەسەیان نەکردین ، لەگەڵیان بە شەڕ دیین ! ئەگەریش نە
 لەگەڵیان بێت دیین .
 ئەو شەو جەوانەو و بەیانی هەردوولا چوونەووە گۆرەپان . هێندەیان زانی نیوەی
 جەنگووە سوارەکانی سوپای فەرەنگیان پیادە بوون . بەرەو نیوەمندی گۆرەپان بوونەووە
 ! سوارەکی جەنگاوەر بە دواپانەو (شرکان) بۆی دەرکەوت ، کە ئەو
 ! ئەبەمکی شینی بە خۆیدا داو ..! کلا و خۆدیکی چی چاوان تەنگی لەسەر نایە .
 لەشکری (ئەمێ) ی بە دەستەوێجە . سوارێ ئەسپێکی ناوچاوان مارۆ بوو .
 ئەم جەنگاوەرە ، هێشتا سووی لێ نەرواوە !! ناوژنگی لە ئەسپەکی ژێریداو هاتە
 گۆرەپان .. رووی کردە موسلمانان ..

بە زۆربەتلىكى ھەممىسى زەۋان ، پانگى كىرە ،
 ئەمە (شىركان) كۆپى شا (غومەرى نەمان) خاۋەن (ھەۋ) و (شاران) كۆپى ، كۆپى ،
 پېنە بە شەر و پېكەدان . خۇت و مەرە پېشەۋە ، پېكەنگە و ھەستەم لىن مەكەشەۋە ، مەن و لى
 سەرۋەك ھۆزۈن .. خاۋەنى تۈنە و ھېزىن .. ھەرگەسەكەم شەرى بىردەۋە .. ئەۋا سۈپەت
 دۆڭلۈى بۇ خۇى بىردەۋە ..
 شەرەزادە سەستى كىرەشە دەرەك بۇد .. پېدەنگ بۇد .

شەۋى 51

شەھەر مەزاد وتى :

ھېشتا قەسەمكى تەۋاۋ نەگىر دېۋو .. كە (شىركان) : بۇى چوۋە گۆرەپان .. كەۋتە غارو لە
 ئاۋزىنگى نا تا نىزىك بوۋەۋە ، لە ئەفرەنگى ھەلەمەتى بۇ بىرد .. ھەر ۋەك پانگ . ئەۋىش بۇ
 ئەم شاگۈى ھېتا .. زىمەى شەمشىر بوۋ .. ھەلغان بە شوپنا .. ھەر ۋەكو (۲) كىۋى بىلات ...
 ياخۇد (۲) دىريا شەپۋىل تىكەل كات . ئەۋەندەى پېنە چوۋ : ئەۋ بىگرە و بەردە .. شەۋى
 بىسەرا ھات ئەۋ نەبەردە .. ناچار ھەرىيەكەيان . گەراپەۋە ناۋ كۆمەلەكەى خۇى .
 دۋاى ھەۋانەۋە (شىركان) روۋى كىردە ھاۋرپىكانى و وتى :

جەنگاۋەرى ، ۋەكو ئەم شۆرە سۈارەم نەبىنىۋە ! شتېكى ھېندە سەيرم لىن بىنىۋە ، ئەم
 جەنگاۋەرى كاتىك ھەلى بۇ ھەلەمەكەۋىت ، رەمىكەم تى بىگرىت ، تىم ناگرىت !!
 نازانم چى لەمندا بىنىۋە ؟! خۆزگە لە سوپاكەمدا جەنگاۋەرىكى .. ئاۋا بە تۈنە و
 پالەۋان دىۋو .

ھەر كە رۇژ بوۋە .. جەنگاۋەرى .. ھەرنىگەكە لە گۆرەپان .. كەۋتە غاردان . تا ۋەكو بۇى
 جوۋ شىركان ، دىستىان بە جەنگىن كىردەۋە . ئەۋ رۇژمى يەكتىران ھېتا و بىرد . تاكو رۇژيان
 بە سەر بىرد .

شەۋ ھەر يەكەۋ گەراپەۋە ناۋ كۆمەلەكەى خۇى . ھەر پالەۋانە و باسى ئەۋ
 زۇرەنباۋىمى بۇ ھاۋرپىكانى گىراپەۋە .

جەنگاۋەرى ھەرنىگى بە كۆمەلەكەى خۇى وت :

سەيلى ، دۋا رۇژ جەنگىنەمانە ! ئەۋ شەۋە لىنى نوۋستىن ، تاكو سەيلى بەيلى . رۇژى
 دۋات دىسان كەۋتەۋە پېكەدان .. رەبازىن و شەمشىر لىدان ، تاكو نىۋەرۋ ئەمجا ھەرنىگى
 ھېلىكى كىرد و شەمشىرىكى بە ھىۋاشى لە ئەسەپى شىركانەۋە ژەند ، شىركانىش ھەلەكەى
 قۇستەۋە و رەشەمى ئەسەپى ھەرنىگى راكىشاۋ خەستىيە خۋارۋە ! شەمشىرى لى بىلد كىردەۋە
 كە بىكۈزىت .
 ھەرنىگى ھاۋارى كىرد :

ئەمى شىرگان ... ئەمە پەيشە شۆرىسواران نىيە .
 كە شىرگان گوتى لەم قەسەدە بوو . سەمىرى جەنگاۋمەردى كىردى ورد لىنى روتى ، بۇ
 بىرگەوت ، ئەم جەنگاۋمەردە شازادە ئىيرىزىيە !!
 شەشپەنگە قىزى دا و باۋشى پىدا كىردى و وتى ،
 ئەمى ... تۆ ئەم گارەت بۇ لەگەل مەن كىردى ؟
 ئەمىش وتى ،
 وىستەم لە گۆرەپانى جەنگدا تاقىت بىكەمەۋە ! بىت بىنىم بە قەلغان و شەلپەر و قەمەۋىد
 بىرۋەزى دايە ،
 ئەم جەنگاۋمەردەم ھەمەۋو كىچانى سەر بە مۆرد ! ئاۋا سۈپاكەى تۆيان بىنچەمەۋە
 ئەمىر تەسپەكەم ھەتتەنەۋوتايە ، ئازايەتى مەنىشت دىبىتى كە وا ئىستا لەبەر دىستەندەم .
 ئەمىش وتى ،
 سۈپاس بۇ خوا .. كە بە بىۋەزى رىزگارت بوو . بە يەكتر شاد بوۋىنەۋە ... شازادە گىلان
 (ئىيرىزە) ھەستايەۋە و خۆى تەكاند . ئەمجا ھەرمانىدا كە (دىل) مەكان ئازاد بىكەن ،
 ئەم جەنگاۋمەردەكان ھەرمەنەكەيان جىبەجى كىرد . ئەمجا كىرەۋوشيان بۇ ھەردوۋىكىان بىرد .
 (شىرگان) ىش روۋى تىكرەن و پىي وتەن :
 بىرەستى ، ئىۋە پالەۋانانى رۆۋى تەنگانەى پاشايان .
 ئەمىش ھەرمانى دايە ، چەكدارەكانى خۆى كىرەۋوش بۇ شازادە (ئىيرىزە) بىرەن .
 ئەمىش لە تەسپەكانيان دايەزىن و ھەرمەنەكەيان بەجى ھىنا . ھەرمەن درا ، ئەم (۲۰۰)
 سۈرە خۇيان نامادەى گەشەت كىرد . دواتر بەرپەكەۋەتن و شەش شەۋ و شەش رۆۋ بەرپەۋە
 بوون . ئەمجا گەشەتەۋە مال . كە گەشەتە جى . شازادە ھەرمانىدا كە جۈبەرگى جەنگ
 بىكەن و بەرگى جوانى (رۆم) ى لەبەر بىكەن . ئەمجا تەتەرى نارد ، بۇ لاي (شا عومەرى
 شا نەمان) ى باۋكى تاكو ھەۋالى گەشەتنى سۈپاكەى بگەيەنەت و راي بگەيەنەت كە شازادە
 (ئىيرىزە) ى كچى شا (ھەردوب) ى ، شاى (رۆم) ىشى ميوانە . بارو بىنەيان خەست و ئەم
 ئەۋەلەۋى ھەۋانەۋە . بۇ بەيەنى ھەرمەن درا سوار بىن بەرمە كۆشك .
 كە رۋانىان (داندان) ى ۋەزىر بە خۆى و ھەزار جەنگاۋمەردە ھاتوون بە پىرەنەۋە .
 لەمەش بە ھەرمەنى شا عومەر بوۋە . (داندان) و سەرائى مەملەكەت كىرەۋوشيان بۇ
 (شىرگان) و (ئىيرىزە) خاتوون بىرد و لە خەزمەتلىندا بوون . تاكو گەشەتەۋە كۆشكى
 شاھانە . كە چوۋنە ژوۋرەۋە (شا عومەر) باۋشى بە (شىرگان) دا كىرد و ئەملاۋ لاي
 بىكەتەن ماچ كىرد . كە باۋكى پىرسىياري لىكرد ، بەسەرھاتى خۆى و شازادە ئىيرەمەزى بۇ
 كىرەپەۋە . تىيىشى گەياند ، كە (شازادە ئىيرىزە) لەبەر خاتىر ئەم ، خاك و نىشتەمانى
 خۆى بەجى ھىشتوۋە !!

به باوکی وت :

پاشای قوسته‌نته‌نیه ویستی فیلمان لی بکات له پیناوی (سه‌فیه‌ی کچیدا . چونکه پاشای (رۆم) هه‌والی (سه‌فیه‌ی کچی که چون کاتی خو‌ی به دیاری بو‌ تو‌ی ناردوو ه‌ی راگه‌یاند بوو ، تییشی گه‌یاند بوو که نه‌یزانیوه (سه‌فیه‌ی کچی شا (نه‌فرمیدون) ی پاشای (قوسته‌نته‌نیه) یه‌! خو .. گهر بیزانیایه که (سه‌فیه) کچی نه‌وه ، به دیاری نه‌ی دمنارد بو‌ تو‌! دمناردوو ه‌ بو‌ باوکی !

نهمجا به باوکی وت :

بروا بکه نازایه‌تی خاتوو (ئیبریزه) نه‌بوايه ، هه‌رگیز رزگارمان نه‌دمبوو له‌م خاتوونه :

شهره‌ شمشیری نیوگۆره‌پانی نه‌و کیژهی بو‌ باوکی گپ‌رایه‌وه . ئیدی ه‌ینده‌ی تر شازاده (ئیبریزه) لای باوکی مه‌زن بوو . شا عومه‌ر .. ناردی به‌ شوین شازاده ئیبریزه‌دا . (شرکان) چوو بو‌ لای (ئیبریزه) و پپی وت :

پاشا ناردوو یه‌تی یه ، شوینی .

نه‌ویش وتی : به‌ چاوان .

هه‌ر که گه‌یشتن . شا عومه‌ر له‌سه‌ر کورسی یه‌که‌ی دانیشته‌بوو هه‌رمانیدا .. پیاوانی مه‌مله‌کمت دهورو به‌ریان چۆل کرد . هه‌ر خو‌ی و دمرگاوان مابوونه‌وه . شازاده (ئیبریزه) چوو ه‌ ژووومه‌و . کرنووشی بو‌ (شاعومه‌ری شا نعمان) برد . به‌ زمانی شیرین سوپاسی کرد . شایش هه‌رمانی دایه که دابنیشیت . نه‌ویش دانیشته . شا سوپاسی (ئیبریزه) ی کرد بو‌ نه‌و به‌ هاناوه چوونه‌ی بو‌ کورمه‌کی .

هه‌رمانیدا کۆشکیکی بده‌نی و مووچه‌ی بو‌ خو‌ی و که‌نیزه‌که‌کانی بپی یه‌وه . له‌ باره‌ی نه‌و (٢) گۆیه‌وه لی پرسی .

شازاده (ئیبریزه) ش له‌ وه‌لام دا وتی :

ئه‌ی پاشای زه‌مان .. هه‌ر سیکیانم پی یه .

سندووچه‌ زی‌پینه‌که‌ی ه‌یناو هه‌ر سی (گۆ) یه‌که‌ی دایه ده‌ست شاعومه‌ر و هۆله‌که‌ی به‌ جی ه‌یشته . دواتر شا عومه‌ر ناردی یه‌ شوین .. شرکانی کوری و (گۆ) یه‌کی دایه . شرکانیش پرسیاری هه‌ردوو (گۆ) یه‌که‌ی تری کرد . شا وتی :

کورم .. یه‌کیکیانم داوه به‌ (چووالکان) ی برات و نه‌وی دی به‌ (نه‌زه‌ الزمان) ی خوشکت .

که (شرکان) بیستی براه‌کی تری هه‌یه به‌ ناوی (چووالکان) موه له‌ باوکی پرسی :

بو‌ له‌ من زیاتر ، کوری ترت هه‌یه ؟!

ئەمەش وتى : بەلەن ! ئىستى شەش سالانە ..
(شرکان) (گۆ) يەكەنى ھەرى داۋە ئەمەلەۋە .
باۋكى پىتى وت :

دەمەش : رەنگىت تىكچوۋا ! سوۋرىش دىزانىت دۋى مەرىم مەملەكەتەكە ھى خۇتە !
سوۋاپكەم بۇ پىكەۋە ناۋىت . يەكەك لەو سىن گۆيەشم پىداۋىت !
(شرکان) سەرى داخست و پىتى شەرم بوو . دەمە دەمەن لەگەل باۋكى بىكات . (گۆ) يەكەنى
ھەلگەرت و ماچى كەردو چوۋە دەرەۋە . ھىندەش توۋرە بوو . نەمى دىزانى چى بىكات ؟ مىلى
دەنگى گەرت . تاگو گەمىشە كۆشكى (شازادە ئىيرىزە) . ئەمەش كە بە ھاتى زانى چوۋە
پىشۋازى ، دۋى بەخىر ھىنانى سوۋاسى پىزانىنەكەى كەرد . كە دانىشت زانى توۋرە .
بۇلە ، ھۆى توۋرە بوۋنەكەى پەرسى .
ئەمەش لە دەلەمدا وتى :

باۋكەم كۆرۈگچىكى لە (سەفە) كەنىزەكى ھەمە ! كۆرۈكەنى ناۋى (خەۋەلەكەن) .
كەچكەش : (نەزە الزمان) . (۲) گۆيىش بە ئەۋان داۋە .. (گۆ) يەكەنى بە مەن داۋە .
مەنىش لە داخدا ھەمەنەكە گىرھەنەۋە ! نا لەم كاتەدا زانىۋەمە براپەكى شەش سالانەم ھەمە !
شازادەش پىتى وت :

ئەگەر (گۆ) يەكەنى كە باۋكت پىتى بەخىشەت بىپەخىشەتەن ، زۆرسۇپاست دەكەم .
(شرکان) یش وتى : بە چاۋان و ھەرموۋ ..

خاتو (ئىيرىزە) وتى :

گۆنى مەدەرى و بىخەم بە !

دواتر شازادە (ئىيرىزە) ، وتى :

خەمى ئەۋەمە .. باۋكەم بىزانىت كە مەن لای ئىۋەم .. چۈنكە لەگەل پاشاى باۋكى (سەفە)
رەندەكەۋىت و سوۋاپى دوو مەملەكەت ، يەك دەگەرن و ھەلەكەتە
سەرمەلەكەتەكەتان . ئازاۋىيەكى گەۋرەتان بۇ دەنىتەۋە .. !
(شرکان) یش وتى :

گەر بۇ خۇت لارىت نىيە لە مانەۋەت و پىمان رازىت .. خەمى ئىمەت نەبىت : چۈنكە
لەشكەرى ھەموو سەر زەۋى بىنە سەرمان ، بى باكىن !
شازادەش وتى :

ئەۋە بە دەست ئىۋەمە ، گەر لەگەلەمدا باش بىن ، ئەۋا دەمىنەۋە . ئەگەر مامەلەتان
لەگەل مەن خراپ بوو ... ئەۋا جىتان دىلەم ... !
ئەمەچا ھەرمەنىدا : كەنىزەكەكانى سەرمەيان رازاندەۋە . (شرکان) خوارىنىكى كەمى
خوارە ، دواتر مائىۋاۋى كەردو بە دلى تەنگەۋە گەپاۋە . لەۋ لاپشەۋە (شا غومەرى كۆرى

نعمان) ، دواى نهووى (شرکان)ى کوږى جیى هیشت ، چووه لای (سمفیه)ى ژنى و
همردوو (گۆ) یهکەى تری پى بوو، ژنهکەى لهبەرى ههستا، همردوو منداڵهکشی (
چووالمکان) و (نزهه الزمان) بهخیریان هیئا . پاشا ناوچهوانى همردووکیانى ماچ کردو
هەر یهکەو (گۆ)یهکی کرده ملیان . نهوانیش پى دلخۆش بوون و دستیان ماچ کرد . که
پیشانی دایکیان دا..نهویش نرای تهمنی درێژى بۆ کردن .
پاشایش رووی کرده ژنهکەى و پرسى :

باشه .. ئەى تۆ.. بۆ هەر زوو..نەت وتوووە که من کچی (شا نهفرمیلون)ى شى
(هۆستهنتهنيهم)؟ تاكو ریزی زیاترت بگرم و پلهو پایهت بلندتر بکهم ؟
(سمفیه)ش وتی :

پاشا گیان .. له م ریزو بههایه زیاترم بۆ چی یه ؟ که من لهسهرمهوه تا پینیم ،
پۆشراوى چاکهکانى تۆیه ! خوا.. کوږو کچیکی جوانکیلهشى له تۆ پى بهخشیوم .
شا عومهر سهرى لهو وته جوانانهى سوورما و زۆرى پیخۆش بوو . ئەى بۆ نا؟ شا
کۆشکیکی نایابى پى بهخشی بوو! خزمهتکارو زانایان و پزیشکانى بۆ دابین کردبوو .
خواحافیزی کرد و رووه و کۆشکی حوکمران چوو له کاتیکیدا.. شازاده (ئیریزه)شى زۆر به
دل بوو.. مارهى کرد . تاكو سالانیکی زۆربه بهختیاری ژانیان برده سهر دواتر.. شازاده
(ئیریزه) : تاسهى ماله باوان و نیشتمانى خۆى کرد .

دستى به گریان کرد . هیندەى خەم بۆ خواردن تا زهردو لاواز بوو . بۆیه فهرمى به
خزمهتکار و کهنیزهکهکانى دا که پى نهدهن .. کهس بیته سهردانى و نهوه بوو .. ئەم
ههواره گهیشتهوى لای شا عومهر و پزیشک و داو و دهرمانى بۆ نارد . له نهجامدا مهیلی
بهرامبهرى سارد بوو و نهدهچوووه لای . نهوا سکیشى له شا پر بوو و دنیاى لا تهنگ بوو
بووهوه .

رۆژیک به کهنیزهکهکەى خۆى وت :

ئەمان غهدریان لى نهکردووم ، خۆم دایک و باوک و نیشتمانم جى هیشتوووه . بۆیه
زهرد و لاواز بووم و گوڤوتینم نهماوه . جاران نهو ههموو: سواری و غارغارینهم دهمکرد .
نیستا نهوشم پى ناکرئ .

جا باشه به چ روویهکهوه بگهڕیمهوه ، ماله باوانم ؟! بوومه گالتهجار! چهند جوانیان وتوه
بیتهکس و بى دهر به بى لانه خۆم دوور له هاوڕێیان . ئای بیگانه خۆم
مهرجانهى کهنیزمکی وتی : فهрман فهرمى خۆته : من سهرم له ریته !
شازاده (ئیریزه)ش وتی :

(دهمهوى به نهینى بهرمو ولاتی خۆم بپرمهوه و له تۆ زیاتر کهسى دى نهزانیت !

مالهباوان رووگهیه..! خواش چى له چاره نووسیم هەر نهومیه ..

كەنيزەكەكى وتى : ھەر ئەوۋە چاكە... وا بىكە .
 شتومەكى بىنچاۋە و خۇى نامادە كىردو چەند رۇژىك نارامى گىرت تا پاشا چوو بۇ راو و
 شكار .
 (شىركان) بىش كاروبارى مەملەكەتى گىرتە دەست .
 شازادە ئىيرىزە بە كەنيزەكەكى وت : ئەمەۋى ، ھەر ئەمشەۋ بۇى دەرىچەم ، جا...
 نازىم جى بىكەم ؟
 بىياۋىكەم بۇ پەيدا بىكە ، ھەردوۋىكەم بەرىت و لە رىگ بىمان پارىزىت : چۈنكە مەن تواناى
 چەك ھەلگىرتىشەم نەماۋە...
 مەرجانە وتى : بەۋ خىۋايە شازادە . ھەر يەك كۆيلە دەناسم ، كە شا بۇ ئەۋە
 رايگىرتوۋە تەنبا پەزىرايىمان بىكات . ئىتەر ئىمەش چاكەى زۆرمان لەگەلدا كىردوۋە . ھەر
 ئىستادىچەم لاى و داۋاى يارمەتى لى دەكەم و پەيمانى پارمىشى دەدەمى .
 چەند رۇژىك لەمەۋبەر باسى خۇى دەكرد كە كاتى خۇى رىگر و جەردە بوۋە ! بە
 خوا... گەر بە قەسمان بىكات ، ئەۋا بە ئاسانى .. دەمان گەيەننەتە خاك و ئاۋى خۇمان ...
 شازادىش وتى : بىرۇ ... بۆم بانگ بىكە ، يا خۇم قەسەى لەگەل دەكەم .
 شەھەر تارەستى كىرەشەۋ دەرەك بوۋ... بىنەنگ بوۋ.

شەۋى ۵۲

بەسرھانى دىرىزە و غەزبانى كۆيلە
 شەھىرماد وتى :
 مەرجانە چووۋە دەرموۋە و بانگى كۆيلەكەى كىرد.
 كە ھات پىتى وت :
 غەزبان... ئەزانى خوا... شاد و بەختىارت دەكات گەر بە گوۋى خاتوۋنەكەم بىكەيت ؟
 دەستى گىرت و بىردى يە لاى و ئەۋىش كىرپىۋىشى بۇ بىرد . كە شازادە ، ئەم (غەزبان) ەى
 بىنى سەلمى يەۋە .. ھەر چەند دلىشى ئەم پىاۋەى نەدەخۋازى ! بەلام چارمىشى نەبوۋ .
 كەۋتە گىتوگۇ لەگەلدا و لى پىرسى :
 (غەزبان) نامادىيىت تىايە . يارمەتىم بىدەيت لەم بەلەيەى زەمانە بە سەرى ھىناۋم ؟
 دىتوانىت نەننىم بىپارىزىت ؟!
 ھەر چەند غەزبان خۇيشى پى نەدەگىرا بەلام وتى :
 خاتوۋنەكەم ... ھەرمەنت بەجى يە...!
 شەۋىش وتى :
 كەۋاتە (۲) ئەسپەم لە ئەسپەكانى پاشا بۇ نامادە بىكە . لەگەل (۲) (ھەگىبە) ىش تاكو
 بىپان بىكەم لە زىر و پارە و بە دزىەۋە : خۇم و كەنيزەكەكەم ، لە شار بەرە دەرمو بەرەۋ

ولایى خۆم سەفەر دەكەين .
هەرکە گەيشىنە ئەوئ . بۆت هەيە لای من بىنیتەو . منیش ژيانىكى خۆشت بۆ
مەوگەر دەكەم ... خۆ ئەگەر حەزىشت کرد بگەرپیتەو بۆ ئێرە .. ئەوا پارەيەكى زۆر
باشت ، دەدمەن .

(غەزبان) زۆر دلای خۆش بوو وتى :
خاتوونەكەم .. لەبان چاوم داتان دەنیم و لە پەزىرايیتاندا دەبم و لەگەڵتان دیم ..
پشتى تى کردن ولەبەر خۆيەو وتى :
نەمە ... ئەو هەلەيە .. بۆى دەگەرپام ! گەرلە رىگاش لىم هەلگەرپانەو ،
ئەوا.. هەردووکیان : دەكوژم و پارەكەيان دەبەم .

بە خۆى و (٢) ئەسپەو گەرپايەو و خۆى سواری يەكیيان بوو . دوانەكەى تری دایە
خاتوو ئییریزە . خۆى سواری يەكێك بوو . كەنیزەكە (مەرچانە) یشى سواری ئەوێتر کرد .
مەرچانە تووشى سەر ئیشە ببوو كە كەوتنە رى ، دۆل و شاخى سەختیان برى . شەو و
رۆژێکیان پێچوو . شازادە ئییریزە . ژان گرتى و بانگى (غەزبان) ی کرد تاكو.. لە
ئەسپەكەى دای بپەزینى .

هاواریشى کردە مەرچانە :

دایەزە .. مامانى يەكەم بکە .. ژانم بۆ هاتوو..!

غەزبان دای بەزانە و رەشمەى هەر (٢) ئەسپەكەى گرت و بە داریكەو بەستنى يەو .

ئەمجا شمشیری لە (شازادە) هەلکیشا و وتى :

دەبیئت : لەگەڵدا بە دلای من جووت بیت !

(شازادە) ئەمەى بیست وتى :

موبارەك نەبیئت ..! كەس نەماوو .. تۆ نەبیئت !؟

ئەو بەزانە كاتى خۆى بە پاشایانیش .. رازى نەدمبووم ..!

ئەمجا شیراندی بە سەرىدا و وتى :

پێم خۆش نى يە جارێكى تر لەم قسانە بپیستم ! هەرگیز كارى ئاوا... پەسەند ناکەم .
ئەگەر بۆشكوژیت..! لەسەرم بووستە .. با منداڵەكە ، رێك بچەمەو و خۆم كۆبكەمەو .
ئەوسا .. ئەگەر زال بوویت بە سەرم دا ئەوا .. ناھیلەم دەستت بملكاتى و خۆم دەكوژم .
ئەم شیرەدى وت :

هێنە بىخەم نیم واز بێنە غەزبان
فەرمانى بە دوور بوونی خراپە
قەت هەوادارى خراپە نەبووم !
كارى ناشرین ، لە من بە دوور كە
بۆخۆم كەوتوو مە بەر شەقى زەمان !
دراو و شوێنمان دۆزەمخى بەزەمان
كۆلەم لى بێدە و مەبە چاومپروان
مەيكە دۆزەمنت گشت بەردى باوان

لېت كۆ نەبنەوہ لە ئاغا تا شوان !
لە من نابینی گوناھ و تاوان
هەى كۆيلەى رمش و لە تيرەى (زەوان)

گەلمەكۆمەگەت با لى ئەكەن و
گەر بە شمشیری (يەمەن) بىم بېرى
(نا) م بۆ پاشا و پياوماقوڤلان كرد
شازادە (ئىيرىزە) زۆر گريا وتى :

(بەلا) لېت بىلات .. غەزبان هېندە رسوام . تاكو بەم شىومەيه بىم دويىت ؟! هەى .. بەد

ردوشت .
بىت واپە مرۆڤ ھەموويان چون يەكەن ؟!
(غەزبان) زۆر توورە بوو . رەنگى تىكچوو . ئەو بەد فەسالى . شمشیری بۆ داھىنايەوہ و

كوشتى ..!
ھەموو پەردە و زۆر مەكەيشى برد . جىي ھىشتەن و لە نىو شاخەكاندا خۆى ون كرد . لەم
لايشەوہ (مەرجانە) كە شازادە (ئىيرىزە) ى بىنى كوژراوہ . كەوتە لە خۆدان و قورپىوان !
كوپە ساواكەى لەبەر ھەلگرتەوہ و كەوتەوہ شىن شەپۆر . ھىندە رووى خۆى رنى يەوہ ..
خوين لە كۆلمەكانى يەوہ ھاتە خوار ..
بە دەم يەخە داھرىنەوہ قىزاندى :

ئەى ھاوار .. بۆ خاتوونەكەم ! بۆ ئەم كۆڤلى يەى ! كە بەو ھەموو سوارچاكى و
ئازايەتىكەوہو بەو ھەموو چاكى يەوہ : ئاوا .. بەدەستى كۆيلەيەكى رەشى رسوا كوژرا ..!
ھىندەى زانى تەپ و تۆزىكى زۆر بلەند بووہوہ . كە تەپ و تۆز رەوى يەوہ . لەشكرىكى
بىنى . توومەز .. لەشكرى شا (ھەردوب) ى باوكى شازادە (ئىيرىزە) يە . ھەر كە بىستبووى
كچەكى و كەنىزمەكەك ، ھەلاتوون . لە شا (عومەرى كورپى نەمان) . لەشكرىكى زۆرى شوين
خۆى خستبوو ، كەوتبوو پەرسىار . كە ئاخۆ ... راستە خاتوو (ئىيرىزە) لاى شا عومەرە ؟!
ئەو رۆژە ھەر لە بەيانى يەوہ تاكو ئىوارە بەرپۆوہ بوون . لە دوورەوہ (۲) سوارەى بىنى
بوو شوينيان دىكەووت تاكو پەرسىارى كچەكەى خۆى لى يان بىكات .. بى ئەوہى بزانىت
يەكەك لەو سوارانە كچەكەى خۆيەتى و دوانەكەى دى (كەنىزەكە) كەى و (غەزبان) ى
كۆيلەيە . كە گەشتە سەريان بىنى ئەوہ كچەكەيەتى كوژراوہ و ئەويتر كەنىزمەكەيەتى و بە
سەرىدا دىگري ..!

لە ئىسپەكەى دابەزى و گەشتە سەرى و بوورايەوہ و كەوت ..! ئىدى ئەوانەى كە لە
تەكلىا بوون . لە ھەزيران و پيشەنگان و پياوماقوڤلان . پيادە بوون و دەواريان ھەلدا و
باروبنەيان خست و دەواريكىان تايبەت بە شا (ھەردوب) رازاندەوہ . كە مەرجانە شاى بىنى
ناسپەوہ كە باوكى شازادەى كوژراوہ !!
ھىندەى تر بەكۆل گريا . شا (ھەردوب) بە ئاگا ھاتەوہو نارديە دووى كەنىزمەكەكەو
ھەوالەكەى لى پەرسى ؟

ئەوېش بە سەرھاتەكەى بۇ گىرپايەو و وتى :
 ئەو كەسەى كچەكەيشى كوشتيت ، كۆيلەيەكى رەش بوو، لە كۆيلەكانى شا (عومەرى
 كوپى نوعمان) ە .
 شەرەزادەستى كەردشە و رەنگ بوو . بىئەنگ بوو

شەنەى ۵۳

چىرۆكى راوېژ كەردنى شا ھەردوب و دايكە فيلاويەكەى
 شەمرزاد وتى :

ئەى شاشەھەريار ... ھەى زاناي بەختيار ...
 رۆژيكان ... شا (ھەردوب) چو وە لاي دايكە فيلبازمەكەى و پەرسى :
 جا . دىمى مۇسلمانان . ئاوا بە مەن بىكەن ؟ ئاوا كچەكەمىيان سزادا و تالايان پى نۇشى !
 دوا جارىش بە دەستى كۆيلەيەكى رەشى رسوا ، بەكوشتيان دا ! بەگيانى (مەسيح) دەبىت
 نەھىلەم بە سەريانەو بەجىت ! دەبىت بە دەستى خۆم .. تۆلەى كچەكەمىيان لى بىسەندەو
 ! گەر ئەم تۆلەيەم بۇ نەسەندرايەو ئەوا بە دەستى خۆم .. خۆم دەكوژم ! ئەمجا بە كوئ
 گريا .

دايكە فيلاويەكەى وتى :

كەس كچەكەتى نەكوشتو وە : مەرجانە نەبىت ، چونكە لە دئەو قىنى لى بوو .
 بىخەم بە .. مەن تۆلەيت بۇ دەكەمەو . لاي شا (عومەرى نعمان) ناگەرپەمەو تاكو خوى و
 كورمەكانى نەكوژم .

دەبىت كاريكان پى بىكەم . كە پالەوانانىش بۇيان نەكرابىت ! كاريكى ھىندە مەزەن
 بىت كە لە نيو شاران و ولتاندا بلاو ببىتەو . بەلام دەبىت چىم وت .. بە قسەم بىكەيت .
 ئەوېش بە توورپەو و وتى :
 لە قسەت دەرنەچم .

پىرەژنە مەكرىزە كەمى سەرى داخست و رووى كەردە شا (ھەردوب) و وتى :
 ھەندى لە پياو ماقولان و ھەيلەسوفان لەگەل چەند كەنيزەكىكى سەر بە مۆرم بۇ
 ئامادە بىكە .. با . ئەو پياوانە ئەو كچانە فيرى رى و رەسمى ھەلەسوكەوتى پاشايان بىكەن .
 پەند و شىعريان فير بىكەن . با زانايان ەھرەب بن ... تاكو ميرووى ەھرمبيان فير بىكەن و
 بەسەرھاتى خەلىفەكان و پاشا و سەركردەكانيان بۇ بگىرپەو . ! گەر (۴) سال ئەم كارەمان
 دريژەى كىشا .. ئەوا بە مەبەست و ئاوتەمان دەگەين . بۇيە دەبىت دان بە خۆتدا بگريت .
 ئارام بە .

ەھرمبان وتويانە :

بۇ تۆلە سەندىنمۇ (۴۰) سالىش ھەر كەمە! گەر ئىمە كەنيزمەكەنمان راھىنان و
ھېرمان كىردى .

بە ئاۋاتى خۇمان دىگەن . كە كارمەمان كۆتابوو، لەگەل خۇم دىيان بەم . كە (ھەردوب)
شا ئەمەى ئە دىكى مەكرىبازى بىست . لە خۇشىدا سەرى ماچ كىرد و ھەرمەنى دەرگىرد ،
بەگەرەن بە شوۋىن زانايان و ھەيلەسوفاندا . بىيان ھىنن بۇ دەربارى شا . دواتر لەگەلىيان
كۆيۈمۈدە و رىزىكى زۇرى گىرتن و خەلاتى كىردن و پەيمەنى پىندان گەر ئەمۇ كەنيزمەكەنمان ،
ھېر كىرد . خەلاتى بىن وىنە و شايستە بىكرىن .

لەولايىشەمۇدە كە شا عومەرى كۆرى نەمان لە راو و شكار گەرايەمۇدە .. دواى ھەوانمۇدە
ناردىيە شوۋىن شا (ئىيرىزە) . پىيان راگەياندا كە لە كۆشكدا نەماۋە . زۇرى پىن گران بوو .
بۇيە پرسىي :

چۇن دىبىت لە كۆشك بىچىتە دەرەمۇدە كەس پىنى نەزانىت ؟ ئەگەر مەملەكەتمەكەشم
ۋەكۆ كۆشكەكەم بەرپۇدە بىرپىت .. ئەمۇ .. بۇم كۆنترۇل ناكىرىت و لە دەستەم دەرۋات و دىبىت
جىگرمەكەم بەكەمە دەرگاۋان !

كەوتە خەمى شا ئىيرىزە . لەم كەين و بەيندەدا بوو كە (شرکان) ى كۆرى لە گەشت
گەرايەمۇدە . باۋكى ئەم ھەۋالە ناخۇشەى پىندا .. كە شا (ئىيرىزە) ھەلاتوۋە !
(شرکان) ىش پەژارە دايگىرت . ئىدى زوۋ زوۋ شا عومەر كۆرەكەنى بەسەر دەرەمۇدە .
كۆمەلىك مامۇستاۋ زاناي بۇيان گىرت بوو ، تاكو مىندالەكەنى ھىرى خويىندەۋارى و زانست
بىكات . موۋچەى باشى بۇ بىرى بوۈنەمۇدە . كە شرکان سەرنجى ئەم كارمى باۋكى دىدا ،
خەفەتى بىن دەرۋارد و بەغىلى پىيان دىبرد .

كە كارمەكە ۋا كەوتەمۇدە ، ئەم خەفەتە شركانى نەخۇش خست .

رۇزىكىيان باۋكى لىنى پرسى :

بۇجى ھەر لەرۋ لاۋاز دىبىت و رەنگىت زەرد ھەلدەگەرپىت؟

(شرکان) ىش ۋەلامى دايەمۇدە :

بابە گيان .. كە دىبىنەم ھىندە بە لاۋلوى خوشك و براكانەم دا دىت و خۇتىيان پىۋە
ماندوو دىكەيت ، بەغىلىيان پىن دىبەم . لەمۇ دەرەسم لە بەغىلىياندا بىيان كۆژم ! دواتر بە
ھۆى ئەوانمۇدە تۇيش من بىكۆزىتەمۇدە . بەھۆى ئەمەۋىيە ئاۋا زەرد ھەلگەراۋ ولاۋازم .
خۇزگە قەلەيكەت پىن دىبەخشىم ، تاكو پاشماۋەى تەمەنەم تىيدا بەسەر بەردايە . لەم
بارمەۋە چاكىيان ۋتوۋ : دوۋر كەۋتەنەمۇدە ، لە خۇشەۋىست باشترە .. چۈنكە چاۋان نايان بىنن
، تاكو دلان بۇيان بە خەم بىن .. !

ئىدى سەرى نەۋى كىرد .

شا (عومەرى كۆرى نەمان) دلنەۋايىيەكى فرەى كىرد و ۋتى :

بئ دلیت ناکهم . له قهلائی دیمه شق گهورمتر و باشترم نی یه .. پیشکەشت بیټ . دواتر
(شرکان) گواستی یهوه بۆ شاری دیمه شق . که دانیشتوانه کهی به هاتنیان زانی شاریان
رازاندهوه و چوونه پیشوازی و به خیریان هینا . سوارانی سوپا ریزیک لای شانی
راستکیموه .. ریزیکی دی لای شانی چهپیهوه . ریزیکیش پیشهنگ و ریزیک له دایهوه .
خۆیان کرنه شاردا .
لهولایهوه ، زانیان و ههیلهسوهان ، چوونه دیدمنی (شاعومه) و بییان راگهیاند که

فیرکردن و راهیتانی گهنیزمهکان گۆتایی هاتووه .
ئهمجا بییان وت :
قوربان .. زانست و نهدهب و رهوش ، فیزی مندا لهکانت کرا . ئیدی شا عومه زور
خۆشحال بوو .

ههرماییدا خهلاتی شاهانه پیشکەش بکریټ بهو ههیلهسوف و زانیانه . چونکه شا عومه
قوربان خۆین و بۆ خوا رهخساو بوو هاوڵاتیان خۆشیان دهووست . ئهوه بوو بهغداي جی
هیش و چووه ههج .

(چووالکان) بهرمو رووی باوکی چوو و پیی وت :

بۆ ئهوه هاتووم .. ریم پی بدهی منیش بچه ههج .

باوکی پیی وت :

ههله مکه ! سالتیکی دی خۆیشم لهگهلت دیم بۆ ههج کردن .

بهمهراتی شاعومه و (شرکان) و (ضوء المكان) کوری
شهرزاد وتی :

که (چووالکان) بۆی دهرکهوت ، باوکی ریی پی نادات . خۆی کرد به ژووری
خۆشکەمينا . رووانیی لهسهر بهرماله و نوێژ دهکات . چاومرپی کرد تا سلاوی دایهوه .
پیی وت :

خهریکه شیت بيم ، بۆ ههج کردن و شاد بوون به بینینی گۆری پیغه مبه (د.خ) .
میهستم بهیدا کردنی بریک پارییه . تاکو به دزی باوکه موه سهفمیری ههج بکه
خۆشکەمینی لای پارایهوه ، نهویش بییات .
نهویش پیی وت :

که دنیا تاریک بوو . به دزی یهوه ، ئیره جی بیله و مههیله گهس پیټ بزانیټ .
نیومشه خوشکی پاری لهگهال خۆی هیناو جلی پیاوانه ی لهبهر کرد و بهرمو
دهروازی کۆشک بووهوه . سهیری کرد براکهی دوو وشتری ناماده کردووه . خوشکەمهی
سوار کردو خوشی سواری نهوی تریان بوو ، خوا یاومریان بوو .. بیخهم خۆیان کرد به شاری

۱. مەكەلەدە ۋە چوونە (غەزەتەت) ئورنى ۋە رەسمىي جەجىيان بە جىن ھېناۋ وىستانى لىگەن

خامچىلىق غېزەتلىك بىگىرەتمەۋە ،
(غەزەتلىك) بە خوشكەكەنى وت :

خەنزۇ دىگەن سەردانى قونىس بىگەم .. تەككۈ بىجەم سەم گۆزى خەنزۇنى لىبراھىم . سەۋى
خۇيان نامادە گەرد . لىگەن كارواندا بەرمە قونىس بوونەمەۋە . لى رىگا خوشكەكەنى لىمەز
دەگەرت .

بىرلىكى زۆرى بەزىرەلى گەرد ۋە چاك بوونەمەۋە . كاروان بەزىرەۋە بوو ، تەككۈ گەپىشتىن . چوۋىللىكەن
نەمخۇشلىق يەككى گەرتى گەرت . زەرمەۋە لاۋازى گەرد . لى (خان - ئوتتۇرا) ئىك لايان دا . بەرد بەردە
نەمخۇشلىق لاۋازى گەرد ۋە توۋشى بوۋرەنەمەۋە گەرد .
خوشكەكەنى بەزىرەلىكى زۆر دىگەرت ۋە بە خۇى وت :

لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم ، ئەمە بەلەلى خۇابوۋ .

ئىندى لىمەۋ خاتىدە مائەمەۋە . خوشكە ھەر جىمەكى پارە بىنەمابوۋ بۇ خۇى ۋە بىرا
نەمخۇشكەكى خەرج گەرد . تەمەنەت ھەندى لى جەلۇبەرگەكەنى خۇيشى فرۇشت .!.. ھەسەرە
شەرتكى زۆر خۇيان نەبىت .. ھىچچان نەمە!!
بە دەم گىرەنەمەۋە وتى :

خۇمان داۋەتە دەست خۇا ..!

(خۇەللىكەن) ىش وتى :

خوشكى .. دان بە خۇتلىدا بىگەرد .. ۋا بەرمەۋە چاك بوونەمەۋە دەچىم .. زۆرىشەم ھەز لى
گۆش بىزەۋە !
ئەۋىش وتى :

بىرا شەرىنەكەم .. بەمخۇا سۈالەم پى ناكىت .. بەلام سەبەينى دىگەرىم بەلكو بىمە
كارەكەرى مالىە دىۋەنەندىك ۋە بە پارەكەنى بىزىن ..!
بە براكەشى وت :

ھەر چەند پىم خۇش نىيە بەجىت بىلەم . بەلام چارم نى يە .
براكەنى پىنى وت :

دۋاى ئەۋ ھەمەۋ نازو نىعمەتەنى تىا بوۋىت . ئاۋا رسوا دەبىت !! لا حول و لا قوة الا
بالله .. دەستى گەردە گىران ، خوشكەكەنى لىگەلىدا .
خوشكە وتى :

براكەم .. ئىمە دوۋ نامۇزىن بەم ۋەتە ، ئەۋە سالىكە لىرمىن .. كەس لى دەرگەى نەداۋىن
.. ئاخۇ... مردوۋىن لىبەرسانا!! پان : نە ؟ تەنىيا چارە ھەر ئەۋمىيە دەبىت كارەكەرى

مالان بکەم تاكو مەمرە و مەژى بەسەرى بەرىن . تا.. ئەو كاتەى چاك دەبىتەو . ئەمجا
دەگەر ئىنەو و لاتى خۇمان . سەعاتىك يەكتريان لاواندەو و گریان .

قوماشە كۈنىكى پەيدا كرد و دای بەسەرىدا . ناوچەوانى براكەى ماچ كردو چۆرە
دەروە تاكو كارىك بدۆزىتەو . بى ئەوەى خۆيشى بزانیى بۆ كۆى دەجىت؟! ئىوارە ەت

(ضواء المكان) نەگەر پايەو..!
ئەو شەو بەراكەى تاكو بەيانى چاومرپانى كرد . دوو رۆژ چاومرپانى كرد . ئىلى

ئارامى لەبەر ەلگىرا .
ئەمجا ھاواری برد بۆ خاومن خانەكە و لى پاپايەو .. تا بىبات لە ناو بازارمكەدا دای
بنىت . ئەویش بە قسەى كرد . خەلكى بازارمكە كە بەو حالەو بىنيان . بەزمىيان

پىداھاتەو چەند درەمىيان بۆ كۆ كەردەو .
(ضواء المكان) بە ئىشارەت تى گەياندن . كە برسى يەتى و تىريان كرد . راخەرە شىركيان
لەبەر دوكانىكدا بۆ راخست و مەسىنەيەكى پى ئاويان لە ژوور سەرى يەو بۆ دانا . شەو بە
سەرىداھات .

بازار چۆل بوو . خوشكەكەى بىر كەوتە و ھىندەى تر خەمبار و بى ھىز بوو .
تا دەھات خواردن و خواردنەوەى كەم دەبوو . خەلكە (۲۰) درەمىيان بۆ كۆكردەو

و وشەروانىيان بۆ بەكرى گرت و پارەكەيان پىداو وتیان :
ئەم نەخۆشە بگەيەنە دیمەشق و لەبەردەم خەستەخانەكەىدادای بى . لەویش
خىرخوايەك ھەر پەيدا دەبىت بەلكو.. چاك بىتەو .

وشەروان .. بارى كردو رۆشت . لەكەنارى شار چاومرپانى كرد . تاكو تارىك داھات .
نەخۆشەكەى لەسەر سەلۆنىك و لەبەردەم گەرماوئىكدا فرى دا و جى ھىشت .
شەھرە زارەستى كەردەو رەنگ بوو.. پىدەنگ بوو.

شەو ۵۴

بەسەرھاتى ضواء المكان و توونچى يەكە
شەھرەزادە وتى :

بەيانى توونچى رۆشت توونى گەرماو گر بدات كەسىكى بىنى راكشابوو .
لەدلى خۆيدا وتى :

ئاخۇ بۆچى .. ئەم مردوويان لىرە فرى داو .. ؟!

بە نووكى پى پالىكى بەلاشەكەو نا و سەبرى كرد دەجىوئىتەو ..!
سەرى باداو وتى :

ھەر كىسنىڭ (ھەمىشە) دىكىشنى ، دېتە ئىرە و لىنى دىنۇيت...!
ئىمجا سەبىرىكى دەم و چاۋى كىرد . بىنى ھىشتا موۋى .. لى نەرواۋە و لاۋىكى جوان و
قۇزە ۱ بۇى دىركەوت كە نەخۇشە و نامۇيە بە ئىرە .
لەبەر خۇيەۋە وتى ،

لا حول و لا قوۋە الا باللە . تازە پىۋىستە بۇ ئەۋەى گوناھبار نەبىم ، يارمەتى بىدەم .
چونكە پىغەمبەر (د.خ) نامۇزگارى كىردوۋىن رىز لە نامۇيان بگىرىن .. نەخۋازەلا .. ئەمە
نەخۇشە .

بىردى يەۋە مالى خۇى و بەزىنەكەى وت :
كە جىن يەككى بۇ رايخات و پەزىرايى بىكات .

نەۋىش ئاۋى بۇ گەرم كىردو دەست و ھاچى بۇ شت و سەرىنىكى خىستە ژوۋر سەرى .
گەپ يەۋە ناۋ بازار و بىرىك گوللاۋ و ئاۋى نەعنا و شىرىنى بۇ ھىنايەۋە و دىرخۋاردى داۋ
كراستىكى پاكىيان لەبەر كىرد . ئىدى بەرەۋ چاكبۈۋنەۋە چوۋ . واى لىھات شانى لەسەر
سەرىنەكە دادە دا .

توۋنچى يەكە زۆرى پىخۇش بوو ئەم نزاىەى كىرد :
سوپاس بۇ خوا .. كە چاك بوۋنەۋەى ئەم ھەرزەكارە لەسەردەستى ئىمەدا بوو . سى
رۇزە بەرەۋ باشتر دىرووات .

لىنى پرسى :

ئىستا چۆنى كۆرى خۇم ؟

نەۋىش وتى : سوپاس بۇ خوا ، زۆر باشم .

توۋنچى بەرەۋ بازار بوۋمەۋە و (۱۰) فرۇجى كرى و ھىنايەۋە و بە ژنەكەى وت :
رۇزى (۲) فرۇجى بۇ سەر دىبىرىت يەككىيان بەيانىان ئەۋى دى ئىۋاران و دىرخۋاردى بىدە .
ئىدى ژنە گۇشتاۋى مەرىشكەكەى دىرخۋارد دىدا . بەيانىان لەسەر جىگەكەى رادەكشا و ژنە
جامىكى پىدا دىدا . دواى دەست شتن .. لىنى دىنوۋستەۋە .

رۇزىكىيان توۋنچى خۇى كىردەۋە بە مالدە روۋانى ژنەكەى خۋاردن دىرخۋاردى كۆرە دىدا .
لىنى پرسى : ئىستا .. چۆنىت ؟

نەخۇشەكە وتى : سوپاس بۇ خوا زۆر باشم وخوا پاداشتى ئىۋەش بىداتەۋە .
توۋنچى كە رۇزانەكەى (۵) دىرەم بوو . ئاۋى وەنەۋشە و ئارمقى نەعانى بۇ ھىنايەۋە .
رۇزى دىرەمىكى بۇ دىدا بە دىرمان . دىرەمىكى دى دىدا بە (فرۇج) بەم شىۋمىە (۱)
مانگ پەزىرايى يان كىرد . لاۋە چاك بوۋمەۋە .

ئىمجا توۋنچى پىنى وت :

كۆرۈم دىتۋانىت .. كارم لەگەل بىكەيت ؟

توونچى كەريكى بۇ بە كرى گرت و بە سواری بردى و پيداويستى خۇ شتى بۇ كرى .
كردى بە گەرماوكمەداو پىتى وت : دى ناوى خوى لى پىنه : با بتشۆم .
كەوتە شتى (ضوء المكان) .
دوى كەمىك خاومن گەرما و ناترىكى نارد و وتى :
ئەمەى تۇ دىكەى ئەركى ئىمەيه .
توونچى وتى :

ئەمانە .. چاكە و پياومتى تۆن .
ناترىكە سەرى نەخۆشەكەيشى ھەر لەویدا تاشى و ئەمجا شتى .
كە توونچى .. بردى يەوۋە مائەوۋە ، كراسىكى تەنك و دەستىك جلى جوانى خۇى و
يىتماخىكى ، پى پۇشى و قايشىكى بارىكش بۇ پىشتى . ژنە توونچىش دوو فروجى مريشكى
بۇ لىتابوو . كە لە سەر جىگاگەى خۇى دانا . ھەستا و شەكرۇكەى لە ئاۋە دەرماندا بۇ
توانەوۋە و پىتى نۇشى .
كەسفرى خوان راخرا . خۇى گۆشتى مريشكە ناسكەكەى دىكرد بە دەمەوۋە
فروجلوكمەى دەدايه .
(ضوء المكان) وتى :

خوا.. توى بۇ من كرده فرىشته و لەسەر دەستى تۇدا چاك بوومەوۋە .
توونچىش وتى :
واز لەم قسانە بەپىنە و پىم بلى لە پىناۋى چىدا، گەيشتوويتە ئەم شارە ؟
خەلى كوى يت ؟ چونكە ديارە تۇ، كاتى خۇى بووۋە بوويت ؟
ئەويش وتى :

تۇيش پىم بلى ، چۆن منت دۆزىوۋتەوۋە ؟ تاكو منىش بۇت بگىرەمەوۋە .
توونچى وتى :

تۆم لەو سەر سەلوپىنكەى بەردەم توونى گەرماوكمەدا، دۆزى يەوۋە . ئىتر نەمرانى كى
فرى داويت ؟ ئەوۋە بوو تۆم ھىنايەوۋە مال .
(ضوء المكان) يش وتى :

پەنا بەوخوايەى ئىسقانە فرى دراۋەكان زىندوو دىكاتەوۋە كارت بەفروۋ نەچوۋە
پاداشت دەدەمەوۋە .

لەمجا پىرسىي : ئىترە كوى يە ؟

توونچى وتى : ئىترە شارى قودسە .

جووالكان نامۇيى خۇى و ون بوونى خوشكەكەى بىرگەوۋتەوۋە و بەسەرھاتى خۇى بۇ
توونچى گىرايەوۋە وتى :

به هوى ئىمان بوو، پىرەم لى برا
 كەچى ئىمانىسى من بوى سوتابووم
 ۋە لى كەنەمە ۋە پىشى گۆنم مەخەن
 ۋە دىئا، زۆرۈك ئە ئىۋەم پىرسى :
 ئوونچى وتى : مەگىرى ۋە ستايشى خوا بىكە! كە سەلامەتتە...!

(ضوء المكان) پىرسى :
 ئىمەشق، ئىرەمە چەند، دوورە ؟
 ئەمەش وتى :
 (۶) رۇزە رى يە :
 ئىمەجا پىرسى :
 دىتوانىت بىمەشە سەر رىگاكەي؟
 ئوونچى وتى :

گەمەردەم ئالەم، بە تەنیا بىرۋىت .. تۆ گەنجىكى نامۇ ۋە نەشارمىزى ۋە خۇم ھاۋىت دىمىم
 .. بە ئىمەشمە دىلەم ئىگەر وىستى ئەۋىش لەگەل خۇم دىنم . جەز ناكەم ھەر خۇت
 گەشت بىكەيت .

ئە ئىمەكەشى پىرسى :
 ئاخۇ.. تۈش لەگەلەم دىتە؟ چۈنكە ئەم مىۋانە نىازى چۈۋنە (ئىمەشق) ى ھەيە .
 ئىگەر لىرەش دىمەننەمە .. ئەۋا، دواتر دىگەر ئەمەمە مەلەۋە . چۈنكە دىتەسم جەردەو
 رىگەر رووتى بىكەنەمە .

ئىمەكەش بىرپارىدا، لەگەلەن بىرۋات . ئوونچى ، شتومەكى خۇي ۋە ئىنەكەي ۋە مەلەكەي ھەراج
 كەرد . وشىرىك ۋە كەرىكى لى كرى . ھەر سىكىيان سوار بوون . ھەر رۈشتەن (۶) رۇز بەرپەۋە
 بوون . ئىمەجا خۇيان كەرد بە شارى دىمەشقدا . ئوونچى چۈۋە بازار ۋە ھەندى خۋاردىنى كرى .
 ئى ئوونچى چەند رۇزىك نەخۇش كەۋت ۋە دواتر مەرد . مەرىگى ئەۋ ئىنە زۇر كارى
 كەردە سەر (ضوء المكان) . چۈنكە ھەمەشە پەزىرايى دىكەردو پىۋە مەندوۋو دىبوو . پىنچ
 رۇز مەنەۋە .

كە بىش زۇر بە خەم بوو بۇ ئىنەكەي وتى :
 خوا پاداشتت بىداتەۋە .. مەردن چارمەۋسى ھەمەۋانە .

ئوونچىش وتى :
 خوا پاداشتى تۈش بىداتەۋە : بەلگە خوا.. ئەم خەمەمان بە خىر بىگىرەت . كۆرەكەم ،
 خۇت ساز بىدە با كەمەك ، بىچىنە ناۋ شەرەكە ۋە تۈزىك دىلمان بىكەرتەۋە .
 ئەۋىش وتى :

چۆنت پى باشه وا دمكهين .
 دوستى به دوستى (ضوءالكان) دوه بوو . قهرمبائى بيى . وشتر و بارى بيى ، به
 فهرش و تۆپه کوتال و زين و سهرزين و چەندىن كۆيله و خزمەتكارىيان بيى .
 (ضوءالكان) له دلى خۆيدا وتى :
 ئاخۆ... ئەم بارە وشترانەو ئەم ھەموو ھەرپش و کوتال و كۆيلانە ھى كى بن ؟
 له خزمەتكارىكى پرسى ؟
 ئەويش له وەلامدا وتى :
 ئەمە ديارى و داھاتى والى ديمەشقە رموانەى شا عومەرى كۆرى دمكرىت .
 ئەويش چاوى پى فرمىسك بوو ! ئەم شيعرمى وت :
 ئەى ئەوانەى كەوا ونن له چاوان له نىو دلدان ئازىزن ومكو ميوان
 به دوورىتان ژيانم خەيلى تالە له تاسەى ئىوہ بوو دل دايە كىوان
 كە خواكردى و بە ئىوہشاد بوومەوہ له ئامىرت دمىم لە سوبحى تاكو شىوان
 توونچى پى وت :
 كۆرمكەم .. ئىمە ھىشتا بىروا ناكەين : تۆ چاك بووبىتەوہ ! بىخەم بە دلى خۆت بدموہ ..
 من خەمى ئەوہم بوو تىك بچىت !
 كەوتە دلدانەوہى و ھاندانى .. ئەويش ھەر ھەناسەى ھەلدەكىشاو لە دالغەى خوشكىدا
 بوو .. بىرى بە لای نىشتمانەكەيەوہ بوو .
 بە دەم فرمىسكەوہ سرىنەوہ ئەم شيعرمىشى وت :
 تويشوو ھەلگرە كوا تۆ جىگىرىت ؟ گومانى نىيە ، رۆژى دى بمرىت
 خۆشى ئەم دنيا ، لەخشتەت نەبا دوايى كفنەك و چەند بىست خاك دمگرىت
 تۆ .. رىبوارىكىت ئىوارە لات دا سبەى جىي دىلەت ! مى رى دمگرىت
 ديسان دايەوہ پىرمەى گريان . توونچىش بە دوايداو ئەمىيان بۆ لە دەستدانى ژنەكەى .
 ئىدى تاكو رۆژ بووموہ ، ھەر دلى چووالكانى داوہ .
 كە رۆژ بووموہ توونچى لى پرسى :
 دەلى بىرى نىشتمانت دمكەيت ؟
 ئەويش وتى :
 ئەزى بە خوا .. ئىدى مائىئاوايىت لى دەكەم و لەگەل ئەم كاروانە وشترەدا دمپۆمەوہ .
 توونچىش وتى :
 منىش ناتوانم لىت دوور بىم .. چاكەيەكم لەگەل كردوويىت : خۆ... دەبىت بىگەيەمە
 ئەنجام . ئەويش زۆر سوپاسى پىاوتمى كرد . ئەمجا چووہ گۆرمپانى ئازەلان وشترەكەى
 فروشت و بە بىرىكى پارەكەى كەرىكى دى كرى بۆ چووالكان .

اکر ایمو وئو ،
 بولار نهم کورد . بیه ، همر که ملتوو یوویت . دیمزه و بیانه بیه
 ایمویش وئی ،
 بولار یلانتشت بیلانموو هیندم دمهلات بیلان . تۆلمی نهم چاکانت بؤ یکسموره !
 بولار نهموئو ئو بؤ منت کردووہ برا بؤ برای ناکت ،
 بولار نهمو ناهات ، بیرنک خوراکیان یارکرد و شوین کاروانمکه کموتن ، لمولایتموه .
 خوشگنمکی له خانمکه له شاری قودس عسکی به سهریندا . بیجیت بؤ کار بکمریت
 گوشت بؤ برانگی بکمریت و بؤی بیرؤنیت .
 بولار نهمو دنگریا و نهمدزانی روو له کوئی بکات ؟ سولی دووره واتی و نامویش چوو
 بولار نهمو .
 بولار نهمو له خوا نهمو ایمو دمیوت :
 بولار نهمو بؤ ذاری من

On 10/10/2011

نزهة الزمان به دم گریانموه دهر و بخت و بهم لای شو لای خویندا دجیروانی .
پیر مکی دشته کی و (۵) لاوی عمر می بینی . پیر که (نزهة الزمان ای بهو عمیا
لم زوری به لاه جوان و ناسک بوو .
له ملی خویندا وتی :
هم کاپره جوانه .. همر چند همزاره به لام دل دعبات !! خهلکی هم شاره بی یان نه ،
بیمه ماومیهك شوینی كهوت .

پیرەش وتی :

(٦) کچم بوون (٥) یان مردن . بچکۆله که یانم بۆ ماومتهوه . ئیستاش دمههویت بزانم خه لکی نهم شارمیت یا.. نامۆیت؟ بۆ نهوهی له گهل خۆم بتهمهوه بتهکمه دمهته خوشک تاقانه کهم و به لگو دلی پیت بکریتهوه . نه گهر (بتهکس) یشیت نهوا دتهکمه کچی خۆم . نزهه الزمان که نهمه ی بیست له دلی خۆیدا وتی :

رمنگه ، لای نهم پیره خۆم بۆ بپاریزریت .

نهمجا به پیره ی وت :

مامه که من کیژه عهرمه یکی نامۆم .. برایه کی نه خوشی لاوازم ههیه . ریزدار و به ناوبانگی ولاتی خۆم بووم . گهر ریم دمههویت روژانه لای کیژمه کهت بم .. شوانم بگهرپتهوه لای براکه م . نهوا له گهلت دیمه وه . تاکو براکه یشم شوینه کهم بزانییت و لینه خه لکی حیجازین .

پیرەش وتی :

نامۆیان نازیزی ئیمهن . چۆنت پی باشه وابکه . ههز دمه کهیت براکه یشت بینه مالی من پیره .. زۆر به ریز و به نه رمی یه وه قسه ی بۆ دمه کرد . تاکو رازی کردو شوینی کهوت . له ولایشه وه چاوی له (٥) هاوړیکه ی داگرت . وشتر و که ژاومیان بۆ هینا . خواردن و خواردنه ومیان خسته بهرده می .

توومهز .. پیره ی دمه ته کی و هاوړیکانی جهرده و ریگرن . نه مندالی ههیه و نه هیچ رینواریک بوو ، قهدهری خوا وابوو : نهم کیژه له ری ببینن .

پیرەش ، بهدم قسه کردنه وه کیژه ی گه یانده کهناری شار . (٥) لاوه عهرمه که یش وشتر و که ژاومیان ناماده ی سهفه رکرد . پیره سواری وشتریک بوو ، نزهه الزمان ی خسته پشکوی خوی . دواتر بۆی دمه کهوت فیلی لیکراوه . پیره دمه ته کی یه کهه فریوی داوه . به دریزی نهو شهوه به دم ریوه . هاواری کردو گریا . نهوانیش خویان گه یانده کیوه کان . تاکو کس نه یان بینن .

به ره به یان پیره دابهزی و به کیژه ی وت :

نهم شین و شه پوره چی یه .. کیژه شله شاری ناسکۆله ؟ گهر نه پیرپته وه . تا بتوانم لیت ددهم !!

کیژمه که ژیا نی له بهر چاو تال بوو ، وتی :

پیری نه گبهت .. من خۆم دایه ، سایه ی تو .. بۆ غه درم لی دمه کهیت ؟! دمههویت سزانم بدمیت ؟

پیره له وه لامیدا وتی : نهوه زمانیش ههیه .. ناوا .. وه لامم دمههویته وه ؟

قههچی یه که ی هه لگرت و پی یدا کیشاو پیی وت :

ئەمجا خۇيان كەرد بە شارى (نېمەشق) دا . لە (خان - ئوتىل) ى سولتان لايان دا كە نزيك
مالى جىگىرى شا بوو . (نزهةالزمان) بە ھۆى ماندوويى ريگاۋە . رەنگى ھەلبىزپكايوو . بۇيە
دەستى كەردە گريان...!
پىرى دەشتەكى توۋرە بوو . سويندى لى خوارد بە ھەقى شوولە تەرەكەم : ئەم گريانە
.. نەبىرپتەۋە دەمفروشم بە جوولەكەيەك .
دەستى گرت و لەگەل خۇيدا بردى يە مەزادخانەى (كۆيلە) يان .

بەم شىۋەيە، پييدا ھەلدا:
يا الله ئەم كەنيزمكەم ھەيە .. براكەى نەخۇش كەوتوو . ناردوومە بۇ شارى (قوس)
تاكو خزمانم بى دۇزنەۋە چارەسەرى بىكەن و پىكيان شاد بىكەنەۋە . ئىدى ئەم كىژە
ھەمىشە بۇ براكەى دەگرى . بۇيە دەمەۋىت بىفروشم . ھەركەسيك لىم بىكرىت كە براكەى
چاك بوومە ، ئەۋىشى بۇ دەھىنم و بە نرخیكى ھەرزان پىي دەفروشم . با ھەردووكيان
پىكەۋە بن .

بازرگانىك پىرسى :
ئەم كىژە تەمەنى چەندە ؟

پىرە وتى :
ئەمە ھىشتا كچە . زۆر بە رەۋىشت و زىرەك و جوانە ! ئەم زەرد و لاۋازىەشى ، بە ھۆى
خەم خواردنەۋەمىيەتى بۇ براكەيەتى !
بازرگان ، دەستى پىرى گرت و بردى يە لاۋە و پىي وت :
ئەم كەنيزمكەم دەۋى و پارەى باشت دەدەمى . بەلام مەرجم ھەيە ! گەر پەسەندى بىكەى
دەشتەكى وتى :

ھەز دەكەيت : بىبە بۇ سولتان ! چۆن مەرجم دادەنپىت .. دای بنى ! گەر دەتوانىت
بىگەيەنە .. لای (شرکان) ى كورپى شا (عومەرى كورپى نەمان) ! خاۋەنى شارى بەغدا و
خۇراسان . رەنگە بە دلى بىت و نرخیكت بداتى .. ھازانجىكى زۆرىشى لى بىكەيت !
بازرگانەكە وتى :

مەنىش دەمەۋىت فەرمانىكى شاھانەم بۇ دەر بىكات . كە باجى گومرگ نەدەم !
نامەيەكىش بۇ تۆ بنوسىت ، كە چاۋىكى لە تۆيشەۋە بىت . پەيمان بىت بە ھىندەى خۇى
زىرت بىدەمى !

ھەردووكيان چوونەۋە نزيك (نزهةالزمان) . دەشتەكى يەكە .. ناۋى نابوو (ناجىيە) .
بۇيەكە بانگى كەرد (ناجىيە) . كىژە كە گوڭى لەۋ ناۋە بوو .. دەستى كەردە گريان و ۋەلامى
نەدایەۋە .

پىرە روۋى كەردە بازرگانە و پىي وت :

ھەر وىڭو نامۇزگار ۋە كۆرۈنۈش . بى ئاۋۇنە و ئاڭلىق ئىش بىت .
 بازرگان ئىش چوۋە پىش و بە زمانىكى شىرىن كىموتە دوتلىنى . (نىزھەالزمان) بىش كە
 بە زمانى ھەرقىسى ھىسە دىكرد ، وەلامى دىھامىمۇ .
 بازرگان لە دلى خۇيدا وتى :
 نىگەر نىمە شەۋە بىت كە پىرى دىشتەكى دىئىت ، نىمۇ بىئاۋى خۇم دىگەم .
 بازرگان سلاۋى لىكرد و ھىۋالى پىرى .
 كە (نىزھەالزمان) سىمىرى بازرگانەكى كىر لە دلى خۇيدا وتى :
 نىمۇ دىچىت . نىمە كىپارمىكەم بىت ! نىگەر نىمەكىم بە نىمەم بىرۋىشنىت . دىبىت ،
 ھەر لى نەۋىرە زالىمە بىنەمەۋە . ھىندىشەم لى دىدات ھەر دىمكوزىت .
 نىم پىاۋە ، بىرۋىسارىدا دىارە كە كىسىكى باشە ! بۇيە دىبىت بە زمانىكى شىرىن
 وەلامى بىنەمەۋە .
 نىمجا وتى :
 سلاۋ لە ئىۋىش ، گەر ھەۋالىشەم دىپىسىت : ياخاۋ . دوزمەكىت بە ھالەم بىت ! ئىدى
 بىنەنگ بوو .
 شەھەر ئادەستى كىرۋىشە دىگەم بوو . بىنەنگ بوو .

شەۋە ۵۷

شەھەر مازاد وتى :
 كە بازرگان نىمەكى لە (نىزھەالزمان) بىست كۆلى دلى خۇش بوو .
 روۋى كىردە دىشتەكى و وتى :
 نىمە كەنىزمىكى چاك و زۆر بەرپىزە ، ھەر بۇيە لىت دىگەم .
 پىرە وتى :
 نىمۇ لىت تىكەم ! بۇچى بەم كەنىزمەكى ھەل دىدەمىت ؟
 ئاخىر . نىمە گەندىرىنى كەنىزمەكەنە ! نىمە كچە شۋانىكە .
 بازرگان بۇى دىر كەۋىت نىم پىرە زۆر ھەرزە و كالىفامە ! بۇيە پىنى وت :
 لىسەرخۇ بە . . من بىو ھەمۇو خەۋىش و ناتەۋاۋى يەۋە . . كە بىت وت ، ھەر
 بىسەندە !

دىشتەكى پىرىسى : چەندەم دىدەمىت ؟
 بازرگان وتى : نىرخ لى خۇتە ! بلى !
 دىشتەكى وتى : تۆ ھىسە بىكە .
 بازرگان لە دلى خۇيدا وتى :

ئەم دەشتەكى يە زۆر گىلە..! منىش ئەو زمان پاراوى و جوانى يەى ئەم كەنيزەكەم بەدلدا چوو. خۆ.. گەر خويىندەوارىش بوايە ، ئەوا .. ھەر زۆرگىرنگ تر دەبوو. ديارە ئەم دەشتەكى يە نرخى نازانىت !

ئەمجا رووى كرده دەشتەكى و پىي وت :
كاكى برا (۲۰۰) دىنارت دەدمەى و ئە حەقى سولتانت ھەبىت و ئە ھىچ .

بىرە تووپە بوو وتى :
ھەستە دەى لاچۆ.. بەو خوايە (۲۰۰) دىنارم ھەر بەو عەبايەى داوہ كە بە سەرى دا
داوہ نات دەمى ! نا.. كاكە .. ئە .. نايفرۆشم و وشترى پى دەلەومرپىنم و نانى پى دەكەم !
بانگىشى كرده (نرھەالزمان) : وەرە بۆگەن . ھەر ناتفرۆشم !!..

بە بازىرگانەشى وت :
وام دىزانى پياويكى ژىرپىت ! بە حەقى ئەم شوولە گەر دوورنەكەويىتەوہ لىم . قسەى خراپىشت پى دەلىم.

بازىرگان لە دلى خويىدا وتى :
ئەم پياوہ شىتە نرخى ئەم كەنيزەكە نازانىت ! ئەگەر شىت نەبىت : بۆچى سوئند بە شوولەكەى دەستى دەخوات !!؟ بە خوا.. ئەم كەنيزەكە سامانى (كىسرا) دىنىت !! خۆ من ھىندەشم پارە نى يە.. بەلام بەو خوايە .. داواى ھەموو مال و سامانىشم بكات ، دەيدەمى !
ئەمجا بە پىرەى دەشتەكى وت :

گەورەى عارمبان دلت گەورە بىت لەگەلەدا.. ئاخىر عەباكەى شىرە! كوا بەرگى گرانبەھى لەبەر دايە؟

پىرەش وتى : ئەو عەبايەشى پى زىيادە !

بازىرگان لە كەنيزەكەكەى پرسى : ناوت چى يە؟

ئەوئىش لە وەلامدا وتى : ناوى ئەمىرۆم ... يان رۆزانى پىشووم ؟

بازىرگان پرسىي :

بۆچى تۆ ئەمىرۆ ناويكت ھەيە و رۆزانى پىشوو ناويكى دى؟

كىزە وتى :

بەلئى جاران ناوم (نرھەالزمان) بوو.. ئەمىرۆش شكاوہى زەمانەم .

بازىرگان چاوانى پى فرمىسك بوون و پرسىي :

ئەى راست دەكات كەوا برايەكى نەخوشىشت ھەيە؟
ئەوئىش وتى :

ئەرى بە خوا گەورەم..وا زەمانەش لە يەكى دابىرپويىن ! ئىستە ئەو لە (بيت القلس) ە
و نەخوشە ! دىنگ و شىوہى قسە كردنى بە دلى بازىرگان بوو .

لە دلى خۇيدا وتى :
 دىشتەكى راست دىكات ئەمە بە نرخە !
 كىزىش دوو ولاتى وبراى ومالە باوانى بىركەوتەومكەوتەو گريان ئەم شىعرانەى ھاتە
 سەر زمان :

لە نىو بىر و ھۆشى مىندائىت	بۇ ھەر كۆيىكەك رۆيشت بىت
بارىزراوى قەزا و بىلەلەيت	لە كۆي بىت خوا ئاگاي لىتە و
بوويىتە ھرمىسك و نەپزائىت	بە دوورەيت بۇ دىدىمكەم
لەكام شوئىنى سەرزمويدا يىت؟	خۆزگە سەد خۆزگە دىمزانى
لە دىدىم دا ئاوم بىدائىت !	تا لە ئاوى "خدرى زىندە"
بە جوانى نازم بىكشايت	لە نىو دلى خوشكى خۆتا
بە تەنيا گەر تۆم بۇ بىمايت	قۇرتى نەگبەتەم بەلەيكە

بازرگان ئەمگەلەيدا گرياو دىستى درىزىر كىر كە ھرمىسكەكانى بىسرىت .
 كىزە رووى وەرگىپراو وتى : بىمبەخشن گەورەم .

ئەمما.. پىرە دىشتەكىش ھەر سەپريان دىكات . دىشتەكى پىتى وابوو، لە بازركان
 ھەلگەپراوتەو. بۆيە بە خۆى و شوولەكەى دىستى يەو . ھەلى كوتايە سەر نىزھەالزمان
 و كىشاى بە پىشتىدا و بەدەمدا خىستى . پارچە بەردىك ھەل چەقى يە نىو چاوانى و ھەلى
 نى و خوئىن جۆگەلەى بەست .
 كىزىش ھىزاندى و لەھۆش خۆى چوو!

بازركان دىستى كىرە گريان بە سەرىدا و لە دلى خۇيدا وتى :
 گەر بەھىنەمى كىشى خۆى داواى زىپرى كىردوو ، ئەم كەنىزەكەى لى دىكەم ولەم
 زالىمى رىزگار دىكەم .

ئەمما دىستى كىرە جىنودان بە دىشتەكەكە . كە كىزە بە ئاگا ھاتەو بە پارچە
 بەرۆيەك ناوچەوانى خوئىناوى بۇ بەست و كچەيش چاوانى بەرمو ئاسمان بلىد كىردوو و
 لەم شىعرى وت :

گوانى بەزمى بە كەسى پاكا تا سەبەب كارم ئاوا رسوا كا؟
 ەك من ھرمىسك وخوئىنى تىكەل بى دۆزەخىش سىنگى گرى بۇ وا كا ؟
 نىزھەالزمان رووى كىرە بازركان و بە دىزى دىشتەكەو لى پاراپەو و وتى :
 ئوو خوا لە دىست ئەم خوا ئەناسە زالىمە رىزگارم بكە . خوا .. لە ئاگرى دۆزەخ رىزگارت
 بىكات .

ئەمما بزانە گەر ئەمەشو لى ئەم كابرا دىشتەكەكە بىمىنەو خۆم دىكۆزم .
 بازركانەكە بە ەرمبە دىشتەكى يەكەى وت :

دیاره... تۇ بەو نیازە لەم گیزمت ئەدا کە ئاواى بەسەر بىت ! وەرە .. با... لىت بکرم .
بىرى دىشتەكى وتى :
نرخى خۆيم بىدرى و پىرۆزت بىت . ئەگەرنا ، لەگەن خۆم .. دىبەم و دىکەمە
و شىرموان .

بازرگانیىش وتى : ئەو (۵۰۰۰) دینار .
ئەویش وتى : نای دەم !
ئەویش (۷۰۰۰) دینارى دایەو پىرە وتى :
نایدەم .. چونکە بايى (۷۰۰۰) دینار ھەر کولتیرى جۆم دەرخوارد داوہ ! ئەو نرخە
مايەمەى خۆیشى نىيە !
بازرگان زۆر توورە بوو . ومختە بوو لە پىستى خۆى بچیتە دەرەوہ .
بۆيە وتى :

بە خۆت و تیرە و ھۆزمەکت بايى ئەو پارەيە کولتیرى جۆتان نەخواردووە ! وا من يەك
نرخت دىدەم .. بىسەنەت کرد زۆر باشە .. ئەگەرنا .. چاویلک لە (والى دىمەشق) دادەگرم
.. کە ھەر بە زۆر لىت بىسەنەت و پوولیکىشت ئەداتى .. !

بىرى دىشتەكى وتى : بلى ... بزانم !
بازرگانمەكى وتى : (۱۰۰۰۰) دینارت دىدەم .
بىرى دىشتەكى وتى :

ئەوا .. پىم فرۆشتىت و مالى خۆتە . منیش وا دىزانم لای براى خۆم دىبىت !
بازرگان گەريەووە مال و پارەمەى بۆ ھىنا . (نەزھە الزمان) ى بردو بە دەم رىوہ برپارى دا
کە بچیتە شارى (قودس) ، براکەشى بدۆزیتەووە و بىکرىتەووە . دواتر خۆى گەيانە
(قودس) . دوى گەريانىكى زۆر (خان) مەكى دۆزى يەوہ . بەلام براکەى لەوئ نەبوو !
شەرەزادەستى کردە و دەنگ بوو . پىدەنگ بوو .

شەپس ۵۸

بەسرھانى نەزھە الزمان و بازرگان
شەھرەزادە گەريەووە :

بازرگانمەكى (نەزھە الزمان) ى بردە مائەوہ و جوانترین جلوبەرگى بۆ كرى ، تابى
بۆشەت !

ھەنلىك زىرى بۆ كرى و پىنى بەخشى و وتى :

ئەم ھەموو شتومەكەم بۆ كرىويت ، لەبەر خاترى خۆت . ئەوئەدەم لە تۆ دەوتىت ، كە

تۆم بىردە لاي جىگىرى شارى (دىمەشق) بىتكرت . ھەر چىندە ھەر چىندىك پارەم بىتلى

نرخى نىنۇكەمگەنت نىيە .
نەمىندەم لىت دىمۇت چۈن رىزگارم كىرەووت و چۈن لىمگەنتا يە رەووت بىووم و بۇت چىك
بىووم ھەمەوى بۇ بىگىرەتمەو . نەمجا ناۋى لى بىكە .. ھەرمەتلىكى تەلەتەم بۇ دىمىكت كە
بەخىراۋىم لە (باچ) و (گومرگ) داتى شتومەك و كوتال . تە كلى بازىگى كىرەتە لىرە
و لىشارى (بەغەد) و لاي شا عومەرى كورى نەمان .
نەيز زۇر دىلىش پىنى خۇش بوو و لە دلى خۇيدا وتى :
خوا يار بىت بە ناۋاتى خۇم دىگەم .

نەمجا پىرسىي !

كلى خۇى تۇى بىنىوہ ؟

(نەھەلزمان) پىش وتى :

نەخىر... بەلام لىگەن كچەكى خۇيدا... منى پەرووردە كىرەوہ ! لىبەر ئەوە مىلىش زۇر
خۇش دىمۇى ئەمگەر مەبەستە، ئەوہىيە (شا عومەرى كورى نەمان) جىت دىمۇت بۇت بىكت :
بىرۇ... قەلەم و كاغەزم بۇ بىنە... نامەيەكت بۇ دىووسم بە دەستى خۇت بىلە . بە (شا
عومەرى كورى نەمان) پىنى بلىن : كەنیزەكەكت ئەم دەست و ئەو دەستى زۇر كىرەوہ و
فرۇشراوہ . كە پىرسىشى ئىستا ئەو كەنیزەكە لە كوى يە ؟ پىنى بلىن كە ئىستا لەلەى
جىگىرى والى دىمەشق) !

بازىرگەنەكە ھىندى تر بە زمان پاراۋى و ھەرمەبى زانىى سەرسام بوو و وتى :

پىم وا بىت ئەو خەلگەنە سووكايەتەيان بە ژىرى و وریاییت كىرەوہ !! كە تۇیان

فرۇشتوہ ! ئاخۇ... قورئانت لەبەرە !

كىزە وتى :

بەلن ... لە زانىستى پىزىشكىش دىزانم . سەرمەتای ھەموو زانىستەكان بەندەكانى (سقراگ)
و (گالیلۇس) .. ھەندىكى بۇ باس كىرد . (تذكرة) م خویندووه . ھەندىكى لە (بورھان) بۇ
وت .

(مفردات ابن بىگار) یشم خویندووه قسەیشم لەسەر (قانون) ى (ئىبن سىنا) كىرەوہ .
نەپنى يەكانىم پەى پى بىرەوہ . ھەرومھا لە بارەى (ئەندازە) یشەوہ . زانىارى دەربارەى
لەش مەرۇف... و كىتەبەكانى (شافعى) م خویندووه . (رىزمانى ھەرمەبى) و (ھەرموودەكان)
(دىخ) م خویندووه . كىتەبیشم ھەيە لە (علم المنطق) و (بىركارى) دا .

لە بارەى (رە وانبىژى) و (ئەستىرە ناسى) يەوہ شارەزائىم ھەيە . بىرۇ... قەلەم و
كاغەزم بۇ بىنە با... بۇت بىووسم . تاكو لە گەشتى ولاتاندا سوودى لى بىنىت .
كە بازىرگان ئەمەى بىست قىزاندى : بەھ .. بەھ .. سەعدا بىروانە كى لە كۆشكت دايە !!

كاغەز و قەلەمىكى (مس) يىنى ھېنا و كېرەنەشى بۇ بىرد . كېزەش لىيى و مەركەز .
خەستىيە بەردەستى .

بېش ئەۋدى بىنۋەستى.. ئاۋا..خۇي لاۋانەۋە :
لەۋ ساۋە دەستەم لە تۇ بەرداۋە
ئەۋ دىلەم بۇ تۇ جۇرئ دەسوۋى
رۇۋانى شادىم ئەۋا تېپەرى و
پەۋزەت ھېندەي مەن گىرەندەۋە
خۇم بە قۇربانى شەنەي شەمال بىم
دەستى كەرد بە نوۋسىن :

لە كەسكەۋە..كە خەيال و بېر كەردنەۋە پەۋكەندەۋىيەتەۋە ! شەۋنخوۋنى زەرد و لەر و
لاۋازى كەردەۋە .كە ژيانى تارىكى روناكىي نەدىۋە . نە شەۋى شەۋە و نە رۇۋى رۇۋا .
ھەر ئەم دىۋ و ئەۋ دىۋى سەر جىگا دەكات و ئەستىرە دەژمىرئەت . كەسكەۋە فرمىسك
دەژمىرئەت .. ئەم شەۋە دەبىرئەت :

لەگەل مەندايە دەمىكات دەردە دل
لەگەلئە دىلە دىتە كەف و كەل
تاسەم ۋەك ھى رۇخ ۋايە بۇكۋەتەل
كە لە نىۋ باخدا دەخوۋىن بولبول
كاتى دەنگ خۇشى گۇرەنى دەچرى
سكالاۋ بۇ بىرد . تاكو تى بگات :

ئەمجا فرمىسكى چاۋانى سېرى .. ئەمەي ۋەت :

خەلگى لە شىرىن خەۋدان مەن ئىشكچى و بىدارم
سالانىك بوۋ نازدار بوۋم ئىستاش نامۇ و نەدارم

لە دامىنى نامەكەۋە نوۋسى :

دوۋرگەۋەتەي ناسىۋا و خەزەم .. پەردەۋازە لەنىشتەم .. دل پەلە خەم و ژان .. (نەزە
الزەم) . نامەكەي پىچايەۋە دايە دەستى بازىرگەنەكە . ئەۋىش ۋەرى گەرت و ماچى كەرد .
لە خۇشيان پىنى ۋەت :

پەنا بە خوا لەۋ شۇخ و شەنگىت!

دەمەۋ نىۋارە چوۋە بازار و خوارەنى باشى كېرى و پىرەۋنە ناتىرىكى ھېنايەۋە گەرمەۋى
بۇ دىلغات و فەرمەنى دايە.. جوان لە گەرمەۋ سەرى بىشۋات و جەلۋبەرگى ۋاللى لەبەر بگات .
فەرمەنىشەدا . سەرمەيان رازاندەۋە . كە ئەۋان لە خۇ شەن بوۋنەۋە ، چوۋنە سەرى سەرمەۋ
نارىيەنە شوۋنى بازىرگان .

بۇ بەيەنى رۇۋى دواتر بازىرگان كە لە ژوۋرىكى دى نوست بوۋ . ھەستە ۋچوۋە ژوۋرەكەي
(نەزە الزەم) و لە خەۋى ھەستەند . كراسىكى ناسكى بۇ كېرى بوۋ . بۇ ھېنا و
سەربۇشىكى (۱۰۰۰) دىنارىيە و ملۋانكەيەكى تۈركىي پىدا . كە ناۋ ناۋە زىرى تىدەۋو ،

۲- تېر نەخواردنى . ئەمەش بە ھۆى ئەمەدە كە دلى نەھاتوۋە !

(سوفيان) پرسى بوۋى :
دەگونجىت كەسىكى دەمەلەمەند خۇى بگىرتەوۋە لە چىژمەكانى ژيان .. واتە (خۇ گىرمە
- زاهد) بېت ؟ كە توۋشى كىشمەكى گەورە بوۋ ئارام بېت ! ھەرچى يەكى پى درا ..

سوپاس گوزار بېت !
دەگىرنەوۋە .. كە (عبداللەى كورى شىداد) لە سەرمەرگەدابوۋ و كەموت بىوۋە
گىانەلا .. موخەمەدى كورى بانگ كرد بوۋە لای خۇى و بەم شىۋمىيە ئامۇژگارى كرد بوۋ :
كورم .. وا (گيان كىش) .. لىم ھاتوۋەتە پىش !! تۆيش بە ئاشكراۋ بە نەئىنى .. لە خوا
بىرسە ! پىۋىستە كە سوپاس گوزارى نىعمەتەكانى خوا بېت .. لە خوا ترسان باشترىن
تۆيشوۋى ئەمە دىنايە ! وتويانە :

سامان بەختىارى مسۇگەر ناكات
خوا ناسى بۇ تۆى دەستەبەردەكات
باشترىن تۆيشوۋ تەقۋايە .. تەقۋا
بەرگى ئارامىت كە لەبەردەكات
شەرەزاھەستى كر دىۋەرنەك بوۋ . بىنەنگ بوۋ .

شەھى 70

شەھىزاڧ گىرايەوۋە :

(نىزھەالزمان) دەستى پى كىردەوۋە و وتى :

با پاشا .. گوى لەم نوكتەيەى بەشى دوۋەمى (دەروازەى يەكەم) بگىرت .

پىيان وت : ئەمە نوكتەيە چى يە ؟

ئەمەش وتى :

كە عومەرى كورى عبدالعزىز بوۋ بە (خەلىفە) خىزم و ناسىاۋانى دەست بە دىيارىەوۋە

ھاتنە پىرۆز بايى .. دىارى يەكانىيانى خستە ناو (بېت المال - خەزىنەى دەولەت) موۋ .

(بەنى ئومەيە) كان ترسيان لى نىشت . چوون بۇ (ھاتىمەى كچى مروان) يان

گىرايەوۋە . (ھاتىمە) ش ھەۋالى بۇ نارد كە دەبىت ھەر بت بىنم . (عومەرى كورى

عبدالعزىز) ىش شەو گەيشت بوۋە لای . لە وشترەكەى دابەزى بوۋ .

كە لە ژوۋرەوۋە دانىشت بوۋن پرسى بوۋى :

بوۋرە گيان .. بللى چىت دەۋىت ؟

(ھاتىمە) ىش وتبوۋى : ھەز دەكەم .. تۆ دەست پى بىكەيت .. !

(عومەرى كورى عبدالعزىز) ىش وتبوۋى :

خۋاى گەورە موخەمەدى (دىخ) كىردە پىغەمبەرۋ بوۋە ھۆى بەزىمى و سوۋد بۇ
ھەندىك لە ھۆزەكان و خەم و ناخۇشيش بۇ ھەندەكەى تريان .. !! ئەمە كەمەى ھى خۇى بوۋ

خوتما ئىتمە كەنىزكى تۆين ؟ توو خوا.. رىمان بىلە بەھو جوانى و شوخ و شەنگىمەندا
 ھەلپرواين .
 ئەمەش زۆر سوپاسى كردن . ئەمە لە كاتىكدا پەردە لە نىوان (نەھە الزمان) و ئىنانى
 مېوانى و لە نىوان پاشا و چوار قازى و بارزگاندا دادرابووموھ..!
 شا شرکان بانگى (نەھە الزمان) ى كرد :
 شاھانوھ.. ئەم بازارگانە : بەھو وەسفى كردوويت . كە لە (زانست) و (ئەدەب) دا زۆر
 شارەزەيت . تەننەت زانستى (ئەستىرناسى) ش دىزانىت . ھەندىك لەوانەى بۇ بازارگانە
 وتووه ، بۇ ئىتمەش بلى ؟
 (نەھە الزمان) وتى :

ھەنگاوى يەكەم ، بە رامبارى و شىۋازى مامەئەى شاھانە دەست پى دەكەم : كە
 ناخۇ... پىشەنگەكانى ئايىنى و شەرىعەكان دەبىت چۆن بن ؟ رەشتيان چۆن بىت ؟
 پاشا بەرپىز... ئەھە بزانە : باشترىن رەشت لە (ئايىن) و (ئىنانى كۆمەلەيتى دا) كۆ
 بوومتەھ . بە ھۆى ئىنانى ئەم دىناۋە نەبىت .. كەس بە ئايىنى پاك ناگات . كەھابوو دىنا
 چاكترىن رىگايە بۇ گەيشتن بە رۆزى زىندووبوونەھ . كاروبارى دىنا بە مەرقەھەكانى رىك
 دەخريت . خەلكەكەش (۴) لايەنە : يەكەم بەرپۆمىردن . دووم : بازارگانى كردن . سى يەم
 : كشتوكال . چوارەم : پىشەسازى بەرپۆمىردنى سىاسەتتىكى تۆكەمە و كۆمەلەناسىيەكى
 راستگۇيانەى دەويت . چونكە بەرپۆمە بردن ، واتاى ناۋەدانكردنەھ و بىناىت نان دەگەيەنەيت
 و مەزگەر كردنى دوارپۇز . خوا دىناى دانائە بۇ تۆيش و بۇ كە سانى بەخوا گەيشتو . بۇيە
 پىويستە كەسەكان ھىندە لە دىنا سوودمەند بن ، كە بىان گەيەنەتە خوا..! نەبىت شوين
 ھەز و ئارەزوۋەكانى خۇيان بىكەون ، گەر مەرقەھەگان دادپەرۋەر بوون ، رق و كىنەبەرايەتى
 نامىنەيت . بەلام مەرقەھەكان بە زولم و ستەم ، ھەز و ئارەزوۋەكانىيان دەستەبەر دەكەن .
 لىرەھە ، پىويستىيان بە سولتەنەكان دەبىت . تاكو نىۋانى مەرقەھەكان رىك بىخەنەھە كە
 سولتەنەكان و پاشايان خەلكەكە چاۋترسىن نەكەن ئەھە : بەھىزانىيان لاۋازانىيان دەخەنە :
 زىر و بە سەرياندا زال دەبن .

(ئەردەشتىر) وتويەتى :

(ئايىن و پاشايەتى دوانەن) . ئايىن گەنجىنەيەكە و پاشايان چاۋدىريان .
 شەرىعەتەكانى زىرى دەللىن : پىويستە مەرقەھەكان گەورمىيەكان ھەبىت . تاكو بەرگرى
 لە ستەم لىكراۋان بىكات . لە بەرامبەر زۆرداراندا . دادپەرۋەرى بىخاتە نىۋان لاۋاز و
 بەھىزەكانەھ . سنوورىك بۇ مەھوۋران دابىت . ئەھەش بزانە ئەھ پاشا زەمانە .. لە
 سەردەستى رەشتى سولتەنەكاندا دەگۇردىت .
 پىغەمبەر (د.خ) ھەرموۋيەتى :

دوو شتى نيوان خەلك چاك بوو.. ئەوا ژيانى خەلكەگەى چاك دەبىت . گەر ئەو دوو
شتەش خراپ بوو .. ئەوا نيوانى مرقەھەكان خراپ دەبىت . ئەو دوانەش ، (سولتانهكان) و
(زانايا) .

ھەمنىك لە ژىران وتويانە :
(پاشايان و سولتانان (۲) جۆرن .. پاشايانى (ئايىن پارىژ) . پاشايانى (رموش پارىژ) .
پاشايانى شوين جيژمەكانى ژيانى خۆ كەوتوو .
شەرەزارەستى كەردشە و دەنگ بوو . بىدەنگ بوو .

شەوى ٦١

شەھرمزاد وتى :
ئەھى پاشاى دانا ... زىرەك و زانا ..

نرەھە الزمان وتى :
پاشاى ئايىن پەرومەر ... ئايىن دەسەپىنىت بەسەر ھاوڵاتياندا . پىويستە خۆيشى لە
ھەموويان ئايىن پەرومەر بىت . چونكە ھاوڵاتيان لاسايى پاشايان دەكەنەو و چاوى لى
دەكەن . پاشا ... پارىژمەرى نەرىتى ئايىن و كەتوورى كۆمەلەيتى يە ! پارىژگارى (دين) و
(دنيا) دەكات . فەرمان دەدا كە شەرع جى بەجى بکرىت و خاوەن وىژدانىش بن . ئەو
جۆرە پاشايانە قەلەم و شمشىر پىكەو كۆ دەكەنەو . ئەو كە بەرچاوى لىل بوو ، لە
رىگەى راست خەيسكاو لە شەرىعەتى قەلەم و نووسىن دەرچوو ، ئەوا بە ھىزى شمشىر
راستى دەكەنەو . ئىدى دادپەرورىش لە ۆلاتدا سەقامگىر دەبىت .

بەلام پاشاى شوين ھەز و ئارمىزوو كەوتوو نە ئايىنى ھەيە و نەھىج . شوين
ئارمىزوومەكانى دنيا كەوتوو . خەمى داگىر كەردن و دەست بە سەرا گرتنى دەورو بەرى خۆى
نيە ! ۆلات بەرمو ھەلدىر و كاوكارى دەبات . تاكو سەرى خۆى دەخوات !..
زانايا وتويانە :

ھاوڵاتيان بەھەموويان پىويستيان بە يەك كەس ھەيە سەرۆك و رىنەمايان بىت . بەلام
پاشا پىويستى بە ھەموو دانىشتوان و ھاوڵاتيانە بۆ ئەو بىتوانىت مەملەكەت بەرپۆە
بەرىت . بۆيە دەبىت لە رموش و ھەلەسوكەوتيان شارمزا بىت . تاكو بىتوانىت دوو بەرمەكان
تيدا نەھىت و برايتيان تيدا بچەسپىنىت . ئەمجا بۆيشيان باش بىت .
ئەمجا وتى :

ئەى پاشا.. ئەومش بزانە كە (نەردەشىر) يەكەمىن كەسى ساسانيان بوو، لە چىنى
ستىھى پاشايانى فارس بوومو ھەموو ھەرىمەكانى داگىر كەردوو . ئەمجا كۆمەلى كەرد بە
چوار بەشەو . بۆ ھەر بەشەك مۆرىكى دانا كە برىتى بوو ، لە مۆرى (دەريا) و (پۆلىس

سهرت پاريزراوه : به نهو راستى يانهى كه له خوى دىگرىت . گهدهت بپاريزه ، لهو شتانهى
تىنى دىكهيت . (بهلا) و (مردن) ت بىر نهچىت .
همزى عهلى فەرموويهى : له ژنانى شهرنگيز بترسن و خوتانى لى بپاريزن .
پرسىان بى مەكەن . چاكەيان لهگهلا بکەن .
وتراوه : هەرگەس پشت له نابووړى بکات : سهرى لى تىك دهچىت . نه مهش رى و
شوئى خوى هميه و باسى دىكهين .

همزى عومەر فەرموويهى :
ژنان سى جوړن : ژنانى لهخوا ترسى به بهزميى .. لهکاتى تهنگانهدا ، پشتى ميژدمکەى
دىگرىت . ژنانىك هەن نايانهوئىت .. بپاومگانىان دهولهمەند بىن . ! ژنانىكى تر هەن ..
خپلمتکون و دىينه تهوق و دهچنه مى ميژدمگانىان . بپاوانيش سى جوړن : بپاوى ژىر
راويزى بى دىگرىت . بپاوى ژىرتر نهو گهسهيه ، كه تووشى كيشهيهك بوو راويز به دمورو
بهري دىكات . دواتر به قسهيان دىكات .
جوړىكى ترى بپاوان هميه نه خوى رى بهديى خوى دىكات و نهگوئى له ناموژگارى
كس دىگرىت بپويسته دادومريى له ههموو شتىكدا هەبىت . تهناهت : كهنىزمگانيش
بپويستانه .

چىرە و ريگرانش نهوانهى زولم له هاوالاتيان دىكەن بپويسته .. دادومر بن لهدابەش
كرنى دستكەوتەكانياندا .. ! نهگەرنا .. ياساكانيان تىك دهچىت ! كارمگانىان هەلدهوشىتهوه!
به كورتى :

لېبوورن كارى بپاوانى مهردە (رهوش) يش كارى بپاوا نى راستگو
بما بى سامان دىگرى بى (چاكه) خەلكى شاد بکات خيرا و راستهوخو
شهره زاده ستى كروشه و دهنگ بوو . بپهنگ بوو .

شەهس ٦٢

شهرزاد گپرايهوه :

(نزهالزمان) كهوته وتن له بارهى سياسهتى پاشايانهوه . خەلكهكه وتيان تا ئىستا
كسەن نەديوه ، بهم شپوه جوانه بتوانىت هينده لهبارهى سياسهتهوه بدوئىت .. ! خوزگه
ياسمەكى دىگوړى .

(نزهالزمان) گوئى لى بوو . بويه .. بابەتهكهى گوړى و وتى :
(نهديب) بى خوى گوړهپانىكى بهربلاوه چونكه ههموو ژيان لهخو دىگرىت .. دهلئى :
جارىكيان معاويه هاوړى يەكى دىبىته ميوانى . هەر زوو دمست دىكات به هەلدان ،
به زىرمكى و لىهاتووى خەلكى (بهغداد) دا . (مهسون) دى دايكى (يەزىد) كه ژنى (معاويه) بوو . گوئى لى دىبىت و كه ميوانهكه دمروات به معاويه دهلئىت :
جارىكيان معاويه هاوړى يەكى دىبىته ميوانى . هەر زوو دمست دىكات به هەلدان ،
به زىرمكى و لىهاتووى خەلكى (بهغداد) دا . (مهسون) دى دايكى (يەزىد) كه ژنى (معاويه) بوو . گوئى لى دىبىت و كه ميوانهكه دمروات به معاويه دهلئىت :

ئەي (مەرى مۇسلىمان) رەڭگە بىدە بە غىرائى يەكەن .. بىئە لات وگۇلىيان لى بىگرە .

ئەي پەرسىي :

مەوايەش پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

بە بىئە زۆرەمە .. (ئەخەمەنى كۆرى قەيسى) يان لەگەن بوو .

مەوايەش : ئەي .. ئىم نەزىك بىئەمە .

پەرسىيان لە نىوانەدا بەنەمە و بە شىۋەمەك كۆنى لىيان بوو .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

خۇي : (۲۲) سوۋدى ھەيە . خۇ شتى رۇۋانى ھەيىنىش پاك بوۋنەمە .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي :

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەي پەرسىي : چەند كەسكى تەرى بەنوتەمىم .

ئەمجا معاوية وتى :
 بىه راستى وەلامەكانت باش بوون . ئىستا چى دەخوازىت؟
 ئەويش وتى :
 خوازىارم .. لە ھەلس و كەوتتدا لەگەل ھاوالاتيان .. ھەمىشە خوات لە بىر بىت . با
 ھەلس و كەوتت يەك جۆر بىت و بىه يەك چاۋ سەيرىيان بىكەيت .. ! ئەمجا ھەستا
 كۆرەكەى جى ھىشت ...
 دواى (مەسوون) ى خىزانى معاوية وتى :
 گەر عىراقى نەبووايە .. بەھەندە رازى نەدەبوو .. !
 ئەمجا (نەھە الزمان) وتى :
 ئەمە مشتەك بوو لە خەرمانەك (ئەدەب) .
 شەرەزارەستى كەردشە و دەنگ بوو .. بىدەنگ بوو .

شەھى ٦٣

شەھرمزاد وتى :
 ئەى پاشاى بەختيار .. (نەھە الزمان دەستى پىكر دەموە و وتى :
 لە سەردەمى خەلافەتى عومەرى كۆرى خەتاب دا . (موعەقىب) خەزىنەدارى (بىت
 المال) بوو .
 ئەو پياوہ وتى :
 رۆژىكيان كۆرى (خەلىفە عومەر) ھاتە لام و منىش دەستم برد (درھەم) يەكەم لە
 بىت المال) واتە (خەزىنەى دەولەت) داىە و بەرمو مال بوومەوہ . كاتى لە مالمەوہ لىنى
 دانىشت بووم . ھىندەم زانى خەلىفە عومەر يەككى بە شوينم دا نارد .. ! منىش زۆر ترسام
 . كە گەيشتم روانىم درھەمەكەى بە دەستەوہ بوو .
 پىي وتم :
 (موعەقىب) ھەى (بەلا) لىت بىدات .. ئەوہ خۆت بە شت دەزانىت ؟!
 منىش وتم : خۆم بە چى دەزانم ؟
 وتى :

ئەبەم (درھەم) ەى بەخشىوتە بە كۆرەكەم .. ! دۆژمنايەتى لەگەل مۇسلمانان
 دەكەيت !

دواى كەمى بىدەنگى (نەھە الزمان) دەستى پىي كەردەموو وتى :
 خەلىفە عومەر بەم شىۋىيە بو (ابوالموصلى الاشعرى) نووسى بوو :
 ھەقى خەلگەكە بىدە و ھەر چى يەكيان لى مايەوہ .. بووم بىنیرە ! كە خەلىفە عوسان

هات ئەۋىش بە ھەممەن شىۋە بۆى ئوۋسى . ئەۋىش ، ئەو ھەرمەنەى جىن بەجىن كىرد .
تەمبەزە (زىادە) تە تەمبەزە بوو . كە دىھاتەكەى لەبەردەم خەلىفە عوسماندا دانا . كۆرى
خەلىفە ھات و تەمبەزەنى ئىن ھەنگىرت . (زىادە) كۆرى ئەمەش گىرە ،
خەلىفە عوسمان پىرسىي . ئەۋە بۆچى دىگىرى ؟
ئەۋىش وتى :

كەنى خۇى ئەم دىھاتەم بۆ خەلىفە عومەر بىرد . بە ھەمەن شىۋە كۆرەكەى (دىھەم) ئىكى
ئىن ھەنگىرت .. خەلىفەمەن ئىنى توۋرە بوو . دىھەمەكەى ئىن سەندەۋە و لە جىنى خۇى
دەتەمەۋە . كەچى كۆرەكەى تۆ .. دىھەمەكەى ئىن بىرد و نەخۇت و نەدەۋرە بەرەمەت ئىن پان
نەسەتەۋە !!

خەلىفە (عوسمان) ىش وتى : جارىكى دى .. لە جۆرى خەلىفە عومەر نەبىتەۋە ..!
دەۋى كەمەكەى بىتەنكى وتى يەۋە :

(ئە زەمەدى كۆرى ئەسەم) دىگىرەنەۋە ، كە باۋكى بۆى گىرەۋتەۋە : شەۋىك لەگەن
(خەلىفە عومەر) دا چوۋمە دەرەۋە و چوۋىنە سەر ئاگىرىكى كراۋە .
پىنى وتم :

(ئەسەم) با .. بىرۋىنە لاي ئەو ئاگرە كراۋىيە . كە گەششتىن .. بىنىمان ئىنىك ،
مەنچەلىكى لەسەر ئاگرەكە داناۋە و چەند مەنەلىكى بىرسىشى لە دەرە .
عومەر پىنى وت :

سلاۋ لە خاۋەن روۋناكى و پىنى باش نەبەۋ بىلەت خاۋەن ئاگرا
ئەسجە پىرسىي : خەرىكى چىن ؟

زەنە وتى : ئەۋە .. سەرما و تارىكى زۆرى بۆ ھىناۋىن !
ئەۋىش وتى :

ئەى ئەم مەنەلەنە بۆ نەركە و بۆلەيان دىت ؟
زەنە وتى : لە بىرساندا ۋا دەكەن .

ئەسجە پىرسىي : ئەى ئەم مەنچەلە چى يە ؟

زەنە وتى : بەم مەنچەلە بىتەنكىان دەكەم ! خۇا لەۋ دىنا موحاسەبەى (عومەر) بىكات
لەسەر ئەم مەنەلەنەم .

ئەۋىش وتى : جا .. (عومەر) كۋا ئاگای لە ھالى ئەمانەيە ؟
زەنە پىرسىي :

ئەى چۇن كاروبارى ئەو خەلكانە دىگىرەتە دەست و ئاگاشى لىيان نىيە ؟
بە پەلە گەپراينەۋە و خۇمان كىرد بە گەنجىنەى داھاتدا . كۆلىكمان ئامادە كىرد ، لە
ئاردو رۇن .

خەلیفە (عومەر) وتی : بیدە بە کۆلەدا...!
 منیش وتم : ئە .. تۆ بیدە بە کۆلی منداو خۆم ھەڵی دەرگرم .
 خەلیفەیش وتی :
 باشە لەو دنیا تۆ شان دەدمیتە بەر گوناھێ ، ئەو ژن و منداڵانە .. یان .. من ؟
 (ئەسڵەم) وتی :
 ناچار دام بە کۆلیدا . ھەر بە لۆقە کردن گەراينەووە لای ژنەکە . خەلیفە (عومەر)
 کۆلەکەى دانا و بە دەستی خۆی ئاردی بۆ دەرھینا و ژنە کردی یە قابەلمەکەووە . دوو لوتج
 روئیشی بۆ دەرھینا و ژنە تێی کرد . خەلیفە (عومەر) ریشیکى جوانى ھەبوو . لە کاتی قوو
 کردنیدا لە ناگری ژێر مەنجهلەکە ..
 دووکەل بە ناو ریشی دا پلاوھى دەکرد .
 خەلیفە بە ژنەکەى وت :
 تۆ بۆیان تێ بکە و منیش بۆیان سارد دەکەمەووە و دەر خواردی منداڵەکانى دەدم .
 شەرەزادەستى کەش و دەنگ بوو . بێتەنگ بوو .

شەھەری ٦٤

شەھەرزادە وتی :
 بەم جوۆرە مانەووە تاكو منداڵەکانیان تێر کرد و کۆلەکەى بۆ بەجێ ھێشتن .
 ئەمجا رووی کردە "ئەسڵەم" و وتی :
 ئەسڵەم .. ئاخەر ئەووە برسیتی بوو کە منداڵەکانى گریان بوو . بەلام من ویستم ھۆی
 رووناکی یەکە بزاتم ؟
 خەلەکە بێدەنگ بوون .
 ئەویش وتی یەوہ :
 دەلێن جارێکیان خەلیفە (عومەر) بەلای کۆیلە یەکی جوتیاردا تێپەری . ویستی مەپێکی
 لێ بکێت .
 جوتیارەکە پێی وت بوو :
 ھى خۆم نى یە!
 خەلیفەش وت بووی :
 منیش دەمویست .. وا بلیت .
 بۆیە کۆیلەکەى لە خاومەنەکەى گری بوووەو و ئازادى کرد بوو .
 کۆیلەکەیش رووی کرد بوووە ئاسمان و وت بووی :
 خواپە .. وا لە کۆیلە یەتێ یە چکۆلەکەى .. ئەم دنیا ئازادى کردم ! ھەر خۆیشت ..

سۆزلىمىنى بە گەۋدەگە ... ئەمەلىيەتتە ئازادىم بىكە...
 شىن ، خەلىپە (ئومىر) شىرە سالىدەككى بە خىشومەتە ، بىسەر خىزمەتكارىغا
 خۇشالدىن ئۆزى بۇ ئۆزىگە ... كۆزگە كەلگەن خوارىدوۋىتەمە!! لە ھوماشى ئىدىم و ئاسك و جەن
 بىرەندە مەن ھالەتلىرى ئۆزىگە ...
 چارەكەن ئە سەرۋى ئەمە (۱۰۰۰) دىنارەمە ، كە دابوۋىيەمە بە پىلانىك ... ھەزار دىنارى
 ئەمە بۇ خىست بۇرە سەر . كەلەتتىن پىرسى بۇرە ، ئەمە بۇ كۆرەككى خۇشەت پەركە زىياد
 مەكەت و بە شۆمە ئەمە پىلەمە ئەمەسە دىگەنە ؟
 ئەمەش و تېۋىۋى ... ئەمەن كۆرە خۇمە ،
 ئەمە ئۆزە ئۆزەم ئە سەرۋى رۇشە ،
 (خەسەن) و تۆۋىمە ،
 خەلىپە ئومىر سامانىيە زۆرى بۇ ھاتىۋە .
 (خەسەن) ئى زى ھاتە لاي و وتى ،
 خەلىپە خىزمەتلىمە دىمەن ! لەو سامانە بۇت ھاتوۋە .
 ئەمەش و تېۋىۋى :
 (خەسەن) ... خەلىپە تۆۋى بە سەر مەندە سەپاندوۋە . ئەمە بە سەر سامانىيە مۇسلمانان
 ئەمە بىرەنە كە گەر لەم سامانە بەشت ئەدەم . تەنە باۋكەم لى زىز دىبەت . بەلەم ھەمەو
 مۇسلمانان لى رازى دىبەت .
 ناچار خەسەن ئى بە دەستى چۆل و بى پارە ، چوۋ بۇرە دەرۋە...
 كۆرە (ئومىر) و تېۋىۋى :
 زۆر پارەمەمە نەمە كە لە خەۋنەم دا . باۋكەم بىيەم ! سالىكىان ھاتە خەۋنەم و سەپەر
 دىگەم ئارمەنە نىۋە چاۋانى دىسپىت ...!!
 مەنەش لىمە لە خەۋنەمەمە لىمە پىرسى : چۆنەت ...؟!
 ئەمەش بىيە و تەم :
 ئەمە بەزىمە خەلىپە ئەمەيە ... باۋكەن مەندوۋە دەرۋە و تە دەرۋە...!
 (ئۆزە ئۆزەم) و تى :
 ئەمە پاشا بەختىار گۆۋى بىرە لە ھەۋالى (شۆنە كەۋتوۋان - التابەن) ئى پىلە چاكان .
 (خەسەن بەسەرى) و تۆۋىمە :
 (رۇخ) لە جەستە دەرناچىت ... تاكو ئەمە كەسە بۇ (۲) شت بە داخەۋە نەبەت :
 ۱- بۇ ئەمە پارە سامانە كە كۆى كىرەۋەتەمە و فەرىا ئەمە ھەتوۋە چىنەن لى و مەبىرەت .
 ۲- ئەمەشەن بە ھەمەو ئاۋاتەكانى...!

۲- تیر نه خوار دنی . نه ویش به هوئی نه ووه که دلی نه هاتووه !

(سوفیان) پرسى بووی :

دمگونجیت که سیکى دموئمه ند خوی بگریته وه له چیژمکانی ژیان .. واته (خو گرموه
- زاهد) بیت؟ که تووشی کی شهیه کی گه وره بوو نارام بیت ! همرچی یه کی پی ترا ..
سوپاس گوزار بیت !

دمگیر نه وه .. که (عبداللهی کورپی شداد) له سه رمه مرگدا بوو و کهوت بووه
گیانه لا ... موحه مدهی کورپی بانگ کرد بووه لای خوی و بهم شیومیه ناموژگاری کرد بوو .
کورم .. وا (گیان کیش) .. لیم هاتوومته پیش !! تویش به ناشکراو به نهیش .. له خوا
بترسه ! پیویسته که سوپاس گوزاری نیعمه تهکانی خوا بیت .. له خوا ترسان باشترین
تویشووی نه و دنیایه ! وتویانه :

سامان بهختیاری مسوگهر ناکات خوا ناسی بو توئی دمسته به ردمکات
باشترین تویشوو تهقوایه .. تهقوا بهرگی نارامیت که له به ردمکات
شه ره زاده سستی کر د شه و ده رنگ بوو . بیده نگ بوو .

شهوئی ۶۵

شه هرزاد گنپرایه وه :

(نزهة الزمان) دمستی پی کردموه و وتی :

با پاشا .. گوئی له نوکته یه ی بهشی دوومى (دمر وازه ی یه کهم) بگریت .

پتیان وت : نه و نوکته یه چی یه ؟

نه ویش وتی :

که عومهری کورپی عبدالعزیز بوو به (خه لیفه) . خزم و ناسیاوانی دمست به دیار یه وه
هاتنه بیرۆز بایی .. دیاری یه کانیا نی خسته ناو (بیت المال - خه زینه ی دمو له ت) موه .
(بهمنی نومیه) کان ترسیان لی نیشت . چوون بو (هاتیمه ی کچی مروان ایان
گنپرایه وه . (هاتیمه) ش هه والی بو نارد که دمبیت همر بت بینم . (عومهری کورپی
عبدالعزیز) یش شه و گه یش بووه لای . له وشترمه کی دابه زی بوو .

که له ژوو رموه دانیشیت بوون پرسى بووی :

بووره گیان .. بلئ چیت دمویت ؟

(هاتیمه) یش وتبووی : چه ز ده کهم .. تو دمست پی بکه میت .. !

(عومهری کورپی عبدالعزیز) یش وتبووی :

خوای گه وره موحه مدهی (د.خ) کرده پیغمبه رو بووه هوئی به زمینی و سوود بو
هه ندیک له هوزمکان و خه م و ناخوشیش بو هه ندکه ی تریان .. !! نه و که مده ی هی خوی بوو

دستی به سەرا گرت .
ئەوی مایمەو .. ومکو رووباریکی ئی کرد و تینوانی پاراو کرد .
ئەمجا (ئەبو بەگر) بوو جیگری و ئەویش بە هەمان شیوە . رووبارەکی بە
خەلگەنگە بەخشی یەو و خۆی لەخۆی رازی کرد .
هەزرتی (عومەر) چوو شوی . کاری وای کردو جۆریک خۆی مانوو کرد . که به
بەلام که (معاویە) بوو به خەلیفە چەندین رووباری تری لەو رووبارمەو هەلگرت .
ئەویش (یەزید) و (کوپانی مروان) ومکو (عبدالملك) و (ولید) و (سولیمان) و
هێندەیان جۆگە ئی هەلگرت .. تاكو رووبارەکیان وشك کرد .
ئێستا ئەو کارە خراپە .. گەیشتوووتە لای من ! منیش ویستم : رووبارەکی ببووژنمەو
اتکو ومکو جارێ ئاوی پێدا بپرواتمەو !!

(فاتیمە) وتی :
بۆ ئەم مەبەستە بوو ، ویستم قسەت لەگەڵ بکەم . بەلام که ئەمە بیرو لێکدانەومکەت
بێت .. هیچ نایتم .. !!

دواتر (فاتیمە) چوو ناو خزمانی (بەنی ئومەیه) و پێی وتن :
مارمیی بە شوو دانی من لە ئەو پیاو و مەبەستەو و پیرۆزتان بێت چونکە ئەمە کاری
خۆ کردتانە !
وتراوە که ئەم (عومەری کوپی عبدالعزیز) لەسەرە مەرگدا بوو . منداڵەکانی لێی کۆ
بووونەو .

(موسلیمی کوپی عبدالملك) پێی وتبوو : ئەو میری موسلمانان . تۆیەك که پەروردمەری
ئەم منداڵانە چۆن دلت هێنای بە هەزاری بەجی یان بێلێت ؟! کەس رێگرت نەبوو گەر بە
باری (بیت المال - خەزینە دەوڵەت) دەوڵەمەنت بکردنایە ! ئەوە باشتر نەبوو .
لەئەمە ئێستا؟ ئەوشتا بۆ خەلیفە دواي خۆتی بەجی دێلێت ؟!

(عومەر) وتبووی :
منداڵانی من یەکیك لەم (۲) جۆرە دەرەچن : یا لە خوا ترس دەبن .. که خوا.. لە
ژیانیاندا هەموو کارناسانیەکیان بۆ دەرەچن و پێویستیان بە سامانی باوکیان نابێت . یان
(مەنور) و لە (خوا نەترس) . بۆ ئەم جۆرمیان .. تا لە ژیاندا بووم ، پشگیری نەکردن !
ئێستا ئایکەم .

ئەمجا وتبووی :
ئەو (موسلیمە) من و باوکەت بە دیار کەسیکی (بەنی ئومەیه) وە بووین . که لە
گۆزستان ناستیان . شەوێ خەونم پێوە بێت : نەهێنی یەکی پی و تەم .. زۆر ترسام ! پەیمانم

لەگەل خۆی خۆم بەست کە ئەگەر بوومە خەلیفە ! من ومکو ئەو ئەکەم . ئیدی منیش
بە درێژی تەمەنم پەیمانەکەم نەشکاند . تاكو بەلکو خوا بم بەخشیت . دواتر ئەو
(موسەیلەمە) یە گێڕایەو .. (عومەری کورێ عبدالعزیز) وفاتی کردو منیش لە تەك
خەلکەدا نامادەى ناشتنی بووم . بۆ شەوئ بە بەرگیکی سپی یەو هاتە خەونم لە نێو
رمز و باخیکی رازاودا بوو . کە جۆگەیهکی پێدا دەپۆشت .

بەرەو رووم هات و پێی وتم :
(موسلیمە) گیان ، با .. موسلمانان ومکو من بژین تاكو لە ئەم شوێنەیان بەر بکەوێت .
یەكێك لە (بیژ) کان گێڕایەو و تەبووی :

لە سەردەمی خەلافەتی (عومەری کورێ عبدالعزیز) دا ، مەرم دەدۆشی . لە شوانێك
نزیك بوومەو و چەند گورگیكەم بینی . لەبەر ئەو زووتر گورگم نەدی بوو .. وامزانێ
گورگانه سەگن !!

بۆیە لە شوانەکەم پرسى :

ئەم سەگانەت بۆ چی یە ؟

ئەویش وتی : ئەوانە سەگ نین ... گورگن !!

منیش وتم :

شتی ئاوا .. چۆن دەبییت ؟! گورگ لە نێو مەردا بییت و هیچیان ئی نەخوات ؟!

ئەویش وتی :

ئەگەر بیرکردنەو پاك بوو .. جەستەیش پاك و بیگەرد دەبی .. !!

(عومەری کورێ عبدالعزیز) لەسەر سەكۆیهکی گلین وتاری دەداو سوپاسگوزاری خۆی

کرد . ئسجا (٣) ئامۆژگاریی وت :

(خەلکینە .. نەینیتان پاك رابگرن . تاكو کارە ئاشکراکانتان بۆ برایانتان خاوین بییت .

بەرچاو تیری ژیاقتان بن . ئەو بزانن : هەر لە تەمەنی باوکە (ئادەم) مە تاكو نیستا .

یەك کەس بە زیندوویی نەماومتەو و ژیانی بەجێ هێشتوو ! (عبدالملك) لە پێش منەو

مردوو . دواتر (عومەر) یش و ئەوانی دواى ئەویش دەمرن .

(موسلیمە) پێی وت : ئەى (عومەر) با .. پشتی یەك ، بخەینە ژێر شانت !!

(عومەر) وتی :

دەترسم ، لە بەرامبەریدا گوناھیکم بۆ بنووسرێت .. !

هەناسەیهکی قوولی هەلکێشا و بوورایەو .

(فاتیمە) هاواری کرد :

(مریەم) .. (موزاحیم) .. فلان و هیسار .. وەرن سەیری ئەم پیاو بەکەن .

ئسجا ئاوی پەرژاندە دەم وچاوی (عومەر) دا تاكو بە ئاگا هاتەو .

٦٥ حمز زهتی عومهر (٥٦٦مه) ای بیی دمرگیا وتی : نهمه یوچی دمرگیت ٦٦
نمیش ولامی دایمده :

نهی (میری موسلمانان) گیانه لای توم له بفردهستم نا بیی ! بی تلگا بوویت و نهم
دنیا، جی هیش و گمراپتمده لای خوا .. بویه گریام . نهمجا ویستی هستیت تعیتوتی و
گموتده .

(٥٦٦مه) وتی : شیت ناتوانین بیتوینین ١..
شهره نارهستی کروش و درنگ بود . یینه نگ بود .

شهو ٦٦

شهر مزاد دصتی گردوده به گیرانمودی :
(نزه الزمان) دریزی بمقسه مکانیداو وتی :

(بمشی دووم) له (دمرگای یمکه) بو (٤) هیزی یمکه و شا (شرکان) _ بی نهمدی
بیناسیتموده و بزانتیت ، که برای خویمتی ! _ ریکموت و ابو ، (عومهری کوری عبدالعزیز)
یو خملگی (موسن) ای نووسی :

شایمتی دمدم له (شهر الحرام) دا و رۆزی (حه جی گموره) نا .. له ستم و دوژمتایمتیتان
خوم به دوور دمرگم . گمر به لاماریان دان به همرمانی من نی یه . نه هموالیشم له نیتوده
همیه .. نه خوازیری به خشینیشم . نهموش بزائن همرگیز ری نادم به زولم کردن . له
بهراپمیر زولم لیکراواندا بهرپرسم ! همر کهسیک کاری به (سوننمت) و (شهریممت) و
قورئان) نه کرد : مه چنه ژیر رکیزی یهوه ! تا نهو دهمدی دمرگیتموده سمر ری راست !
حمز ناگم مریم له لا ناسان بکریت...

راستگوزیان وتوو یانه :

لهکاتی خه لاهمتی (عومهری کوری عبدالعزیز) دا چووینه سمردانی و (١٢) درهممان
بی بیی ! همرمانیدا نهو (١٢) درهممه بخریته (خمرینهی دمولمت - بیت المال) دهه .

منیش پیم وت :

نهی .. (میری موسلمانان) تو مندا لهکانی خوت رووت و برسی دمه میت .. جا .. با
شتیکت بموان و همزارانی ماله کمیت بدایه ١..
خهلیفهیش وتی : سهرت بیئه پیشهوه ..

که سهرم برده پیشهوه .. بیی وتم :

(که دهلیت .. به ختیوکه ری مندا لهکانت و همزارانی مالت ببه . نهوه راست نی یه .
چونکه خوا به ختیوکه ری مندا لهکانت و همزارانی ماله . نهوان نه مانه یان لی دمرده میت ،
یا له خواترس دصن ، که خوا خوی پشت و بهنایان دصنیت . یان ، مهوریکی له خوا عاسی ..

كە من لە ژواندا بشت و پەنای كەسى مەلەور نەبووم (۱۰۰)
ئەمجا نەردى بە شوین مەندامكانى كە (۱۲) كۆپ بوون . ھاتنە لاى و سەبرى ھەموویانى
گەرد و ھەردەك كەوتە گۆشەى جاوانى .

پەنى وتى :
باوكتان ئە دوو پەنەنەى . پا . ئەمەتا نێو ەمەمەند بكت و خوى ناگرى دۆزەخ :
مەنگەر بكت . پا . ئەم ەمەزارەمەكتان پەسەند بىت و ھەلى بزیرن و باوكتان : بەھەشت
مەنگەر بكت . باوكتان ھووونە بەھەشتى پەخۆشە . تاگو نێو ەمەمەند بكت . ھەست و
ئە ساپەى خواندا بى .

خالد كۆرى سەفوان وتوویمتى :
(یوسفى كۆرى عومەر) بىردى بۆ لاى (ھیشامى كۆرى عەبدەللك) و منى پەن ناساند . لە
دەشتىكە رەشمالیان ھەلدا بوو . دەست و پەنەندەمەكتان خوى بە ەمەرمەو بوو و كۆریان
بەست . . منیش لەسەر ھەرشەكەى دانیشتبوووم سەبرى نەوم دەگرد .
ھەر كە سەبرى منى گرد پەن وت :

خا . . نەمەمەمەكتان بە سەرتا پەرنەیت (ئەى مەرى مەسلمانان) . نەمەى ئەم پە و
پەیمەى پەت بەخشى . . زەرىشت پەن بەخشى . ساتە خوشى پەكانت نازارى تەكەل نەبەت
. ھىچ نامۆزگارىكەم بە چاكتر نەزانى لەو نامۆزگارىنەى پەشایانى پەن كراوە .
(خەلیفە ھیشام) كە شانى دانابوو ، قەنج بوووە و وتى :
دەى . . كۆرى سەفوان . چەت پەن بە ھەلى پەرنە . .
منیش وتم :

مەرى مەسلمانان سائىك پەش ئەو سائەى خەلەفەتەمەكەى تۆ پەشایەك ھەر لەم شوینەدا
رووى كەردە دانیشتوان و پەرسى :

لەمەمەپەش كەسى تەرتان وەكو من دێوە؟ كەس بە وەنەى من بەخشەنە بوو؟ ھىچ
كەسەك بە ھەندەى من . . زانایان و راستگۆیانى لە ەمەرمەو پەو ؟
نەمەنیش وتیان : ئەى پەشا . . تۆ پەرسىارىكى گرانەت كەرد .
پەمەنەیان وتى : رەنم دەمدى . . وەلامەت پەمەمەو ؟
پەشایەش رەنى دا .

نەمەنیش پەرسى : تۆ پەت وایە . ئەمەى پەسى دەمەت تا سەردا ؟ پەن نەمەش
كۆتا . دەمەت ؟

پەشایەش وتى : نەمەش پەرمە نەمان دەروات . .
ئەمجا كەبرا وتى :

كەواتە بۆچى بۆ شەپكى كورت و كەم . ھەندە زۆرو پۆر دەپەرسەت ؟

ئەۋىش پىرسىيى : كە چار ئى يە..چى بىكەين باشە؟
ئەۋىش وتى :

باش ئەۋىشە لەخوا بىرسىن و تا دەمرىن خوا پەرسىتى بىكەين . بەرمەيان چاۋەرىم بىكە .
شەرە زادەستى كىر وشە و دەنگ بوو.. بىئەنگ بوو

شەۋى ٦٧

شەھرمزاد گىرپايەۋە :

نرھە الزمان درىژەى بە قسەكانى دا و وتى :

(خالدى كوپى سەفوان) وتى :

پىاومكە بەرمەيان چوۋە ژوور بىنىي پاشا ھىندەى ئامۇژگارەكە بە ھەند وەرگرتىوو .
تاجەكەشى لەسەر كىرد بوو و خۇى ئامادەى سەفەر كىرد بوو . (ھىشامى كوپى عبدالملك)
ھىندەگىريا تاكو فرمىسك بە رىشىدا ھاتە خوارەۋە .

ئەمجا فەرمانىدا جلۇبەرگەكەى لەبەر داكەند و لەكۆشكدا مايەۋە . دواتر خزمەتكارانى
كۆشك چوون بۇ لاي خالدى كوپى سەفوان و پىيان وت :

چۇن رىكات بەخۇت دا،خەلىفە ئاۋا لى بىكەيت؟ چىژى ژىانت لەبىر بىر دوۋەتەۋە ژىانت
تارىك كىرد؟

(نرھە الزمان) لە (شركان) ى پىرسى :

ئەم نىروازمەى بۇم گىرپايەۋە . چەند ئامۇژگارى تىا بوو؟ مەن لەم كۆرەى تۇدا، پىيان
رەنگەم ھەممو : پەند و ئامۇژگارەكانت .. ھەروا بە ئاسانى بۇ بگىرپەۋە . چۈنكە
رۇزنىكى نوور و درىژى دەۋىت .

ھازى يەكان وتيان :

لەى پاشا، ئەم كەنىزەكە : سەرسۇرپەنەرى سەردەمى خۇيەتى! لە وىنەى نى يە و لە
ھىج سەدەمكدا، لەم جۇرەمان نەبىستوۋە..! ئەمجا نزاى باشيان بۇ پاشا كىرد و كۆرپان
جۇل كىرد .

(شركان) روۋى كىردە خزمەتكارەكانى و فەرمانىدا :

سەرە و خوارەن بىراژىنەۋە!

فەرمانى بە ژنانى و مىزانىش دا كە چۆلى مەكەن و لەسەر خوانى ئەو بىن .. دواتر
سەرە راخرا... گۆشتى سورمەكراۋى (قەل) و (مرىشك) ى لەسەر دانرا. سەرمەراى
سېۋانان .. گۇرانى بىژان و سەماكەران ئامادە كىراۋون . كەنىزەكانى مۇسىقا زانانى كۆشكىش
لەكەلىندا ئاھەنگىيان گىرپان

شەرە زادەستى كىر وشە و دەنگ بوو.. بىئەنگ بوو

شەھەر مەزاد وتى :
 كە تارىك داھات . ھەر لە قەلەۋە، تاكو بەردەرگى كۆشك ، بەرپاست و چەپدا مۆم
 داگىرسا.. مىران و ومزىران ئاھەنگىيان جى ھىشت و چوونە بەردەم (شركان) . پىرۋزبايان
 لىكرد . كە مال چۆل بوو .
 (شركان) چوۋە گەرماۋمە و خۆى شت . كەنیزەكان و گۆرانى بىژان و ژنان دەستى
 (نەزە الزمان) يان گرت .. تا بىيەن بىرازىننەۋە .
 سەرنجىاندا، ھىندە شۆخ و شەنگ بوو، پىۋىستى بە رازاندنەۋەى فرە نەبوو! ئەمجا شركان
 (۷) خەللاتى پىشكەش بە بوۋكەخان كرد .
 كە رۆژ بوۋمە (شركان) لە سەر تەختى شاھانە دانىشت . پىاۋانى دەۋلەت و دۆستانى
 زاۋا ھاتنە پىرۋزبايى . (شركان) نووسەرى دەربارى بانگ كرد نامەيەكى بۆ بنووسىت و
 رەۋانەى لاي خەلىفە (عومەرى كورپى نەمان) ى باۋكى بىكات . تىايدا باسى كرىنى
 كەنیزەكە بىكات و بنووسىت : كە زۆر زانايە و ھونەر مەندەۋ لە ھەموو زانستەكاندا
 شارمزاىە . مارەى كردوۋمو ئىستا سكى لىي پىرە . ھەر دەبىت سەردانتان بىكات و (جوۋالمكان) ى براى و (نەزە الزمان) ى خوشكى بىيىن .
 سلاۋى نارد بۆ خوشك و براكانى و بۆ (دندان) ى ومزىر . بۆ ھەموو مىران و سەرانى
 دەۋلەت . ئەمجا بە مۆرى شاھانەى خۆى مۆرى كرد و رەۋانەيان كرد .
 نامەكە مانگىكى پىچوۋ . ۋەلامى نامەكە ھاتەۋە . دايانە دەستى شا و خويندەۋە ، كە
 دۋاى (بسم الله) نووسراۋو :
 (لە كەسىكى دوو مندال ون بوۋمە . لە خەلىفەى (عومەرى كورپى نەمان) ۋە.. بۆ)
 شركان ى كورپى .. ئەۋە بزەنە دۋاى رۆيشتى تۆ دىنام لى بوو بە چەرمى چۆلەكە ! ئارامم
 لەبەر ھەلگىرا.. نەم توانى ئەم نەينى يە ، پەنھان بىكەم . ئەۋىش بە ھۆى چوونە راو و
 شكارمەۋە بوو . مانگىك مالم جى ھىشت . كە گەرپامەۋە ، بۆم دەرگەۋە ، كە براو
 خوشكەكت ھەندى پارمىيان بردوۋە و لەگەل حاجياندا.. بە دزىي مەۋە چوون بۆ ھەج .
 منىش پەژارمەكى زۆرم خوارد و ناچار چاۋمىپى حاجيانم كرد . بەلكو ئەۋانيان لەگەلدا بن
 . كە ھاتنەۋە پىرسىارم كرد نەيان بىنى بوون . ئىتر بى ئومىد بووم و رەشم پۆشى ! بادەى
 خەمم نۆشى .
 ئەمەم نووسى :

خەيالىيان ساتى لە دل دەر ناچى . لە سىنە ومىشكما.. گرتوۋيانە: جى!
 ھىۋاى بىنىنى ئەۋان نەيكۈشتووم دىنا بوو بوۋمە خۆلى ژىرى بى
 دەزانم چاۋپۆشى ناكرىت لەم كارمىساتە و شوورمى ھىنەرە ! بەلام ھىچم بۆ ناكرىت!!

(شرکان) خەمىنكى زۆرى بۇ باوكى خوارد . بەلام پېي خوش بوو، خوشك و براكهى ون بوون. ۱. نامەكەى ھەلگرت و ېردى بۇ لای (نزهه الزمان) و بى ئەوى بزانیت كە خوشكى خۆمىتى .

نزهه الزمان نۆ مانگ و نۆ رۆژى تەواو بوو . خوا كچىكى دايە . ناردى بە شوین (شرکان) دا .

كە ھات پېي وت : ئەمە كچى خۆتە و خۆت ناوى بىنى .

ئەویش وتى : وا باوہ ، كە دەبىت مندال ھەوتەى بچىت ئەمجا ناو بىنرېت . بە سەر كچەكەيدا نووشتايەوہ و ماچى كرد . كە روانى (ملە گۆ) يەكى لە ملدایە ، لەو

(۲) گۆيە بوو، شازادە (ئىبرىزە) لە ولاتى (رۆم) موہ ھىنا بووى . كە سەيرى ملەگۆكەى مىلى كچەكەى كرد . ئىرىي لەسەردا ئەما . چاوانى بە گىژموہ چوون . تووپرە بوو چونكە جوان جوان ملەگۆيەكەى ناسى يەوہ .

سەيرىكى نزهه الزمان ى كرد و پىرسىي : ئەم (ملەگۆ) يەت لە كوى بوو ئەى كەنيزەك ؟ ئەویش وتى :

من خاتوونى تۆ و ھەموو دانىشتوانى كۆشكەم ، شەرم ناكەيت پىم دەلېت : كەنيزەك !!
لە كاتىكدا من كچە پاشام . ئىستا ھەموو شتەكان كەوتوونە روو.. من (نزهه الزمان) ى كچى (شاعومەرى كوپرى نوعمان) م .
شەھرە ئادەستى كىر دىشە و دىشەك بوو.. بىئەنگ بوو.

شەھىر ۶۹

يەككە ناسىنەوہى (شرکان) و (نزهه الزمان)
شەھەر زاد وتى :

كە (شرکان) بەمەى زانى ، جەستەى كەوتە لەرزىن و سەرى داخست و دواتر بوورايەوہ... كە بە ئاگا ھاتەوہ زۆر سەرى لەم كارە سووپما...!! بەلام نەى ھىشت بزانیت كە (براىەتى) ...

پىرسىي : خانم تۆ كچى شا عومەرى كوپرى نەمانىت ؟
ئەویش وتى : بەلئ .

ئەمجا وتى :

ئىستا باسى دابىرانى خۆت و كەنيزەكەكەتم بۆ بگىرەوہ .

ئەمجا نزهه الزمان.. لە نووكەوہ تا كۆتايى بۆى گىرەيەوہ .

پى ى وت :

كە براكهى لە شارى (ھودس) جى ھىشتوہ . چۆن دەشتەكى يەك ھەلى گرتوہ و

فرۆشتوویمتی بهو بازارگانه؟!
(شرکان) بۆی روون بووموه که : ئەمه خوشکی خۆیمتی . بهلام له باوکی یهوه .

له دلی خۆیدا وتی :
جا..چۆن دهبیت خوشکی خۆم ماره بکه؟! چارههر ئەومیه ئەم ژنەم که خوشکی خۆم
دەرچووہ - له کۆیلەیهکی خۆمی ماره بکهمهوه !!
گەر شتیک دمرکهوت ئەوا دەلیم . تەلاقم داوه و دواتر له یهکێک له کۆیلەکانی خۆم
ماره کردوومتهوه .

به داخ و خەفەتیکی زۆرموه سەری بۆند کردموو وتی :
(نزههالزمان) تۆ خوشکی راستەقینە ی منیت..!!
پەنا به خوا لەم گوناھە ی کەبێ ناگایانە تیی کەوتین . منیش (شرکانی شا عومەری
کۆری نەمانم) خوشکە که ئەمە ی بیست کەوتە له خۆدان و قژ رنینهوه و بوورایمۆه .
که به ناگاہاتمۆه وتی :
لاحول ولاقوه الا بالله .. گوناھیکی گەورەمان کردووه .. چارەمان چیه ؟ ئیستا من چی به
دایک و باوکم بۆم ؟!

(شرکان) یش وتی :
پێم باشه له پیاویکی خۆمت ماره بکهمهوه .. منداڵەکم لای ئەو بهخێو بکه . به
شیومیهک کەس نەزانیت تۆ خوشکی منیت .. قەدەری خوا وابوووه به دەست خۆمان
نەبووه . ئەمەش نەنیا چارەمانه !

سەری ماچ کرد و کەوتە لاوانەوه ی (نزههالزمان) .
دواتر لێی پرسى : کچهکەت ناو دەنییت چی ؟
ئەویش وتی : قضی هکان

شەهرە زادەستی کرد و دەرەنگ بوو .. بێدەنگ بوو .

شەوی ٧٠

شەهرزاد وتی :

خوشکەکی له دەرگاوانی خۆی ماره کرد و لەگەڵ هەچی هکان ی کچینا نارەیمۆه مالی
دەرگاوان ..

کەنیزمەکانیش کەوتنە بهخێو کردنی ئەو کچه ساوايه . ئەمیان ئەمه حالی بوو .
(ضو۱ لکان) یش هەر له لای توونچی یهکه بوو .. له شاری دیمەشق .

رۆژیکیان شرکان نامەیهکی بۆ هات له لایەن باوکیهوه که دواى "بسم الله الرحمن
الرحيم" تیانوو سرابوو : کۆرم له تاسە ی منالەکانم دا ، خووم به خەم داوه .. خەو له چاوێم
تۆراوه . که ئەم نامەیمت پێگەیشت . داھاتی سالانە ی شاری خۆت بنێرمۆ لهگەڵینا ، ئەو

كەنيزمكەى كە مارت كىردوو و وىسقى ئىرى و شارمزايت لە نامەكەدا بۆ كىردىووم بۆم
بىئىرە . زۆر ھەز دىمكەم بىيىنم و قسەم بۆ بىكات . منىش لە ولاتى رۆمەو پىرمۇنىكى ھەر
زۆر چاك و زىرمكەم بۆ ھاتوو . كە (۵) كەنيزمكى لەگەلدايە ..
ھەموويان شارمزاى ئەدەب و ھەلسەفە و زانستىن . بەراستى زمان لە وىسقىاندا لالە..
كە وىستم پىرمۇنەو (۵) كەنيزمكەكە بىكەم . خاومنى داواى داھاتى شارى دىمەشقى ... لىم
كىردوو !

جا... بە پەلە داھاتى ئەمسالى دىمەشقى بىئىرە.. با بيان كەم ..
تۆيش كەنيزمكەكەى خۆت لەگەل داھاتەكەدا بىئىرە . با.. پىشپىكىيان بى بىكەم . ھەز
دىمكەم بۆ خۆم بىن . چونكە ھىچ پاشايەكى تر.. لەم جۆرە كەسانەيان نىيە ! بۆيەش بە
ھەرزاتم زانى و كەپمەن . رەنگە ھەركەنيزمكىيان بايى داھاتى دىمەشقى بىت . پەلە بىكە لە
ناردنى داھاتى دىمەشقىدا ، تاكو بىدەمە پىرمۇن و ئەويش بىروات (۵) كەنيزمكەكەم بۆ
بەيتىت و بىنە ھى خۆم .. ئنە كەنيزمكەكىشت بىئىرە.. با لەگەل پىرمۇندا روو بەرووى
بىكەمەو . ئەگەر كەنيزمكەكەى لای تۆ لە مانەى لای منى بىردەو . ئەوا ھەموويانت بە
دىارى دىدەمى . داھاتى بەغدايشت بۆ دىنيرم .

كە شرکان ئەمەى خويندەو ناردىە شوپنى دەرگاوانەكەى و وتى :
ئەمكەتم بىدەروو .

كە خوشكەكەى بۆ گەپرايەو ، نامەكەى باوكى پىشان دا و پىرسى :
تۆ دەلتىت چى ؟!
خوشكەكەى وتى :

بىرپار بە دەست تۆيە . بەلام منىش بىرى نىشتمانى خۆم و كەس و كارم دىمكەم . تۆ ..
دەرگاوانى مېردىشم لەگەلەم بىئىرە . با منىش باسى ھىراندنى خۆمى بۆ بىكەم ، چۆن ئەو
دەشتەكىيە بىردىمى و ھىرۆشتمىەو بە تۆ . تۆيش دواى نازاد كىردىم مارت بىرەم لە
دەرگاوانەكەم .

شرکانى برايشى وتى : چۆنت پى باشە وا بىكە .
شرکان قچى ھەكانى دايە دەست دايەن و خىزمەتكاران ، تاكو بۆ بە خىو بىكەن . ئەمجا
داھاتى سالانەى شارى دىمەشقى ئامادە كىرد و بارو بارخانەى لەگەل نىزھەالزمان دا رەوانەى
بەغدا كىرد .

(۲) كەزاو ، ئامادە كران . يەككىيان بۆ كەنيزمكەكە و ئەويتر بۆ دەرگاوانى مېردى بە
جيا . گۆيەكەشى لە دايكى سەند و كىردىە مى كچۆلەكەى ، دواى ئەوەى زىجىرى زىرى بۆ
كىرد .

شەھەر ئادەستى كىردىو دىنگ بوو .. بىئەنگ بوو

چەرۆكى سەفەرى ضوئ المكان و توونچى بۆ بە غداد
شەھرمزاد وتى:

ھەر ئەو شەھەر كاروان كەوتە پى. لەولاي شەھەر زەمۇنلەكان و توونچى لە تارمەكەو
سەيرى خوارمۇميان دەكرد. كاروانى و شتر و ھېستريان بىنى. ھانووس و چىرايان بىنى.
زەمۇنلەكان پىرسىارى
ئەو كاروانەى كرد.

بىيان وت :

ئەو داھاتى دىمەشقە بۆ شا عومەرى كوپى نەمان خاومەن بەغداى دەبەن .
ئەمجا پىرسى : سەر ھاقەلەچى كىيە؟
ئەوانىش وتيان :

گەورە دەرگاوانى مېردى كەنىزمكە زاناكەيە .

ئەمەى بىست و دايك و باوك و ولاتى خۆى بىر كەوتەو و بەگريانەو بە توونچى وت :
تواناى مانەووم لىرە نەماومو لەگەل ئەم كاروانە وردە وردە دەكەومە رى تا دەكەومە
ولاتى خۆم .

توونچى وتى :

من چاوم بەرايى نەدەھات بە تەنيا رەوانەى قودست بىكەم و بۆ دىمەشق چۆن بىخەم بىم
لە چوونت بەرمو بەغدا؟ بۆيە تاكو بەغدايش لەگەل دىم . توونچى شتومەكى كۆكردەو و
گوئىرىزى بۆ نامادە كرد . ھۆرى پىر لە خواردن كرد و خستىيە سەر پىشتى كەرمە .
چاومپروان بوون تا دەرگاوان سوارى ھېسترمەكى بوو ، خزمەتكاران بە دەوریدا كۆ بوونەو .
ئىدى ضوئ المكان سوار بوو و وتى :

تۆش لە پاشكۆمەو سوار بە .

ئەویش وتى : لە پەزىرايىتدا دەبەم ، بەلام سوار نابەم !

ئەمجا وتى : كە ماندوو بووم ، سوار دەبەم .

(ضوئ المكان) یش وتى :

با .. بگەمەو نىشتەمانى خۆم .. ئەوسا بۆت دەردەكەوتىت چۆن پاداشتت دەدەمەو؟
كەوتنە رى تاكو رۆژ بوومەو . ئىدى كاتى ھەوانەو مى كاروانى يەكان و دەرگاوان ھات .
فەرمانى ھەوانەو مى دا . دواى ئاودانى و شترەكان و ھەوانەو دىسان فەرمانى بار كردن و
رۆيشتنى دا . (۵) رۆژ بەرپۆە بوون . گەيشتە شارى (ھەما) . لەویش بۆ (۳) رۆژ لايان دا
و ھەوانەو . دىسان كەوتنەو رى و گەيشتە شارى (دياربەكر) . كە شەھەى (بەغداد)
لىى دان . (ضوئ المكان) خوشكەكەى بىر كەوتەو . كەوتەو گريان و ئالان ... ئەمەى ھاتە

سەر زمان :

ئارامم گرت و ھەر چاومرئ بووم
ماومى يەك بېنين كەوا ئەستەم بوو
تاسەى ھەوال و ھى خەبەرئ بووم
خۆزگە لىك بوونىش عومرى كەم دىبوو
ومرن تەماشى لەش ولارم كەن
زەرد و لاوازی و گيان بە يارم كەن

توونچى وتى :

واز لەم گریانە بېنە... چونكە لە دموارى دەرگاوانەوہ نزيكىن !
(ضوالمكان) يىش وتى : بېويستە ، شيعر بلىيم : تاكو گرى سينەم دامركىنمەوہ .

توونچى وتى :

تووخوا..كوپى خۆم . واز لە خەم و پەژارە بېنە . وا دىگەر پىيتەوہ ولاتى خۆت . ئەومتا
منىشت لەگەلم .

ئەويش وتى : بەخوا .. بە دەست خۆم نى يە !

بە لاى شارى بەغدادا لاى كردهوہ .. بېنى مانگەشەوہ . لەولایشەوہ (نزهه الزمان) خەوى
لى ئەدەكەوت ! بېرى براكەى دىكرد و دىگريا . كاتىكى زانى ھەمان دىنگ ئەم شيعرمى وت :
بەرقى (يەمەن) ي بريسكايەوہ تاسەى دوورى تۆى بېر ھىنايەوہ

ئەى ھاوپىكەم بۆ نەخۆشىم	(مەى) يىت بۆ من ھىنايەوہ
ئەى بريسكەى بە بروسكە	جارانمان : بېنە كايەوہ
گەلەيم ھەرگىز لى مەكە	بووم بە تووش ئەم بەلايەوہ
كە ناوا خۆشەويستەكەم	رۆيشت و سەرى نايەوہ
تەمەن بەرمو كەندەلان و	پشتيشم نا بە بايەوہ
شەرابى خەمى پىلدام و	رېژنەى ھرمىسك بە دوايەوہ
ھاوپى كارىكت پى كردهووم	خۆمم پى نەگىرايەوہ
زەمانە وەرى بەردا بووم	بە تۆ بوو دل بووژايەوہ
خۆشى خۆشى كە گونجاوم	بېخەم ھرىمى دايەوہ
من كە ھەزار و دامام	كەسم نايە... ژىر سايەوہ
ئىستاش لەخەمدا : تاكم و	دەرگاى خۆشىم نەگرايەوہ
كاتى ژىنى ئىمە تال بوو :	زۆلەكان ھاتنە كايەوہ
شەھرە ئاز ھەستى كەردشە و زەنگ بوو... بېنەنگ بوو.	

شەھرى ۷۲

شەھرمزاد گىرايەوہ :

كە (ضوالمكان) لە شيعرمەكەى بووہ . ھاوارىكى كرد و بوورايەوہ . (نزهه الزمان) يىش
لەوشەوہ خەوى لى ئەكەوت . چونكە براكەى بىركەوتبووہوہ . كە گوئى لەو شيعرەش بوو ،

ئىلى ئارام بوۋە و جەۋايىمۇ .
خىزمەتكارلىكى بانگ كىردۈ پىنى وت :
بىرۇ .. ئەۋەم بۇ بىنە كە شىعرىمكى خويندەمۇ .
ئەۋەش وتى :
ئە گوئىم ئە شىعر بوۋە و ئە بۇم دەۋۇزىتەمۇ .. كى وتوۋىتەتى؟ ئىستە ھەمۇر
ئوۋستوون :

(نەزە الزمان) ئىش وتى :
ھەر كەسلىك بە خەبەر بوۋ .. ئەۋە ئەۋ بوۋە .
خىزمەتكار چوۋە دەرۋە . دۋاى گەران توۋنچى بىنى كە بەخەبەر بوۋ . ضوۋ المكان ىش
بوۋرا بوۋەمۇ . كە توۋنچى يەكە خىزمەتكارى بە سەر سەرىيەۋە بىنى لىتى ترسا .
خىزمەتكار پىرسى :

ئەۋ شىعرى كە خاتوۋنەكەم گوئى لى بوۋ .. تۆ خويندەۋوتەمۇ؟
توۋنچى وتى : ئە بەخۇا...

خىزمەتكار پىرسى يەۋە :
ئەى كى خويندەۋوتەمۇ پىشانم بەدە؟ چۈنكە تۆ نەۋوست بوۋىت ..!
توۋنچى خەمى (چوۋالكان) ى بوۋ و لە دلى خۇيدا وتى :
دەترىم شىكى بەسەر بىنن ؟!
بۇيە وتى : نازانم !
خىزمەتكار وتى :

بەۋ خۇايە ... دىرۇ دەكەيت . چۈنكە تەنیا تۆ نەۋوست بوۋىت .
توۋنچى وتى :

بەۋ خۇايە ، بە راستە . ئەۋەى شىعرىمكى خويندەمۇ ، رىبوارىك بوۋ . مەنىش
نارەحت كىرد ! خۇا تۆلەى لى بىكاتەمۇ .
خىزمەتكارەش وتى :

گەر دىزانىت كى يە .. پىشانم بەدە با بىبەم بۇ خاتوۋنەكەم . ئەگەرەش نا ئەۋە خۇت بىگرە
بۇمان بىنە .

توۋنچىش وتى : بە چاۋان .
ئەمجا گەرايەۋە لى خاتوۋنەكەى و پىنى وت :
دەللىن .. رەۋەمنى بوۋە و رۇيشتوۋە .
ئىلى خاتوۋن بىنەنگ بوۋ .
شەرەزادەستى كىر دىرەنگ بوۋ .. بىنەنگ بوۋ .

ئەمشەۋىش شەھەرزاد ئىلى دانىشت و دەستى بە گىرانهۋى چىرۆكەكەي كىردمۇه :
(چوۋالكان) كە بە ئاگا ھاتمۇه ، سەيرى كىرد مانگ بە ئاسمانمۇھىيە و شەنبەي بەيەنە .
دىسان سۆزى چوۋلا و قورگى پاك كىردمۇه و ويىستى شىعەرىك بىلىت .

توۋنچى ھاۋارى لى ھەستە :

ئەۋە چى دىمكەيت ؟

(چوۋالكان) وتى :

دەمەۋى بە خويىندىنمۇھى شىعەر .. دىنەۋايى خۇم بىكەم .

توۋنچىش وتى :

تۆ دىزانىت لەسەر شىعەر خەرىك بوو : چىمان بەسەر بىت ! بە ھەزار حال و نالى
ئەلى تاكو : خىزمەتكارى دىرگاۋانم رازى كىردمۇه .. ۋازمان لى بىلىت !

(چوۋالكان) ىش پىرسىي :

ئەدى .. پىم بىلى چى بوۋە ؟

ئەۋىش وتى :

ھەر كە تۆ بى ھۆش كەۋتەۋىت . بە توۋلىكى دار ھەنارمۇه ، خىزمەتكارىك : ھاتە
سەرم و دۋى ئەۋە بە دارمكەۋە بەسەر ئەۋ خەۋتەۋەدا گەرابوو .

ھات و لى پىرسىم :

كى ئەۋ شىعەرەنەي خويىندىۋەتەۋە ؟

چۈنكە ھەر مەن بەخەبەر بووم ، لە مەنى پىرسى :

مەنىش وتى : رىۋارى بوو .. بەم ناۋمدا رۆيشت .

ئەمجا ھەرمەنى پى دام :

ئەگەر ئەمجارە توۋشى بوۋىتەۋە ، بوۋمان بىنە .

كە (چوۋالكان) ىش ئەمەي بىست بە دەم گىرەنەۋە وتى :

كەس ناتۋانىت رىم لى بىگىت . مەن شىعەرى خۇم دىخويىنمۇه .. چى دىبىت با بىت .
توۋنچىش وتى :

تۆ .. لە خۇرا .. خۆت بە گوشت دىدەيت !

ئەۋىش وتى : ھەر شىعەر دىخويىنمۇه ! دەدى .

توۋنچى وتى :

كەۋابوو .. لەيەكتەر جىيا دىبىنەۋە . مەن دىمۋىست بە دايك و باۋكت شادىت بىكەمۇه .
ئەۋە سال و نىۋىكە تۆ لى مەنىت و تۆم پاراستوۋە ! ئاخىر ئەۋ خەلگە مەندوۋن و پىۋىستە
بىۋوۋن .

(ضوء المكان) يش وتى : له قسهى خۆم پهشيمان نيم .. چى دمكهيت .. بىكه

ئىمجا بهم شىوميه كهوتهوه خۆ لاواندنهوه :

پرۆ ههواريان، بانگيان بىكه..بانگ بهلگو ئىمه خوا ئهويش بىته دىنگ

(بزوتك) ئ .. خيرا دا بگيرسيته چونكه ئهه دنياى بۆته شهومزىنگ

تاسهى ئهه هينده عهجايب نيهه دوورى بۆ ئيمه : جههنگه..جههنگى

هۆ بهههشتهكهى دووره دىست بهخوا بۆ تۆيه كهوا دلم تهنگه .. تهنگى

ئىمهيشى وت :

به دلى خۆمان سووپا زهمانه كۆى كردينهوه ئهه نيشتمان

ئىمشوئنهى (ضوء المكان) لى بوو جيگهى خۆشى يه و (نزههى زمان)

كه شيعرمكهى تهواو كرد (٢) جاران ئالاندى و بى هۆش كهوت . توونچيش جاجمىكى به

سهردا دا.

كه (نزههالزمان) ئىم دىرهمى دواى بىست . باوك و دايك و براكهى بىر كهوتهوه . بهلام

كه بهيتى دوومهى بىست و ناوى خۆى و براكهى تيا بوو .

به دم گريانهوه بانگى كرده خزمهتكارمكهى :

(بهلا) لىت بدات .. ئهوهى جارى يهكهه شيعرمكانى وت .. وا ههر خۆى ئىستاله

نزىكمانهوه شيعردهللىت! بهه خوايه ههر ئىستا بۆم نههينيت به دىرگاوان دهلىم تىرت تى

ههلبدات و دىرت بكات .

دىستى بۆدرىژ كردو وتى :

ها.. ئىم (١٠٠) دىنارمى بدىرى . به روويهكى خۆشهوه..بى هين..ئىگهر ههر نههات ..

توورمكهكه (١٠٠٠) دىنارى تيايه و ههمووى بدىرى . ئىگهر ههر نههات .. ئىهوا بزان

ناوى چى يه و خهلى كۆى يه؟ چ كارميه؟ . خيراكه.. زوو بگهرپۆه .

ئىمجا ههرمىش لى كرد : نهكهى به دىستى خالى بگهرپۆيتهوه .

ئىويش به (توولته دارههنا) مكهى دىستيهوه ، كهوته گيانى نووستوانى نىو دىوارمىكان

و ئىهوانى دىرموه . كه ههموو نووستبوون . تا گهيشته لاي توونچى .

لهبىر ئهوهى ههر ئهه به خىبىر بوو .

پرسى : تۆ بووى .. ئىم شيعرانىت خوئندهوه؟

ئىويش وتى : نه به خوا .. گهورمى هۆز.. من نهبووم .

خزمهتكار توورم بوو وتى :

له دىستم دىرناچى . دىبى ههر پىم بلانيت : كى يه؟ چونكه منىش ناوئىرم به دىستى

بىمتال بگهرپۆيمهوه..

شههره زاده دىستى كر وشه و دهنگ بوو.. بىنهنگ بوو.

شەھەرمزاد وتى :

توونچى زۆر لە (ضوء المكان) یش ترساو بە كول گریاو بە خزمەتکارى وت :
بەو خوايە.. نەخۆم بووم و نە ئەو کەسەم بىنيوہ ! بەلام کابرايەكى رەوتەنیم بىنى .
من تووش مەكە ، چونكە لە قودسەوہ هاتووم .
کابرا ھەرمانى دايە كە ھەر ئیستا لەگەلى بچیتە لای خاتوونەكەى وخۆى بوۆى
بگپریتەوہ . چونكە
تەنیا .. تۆ دەبینم كە بە خەبەر بیت ؟
ئەویش وتى :

تۆ برۆ.. خەمت نەبیت ئەمجارە ھەركەسیكیم بىنى شیعیرى خویندەوہ..بۆت دەهیتەم !
ئیتەر زۆرى لى پارايەوہو سەرى ماچ كرد و دوورى خستەوہ . لەبەر ئەوہى خویشى نەى
دەویرا بە دەستى بەتال بگەریتەوہ ، جارێكى دى گەپرایەوہ و خۆى لە پەنا درەختىكدا
شاردەوہ ..

(توونچى) یش ، (ضوء المكان) ى بەخەبەر ھینايەوہ و پىى وت :

ھەستە ، تاكو چى روويداوە بۆت بگپر مەوہ !

توونچى بەزمى خزمەتکارمەكەى بو گپر ايەوہ .

ئەویش وتى :

لەبەر ئەوہى لەنیشتمانەكەمەوہ ، نزیكم خەمى ھیچم نى یە !

توونچى پرسىی :

لەبەر چى وا شەیتان چووئە كەللەتەوہ ؟ ئاوا .. لە كەس ناترسیت ؟

كەجى من لە تۆ و لە خویشم دەترسم !! بۆخاترى خوا ..ئىدى شیعر مەخوینەوہ تا
دەگەیتەوہ ولاتى خۆت . ئاخىر.. ژنى دەرگاوان وا دیارە سەرى بە شیعرەكەت .. دەئیش ..!
رەنگە نەخۆش بوو بیت . یان خەوى زراپیت . بۆیە بۆ دووہم جار ناردى یەوہ بەشوینت دا.
(ضوء المكان) یش ھەر وەكو ئەوہى ھیچى نەبىست بیت دەستى بە خۆ لاواننەوہ كردەوہ :

ھەركەس ھەلەدەستى بە جۆرى

بەھانەى چى یە ؟ بۆمان دەگەرئ

ئازاوە گپران ھەر كە پرسىیان :

وتیان : كامەیان خوشترینیانە ؟

وتیان كە ھەرگیز پىى مەزن نەبووى

وتم : ھەر نابیت كە لى دا برپم

دلم بە كەسك نادەم : ببینم

گەلى دەكاو لیمان دمتۆرى

گەر سەرى نەخورئ لە شەپ و شۆپى

وتم بۆ خاكە : كە دیمە گۆپى

وتم : ئەو كەسەى كە دل نەگۆپى

وتم : خۆ پىشى نەبووم سەر شۆپى

مەگەر ئەودەمەى دەم خەنە گۆپى

ھەول بدا .. ئەشكى عەشقەم داچۆپى

خزمەتکار که خۆی لینیان شار دبوووه . گەیشته سەریان .. که توونچی خزمەتکارمە
بینی هەلات و لە دوورمۆه چاونیری (ضوئالمکان) ی کرد .

خزمەتکارمەکی وتی : السلام علیکم .

نەمیش وتی : سلا و لە ئیووش ..

نەمجا خزمەتکار وتی :

گەورەم .. نەمە جاری سێ یەمە بیەمە لاتان . خاتوونەمەم ، ناوی بینیشی ئیووش دەکت .

نەمیش وتی :

نەمە کێ یە ، دەیموینت بێ بینیت ؟! نەفرەت لە خۆی و میردەمەکی .

نەمجا گەوتە جێئۆ دان بە خزمەتکارمەمیش .. نەمیش نامۆزگاری کرابوو ، که دەمیت بە

زمانی شیرین لەگەڵیدا رەفتار بکات . تا بە قەسە بکات . که نەهات (١٠٠) دیناری بێت .

بۆیە خزمەتکار بە نەرمی لەگەڵیدا جوولایەمۆ پارمەکی بێ بەخشی .

نەمجا وتی :

گەورەم فەرموو... تا بچینە لای خاتوونەمەم . هەندێک پرسیارت لێ دەکت دواتر

بێتە دەرۆه !

خەلاتیکی باشیشت دەکت .

نەمیش شوینی کەوت و (توونچی) بە دواپانەوه!

توونچی لە دلی خۆیدا دەمیت :

داخی گرانم بۆ گەنجی یەمەکی ! سەهینێ دمیکوژن .. تۆ بێتی .. هێندە نەمە بە حەرام

بێت : بێت .. توونچی یەمە : شیعەمەکی خۆیندووتمۆه ؟!

خزمەتکار چوو لە خاتوونەمەکی و وتی :

خاتم .. نەمە دوات دەرۆه ، نامادەم کردوو! گەنجیکی شوخ و شەنگە و لە بەگزە

دەمیت !! که (نەهەلزمان) نەمە بیست ، کەوتە دڵە کۆتە وتی :

هەندێ لەو شیعەنەم بۆ بخوینێتمۆه . باگوینم لێ بێت دواتر ناوی دەرۆم و دەرۆم

خەلکی کۆئ یە ؟

خزمەتکار لە پەردمۆه هاتە دەر و وتی :

هەندێ شیعە بێن .. خاتمەمەم لەو دیو پەردمۆه گوئی گرتوووه .. دواتر ناوی خۆت !

ولاتەکت بێن .

(ضوئالمکان) یش وتی :

بە جوان . بەلام بەسەر هاتە کەم سەرماو کۆتای ئی یە ! تاگو پاس بکەیت . خۆشەم

وگو سەر خۆش وام .. ناگام لە خۆم ئی یە .. تاگو بیگنێرمۆه !

شەرەزادەستی کرد و دەرۆه . یێنەنگ بوو .

بەشەرھانی پەیک شاد بوونەمەوی ضوء المكان و نزهة الزمان
شەھەرمزاد وتی :

کە (نزهة الزمان) ئەمەوی بیست ، دایە پەرمەوی گریان و بەخزمەتکارمەکی وت :
ئەبى پەرسە ناخۆ .. لە دایک و باوکی خوشەوێستی دایراوە ؟
خزمەتکار ئەمەوی ئە پەرسى و ئەویش لەوە لایەدا وتی :
بەئێ .. لەو خوشەوێستانە و بە تەبەبەتی خوشکەمەم دایراوم !
(نزهة الزمان) بێ دەنگ بوو دواتر وتی :
خوایە بکات .. پەیک شاد ببێتەو ..

کەوابوو چەند شیعەریک لە پەرۆشی و سۆزی کەس و کار و نشتانەکەت بخوێنەو ..
ئەویش بەمەمەم هەناسە هەلکێشانەو .. بەم جۆرەوی لاوانەو :

نەتیی (هیندۆس) ی پیاو داچوو : دۆل وا گرتوو یەتی : بۆنی (میسک) و خۆل
سلاو لە دایار ، لەو رمز و باخەوی تەبەبە : عاشقان خەمیان کردە کۆل
وەرە لە دلی من پەرسیار بکە .. تا سۆزی دەرخت : بەبێ گری و گۆل

خوایە هەوری رمشی بە چەخماخەو ناردەگیان : (نوزھەوی زەمان) ی کلۆل
(نزهة الزمان) ئەمەوی بیست . خۆی پێ نەگیرا و دامینی پەردەکەوی هەلدا یەو ! تا کو ئەو
لاوە ببینی و وردتر سەرنجی بێدا .
ئەسجایا هەواری کرد :

(ضوء المكان) ی بێرام !! ئەو تەوی !!

کە ئەویش خوشکەمەکی ببینی . ناسی یەو و هەواری کرد :

(نزهة الزمان) ی خوشکەم !! .. خوشکە گیان .. باوانەکەم !!

هەردووکیان باوەشیان بە یەکدا کردو بە سەریەکدا بوورانەو . کە خزمەتکارمەکە
ئەمەوی ببینی ، سەری سوورما .. چوو ، جاجمییکی هینا و دای بەسەریاندا .
جەوڕینی کردن .. تەبە ناگا هاتنەو . جاریکی دی باوەشیان بە یەکدا کرد و سوپاسی خوایان
کرد .

(نزهة الزمان) .. ئەمەوی هاتە سەر زمان :

زەمانە : باکی لە کوشتن نییە هەر بۆیە حەقی لێبووردن نییە !!

کە بێرام پەشت و یارمەتی دەر بێ ترسم ، لە خۆم و لە مردن نییە

کە (ضوء المكان) ئەمەوی بیست .. خوشکەمەکی بە سنگەو گرت و ئەم شعرەوی وت :

بۆ دلی تەنگ و پەژارە یەکین تۆ وەرەت بەرزە و ئێمەش بێ چەکین

تۆ له ههپهشهى ميمل^(٦) دهنترسى منيش يهكپارچه ، دهبه گر وقين
لهدمرگاي دموارمهكهدا سهعاتيك دانيشتن ئهمجا (نزهه الزمان) وتى :
ومره با.. بچينه ناو كهژاوهى دموارمهكهوه . چيت به سهرهاتووه بۆم بگيرمهوه .. منيش به
سهرهاتى خوتم بۆ دهگيرمهوه .
(ضوء المكان) يش وتى :

يهكههجار تۆ بهسهرهاتى خوتم بگيرمهوه .
خوشكهكهى ههر لهو كاتهوه له (خان - ئوتيل) كهكهوه چووه دهرمهوه و دواتر دهشتهكى
هيرانى . ئهمجا بازركان لى كرى يهوه ، دواتر بازركانيش بردى بۆ لاي (شرکان) ي يراى و
پى فروشتهوه ..! چۆن شرکان ههر كه كرى يهوه .. ئازادى كرد . دواتر مارهى كرد . باوكى
ههوالهكهى بيستهوه .
ناردى يه شوينى و پى وت :

سوپاس بۆ خوا.. به يهكى شاد كردينهوه . چۆن پىكهوه له مال دهرچووين.. ههر وئيش
پىكهوه دهگهپينهوه مال . بۆ ئهوهى ئهم دهرگاوانه من بگهيه نيته مالى باوكم : منى لى
ماره كرد ... ئهمه ههوالى من ... ئهى بهسهرهاتى تۆ چۆن بووه؟
ئهوئيش بهسهرهاتى خوئى گيرپايهوه . كه چۆن نهخوش كهوت و (توونچى) بردى يهوه
مالى خوئى و پارميهكى زۆرى تيدا خهرج كرد . ئهمجا شوينى كهوت تا ئيره .
ئهمجا وتى :

خوشكى .. (توونچى) كاريكى واى لهگهئ كردووم .. برا لهگهئ براى ناكات ! لهدمى
خوئى دهگرتوه .. دميدا به من .. خوئى به پى دهرپويشت و منى به سوارى دهبرد .
(نزهه الزمان) خزمهتكارهكهى بانگ كرد و پى وت :
ها.. ئهوه مژدانهكهت .. چونكه له سهر دهستى تۆدا به براكهه گهيشتمهوه . تووركه
پارهكه ، ههمووى بۆ خوتم ده.. برۆ ، ئاغات بانگ بكه .
ئهوئيش به شادى يهوه ، روشت و هيناي . كه چووه ژوورمهكهى (نزهه الزمان) سهبرى
كرد براكهى لايهتى ..! بهخير هاتنى كرد و پرسىارى لىكرد . بهسهرهاتى خوئى بۆ ئهوئيش
گيرپايهوه .

نزهه الزمان رووى له دهرگاوان كرد و وتى :
ئهوئيش بزانه.. كه نيزهكهت ماره نهكردووه كچى (شا عمرى كورپى نعمان) ت ماره كردووه .
ئهمهيش (ضوء المكان) ي برامه .
كه دهرگاوان ئهو نيمه نهى بينى . بىرى يهكلايى بووهوه ، كه زاواى شا (عومهرى كورپى

(٦) - ميمل : دوژمن رهقيب

نوعمانه)

له دلى خۇيدا وتى :
لەمەو دوا چاومرېتى ئەوۈ دەيم پاشا منىش بىكاته مىرى ھەرىمىك لە ولاتىدا .
(ضوء المكان) ى ماچ كىرد و سوپاسى خۇاى كىرد كە سەلامەت بووۈ و بە خوشكەكەى شاد
بووۈتەوۈ . ھەرمانىشى دا .. كە دەوارىكى تايىبەتايان بۇ ھەلېدەن و ئەسپىكى شايستەمىشى
پىشكەش بىكەن .

خوشكەكەى ھەلېدايە :
ئا..ئا.. من ھەز دەكەم ، لە دەوارى خۇمدا بىت و با..تېر لە يەك بخۇين . دەزانى
دەيكە ئەم برايدى خۇم ئەدىوۈ ؟ ئىستاش لە ولاتى خۇمانەوۈ نىزىكىن .

دەرگاۋان وتى :
ھەرمەن ھەرمەنى خۇتەنە .
ھەندى شىرىشى و (۲) بوخچە جلۇبەرگى بۇ (ضوء المكان) ناردو بەرھو تەختەرھوانەكە
بووۈد .

خوشكەكەى بىتى وت :
خىزمەتكارەكە بانگ بىكە ، بىنىرە با.. (توونچى) يەكە ، بەيىت و ئەسپىكىشى بىداتى . با
سەرىشى بۇ برازىننەوۈ . پىيشى بىلېن : با لىمان دوور نەكەوېتەوۈ .
خىزمەتكارەكە وتى : بە چاۋان .

پاسەوانانى لە تەك خۇيدا بىرد و بە شوئىندا گەپران تاكو دۇزىانەوۈ . كە سەير دەكەن :
ھامچى لە كەركەى ژىرى دەدات . بۇ ئەوۈى غار بىكات و لەترساندا.. دوور بىكەوېتەوۈ..!! بۇ
دوور كەوتتەوۈى لە (ضوء المكان) ىش دەگىريا .
لەبەر خۇيشەوۈ دەيوت :

ئەى .. چەندە نامۇزگارى كىرد ؟! ھەر بە قەسەى نەكردەم ؟ ئاخۇ.. ئىستا چى
بەسەرھابىت ؟

لە ھەم پاسەوانان چوار دەورىان گىرت...!
ھەردە ئاز ھەستى كىرەشە دەرەك بوو.. بىنەنگ بوو.

شەھىر ۷۶

شەھىرەزاد وتى :
كە توونچى.. خىزمەتكارەى بىنى و ئەو ھەمەوۈ شەشىر بەدەستە چوار دەورىان گىرتوۈە .
رەنگى زەرد ھەلگەپرا و وتى :

کئی ہوو ، بہو شیعرا نہ.. دمیلاواندہوہ .. دروژن ؟! چوَن وِیرات بِلَی: مَن ناگام لہو
شیعرا نہ نی یہ و ہاوریکہشم ہوو ، دمیخویندہوہ ؟! لہبہر تہوہ .. تاکو شاری بہ عداد دہبیت
لہگہ تمان بیت . چیمان لہ ہاوریکہت کرد .. وایش لہتو دہکرت !!

خۆم به خۆم کرد تیر بارانم کهن
خۆمهتکار به پاسهوانانی وت :

وێڵ و ئاوازی ناو شارانم کهن^(۷)

توونچی ئەو ھەموو خەلگەى بەدھورى خۆيەوھى بىنى رووى کردە خزمەتکارە و وتى :
ئەى سەرۆك .. نە من براى ئەوم و نە خزمىشمە!! من کابرايەكى توونچىم . کاتى
خۆى ئەوم لە سەرسەلۆينک و بە نەخۆشى دۆزىومتەوھ .

به دزیشه وه پئی پی دهکهنین . ههر که گه‌یشته‌لای دموارمه که .. سفرمیان بۆ رازاندوده و خواردن‌یان بۆ دانا . خرمه‌تکار و توونچی پیکه‌وه نانیان خوارد . سه‌روک داوای شه‌ربه‌تی کرد . داوای خویشی دمرخواردی توونچی دا . به‌لام ئه‌مانه ترسی (توونچی) یان نه‌په‌واندوده . سه‌روک پاسه‌وانان پی یه‌کی لای (ضوء‌المکان) بوو، پی یه‌که‌ی تری لای (توونچی) بوو. خوشک و برایش ، دمرده دل‌یان بۆ یه‌ک دهم‌کرد . کاروان به‌ ری‌وه بوو . نزیکه‌ی سی رۆژیان مابوو بگه‌نه ولاتی خو‌یان . ئی‌واره دمرگاوان کاروانی وه‌ستان تا‌کو که‌میک بجه‌وینه‌وه . رۆژ بوومه‌وه، که‌وته‌وه بارکردن و خۆ پی‌چانه‌وه .

خۆی و پیاوانی سوار بوون و کهوتنه غاردان ، بهره و تهپ و تۆزمکه . که نزیك بوومه
سهری سوورما ! سوپایهکی فره ! ئالۆ بهیداخ و کهرنا لیدان ! که سوپاکه ئەمانیان بینی

५०७

(۵۰۰) شمشیر بەدەست ھاتن و چوار دەوری ئەمانیان دا... بە شېۋەيەك ھەر سوارىكى
 دەرگاۋان (۵) سوارىكى ئەو سويامى بە دەورەدە بوو .
 دەرگاۋان پىرسىي : ھەمال جى يە ؟ ئەمانە... لە كۆيۈە ھاتوون ؟
 ئەمانىش لىيان پىرسى : تۇ كىيىت ؟ لە كۆيۈە ھاتوويىت ؟ بۇ كۆي دەجىيت ؟
 ئەمويش وتى :
 مەن خەزەندەرى شا (شركان) ى كۆرى شا (عومەرى ئەمان) م . (داھات) ى سالانەى شارى
 (ئىمەشق) م يى يە و دىگىمىمە بەغداد .
 غەرەزادەستى كىرەشە دىگەك بوو... بىيەنگە بوو .

شەۋى ۷۷

بەسرھانى (دندان) ى وزىر و مردى شا عومەر
 شەھەزادە وتى :

كە ئەمەيان بىست... بە دەستەسەر دەم و جاۋيان داپۇشى و بەگريانەۋە وتيان :
 شا (عومەرى كۆرى ئەمان) ژمەرخواردوۋ كراۋ مردا تۇيش ھەرموۋ بىخەم بەو بچۇ بۇ
 لى دندان سەرۋك وەزىران ...
 خەزەندەز زۇر گىراۋ وتى :

رەنج بە خەسار خۇمان... بۇ ئەم سەفەرەى كىرمان .
 بە دەم گىريانەۋە تىكەلى سوپا گەورەكە بوون . ھەرمانيان لە سەرۋك وەزىران وەرگىرت
 بۇ بار خەستەن و دەۋار ھەلەدان و جەۋانەۋە . دەۋارىكىيان بۇ (ۋەزىر) ھەلەدا . ئەۋىش
 (سەكۇ) يەكى لە ناۋچەستىدا رازانەۋە . لەسەر (سەكۇ) كە دانىشت و ھەۋالەكەيان پىدا .
 جارىكى دى بە بىستى ناۋى شا (عومەرى ئەمان) دەستى كىردەۋە بە گىريان . دانىشتۋانىش
 لە سەر جى نشىنى تەختى پاشايەتى رىك نەدەكەۋتن و شەرى ناۋخۇ لە گەشەدا بوو .
 ئەۋەى بوۋە ھۇى بىيەنگە بوۋنەۋەى رەمەكى خەلگەكە وتارى (۴) ھازى يەكە بوو .
 نانېشتۋانى ۋلات و چوار ھازى و پىاۋماقۇلان ، لەسەرئەۋە رىك كەۋتېۋون كە خۇيان
 بگىمەننە (شركان) و بى ھىننەۋە شارى (بەغداد) تاكو بېيىتە جى نشىنى باۋكى .
 ھىندىكىيان داۋاى كۆرەكەى تىريان دەكرد . كە (ضوء المكان) بوو ، بەلام كەس ھەۋالەيانى
 نەدەزنى . خەزەندەز ئەمەى بىست بىۋاى بە چىرۋكى ژنەكەى كىرد . ئەۋىش خەفەتېكى
 گەۋرە دىگىرت . لە لايمكى ترمەۋە دلى بەۋە خۇش بو كە (ضوء المكان) يان لەگەلە و دەبىتە
 پاشا بەغدا .

خەزەندەز روۋى كىردە (دندان) و وتى :

بەسەرھاتى ئىۋە فرە سەپرو سەرسۈرھىنەرە!! بەلام خوا ماندوو بوونى ئەو سەفەرە
لەسەر شان سووك كردن . چونكە (ضوء المكان) و (نزھە الزمان) لەگەل كاروانەكەى ئىمەن!
كە دندانى سەرۋك و مزير ئەمەى بىست زۆر دلى خوش بوو..

رووى كرده (خەزىنەدار) و وتى :

چىرۋكى ئەو دووانەم بۇ بگىرپمە ، كە ئاوا لىمان داپران!
ئەویش چىرۋكى (نزھە الزمان) ى بۇ گىرپايەو و تىي گەياند كە ئىستا زنىەتى ! ھەر
لە نووكەو ، تا كۆتايى بەسەرھاتى (ضوء المكان) ىشى بۇ گىرپايەو . سەرۋك و مزيران ناردى
يە شوپنى و مزيرانى شارى بەغداد و كۆبوونەو ى پى كردن .

بەسەرھاتى (ضوء المكان) و خوشكەكەى بۇ گىرپانەو..! ئەوانىش زۆر خوشحال بوون
بە گەپانەو ى و سەريان لە قەزا و قەدمرى خوا سووپما..! خەزىنەداريان بە خىر ھىنا .
سەرۋك و مزيران و خەزىنەدار لە ديوەخان كۆپيان بەست .. ميران و پياوماقۇلان و
ناسراوانى دموئەت ئامادە بووبوون . گولايان بەسەردا پرژىنراو كەوتنە لىكۆلئىنەو و بىرورا
گۆرپىنەو . سەربازان ..بە ئالاي جەنگەو لە رىزى رىك و پىكدا وەستابوون .
دواتر كۆرۈمكە كۆتابو سوپاكە بەرمە سەربازگەكەيان بوونەو .
شەھرە ئادەستى كرىشە و رەنگ بوو... يىدەنگ بوو.

شەۋى ۷۸

بەسەرھاتى دەسلەلات وەرگرتى ضوء المكان
شەھرمزاد وتى :

خەزىنەدار چوۋە لای دندانى گەورە و مزير و پى وت :
وام پى باشە .. لە پىش ئىۋەو بەجمە لای و جىگای سولتان ئامادە بكەم و تىي بگەيمەن
، كە تۆيان لە جياتى شرکان ھەلېزاردوۋە . بۇ جى نشىنى خەلىفايەتى .
دندانىش وتى :

قەسەكەت لە جىي خۆيەتى .

خەزىنەدار ھەستاو دندانى گەورە و مزير لەبەرى ھەستا . و مزيرەكان بەدوايدا . دندان
فەرموۋى لى كردن و پىشيان كەوت . تاكو ئەمانىش دوا بە دواى ئەو برۆن .
دندان وتى :

قەسەى باشمان لای سولتان بۇ بكە . بەلگو پلەو پايەمان نەھىنئىتە خوارمەو لاما
نەبات .

ئەویش فەرمانىدا..كە دموارى لە كەنارى شارى بەغداد بۇ ھەلېدەن . خۆشى يەكەم
كەس بوو سوار بوو بۇ سەفەر كردن .

رۆژه رى يەككى مابوو يەكەنە بەغداد . ئەمما قەرىمان درا بە لادان و دەوار ئىلان و چاك
 گرىنى شۇنى سولتان (ضوالمكان) كۆرى شا (عومەرى كۆرى نۇعمان) .
 ئەمما بە خەزىنىكارانى بەر دەۋارى نەزە الزمان و (ضوالمكان) ى بەر وىت ،
 بە خاتوون بىلەن كە خەزىنىدار ، دەپمۇئىت بىتە ژوورمۇ .
 ئە ژوورمۇش ، تىنى گەياندەن كە باوكيان مردوۋ .
 وەزىران و سەرگەرمەيانى سويا و پىاوماقولاتى شار (ضوالمكان) ىان بە جىن نشىن
 خەلىفە ، ھەيژاردوۋ .
 ئەمۇئىش بۇ باوكيان زۇر گریان . كە پرسى ىان ئاخۇ .. باوكيان مردوۋ ىان
 كۆشتوۋىلما ؟

خەزىنىدار ئەۋەلما وتى :
 ۋەلىمى ئەۋ پرسىارە لای دىلانى گەۋرە وەزىرە .. سەيىنى ئەۋان دىن و تۇ ھىندەت لە
 سەرە ،
 قەرىمانگە ئەۋان جى بەجى يەكەيت . چونكە ئەۋانە ھەموۋىان لەسەر ، بە سولتان گەردنى
 تۇرۇك كۆتۈۋ . گەر بە قەسەيان نەكەيت ، كەسكى دى ھەلەبىژىرن و تۇش بىخەم
 ئايىت . ئەۋ كەسە تر ، كە دەپىتە سولتان . رەنگە ئازاۋمىەكتان بۇ بىتەۋە و تىا بچىت و
 خەلەقتان لە دەست دەپىن .

ماۋىمكى زۇر ضوالمكان سەرى داخست و بۇى دەرگەۋت كە قەسەكانى خەزىنىدار
 دروست وتى :

باشە .. پەسەندى دەكەم .

ئە (خەزىنىدار) ى پرسى :

ماشە ... ئەۋ لەگەل شىركان چى يەكەم باشە ؟!

(خەزىنىدار) وتى :

كۆپم .. تۇ سولتانى بەغداد دەپىت .. (شىركان) ىش سولتانى (دىمشق) ە . بىرۋات بە
 خۇت ھەبىت ، ضوالمكان قەسەكانى ئەۋى بە دل بوۋ . شەشىرى شاھانەى لە خۇى بەست .
 ئەسەى زىن گراۋى بۇ رەخساند و كەۋتە رى و دەست و پىۋەندەنى بە دواۋە . تا گەيشە
 شۇنى بۇ دىارى گراۋى خۇى و (خەزىنىدار) لە پەيژايبىدا ۋەستا . پىاۋانى بە شەشىرى
 روۋتەۋە لە دەرگەى دەۋاردا ۋەستان . سەرگەردە سەربازىەكان داۋى چوۋنە ژوورمۇيان كەرد .
 بۇ پىرۋىزىيى سولتان .

چوۋالمكان ىش رىگەى دان ھەر جارمۇ (۱۰) سەرگەردە بىتە ژوورمۇ . كە يەكەمىن كۆمەلى
 (۱۰) كەس چوۋنە ژوور ، ھەبىمەتى سولتانىيان بىنى دەستەۋ نەزەر بوۋن . ئەۋىش بە
 روۋىەكى خۇشەۋە .. پىشۋازى كەردن و پەيمانى چاگى پىدان .

کۆمه ئیکی (۱۰) کەسی تر چوونە ژوور . بە هەمان شیوە بەرپی کردن . تەنیا (دندان) مابوو بچیتە ژوور .

چووالمکان لەبەری هەستاو پیشوازی تایبەتی کرد و وتی :
سەرچاوانم .. بابە گەورە تۆ راویژکاری منی بۆ جی بەجی کردنی فەرمانەکانم . ئەمجا
فەرمانیدا لە میوانخانەی سەرا سفرە و خۆان رازایەوهو میوانەکان دەستیان بەخواردن کرد .
ضوءالمکان بە دندانی گەورە وەزیری وت :

فەرمان بدە بە سوپا با بۆ ماوهی (۱۰) رۆژ لیڤرە بمیننەوه . بۆ ئەوهی بەسەرھات و
چۆنیەتی کوشتنی باوکم بۆ بگێڕنەوه .
ئەویش مۆلەتیدا ، بە سوپا و بلاویدیان لی کرد . فەرمانیشی دا .. تاکو سی رۆژ پیشوازی لە
کەس ناکات . هەمووان نزای خێریان بۆ سولتان کرد .

شەو چوو لە خوشکی و پرسی :

ناخۆ..... دمتەوێت بزانیی باوکمان چۆن کوژراوە ، یان .. نا؟

ئەویش وتی : نازانم چۆن بوو؟

پەردەیان لیدا لە نیوان نزهەلزمان و براکەیی و دندانی گەورە وەزیردا . فەرمانیدا بە
دندانیش تاکو بەسەرھاتەکەیان بۆ بگێڕیتەوه .
شەهەرەزاوەستی کە وشە و دەنگ بوو .. بیئەنگ بوو .

شەهەری ۷۹

شەهەرزاد وتی :

دندانی گەورە وەزیر وتی :

پاشا گیان .. کە باوکت لە راو و شکار گەراپەوه . پرسیاری ئێوهی کرد ، دیار نەبوون .
بەکسەر تیگەشت کە چوون بۆ حەج . خەمیکی زۆری بۆ خواردن و زۆریش توورە بوو .
(۶) مانگی رمبەق ، هەوالی ئێوهی دەپرسی .

داوای سائیک رۆژیکیان لای دانیششت بووین . پیرەژنیکی لەخواترس بە خۆی و (۵)
کەنیزەکی جوان و قەشەنگ و بالابەرەز و شوخ و شەنگەوه هات . کە دایک سەد دل
حەیرانیان دەبوو . سەرەرای جوانیان ، هەموویان شارەزایی زانستەکان و میژووی پاشایان و
ئەدیبان و پیاوێ ناسراوەکان بوون . قورئان خوێن و شارەزای (شەریعەت) بوون .
پیرەژن داوای چوونە لای باوکتی کرد . هاتە ژوور و کەرنووشی بۆ پاشا برد . منیش لە
شانێ پاشاوە دانیششت بووم . پیرەژن لە باوکت نزیک بوووه و باوکیش سەرئەجیدا بینی ژنی
خەلوەت و خواپەرستی یە! لای خۆیەوه داینا .

پیرەژنە دەستی پێ کرد :

پاشا گیان (۵) کەنیزەکم بۆ هیناویت . لەپەزیرایی دان و تاقیایان بکەوه .

ئەۋىش سەرنجىدان و پىي وتن :
ھەر يەكەتان شتىكم لە ميژووى دىرىن بۇ بگىرپتەۋە .
يەككىيان ھاتە پىشەۋە و وتى :

پاشا.. ئەۋە بزانە پىۋىستە مەرۇف خۆھەلقورتىن نەبىت و كىردەمەكانى چاك بن . خۆ
..لە گوناھە گەورمەكان بپارىزىت و ھەرمانەكانى خوا ، جى بەجى بىكات . بىناغەى بە ئەدەبى
ھەر كەسك خو و رموش بىت . پىۋىستە مەرۇف بۇ ئەۋە بخوات تاكو بىزىت .. نەكو بىزىت
تاكو بخوات ! (ژيان) ىش بۇ پەرسىتى خوا تەرخان بىكات .. پىۋىستە رموشىت باش
بىكەيت . لە (قورئان) و (سونەت) لا نەدەيت . ترسناكىن كەس تىنو و ترىنيانە..بۇ
تەگىر . تىنووترىن كەس بۇ تەگىر پاشايانە..!! چۈنكە رەمەكى خەلكەكە بى تەگىر، بى
گۆيدانە ئەنجامى كىردەمەكانىان كار دىكەن . گۆى نادەنە ئەنجامى رەفتارەكانىان . لە پىناۋى
خوادا سامانى خۆت بىەخشە . بزانە كە دوژمەنت ناسى . خۆتى لى دىپارىزىت . رموشىت
دەبىتە پىۋىرى ھاورپى .. بەلام پىۋىستە تاقى بىكەيتەۋە ئەمجا : بىكەيتە ھاورپى خۆت .
نەزان دەبىتە تەنەنەت دايك و باوكىشى لە دەستى را بىكەن .

دروژن ، ھەرگىز نابىتە ھاورپى . چۈنكە ھاورپى يەتى لە راستگۆى يەۋە ھاتوۋە . بزانە
... گەر شوپىن شەرى بىكەۋىت : سوۋدى لى دەبىنىت .. گەر لەو كەسانەت كىردە ھاورپى ئەگەر
مامەلەى خراپىشت لەگەل بىكەن : پىشتىان تى مەكە ! چۈنكە ئەۋانە دلىان ۋەكو شوۋشە
ۋايە . كە دلىان شكا بە ئاسانى چاك نابىتەۋە ..! رەحمەت لەۋەى ئەم شىعەرى و تۋوۋە :
دلى كەس مە يەشىنە شكا چاك نابىتەۋە
ۋەكو شوۋشەيەك بىشكى ئىدى يەك ناگىرپتەۋە
ژىران .. وتويانە :

ھاورپى ئەۋە كەسەيە دىتگىرپىت ! باشتىن كارىش ئەۋەيە جوانترىن بەرھەمى بىت .
باشتىن پىاھەلدانىش : ئەۋانەن كە لەزارى كەلە پىاۋانەۋە دادومرن ..
وتراۋە .. نابىت بەندە سوپاسگوزارى خۋى خۆى نەبىت . بە تاپىبەتى بۇ ئەۋە دوو
نەمەتەى لەش ساغى و ژىرى يە ..
وتراۋە .. كەسك كەسپىتى خۋى مەبەست بوو.. دەبىت چاۋ نە پۇشپىت لە زىدەمەۋى
جەزمەكانى .

گەر كەسك كىشە بچوۋكەكان گەۋرە بىكات . خۋايش كىشەى گەۋرەى بۇ دروست دىكات .
ھەر كەس شوپىن ئارموزوۋەكانى خۋى بىكەۋىت .. ئەۋە ماغەكانى دەدۇرپىت..! گۆپىش لە
قەسى ھەلبەستراۋ بگىرىت ئەۋە ھاورپىكانت دەدۇرپىت..! ھەر كەسك زوۋ ھەلچوۋ .. رقى
ئەستور بوو گوناھبارە..! (ئەۋە ترسا... نەخەلەسا..!!)^(۸)

ئىستا ھەندىك لە رى و رەسمى قازى يانت بۇ باس دىكەم . نابىت حوكم بە سەر
كەسكىنا بىرىت بە بى بەلگەى پىويست . بۇئەۋى (زۇردان) تەماى (زۇردارى) زۇرتىر
نەكات .. ھەزارانىش دەست نەشۇن لە نادى گۇمەلەيتى .. پىويستە بە يەك چاۋ سەيران
بكرىت . (ناشتەۋىي) دروستە لە نىو موسلماناندا بە مەرجىك (ھەرام) (ھەلال)
نەكرىت و (ھەلال) ىش (ھەرام) نەكرىت .

گەر گومات لە شتىك بوو زىرانە بىرى لى بىكەم . تاكو .. بىگەپىتەۋە ، سەر راستەرى .
راستى دروستە .. گەرپانەۋە بۇ راستى يەكان چاكتەرە لە سەرۋەر بوون لەسەر كارە نارپەۋاكان .
ناسراوترىن پەندە و نامۇزگارى ئەۋمەيە كە لايەنى راستى وەلاۋە نەكرىت . لە كاتى بە
دۇست كرىنەۋى دۇژمنەكاندا ، كىشەكانت بەدە دەست خوا . با بۇچوونەكان بە بەلگەۋە بىن
گەر بەلگەت دەست نەكەۋەت سۆيىندىان بەدە چونكە ئەمە ھەرمانى خوايە . با شايت
ھەيىت لە كاتى بىرپاردانى ھەردوۋ لاي خاۋمەن كىشە .. دەيىت : قازى و دادۋەر لە كاتى
بوۋنى ئازار و نەخۇشىدا ھەرمانپەۋىي نەكەم . دەيىت نىەتت لە نىۋان خۇت و
بىرامبەردا ، پاك بىكەيتەۋە . خوا ئاگادارى ھەروۋنى مەۋقەكانە .
(زوھرى) وتويەتتى :

سە رەۋىت كە لە قازى و دادۋەردا بوو : پىويستە دەست لە كار بىكىشىنەۋە . كاتىك :
كە رىزىيان لە تەۋانبارگرت . يان خۇشيان لە پىداۋتن ھات . يان لە سەنلەۋى پەلە
ويەيەيان ترسان .

ھەمەرى كۆرى عبدالعزىز قازى يەكى لەكار خست .

كە قازى يەكە پىرسىي : لەبەرچى ؟

بىي ى وت :

بۇيان گىرپاۋمەتەۋە ، كە قەسەكانت لە پەلە و پايت گەۋرەترن .

دەلتىن .. ئەسكەنلەر بە قازى يەكى خۇى وتوۋە :

ئەۋ پەلە و پايتەيەكەم بە تۇ داۋە كە (رەۋان) و (شەرف) و (وىزدان) ى مەنى تىايە :

بىيان پارىزە . بە چىشت لىنەرمەكى خۇيشى وتوۋە :

تۇ لەشى مەنت داگىر كرد . لەبەر ئەۋە بەزەيىت بە خۇتدا بىتەۋە .

بە نوۋسەرمەكى دىۋەخانى خۇيش وتوۋە :

تۇ . كار بە زىرىى مەن دىكەيت .. بىپارىزە .

شەھەرەلەۋەستى كىرەشەۋەنگ بوو .. بىئەلەك بوو .

شەھەر ۸۰

شەھەر مەزاد وتى :

ئەمى شا شەھەرمىيار .. سەنگىن و سەلار ...

دەندەنى سەرۆك و مەزىران لە سەر گىرەننەمەى بە سەرھاتە رۆيشت وتى :

كەنىزمكى يەكەم شوپنەكەى خۆى جى ھىشت و كەنىزمكى دووھەم ھاتە شوپنى. (۷)

جاران كىرەنوشى بۇ باوگت بىرەدە دەستى پىي كىرد :

(لوقمان) بە كۆرەكەى وت :

سەن كەس ھەن .. لە سەن شوپنى خۆياندا نەبىت ، ناسىرەن . كەسى ئارام لەكاتى توورەمىيدا .

ئازاش لە نىو شەردا . برايش لە كاتى پىيوست بوونتدا پىي .

وتەراوھ ...

زاتمان پەشيمان ! با خەلگىش ھەر پىياندا ھەلبەت ! زۆلەم لىكراوان دروستەن ، با ھەموو

خەلگىش لىيان بخوين .

خو ھەرموويەتى :

وا مەزانن .. ھەموو كىرەمەكانتان چاكە و خۆتان كىرەوتانە ! خوا .. پىشتى پىي

دەبىستى !! سەزى كارى خرابەتان دەمىرەت .

پىتەمبەر (د.خ) ھەرموويەتى :

كارمەكان لەسەر نىيەت نامەزراون . ھەر كەسە .. خۆى و نىيازى خۆى ..

دەسمان ھەرموويەتى (د.خ) :

لە ئەندا پاروويەك ھەيە ، گەر چاك بوو ، ھەموو لەشت چاك دەبىت . گەر پاروويەكە

خراب بوو ... ھەموو جەستەت خراب دەبىت . ئەو پاروويەش دىل سەرچاومىەتى .

سەر سۆرەينەرتىن بەشى لەش (د) .

كە دىل ھەلچوو و ھەلپەى تەمەلى كىرد جەستە دەمىرەت !! ئەگەر ھەستى بە پەرۋىشى

كىرد ... ناخ و داخ دىكۆزىت . گەر توورە بوون و ھەلچوونى زۆر بوو . زوو خراب دەبىت !

ئەگەر سامانىكى فرمىشى بوو لە ھەرمەيشەكانى خوا دەردچىت . گەر تووشى نەبوونى بوو

: بەزارە دىكۆزىت . (ھىچ شەيە بە ھىندەى خوا پەرسى بۇ دىل و دەرون باش نى يە .)

ھەيس و توويەتى :

كەسەكەم ناوئ كە سادە نەبى خەلەك لادەم بى و خۆى لە جادە بى

سامان و رەوشت كىنە دەمىن خۆ .. خوارەنەوش بە ھەسادە بى

كارى ژىر بە ژىر زۆر نادروستە راست رەو بە دواى دىت شادە بى

ئەسجە كەنىزمەكە وتى :

(ھشامى كۆرى بەشەر) و توويەتى :

بە (عومەرى كۆرى عوبىد) م وت (خۆ گرتنەۋە - زوھد) چى يە؟
ئەۋىش وتى :

پېغەمبەر (د.خ) بەم شىۋمىيە باسى كىردوۋە : (خۆگرمۇ - زاھىد) ئەۋ كەسپىيە
بەلاكانى خۋاى بىر نەچچىتەۋە . ئەۋمى بۆى دەمىننەتەۋە ، پىيى باشىر نەبىت .. لەۋمى بۆ
دوارۋۇزى دەمىننەتەۋە..! ئەۋمى (رۇزى دوايى) بە ھەند ورنەگىرەت .. دەبىت خۇى بە
مىردوۋان بچوۋىننەت !

دەلىن .. (ئەبازەپ) وتوۋىيەتى :

(ھەزارى) م ، لە دروست بوۋنى جەستە پى باشىرە !

ھەندى لە گۈنگرانى لىيان پىسيۋە :

رەحمەتى خۋات لى بىت ئەمە چ قسەيەكە ؟!

ئەۋىش لە ۋەلامدا وتوۋىيەتى :

مىن دەلىم ھەركەس پەناى بۆ بەشى خۋا بىرد ، ئەۋا بەۋ بەشە رازى يە ..
بىرواداران وتوۋىيەنە :

بەيانىيەكىان پىش نوۋىزى بۆ كىردىن لە نوۋىزەكەدا دواى (بسم الله الرحمن الرحيم) ..(يا
ايهااللدپر)ى خۋىند تا گەيشتە (ھاذا نقر فى الناقور) . لىرەدا كەۋت و گىيانى دىمىچۈۋ .
دەلىن (پابت البنانى) ھىندە گىيابوۋ . خەرىك بوۋ چاۋانى لە دەست بىدات . يەكىكىان

ھىنا كە چارمىسەرى بىكات . ئەۋىش پىيى وتبۋو چارمىسەرى دەكەم ، بە مەرجىن
ئامۇزگار يەكانەم پەپرەۋ بىكات .

(پابت) پىرسى بوۋى : ئامۇزگار يەكەت چى يە؟

ئەۋىش وتبوۋى :

دەبىت ئىدى نەگىرەت !..

(پابت) ىش پىرسى بوۋى :

جا... چاۋ بۆ گىيان نەبىت ، بۆچى باشە..!!

پىاۋىك بە (مۈھەمەدى عەبدوللە)ى وتبۋو : ئامۇزگار يەم بىكە .

ئەۋىش پىيى وتبۋو :

ئامۇزگار يەم ئەۋەيە كە لەم دىنا ساماندارىكى خۆگرمۇە بىت ! بەلام لەۋ دىنا كۆيلەيەكى
بە تەماعى خۋا بىت .

ئەۋىش پىرسى بوۋى : بۆ ئەۋ كارە چى بىكەم باشە!؟

مۈھەمەدى عەبدوللە پىيى وتبۋو :

(خۆگرمۇە - زاھىد) بە . ھەردوۋ دىنا بۆ خۆت .. دەستەبەر بىكە .

(غۈپى كۆرى عەبدوللە) وتوۋىيەتى :

له نینو (یمنو ئیسرائیل) یهكان دا . دووبرا ههبوون و یهكیكان لهوی تری پرسی بووه
: ترسناکترین کردموه چی بووه که کردبیتت ؟

نهویش وتوویهتی :

به لای (کولانه) یهکنا تێ پهریم .. جوو چکیکم لێ دهرهینا که بیبهه بۆ خۆم .. دواتر
ههلم دایهوه ناو جوو چکهکانی (کولانه) که و نهه وێرا بی نزم .

دیسان پرسی یهوه :

نهی ترسناک ترین کاری تۆ...؟

نهویش له وهلامدا وتبووی :

کاری مهترسیداری من تهنیا شهومیه خهمی شهومه که ههلهستم بۆ نوێزکردن (شهوه
نیهم بیت ، که پاداشت بدریمهوه..!) .

باوکیان گوئی له ناخاوتناکهیان بوو و نرای کرد بوو و وتبووی :

خوایه نهگهرئهم (٢) کورهم بهراستیانه . زوو گیانیان بکێشه تاکو تووشی ههله و
گوناح نهبن .

ژیران که شههمیان بیستووه .. وتوویانه : شهو دووانه ، باشترین منداڵ بوون .

(عهبدکوری جوبێر) وتویهتی :

بوومه هاوڕێی (فضاله ی کوری عوبید) وپێم وت : نامۆزگاریهکم بکه ..

نهویش وتی :

خۆت له (٢) سیفهت بهاریزه . هاوتا دروست کردن بۆ خواو شهوی تریان ئازاری کهس
مهده .

ئهمجا شهو شیعری وت :

تۆ ههر چۆنێک بیت شهو پهستدمیه له خوا بپهخهه به : که بهخشدیمیه

نه هاوتا بۆخوا، نه کوهر بکه خوا چهندی پێ دایت ههر شهومندیمیه

چهند جوان وتراوه :

گهر تویشووی (زوهه) ت لهم دنیا نهبوو لهو دنیا خهکی پێ دموئمهمند بوون

لۆمه ی خۆت دمکهیت، وهک وانت نهکرد ئهنجامیش ئاوا ، وا زمرهمهمند بوون

شههره نارهستی کرد شهو دهنگ بوو ... بینهنگ بوو.

شهوی ٨١

شههرزاد وتی :

کهنیزمکی سێ یهه هاته پێش و وتی :

درباری (خۆگرتنهوه — زوهه) بهسهرهات زۆره . ههندێک لهوانه ی بهرم ماون

دەگىر مەۋە ...

ھەندى لە خواناسان وتوويانە :

باۋۇش بۇ مردن دەگرمەۋە . با بېۋمىيشى تيا مسۇگەر نەبىت . ئەۋەندىش دىزانم مردن
مروۋ لە كار دەخات . بۇيە تەكا دەكەم كارى چاكتان با فرە بىت و لە كارى خراپ كەم
بەكەنەۋە .

كە (عەتاي سەلا) لە خويىندەۋەى ۋەسىيەتنامەكە بوۋمەۋە راست بوۋمەۋە و زۆر بە كۆل
گريا . كە لىيان پرسى بۇچى دەگريت؟
ئەۋىش لە ۋەلامدا وتى :

لەبەردەمى خوادا راست بوۋمەۋە و بەرمە كارىكى (مەزن) دەچم .
(عەلى كۆرى زىن العابدین كۆرى حسين) كە ھەل دەستا بۇ نوپۇز كردن ، لەترسى خوي
گيانى دەلەرزى و كە ھۆى ئەو لەرزىنەيان لى پرسى ؟
ئەۋىش پرسى :

بۇچى نازانن بۇ لاي كى ھەلدەستم و روو لە كى دەكەم ؟
دەلەن : سفيان الپورى وتويەتى :

تەننەت سەيرى روۋى زائەم كردنیش : گوناھە..
شەھەرە زادەستى كەردشە و دەنگ بوو .. بىئەنگ بوو .

شەۋى ۸۲

شەھرمزاد وتى :

كەنیزەكى سى يەم ھاتەۋە جىي خۆى و كەنیزەمكى چوارەم چوۋە پىشەۋە وتى :
ئىستا منىش ھەندىك لە ھەۋالى پياۋ چاكانتان بۇ دەگىر مەۋە :
زانايان وتويانە :

كارە چاكەكان : كارە خراپەكان دەسپنەۋە .
(ئىبراھىم) وتويەتى :

لە (بەشمەرى حافى) پارامەۋە كە نەينى ھەندىك لە راستى يەكانم پى پىشان بەدات .
ئەۋىش لە ۋەلامدا وتويەتى :

كۆرى خۆم .. ئەو زانستەى داۋاى دەكەيت . نابىت ھەموۋەكەسىك بىزانىت ! تەنبا ۷۵
خەلگەكە دەبىت بىزانىت . چونكە ۋەكو زەكاتى درھەم ۋايە .
(ئىبراھىم كۆرى ئەدھەم) وتى :

قەسكەيم زۆرلا شىرىن و جوان بوو . لە كاتىكدا نوپۇز دەكرد (بەشمەرى) یش نوپۇزى دەكرد .
ئىدى تا بانگى دا منىش لە داۋايەۋە نوپۇز كەرد .

پياۋىكى شېۋلە ھىستا و وتى :
 خەلگىنە .. خۇتان لە راستىن زىيانبەخش بېارىزن . گىرنگ نى يە ئەگەر درۋى بە
 سوۋىش بگەن .
 تاجارىي دەستتە دەپەستىتەۋە . لەخۇرا ھەنىۋىك لە قىسەكان بوۋچ دەپنەۋە .
 دەلۋىن خوشكى (بەشمىرى خاق) دەچىتە لاي (احمد كۆرى خەنىل) و پىنى دەلۋىت :
 ئەمى پىشەۋى ئايىن .. ئىمە كۆمەتتىكىن شەۋانە خورى دەپىسىن و رۇزىش پارمىكى
 خەرج دەگەن و پىنى دەزىن . بە تايىبەتى ئەۋ شەۋانە پياۋانى چىرا بە دەستى دەۋلەتى (
 يەغدايش بە لاي مائەكەنەتدا تى دەپىرن . ئىمەش لە سەربانەكانمان و لەبەر روۋناكى
 چىراكى ئەۋان خورىەكان دەپىسىن . ئاخۇ .. ئەم كارە خەرامە يان خەلال ؟
 ئەۋىش پىنى دەلۋىت : تۆ كىيىت ؟
 زەمش دەلۋىت :
 مەن خوشكى (بەشمىرى خاقى) م .
 نەسجا پىنى دەلۋىت :
 ئەمى .. خەزمانى (بەشمىر) مەن ئىستاش (خۇگرتنەۋە) لە گوناح .. لە ئىۋمەۋە فېر دەپمە !!
 ھەنىۋىك لە (زىران) وتويانە :
 گەر خوا ويىتى خېر بەكمەنىك بىكات .. دەرگاي كاركردى بۇ دەخاتە سەر پىشت . (مالكى
 كۆرى دىنار) ھەر جارىك بە بازاردا بگەرايە و ھەزى لە شتىك بوايە .
 بە خۇى دەۋت : ئەمى .. نەفس ئارام بە .. بە قىسەت ناكەم .
 ھەر ئەۋ وتوۋىمەتى :
 بىۋەى بوۋنى (نەفس) لە سەربىچى كىردىيائەتى .. توۋش بوۋنىش .. بە شوۋىن
 كەۋتتى .
 (مەنسورى كۆرى غەمار) وتوۋىمەتى :
 ھەجىكەم كىردۈۋە ، چوۋمە كوفە و شەۋ شەۋىكى تارىك بوۋ . گويىم لە ھاۋارىك بوۋ
 دەۋت .
 خۋايە .. بەگمورىيى خۇت ئەۋ (مەۋر) يەم ، بە مەبەستى سەربىچى كىردى تۆ نەۋۋوۋو
 بىن ئىگا نىم لىت . لە چارەم نوۋسراۋوۋ .. خۋايە ، لە زىدەپۇيىم خۇش بىبە . بىن ئاگايانە لە
 فەرمائىشكانت دەرچوۋ بوۋم .
 كە لە نىلكە بوۋمە ئەم ئايەتەى وت ،
 (يا اهلانزىن املوا هو انفسكم و اهلكم نارا و قومها الناس والحجاره) . گويىم لە تەپەى
 كەۋتتى كىسنىك بوۋ . مەن رۇپىشەم بە رىس خۇمەۋە .. بۇ رۇزى دواتر چوۋمە دەرچوۋ .
 مەنۋىيەم بىش . پەردۇنىك بە دۋايەۋە بوۋ . كە پەرسىيارم كىرد ..

بىر مۇنەۋۋى :

ئەم مەردوۋە پىياۋىگە ... دۇنيى كۆرەگەم لە سەر بەرمان بوو . كە ئەو بە بىر
دەرگاماندا رۇيشت . ئايەتتىكى خۇيىندەمۇ لەو كاتەدا ئەم پىياۋە زراۋى تەقى و مرد .
شەھەر زادەستى كەردشە و دەرەنگ بوو ... يىنەنگ بوو .

شەۋى ۸۳

شەھەر زادەستى :

كەنيزمكى چوارەم ھاتە دواۋە و كەنيزمكى پىنچەم چوۋە شوينى و وتى :
ئىستا ئەۋەى لە بىرم ماۋە بۇتان دەگىر مەۋە .

(موسلىمەى كۆرى دىنار) لە پاك كەرنەۋەى وىژداندا .. وتوۋىھەتى :
گوناهى گەۋرە و بچوك دەسپرىتەۋە : ئەگەر بەندە لە سەرى سوور بوو . ئىلى دىلى
دەسپرىتەۋە .

دىسان وتوۋىھەتى :

ھەر نىعمەتتىك گەر بە ھۆيەۋە .. لە خوا نزيك نەبىتەۋە : دەبىتە (بەلا) بۇت .
نىعمەتتىكى كەمى دنيا لە نىعمەتتىكى فرەى ئەو دنياى بى بەش دەكات ..!

لە (ئەبوحازم) يان پرسى : بىخەم ترين كەس كى يە؟!
ئەۋىش وتى :

كەسكە كە تەمەنى لە خوا پەرسىدا بەسەر بىردىت .
ئەمجا پرسىيان :

ئەى ھىپترين كەس كى يە؟

ئەۋىش وتوۋى :

ئەو كەسەيە .. كە ئەو دنياى بەم دنيا .. گۆرى بىتەۋە .

دەگىر نەۋە .. ھەزرىتى (موسا) سالاۋى خۋاى لى بىت كە گەيشتە رووبارى شار
دوۋكچە شوان

ھاتن . ئەۋىش ئازەلەكانى بۇ ئاۋدان . ئەۋە بوۋكە گەرەنەۋە بۇ (شوعەيى) باۋكىان
گىراپەۋە .

باۋكىشان پى وتن :

رەنگە ئەۋەى ئازەلەكانى بۇ ئاۋ داۋن بىرسى بوۋىت . كچىكىانى ئارەدە لى تاكو بانگى
بكاتەۋە .

كە كچە گەيشتە لى روۋى داپۇشى و وتى :

باۋكەم ئاردوۋمى بە شوين تۇدا تاكو بت بىنى و پاداشت بىداتەۋە .

(موسا) ئەمەى بە باش ئەزانى و وىستى ئەجىت، و پىتى وت :
تۆ دىۋى مەن بىگمەۋە لە رۆيشتىدا كىچە شوپىش كەوت ، تا كەيشتە لاي "شوعەيب"
سلاۋى خىۋى لى بىت . نانى ئىۋارە نامادە كرابوو .
شوعەيب بە موساى وت :
ئەى موسا دەمەۋىت كرىنى ئاۋدانى ئازلا مەكانت بىدەمى .
موسايش وتى :

ئىمە (اهل البيت) كاريك بۇ پاداشتى ئەو دىيامان كىرد بىت ، نايگۇرېنمەۋە . بە
مەۋو گەنجىتەى سەر زەۋى ئەم دىيايە .
(شوعەيب) ىش وتى :
ئەى لاۋ تۆ مىۋانى مەنىت . رىزان لە مىۋان پىشەمانە ..! باۋ و باپىرانم مىۋانىان تىر
كردوو .

دەيشت و نانى ئىۋارەى لەگەل خوارىد . (موسا) ى بۇ ماۋەى (۱۰) سال بە كرى گرت .
كرى يەكەشى بۇ ئەو (۱۰) سالە مارە كرىنى كچىكىانى بوو لى . (موسا) ىش زۆر
دەۋزە كارى بۇ كىرد .

بىۋىك كە دەمىك بوو ھاۋرىكانى ئەدىبوو ، بە يەككىيانى وت :
بىرت دەكەم . چونكە دەمىكە تۆم ئەدىۋە .

ئەۋىش لە ۋەلامنا وتبوۋى :

كۆرى (شەاب) ۋاى سەرھال كىردم تۆى لە بىر بىردەۋە ! دەيناسىت ؟!
ئەۋىش وتى :

بەلن ... ئەو (۲۰) سالە دراۋسىمانە : بەلام قەسەم لەگەلى نى يە .
ئەۋىش وتى :

ئەۋە ، خۋات بىرچۆتەۋە . بۇيە ئەو دراۋسى يەت بىرچۆۋەتەۋە . گەر خۋات خۋش
بەستايە ... دراۋسىكەيشت خۋش دەۋىست . ئەى تۆ نەت بىستووۋە دراۋسى مافى بە سەر
دراۋىۋە دە يە ھەر ۋەكو مافى خىزمايەتى ؟!
(خەيە) وتۈيەتى :

لەگەل (ئىبراھىمى كۆرى ئەدەم) چۈپتە مەكە . (شەيىق) ى بەرخىيىش .. ھەر ئەو
سالە خەجى كىرد . لە تەۋاف كىردىدا يەكترىمان بىتى .

ئىبراھىم لە شەيىقى پىرسى : بەرو بوۋمى ۋاقتان چى يە ؟!
شەيىق وتبوۋى :

گەر خۋا (رۆزى) بىدات دەپخۇين .. گەر ئەيدا .. ئەۋا ئارام دەپىن !
ئەۋىش وتى :

سەگەگانی (بەئخە) یش ھەر وا دىگەن ! بەلام ئىمە گە (رۆزى) مان بوو .
 بەخشىدىمىي لى دىگەن . گە (رۆزى) شمان نەما .. سوپاسى خوا دىگەن .
 (شەقىق) چوۋە بەردەم (ئىبراھىم) لىي دانىشت و پىي وت :
 لە ئىستاۋە تۇ مامۇستاي منىت !
 (موحەممەدى كورى عىمران) وتویمتى :
 پياۋىك لە (حاتەم) ى پرسى :
 چۆن گەمىشتىتە ئەو بىروايەى گە پىشت بە خوا بېستىت ؟
 ئەۋىش وتویمتى : بە ھۆى دوو شتەۋە :
 يەگەمیان : گەس (رۆزى) منى پى ناخورىت ... ئەمەش ئاسوودەم دىگات .
 دوۋەمیان : بە ئاگادارى خوا خۆى دروست بووم .. بۆيە شەرمى لىدەگەم .
 شەھەرەزادەستى كىر شەۋەزەنگ بوو ... بىئەنگ بوو .

شەھىسى ۸۴

شەھەرزادە وتى :
 پىنجەم ھاتە دواۋە و پىرەزىن ، لە باۋىكت چوۋە پىش و (۹) جار كىرپىۋىشى بۇ بىردى وتى :
 ئەى پاشا .. خۆ .. ئەو ھەموۋەت بىست دەربارەى (خۆگرتنەۋە - زەد) . منىش كەمىكت
 لەبارەى مىرۋى كۆنەۋە بۇ دىگىر مەۋە .
 دىلپىن .. ئىمامى شافعى شەۋى كىردوۋە بە سى بەشەۋە . بەشى يەگەم : بۇ تىرپوۋى
 زانىست .
 (دوۋەم) ى بۇ نوۋستىن . (سى يەم) ى بۇ قورئان خويىندىن داناۋە . ئىمام (ابوحنىفە) لە
 نىۋە شەۋ بە دواۋە ھەلدەستايەۋە بۇ خواپەرستىن .
 رۆزىكىيان پياۋىك بە ھاورپىكەى وت :
 ئەو (ابوحنىفە) يە ، شەۋ تاكو بەيەنى خوا پەرستى دىگات .
 ئەۋىش كە ئەمەى بىست وتى :
 پىم شەرمە ئاۋام پى دىلپىن . لەو كاتە بە دواۋە ھەموۋ شەۋەكە خوا پەرستى دىگەد .
 (رىبىع) وتوۋىمىتى :
 ئىمامى شافعى ھەموۋمانگى رەمەزانىك (۷۰) جار قورئانى خەتم كىردوۋە . ئەمە ھەر
 لە نوپۇزدا .
 ھەر ئەو (شافعى) يە ھەرموۋىمىتى :
 (۱۰) سالى رەبەقە .. خۆم تىر نەكىردوۋە لە نانى جۇ . چۈنكە تىرپوۋى دىل رەق دىگات
 و كەسىتى دىننىتە خوارەۋە و مەرۋف خەۋالوۋ دىگات و قورسى دىگات بۇ ھەستەنەۋە بۇ

خوابەرستی .

دەلەن (عبدالله محمد السکری) وتوویمتی :

لەگەن (عومەر) دا قسەم دیکرد... وتی :

لە موحەممەد ئەدەریس قسە خۆش و زمان پاراوێرم نەدی بوو! جارێکیان من و حارس (لەبیب السفار) چووینە دەرەوە . ئەوکات (حارس) هەقی (حوجرە) بوو و دنگی خۆش بوو .

ئەم (۲) نایەتی بە دنگەوه خوێندەوه : مەذا یوم لا ینطقون ولا یؤذن لهم فیعدن سەیر دیکەم ئیمامی شافعی رەنگی تیکچوو... گیانی کەوتە لەرزین و بوورایەوه .
کە بە ناگا هاتەوه وتی :

بەنا بە خوا لە پلە و پایە درۆزان و بەرھەڵست کارانی بێ ناگا ! خۆیە... دلی زانیان بۆ تۆ نەوی دەبن . خۆیە بە بەخشندەیی خۆت لە گوناھەکانم خۆش ببە . بەمخە ژێر سایە بەزمیی خۆت . لە کەم و کورتیم .. بە لێبوردەیی خۆت ، خۆش ببە . دواتر هەستام و جێم هێشتن .

لە خواناسیک دیکێر نەوه وتوویمتی :

کە چوویم بەغداد شافعی لەوی نیشتەجێ بوو . لەسەر رووباریک دەستنوێژم هەڵدیکرت .

کەسیک بە لامنا تێپەری و وتی :

گۆرە دەستنوێژمکەت ، چاک هەلبگرە . با... لە هەردوو دنیا خوا چاکت بۆ بکات . کە ئاوێم دایەوه... پیاویکم بینی چەند کەسیکی بە دواوه بوو . منیش پەلەم کرد ، لە دەستوێژ هەلگیرتمکە و شوێنیان کەوتم . کە پێیان گەیشتمەوه .
لای کردەوه و لای پرسیم : چ پێویستی پەکت پێمان هەیە ؟
منیش لە وەلامنا وتم :

بەلێ لە ئەوەم هێر بکە .. کە خوا هێری کردوویت ؟

ئەجا ئەویش وتی :

ئەوه بزانە... هەر کەسیک راستگۆ بێت ، رزگار دەبێت . کە نایینی خۆی راگرت ، لە بەلا بەدوور دەبێت . هەر کەس (خۆی گرتەوه - زەد) لەم دنیا و لەو دنیا ناسوودە دەبێت .
لەم نامۆگارییانە پەرت دەوێت بیلێم ؟

منیش وتم : بەلێ

ئەویش وتی :

(خۆگرمە - زەد) بکە لەم دنیا.. لەو دنیا بە ئارموزو بە... لە هەموو کارمکانمان راستگۆ بە ، خوا رزگارت دەکات .

كە ئەوان رۇيشت ، منىش پىرسىم : ئەو كى يە ؟
پىيان وتم : ئەو پىاوه ئىمامى (شافى) بوو .
ھەروھىا وتوویمتى :

ھەمىشە ھەزم كىردووه خەلكى ھىر بىكەم . بە مەرجىك ، ئەوى ھىر دەبن خۇم نەكەن
بە خاومنى .
دىسان وتوویمتى :

گفتوگۇم لەگەل ھەر كەسنىك كىرد بىت . ھەزم كىردووه ، خوا سەركەوتووى بىكەت و
يارمەتى دىرى بىت لە دىركەوتنى راستى يەكاندا . ھەزم كىردووه راستى يەكان دىركەوت .
ئىدى من وتبىتم ، يان بەرانبەرمەكەم .
بە (ئەبوھەنىفە) يان وتووه :

(ئەبو جەھەفىرى مەنسور) تۆى كىردووه بە قازى (۱۰۰۰) دىرھەمى مانگانە بۇ بىرىتمە .
رازى نەبوويت ! ئەو رۇژە دىبوو پارمەكەت بۇ بىنن .. تۆ نوپۇزى بەيانىت دىكەرد . نىررەلوى
(مىرى مۇسلمانان) .. پارمەكى پى دایت و تۆ ھىچە لەگەل نەگوت ! كە نىررەلوىكە پىنى
وتىت : (ئەم پارمە .. ھەلە) تۆيش وتبووت : ئەو .. بزانە كە پىم ھەلە ، بەلام پىم
خۇش نى يە خۇشەوئىستى (زۆرداران) بىچىتە دلمەوہ !

(نوپنەر) مەكەش ئامۇژگارى كىرد كە روو بە روويان بوويتەوہ خۇتپان لى بپارىزما
(ئەبوھەنىفە) ش وتى : جا .. چۆن يەككىك بىچىتە دىرپاوه تەر نابىت ؟
(شافى) ھەرموویمتى :

ئەى (نەفس) وەرە گویم لى راگرە خۇت خۇشتر بویت گەلى چاكترە
تەماعى زۆر و مل دان بە ھەزەت : گەر نەشت كۆزىت : خۇ .. ھەيا بەرە !
لە و ئامۇژگارىانەى (سفىان الپورى) بۇ (عەلى كورى ھەسەنى سەلى) :

ئامان سەد ئامان درۆزن مەبە .. ھەر راستگۇ بە . نە درۆ بىكە و نە ناپاكى و ماستا
ساردىردنەوہ . چۈنكە خوا .. كىردووه چاكەكانتان .. بە ئەو سىفاته خراپانەى كە پىم وتىت
: پووچەل دىكاتەوہ . لە كەسكەوہ (ئاپىن) وەر مەگرە كە سۆزى بۇ ئاپىنەكە نەبىت .
ھاوپى كەسنىك بە (خۇگرەوہ - زاھەد) بىت لە دنيا .

زۆر بىر لە (تەوبە) و لە (مەردن) بىكەرمەوہ . داواى (بىویمى) بىكە لە دنيا . ھەمىشە
ھەر كەسنى پىوئىستى بە ئامۇژگارى بوو ، ئامۇژگارى بىكە . ھەرگىز ناپاكى لە (مۇسلمانان)
مەكە . چۈنكە ھەر كەسنىك ناپاكى لە مۇسلمانان بىكەت : وەكو ئەوہ واپە كە ناپاكى .. لە
خوا و پىغەمبەرمەكى (د . خ) كىرد بىت . خۇت لە چەلەھانى و دوزمنايمتى دوور بىخەرمەوہ
لەوہ دوور بىكەوہوہ .. كە لى دىترسىت !

ھەرمەن بە چاكە بىدە و دووركەوتنەوہ لەخراپە . بەم كارە دىبىتە خۇشەوئىستى خوا .

شاراومگانى نىو دىروونت پاك بىكموۋە . خوايش گارە بە دىروۋە بووكانت چاك دمكات .
ئېيۇرە بە .. بىرامبەر ئەوانەى داۋاى بەخشىنت لى دمكەن . كىنە لە ھىچ مۇسلمانىك
مەكشە و جۇزىك لە خوا بىرسە . ھەر وىكو ئەۋەى مرد بىت . لەۋانە نىزىك بىبەروۋە ، كە
لېت داپراون .

چارىۋوسى خۆت بزانە .. كە بۇ لايەكە لەم دوۋانە : يان (بىھەشت) يىكى بەرىن .. يان
(مۇزىخ) يىكى ناگرىن . ئەمجا پىرمۇنە ، چوۋوۋە لاي كەنىزمكان و لى دانىشت . كە خوا لى
خوشبوۋى باۋىك .. ئەمانەى لى بىستىن . بۇى دىركەوت كە ئەمانە باشرىن كەنىزمكانى
دىن . ئەۋە .. جۋانى و شۇخ و شەنگىشيان لەۋلاۋە بوستىت . زۇر دلى پىيان خۇش بوو .
رېزىكى زۇرى پىرمۇنەكەى گرت . كۆشكەكەى سازادە (ئىپرىزە) كچى پاشاى (رۇم) لى بۇ
تەرخان كىرىن و ھەموو پىداۋىستى يەكى مالى بۇ ناردن . ماۋەى (۱۰) رۇز پىرمۇنە و
كەنىزمكانى تىپدا مانەۋە .

ھەر جارىك باۋىك دىچوۋە سەردانىان . پىرمۇنەى لە (خەلۋىت) دا دىبىنى . بە شەۋ
نۇزۇۋە خەرىك بوو . ئىتر ئەۋ پىرمۇنەى زۇر لا پىرۇز بوو .
جارىكىان بە مى وى :

ئەى وىزىر .. ئەم پىرمۇنە ھىندە خواناسە ، كە شەرمى لى دمكەم .
رۇزى يازدىمەم ، چوۋوۋە لاي پىرمۇنە تاكو نىرخى كەنىزمكەكان بدات .
پىرمۇنە پى وى :

پاشام .. نىرخى ئەم كەنىزمكانە زۇر لە سەروۋ ئەۋ نىرخانەۋىيە . كە رەمەكى خەلىكى كە
ھەيانە . ئە زىر و نە زىوم لىت دىۋىت . نە زۇر و نە كەم .
باۋىك سەرى سوورما بوو و پىرسى بوۋى : ئەى نىرخىان چۈنە ؟
پىرمۇنە وى :

نىرخەكىيان (۱) مانگ بە رۇزۋو بوۋىتە .. دىبىت لە ئەۋ مانگەدا شەۋ نۇزىزىش
بىكەت ! ئەۋ كارمىش تەنىيا بۇ خوا دىكەيت . گەر ئەم كارمىش بۇ كرا ، ئەۋا كەنىزمكەكان
دەبنە سامانى خۆت و جى يان لى دمكەيت بىكە .

پاشا زۇر سەرى لە (خۇگرتنەۋە .. زەد) لى ئەم پىرمۇنە سوورما !
خواناسىيەكەى ھىندەى دى پىرمۇنەى لا مەزن كردو وى :
بە ھۇى ئەم پىرمۇنەۋە خوا ... خىر و بىرمكەتىكى ھەرى پى بەخشيۋىن . ئەمجا رىك
كەۋىن ، كە پاشا يەك مانگ بەرۇزۋو بىت .

پىرمۇنەى وى : مەنىش نىزى چاكى بۇ دىكەم ...
ھەر لەۋىدا پىرمۇنە ھەرمانىدا : بىرۇن (گۆزە) يەك ناۋم بۇ بىن .
كە گۆزە ناۋمكىيان بۇ ھىنا .. دىستى كىرد بە شىت خۇننەۋە بەسەرىدا . نىزىكەى

سەعاتىك خەرىك بوو. ئىمەش ھىچى لى تى نەمگەشتىن . ئىمجا پارەچە قۇماشىكى
بەسەر گۆزەمكەدا، دا و دايە دەست باوكت و پىتى وت :

دواى (۱۰) رۆزى يەكەم . بەم ئاۋە رۆزۈۋمكەت بشكىنە . ئەم ئاۋە خۇشەۋىستى دىئا لە
دلت دەرمەكات و پىرى دەكات لە رووناكى بىرۋا بوون . سىمىنى منىش دەچمەۋە لای پىاۋانى
(غەيب) بىريان دەكەم . دواى (۱۰) رۆزى يەكەم دىمەۋە بۇ لات .

باوكت گۆزەمكە لى ۋەرگرت و ھەرمانىدا . ژوورىكى لە كۆشكىدا بۇ ئامادە بىكەن .. تا
خاۋەرسىتى تىا بىكات . رۆزى دواتر، پاشا بە رۆزۈۋ بوو . پىرمەنەش لىيىدا و رۆيشت . پاشا
(۱۰) رۆزى يەكەمى گرت ، رۆزى يازدەپەم : سەرى گۆزەمكە لاداۋ لە ئاۋەمكە خوارەۋە .
ھەستى كرد دلى خۇش بوو .

پىرمەنەش لەگەل خۇيدا شىرىنى لەكاغەزىكى سەۋزدا ھىناۋو و چوۋە لای باوكت و
سلاۋى لىكرد .

باۋكىشت لە بەرى ھەستا و وتى : بەخىر ھاتى ئەى ژنى خواناس .
پىرمەنەش وتى :

پىاۋانى (غەيب) سلاۋت لى دەكەن . چۈنكە تىم گەياندوون كە تۈيش بە رۆزۈۋ
دەبىت . زۆريان پى خۇش بوو . ئەم شىرىنىيەشيان بۇ ئاردوۋىت . كە لەودىئاۋە ، ھىناۋىانە
و ئىۋارە رۆزۈۋمەكتى پى بشكىنە . باوكت كە ئەۋەى لى بىست ، ھەرى پى خۇش بوو .
بە روۋىيەكى خۇشەۋە وتى :

سوپاس بۇخا، كەۋا چوۋمە رىزى پىاۋانى (غەيب) ۋە . سوپاسى پىرمەنەى كرد و
رەزىكى زۆرى كەنیزەمكەكانى ئەۋى گرت .
شەھەرە ئادەستى كىرەشە ۋە رەنگ بوو ... بىئەنگ بوو.

شەۋىس ۸۵

شەھەرزاد ئەمەشەۋىش لە شوپىنى خۇى بەرامبەر شا شەھەرىار دانىشتەۋەۋە وتى :

دىندانى گەۋرە ۋەزىر دىرژەى بە قەسەكانى دا و وتى :

(۲۰) رۆزى رەبەق ، بەرۆزۈۋ بوو .

پىرمەن ھاتەۋە بۇ لای و پىتى وت :

پاشا گيان .. ئەۋە بزانە ، بە پىاۋانى (غەيب) م وتوۋە چ خۇش وىستىن و رەزىك لە
نىۋان من و تۇدا ھەيە . پىيشەم وتوون كە كەنیزەمكەكانم بە دىارى داۋە بە تۇ و ئەۋانىش
پىيان خۇش بوو .

كە ئاۋا ئەۋ كىزانە كەۋتە لای پىاۋىكى خواناسى ۋەكو تۇ . ئىستاش (پىاۋانى غەيب)
داۋايان لى كىرووم كە كەنیزەمكەكان بىمە لايان تاكو بەرمەكت و پىرۋىيان بە سەردا
بىرۋىن . رەنگە ، تا گەنجىنەيەكى سەرزەۋى لەگەل خۇيان نەھىنەۋە .. نەگەرنەۋە لای

بەرزەن . بۇ ئەمەلى گە ئە رۆزۈۋەگەت بوۋىتمە ، خەرىك ئەپپەت بە كىرىش بۇشاك و
پىئاۋىستى يەمە بۇيان . ئەم گەنیزمگەن بە سامانى خۇيان شت بۇ خۇيان بىكرن 1..
گە باۋگت ئەم قىسمەي بېست ، بە بېرمۇنەى وت ،
گەر خەمى دىشكەننى تۆم نەبوۋايە رازى نەمىبووم ، بەم گەنچىنەمى دەى ھۇننەمە .
تەخۇ .. گەى لەگەل خۇت دەيانەمەت ؟
بېرمۇنە وتى :

(۲۷)مەين شەمى رۆزۈۋەگەى تۆ دەيان بەم . سەرى مانگ دەيان ھىنەمە . تا دېمەمە
تۇپش ئى دەپتەمە و پەيمانەگەت بەجىز دۇنەت . بەم خۇايە ھەر گەنیزمگەن ،
نەرخەگەى لە نەرخى مەملەگەتەگەت زۆرتەرە 1..
نەپىش پىنى وت : ئەزەم .. خوشكەى خۇاناس .
بېرمۇنە وتى :

خۇشەۋىستىكى خۇپىشت با لەگەل گەنیزمگەننى مەندا پىت تاكو ئەۋىش بەرمەگەتى ..
(پىئاۋى غەپ)ى بەسەردا بېرۇت .
باۋگىشت وتى :

گەنیزمگەنكى (رۇم)ىم ھەيە ناۋى (سەفە)يە . كوپ وگچىكە لىى ھەيە . بەلام
چەند سالىكە : كوپ و كچەكەم ون بوون . خۇزگە سەفەت بېردايە .. تاكو ئەم بەرمەگەتەيان
بەسەردا بېرۇايە !
بېرمۇنەى وتى :

زۆر باشە ، تۆ (۲۷) رۇۋە رۆزۈۋەتەگەت تەۋاۋ بەكە .

رۇزان رۇپىشت و باۋگت (۲۷) رۆۋەكە بەرۋۆۋو بوو .

بېرمۇنە ھاتەمە و وتى :

نەزەمە بېرۇم بۇ لى (پىئاۋى غەپ) .

باۋگىشت خىرا نارەيە شوپن (سەفە)و دايەدەستى پېرمۇن ئەۋىش خەستە
ئاۋگەنیزمگەنەمە .

بېرمۇن چوۋە ژوۋرى نۆستەگەى خۇى و جامىكى سەرى بە مۇرى ھىناۋ دايە دەست
باۋگت و وتى :

رۇزى سى يەم ، بېچۇ گەرماۋ وخۇت بىشۇ .. كە ھاتىتە دەرەمە ، بېچۇۋە شوپنى (خەلۋەت
ئەگەت و سەرى ئەم (جام)ە ھەل بەدەرەمە ئاۋەگەى بېخۇرەمە . دواتر بە سەرىدا بىنوۋ .
ئىلى بە ئاۋاتى خۇت دەگەيت .

باشا بەم قەسەيە زۆر دلى خۇش بوو و دەستى پېرمۇنەى ماچ گەرد . پېرمۇنەى لىى داۋ
رۇپىشت .

باوكت لىي پىرسى : كەي دىگەن ئىتەمۇ ؟ مەن دەرمانم بىر ت كە دىگەم .
 پىرمۇنە و (۵) كەتتەزىگە و (سەفە) ى ژنى پاشا چوونە دەرموە . دواى (۲) رۇژ باوكت
 دواى خۇشتەن چووموە خەلۇمىگەمى خۇى .. دەرگاى لەسەر خۇى داخست و قىرمانىدا :
 كەس سەرنەنى نەكات . دواتر سەرى (جام) مەكى هەلەبىوومو و ئەمەى ناوى خوارد بوومو
 و لىي نووست بوو .

ئىمەش تاگو ئىوارە . چاومىرمان كىرد . باوكت ھەر نەھاتەمۇ دەرموە ! وتمان رەنگە
 مانىدووى گەرمانەكە بىت .

دووم رۇژىش چاومىرمان كىرد . ھەر نەھاتە دەرموە . دىسان وتمان : رەنگە مانىدووى ،
 بەرۇژوو بوونەكەى و گەرمانە كىردەكەى بوو بىت . بۆيە دىار نەبوو . دواتر چوونە بەر
 دەرگاى خەلۇمىگەمە و بانگمان كىرد . بەلام وەلامى نەبوو..!!

كەوتىنە گومانەمۇ دەرگاگەمان شكاند ، چوونە ژوورموە ، سەيرمان كىرد گۇشتى لەنى
 داپزىو..!

شەھەر تازەستى كىرەشە و دەرەنگ بوو... يىنەنگ بوو.

شەھى ۸۶

شەھىرەزادە وتى :

دىسانەمۇ (دىندان) ى وەزىر دىرژەى بە گىرپانەكەى دا و وتى :
 ئەمۇ بەلامانەمۇ زۇر كارىكى سەرسوور ھىتەر بوو..! جامەگەمان ھىنا و سەپىرى
 بىنەكەيمان كىرد .

كاغەزىكى تىدا لوول كىرايوو . كە كىردمانەمۇ ، تىيدا نووسىرايوو :

تاسەى پىاو خراپان ناكىت . ئەمە سزى ئەو كەسانەى : كچانى پاشايان ئەتك دىگەن
 . با ھەر كەسىك ئەم نامەى دەخوئىتەمۇ بزانىت كە (شىرگان) ھاتووتە و لاتمانەمۇ . ھەر
 ئەمەش شازادە (ئىپىزە) ى لە ئىمە ھەلگىرپاىو و بەمەشەمۇ نەمەستا و ھەلىشى گىرت .
 لەگەل كۆپلەمەكى رەشدا ناردى و لە رىگە كۆپلەكە كوشتى چونكە ئىمە بە كۆزى
 دۆزىمانەمۇ . ئەمەش كارى پاشايان نى يە!! سزى ئەو جۆرە كارانەش ئەمەى كە
 دىبىنن ! كەسى تر بە كوشتنى سولتان تاوانبار مەگەن . كەس نەى كوشتووە لە پىرمۇنە
 ھىلاوى زىاتر ! ئەوا سەفە خاتوونى ژنى شايىش گەراندەمۇ بۇ (ئەفرەيىن) شاك
 ھۆستەنتەنىە ى باوكى ! ئەمەش بزانن كە رۇژىكىش دىت و لاتەكەتان داگىر بىكەن .

ئىمەش كە ئەم نامەىمەمان خوئىندەمۇ . بۇمان دەرگەوت پىرمۇن ئىمەى فرىو داودا نىر
 كەوتىنە ھاوار و لەخۇدان و گىرمانىش نادى نەدەداين . ھىزى سوپا كەوتنە دووبەرمەكى
 لەسەر ئەمەى كى بىخەنە شوئى پاشاى باوكت ؟ ھەندىكىيان داواى تۇيان دەرگە بىيىتە خى

نشین باوکت . همندیگی تریان دهیان ویست شرکانی برات بییته پاشا له شوینی باوکت .
 (۱) مانگی ریمیق ئەمە حالمان بوو .
 ئەمجا گۆبونمومیمکمان کردو ویستمان بچین (شرکان) بییننموه بۆ بەغداد و بیکمینە
 جی نشینی باوکت . ئەوه بوو بەرێ کەوتین و تۆمان دۆزی یەوه .. ئەمە بوو .. بەسەرھاتی
 گۆزانی باوکت .
 شەرەزادەستی کرد و دەرنگ بوو ... بییەنگ بوو .

شەوی ۸۷

شەرمزاد وتی :
 (دندانی) ی گەمۆره و مزیر لەقسەکانی بوومووه و چووالکان دەستیکردە گریان .
 نزمەلزمانیش بەدوایدا .
 خەزەنداریش بە (خەوالکان) ی وت :
 پاشا گیان .. گریان دادمان نادات . دەبیئت تۆ و ره بە خۆت بدەیت . مەملەگەتەگەت ،
 تۆگە و بە توانا بکەیت . هەر کەسێک ئەوهی و مگو تۆی له دوا بەجی مابیی : نامریت .
 ئیدی پاشا گریانەگەکی له بیر خۆی بردموه و هەرمانییدا .. جیگەکی دانیشتنەگەکی بۆ
 بەرنە داڵنەگە ، ئەمجا هیزی سەربازی مەملەگەتی بەسەر کردموه . دندانی گەمۆره و مزیر و
 سەرکردە و گەمۆره پیاوانی دەولەتیش لەگەڵیاندا .
 خەوالکان له دندانی پرسى :
 ئیستا بوودجە و خەزینەکی باوگم بیج بلج !
 حساباتی دەولەت و بودجەکی سالانەکی خستە بەردەم و ئەویش خەلاتی میر و سەرداران
 و دەرەجەدارانی دەولەتی کرد .
 خەلاتی گەمۆره و مزیریکی کرد و وتی : تۆ ... له پلەکی خۆتدا دەمینیتمووه .
 ئەویش کەنوویشی بۆ پاشای نوێ برد .
 چووالکان بەخەزەنداری وت :
 ئەوهی داڵتەگەکی دیمەشقم بۆ بییە .
 ئەویش سەندووقە زێڕ و زیوو ، دیاریە ئەنتیکەکانی خستە بەردەم پاشا .. هەر هەمووی
 کردە خەلاتی گەمۆره سەربازان و دەرەجەداران و بە شیۆمەک هیج پاشایەکی وا بەخشنە و
 نەست بلوویان ئەبێنی بوو !
 ئەمجا بەردەم دەرەجەدارانیان بوونموه ، بۆ سەمییێکی گە خۆر هەلات . هەرمانییدا بکەوێتە رێ
 (۲) رۆژ بەرێوه بوون و گەیشتنە شاری بەغدا . سەیریان کرد شار رازاوتموه . ئەمجا
 چووالکان ی پاشای نوێ ، چوووە کۆشکی باوکیەوه ، لەسەر کورسییەگەکی دانیشت . دندانی

وزير و خەزىنەدارى دىمەشق و مىر و ئەفسەرمەكان ، لە لای راست و چەپى يەوە بوون .
نووسەرى دەربارى بانگ كرد و فەرمانىدا كە نامەيەك بۆ شرکانى بىراى بنووسىت .
چى رویداوه ، ئاگادارى لى بىكاتەو . بنووسىت ھەر كە ئەم نامەيەت بى گەيشت ، سوپاكەت
كۆبكەرموھ و بىھىنە بۆ بەغدا تاكو پىكەموھ بچىنە شەپى (نەسارا) كانەموھ .

بە دەستى خۆى نامەكەى نوشتانەموھ و داىە دەست دندان و وتى :
تۆ نەبىت ، نايدەمە دەست كەسى ترا ! لەگەڵىدا نەرم و نىيان بە ! ئەمجا پىلى بلى گەر
مەملەكەتەكەى باوكىشت دەوئىت ، ئەوا پاشايەتەكەشى دەمەمى و خۆم دەمە : چىگىرى
ئەو و دەچمە شوئى ئەو ، واتە لە دىمەشق .

دندانى وزير نامەكەى وەرگرت و روئىشت و خۆى بۆ سەفەر ئامادە كرد . فەرمانىشدا
كۆشكىك بۆ توونچى پرازينەموھ .

رۆژنىكىيان ضوالمكان چووھ راو و شكار . كە گەپرايەوھ شار ، سەرنجىدا مىران و ئەفسەر و
سەرداران چەندىن دياريان بۆ داناوھ . ئەوئىش سەرى لەو دياريانە سوپا...!! بە تاپەستى
كەنىزمەكىكى تىابوو . زۆر ناسك و نازدار بوو ! زۆرى ھەز لى كرد بۆيە لە خۆى مارە برى .
دواى ماومەيەك دندانى گەورە وزير گەپرايەموھ ھەوالى شرکانى بىراى بۆ ھىنايەموھ كە
بەم زووانە دىت بۆ بەغداد و دەبىت بچىتە پىشوازى .

دواتر گەيشت و پاشا و وزيران و ئەفسەران و دەرەجەداران چوونە پىشوازى شرکان .
دەواريان لە كەنارى شار بۆ ھەلەدان بۆ چەوانەموھ .
شەھەر ئادەستى كەرد و دەنگ بوو... پىدەنگ بوو .

شەھى ۸۸

ئامادەبوونى ھەردوو سوپاى شرکان ضوالمكان
شەھرمزاد وتى :

بۆ بەيانی (شرکان) لەگەڵ پىشەنگ و سەركردەكان كۆ بووموھ و سوپاكەى رىك
خستەموھ . بەيداخی شەپ شەكايەموھ . ضوالمكان یش چووھ پىشوازى سولتان (شرکان) و
ويستى وەك رىز لىنان بۆى . لە ئەسپەكەى دابەزىت ..
بەلام شرکان سوئندى دا . كە پىادە نەبىت و پىش ئەو دابەزى . ھەردوو كيان باوشيان بە
يەكدا كردو بەسەر يەكدا گريان .

سوار بوونەموھ ئەوان لە پىش سوپا و جەنگاومران بە دواياندا بەرىكەموتن . تا .
گەيشتەموھ شارى (بەغداد) ئەو شەو (شرکان) و (چوالمكان) ى بىراى پىكەموھ لە كۆشك
مانەموھ . بۆ بەيانی چووھ نىو سوپاوە و فەرمانىدا شەپپوورى جەنگ لى بىدن . چاومەش
ھاتنى سوپاكەنى دەولەتانى تىرىش بوون بۆ كۆمەك كرىنيان . لە ھەر لایەكەموھ سوپا دەست

بۆ بەشدار بوون .. پاشا و میری برای ، خەلاتیان دمکردن و پەیمانی ، پاداشتی باشیان پەن
دەمان . مانگێک خەریکی رێکخستنی ئەو سوپامەزنە بوون .
شرکان بە براکە ی وت :

براکەم ... بەسەرھاتی خۆتەم بۆ بگێرەو .

ئەویش لە نووگەو بە سەرھاتی خۆی بۆ گێراپەو . کە ئەو توونجیە ، چەندە پەزیرایی
کردووە .

براکە ی پرسی : ئەم .. پاداشتت نەداوتەو ؟
ئەویش وتی :

نە بەخوا .. بەلام ، لەم (غەزا) یە گەرپامەو دەم پەرژێتە سەر ئەویش .. بۆی دەرکەوت
قەمکانی نەزە الزمان ی خوشکی ھەموو راست بوو . گوێی خۆی لە بەسەرھاتیان خەواند ..
بە خەزەنداری زاویندا سلاوی بۆ خوشکەکە ی نارد .

نەزە الزمانیش وەلامی سلاوێکە ی ناردەو نزی خیری بۆ کرد و پرسیاری قەزی ھکانی
کچیش کرد .. خوشکەکە ی تێی گەیاندا کە زۆر باش و تەندروستە . شرکان یش سوپاسی
خوای کرد و گەوتە پرسیاری سەفەرھەکیان کردن .
ئەویش وتی :

براکەم .. کە ھەموو سوپاکان کۆبوونەو و ئامادە بوون ، سەفەر دیمکەین .
ئەسجای ھەرمان درا : پێداویستی جەنگاوەران لە چەک و خۆراک و کەل و پەلی پێویست
ئامادە بکۆن .

نووسەران و بەرپۆھەرێتییە سوپای یەکان بەرێتە دەست ژنەکە ی . لە (۲) ی مانگدا ،
جەنگارانی خێلە عەرەبە دەشتەکی یەکان پەییوندیان بەو سوپا مەزنەکەو کرد . کۆمەڵ
.. کۆمەڵ سوپا گەوتەری . سەرۆک ھۆزی (دیملەم) ناوی (رۆستەم) بوو . سەرۆکی
سوپای (تورک) یش : (بەھرام) .

(شەوالکان) گەوتبوو ناوچراستی سوپاو و براکە ی لای دەستە راستیەو بوو . (زاوا
اکە ی گەوتبوو لای دەستە چەپیەو . مانگێک ئەم سوپایە بەرپۆھەر بوو . چونکە ژمارە ی
جەنگاوەر و سەربازان ھێندە زۆر بوون . ناچار بون ھەفتە ی (۳) رۆژ لا بدەن و بچەوینەو .
ئەبەو شێوێکە بەرپۆھەر بوون ، تا گەیشتنە ولاتی (رۆم) . ئیدی دانیشتوانی شارو
شارۆچکە و دیکان رەویان کرد بەرھەو (قوستەنتینیە) . کە شا (جەردوب) ئەمە ی بیست
.. چوو لای (پیرمژن) ھە سلاوی . لەبەر ئەوە ی خۆی ئەم فیلە ی کردبوو . ھەر ئەو
پیرمژنیش بوو چوو (بەغداد) و شا (عومەری کورێ نەمان) ی گوشت بوو . دواتر (سەفییە)
(کەنیزکەکان) ی ھێناپەو .
رووی کردە پیرمژنەو وتی :

ئىستا ئىم سوپايە روو بىكاته شارى (قوستەنتەنيە) . بىم وايە ... خۇمان لە بەررى
راناگرىن ۹۱

ئەۋىش پىي وت : بىر سوپاكەت رىك بىخە .
ئەمانىش نامادەى جەنگ بوون و پىرمۇنە فىلاۋى پىشەنگ بوو . گەشتەشارى (قوستەنتەنيە) .

شا (حەردووب) ى كورى پىرمۇنە فىلاۋى ، بۆ (ئەفرەيدون) شاى گىراپىيەۋە كە پىرمۇنە
فىلاۋى دايكى چ پەنىكى داۋە؟ چۆن پاشاى مۇسلمانانى كوشتوۋە (سەفىيە) ى ھىناۋمەۋە .
پىرمۇنە فىلاۋى وتى :

سوپاى (مۇسلمانان) ھاتوونەتە سەرمان وئىمەش داۋا دىكەين ، سوپامان يەك پىخەين و
لە بەرامبەرياندا بىجەنگىن..!

شا (ئەفرەيدون) زۆرى پىخۆش بوو . (سەفىيە) ى رىزگار كىردوۋە و شا (عومەس) ى
كوشتوۋە .

ئەمانىش (۲) مانگ خەرىك بوون بە نامادە كىردى سوپايانەۋە . لەدواندا سوپاى (نەسارا)
نامادە كرا . لە ھەموو لايەكەۋە (فەرەنگى) يەكان ھاتن (فرەسىس) ى (نەمسا) ،
دوبەرە ، (جورنە) (بىندىقە) و (جنوبز) ھىندە زۆر بوون . سەر زەمى نەيدىگرتن . شا (ئەفرەيدون)
فەرمانى دەر كىرد سوپا لە (قوستەنتەنيە) بىچىتە دەرەۋە . سوپاكە (۵) رۆز
بەرىۋە بوو . تاكو گەشتەنتە دۆلىتى فراۋان .

كە لە دىراى (خوى ياك) مەۋە نىزىك بوو.. سى رۆز لەۋىدا ھەلىاندا و ھەۋانەۋە .

رۆزى چوارەم وىستىيان بارىكەن و بىرۆن . ھەۋالىيان بۆ ھات .. وا سوپاى ئىسلام
گەشتە سەريان .

بۆيە سى رۆزى تىرمانەۋە و رۆزى چوارەم سەيرىيان كىرد بەرى ئاسمان بە تەپ و تۆز گىرا .
دواى سەعاتىك تەپ و تۆزەكە رەۋى يەۋە . بىنيان كە بە چ شىۋەيەك ئەۋ ھەموو رەم و
ئالايانە چوۋبوۋ بە ئاسماندا..!

شەھەرە زادەستى كىرد شەۋەنگ بوو .. بىدەنگ بوو .

شەۋەس ۸۹

جەنگى ئىۋان سوپاى ئىسلام و نەسارا
شەھەرمەزاد وتى :

ئەى شەھەرمەريار ... پاشاى بىخەتيار .. سوپا ۋەگو ، دەرپا شەپۆلى دىدا . ھەر ۋەگو
(۲) شەپۆلى دەرپا پىكدا بىدەن . يەكەم پەلاماردان لەشكرى شامى (ئىندان) ى سەرۋك
ۋەزىران كە (۲۰۰۰۰۰) جەنگاۋەر بوون .

سەرکردمگانی تورك و فارس (رۆستهم) و (بههرام) بوو . جهنگاوهرمگانی ئەم دوانه (٢٠٠٠٠) سەرباز بوو . دوا به دواى ئەوان لەشكرى (بحراليت) بوو . كه هه‌موو (زۆرپۆش) بوون و دوتوت مانگی هه‌لاتووی نێو ته‌م و مژن ..

سوپای (نەسارا) هاواریان دەکرد :
هه‌زرمێ (عیسا) و (مریه‌م) و (خاچ) . چوار دهوری لەشكره‌گه‌ی (دندان) ی گه‌وره‌ و مزیریان دا . ئەمەش به‌ پرس و رای پیرمژنه‌ فیلای بوو . چونكه‌ شا زووتر لیی پرسی بوو : ته‌گبیر چی یه‌ ؟ پیرمژن تۆ هۆکاری ئەم جه‌نگه‌یت .

پیرمژنه‌ش وتبووی :
پاشای گه‌وره‌ ، ئەوه‌ بزانه‌ ، ئیستا من پیلانیك دادەنیم . كه‌ شه‌یتانی‌ش رێی پێ نه‌بات .. !
ئەو پیلانمشی ئەوه‌یه‌ (٥٠٠٠٠) جه‌نگاوهر به‌ پاچۆر و به‌ دهریادا دهروات . تا ده‌گه‌نه‌ شاخی ته‌ماوی و له‌وئ چاوهری ده‌كه‌ن ، تاكو ئالای سوپای ئیسلام دهرده‌كه‌وێت . ئەمجا له‌دهریاوه‌ پشتیان لێ بگرن . ئیتمه‌ش به‌رده‌میان لێ ده‌گرین و ناھێلین : یه‌كێکیان لێ دهریچێت ؟
(ئه‌فریدون) شا پیلانه‌كه‌ی په‌سه‌ند كرد . كه‌ سوپای ئیسلام به‌و دۆله‌دا رەت بوو ، هێندیمان زانی شمشیرمگان پێكدادران . سوپای (به‌غداد) و (خۆراسان) (١٢٠٠٠٠) جه‌نگاوهری فارس بوون .

ضوءالمكان فه‌رمانده‌میان بوو . سوپای (نەسارا) له‌ نێو دهریاوه‌ ئەو سوپایه‌یان بینی . شوێنیان كه‌وتن (ضوءالمكان) فه‌رمانیدا بگه‌ڕێنه‌وه‌ بۆیان و ئەم له‌ ئیسلام دهرچووانه‌ بكوژن .

(شرکان) یش روو به‌ پرووی گو‌مه‌لێکی تریان بوومه‌وه‌ . كه‌ ئەوانیش (١٢٠٠٠٠) جه‌نگاوهر بوون . سوپای نەسارا (١٦٠٠) جه‌نگاوهر بوون . سوپای موس‌لمانانیش تێكه‌ڵ به‌ یه‌كتری بوون و ژمارمیان زۆر زۆرتر بوو .. زیاتر بریوایان به‌ خۆیان په‌یدا كرد .
هاواریان كرد : خوا په‌یمانی سه‌ركه‌وتنی به‌ ئیمه‌ و شك‌اندنی ئەوانی داوه‌ .
ناله‌ و زرمه‌ی شمشیر و رم بلێد بوومه‌وه‌ . شرکان درێ به‌ هه‌زاران دا و شه‌ڕێکی كرد ، منداڵ له‌ سه‌رسوورمانیدا سه‌ری سپی ده‌کرد . له‌هه‌ر گو‌مه‌لێکی ده‌دا كپی ده‌کرد .
هاواری ده‌کرد : الله اكبر .

تاكو به‌رده‌و كهناری دهریای كشانده‌وه‌ . لێیان كوشتن و به‌ سه‌ر یه‌كیدا شك‌اندنه‌وه‌ . سه‌ركه‌وتن بۆ سوپای موس‌لمانان بوو . نا .. له‌و پێكدادانه‌دا نزیکه‌ی (٤٥٠٠٠) جه‌نگاوهری (نەسارا) كوژرا . (٢٥٠٠) جه‌نگاوهری موس‌لمانانیش شه‌هید بوو . ئەو شه‌وه‌ (شرکان) ی شیرێ ئایین (ضوءالمكان) ی برای خه‌ویان لێ نه‌كه‌وت . تاكو به‌یانی به‌نیو بریندارمگاندا گه‌ڕان و مژده‌یان به‌ (لەشكری ئیسلام) دا بلاو كرده‌وه‌ . كه‌ سه‌ركه‌وتوون و دوژمنانیان شك‌اندوه‌وه‌ .

لەولايشەو شە (ئەفرەيدون) ى پاشاى (قوستەنتىنە) و پاشاى (رۇم) و ئىكە بىر تەرەپ
فېئالايتەكەى جەنگاۋەرانىيان كۆكردمەو و قەسەيان بەم شىۋەيە بۇ كىردى .
ئىمە .. بە زۆرى خۇمانمان نازى .. بۇيە جەنگمان بۇ ئەكرا .
بىرەنە سەر ئاستىن وتى :

بۇ ئەم سەركەوتنە پېۋىستمان بە يەكگرتنە . ئەمەى رىنى (مەسىيە) بىگىرى . ئەمەنە
سەر راستە رىنى . ئەگەر (شەركان) يان ئەبەيە . دەپوۋ سولپايان تىك شەكە .
شانەفرەيدون وتى :

سەمەننى كە ھەردوۋ سولپا بەرامبەر يەك بۇ شەپ ۋەستان .. شۆرە سولپا پالەمۇن (لوقا)
ى كۆرى (شەملوت) بۇ (شەركان) . دەنيرمە مەيدان .. تا جۇرئەك پەشتى بىشكىننى كەلگى
لە لەش دەربىننى . يەك يەك بىيان بەزىننى ... تا دوايىيان بى دىننى .
شەھەر ئادەستى كەردشە ۋە ئەنگ بوو ... يىنە ئەنگ بوو .

شەپى ۹۰

شەھەرزادە وتى :

بۇ سەمەننى بەيەننى .. سولپا (نەسارە) رىز بوۋ . سوارەكان رەمەكانىيان بىشە كىرەو
سەرانى دەۋلەت لاي پاشا كۆبۈۋەنمە . پاشايش خەلاتى كىردى ۋەنەى خاچى بە روۋەتقا
كەتتە .

(لوقاى كۆرى شەملوت) پالەمۇن كە نازناۋى (شەمشىرى مەسىيە) ى لىنرا بوۋ ئەمە
كرا . ئەم پالەمۇنە لە ھەمەو ۋەلاتى (رۇم) دا لە ۋەنەى نەبۈۋ . چ لە زۇرئەنپەن . يان لە
(رەمبازى) دا .. يان لە (شەمشىر) دا . زۇرئەنپەن بوۋ . دەتۈۋ خەلۋوزە . ۋەك شەپ
چەلەنگ . كۆزى ۋەك پەنگ .
شا پىنى وت :

لە تۆم دەۋىت بەرەنگارى (شەركان) ى كۆرى شە (ئومەرى كۆرى نەمان) بېيەنمە . ئەم
شەپەنگىزەمان .. بۇ رسوا بەكەيت ۋ لە ناۋى بەرەيت .

ئەسەپكىيان بۇ (لوقا) ھىنا رەنگ زىرەن . زىننىكى ھەلپۈۋ زىرەن لەسەر پەشت بوۋ .
رەمىكى بە دەستەۋە بوۋ . كە (۲) سەرە نىزەى پىۋە بوۋ . دەتۈۋ سەرى شەپەنە (سولپا)
ۋ چوۋە گۆرەپان ئەسەپ سوارىكى لەتەكدا بوۋ .
كە بە زوبانى ئەرمەى دەينەراند :

ئەى .. ئەمەى مۇھەمەد .. تەنبا ۋ تەنبا ناۋاى (شەمشىرى ئىسلام) دەكەن . ۋە
(شەركان) پاشاى دىمەشق ۋ شام .

كاتىكىيان زانى خەلەى ئەسەپ ۋ ئەفرەتەى شۆرە سوارەك بەيدا بوۋ . دىرى بە
جەنگاۋەران دا . خەلەى شەپى (خونەين) يان بىر دەھاتەۋە . جەنگاۋەران بە ترەسەۋە .

ئالدىدىن ئالدىمۇ . بۇيان دىگەنمۇ ، كە ئىمە (شىركان) ئى كۆرى شا (غومەرى كۆرى
نەمەن) .

چوۋە گۆرۈپىنى شەپ و لمولايىشەمۇ مۇسلمانان زانىيان كە ئىمە يەككە لە پالموانە
ئالدىمۇنى ولاتى (رۇم) و سۆيۈنى خواردوۋە .. سەر زەمى لە مۇسلمانان پاك بىكەتمۇ .
نەمەن خۇى بە دۇراۋ دىزىمەن تەنەنەت مەنەلەنى ناۋسكى دايكانىش لىنى دىتەرسان .. !
ئورك و دىلەم و كورەن . لىنى دىتەرسان . شىركانى شۇرە سوار وەكو شىپى تۈۋرە .. بۇى
هەتە گۆرۈپىنى .. رەمكى لى رەتەكەن دىتەت رەشمارە بە دەستى يەمە و كەوتە نەمەنە لىدان .
(لوفا) ئى پالموان .. هەتەنە شىرە كەوت كە رەمكى ئاراستەى سەرسىنگى (شىركان) كەرد .
شىركانىش چاۋوۋەكەنە ، رەمكى لە ھەۋادا گەرتەمۇ كە هەتەنە بەگۆرۇم بوو پىۋەى لوول بوو .
چىگەنە مۇسلمانەكەن تەرسى نەمەن بوو پىكرابىت .

بەلەم ھەتەنەمۇ رەمكى (لوفا) ئى ئاراستەى خۇى كەردەمۇ .
(لوفا) ئىش وەستى لاسى شىركان بىكەتمۇ و رەمە ئاراستە كراۋەكە بىگەرتەمۇ . رەمكى لە
كەلەى چەق .. بە پەشت نا كەوت و دەم و دەست گىيانى دەرچوۋ .
شەرتە دەستى كەردەنە دەنگ بوو ... يىنەنگ بوو .

شەپى ۹۱

شەپىزە ۋتى :

كە رۇمەكەن بىنىيان (لوفاى كۆرى شەملوت) كۆزراۋ كەوتە سەر زەمى . كەوتەنە شىن و
ۋولالا پەنلەن بىرە بىر بىتەرىكەكەنى كەتسە . جارىكى دى رەم ھاۋىژانىيان كۆكەردەمۇ و
جارىكى دى ھەشەيان ھىنا . (۲) سۇپا بەيەكەنە دايەمۇ . ھەتەنەيان شەپ كەرد . دەست و
مەنەكەن مەنەۋ بوو . چەتەنە سەر و سىنگ كەوتەنە ژىر پاشوۋى ئەسپەكەنەمۇ . تەكو
تەپكەنە ، چەنگ سەر و مە بوو . گۆرۈپىن لە بىرەنەنار و مەدوۋ پە بوو .

شىركان لىكەل خەۋەكەن و خەزەنەنار و نەدان كۆ بوۋە و پىۋى ۋتى :
سۇپاس بۇ نەمۇ خەۋە .. كە دەرگەى تەنە چوۋنى ، بۇ كافران .. خەتە سەر پەشت .. !
(شەۋەكەن) ئىش ۋتى :

بۇ .. سۇپاس خەۋە نەمەن ؟ كە ئاۋا .. رەگەى بۇ ھەمەپ خۇش كەرد . لەمەۋدوا نەمە دۋى
نەمۇ . نەم زال بوۋەنەت بە سەر (لوفا) ئى پالموانە ، بۇ يەكەن دىگەنەمۇ .
شىركان ئىش ۋتى :

ئەى خەزەنەنارى ئالا .. بىشەنگى بۇلا .. (نەدان) ئى گەۋرە ۋەزىر و (۲۰۰۰۰) سۇپە ، بىە
بۇ .. كەنلەرى دەرە . (۷) ھەسەخ رەبە و پەلە بىكەن . تەكو زوۋ بىگەنە كەنارى دەرە . كەرىك

بکهن دوو (فرسه خ) تان له نیواندا بپیټ . له گه ټیانداسهنگهر له زموی دا لیږمېدن . خوتان
تییدا بشارنه وه هیڅ نهکهن .. تاکو گوټان له دمنگی پییان دمبیټ و له پاپوړمکانیان
دادمېزن . چاومړی بکهن . که ټالان بیتی لپی نووسرابوو : (لا اله الا الله محمد رسول الله)
تیکه لاویان ببن و هاوار بکهن : (الله اکبر) .

نهمجا لییان بدن . کاریک بکهن نه هیټن بگه نه وه ، پاپوړمکانیان .
نموانیش وتیان : به سهرچاوان .

خه زنده دار دندانی وزیر و (۲۰۰۰۰) جهنگاومری له گهل خوی برد . بو سبهینی دا، نهو
چه گدارانه بهو دمشت و دمردا پلاو بوونه وهو بهرمو که ناری دمريا بوونه وه . پیکناپزان و
شهر روی دا . چهرخی کوشتر خولا . هر که لله سهر بوو له جهسته جوئ دمیوووه .
چاوان بوون نه بله ق دمیوون . زراوان دمه قین . مه چه کان دمپچران . که لله سهران دمپچران
نهمسپه کان له خویندا دمگهوزان . جهنگاومرانی موسلمان ... سلاواتیان لی دما .
سوپای (روم) یش هاواری جه زرمتی (موسا) یان دمکرد . سوپای موسلمانان : بهرمو دوا
کشانه وه .

(نه فرمیدون) شا وای زانی .. سوپای نیسلام شکاوه . فرمانی به سوپاکمی دا : نهی
به ندمکانی (مه سیح) کهوتنه سهر ریگای راست . نهی خزمه تکارانی (جهسالیق) .. خوا پیی
به خشین : ته و فیق ! نه و متا سوپای نیسلام دمکشینه وهو هه ټدین . رییان مدمدن . لییان بدن
و بیان کوژن . نه گهرنا .. نهو (مه سیح) هی .. که به (مه لوتکه می) قسه ی کردووه ، لیټان
خوش نابیت .. وا سوپایان تیک شکا .. !

شا (نه فرمیدون) ی (قوسته نته نیه) نه یزانی .. نه وه فیلی جهنگی سوپای نیسلامه و پیی
وابوو ... سهر که و توون . بویه سوپای نیسلام له بهر دهمیاندا ، دمکشینه وه . مژده ی
سهر که موتنی دا به پاشای (روم) .. سویندیشی خوارد به (موعجیزه) گانی (مریم) ی
نهمسارا که جهنگاومریک له موسلمانان نه هیټیت له شارا . بیان کوژی و هه ټیان بواسیت به
دارا .. دمبیټ خوینی (لوقا) پالنه وانیان لی بسه ندیتته وه .

هاواری دمکرد :

کورینه نه مه ټوله ی خوینی (نیبریزه) یه .

ضوء المکان هاواری کرد :

نه ی به ندمیانانی خوا ... بهو شمشیړه تیړه ... یان بهو نیزه .. بیان کوژن .

سهر کردمیه که فرمانیداو هاواری کرد :

بکوژن دوژمنانی نیسلام نه ی عاشقانی پیغه مبرری ریبهرو نیمام ! بهمشت له سایه ی

شمشیړ دایه .

(شرکان) دمستوبرد هیڅی به له شکره که ی کرد . دمرووی هه ټاتنی لییان گرت . به لام

سەرى سوورما...! لە سواری ..کە : خوین لە شمشیری دھباری...! کە بازووی ھەلدسووران ..
 دھیان گەللەى دھپەران ! (۲) شمشیر بە دەستەوہ .. دوژمنی دھبەستەوہ...!
 شەھەر ئادەستی کە وشە و دەنگ بوو... بێدەنگ بوو.

شەوی ۹۲

شەھەر زاد وتی :
 کە شرکان گەیشتە ئەو شوڤە سوارە ھاواری کرد :
 توو قورئان تۆکیی؟! کە بەم ھەلمەتانەى لەمەیدان دھیکەیت. خوات لە خۆت رازی کرد؟!
 شوڤە سوارکە لە وەلامدا وتی :
 خۆ.. تۆ : دوینی پەیمانیت لی وەرگرتم ! ئای جەندە زوو.. بیرت چوو مە!!
 ئەسجاکلا و خوودەکەى لە سەر دامالێ و دەرکەوت کە (ضواءالکان)ه...!
 (شرکان) زۆری پێخۆش بوو. لە کاتیکیدا لەبەر قورسیی جەنگەکە.. لیی دھترسا .
 چونکە ھێشتا تەمەنى ئەو جەنگەى نەبوو . ھەروەھا دھبوو ھوکمرانی مەملەکەت بگرتە
 دەست !

بۆیە پێی وت :
 پاشا گیان .. یاری بە گیانی خۆت مەکە ! لەمەودوا با.. ئەسپەکەت . بە تەنیش
 ئەسپەکەى مەوہ بیت . چونکە خەمى تۆمە . برا.. نەکو بە تیریکی ویلەوہ ببیت .
 (ضواءالکان) یش وتی :

منیش ھمز دھکەم بە ھێندەى تۆ ئازا بەم ..! بۆیە درێغى ناکەم لەم جەنگەدا . سوپای
 ئیسلام لە چوار لاوہ ، سوپای دوژمنی گەمارۆ دا . رووداو مەکان ئاومژوو بوونەوہ . شا (
 ئەفریدیون) دەستی بە دەستدا دھداو خەمى شکاندن سوپای (رۆم) ی بوو . بەشکاوی
 بەرمە دەریا و پاپۆر مەکانیان - کە لە ژێر رکیزی (دندەن) ی گەورە و مزیردا بوون - ھەلاتن .
 ئەوانیش لێیان راست بوونەوہو گەوتنە شمشیر و ھشاندن . بۆ دووہم جار سوپای (نەسارا)
 یان شکاندەوہ . لەولایشەوہ میر (بەھرام) خاومنى ولاتی شام کە سەرکردایەتیى (۲۰۰۰۰)
 جەنگاومری دھکرد و لیی دان .

سوپای ئیسلام (۱۰۰۰۰) بەتیرکی سوپای نەساریان گوشت و پاپۆر مەکانیان تیکشاندن .
 زۆریشیان خۆیان ھەلدایە دەریاوہ . موسلمانان دەستکەوتیکی زۆریان دەست کەوت .
 لەوانە : (۵۰۰۰) ئەسپ بوو . سوپای (ئەفریدیون) بە شکاوی گەرانەوہ . لەشکری رۆم
 پێش گەرانەوہى ھەوالی سەرکەوتنى پێ گەیشت بوو .
 بێر مژنە ھێلاوی وتبووی :

من گورپی خۆم زۆر باش دهناسم . هه مېشه جهنگی بردوووتهوه و ههرگیز لهشکرهکی نهشکاوه .

فهرمانی دابوو شاریان رازاندبووهوه . خه لکی به هه لپه پین و شه راب نۆشی..دمریان دمیری خوشی ..!

کاتیکیان زانی قه له پرمشی په ژاره .. هاتهوه سهر نه وشاره . که چوونه پیشوازی سوپاکهی شا نه فرمیدون . باس ههر باسی تیشکانی سوپای رۆم و سهرکهوتنی سوپای (ئیسلام) بوو . کوژران و دۆرانی (لوقا) ی پالنه وانیان دهگیراپیهوه ! شا (نه فرمیدون) سهری دنیای لیهاتهوه یهک . نهو شکاندنه ی بۆ راست نه دمبووهوه . شای بوو به شین و ته عزیزیه و هاوار و گریان . شای رۆم گه یشتهوه لای شا (نه فرمیدون) و پیی وت :

چاومرئ مه که له جهنگاومرانی سوپای خۆمان . کهسی تر بگه رپتهوه . چونکه هه موویان تیاچوون .

شا (نه فرمیدون) نه مه ی بیست . هینده ی خه م خوارد بوورایهوه . که به ناگا هاتهوه وتی :

رمنگه چه زرمتی (مه سیح) رقی لیمان بیئت . نه گه رنا .. بۆچی سوپای ئیسلام . ناوای به سهر هینان !؟ گه وره به تریکه کان ... زۆر به په ژارهوه پیشوازی (نه فرمیدون) شایان کرد . که گه یشت وتی :

باوه ی پیرۆز .. زۆر خراپ شکاوین !

باوه (به تریک) یش وتی :

گوئ مه دمیری . له وه ده چیئت له چه زرمتی (مه سیح) هه لگه رابنهوه ! بۆیه خواش سزای داوون ئیمهش له سه رمانه نزاتان بۆ بکهین خوا بتان پارێزیت . پیرمژنه فیلاوی هات و وتی :

پاشام ... سوپای ئیسلام زۆرن ! به فیل نه بیئت ، دهستان پییان ناگات . ئیستاش دمه ویت : به فیل خۆم بگه یه نمه لای سهر کرده کیان . چۆن باوگیم کوشت .. ناوا خۆیش بکوژم !! کاریکیان پیئ ده کهین ، یهک سهر بازیان نه گه رپتهوه ولاتی خوی . داوا له (نه سارا) خه لکی (شام) یش ده کهم ، که یارمه تیمان بدم .

نهمجا پاشا وتی :

ههر کاتیک ویستت ئامادمین .

فهрман درا (۱۰۰) سهر بازی بۆ ئاماده بکریئت .

شا پیی وتن : ناخۆ ... نازان سوپای ئیسلام چیی به سهر (نه سارا) هیناوه ؟ وتیان : به لئ .

شا وتی :

كهواته بزانن ئەم پيرمۇنه بۆ مردن ئامادىيە ، دىيەوئىت بە يەك جۆر بەرگەوہ بتان بات . ئاخۇ .. ئىيوش خۇتان دىگەنە قوربانى حەزرىتى (مەسىح)؟! منىش ھەر يەگە و قىتارىك زىرتان خەلات دىگەم . ھەر كەسىكتان بە سەرگەوتوويى گەرايەوہ . زىرتەكەى جەلال بىت . ئەموشى بكوژرئىت لەو دنيا حەزرىتى مەسىح پاداشتى دەداتەوہ . ئەوانىش وتيان :

ئەى پاشا .. وا ئىمەش خۇمان كرده قوربانىي (مەسىح) و تۆ . پيرمۇنه فىلاوى ھەندى دىرمانى ھىناو كۆلانى .. رەشاى تيا نەھىشت و دايپۇشى تا سارىبووہ .

خىشى يە سەر دەستەسپىكى گەورە و بەستى بە سەرى يەوہ . تەسبىجىكى بەدەستەوہ گرت و خۆى كرد بە ديوەخانى پاشاى خۇياندا .. دواى ئەووى نە پاشا و ئەدانىشتوان نەيان ناسى يەوہ...! ئەمجا بە پىكەنىنەوہ پەچەكەى لادا و ھىوويان دەستخۇشى ئەو فىلەيان لى كرد .

كۆرەكەى بە دلخۇشەيەوہ پىي و ت : خوا تۆ بەيلىت بۆ نە ساراكان . ئەموش لەگەل بازارگەنەكان بەرەو سوپاى بغداد رۆيشت . شەرەزەرسى كىرەورەنگ بوو... بىنەنگ بوو.

شەپى ۹۳

تەفرىزاد وتى :

پيرمۇنه فىلاوى خۆى كرد بە قەشەيەكى سىحرباز .. پىشتى چاوانى سوور كرد و پىشتى خۆى كۆر كرد . سەفەرى حەجى كەردبوو .. شارەزاي ئايىنى ئىسلام بوو . ئەمانەشى بۆ ئەمويى نەكو شارەزاي ئايىن بىت . ئاگاي لە قورئان بىت .. زۆر بەلا بوو .. دەستى لە ھەموو كرىك والا بوو . زۆرىەى تەمەنى لاي (حەردوب) پاشاى كۆرى ، كە پاشاى ولاتى رۆم بوو بە سەرىرد بوو .

(حەردوب) شا .. چووە لاي ئەفرەيدون شا و پىي و ت :

ئەى پاشاى ھەمووان .. ئىمە پىويستمان بە نزا و پارانەوہى بەترىركى مەزن نىيە! بە قىسى پيرمۇنه فىلاوى دايكەم دىگەين . چاوپىي دەبين بزانين چيمان بۆ دىكات ؟ ئەوان بە ھۆى ھىز و توانايانەوہ زال بوون بە سەرماندا . كە شا ئەفرەيدون ئەمەى بىست زۆر ترسا . بىنە قەرمانى دىرکرد بۆ ھەموو ھەرىمەكانى مەملەكەت : پىويستە ھەموو نەسرانيەكان ، بىشدارى بىكەن ، لە جەنگى سوپاى ئىسلامدا . چونكە مۇسلمانان ھاتوونەتە ناو خاكى مەملەكەتەنەوہ . پەلە بىكەن فرىا بىكەون خىرا بىكەن . لەو لايەشەوہ پيرمۇنه فىلاوى

كۆمەلەكەي خۇي بىردە دەرەھى شار و بەرگى بازىرگانانى مۇسلماناننان پى پۇشى . (۵۰)
بارى ھىستىش كوتالى ئەتلەسى ئەنتاكى و دىياجى پاشايى و جۆرمكانى تىرى پى بوو .
فەرمانى پاشايىش پى بوو نووسىرابوو :

ئەم بازىرگانه لە دانىشتوانى ولاتى شامە و ھاتوونە مەملەكەتى ئىو . نابىت كەس
دەست بىنىتە رىيان . لە (دە : يەك) ىش بەخىراون . چونكە بە كارى ئەمانە ولات ئاومدان
دەبىتەو . پىرەژنە فىلاوى بە خەلكى دەورو بەرى وتبوو : بو لە ناو بىردىنى مۇسلمانان
ھەموومان كار دەكەين !

ئەوانىش وتبوويان : تۆ فەرمان بىدە و ئىمە جىبەجى دەكەين .
نىو چاوانى خۇي بە دەرمان ھەنوو بوو . بە جۆرىك بىرىسكەي دەدايەو . فىلاوى بەلە
بارىكەيەك بوو . چاوانى بە قوولا چووبوون . رۆشت تاكو گەيشتە سەربازگەي ئىسلام .
زنجىرى پىيەكانى كە زووتر بە پىيەو بوو لىي كىردەو . جىي زنجىرەكە لە قاجەكانىدا
دەركەوتبوو و پىرەژنە شوپنەكەي چەوركىدبوو .
فەرمانى دا و وتى :

ئادەي لىم بىدەن ..! بىخەنە ، سىندوقىكەو ھەلەم بىگرن و بلىن : لالاھ الا اللە .

ئەوانىش وتيان : چۆن دەبىت لىت بىدەين .. تۆ خاتوونى ئىمەيت ..؟

ئەو ىش وتى :

لۆمەي كەس ناكەم ، خۆم داواتان لى دەكەم ! پىويست بوون ھەرام : ھەلال دىكات !
خۆم و ھەندىك سامان بىخەنە سىندوقىكەو ھەم بارى ھىستىرىكەم بىكەن و بىچنە نىو سوپاي
ئىسلامەو .

ھەر كەسىكى سوپاكە ، دەستيان ھىنايە رىتان ھىستىر و بارەكەي بىدەنى !

پەنا بىبەنە بەر (ضوء المكان) ى پاشايان و بلىن :

فەرمانى پاشاي (رۆم) مان پىيەو باجى (دە : يەك) ىش نادەين . ئاخۇ .. نىو چۆن
بارە كوتالەكانمان دەگرن ؟

ئەمجا پىرسى بوويان :

ئاخىر... لە ولاتى رۆم چ سودىكتان كىردو ھەمجا بلىن : ئىمە لەولاتى رۆم
خواناسىكىمان لە ژىر زەمىن دا رىزگار كىردو ھەم كە (۱۵) سالە لەوئ زىندان بوو !
ھەر چەند كاتى خۇي پاراوتەو ھەم بى سوود بوو . ئىمەش بارە كوتالەكانمان فرۇشتو ھەم
و ئەومان پى كىپو ھەم ! لەگەل خۆمان ھىناومانەو .

ئەو شەو ھەر نەنووستىن . تاكو بەيانى ھەر باسى سەفەرەكەمان كىرد . كە رۆژ بوو ھەم
سەيرمان كىرد وپنەيەك بە دىوارەكەمانەو بوو . كە لەو وپنەيە . رىك بووپنەو .
وپنەكە جوولاو كەوتە قسە و وتى :

ئىسلامىنە .. ئاخۇ .. تېتىداندایە بىھوئىت ، لە خوا نزيك بېتھوہ ؟
 ئېمەش وتمان : جا .. ئەوہ چۆن دھكرىت ؟
 وئىنەكە وتى :

خوا منى بۇيە ھىناومتە قسە ، تاكو ئيماننان بىھىز بىت و لەولاتى نەسرانىان بچنە
 دمرەوہ بەرەو سوپاى ئىسلام . چونكە لە نيوانياندا شرکانى شمشىرى خواو پالەوانى
 زەمانەى لىيە ! گرتنى قوستەنتەنيە لە سەردەستى ئەو پاشايەدا دەبىت !
 ھەر ئەویش ، نەسرانىان تەھز و توونا دھكات (۲) رۆژە رى يە دمرۆن .. دھگەنە
 كلئىسەيەك ناوى مەتروحنەنايە . شاخىكى بلندى لىيە : نيەتتان پاك بکەنەوہ و رووى تى
 بکەن . ئەشكەوتەكە خواناسىكى تيايە كەخەلگى (بيت المقدس) و ناوى (عبدالله) يە
 يەككە لە وەلى يەكانى خواو كەراماتى ھەيە . چەند قەشەيەك بە فيل گرتوويانەو لەژىر
 زەمىنىكىدا بۇ سالانىكى زۆر بەنديان كەردوہ . ھەركەسيك رزگارى بكات ، خوا لە خوى رازى
 دھكات . چونكە كارمەكەى يە جىھاد بۇ دمنووسرىت .
 شەرەزارەستى كەوشە و دھنگ بوو ... بىنەنگ بوو .

شەھى ۹۴

شەھرمزاد وتى :

كە پىرمەن ئەم تەگبىر و پىلانەى بۇ كۆمەئەكەى رىكخست . وتى :
 ئەمگەر (شرکان) سەركردە گووى لى گرتن ، پىي بلين : (كە ئەو قسەيەمان لە ئەو
 وئىنەى سەردىوارە بىست ، بۆمان دەرکەوت .. كە ئەمە وەلى خوايە و يەككە لە
 خۆشەويستانى خوا . (۲) رۆژ بەرپوہ بووين . ئەمجا گەيشتىنە كلئىسەكەو چووينە
 (زورەوہ)

رۆژىك خەرىكى فروشتنى كالاکانمان بووين . كە شەو ھات و چووينە ئەشكەوتى كىوہ
 بلنەكەوہ گويمان لە (قورئان) خویندن بوو . ئەمجا ئەم شىعرە :

ئۆقۇرم ھەلگىرا لە سىنەى تەنگا	تاسام لە دىرياي نىو دلى مەنگا
خوا پەنام ئەدات كۆزراوم .. كۆزراو	بوومە ئەو كۆترەى بالىكى شكا
ھىندە رىزىت گرت لە خزمەكانت	لە خۆشياندا .. رەونەقت تكا
رىگايەك نىيە بۇ پىك گەيشتن	شەرىش منى دا بە خەمى مەرگا
لە كلئىسەدا .. گىرم خواردوہ	ھەوال بىئىرە و سلاوت بگا..!

پىرمەن وتى :

كە گەيشتىنە سەربازگەى ئىسلام . پىلانەكەمتان بۇ دمرەكەوئىت ! كە چۆن لە ناويان
 دېمەم ؟ (نەسران) يان دەستيان ماچ كرد . دواى ئەوہى ھەندىكيان لىدا : خستى يانە

سندووقهكهوه . نهوان پټيان وايوو ، دمبټ قسهكانى جى بهجى بكرټ..! بهرمو
سمر بازگهى موسلماننهكان روښتن .

لهولايشهوه كه بينيان چوڼ خوا : سهرى خستن و دستكهوتيان : لهو پاپوړ و نهو
همموو كهل و پهلانه زور بوو . شهوانه بو يهكتريان دهگپرايهوه .
(ضوءالمكان) به براكهى وت :

خوا به هوى دادپهرومرى خوځمانهوه و به قسهى يهكتر كردنمانهوه بوو سهرى خستووڼ
(شرکان) فهرانهكانم و نهركهكانى خوا به جى بټنه . چونكه بهنيزم (۱۰) پاشا..له
خوټنى باوكمدا بكورم !

ههرومها (۵۰۰۰۰) یش له (روم) مكان . (قوستهنتهنيه) ش داگير بكهم .

(شرکان) یش وتی :

به قوربانټ بم . نامادم : تاماوم ..جيهادت بو بكهم . بهلام كاكه گيان..له (نيمهشق)
كچيكم ههيه . ناوى (قضى هكان) ه و زورم خوښ دهوټ ..!

(ضوءالمكان) وتی :

منیش كهنيزهكيكم ههيه ، سكى پرېو لهسهر منداډ بوونه . ومړه پهيمانم بدمرئ كه
نهگهر خواكوړى پيېم بهخشی ، بيكه به زاواى خوټ..!

شرکانیش وتی : به چاوان .

دهستى خسته نيو دهستى براكهى و وتی :

نهوا.. پهيمان بټ ، نهگهر كورټان بوو..كچهكهى خوټت پي دبهخشم .

نيت زورى پي خوښ بوو. كهوتنه باسى سهركهوتيان لهو جهنگه گهورميهدا . (دندان)
ى گهوره ومزير پيروزبايى له ههردوو براكه كردو لهو سهركهوتنهيانداو وتی :

كه نيمه له پيناوى خوادا شهپمان كرد... خوايش سهرى خستين و دوژمنان دوړان
ومرن با.. شوپتيان بكهوين و كوټيان لى نهدهين . بهلكو: خوايش ئاواتمان بټنټه دى وهمر
همموويان بكورين . ئيوه به نهو پاپوران.. به دهريدا لهشكر بهرن . نيمهش به زمويدا.
نهم شيعرهيشى وت :

باشترين كارئك دوژمن كوشتنه بهسهر ئهسپهوه ههر خوټن رشتنه

با له يارموه نامهيشټ بو بى مهيدان هى شهر و مهرگ و مرننه

(دندان) وتی :

پهنا به خوا... لهو سهركهوتنه: چهند نازيزه ! يان شاد بوون . به خاتوو (نيزيزه) .

(ضوءالمكان) فهرمانى به سوپاى ئيسلام دا . بهرمو شارى (قوستهنتهنيه) برېون . دواى
شهر روژمري و به ماندوټى و تينوټى گهيشتنه ميړگيكي پان . كه سهرانگايهك بوو بو
خوى . پر بوو له ناسك و مراوى و پلنگ و بالنده و گورگ و رټوى . سهرى نهوكانى و

تەڭگەيان كەرد ..
 ئەو ھەممۇ مېۋە جوان و شېرىنە
 سەيرى ئەو رەز و ياخە جوانانە
 بۇ ھەر لايىكى ، لا دىگەيتەۋە
 روۋىبار وەك لىۋى كىزى گولبەدەم
 دىۋىمى شەۋىم بەلق و پۆۋە
 شەرىپە ھەستى كەردە روۋىبار بولۇپ ... يېتەك بولۇپ .
 شېۋى بەھەشتى سەر روۋى زەمىنە
 دەلىلى ھەرشىكى سەۋزى رەنگىنە
 گانى و تاقەتە ۋ زەۋى بەرىنە
 لق و بەرى دار ، چەندە نەخشىنە !
 وەك زىر و زىۋە و تاجە گولنە !

شەۋى ۹۵

شەرىپە ۋەتى :

كە جوۋالكان ئەو مىرگ و رەز و گول و گولزار و بولبولى ھوزارە بىنى بە شرکانى
 بىراق ۋەتى :

كە ھەممۇ شارى (نېمەشق) دا شوۋى ئاۋا خۇش نى يە..! (۲) رۆژ لا دەمدەين باخۇمان و
 سېگەمان يەۋىنەۋە.. گول و تىنىشمان بەرامبەر دوژمان پېدا يېتەۋە .

كەتەكەيان زاتى غەلبە غەلبە لە دوورەۋە دەھاتە گول ! كە (ضوءالكان) پىرسى .
 ۋەتى :

كارۋالى بازىرگانى ۋەلاتى (شام) ن . ئەۋانېش بۇ ھەۋانەۋە لايان دابوۋ . رەنگە گەر
 ئوۋى لەشكەك بېۋىنايە روۋىيان بىرەنەيەۋە . لە ۋەلاتى (رۆم) يەۋە ھاتوۋ .

دوى مەۋىك ھاتە يېتەۋە . دەستيان كەردە ھاۋار و كروۋزانەۋە پەنا.. بىرەنە بەرپاشا .
 كە (خىۋالكان) بېستى يەۋە ھەرمانىدا.. بىيان ھېنن !
 كە ھېنەيان ۋەتى :

لېنە لە ۋەلاتى (نەسرەيان) بېۋىن و روۋىيان نەكرەيەۋە..! چۈن دەبىت كە برا
 مەسكەكەمان.. لە ۋەلاتى خۇماندا روۋىيان بىكەنەۋە؟ ئىدى ھەر چىكەمان پى بولۇ لىيان
 سەنن !

ھەرمانى باشلىقى ۋەلاتى (رۆم) يان .. پېشان دا .
 (شرکان) كە خولنەيەۋە ۋەتى :

بىنەم بىن .. ھەرچەندە شت ۋەمكى بازىرگانىيان بۇ ۋەلاتى (رۆم) بىرەۋە . سامان و
 بازىرگانان بۇ دىگەيتەۋە .
 ئەۋانېش ۋەتى :

قوربان ھەدەرى خوا ، نېمە گەيەندە ئەۋى ! دەستكەۋىكەمان بولۇپ .. كە تا ئىستا دەست

كەس ئەكەوتوۋە... تەننەت لە (غەزا) كانی خۆتاندا دەستان ئەكەوتوۋە !
(شرکان) پرسی : ئەو شتە چى يە دەستان كەوتوۋە ؟
ئەوانىش وتیان :

دەبىت ، ھەر بە خۆت بىيىن و بەس ! چونكە ئەگەر خەلكى گويان لى بوو، ئىلى
ھەوالەكە بلاو دەبىتەۋە . دواتر.. دىگاتەۋە، ولاتى رۆم و دوور نىيە بمانكوژن!!
خويشيان سىندوقەكەيان لە شويىنك شاردىبوۋەۋە ، پىرەژنە سەر ئاسنىنى تىدا بوو.
ناچار شرکان و ضوءالمكان بىردىاننە ژوورىكى چۆل و بەسەرھاتى خواناسەكەيان ، وەكو
خۆى بۆ گىرانەۋە و دەگريان .
بۆيە ھەردوۋ براكەيش لەگەئاندا گريان . پىرەژنە قەشەى فىلاۋى چۆنى ريگا بۆ دانابوون
وايان كرد.

ضوء المكان پرسی : ئاخۇ... ئەو خواناسەتان رزگار كردوۋە لە كلىسەكە : يان.. نا ؟
ئەوانىش وتیان :

رزگارمان كردو لە ترسى خۇمان زىۋانى كلىسەمان كوشت .. ئەمجا پەلەمان كرد لە
چوۋنە دەرۋە لە ولاتى رۆم . ھەندى لە خواناسان ، ھەۋاليان داپىمان كە كلىسەكە ، ھەندى
گولتان و پيالە و پەرداخى زىپىنى بە نرخى تىايە . دواتر سىندوقەكەيان ھىنايە بەردەم و
پىرەژنە سەر ئاسنىنى فىلاۋيان ھىنايە دەرۋە . ھەمووگيانى شىن ھەلگەرايوو . پىۋەنى لە
پى كرابوو.. كە (ضوءالمكان) و دەرۋو بەرمەكى سەيرى پىرەژنەيان كرد . وايازنى
پىاۋىكى خواناسە . نىۋ چاۋانى دىبرىسكايەۋە . بە ئەو مەرھەمەى زووتر بۆ ئەو مەبەستە
لىتى دابوو .

ھىندەى ترمتمانەيان پىدا: كە پىاۋىكى خاسە و خواناسە . (شرکان) و براكەى دەستان
بەگريان كرد .

پىرەژن وتى :

مەگريىن .. من رازىم بە سزى خوا.. رەنگە تاقي كىرەبىتەۋە! ھەر كەس ئارام نەبىت ، لە
توۋش بوۋنى بە بەلاۋە ، ئەۋا: ناچىتە بەھەشت ! پىم خۆشە گەپامەۋە ولاتى خۇم .. ئەك
لەبەر ئەۋەى لە مردن رزگارم بوو . بەلكو لەبەر ئەۋەى بىمە خۆلى ژىر پىتى مۇجەھىدە
موسلمانەكان! شەھىدان نامرن و زىندوون . ئەۋەتا وتراۋە :

لەگەرمەى جەنگدا ۋەك كىۋى توۋر بوۋى بۆگفتوگۆى خوا: تۆ چەندە سوور بوۋى
ساحىران پەتى خويان فرى دا..
عەسات فرى دا و لە خەمى دوور بوۋى
لە شەردا ھەندى ئايەتت كە خويىند
دەرگەۋت كە چەندە ئازا و جەسوور بوۋى
كە پىرەژنى ھىلباز لە شىعەرەكە بوۋەۋە . فرمىسكى تىمساحانەى لە چاۋان : داۋەرن
نىۋ چاۋانىشى دىبرىسكايەۋە . (شرکان) دەستى ماچ كرد . دواتر سىرەيان بۆ رازندەۋە .

نهویش خواردنه کهی نهخوارد و وتی :
(۱۵) سألہ رۆژووم نه شکاندووہ . ئیستاش نان ناخۆم . خوا له ژیر دستی (رۆم) ه
کافرمان رزگاری کردووم ..! پهله م نی یه و ئیواره رۆژوو مکه م دهشکینم .
بۆ ئیواره ، (شرکان) و (چووالکان) هاتنه لای و خواردنیان بۆ هینا و پیین وت :
خواناس .. فهرموو نان بخۆ .

پیرمژنهش وتی :
ئیستا کاتی، په رستی مهلیکی دمیانه و کاتی نان خواردن نی یه .
سئ شهو و سئ رۆژ نه مه حالی بوو . هه میسه له (خه لوت) دا بوو . خه ریکی نوێژ
کردن بوو . که (ضوالمکان) به م شیوهی دهی بیی . هیندهی دی لای خۆشه ویست بوو ..!
بۆیه به (شرکان) ی برای وت :
با.. لهو دهشته دا، دهواریکی بۆ هه لبدمین و خزمهتکاری بۆ دابینین ، په زیرایی بکات .
رۆژی چواره م داوای خواردنی کرد . ئیدی سفرمیان بۆ رازاندوو .. لهو هه موو
خواردنه .. نانیک و که مئ خوی خوارد بوو .
نیستی رۆژووی هینایه وه وشه هه ستایه وه ، بۆ شهو نوێژ .
(شرکان) به (ضوالمکان) ی برای وت :

نهم پیاوه ، خۆی له خۆشی یهکانی نهم دنیا گرتوو مه وه . نه گهر له بهر (فرچ) ی جهاد
نه بوایه ، له گه ئیدا تا مردم خواپه رستیم ده کرد . وا ده چمه دهوارمکه یه وه و هه ندیک
تسهی له گه ل ده که م .

(ضوالمکان) ییش وتی :
منیش وهک تۆ جهزم له خواپه رستیه به لām ده بیئت سبهینی سوپا بخهینه ری به رهو (
فوسته نه نه) . له بهر نه وه کاتی نه وه مان نی یه .
(دندان) ی گهوره وه زیریش وتی :

منیش جهز ده که م له گه ئیدا دابینیشم . تا کو داوای لی بکه م ، بۆم بپاریته وه ، که له
(جهاد) دا شه هید بیم . یان .. خۆم له دنیا بگره وه .

شهو خۆیان کرد به دهواری (پیرمژنه) سه ر ئاستینهی فیلاویدا . سه یریان کرد ، له سه ر
به رماله و نوێژ ده کات . نه مانیش ده ستیان کرده گریان و پیره ژنهش .. خۆی تییان نه
ده گه یاند و هه ر خه ریکی نوێژ کردنی خۆی بوو و تا کو نیوشه وه نه مه حالی بوو .

دواتر سلاوی نوێژی دایه وه و به خیره اتنی کردن و پرسیی : چۆنه .. هاتوون ؟
نهوانیش وتیان :

نهی پیاوه خوا ناسه که .. نهی گویت له گریانانی ئیمه نه بوو ؟
نهویش وتی : هه ر کهس له بهر امبه ر خوا دا بوو ده ستی : ناگای له م دنیا نامینیت !

ئەوانىش وتيان :
حەزەمكەين ھۆى دىل و بەند بوونت بۆمان بگىرپتەھو نزامان بۆ بىكە .. چۈنكە لە
مولكى قوستەنتەنيە بە نرخ تريت بۆ ئىمە .

ئەويش وتى :
بەو خوايە .. گەر سەرۆكى سوپاي ئىسلام نەبوونايە... ھەرگىز بۆم نەدەگىرپانەھو .
چۈنكە سكالاي خۆم تەنيا لاي يەزدان دەكەم . ئىستاش ھۆى بە دىل گىرانەكەمتان بۆ
دەگىرپمەھو .

ئەو بەزانن كە لەگەل ھەندىك لە خۆشەويستاندا لە (قودس) بووم . ھەرگىز خۆم
لەوان بە گەورەتر نەدەزانی . چۈنكە ئەم سىفەتە و خۆ گرتەنەھو لە خۆشەيكەنى ژيان خوا
پىي بەخشيوم . وا رىكەوت شەويكىان رووم كرده دمريا و بە پى بە سەريدا رۆيشتەم !!
سەرم لە خۆم سوورما! بە خۆم وت :

كىي تر دەتوانىت وەكو من بە سەر دمريادا بروات...؟! لەو كاتەھو ، خوا...تەلانىمەھو بە
حەز كەردن لە سەفەر و تۆلەى ئەو لەخۇبايى بوونەى لى كەردمەھو! ھەر بۆيەش سەفەر
كەرد بۆ ولاتى (رۆم) ..! يەك سال بە نيويدا سوورامەھو . شويىنكى پىرۆز نەماو، خوا
پەرسىم تيا نەكەردىت...!!

كە گەيشتە ئەو ئەشكەوتە دواى ئەھو بە شاخەكەيدا سەركەوتەم . لەويى (كلىسە)يەكى
تياپوو ، لەگەل (قەشە) يەكدا كە ناوى مەتروھەنايە : بووم بە ھاوپى .

دەستەكانى ماچ كەردم و كەرنووشى بۆ بىردم و وتى :
لەھوتەى ، ھاتوويە ولتەمانەھو ، تۆم بىنيوہ ! حەز بە بىنىنى ولاتە (ئىسلام) يەكان
دەكەم .

دەستى گەرتەم و بىردمى يە (كلىسە)كەھو . لەويىشەھو بۆ ژوورىكى تاريك . مەنى فريو داو
ھىندەم زانى دەرگاي لەسەر داخستەم !

(۴۰) شەو لەويىدا مامەھو . بى خواردن و خواردنەھو . واى نياز بوو: وردە وردە لە بىرسانا
بەرم . وا رىكەوت رۆژىكىان (بەتريك) يەك ھاتە (كلىسە)كەھو . كە ناوى (دقيانوس) بوو .
(۱۰) خەزەتكارى لەگەلداو كچىكىش كە ناوى (تەپىل) بوو و لەجوانيدا ويىنەى كەم بوو .
ھەر كە ھاتنە ناو كلىسەھو، قەشە (مەتروھەنا) ھەوالى مەنى پى وتەن .

ئەويش وتى : بىھىنە دەرەھو .

قەشە مەتروھەنايش وتى :

ئىستا ئەھەندەى گۆشت پىوہ نەماو كە بالئەدىەك تىر بىكات . ئەويش دەرگاي ژوورە
تاريكەكەى لەسەر كەردمەھو . مەنيان بىنى وەكو (مىحراب) دىكەيان قەنج وقىت وەستاوم و
نويژ دەكەم . (زىك) و نزا و پارانەھو دەكەم .

(مەتروخەننا) وتى :
 ئەمە ... ساحرىكى گەورمىيە !
 ھەموويان خۇيان كىرد بە ژووردا! (دەقيانوس) و ھاوريكانى زۆريان لىدام و مردنى خۇم
 بە ئاوات خواست !
 مېش لە دلى خۇمدا وتم :
 (ئەمە سزاي ئەو كەسانەيە كە : بە خۇيان دىنازن . خۇيان بە نىعمەتەكانى خواوہ
 ھەلىكەش .)
 ئەى (نەفس) نازانىت ، خوا غەزەب لەو كەسە دەگرىت كە خۇى بە زل دەزانىت ؟
 دىخاتە دۇزخەوہ .

دەست و قاچيان بە زنجىر بەستەم و خستىمانەوہ ، شوينەكەى خۇم . كە ژىر زەمىنيك
 بوو ، لەو خانووە تاريكەدا . ھەر (۲) رۇژ و يەك كولىرمى (جۇ) و گۆزمىيەك ئاويان دەدامى .
 مانگى يان دوو مانگ جارىك و (بەترىرك) سەرىكى دەداين .
 (تەبىل) كچى گەورمى بوو . چونكە كە ھىنايان و يەكەم جارىبىنىم (۹) سالان بوو .
 (۷) سالىش بىند كرابووم . كەوابوو ، تەمەنى گەيشتبووہ (۲۴) سالان . نە لە ولاتى (رۇم)
 و نە لە ولاتى خۇماندا ، جوان و شۇخى وا نەبوو .
 باوكى لەوہ ترسابوو . كە پاشا بە زۆرلىتى بىسەنىت ! خۇى بەخشى بوو بە ھەزرىتى
 (مىسح) .

بۇيە بە بىرگى پياوانەوہ ، لەگەل باوكى بە سواری دەھاتە دىرموہ . كەس نەيدىزانی كە
 كىزۇلەيە ..!

باوكىشى ھەرجى سامان و پارمى ھەبوو لەو كلىسەيەدا ، شاردىبوويەوہ . وا باوبوو :
 ھەركەسنىك پارمى ھەلبىگرتايە ، دەى بىردە ئەو كلىسەيە . بۇيە : ھەموو جۆرىكى زىر و
 زىو تىابوو ..! لەگەل چەندىن شتومەكى نەختىنە .. كە لە زىرو زىو دروست كرابوون .
 بىم وايە .. بۇ مۇسلمانان رەوايە بىيەن و لە رىى خوادا خەرجى بىكەن . بە تايىبەتى
 بىرىتە .. مۇجاھىدەكان .

كە ئەو بازرگانانە ، گەيشتنە (قوستەنتەنيە) بارمەكانيان ھەروشت . خوا ئەو
 (كەرامەت) دى مەنى پىشان دان . ئەويش بە ھاتنە قەسە و ئىنەى سەر ئەو دىوارە . ئىدى
 ئەوانىش ھاتنە ئەو ئەشكەوتەى شاخ و ھاتنە ئەو (كلىسە) يەى كە مەنيان لە ژىر
 زەمىنەكەيدا بىند كىرد بوو . (ھەشە) يەكەيان بە رىشەكەى خۇى بەكەش كىرد و كوشتيان
 ... دوى ئەمەى شوينى مەنيان لە ژىر زەمىنەكەدا پىشان دان مەنيان رزگار كىرد . ئىتر مەنيان
 لەگەل خۇيان ھىنا و زۆر بە پەلە و خىرا ... لە ترسى تۆلە سەندەنەوہى رۆمەكان ، لە ولاتى
 (رۇم) چوونە دىرموہ !

شەوی دواتر (تماثل) ھەر وەکو جاران .. دیت بۆ کلێسەکە . بە دوایدا باوکی و
 پیاوانی دین بۆ پاراستنی کێژەکە . گەر دەتوانەویت ئەم راستیانە ببینن: لەگەڵ خۆتان بە
 بچین! تاکو دەست بگرتن بەسەر ئەو ھەموو زۆر و زیوەی ناو کلێسەکەدا .
 شایانی شا (ضواءالمكان) و میر شرکانە!

کە ئەمەیان بیست تەنیا دندانی و مزیز نەبێت . زۆریان پێخۆش بوو! چونکە ئەوان
 پرۆای پێ نەکرد و گومانی لێی ھەبوو و ئەمەیش بە روویەوه دیار بوو . بەلام لەبەر
 خاتری پاشا.. هیچی بۆ نەوترا .

پیرمژنە سەر ئاسنیتە فیلباز وتی :
 دەرسم قەشە لە میرگەکەدا سوپای ئیسلام ببینی و نەویرت بێتە ناو کلێسەکەوه .
 سولتان فەرمانیدا بە سوپا بەرمو (قوستەنتینیە) پرۆن .
 (ضواءالمكان) وتی :

مەبەستم ئەوھێ (۱۰۰) سوارە بەرین و چەندین ھێستر . تا بچینە ئەو شاخە و لە
 کلێسەکەدا ھەرجی زۆر و زیو ھەیە باریان بکەین و بیان ھێنین .
 بە خەزنەدار و سەرکردەکانی (تورك) و (دەیلەم) یشی وت :
 بەیانی بەرمو (قوستەنتینیە) ببەوه . (خەزنەدار) تۆیش ببە بە جیگرم و کارمە
 ھەلسۆرپنە . (رۆستەم) تۆیش جیگری (شرکان) ی برام بە . مەھیلن کەس بزانی .
 دواى سێ رۆژ ئێمەیش دەگەینە لاتان .
 شەھرە ئادەستی کرد و دەرنگ بوو... بێدەنگ بوو.

شەوی ۹۱

شەھرمزاد وتی :

ضواءالمكان و براکەى و دندان و (۱۰۰) سوارمیان ھەلبژارد و چەندین ھێستر بۆ
 ھێنانەوى زۆر و زیو و پاشماوه دێرینەکان . کە رۆژ بووموھ (خەزنەدار) ی بانگ کرد و
 فەرمانیداو سوپای (ئیسلام) کەوتە رێ .
 وایان دەرانی شرکان و پاشای برايان لەگەڵدا و نەیاندمزانی ئەوان بۆ کلێسەکە چوون .
 ئەمان بەم حالە و شرکان و براى و دندانی و مزیز ئەو رۆژە لەوئ مانەوه . لە ژێرمو
 پیرمژنە فیلاوی تەگبیری بۆ پیاوھکانی کرد . کە چى بکەن و رەوانەى کردن .
 کە دنیا تاريك بوو (پیرمژنە) ھەستا و بە (ضواءالمكان) و ھاوڕێکانی وت :
 دەى .. ھەندى لە سوارەکان بێنن و شوێنم بکەون ، بەرمو شاخەکە . (۵) سوارمیان
 ھێشتەوه و ئەوانیتر شوین پیرمژنە فیلاوی کەوتن .

(ضوء المكان) یش له دئی خۆیدا وتی :

بهنه به خوا .. ئەم خواناسه چەند بپروای به خۆیهتی .. شتی وام نه دیوه!!
لهولایشهوه پیرمژن به کۆتری نامهبهردا . نامهیهکی ئارد بۆ (شا ئهفرمیدون) ی (رۆم) و
پیی وت که (۱۰۰۰۰) سوارهی جهنگاومری به توانا بنیڕیتته ئەو دیوی شاخهکه . با.. کهس
نهیان بینیت . وا منیش لیرومه پاشای موسلمانانتان بۆ دیتم ! ئەوان و دندانی گهوره
ومزیرانم فریو داوه لهگهل (۱۰۰) سوارهی جهنگاومریانداو دهیان هیئمه لاتان ! (مهتروحهنا
ی) (قهشه) یش دمکوژین ! وا نهکههم هیلهکههه بۆ جی بهجی ناکریت ! ئیومش کارێک
بکهن.. (فوو له ئاگرکهرحیهکی موسلمانان نهگهریتتهوه ولاتی خۆی) .

کۆتری نامهبهر گهراپهوه ولاتی (رۆم) . بردیان بۆ لای شا (ئهفرمیدون) و ئەویش
فهرمانی بۆ سوپا دهرکرد بهرمو شاخهکه به خۆیان و ئەسپ وهیسترموه ، بپۆن و له
قهلایهکدا خۆیان بشارنهوه .

ئهمان ئەمه حالیان بوو و لهولایشهوه شا (ضوء المكان) و (شرکان) ی برای و (دندان) ی
گهوره ومزیر و جهنگاومریانان که گهیشتنه کلێسهکه ، چوونه ژوورموه . (مهتروحهنا) ی
قهشه بهرمو روویان هات . (زاهید) کههه ، فهرمانیدا بیکوژن . به شمشیر ئهنجن ئهنجی
بکهن..!! ئەمجا بردنی یه سهرخهزنهکه . له سندووق و گونیهدا ههموو پاشماوه دیرینهکان
و زێڕ و زیویان پیچایهوه و باریان کرد .

له ترسی موسلمانان نه (تمایل) و نه باوکی نههاتن . (ضوء المكان) یش تاکو (۳) رۆژ
چاوهرتی کرد .

(شرکان) وتی :

بهو خواجه ... بیر و هۆشم ههروا بهلای سوپای ئیسلامهوه . نازانم حالیان چۆنه ؟!

براکهیشی وتی :

ئیمه ئەم سامانه زۆرهمان دهست کهوتوووه . بپروا ناکههه له ترسی ئەو تیکشانندهی
سوپاکهیان نه (تمایل) و نهکهسی تر بیئه ئییره . وا باشه .. به هیئده رازی بین و روو
بکهینه (قوستهنتهنيه) .

بهلابالی شاخهکهدا هاتنه خوارموه . ههرچی پیرمژنه سهه ئاسنینهی فیلاویش بوو له
ترسی دهرکهوتنی هیلهکههی نهی وێرا هیچ بلێت .

رۆشتن تاکوگهیشتنه دمروازهی گهل . پیرمژنه (۱۰۰۰۰) سوارهی جهنگاومری له کهمیندا ،
بۆ ناماده کرد بوون . ههر ئەومندمیان زانی چواردموریان گرتن و رووی رمهکانیان تیکردن .
که (ضوء المكان) و (شرکان) و (دندان) ی گهوره ومزیر سههیری ئەو ههموو
سهربازانهیان کرد .

له یهگترین پرسی : ئاخۆ.. کێ ههوائی ئیمه ی پێداون !!؟

(شرکان) وتی : ئیستا کاتی ئەم پرسیارە نی یە . کاتی شمشیر وەشاندن و تیربارانە و ورمەتان بەرز بێت . بڕواتان تۆکمە .

ئەم شوینە (۲) دەرێندى بۆ هەل هاتن تیدا هەیه . هەر دووکیان ... تەنگە بەرن (ئەگەر تەگەوتینایە کەمینیانەو (۱۰۰۰۰۰) سەربازیش بوونایە .. لەناو دەرێدن ! بەلام بێنم چی ؟

(ضوالمكان) یش وتی :

گەر دەرمانی وامان بە سەر دیت (۵۰۰۰۰) سوارەم لەگەڵ خۆم دەهینا !

دندانى گەورە وەزیریش وتی :

ئەگەر (۱۰۰۰۰۰) سەربازیشمان لەگەڵ بوایە . لەم شوینە تەنگەبەرەدا : هیچمان بۆ

نەدەمکرا !

بەلام .. خوا هەر دەبیتە پشت و پەنامان ! من دەرمان چەند تەنگەچیکەلانە و بى تەحەمولە !! ئاگاداری رێگاکانیشم ! چونکە کاتی خۆی لەگەڵ لەشکری (ئیسلام) لەم ولاتەدا ، لەناو سوپای شا (عومەری کورێ نعمان) دا بووم . ئەو کاتەى گەمارۆی شارى قوستەنتەنیەمان داوو . کانى و ئاوى تیاى . لە بەفر ساردترە .

هەستەن ، با بەرێ بکەوین و توولە رێگاگان بگرین . پێش ئەوێ سوپای تریش بگەنە سەرمان : خۆمان دەرێاز بکەین . ئەوان بچنە سەر چیاو لەوێو تاشە بەردى گەورە گەورەمان بە سەردا تلۆر بکەنەو ، ئەوا هەموومان پارچە پارچە دەبین .

پیرەژنە فیلبازی (خۆ گەرەو) یش وتی :

ئەم ترس و لەرزە چی یە .. ؟ ئەى ئیمە گیانمان نەبەخشیو بە خوا و (جیهاد) ناکەین ؟ من (۱۵) سال لێرە بەند کراوم . (جیهاد) بکەن لە رێی خوادا . هەرکەس بکوژرێت ، بەهەشت دەبیتە جێ ی . نەش کوژرێت شەرەفمەند دەبیت . بە بەشدار بوون لەم شەڕەدا . کە ئەمەیان لە زاهدەمکە - ئەو پیرەژنەى کە خۆی کردبوو پیاو - بیست : ترسیان لەدل دەرچوو و ورمیان بەرز بوومووە . خۆیان گرت .. تا .. لە هەموو لایەکەو هێرشیان کرایە سەر . شمشیریان خستە سەر ملیان .

سوپای ئیسلام شەڕێکی دلێرانەیان کرد . چوواکان : پێنج پێنج و دە .. دە سەری

دەپەراندن . هێندەیان لە (نەسارا) کوشت کە لە ژماردن نەدەهات .. !!

شەهەرە ئاوەستى کرد و دەرتک بوو .. بێدەنگ بوو .

شەهەری ۹۷

شەهەرمزاد وتی :

پیرەژنی فیلباز ، ئیشارەتی بۆ سوپای (رۆم) دەکرد . کە بێنە بەرامبەر (شرکان) تا . بەلکو بتوانن بیکوژن . بەلام خۆیان دەرمان و نەیان دەتوانی (شرکان) بکوژن . کۆمەل

دوای کۆمهڵ له سهر تهگبیری (پیرمژن) روویان له (شرکان) دمکرد و تی دمشان و
دمگۆزان .

له (شرکان) یشدا وابوو .. که به هۆی بهرکهتی (زاهد) مکهومیه ! نهو رۆژه تاکو ئیواره
جهنگان . شهوهکهی .. تووله ری یهکیان گرت و هیندمیان تاویره بهرد بهسهردا خل کرایمهوه
که بهنارمهتی رزگاریان بوو . ماندووی جهنگی رۆزیش بوون و (٤٥) جهنگاویریان لی
شهید بوو . دواتر کۆ بوونهوه و زۆر گهران به دوای (زاهد) دا : واته (پیرمژنه فیلباز) .
بهلام دیار نهما بوو .

ئهوانیش پێ یان ناخۆش بوو و وتیان : رهنگه .. شههید کرابیت !
شرکان وتی :

من له کاتی شههیدهدا .. دم بینی ، دۆژمنی رهجم دمکرد و جهنگاویرانی خۆمانی هان
ددا و دوعای به سههماندا دمخویند . ئهوان لهم هسانهدا بوون : که (پیرمژنه فیلباز) پهیدا
بوو . کهله سههری گهوره قهشهی به دهستهوه بوو . که یهکیک له تورکهکانی سوپای ئیسلام
به تیر کوشتبووی . پیرمژنه هاته پێشهوه و کهله سههری فری دایه بهرددم (شرکان) و
ضوءالمکان) و (دندان) ی گهوره ومزیر . (شرکان) له خۆشی شهوی که (زاهد) کهه ،
زینوووه و لهم جهنگهدا سهلامهت بووه ههستایه سههر پێ و وتی :

سوپاس بۆ خوا ، که سهلامهتیت ! ئهی (زاهد) ی خواناس .
پیرمژنه فیلبازیش وتی :

کورمکه .. من نزام کرد که لهم (جیهاد) دا شههید بم . من خۆم فری ددایه ناو
جهنگاویرانی (رۆم) ده . بهلام ئهوان لی دمترسان . که ئیوه بین یاشهکشهتان کرد .
غیرت گرمی و ههلم کوتایه سههر قهشهکهیان و کوشتم و سههریم پهراند . ئهمه (١٠٠٠)
جهنگاویری له ژیر دستدا بوو و سههرۆکیان بوو . ئیدی یهکیکیان نهیویرا ، لهگهلامدا
بجهنگیت ! بویه (کهله سههر) مکهیشم هیناوه تاکو ورهتان بهرز بکهسهوه و شمشیرتان بۆ
خوا بخره گهر . تاکو بهردمگای قوستهنتهنبهش لهگهلتان دیم . ههر له رۆمهکان (٢٠٠٠)
جهنگاویرتان دینم که یارمهتیتان بدن . تا ئهه پیاو خراپه رۆمانه لهناو بهرن !
شرکان پرسیی :

چۆن دمتوانیت بۆیان بجیت ؟ له کاتیکیدا دۆلهکه پره له جهنگاویرانی سوپای (رۆم) ؟
پیرمژنه سههر ئاسنینهش وتی : خوا .. کویریان دمکات له ئاستم و نام بین ..! ههر
کسیکیش لهوان من ببینیت . خوا ترس دمخاته دایمهوه و شههرم لهگهڵ ناکات . گهر
ویرایشان هاتن و منیان کوشتم . ئهوا : له ریگای خوادا تیاچوووم .
شرکان وتی :

راست دمکهیت . ئهی (زاهد) ی خواناس . ئهگهر ههر ئیواره برۆیت ، بۆ ئیمه باشتره .

پیرمژنه ھیلبازیش وتی :

زۆر چاگە ، ھەر ئىوارە تىيى دىتەھىنم . تۆيش ئەگەر دىيىت... وەرە ، خەمەت ئەيىت
كەس نامان بىيىت ! ھەز دىكەيت براكەيشت بىنە . ئىدى كەسى تر نابەين . چونكە پىلوى
خوا و دلى خوا : لە (۲) كەس زياترى بۆ غەيب ناكريت !
(شرکان) وتى :

من ناتوانم ، ھاوريكانم بەجى بهيلىم . بەلام ئەگەر براكەم بىت ، ئەو نازىزوى
خۆيەتى.. ئەو شمشىرى خوايە و ھەلغانى موسلمانان ! ئەگەر دىندانىش ھات ، بىيەن ، بەلگە
(۱۰۰۰۰) جەنگاومریش بىيەن و بىنە پالېشتان .
شەرھەزادەستى كروندە و دىنگ بوو... بىنەنگ بوو.

شەھى ۹۸

شەھەرزاد وتى :

ئەى شا شەھەرزاد ... سەرگەورەو سەردار .

پىرمژن وتى :

مۆلىتم بىدەن .. تاكو بىچەم سەرىك لە دوژمنان بىدەم : بزانم .. ئاخۇ ... بىناگان !!

ئەوانىش وتيان : لەگەل تۇدا نەبىت .. ناچىن بۆ جەنگ ..!!

ئەويش وتى : كەواتە ، رىم بىدەن : با... ھەواليان بزانم .

(شرکان) يش وتى :

دە .. بىرۆ و زوو وەرمەو .. چاومپروانى تۆين .

(شرکان) بە براكەى وت :

گەر ئەم (زاھىد)د خواناسە نەبوايە ، كەس ئەو (قەشە) يەى بۆ نەدىكوژرا . چونكە زۆر
نازا و پالەون بوو.

لە پىرىكدا پىرمژنە ھىلاوى خۆى كىردەو بە ناويانداو پەيمانى پىدان كە سەر دىكەون بە
سەرياندا . ئەوانىش سوپاسيان كىردو ئەيان دەزانى ، ئەمە (ھىل) ە .

لىيى پرسىن : كوا ، چووالكان لە كوئى يە ؟

ئەويش وتى : ئەمەتام .. لىرەم .

ئەمجا وتى :

خۆت و وزىرمكەت شوينەم بىكەون .. بچىن بۆ (ھۆستەنتەنيە) .

پىرمژنە ھىلاوى (پىلان) ى لای (رۆم) كان بۆ دانابوون . ئەوانىش وتىويان :
دلمان چاك نابىتەو لە تاو كوشتنى قەشەكەمان . تا.. پاشاى موسلمانان ئەگوزىنەو .
ئەويش پى وتى :

که گهر باشای موسلمانان بگرین ، یکسەر دمیڤینه دستى شا ئهفرمیدون .
ئهمجا پيش (ضوءالمكان) و (دندان) ی گهوره وزیر كهوت و به دم ریوه پیتی وتن ،
ومرن پشت به خوا.. با برۆین .

لهسەر تهگیرمكهی (پیرمۆنه فیلباز) رویشتن .. تا گهیشتنه دمر بهندمكه و ناومراستی
سوپای رۆم . سوپاكه دستى نههینایه ریگایان ..كه (ضوءالمكان) و (دندان) ی گهوره
وزیر بینیان سوپای رۆم هیچ ناکهن و بگره یارمهتیان دمدن .
دندانیش وتی :

بهراستی ئههه نیشانهی ههبوونی کهرامهتی ئهم زاهدیه! دیاره .. ئههه وهلی خوایه !
(ضوءالمكان) یش وتی :

نهخیر..دوژمنانمان خویان کویرن ! ئهگه رنا بۆچی ئیمه ئهوان دهبینین؟ کهچی ئهوان
ئیمه نا بینن ؟!

له کاتیکی ئهوان باسی کهراماتی (زاهد) مکهیان دمکرد . سهربازانی رۆم پهلاماریاندان
و به دیل گیران !

ئهمجا لییان پرسین : کیتی ترتان لهگه ئدایه؟

ئهواتیش وتیان :

ئیمه کهسی تر نابینن ..!

ضوءالمكان یش وتی :

کهوته ... ئههه غهزمی خوایه ! بهسهرمان هات .

کهلهبچهیان کرده دهستیان . سهیریان کرد (زاهد) مکه ون بوو !

ئهمجا به خویان وت :

لهه زیاتریش دههینن..!

ئهمه حالی گهوره وزیرمکهی بوو . لهولایشهوه شرکان ئهو شهوه له شوینی خوی مایهوه
که رۆژ بووه ، فهرمانیدا سوپا کهوته ری . تا بچن روو به رووی سوپای رۆم ببنهوه .. دوا
ئهووی قسهی بۆ کردن و ورهی بهرز کردنهوه . بهرپوه بوون تاکو گهیشتنه بهرامبه
سوپای دوژمن .

رۆمهکان ههوالی گرتی ضوءالمكان و دندانى سهروك وزیرانیان دا به سوپا و
هاواریشیان کرد:

باشا و سهروك وزیرتان گیراوه .

که نیازتان بیئت کهوا بجهنگن .. له ناوتان دههین ! بۆتان ههیه نهگه پینهوه و له ولاتی
ئیمه بهیننهوه ! هیچ خرابیهکتان لهگه ناکهین ، ئهههش دوا برپاره .
شههره ئاوهستی کرد و شهرو و نهنگ بوو .. بیتهنگ بوو .

شەھىرىزادە وتى :

كە (شرکان) ئەمەلى بېست زۆر ترساو لە خۇي پىرسى :

ئاخۇ چۆن گىرابىن ؟! بىلىي لە فەرمىنى (زاهدە) كە ھەلگەپراپنەو ؟

سوپاى ئىسلام لىيان راپەرىن و خەلىكى زۆرىان لى كۆشتى . لەو رۆژدا ، شمشىر و قەلغان تىك ئالانەو . بە ئاسانى ئازاوترىسۆك لىك جىادەكرانەو ! ھەر وەك گەلەگۈرگى سوپاى رۆم پەلامارى سوپاى ئىسلامى دا ، شرکان و ياورانىشى شەرىكى وىرايان كىرد . ئەو دۆلە بە لاشەى كۆزراوان داپۆشرا . لافاوى خويىن ھەستا . كە تارىك داھات سوپاكان لىك جىا بوونەو . بۇ شوئىنى خۇيان چوونەو . سوپاى ئىسلام شكىست خواردن و ماندوو بوونىان پىو ديار بوو . بەشىكى كەمىان گەپراپوونەو .

ئەو رۆژە (۲۵) جەنگاورىان لى شەھىد ببوو . لە رۆمەكانىش بە ھەزاران كۆزرا بوون . رۆژى دواتر شرکان لە پاشماوى سوپاكەى پىرسى :

ئاخۇ : چى بكەين ؟!

ئەوانىش وتىان : خۇمان دەمدىنە دەست خوا و دەجەنگىن .

شركانىش پىيى وتىن :

بە قسەى من دەكەن .. با چەند شمشىر بە دەستىك لە دەمى دەربەندەكەدا ، بوستىن : بەرگى لە ھاتنە ناوەوى سوپاى (رۆم) بكەن .. بەلگە زاهدەكە (۱۰۰۰۰) جەنگاورمىكانمان بۇ بىتەيت و بگەنە سەرمان و فرىامان بكەون . سوپاى (رۆم) یش نەيان بىنن ! تا دەگەنە لامان .

سوپاى ئىسلام پىلانى شرکانى جى بەجى كىرد . ھەر لە بەيانىەو تاكو تارىكى شەو ، لە دەرگای دەربەندەكەدا ، ھىرشى رۆمەكانىان شكاند . شەوئەكەى كۆبوونەو . شرکان جەنگاورانى ژمارە كىردو بۆى دەرگەوت كەوا (۲۵) كەسىان مابوونەو .

رۆمەكانىش لە خۇيان دەپىرسى :

ئەمە چ جەنگىكە ؟ بىزار بووين و كۆتايى نەھات !

ھەندىكىان وتىان :

بۆچى بەم شەو ھىرش نەكەينە سەرىان ؟ خۇ .. رەنگە ھەر (۲۵) جەنگاورمىكانىان مابىتەو ! ئەگەر ھەر بۇمان نەشكان . چوار دەورىان ئاگر دەمدىن ! ئىدى خۇيان دەمدىن بەدەستەو و بە (دىل) دىيان گرین . خۇيشىان نەدا .. بە دەستەو . ئەوا دەبن بە سووتەمەنىي ئاگرەكە و عىبەت بۇ مېژوو . دار و پەردووىەكى زۆرىان گەيانە دەمى دەربەندەكە و گرپان تىبەردا . شا (شرکان) و جەنگاورانى ...

ناچار خۇيان دا بە دستەوہ .

گہورہ قمشہ ہات و پی ی وتن :

دہبیت .. بفرینہوہ بہ شا (ٹہفرمیدون) . چارخنووستان لای ٹہوہ . ٹہمشہو میوانی
ٹیمہن و سبہی دمتان گمہننہ (قوستہنتہنیہ) و دمتان دہین بہ دست شاوہ . چیتان لی
دمکات ، با بیکات .

جہنگاومرانیس وتیان : قسہکمت .. پہسہندہ .

قۆلبہستیان کردن و چاودیریان بہ سہریانہوہ دانا . ٹہو شہوہ دستیان کردہ
خواردنہوہ و ٹاہہنگ گپران . شرکان و چووالکان ی برای و پالہوانانی (ٹیسلام) دیل
بوون .

شرکان لہ براکہی پرسى : چۆن ، خۆمان رزگار بکہین ؟
براکہیشی وتی :

چوزانم .. ٹہومتا.. و مکو بولبولی نیو قہفہزمان لی ہاتوہ .

(شرکان) زۆر توورہ بوو بوو . تہکانی دایہ خو ی تا.. قۆلہ بہستراومکانی کرانہ وہ
کلیلہکانی تری لہ سہرۆکی چاودیرمکہ دزی و ہہموویانی کردہوہ . ٹہمجا دستى ہہموو
جہنگاومرانیان کردہوہ .

شرکان بہ براکہی و ومزیری وت :

ٹیتا سی لہو پاسہوانانہ ، دمکوژم و بہرگہکانیان دہینم .. تا لہبہریان بکہین بہ
ناویاندا دہرۆین.. بی ٹہوہی ہمان ناسنہوہ .

(خروالمکان) یش وتی :

من ٹہو کارہ بہ باش نازانم .. چونکہ ہہر بہ ناگا ہاتن و پییان زانین : دہمانکوژن .
باشترین کار ٹہومیہ لیترہ دہربچین و خۆمان بکہین بہ دہربہندہکەدا . بپدہنگ لہ ناو
تاریکی شہودا خۇيان نقوم کرد . کہ لہ دہربہندہکە چوونہ دہرموہ . ہیندہی نہبرد چہند
نہسپتکیان بیینی بہسترا بووہوہ . خاومنہکانیان لی نووست بوون .

شرکان وتی :

با ... ہمریمکہمان سواری ٹہسپتک ببین و ببہمین .

نہوان (٢٥) کس بوون . مہگہر خوا خۆی بزانیٹ . چۆن خہواندوونی ، ٹہو سوپای
رۆمہی بن ناگا کردوہ لہ دنیا . شمشیر و تیر و گہوانہکانیشیان بردن و سوار بوون و بۆی
دہرچوون . (رۆم) مکان پییان وابوو... کہ کس ناتوانی دست و پییان بکاتہوہ . ٹہمانیش
گہشتنہوہ سوپاکہی خۇيان . سہیریان کرد ہہموو بہ تاسہوہ چاومروانیان .

سہرۆک رووی کردہ سوپاکہی وتی :

بٹخہم بن خوا پہنامانہ ... بیرۆکہکیم ہمیہ .

ئەوانىش پىرسىيان : چى بىكەين ؟

ئەۋىش پىتى وتى :

بەرمە شاخ دىكىشىن . بە ئەۋ دىۋىدا شۆر دىيىنەۋە ھاۋار دىكەين : ۋا . سوپاي ئىسلام
چۈۋاردەۋرى گىرتوون و خۇتان بىدىن بە دەستەۋە . ئىتەر ھەمۋو بە يەك دىنگ ھاۋاردەكەين !
الله اكبر .

ئەۋانىش لەبەر سەرخۇشى و مەى خۋاردەۋە و مەندوۋ بوون و بىخەۋى ..
سەريان لى تىك دىچىت و بىمە شەۋە تارىكە بەر دىيىنە گىيانى يەكترى و ئىمەش تىيىن
بەردەيىن و لىيان دىكۆزىن .. تاكو بەرەيىيان ئەمە ئىشمان دىبىت .
(ضواءالمكان) وتى :

ئەۋە ۋا نەبىت .. چونكە ئەگەر ھاۋار بىكەين : (الله اكبر) دىمان ناسنەۋە و شوپىئەن
دىكەون ، تاكمان لى دىرناچىت !
شركانىش وتى :

جا . با شوپىئەن بىكەون . ترسمان لە خۇمان نى يە .. زۆر ھەز دىكەم ، بە قىسم بىكەن ،
چونكە خۇرى خۇمانى تىايە ! بە قىسمەن كىرد و چوۋنە سەر شاخەكەۋ ھاۋارىيان كىرد ،
(الله اكبر) .

شاخ و دۆل و دارو بەرد ، لەگە ئاندا .. خۋارىيان (مەزن) گازىدە كىرد . كە رۇمەكان
ئەمەيەن بىست .

بەرگى جەنگىيان بۇشى و يەكترىيان بانگ كىرد : سوپاي ئىسلام ھاتنە سەرمان !
كەۋتەنە گىيانى يەكترى و زۇرىيان لە خۇيان كۈشت . كە دنيا روناك بوۋەۋە . چوۋنە
شۈپىنى دىلەكان .. بىيىيان كەسى لى نەۋاۋە ! سەرگىردەكان بۇيان دىرگەۋت . كە ئەۋ ترسە ،
دىلەكان درۋستىيان كىردۋە .

فەرمانىيان دا شوپىئەن بىكەون و ئەمەيەن تاكيان لى دىرناچىت ! دۋاى كەمەك غارگىردەن بە
سوپاي ئىسلامدا گەيشتەۋە و چۈۋاردەۋرىيان گىرتىن .

ضواءالمكان ئەمەى بىيى ترسى لى نىشت و بە پىراگەى وت :
ئەۋەى لىنى دىترسام روۋىدا .. ئىدى لە جەنگ كىردن زىياتر ھىچى ترمان بۇ نەقەش .
شركان بىدەنگ بوو .

ئەۋىش بە دامىتى شاخەكەدا ھاتە خۋارو ھاۋارى كىرد :
(الله اكبر) .

جەنگەۋەران بە دۋايدا ھاۋارىيان دىكەرد . گىيان دىبەخشەن بە بەرمان . ئۆزىمەن لە
دوۋرەۋە كە گۈپىيان لە (الله اكبر) بوو . زۆر ترسان !
سەيرى شۈپىنى دىنگەكەيان كىرد . سوپايەكى زۇرى ئىسلامىيان بىيى بە غار دىلەكان كە

نهمانیس ئەو سوپایەیان بینی بۆ پشتگیریان هاتوون .. هیندە تر ورمیان پەیدا کرد .
 سوپاکە ی رۆمیش ئەوانەیان بینی ورمیان رووخاو هەریەکەو بە لایەکاندا هەلاتن !
 جەنگاومرانی موسلمانان شوینیان کەوتن ! کەللە ی زۆریان پەراندن . تاکو دنیا تاریک بوو .
 راولیان نان -
 شەرەزادەستی کرد و درەنگ بوو ... بێدەنگ بوو .

شەوی ١٠٠

نەمرزەوتی :

خۆرەلات . تا تاریکی شەو لا ببات . کە سەیریان کرد . ئەو (بەهرام) ی پێشمەنگی (دێلەم) ه .
 ئەویش : پێشمەنگ (رۆستەم) ی لەشکری تورکانەو (٢٠٠٠٠) جەنگاومری موسلمانان هیناوه .
 سەرکردەکانی ئەو سوپایە (ضواءالمکان) یان بینی . دابەزین و سلاویان لی کرد .
 ئەمجا شا پێی وتن :

مژدە بیئت .. کە سوپای دوژمنتان شکاند .. بەهەشتی ئەو دنیااتان مسۆگەر کرد...!
 هۆی هاتنی ئەو سوپایە نیسلام ئەو بوو . (رۆم) مکان بیست بوویان سوپای نیسلام
 هاتوو .. ئالاکانیان بە شەکاومی لە دوورمەو بێنیو . لە ترسانا و مکو کولە هەلاتوون و
 گۆڕمەنیان چۆل کردوو و خۆیان لە ژێر زەمین و قەلاکاندا ، خزانوو . بە تایبەتی کە
 گۆنیان لە (الله اکبر) و (هورئان) خۆینەنیان بوو . ئیدی سوپای نیسلام بە
 سەرکردایەتی (بەهرام) و (رۆستەم) لەو هەموو خۆ توند کردنی سوپای رۆمەکان
 ترسان ! بۆیە پیلانیان داناوه کە نەجەنگن . چونکە سوپای رۆم زۆر زۆرتە و ئەمانیش
 نەچووالمکان شاو نە شرکانی برای و نە دندانی گەورە و مزیری لی یە . دەرسان کە
 ئەوانەیان لەگەڵ نین : بێشکێن و هەر هەموو جەنگاومران بکوژرێن . جا .. باشتر وایە
 بگەڕێنەوه بۆ شاخ و کلێسە قەشە (مەتروحەنا) . سوپای پاشا و یامرانی بدۆزنەوه .
 لەگەڵ خۆیان بیان هێن بۆ ئەم جەنگە گەورە . ئەوانیش بیرۆکەکیان پەسەند کرد و
 (٢٠٠٠٠) جەنگاومری بە توانایان هەلبژاردو بەرمو کلێسەکە بوونەوه . بەو شیۆمیە کەوتنە
 فەریای پاشا .

لەو لایشەوه (پیرمژنە فیلباز) کە چووالمکان و شرکان و دندانی و مزیری خستە کەمینی
 رۆمەکانەوه و بە گرتنی دان .

سواری ئەسپێک بوو بە رۆمەکانی وت :

دەموویت بچمەوه ناو سوپای موسلمانان . هێلش لەوان بکەم و بێم .. سوپای نیسلام
 لە چیا شکاون ! چونکە ئەمە بزائن .. ورمیان دەرۆخی و یەکیتی یان هەڵمەوشیتەوه .

دەست ھەلەدەگرن لەو پەلامارەى قۆستەنتەنىيە . لەوێو دەجمە لای شا (ئەفرەیدون) پاشای
قۆستەنتەنىيە . شا ھەردوبى پاشای رۆمى كۆرم و ئەم ھەوالەيان ددەمى . ئىتر ئەوانىش
سوپاكانيان رووبە رووى سوپای ئىسلام دىكەنەو و لەناويان دىيەن .. ئەسپەكەى دايە
چوارنالەو ئەو شەو بەرپۆو بوون .

بەيانى يەكەى سوپای بەھرام و رۆستەمى بىنى .. بۆيە خۆى كرد بە دارستانەكەدا
ئەسپەكەى بەستەو و خۆى ھاتە دەرەو .

ھەر دەھات و دەچوو دىيوت :

رەنگە سوپای ئىسلام لە قۆستەنتەنىيەو بە شكاوى گەرابيئەو !

كە سەرنجى ئالاکانيانى دا ، زانى سوپای ئىسلامن .

پىرمژنە بە راكردن بەرەو روويان چوو و ھەر وەكو (شەيتان) ، ھاواری كرد :

خىرا بكەن ، حىھاد بكەن .

كە (بەھرام) پىرمژنەى بىنى ، بەرەو رووى چوو و كرنووشى بۆ برد و پىي وى :

ئەى وەلى خوا چىت پىي يە ؟!

(پىرمژنە فىلەباز) يش وى :

ھىچم لى مەپرسە ..! سوپای ئىسلام ، دواى دەست گرتەن بەسەر سامانى كلىسەى

مەتروھەنادا ويستان دەست بە سەر (قۆستەنتەنىيە) دا بگرن . لەوێدا سوپايەكى تۆكە و

زۆر ئازا روو بە روويان بوومەو .

پىرمژنە فىلەباز ، بىخەمانە كەوتەو قسە كردن :

بۆيە زۆر بەيان تيا چوون . تەنيا (٢٥) جەنگاومريان رزگارى بوو بوو ..!

(بەھرام) پرسىي :

ئەى وەلى خوا ... تۆ كەى چىت ھىشتن ؟

ئەويش وى :

ھەر ئەمشەو .

بەھرام وى :

(پەنا بە خوا .. كە ئاوا .. رىگاكانى بۆ تۆ كورت كرەووتەو ! ديارە تۆ : دىشفرىت !)

بەھرام سواری ئەسپەكەى بوومەو بە سەرسوورمان و گومانەو وى :

لا حول و لا قوۋ الا باللە . چاك ماندوو بوونەكەمان بە فەرۆ چوو . ئەو كاتەى

سولتانەكانمان بە دىل گىران ئىمە سنگمان فراوان نەبوو . كەوتنە ناو ئەو زەويە پان !

بەرينانە و بە راست وچەپدا گەپان .

دواتر گەيشتنە دەرەندەكە . ئەو بوو : شا ضوءالمكان و مير شرکانيان دۆزى يەو .

ئىلدى ئەو سوپا مەژنە گەمارۆى سوپای رۆميان داو ھاواريان كرد : (اللە اكبر) .

بەجۆرئەك شاخ و كۆمەكەن دەنگيان دەدايەو . كە رۆژ بوو دەو پەگەريان ناسى يەو و
كەرنووشيان بۇ شا چو و المەكان و شرەكان بەرد . شرەكان بەسەرەهاتى دەربەندو كۆيسەكەى بۇ
گەرنەو .

سەريان زۆر سووپما! ئەم مەقۇ مەقۇيەيان كەرد :

با.. بە پەلە روو بەكەينە قوستەنتەنيە ، چونكە هاوړيكانمان لە ويدان و دلمان لاينە .
ضوءالمەكان و رەى بەرزكردنەو و پەنايان بە خوا بەرد و پەلەيان كەرد ، بۇ قوستەنتەنيە .
ئەم شيعرميشى بۇ و تەن :

خوايە ھەميشە سوپاس گوزارم	كە ھەموو كاتى دەيتە هاوارم
بە نامۇ بوونم كاتى مامەو	پشتت گرتە و بوويتە دەستبارم
سامان و پارەى زۆرت پى بەخشيم	بى خەمت كەردم لەوەى ھەژارم
كەوتوو مە سايەى تەختى شانشين	سەر نەوى دەكەم وا مەتبارم
زاهيليكي پير خاومەن كەرامەت	بوو (دەليل) و ھەم نامۇژگارم
ئيمە بۇ تۆلەى خۇمان بوو ھاتين	بەجارى دنيا زانى بە كارم

كە ضوءالمەكان لە شيعرەكە بوو دەو . شرەكانى براى پيرۆزبايى سەلامەت بوونى لى كەرد و
بەرەو سوپاى ئيسلام بوونەو . لەو لايشەو پيرمۇنە سەر ئاستينە دواى بينينى (بەھرام)
(رۆستەم) ي سەر كەردە خۆى گەياندەو دارستانەكە ، ئەسپە بەستراو كەى كەردەو و سوار
بوو . كەوتە غارى چوار نالە... بەرەو سوپاى ئيسلام . ئەو سوپايەى گەمارۆى
قوستەنتەنيەى دابوو . كە (خەزەندەدار) ي بينى لە ئەسپەكەى دابەزى و بەرەو رووى چوو .

لەويش چوو بە پيرى يەو و بەخىرى ھيناو وتى :

خۆش ھاتى .. خواناسى (زاهد) و ھەوالى رووداوەكانى پرسى .

پيرمۇنە سەرئاستينە كەوتە درۆ و قسە ھەلبەستەن و وتى : خەمى (بەھرام) و
(رۆستەم) ي سەر كەردە مەخۆ .. چونكە لە رىگا پىيان گەيشتم و رەوانەى لاى پاشام كەردن .
(۲۰۰۰۰) جەنگاومريان لەگەل بوو . دوژمنان ژمارەيان زۆر زۆرتەر بوو . بۇ ئەو ھاتووم ..
تا ھەندىك لە سەربازەكانى خۆت رەوانەى نيو سوپاى ئيسلام بەكەيت .
شەھەرە ئاوەستى كەردەو دەرەك بوو... بىنەك بوو .

شەھەر ۱۰۱

شەھەرزاد وتى :

ئەمى شا شەھەرميار .. ئەمى پاشاى بەختيار ..
كە خەزەندەدار و مۇسلمانەكان بىستان ، ورميان دابەزى و پيرمۇنە سەرئاستينە وتى :

پشت بەخوا بېهستن و ئارام بن . ئىۋەش ئۆمەتى موحەمەدن (د.خ) بەھەشت بۇ
شەھىدانە . دىبىت ھەموومان ھەر بىرىن ! بەلام مردن لە (جھاد) دا .. باشترە .

كە (خەزىندەدار) ئەم قەسەيەى لە پىرمۇنە قىلاۋى بىست . بانگى (تركاش)ى براى
بەھرام)ى كرد و (۱۰۰۰۰) جەنگاۋەرى خستە ژىردەستى . رۆيشتن و شەو و رۆژنىك
بەپىۋە بوون . كە (شرکان) ئەو تەپ و تۆزەى لە دوورەوۋە بىنى زۆر ترسا .
بە سەرگەردەكانى دەورووبەرى وت :

ئەوان ديارن سوپاى (رۆم) ن و بۇ جەنگى ئىمە ھاتوون . چى بگەين؟ قەدەرى خوايە!
بە (ضوءالمكان)ى برايشى وت :

مەترسە ..خۆم بە قوربانىت دەكەم . خۆ..گەرخوا بىكات و سوپاى خۆمان بىت . ئەوا:
بەرمەكتى خوايە! زۆرىش ھەز دەكەم ..پىش ئەوۋى شەھىد بىم ، پىرەى (زاهد) و دەلى
خواناس جارىكى تر بىيىنمەۋە !

كە ئەوان نىزىكتە بوونەۋە و ئەمانىش وردتر سەيرىان كرد . بەيىداخى ئىسلاميان
ھەلگەردوۋە .

(شرکان) ھاۋارى كرد :

سوپاى ئىسلام چۆنن ؟

وتيان :

زۆر باشىن ، ئىمە بۇ يارمەتى ئىۋە ھاتوین . سەرگەردەكەيان لە ئەسپەكەى دابەزى و
كەرنوۋشى بۇ (شرکان) برد و پىرسىي :

قوربان .. ئاخۆ.. سولتان و دندانى ۋەزىر و رۆستەم و بارامى براى چۆنن ؟!
ئەۋىش وتى :

سەلامەتن .. بەلام ئىۋە چۆن ھەۋالى ئىمەتان پى گەيشت؟
ئەۋىش وتى :

(زاهد)دەكە.. وتىشى بەھرام و رۆستەم بۇ يارمەتى ئىۋە ناردوۋە .
بە ئىمەشى وت :

دوژمن گەمارۆى ئىۋەى داۋە . ئەوان زۆر لە ئىۋە زۆرتەن كەچى .. من پىچەۋانەكەى
دەبىنەم و ئەۋەتا.. ئىۋە سەرگەۋتوون .

ئەۋىش لىي پىرسىن : چۆن (زاهد)دەكە گەيشتە لای ئىۋە؟
ئەۋانىش وتيان :

بە پى ھات و لە شەو و رۆژنىكدا (۱۰) رۆژمىنى ئەسپ سۈۋارىكى بىرپوۋە!
(شرکان) وتى :

كەۋاتە ، گومانى تيا نى يە . كە ئەو (زاهد) دەلى خوايە ! كۋا لە كۋى يە؟

ئەوانىش وتيان :

جېمان ھېشتوۋە ! تاكو ھانى سوپا بىدات و ورەيان بەرز بىكاتەۋە بۇ جەنگ .
شركان زۆر دلى بەو كارە خۆش بوو . سوپاسى خۋاى كرد . كە (زاهد) مەكە ، سەلامەتە
ورەمەتەيان نارد بۇ شەھىدان .

لە پىڭدا تەپ و تۆز بەرز بوۋەۋە . ستوونىك لە دوو كەلى رەش بەرەو لای ئەمان ھات
و ھىندەيان زانى ، ئەۋە (زاهد) مەكەيە و دە ئالئىت و ھاوار دەكات :

بە فرىاى سوپاى ئىسلام بىكەون . سوپاى (رۆم) پەلامارىيان داۋن ! بىرۆن بە ھانايانەۋە
..دوژمان بىشكىنن و بىيان كەن بە عىبرەت .. ئەۋان غەزەبىيان باران بە سەر مۇسلمانان دا .
مەختە بوو شركان دلى بىتەقەت و لە ئەسپەكەى دابەزى . دەستى (زاهد) مەكە و
ضوءالمكان ى ماچ كرد . ھەر ھەموو سەرگەردەمكەنىش بە دۋاى دا . تەنبا (دندەن) ى
گەۋرە ۋەزىر نەبىت ..

لەئەسپەكەى دانەبەزى و وتى :

ئەم (زاهد) نە ناچىتە دلمەۋە و خۆشەم لىي نايەت ! چۈنكە ھەر چى يەكەم لە ۋەلى و
زاهدان بىنيۋە ۋەكو پىاو چاك خۆيان پىشان داۋە ..كەچى پىس و پىاو خراپ دەرچوون .
تەكايە ئەم بىرە بىشگۈى بىكەن و فرىاى سوپاى ئىسلام بىكەون .. ئاى زەمانە .. چەندىن جار
لېرەنە مەكەل (شاعومەرى كورپى نۇعمەن) جەنگىۋەم ! ياخۋا ئەم (زاهد) بەر نەفرەتى
خۋا بىكەۋىت .

(شركان) وتى :

ئەم گومەنە پىسە لە دلى خۆت دەر بىكە . نابىنىت : ئەم زاهدە چۆن مۇسلمانان ھان
بىدات بۇ جىھاد؟! لە شىر و تىر ناترسىت؟! غەيبەت كەردن خراپە . گۆشتى (پىاو چاكان)
ناخوړت! . گەر خۋا خۆشى نەۋىستايە .. ئەۋ رىگا دوۋرەى بۇ كورت نەدەكرایەۋە! .
ئەمجا ھىستىرىكى پىئ بەخشى ، كە سۋارى بىت و پىئ وت :

ئەلى ۋەلى خۋا . سۋار بە .

ئەۋىش سۋار نەۋو . ئەۋىدەزەنى ئەم شىعەرە دەھىتەت :

بۇ بەرزۋەندى كەۋتە نوۋىز كەردن دۋاترىش كەۋتە دەم درىژ كەردن

بىرۆن بىناۋ جەنگاۋەران و سۋاراندە رەت بوو . بە جۆرىك چاۋى دەگىرا . كە لە
بىاۋكۆز دەرچو . بە دىنگى بەرز تەسبىحاتى دەكرد . بۇ ئەۋەى خەلگى بىبىستىن . رۆبىشتن
تاگەبىشتە سەربازگەى سوپاى ئىسلام . سەپىريان كەرد سوپاكەى شركان لە شكاندن و ھەلاتن
لە شىركى خەزىنەدارىش كەۋتوۋەتە ، بەر زەبرى سوپاى (رۆم) . ھەر ئەۋىش تىركاشى
سەرگەردەى لە سوپاى ئىسلام دوۋر خەست بوۋەۋە . بەرە و (قۋستەنتەنىيە) ى بەرپى خەست
بوو . كە گەبىشتە بەر دىۋارى قەللى شارى (قۋستەنتەنىيە) پىرەزەنى گەۋرە قەشەى (رۆم)

هاواری کرد :
 ئەى ئەوانەى ..سەر دیواری قەلای شار . ئادەى پەت شۆر بکەنەو بە ئەم نامەیهى لى
 بیهستم .. دوایى هەلى بکیشنەو نامەکە بیگەنە شا (ئەفریدون) و کورمەکم ، تاکو
 کارى پى بکەن . کە نامەکەیان هەلگیشایەو تیا نووسرابوو :
 (لە پیرمژنە قیلای) یەو .. بۆ شا (ئەفریدون) .
 شەرەزادەستى کردشە و دەنگ بوو .. بێنەنگ بوو .

شەوی ١٠٢

شەهرزادە وتى :
 پیرمژنە قیلای درێژەى پى دابوو و نووسى بووى :
 پیلانىکم بۆ داناون کە بە ھۆیەو سوپای ئىسلام تیا دەچیت !! بێخەم بن . خۆیان و
 پاشاکەیان و مزیرمەکیانم بە (دىل) گرتوو . ئەمجا بەرەو سەربازگەکیان چووم و
 ھەوالەکم پێگەیاندن . بەشیکم لە سوپای ئىسلام کە (١٢٠٠) سەربازن و سەرکردەکیان
 ناوی (ترکان) ه . لەقەلای (قوستەنتەنیە) دوورم خستوو مەتەو .
 داواتان لى دەکم جەنگاومەرەکانتان بەرەو روویان بکەنەو . پەلامارى دموارمکانیان بێم
 و بیانکوژن شا (ئەفریدون) زۆر دلخۆش بوو . نامەکەى نارد بۆ پاشای (رۆم) کە کورى
 پیرمژنە قیلان بوو .

کە نامەکەیان بۆ پاشا خویندەو زۆر دلخۆش بوو و وتى :
 بپروان پیلانەکانى دایکم چەند سەرکەوتوانەیه ؟ دایکم پێویستى بەھێزى شمشیر نییە .
 شا (ئەفریدون) یش وتى :
 خوا دایکمان لى نەسەنىت .

فەرمانى بە سەرکردەکاندا بەرەو شار بپۆن .
 ھەوالەکە بە قوستەنتەنیەدا بۆ بوو . نەسرانیانىش خۆیان ئامادە کرد .
 کە (خەزەندەر) ی سوپای ئىسلام ئەمەى بیستەو وتى :

ئەوا سوپای رۆم ھاتنە سەرمان .. دیارە زانیویانە . سەرکردەکانمان لێرە نین ! زۆربەى
 جەنگاومەرانمان بەرەولای چووالمکان چوون . ئەى سوپایانى موسلمانان ، گەر رابکەن و ھەل
 بێن .. تیا دەچن !! ئەگەریش ئارام بن ، سەر دەکەون . گەر سەعاتیک ئارام بگرن ئازایەتە .
 ھەر تەنگرەمەکان ھاتە پێش خوا خۆى دەرگامان بۆدەکاتەو و بەزمى پیتاندا بیتەو ،
 ئەمجا بوو پیکدادان ، شیر و قەلغان لێدان . تاکو تاریک داھات . بە درێژایى شو
 سوپای ئىسلام گەمارۆ درابوو . (خەزەندەر) سواری ئەسپەکەى بوو . کەوتە نزاو پاراننەو
 لە یەزدان .. کە سوپاکەى زال بکات . شەرى پیاوی و دەستەو یەخە ، دەستى پى کرد . لەو

جەنگىدا .. گەللە ۋەگۈ بىرئىشكە دەيدى . لە پېشىدا ھەندىك لە دەۋارمىكانى ئىسلام داگىر
گران . سوپاى ئىسلام كەۋتە بىر كىرگەنە ، لە ھەلاتىن . ھىندىيان زانى سوپاى (شركان) بە
بەيداخى ئىسلامەۋە پەيدا بوون ۋە كەۋتە گىيانى دوزىمان . دواتر لەشكرى شا چوۋالمكان
لېيان راست بوۋنەۋە ۋە كەۋتە گىيانى سوپاى رۇمەكان .
ھەر داۋا ھېرشى ئەۋ دوو لەشكرى ئىسلام ، لەشكرى دىندانى گەۋرە ۋەزىرىش ، پەيدا
بوو ۋە لېيان ھاتنە دەست .

كە شرکان ، خەزىندەدارى بېنى پېى وت :
سوپاس بۇ .. خۇراگىرەكەت .

دواتر ھەردوۋ لەشكرى (دىلەم) ۋە (رۇستەم) یش . ھېرشىيان كىردە سەر سوپاى (نەسرانىيان) .

كە رۇمەكان ، سەيرى ئەۋ ھەموو ئالاق بەيداخەنى مۇسلمانانىيان كىرد . ژېرىيان لە سەردا
نەما . سوپاى شا (ئەفرەيدون) .. لەلايەگەۋە ۋە سوپاى (رۇم) لە لايەكى ترەۋە ، ھېرشىيان
ھېنا . شۇرە سوارىكى ئازاى بەناۋىيانگىيان ھەبوو ، ئاۋى (لاۋيا) بوو . ھاتە گۆرەپان .. بانگى
كىرد بۇ زۇران . سوپاى ئىسلامىش بەرامبەرىيان رىز بوون .
شركان روھ ۋە چوۋالمكان چوۋ ۋە وتى :

بېگومان داۋاى پالەۋان دەكەن بۇ زۇرانباۋى . مەنىش دەمەۋىت سەربازى بىرۋا پتەۋ
بىئىرم .. چونكە ژىرى نىۋەى ژيانە...!

ضوءالمكان وتى :

دەتەۋى جى بىكەين ... ئەى خاۋەن : بىر ۋە راي پەسەندە؟

ئەۋىش وتى :

دەمەۋىت لە ناۋەراستى سوپاى خۇمانىدا دىندانى ۋەزىر بىكەۋىتە لاي چەپى سوپا ..
تۇيش لاي راست . (بەھرام) ى سەركىدەش لاي راست . سەركىدە (رۇستەم) یش لاي چەپ
، ئالا ۋە بەيداخەكانى ئىسلامىش بە سەر سەرتانەۋە بېت . چونكە تۇ پەشت ۋە پەنايت .
لېمەش بە قوربانى تۇ دەبىن . ضوءالمكان سوپاسى كىرد .. بوو بە غەلبە غەلب ۋە
ھىندىيان زانى شۇرە سوارىك لە رىزى سوپاى رۇمەكان ھاتە مەيدان كە زىنى ئەسپەكەى
بە ھوماشى ئاورىشىمى سېى داپۇشراۋو . ھەرشىكى كىشمىرى لەسەر راخراۋو . سوارىكى
بىرى جوان ۋە خاۋەن نىگىن . (زىيۇش) ى لەبەرداپوۋ . سەرشانەكانى بە خورۋى سېى
داپۇشراۋو . كەۋتە غار ۋە لۇقەلە كىردن بە گۆرە پانەكەدا .

لە سوپاى ئىسلام نىزىك بوۋەۋە وتى :

مەن بۇ لاي نىۋە نىرراۋم . نىرراۋىش گەيانىنى لە سەرد . بەپارىژن تا سەردەكەستان پى
راندېگىنىم .

شرکانیش وتى :
 بېخەم بە .. شمشیرت لی بئند ناکریتەوہ .
 پیرە دابەزى و چووە بەرامبەر (سولتان) و کرنووشى برد و وتى :
 لەلایەن شا (ئەفرەیدون) موہ نیرراوم . شا دەلیت : با ئیمە شەرى تەن بە تەن یکەین .
 نەهتاین ئەو ھەموو جەنگاوەرانە بکوژرین . ئەگەر ، ئەو منى کوشت . ئەوہ سوپای رۆم
 خۆى بە دەستەوہ دەدات .
 ئەگەر منیش ئەوم کوشت ، ئەو... سوپای ئیسلام بەرگری بۆ ناکریت و دەشکیت .
 شرکان وتى : بۆ... پێى بلى : دواى (۲) رۆژى تر خۆم بۆ ئەو شەرى دوو قۆلى یە ئامادە
 دەیم . چونکە ئیستا ئیمە ماندوویین .
 ھەشە بە دلخۆشیەوہ گەرايەوہ لای شا ئەفرەیدون و شای رۆمیان و وەلامەکەى پێدان .
 شایش زۆر دلى خوش بوو و لە دلى خۆیدا وتى :
 گومانى نى یە ، (شرکان) پالەوانان ترینیانە و شمشیربازیانە ، گەر بیکوژم ئەو ،
 وردى موسلمانان دادەروخیت . پیرەژنە سەرئاستینە فیلاویش . کاتى خۆى بۆى نووسى بوو :
 کە شرکان گەورە شمشیربازی ئیسلامە و شۆرەسواریانە . ھۆشیاریى بە شا ئەفرەیدون
 داووە کە لە (شرکان) بترسیت ! شا ئەفرەیدونیش سوارچاکیکى ناسراو بوو . ھەموو
 جۆرەکانى جەنگى دەزانى ! لەوانە : شەپەرم و قۆچەقانى و سى پەلە ! کە بیستى شرکان
 داواى زۆرانبازی کردووە ، ھێندە لە خۆى رازى بوو ، پێى خوش بوو . بپاری دا بۆى
 دابەزیت . ئەو شەوہ جەنگاوەرانى رۆم بە ناھەنگ و خواردنەوہ بردیانە سەر .
 شەھەرەزارەستى کرد و دەنگ بوو... بێنەنگ بوو .

شەھەر ۱۰۳

زۆرانبازی شرکان و شا ئەفرەیدون

شەھرمزاد وتى :

کە رۆژ بوو موہ ، شۆرەسواران نەعرەتەیان لیدا و مگو ھەوران . ھێندەیان زانى شۆرە
 سواریک ھاتە گۆرەپان ، چوار پەلى ئەسپەکەى سپی و سواریک لە سەرپشتى بوو . زۆر بۆش ،
 ئاوینەى سنگ پۆش .

کلاو خوودەکەى لەسەر لادا و وتى :

ھەر کەسى بمتاسیت : ناپرسیت ! من شا ئەفرەیدونم .. پیرۆزم بە پیرەژنە فیلاوى
 ھێشتا لە قسەکە نەبوو . بوو موہ شۆرەسوارى موسلمانان : شرکان بە خۆى و ئەسپەکەى
 کە بايى (۱۰۰۰) دینار بوو . سەر زینیکى چنراو بە زىر و زىو . شمشیریکى (ھندى) بە

دستهوه بوو. له نیوان سوارانهوه هاته دمر.
هیندیمیان زانی ئهفرمیدون هاواری کرد:
له کویت ههی نهفرمتی؟ پیت وایه منیش وکو سوارمکانی ترم؟! که خوی لمهر
تودا نهگرتیت!

پهلاماری یهکیان دا وکو (۲) کتو. یان دوو دمیرا به یهکدا بدمن. یهکتریان دمهینا و
دمبرد. نههم دوو سوپایهش ههر سهیریان دمکرد. ههندیکیان گرموی ئهومیان کردبوو که
(شرکان) دهیباتهوه. ئیدی هینده یهکیان هیئا و برد و شمشیریان ومشاند.
تهماشاجییانیان بیزار کرد.
ئهفرمیدون هاواری کرد و وتی:

به دینی (مسیح) تو پالتهوانی به توانای .. بهلام غهداری، تهبیعهتت پیاوانهیه.
بهلام کردارت سوپاسگوزارانه نی یه. کهسان و خزمانت دهئین: تو له کۆیلهیانیت. نهو
ئهمیه هی تو نی یه: بۆیان گۆریویت .. برۆ بیگۆره، منیش ماندووی نههم زۆرانهم. هیچ
مگۆره، له شتومهکی جهنگینهکهت. تاکو له نیو سوارانی ئیسلامدا، ناوبانگ دمربکهیت.
(شرکان) زۆر له هاواریکانی تووره بوو. به تایبهتی که پییان وتبوو .. له بنهمالهی
کۆیلهیان. بۆیه لای کردموه به لای لهشکرمهکیدا و ویستی بلای ئهسپهکهی بۆ نهگۆرن.
لهوکاتهدا، سهره نیزمهکی کوتایه (شرکان). که سهیری دواوهی خوی کرد کهسی لی
نهبوو. زانیی که (ئهفرمیدون) هیلای لی کردووه. که لای کردموه به لایدا سهرمنیزمه
جوو به لا روومهتی دا.

بهر قولپووزی زینهکهی کهوت و بۆ سهر سنگی. خهریک بوو بکهویت. سوارمکان بهرمو
رووی جوون و فراندیانوه .. ناو خویان! نههمجا سوپای شا ئهفرمیدون .. پهلاماری سوپای
ئیسلامی دا. یهکهم کهس که گهیشته (شرکان)ی بریندار. دندانی سهرۆک و مزیران بوو! (بهرام)
(ی میری (تورک) و میری (دهیلم) به دواي ئهودا، گهیشته سهری. بردیانه لای
(ضوءالمکان)ی برای. خزمهتکاران کهوتنه پهزیرایی. که جهنگی دوو سوپا دهستی پیکرد
. ههر کهله سهر بوو دمبهری. شمشیر بوو سنگی دمدری. سوپای (رۆم) یان بهرمو
دموارمکانیان بوونهوه. میرانیان کړنوشیان بۆ شا (ئهفرمیدون) برد. دهستخوشیی زالی
بونیان بهسهر (شرکان) دا لی کرد.

ئیدی گهراپهوه بۆ شاری (هوستهنتهنیه) و لهسهر کورسیی پاشایهتی دانیشتهوه.
شا (حمردوب) پیشوازی کرد و وتی:
خوا پهئات بدات، نزاکانی پیرمژنه هیلای پهسهندی لای خوا بووه. ئهوهش بزانه ..
سوپای ئیسلام به نهمانی (شرکان) تهفر و توونا دمبن.
ئهفرمیدون شا وتی:

سېھىنئ كۆتايى جەنگە .. چونكە ضوءالمكان بانگ دىمكەم بۇ زۆرانبازى .. ئەوئىش
 دىمكۆزم .. ئەمجا سوپاي ئىسلام : دىشكىن و ھەلدىن .
 ئەمە خالى سوپاي رۆميان بوو . لەولايشەو سوپاي ئىسلام ھەموويان خەرىكى شرکان
 بوون . كە ضوءالمكان خۆيشى خەرىكى براكەى بوو . بە تايىبەتى كە بىنى زۆر بى توانايە
 و برىنى مەترسىدارە . دندانى و مزىر و مىر (رۆستەم) و (بەھرام) ى بانگ كرد و راوئىزى
 پى كردن . دواى كۆبوونەو ەكەيان پزىشكىان ھىنايە سەر شرکان و خۆيشيان دىگريان . ئەو
 شەو بە ديارىەو بوون . شەو درىنگانى ، (زاهد) بە گريانەو خۆى كرد بە لاياندا .
 چوالمكان دەستى گرت و بە دەم قورئان خۆيئندەو دەستى پىرمژنە فىلاوى بە سەر سىنگە
 برىندارمەكى شرکاندا ھىنا . بەزمەيان شرکان چاوى كردەو .
 بە زمانى ليوانى تەرپ كرىندەو ەكەوتە قسە كردن .
 شا ضوءالمكان زۆر خۆشحال بوو و وتى :
 بە پىرۆزىيەكەى (زاهد) ... خوا شىفاى بۇ ھىنا .
 شرکان وتى :

سوپاس بۇ خوا ، بە ھىندە كۆتايى ھات و ئىستا سەلامەتم . ئەو ھىلى لى كردم و من
 خىرا نەبوومايە شمشىرەكەى لە پىشمەو دەردەچوو .
 ئەمجا رووى كرىدە دەورو بەرى و وتى :
 ئەى جەنگاومرانی ئىسلام .. چۆن ؟
 ضوءالمكان وتى :
 ھەموويان بۇ تۆ دىگريان !
 ئەوئىش وتى : من زۆر باشم ! ئەى (زاهد) مەكە : لە كوئى يە ؟
 ئەوئىش وتى :
 ئەى .. ئەو ەئى يە .. كۆرەكەم : بە ژوور سەرتەو ەم !؟ ئارام بىت .. خوا .. پاداشت
 دەداتەو .

شرکانىش وتى : نزاى خىرم بۇ بىكە .
 شەھرە زادەستى كرىدەو دىنگ بوو ... بىدەنگ بوو .
 شەھىس ۱۰۴

بەسەرھاتى كۆژزانى شا ھەردوب بە دەستى ضوءالمكان
 شەھرمزاد وتى :

رۆزى دواتر سوپاي ئىسلام چووەو گۆرەپان . بانگى شەپى ھەلداو رۆمەكان كەوتە
 شمشىر و ەشاندن . جەنگاومرانی ئىسلامىش كەوتە شمشىر بازى . ھەلغان و شمشىر لىدان .
 شا (ئەفرىدون) و چوالمكان وىستيان دەستە و يەخە .. بىكەونە زۆران . بۆيە ھاتە

گۆرۈپان -
ئىلانى گەورە ۋەزىر و مىر (بەھرام) بە چوۋالكان يان وت ،

بە قۇربانت بىن .

ئەمۈش بىنى وتى :

بەھەقى (بيت الحرام) و (كەعبە) و (مەقام) .. دەرناچم لەو گۆرۈپانە .. تاكو
ئەگۈزم ئەو بياۋد گەندانە ..

كە چوۋە گۆرۈپان، كەوتە جەنگ و ھەلسوۋان . بوۋەۋە مايەى سەرسوۋمان ! لاي
شۈبھىلار . بەلای چەپدا ، شەشىرى رادا دوو سەركردەى لوول دا ..! بە راستىشدا كە
خۇى يانا ... دوو سەركردە ، كەوتن بە لادا .

ئەمجا وتى :

كوا شا (ئەفرىدون) ؟ تاكو .. لاشەى بىتىرم بۇ : دىباغانە و بى گوروون .

ئەمۈش وىستى بىرواتە گۆرۈپان .. بەلام شا (ھەردوب) واھاتە زمان :

ھەرچەندە ئىشەم لەئازايەتت : بىخەمە ! بەلام بوئىنى تۆ جەنگايت و ئەمىرۇ من
سەرمە ..

ئىلى خۇى چوۋە بىش . شەشىرى رووت بە دەستەۋە . سەرنجى خەلگى دەقۇستەۋە !

لە گۆرۈپاندا ، ھىندە بە جەرگە پەلەى بۇ دەگرد : چەشنى پىشمەرگە

روخسارى جۆرى رمش داگەپا بوو دىتوت : خەلۋزە يا شەۋە زەنگە

حىلەى ئەسپەكەى وا كاريگەر بوو دىتوت برۇسكە ! يا دىنگى زەنگە

ئاگرى قوورمت : لە (با) خىرا تر كاتىك پىنى دەدا : ئا لەو ئاوزەنگە

دستە و يەخەى يەك بوون . چوۋالكان ، ھاۋارى كىردو شالۋى بۇ شا (ھەردوب) بىرد .
شەشىرى لى ھەلپى . ھەر لەۋىدا سەرى پەرى ! كە سوپاى رۆم ئەمەيان بىنى . ھەموۋيان
ھىرەيان ھىنا .

ئەمۈش كەوتە شەشىر و شاندن .. كوشتن و خوئىن رزاندىن . جەنگاۋىران كەوتنە
ھاۋارى (اللە اكبر) . ئاگرىشى گرت : شوئىنى شەپ .

(دىنلەن) كەۋرە ۋەزىر ھاۋارى كىرد :

موسلمانىنە : تۆلەى خوئىنى (شاعومەر) بىكەنەۋە . تۆلەى شا (شىركان) بىكەنەۋە .
كلاۋخوۋدى لەسەر لادا ..

دىسان ھاۋارى كىردە :

زىاتەر لە (۲۰۰۰۰) جەنگاۋىرى توركەكان : پەلامار يەدن .

سوپاى رۆم لەبەردەمىياند .. ھەلاتن ! سوپاى ئىسلام شوئىيان كەوتن . زىاتەر لە (۵۰۰۰۰)
جەنگاۋىريان لى كوشتن .

سوپا شکاو مکەش . بە پەلە خۆیان کردەوه بە قەلای شاردا و لە شلەژاوی خۆیاندا .
 هەندیکیان بوون بە ژێر دەست و پێوه و مردن . دەروازەکانی شار داخران . سوپای ئیسلام
 بە سەرکەوتوویی گەڕانەوه سەربازگەکانیان .
 (چووالمکان) چوووە سەردانی شرکان و کە زانی تەندروستی باشە . سوپاسی خوای کرد .
 پێی خوشحالیی خۆی دەربری . کە بەرمو چاک بوونەوه ، دەجیئت .
 شرکانیش وتی :

بەرمکەتی ئەو (زاهد) ، بە سەر هەمووماندا رژاوه و هەر بە هۆی نزای ئەویشەوه بوو
 زال بووین چونکە بە درێژایی رۆژ بۆ ئیمە پاراوتەوه . (الله اکبر) ی ئیویش ورە می
 بەرز کردەوه . ئیستاش باسی شەرەکم بۆ بکە .
 ئەویش شەری خۆی و شا (حەردوب) ی بۆ گێڕایەوه و چۆن کوشتویەتی . ئەمیش
 سوپاسی خوای کرد . کە (زاهد) : هەوایی کوژرانی شا (حەردوب) ی کوپی بیست . رەنگی
 زەرد هەلگەرا . چاوانی بە فرمیسک بوون . بە موسلمانەکانیشی دەوت ئەمەگریانی خوشی
 سەرکەوتنی ئیومیە .

لە دای خۆیشی دا وتی :

تا.. جەرگی (ضوالمکان) نەبێم : بە کوشتنی شرکانی برای . دایم ئاو ناخواتەوه
 .بەوهی کە ئاوا... پاشای خاچ پەرستان و شای نەسرانیانی کوشت .
 (ضوالمکان) و (دندان) و (خەزەندار) لای (شرکان) دانیشتبوون . تیماریان کرد
 و برینەکەیان بۆ چەور کرد . ئیتر هەواییان بلۆ کردەوه ، کە چاک بوونەوه و سەبەینی
 دادەبەزێتە گۆڕەپانی جەنگەوه .

شرکانیش چوووە ناو جەنگاوەرانیوه و پێی وتن :

(بە راستی شەڕیکی ، ئازایانەتان کرد . بڕۆنەوه نیو دەرمانکانتان و بچەوێنەموو شەر
 زوو بنوون .

ئەوانیش بلۆمیان لێ کردو هەر یەکە و چوووە دەرمانی خۆی . چەند کەسیکی کەم لەگەڵ
 (زاهد) لای شرکان مانەوه . دواتر ئەوانیش هەرلەو دەرمانی شرکاندا لێی نوسوتن .
 شەهەر زاهدستی کرد و دەرمانک بوو... پێنەنگ بوو .

شەهەری ١٠٥

بەسەرھاتی کوشتنی شرکان بە دەستی زاهد
 شەهەرمان وتی :

پیرەژنە فیلبازەکە سەیری کرد ، شرکان لە خەوێکی قوول دایە . وەک مار راست بوونەوه
 . خەنجەرێکی ژەهرای هەلگێشا . کە ئەگەر لەسەر بەردی داناوە دەیتوانەوه . چوووە زوور
 سەری شرکان و سەری لە لەشی جیا کردەوه گەڕایەوه سەر خزمەتکاران و ئەوانیش

گوشت .

چووہ سەردانی دمواری (دندەن) سەیری کرد قورئان دەخوینیت ! کە خۆی کرد بە دموارمگەیدا کرد .

(دندەن) ئەوی بینی ! بۆیە بانگی کرد بەخێر بییت ! ئەم (زاهد) ی خواناس . ئەویش ترسی لێ نیشەت بوو و وتی :

گویم لە دەنگی وەلی یەك بوو . منیش هاتم قەسە لە گەل بکەم .. !
ئەمجا بێدەنگ بووی دەرچوو .. !

دندەن لە دلی خۆیدا وتی :

مەرج بییت .. ئەمەشەو شوین ئەم (زاهد) ه بکەوم : بێ ئەوەی بە خۆی بزانییت .. !
بیرۆنە سەر ئاستینە کە زانی کەسێک بە دواومیەتی لە دلی خۆیدا وتی :

بەخوا .. ئەم خەڵەتینم ، پێم دەزانییت .

هەلگەرایەوه و بانگی کرد :

ئەم گەورە وەزیری بەرپێز .. بۆ لای ئەو (وەلی) یە دەچم . ئەگەر تۆم لە گەلدا ببینییت
لۆمەم دماکات !

دندەن کەمێ تەریق بوو وەوه ، بەرمو دموارمکە ی خۆی گەرایەوه و پال کەوت . خەوی زپا .
بەسەن بەو شەوه ، چووہ دەرموه . لە دلی خۆیدا بریاریدا . بچیتە لای شرکان و تا بەیانی
پێکەوه بن .. ! خۆی کرد بە دموارمکە ی شرکاندا . سەیری کرد خوین لەبەری رویشتوووه
هەموو خەزمەتکارمکانیشی کوژراون !

ئیدی بە هەموو توانای خۆی هاواری کرد :

جەنگاوهرانی لێ گۆبوو وەوه . کە (ضوالمکان) بەمە ی زانی . کەوتە هاوار و گریان .. !
خەزەندەر پەیدا بوو . ئەویش کەوتە گریان و شین و واومیلا . دواتر (بەهرام) و (رۆستەم
ای سەرکرده هاتن . ئەوانیش کە بینیان سەری شرکان لە لەشی جیاکراوتمەوه ، خۆیان بۆ
ئەگەر . دەستیان بە گریان کرد .

ضوالمکان رووی کردە دندەن و پرسیی :

نازانن کێ براکەمی کوشتوووه ؟ ئاخۆ (زاهد) ی وەلی لە کوێ یه ؟ ئەو لەخوا ترسە کوا ؟
وەزیر وتی :

بەو خوايه .. ئەو (زاهد) ه بێ دینە .. بوو هۆی ئەم گریان و نالینە !!

خەڵکەکە لە یەزدان پارێهەوه ، کە ئەو (زاهد) میان بەر دەست بکەوینت ! شرکان
شۆردرا .. لە سەر چیا نیژرا . چوونە کەناری شار چاومپوانیان کرد .. کە دەرگاگان بکریئەوه
کەچی کەسیکیان لەسەر دیوارمکان نەبینی . زۆریان پێ سەیر بوو !
(ضوالمکان) وتی :

تەگەر تاكو.. سالتىكى دى دەروازىمىكان نەكرانەمۇ : مەن ئارقۇم و چاۋىران دەيم . تاكو تۆلى
خوتىنى بىراكم تەككەمۇد .

قەرمانىدا .. ھەممۇ تەو زىي و زىو و تەختىنەيمى لە كلىسى (مەتروھىنا) ھىنا
بوويان . بەشيان كەرد بە سەر جەنگاۋىرانى سولتى ئىسلامدا . تەمەرائيان بانگ كەرد ، لەگەل
جەنگاۋىران رىكەۋىتى زىي و زىوگاتيان ئاردەۋ مائەكانيان . ھەموويان ھەوائيان بە مائيان
دېۋو كە گەمارۆكى (ھۆستەنتەنە) يان داۋد . بىرياريان داۋد يا... شاركە كاول بىكەن ايد
جىنى تەھىتىن.. تا دەمرن ا

تەگەرىش سالتىكىمان بى چوۋد..! ناگەرىنەمۇ تاكو داگىرى تەكەمىن .
تەمەجا قەرمانىدا نامەيەك بۇ (نەھەلزمان) ى خوشكى بىنووسرىت . ھەۋالى بىلتى كە
جىيمان بىسەر ھاتوۋد . با ئاگى لە مەندالەكەم بىت . چۈنكە كە ھاتم بۇ جەنگ زەمكەم
مانگى خۇى بوو..

ئىستاش مەندالەكەمى بوۋد گەر كۆرىشى بوو بىت ئەۋا زوو ھەۋالەكەم بۇ بىنەرمۇ .
بىرىك پەرقى دايە تەمەركە و ئەۋان رۆيشتن . قەرمانىدا بە دىندى گەۋرە ۋەزىر كە
قەرمەن دەر بىكات . سەربازمىكان نەزىكتر بىنەۋد لە دىۋارى بىلتى چۈرەۋى شارقى
ھۆستەنتەنە) .

كە نەزىك بوۋنەۋد جەنگاۋىرائيان نەبىنى بە سەر دىۋارەكانەۋد . سەريان سوۋرما
سولتان زۆر بەخەمى (شىركان) ى براى بوو . زۆر سەراسىمەى (زاھىد) ى ئاپاگى كۆر بوو . (۱۲)
رۆز لەۋ لەۋ شوپنەدا مانەۋد . كەسيان لە دوژمنان نەبىنى . لەم لايىشەۋد پىرەۋنە سەر
ئاسىنە ھىلاۋىيە چوۋد بىن دىۋارى قەلەكە و ھاۋارى لى كەردن كە كۆرىسى بۇ شۆر بىكەۋد
و بىچتە سەبەتەكەمىۋد . پاسەۋانەكانى سەر دىۋارى قەلەكە . كە لىيان كۆلى پەۋد
ئاسىانەۋد .. كە دايكى شا (ھەردوب) ە و سەريان خست .

ھەر كە گەيشتە لاي شا (ئەفرەيدون) پىرسى :
ئەۋد راستە مۇسلمانان دەلتىن .. گواپە شا (ھەردوب) ى كۆپى مئيان كۆشتوۋد ؟
ئەۋىش ۋتى : بەداخەۋد .. راست دەكەن .

گەۋتە گريان و لە خۇدان . كارىكى كەرد شا ئەفرەيدون و كەسانى دەرۋو بەرى
ھەموويان گريان . پىرەۋنە ھىلاۋى مەزدە پىدان : كە شىركالى كۆۋەرى كۆرەكەى و (۲۰)
پىۋاى كۆشتوۋد . شا ئەفرەيدون زۆرى پىخۇش بوو ، دەست خۇتى لىكردو ھەر دوۋ بىسەر
ماچ كەرد .

پىرەۋنە ۋتى :
مەن بە تۆلى شاي زەمانە ھاپىل نىم .. خەرىكى دىلتى پىلانەتەم بۇ كۆشتى
(سۈۋەلەمەكان) و (دىندان) ىش . ھەرگىز پەۋد رازى نىم . كۆپە كۆۋرەۋەكەم بە شىركان

بەرئورد بکریت .

بەشا (ئە فرمیدون) یشی وت :

شائە فرمیدون ، من دەمەویت : تەعزیە دابنیم بۆ کورەکەم .

پاشاش وتی :

چۆنت پی باشە وا بکە! هەرچی یەکیشی تی بجیت گوی مەدەری! چونکە سوپای

ئیسلام.. یەک سال گەمارۆمان بدمن .. هیچیان پی ناکریت .

پیرمژنە فیلباز کاغەز و ئووچی هیناو نامەیهکی نووسی :

لە پیرمژنە فیلبازمەو بۆ موسلمانە بەرپێزمەکان . ئەو بەزانن هاتینە ولاتتانهو.. فیلمان

لی کردن! شا (عومەری کوری نوعمان) مان گوشت! تووشی شەری لاپالی چیا مان کردن .

زۆرتان لی کوژرا .

(شرکان) مان گوشت و چەندین خەزمەتکار . گەر زەمانە رەخسانی بۆمان : ئەوا شا

(ضوالمکان) و (دندانی) گەورە و مزیریش دەکوژین!! هەر منیش بووم ، بە ناوی

(زاهد) و ولی خواوە . ئیووم خەڵەتاند هەموو: فیلێکتان لەگەڵدا بەکار دینم .. ئەگەر

دەتانهوئیت هیچتان بەسەر نەیت . ئەوا.. بێدەنگ ئێرە بەجی بێلن!! چونکە چەندین

سال بێننەو بۆ سوود دەبیت .

کە ئەمە نووسی (٣) رۆژ تەعزیە گیڕا بۆ شا (حەردوب) . دواپی قەشەیهکی بانگ کرد و

بئی وت :

(ئەم نامەیه ، بکەن بە سەری تیریکەو . لە سەردیوارە بلندەگەو . ئاراستە سوپای

ئیسلامی بکەن) .

خۆی کرد بە کلێسەدا و کەوتە لە خۆدان و گریان بۆ کورەکە .

بە جیگری کورەکەیشی وت :

دەبیت سەرکردەکانی ئیسلام بکوژم .

لەولایشەو موسلمانان سێ رۆژ تەعزیەیان داناو دلگران بوون . رۆژی چوارەم ، لە سەر

دیوارە بەرزەمەکی شار . قەشەیهکیان بیتی ، کە تیریکی بە نامەگەو ، ئاراستە سوپاکەیان

کرد . چوون هینایان و خەلیفە فەرمانیدا کە دندانی گەورە و مزیر نامەکە بخوینیتەو . کە

ناوەروکی نامەکە بیست چاوانی پێ فرمیسک بوون و توورە بوو نالاندی و وتی :

بەخوا ، هەر نەدەچوو بەدڵمدا .

لەبەر خۆیهو پرسیی :

ئەو پیرمژنە سەر ئاسنینە چۆن توانی بۆ دووم جار: فیلمان لی بکات!! مەرجه لی

نەروم ، تاکو وەکو بولبول ، نەبخەمە قەفەزمەو . هەر بە پرچەکانی خۆی هەلی دەواسم بە

دەرگای ئەم قەلایەدا . دیسان براکە ی بیرکەوتەو و دەستی کردەو بە گریان .. پاشا پەیمانی

بە سوپاي ئىسلام دا..كە ھەر كاتىك توانيان دەرگاكانى شارى (قوستەنتەنيە) بشكىنن..
 ھەموو سامانى ئەو شارە بەيەكسانى بە
 سەر جەنگاوران دا بەش دەكات .
 رۆژىكيان .. (دندان) ى گەورە وەزىر كە بينى شا چووالكان زۆر لاواز و خەمۆكى بووہ.
 چووە لای و پىي وت :
 براكەت ، ئەجەلى ھاتبوو . ئەم خەم خواردنەت بى سوودە . بېروانە .. ئەم شىعرانە :
 ئەومى خوا نەيكات: بە فيلىش نابى ھەرچىيەكى ويست ھەردەمىي وابى
 قەزاي خوا چۆن بوو! پيش وداي نىيە مەگەر ناحالى.. پىي لە خەما بى!
 واز لە گريان و خەم خواردن بىتە و رەى خۆت بلىد بگرە. ژىرى و شمشىر بە كار بىتە!
 ئەويش وتى :

ئەى وەزىر.. خەمى باوك و براكەمە . خەمى دوورە ولاتىمە و دلى لاي ھاولاتياتمە .
 وەزىر و دەورو بەریش دەستيان كرده گريان . ماومىەكى زۆر گەمارۆى (قوستەنتەنيە
)يان دا. ئەمان لەم قسانەدا بوون كە چەند سەرگەرمىيەكى سوپا لە (بەغداد)مە ھاتبوون .
 ھەوالى لەدايك بوونى كورپىكيان ھىنا . ناويش نراوہ نزەھالزمان ، خوشكى پاشا كە (كان ما
 كان) بوو.. لەبەر ئەومى شتى عەجايبيان لەو منالە دەگىرپايەوہ ، بۆيە پىيان وابوو..
 كەسكى گرىنگ دەبىت لە دوارۆژدا . مەلاكانيان ناگادار كەردبووومە، كە نزا بكەن بۆ ئەو
 مندالە . بە (ضوءالكان)يان وت بارانىكى باش باريوہ و .. خەلكى ھەموو ئاسوودەن .
 (توونچى) ى ھاوپىشت لە خوشىدايە .. بەلام نازانيت چيت بە سەر ھاتووہ .
 ئەمجا پاشا وتى : ئىستا كە خوا (كان ماكان) ى پى بەخشىم : پىشم بە ھىز بووہ .
 بە (دندان) ىشى وت :

نيازمە ئىتر خەم و خەفەت نەخۆم و خەتمە بۆ (شرکان) بكەم .. خىرى بۆ بكەم .
 وەزىرىش وتى : ھەر ئەوہ چاكە بۆى .
 لە سەرگۆرمكەى (شرکان) دەوار بۆ جەنگاورانى قورئان خوین ھەلدرا . ئەوشەوہ
 ھەندىكيان قورئانيان لەسەر خویند و ھەندىكىشان زكريان كەرد .
 شەھرە ئادەستى كەردشەو دەنگ بوو.. بىدەنگ بوو.

شەھىس ۱۰۶

لاوانتەوى (ضوءالكان) بۆ (شرکان)
 چووالكان چووە سەر گۆرى شرکانى براى ...كەوتە ئالە و ھرمىسك رشتن و لاوانتەوہ..
 بىرديان بە دیدەى ئەشكى سوورمەوہ وەك سۆزى (مووسا) بەلاى (تۈور)مەوہ
 لەدلىا جۆرىك يادت چەسپىوہ وینمت بە رنگ و رووى نەگۆرمەوہ
 ھەر نابى و نەبووہ: ئاوا ئەستىرە بخرىتە تەنگى و قوولئى گۆرمەوہ

كە (ضوء المكان) لە شيعرەكە بوو. دەستی كرده گریان . خەلكەكەش گریان . خۆی
 دا بە سەر كێلى گۆرمەكەدا .. ئەمەشیدا بە گوێی كۆرەكەدا :
 ئەوێ فانی یە پشتم ئی كرد و ئەوێ نافەوتی : پیم گرتووو خوو
 ئەوێ دواى ئەوێ لەم سەر زەمینە ماومیهك ژیا و دواتریش مردوو
 بە بیسە و دوو دنیات بەجی هیشت رازی بوویت بەوێ : كە بۆت هاتە روو
 بۆ تیربارانی دوژمن قەلغان بووی پالەوانی بووی بە هیژ و بازوو
 ئەم دنیا هیچە كە فریودەر بوو ئاواتی خەلكیش رەوا و سەرودەر بوو
 خوا بە بەهەشتی بەرینت شادكات بەو رەز و باخە : ئاوی لەبەر بوو
 وا بە تاسەو : منت بەجی هیشت كۆچت : بۆ هەمووان خەفەت هیئەر بوو
 دندەن لە شيعرەكەى بوو. هاورپیەكی شرکان هاتە دنگ و وتی :
 بەوێ بەخشندە وا چووو گۆری گەردون .. چاكەكەى لە ئیمە بری
 من پیاوتمی تۆم پەنەن كەردبوو ئەشكى چاوانم شيعری دەر بری
 شەرەزادە رەستی كەرد و دەركە بوو .. پیئەنگ بوو .

شەپ ١٠٧

شەهزادە وتی :

ئەمێ شا شەهزیار .. گەورەى و فەدار .. هاورپیەكەى شرکان لە شيعرەكە بوو. (جووالكان)
 دایە پرمەى گریان .. وەزیران و ئەفسەران بە دوایدا . سولتانیش بەرەو لای
 وەزیر چوو و كەوتنەو و راویژی جەنگ . ئەو مشتومرە .. چەندین رۆژی پیچوو .
 ضوء المكان خەفەتباری كۆزرائی براكەشى بوو وتی :
 حەزم .. لە میژوو و بەسەرھاتی پاشایانی كۆنە .. بەلكو پەژارەم بیر بچیتەو و هیئە
 نەگرم .

(دندەن) گەورە وەزیر وتی :

نەگرم .. خەم و پەژارەت بە بەسەرھاتی پاشایان و چیرۆك و سەربووردەى ئەوان
 نەبێت .. لە بیر ناچیتەو .. ئەو زۆر ئاسانە ! چونكە ، كاتی خۆی كارى من لای باوكی خوا
 لێخۆش بووت ھەر گێرانەوێ ئەو میژوو و بەسەرھاتانە بوو و شيعرم بۆ دەخویندەو و
 چیرۆكم بۆ دەرگێرايمەو .

ھەر ئەمەشەو چیرۆكێك بۆ دەرگێرمەو .. كە دڵ بكاتەو . سولتان هیئەى تر لای
 شەپ بوو . بۆیە ئاواتی ھەرچی زووتر ھاتنى شەو بوو ، بۆ گوێ گرتن ، لە دندەن .
 بۆ شەوئ فەرمانیدا .. فەنۆس مۆمەكان داگیرسێن و دابنێن . خواردن و خواردنەو
 نامادە بكەن . ناردی بە شوینی (دندەن) گەورە وەزیردا .. پیاویشی ناردە دواى :

سەرگەردە بەھرام و رۆستەم و ترکاش و خەزەندەدار دا .
دوای حەوانەو، پاشا رووی کردە (دندان) ی گەورە وەزیر و تی :
وا شەو هات..دنيا تاريكەوگش و مات ! فەرموو تۆیش سەرە قسەت هات.. بۆ چیرۆك
و حەكایات .

چیرۆکی سلیمان شا
دندانی گەورە وەزیر دەستی پێ کرد:
ئە ی پاشای بەختیار.. خاوەنی بربار..
لەودیو کێوەکانی (ئەسفەهان) موە شارێك هەبوو بە ناوی سەوزموە . پاشایەك بەرپۆوی
دەبرد ناوی : سولەیمان شابوو . كە دادپەروەری ئەو لە هەریمان و ولاتاندا..دەنگی دابوووە!
لە هەموو لایەکی دنیاو ، روویان تی دەکرد . سولەیمان شا بێو پیاو بوو . نە (ژن) ی
هەبوو، نە (مندال) .

رۆژێکیان .. كە ئارامی ئی بربوو.. ناردی یە شوینی وەزیرا.. كە هات ، پێی وت :
ئە ی وەزیر.. بە تۆی دەكەم پرس و تەگبیر.. ئەو مەتا ، كەسانی دەورو بەر.. وەزیران و
میران و سەرداران و فەرمانبەر . سەرباز و دەرەجەداران و ئەفسەر... لیام كەوتوو نەتە : تانە
و تەشەر..! كە بێ ژن و مندالم .. بە راستی زۆر بیخالم !
وەزیر كە بیی پاشا زۆر بیخالم بوو.. ژیانی لە لا تالم بوو وتی :
هاها..چۆن دەستکاری کاری خوا دەكەم؟! لە دۆزمخیدا خۆم رسوا دەكەم؟! گەر پێت
خۆش بێ كەنیزەكی ... ئارەزووی تۆ دەپێكی !
پاشا لە وەلامدا وتی :

گەر پاشا كەنیزەك بیی .. ناوبانگی دەدۆرپێی ! نە پەچەلەك دیار دەبی ! نەخیزان
ناو داردەبی .

دەترسم (زۆل) وەبەر بیی .. ولاتم بە شەر بیی ..! وەك زەوی خوێیاووك بی ..چی
بچێم وشك بی ! یا لیام هەلگەرپێتەو .. زوو..زوو لیام راست بیتەو..! منیش دەمەوئ :
فەرمانی چاكە ی پێدم .. لە خراپەش دوور بیتەو . نەك هەر بەگوێی من نەكا.. لییشم
راست بییتەو..! كەنیزەكم ناوی .. كچە شایەكم بۆ بدۆزمو . با.. پەچەلەكی ناسراو بیی .
جوانیەكەشی بەرچاو بی . خانەدان بیی.. خانەدان .. مۆسلمان بیی .. مۆسلمان ..!!
وەزیر وتی :

خوا.. بە ئاواتی خۆتی گەیانیدیت . چونكە بیستوو مە شا (زەھر) ی خاوەنی زەوی سەبا
كچێكی زۆر جوانی هەیه . بەو میش وەسف ناكریت كە: سەرو زمانی هەیه! . گوا..
سروشیتیش لە شیوەیهك دوانی هەیه!
جا..وا باشە ، پیاویكی زانا و بە سەلیقە و بەسەر و زمان بنێرینە خوازبێی . چونكە

كچمكە لە جوانىدا، كەم وئىنەيە ؟
پاشايش دلى كرايهود .. ئاوپىكى دايەود. ئاوا وەلامى دايەود :
ئەى وەزىر .. بىن لە تۆ كەس شك نابەم ژىر ..! بىرۇكاروبارى مالت ريك بخە، خۆت
نامادە بىكە .. ئەو خوازبىنى يەم بۇ بىكە . لە مالى كچە نەگەپىتەود .. تا مژدى رازى بوون
بىنپتەود .

وزىرىش وتى : بە چاوان .
وزىر چوودە مال . نامادەى كرد ديارى زىرى چەند مسقال . ديارى بچووك و كىش
ئاسان .. بەلام وىكو نرخ گران . بە چەند ئەسپى رىسەنەود .. (۱۰۰) گۆيلەى رىبەنەود ..
(۱۰۰) كەنىزكى شوخ و شەنگەود . ئالايان بە ژوور سەرەود . بەرمو مالى كچە ، كەوتنە
گەران . كە دواى چەند رۆژى پاشايش دىتە سەردان . ئىدى وەزىر و كاروان .. كەوتنە
بىرى چۆل و بىابان . تا ئەو شوپتەى كە رۆژە رىيەكيان مابوو بگەنە جى و لايان دا .
وزىركۆمەلە كەسىكى نامادە كرد ، بەرمو لاي (زەھر) شا . رىكەوت وا بوو . (زەھرشا)
چوو بوو دەرەودى شار . بۇ گەشت و گوزار . كە لە دەرەودى شار ئەوانى بىنى . زانىى كە
كۆمەلە كەسىكى نامۆن بە شارەكە . بۆيە فەرمانىدا بيان هئىن . كە پاشا لە كابراى پرسىى .
زانى ، تۆپتەرى (سولەيمان) شاىە . خاومنى زەوى يە سەوزەكانە . بە خىرى هئىناو رىزى
لى گرت و فەرمانىدا بگەونەود رى بەرمو شار .

نوتار لى پرسىن : لەكوئ هەئيان داو ؟
ئەوىش وتى : ئەم بەيانى يە لەسەر فلانە جۆگە ئاو، جىم هئىشتن . سبەينى دەگەنە
شار . خوا . پايمەنارت بىكات .
ئىدى (زەھر) شا فەرمانىدا بە وەزىر و پاسەوان و خزمەتكاران و پىاوانى دەولەت . بچنە
بىشۆزى وەزىرى سولەيمان شا و بە خىريان بىتن . لەو لايەشەود ، لە نىوہ شەوودە وەزىر
كەوتبوود رى بەرمو شار .

بۇ بەينى ، كە دىشت وەزىر . سەرپۆشى زىرىنى تىشكى خۆرى پۆشا . پىاو ماقوولانى
دەولەت . مىران و وەزىرانى مەملەكەت ، پىيان گەشتن . ئىدى بە كۆمەل چوونەود ناو شار
لەوئەد بۇ كۆشت .

بە (۷) دالان دا تىپەرىن . سەركەوتن ، تاكو بەرەهەيوانىك . سەكۆيەكى لە مەرمەر دروست
كراوى تىابوو . كە چوار پىچكە لە شەرمى هيل راگرى كردبوو . راخەرىكى سەوزى بە
سەردا تىابوو . كە بە زەخرەفەى زىرىن . نەخشى كرابوو . چەندىن تالى نەخشاو بە گۆى
زىرىنى لەسەردا بۇ شۆر بوو بوودەود . (زەھر) شا لە سەرى دانىشتبوو .
كە وەزىر گەشتە لاي . نوشتايەود و كردى سلاو .

بە لۆمەكاران: بلىن كۆل بەدن
چوون مەيلىت لەدل ناتوان دەرگەن

دڭ له خۆم تۇرا: وا به لای تۆۋە
 دڭەي سەرمېڭ قەيناگا: بېرۇ
 ھېچ شتېك ناۋا دڭشادىم ناگا
 ئەگەر تەمەنېك سەيرى بالاي كەي
 گەردەستى نزاى چاكەت بالاكرد
 پاشاى به خەشەندە: ئەمەن بېم وايە
 شەھرە زاد ھەستى كەردشە و رەنگ بوو... بېئەنگ بوو

گەنجىي نەۋىستەم: كەردمى به پەن!
 تۇجېگات خۇش بىن، ئېمەش بۇ ئەلەن
 به ھېندى ئەۋەي: بە (شا) دا ھەلەن
 ئەنجام: بىراۋى شادى و دەرەمەن
 ھەمەۋان بەشدارن: لەۋانەي كە ھەن
 ھەلەن ھەزاران: پەنات بۇ نەبەن!

شەۋەي ۱۰۸

شەھەر زاد وتى :

ۋەزىر لەۋ رى و رەسمە بوۋەۋە و زەھرىشا، ھېنايە نزيك خۇي و رېزى گرت . تاكو
 درەنگانىكى شەۋ دانىشتن . سەبەيتى ، سەۋرە و بەرچاى رېكخراۋ مېۋانان تېر و پېزان خوارد
 و ھەر يەكە و چوۋ بە لاي كارى خۇيەۋە . تەنيا خەزمەتكاران و دانىشتۋانى كۆشك مانەۋە .
 ۋەزىرى مېۋان ھەلى چۆلى دەرۋەزى بەرى شاى قۆستەۋە و ھەستە و كېرەۋىشى بۇ بىرد و وتى :
 ئەي پاشا گەۋرە.. گەۋرە ئەم دەرۋەزە . داۋامان ھەيە دېلمان نەشكىنى .. نوپىنەرى
 (پاشا) م ھاتوۋمە خوازبېنى ! شاسولەيمان خوازىارى خەزمايەتى بەرېزتانە و داۋاي كچەكەت
 دىكەت بۇ خۇي . كە زەھرىشا ئەمەي بېست ، ھەستايە سەرمېڭ . دەرەستى رېزى بە سەنگەۋە
 گرت و دانىشتۋان لەۋ رېزە فرمىيە ، سەراسىمە بوۋن .
 ھەر بە پېۋە (زەھرىشا) وتى :

ئەي گەۋرە ۋەزىر دانائو بە تەگبىر . ئېمەش ھاۋلاتى سولەيمان شاين . شانازى بە
 خەزمايەتى ئەۋەۋە دىكەين . كچەكەيشەم ، بە يەكەك لە كەتەزەكەكانى خۇي دابنى . (شا)
 جىي مەمانەي ئېمەيە . ناردى يە شوپىتى ، قازى و شايتە . شا سولەيمان ۋەزىرى كەرد بوۋە
 ۋەكىلى خۇي لەم ژن مارە كەردنەدا . ئەمجا خۇي مارە بېرىنەكەي لەۋىدا جىي بە جىي كەرد و
 ئاھەنگ كرا . ۋەزىرىش ھەمەۋ دىارى يەكەنى سولەيمان شاى پېشكەش بە (زەھرىشا) كەرد .
 پاشايش قەرمانىدا : مەملەكەت شادى بىكەن .. ئاھەنگ بېگېرن .

بۇ ماۋەي دوۋ مانگ زەماۋەندە لە شاردە گېرپراۋ خواردن و شېرىنى بەخىرايەۋە . دڭخۇش
 بوۋن . لە دەرۋەزى بەرى شار دەرۋازىلار . سابات و كەپر چاك كرا . سەماكەرانى كەنەزەكى
 رۇم ئامادە كرا . كىزانى تۈركان بۇ پەزىرايى دانران . بىۋەك بە زېر و زىو و نەختىنەي
 گران بەھا ئامادە كرا . جىيازىي (۲۰) بارى وشتەر دواى خرا . كارۋانى وشتەر و ھېستەر بەرې
 كرا... كارۋان روۋى لە ۋلاتى سولەيمان شا كەرد . زەھرىشا، تاكو نوۋرى (۲) فرسەخ بەرې
 كەردن . ئەمجا بە دڭى خۇش و ناسوۋدوۋە بۇ شارى خۇي گەۋرەۋە . ۋەزىر كچى شاى بېرد و

رۇيشتن ، ئەمەش شاخ بۇ ئەمەش دۆل ، دارستانى چىرا ، دىشتى چۆل و ھۆل ، رىگايان بىرى . تا ئەمەش
 شۇنەمەشكە (۲) رۇژە رىيان مابوو بىگەنمەش مەملەكەتى خۇيان . ومزىر تەتەرى ناردەمەش كە
 ھەمەش گەمىشتى بووك ، بە پاشا بىگەمەش . كە تەتەر ھەمەشكە دايە پاشا . پاشا زۇر
 شەنبوو ، مۇدانەش زۇرى دايە . ھەرمەش دايە ، جەنگەمەش تايەت بە خۇى كە لەشكر
 رىك بىخەن . بەرمەش كاروانى بووكە بىرۇن . زۇر بەرپەزەمەش بىھىن . ئەمەش چارپان دا لە شاردە ،
 كە دىبەت . نە پىرەمىردى ، نە پىرەمۇنى لە مەلدا نەمىنى . با بىچىتە پىشوازى بووكى پاشا
 شەركەيان . بۇيە ھەمەش خەلگى رىكەمەش ، كە ئاھەنگى بووكە تا شەمەش سەرمەش بىت و
 بەرمەش كۆشكى پاشا دىبەن . پىاوماقۇلان و سەرمەش دىمەش بىرپارپان دا . كە خەلگە كە بىچە
 كەنارى رىگا و بىنەكان بۇ بىنىنى بووك . خۇى و كاروانى جىيازى و كەنەزەك و دىست و
 بىنەكەكانى . ھەمەش بووكە گەمىشت . سەربازەكان چوار دەمورىان گەرت . كەزەمەش بەرپەزە
 بوو . تاكو گەمىشتە نەزىك كۆشكى شا . رەمى جەنگەمەش دىمەش ھەمەش . ئالەكان بە ئاسمانەمەش .
 بۇنى مەشك و ھەمەش خۇش ، خەلگى كەردىبوو سەرخۇش . دىنگى تەپەش و كەپەش... پىاخود
 دىھۆل و زورپا . شەمەش بووك بە نىو رىز بەندى ئەمەش و ئەمەش بەرى كەنەزەكە رازەمەشكە
 رۇيشت كە دىتەش مەنگە لە نىو ئەستەمەشكە . يان مەروارى نىوان زىوو . بىرپەشەش زورپا
 خۇى . كە چىرپا تىا رازەبەمەش .

شايمەش بۇ گىرا ، دىنىشتەش شەركەش دىيان و :
 مەملەكەش ئاھەنگى وى بە خۇو نەدىبوو !
 شەركەش ھەشتى كەش و شەركەش بوو .. بىنەكەش بوو

شەھى ۱۰۹

چىرەشكى خاران تەجى شاھان
 شەركەش دى

دەش سالىك شا ۋن ، كۆرپەش بوو . كە پاشا ئەمەش ھەمەش بىست زۇر دىلى خۇش بوو .
 مۇدانەشكى بەش دايە ھەمەش ھىنەكە . نىو چاوانى ساواى ماچ كەرد .

دىتەش ئەمەش شەركەش بۇ ئەمەش و تەراو :

خەمەش جۇرپەش ئەمەش كۆرپەش داوە

چەركەش نەبەردى و ئازەپەش يە

سەركەش شىرى مەخەش كە نەمەش

زۇر زوو لە شىرى بىرپەشەش

مەمەشكەش كۆرپەش بىر و ئاوكەش بىرى و كەش لە چاوان كەرد . ئاوپان نا .. (تەجى
 شاھان) . سالان ھەش و سالان چوو . مەلدا ئەمەش بە (۷) سالان بوو .. ئەمەش سولەمەش شا ،

زانایان و مامۆستایانی بۆ گرت ، تا چه‌ندین سال ، وانه‌یان پێ و ته‌وه . خوش نووسی و
 ئه‌دمب و زانستیان فێر کرد . تاكو کردیانه روژنیریکی به‌ توانا. ئهمجا مامۆستای سوار
 چاکی و رمبازی بۆ گرت ، له‌ گۆرهباندا فێری سوار چاکی و شه‌ره‌شیر و رمبازی کرد .
 ته‌مه‌نی گه‌یشته (١٤) سالن . گه‌وره‌تر بوو . که‌ گه‌یشته (١٨) سالن . خالی سه‌ر روومه‌تی
 دمت وت : خالی عه‌نبه‌ره له‌ سه‌ر لیۆی سووری .

له‌ شوینی: لاوێك دانرایه‌وه	ئێستا یوسفیش جیی گیرایه‌وه
ژیان به‌ جوانیی ئه‌و رازیه‌وه	بۆ ساتی وهره ، بکه‌ ته‌ماشای
سروشت بوو ئاوا خستی یه‌ کایه‌وه	به‌ چاوان شتی وا کوا بینراوه؟
له‌ سای دیدی رمش ده‌بریسکایه‌وه	خاله‌ سه‌وزه‌که‌ی گۆنای په‌مه‌یی
گری نه‌گرت و نه‌ توایه‌وه..!	سه‌یره خاله‌که‌ی لیوانی سووری

تاجی شای خاران . دۆست و براده‌رانی هه‌بوو . که‌ خوازیاری ، وه‌فاتی باوکی بوون . تا
 ئه‌م کورپی بپیته‌ جینیشینی باوکی و ئه‌وانیش ببه‌ میری ده‌رباری جینیشین . تاجی شای
 خاران خووی دایه‌، راو و شکار . سلیمان شای باوکی زۆر به‌ خه‌م بوو له‌و ئارمژووه‌ی . ترسی
 ئه‌وه‌ی بوو نه‌بادا درنده‌ی کیوان کورپه‌که‌ی له‌ ناوبه‌رن . به‌لام کورپه‌که‌ ئامۆزگاریه‌که‌ی
 وهرته‌ده‌گرت .

وا ریکه‌وت روژیکیان به‌ خزمه‌تکارانی وت :ئالیک (١٠) روژ بۆ ئه‌سپه‌که‌ی ئاماده‌ بکه‌ن
 شه‌ره‌زاده‌ستی کرد شه‌وه‌ ده‌نگ بوو... بیده‌نگ بوو

شه‌وه‌ی ١١٠

شه‌هره‌زاده‌ وتی :

ئه‌ی شا شه‌هره‌یار پادشای به‌ختیار !

خۆی و هاوڕێیانی چوونه‌ ده‌شت .. بۆ راو و شکار و گه‌شت . (٤) روژ به‌رپێوه‌ بوون .. تا
 گه‌یشتنه‌ پێ ده‌شت . چه‌ند ته‌پۆلکه‌ی به‌رز.. زه‌وی ئال و وال و سه‌وز . رمز و باخ و گول و
 گه‌لا.. ئاویان تیدا هه‌ل ده‌قولا . (تاجی شاهان) فه‌رمانیدا : ته‌پکه‌ و ته‌له‌ بنینه‌وه . (ماو
) و (تۆر) دابنن..! خوشتان بچه‌ شارکه‌ دواتر، په‌لامار درا.. چه‌ندین (نیچیر) به‌ تهر
 و که‌وان کوژرا.

ئه‌و بالنده‌ و درنده‌ی که‌وتنه‌ ته‌پکه‌وه‌ گیران . (تاجی شاهان) به‌سه‌ر راوچیانیدا
 دابه‌شی کرد .

هه‌ندی له‌ درنده‌کانی بۆ سلیمان شای باوکی به‌ دیاری ئارده‌وه . ئه‌و شه‌وه‌ له‌وئ مانه‌وه
 که‌ روژ بووه‌وه . روانیان کاروانیک به‌ره‌و روویان هاتن . کۆیله‌ و خزمه‌تکار و مندالان و
 که‌نیزه‌کیان پێ بوو .

(تاجی شاهان) چەند کەسێکی نارد پرسیاریان لێ بگەن .
نوێنەران چوون و پرسى یان : چى دەگەن ئێرە ؟ ئە گۆنود هاتوون ؟
ئەواتیش وتیان :

ئێمە بازەرگانیان و زێمان دوورە . ئەم رمز و باخ و تەود لامان داود . چونکە ئێرە وڵاتی
سولەیمان شایە . وڵاتیکی ئارام و ئاسایشە . شتومەکی بە ترخمان بێ یە و یۆ (تاجی شاهان
ئەمان هێناود . گەڕانەوود لای شاو قسەگەنیاان بۆ گێراود .
شا وتی : گەواو بوو . یا بچین شتەگەنیاان ببیتم .

سوار بوو ، خزمەتکارو دەست و پێوێند . شوێنی گەوتن . بازەرگەتان ئە بەری هەستان و
بۆی بارانەوود . گە خوا دەست بگرتیت بە یالیاڵانەوود . دەواریکیان بۆ هەڵدان بە تەمەش و
نیگار رازا بوووەوود . زەخەرمەکی زێڕینی تیا ئەخشاو بوو . مرواری تێ گرابوو . (تاجی شاهان)
دانیشت . خزمەتکاران و گۆنەلەگان ، لەبەر دەرگای دەوار ریز بوون . شا قەرماتیاندا بازەرگەتان
کالاکەتیاان بێتن .

دوای ئەمانشا کردن هەر چى یەکی بە دڵ بوو حیای کردووەوود ترخەمەکی پێشان .
بارووبەنەیان پێچایەوودو تاجی شاهان سوار بوو و دەست و پێوێندان بە دوایەوود . ئە گەتێ
رۆشەند ، ناوڕێکی ئە کاروانە کە داوەوود . لاوێکی بێنی شوخ و شەنگ — بەرگی پاك و
رەنگاو رەنگ . رووی ناسکی بە ناوێگ . جوان هەر وەکو مانگ . بەلام پێویدی دیار بوو . گە
هێندە بە خەمەوود گریابوو . زەرد هەلگەرابوو .
بە خەفەتەوود .. ئەم شیعەری دەوتەوود :

ئەم دایرە جەرگی بێرە بۆم خۆی یەو دەرگەتە جگەری بە سۆم
هەر لەو رۆژەوودی دڵم گەوتە لای بێ دڵم بۆیە ... جێ ناگرم بە خۆم
شەرەزادە رەستی کرد و شەڕ و دەنگ بوو ... بێدەنگ بوو .

شەوی ۱۱۱

شەرەزادە وتی :

کە لاومکە . شیعەرمەکی خۆیندەوود دەستی کردە گریان و بوورایەوود .
تاجی شاهانیش ، بەسەر سوورمانەوود سەیری دەکات . لاو بەناگا هاتەوود روانی سازانە ،
بە سەرسەریەوودیه . بۆیە خێرا هەستاو کێنووشی بۆ برد .
تاجی شاهان پرسیی :

بۆچی کالاکەکی خۆت . پێشان ئەدام ؟

ئەویش وتی :

گەورەم کالاکەکی من شتی وای تیا نییە بۆ پاشایان بەشیت !!

پاشايش وتى :
نەمىز دەپىت كالاكانت بېيىم . بە سەر ھاتى خۇيشتىم بۇ بگىرېتمە . گەر زولمت لى
گەرۋە تۆلمەت بېسىندىم . گەر ھەرزارىت با ھەرزەكەت بۇ بىدەمەۋە . چۈنكە دىلم پىت
دەسوۋىت .

تاجى شاھان ھەرمانىدا دوو كورسىيى دار ئەبەنۋوسىيان بۇ دانا . ھەرشىكى نايابيان بۇ
راخست . گە بە ئاورىشم چىنرابوو . تالى زېرى تى ھەلگىشراپوو . دانىشت و ھەرمانى بە
لاۋمكەدا كالاكەى خۇى ھىنا .
لاۋمكە وتى :

گەۋرەم ئەم كالاپانەم ، بە تايبەت بۇ تۆ نەھىناۋە .
ھەندى ھەرزەكارى بانگ كىردو ھەرمانى پىدان كالاكان بھىن . كە لاۋمكە كالاكەى خۇى بېنى
دەستى كىردەۋە بە گىريان . يەكە يەكە پارچەكانى پىشان دا . لە ئىۋانىاندا پارچە قوماشىكى
(ئەتەلس) تىدا بوو ، كە بە زېر چىنرابوو . بايى (۲۰۰) دىنار بوو . پارچەيەك قوماشى
لەدەست كەۋتە خوارەۋە . لاۋمكە ، زوو ھەلى گرتەۋە و خستىە ژىر پانى . تاجى شاھان كە
ئەمەى بېنى سەرى سوورپما ..!

بۆيە لە لاۋمكەى پىرسى : ئەو پارچەيەى ژىر رانت چى يە؟

لاۋمكە وتى :

گەۋرەم ھەرلەسەرمتاۋە كە ومكو بازىرگانەكانى تر كالاكەم ئەخستە يەردەست . لە بىرلەم
پارچەيە بوو .

تاجى شاھانىش وتى : دەپىت ھەر بى بېنىم .

پاشا توورە بوو . لاۋمىش كە چارى نەما ھەناسەيەكى ھەلگىشا وتى :

گەۋرەم بەسەر ھاتەكەى سەيرە! پارچەكەى يەكالا كىردەۋەۋە ولە بىرەدەمىنا ، راي خست .

تاجى شاھان ئاسكىكى بېنى تىدا نەخش كىرپوو . زېر و زىۋىشى ئىكەل كىرپوو . لە

بەرامبەرى ئاسكىكى تر وىنە كىشراپوو .

ئەمىيان بەتان و پۆى زىو چىنرابوو . بەلام بازىنەيەكى ئالتونى لە ملدا بوو . كە ئىكەل
بە (زىبەرچەد) كىرپوو ..

تاجى شاھان سەرى سوورپما ..! وتى : بەسەر ھاتەكەت بگىرېمەۋە .

شەھرە زادەستى كىرەشەۋە نەنگ بوو .. بىنەنگ بوو .

شەۋىس ۱۱۲

چىرۆكى عەزىزو عەزىزە

شەھرمزاد گىرايەۋە :

گەۋرەم كۆرە تاقانەى باۋكى گەۋرە بازىرگان بووم . كچە مامىكىشم لە مالىۋە ، لەگەلەن

بەرۈمۈردە دىمكرا . مامەم .. واتە باۋكى كچەي ئامۇزام . لەگەل باۋكم رىك كەوتىۋون . كە
ئېمە گەۋرە بوۋىن لە يەكترىمان مارە بېرن و بېينە ژن و مېرد . مامەم مرد و باۋكم ئەو
كچەي ھېنايە لاي خۇي .

رۇژىكىيان باۋكم بە دايكىمى وت :

ئەمسال (غەزىزە) ى برازام ، لە (غەزىز) ى كورم مارە دەپرم . بە ھەردووكيان كەوتنە
ئامادە كىرنى پىداۋىستىيەكانى تەدارەك و ئاھەنگى زەماۋەند . پاش نىۋومپۇ ھەينى يان
دانا كە مەلا و شايت بېتن و پىو رەسمى مارە بېرن بە جى بېتن .

باۋكم روۋى لە دراۋسى و ھاۋپى بازارگانەكان كرد و بانگ ھىشتى خۇيان و خىزانىيانى
كرد . ھۆل شۆردرا . مال رازىنرايەۋە دىۋارەكان ، نەخشىنران . ھەرش و قالى داخران .
شەربەت و شىرىنى ئامادە كرا و دىۋو دۋاى نوپۇزى ھەينى مىۋانان بېن ..

ئېلى ھەر ئەۋە مابوۋ كە رى و رەسمى مارە بېرن جى بە جى بىكرىت . دايكم مى ناردە
گەرماۋ و جوانترىن جلۋبەرگى نوپى بۇ ئامادە كردم . لە گەرپانەۋەدا ، ھىندە بۇنى خۇشم
لېنرابوۋ رېۋارنەم سەرسام دەكرد . ويستم خۇم بىكەم بە مزگەۋتدا . بەلام ھاۋپى يەكم
بىرگەۋتەۋە . ھەزم دەكرد ، لە مارەبېرنەكەمدا ئامادە بېت .

لە دلى خۇشمدا وتم :

دى خۇم بەۋ ھاۋپى يەۋە سەرقال دەكەم ، تا كاتى بانگ دېت .

خۇم بە كۆلانىكدا كرد . كە پىشتەر نەم دى بوو .. چونكە خۇم شت بوو .

بەرگەكانىشم نۆى بوو . ئارمەقكى زۇرم كرد بوۋەۋە . لەۋ سەرى كۆلانىكە دانىشتەم و ويستم
، بچەۋتەۋە . لە بەر ئەۋەى كە دەستە سېرەكەم لە ژىر خۇمدا راخست و ويستم ئارمەقى
نىۋ چاۋانەم بېسپەۋە .

ھىندەم زانى ، دەستە سېرىكى سېى كەۋتە كۆشمەۋە . مىنىش سەرم بەرز كىردەۋە . تا
بزانم ، ئەم دەستە سېرە لە كۆپۈۋە خراۋەتە خوارەۋە ؟ سەرنجەم بە چاۋانى خاۋەنى ئەم
ئاسكەۋە گىرسايەۋە . كە لە پەنجەرەكەيانەۋە سەرى دەرھىتابوو . ھىشتا شتى وا چاۋانەم
نەپىبوو . ئەۋىش سەپىرىكى كردم و پەنجەى خستە دەمى . ئەمجا دوو پەنجەى پىكەۋە
نوساننن و خستى يە سەر سنگى . سەرى كىردەۋە بە ژوورداۋ تاكى پەنجەرەكەى داخست .
سەراسىمەى كردم ..! نە لە ھسە و نە لە ئامازمەكى تى گەپىشتەم .

جارىكى دى سەپىرى تاكى پەنجەرەكەم كىردەۋە بەلام داخراۋو . تاكو رۇژناۋا لە جىيى
خۇمدا چاۋمپروان بووم . بەلام نە كەسكىم بېنى ، نە ھىچەم بېست . بەرپدا دەرۋىشتەم و
دەسۋەكەكىم كىردەۋە . بۇنىكى ھىندە خۇشى لى دەھات . ، ۋەكو لە بەھشتدەم وابوو .
ئەمەكى تىرى دەستەسپەكەم ، بەدەم رېۋە كىردەۋە . كاغەزىك كەۋتە خوارەۋە ، كە
كىردەۋە . جۇرە بونىكى لى دەھات .

ئەم شىعرى بۇ دەبوو:
 دوودىرى نووسى، زۆر بە شەرمەو
 بە بۆنى گۆنا و لىو و كۆلمەو
 چاوان ئەبەلقى، قەد و بالاي بوون
 بەكسەر گيانىشم كەوتە دلمەو
 شەھرە زادەستى كەردشە دىنگ بوو... پىندەنگ بوو.

شەھەر ۱۱۳

شەھەرزادە وتى :

كۆرەكە وتى :

ئەو شىعەرەم بە دەستە سېرەكەوە بىنى . ھىندەدى دى تاسە یم کرد . كاغەز و دەستە
 سېرەكەم ھىنايەو مال ، بى ئەوۋى بزانم كە ئەو دەستە سېرە زىانم پى دەبەخشىت . شەو
 درەنگانى گەشىتمەو مال . كە دەروانم ئامۇزاكەم دانىشتووۋە دەگىرى . كە منى بىنى
 چاوانى سېرى و ھات بە پىرمەوۋە ولىي پىرسىم كە بۇ چى و دواكەوتووم . ئاخىر ھەمووان
 ھاتبوون ، ھەر لە ھەزىران و مىران و سەرکردەكانى سوپاۋە تاكو پىاوماقۇلان و خىزان و
 ناسىاوان . قازى و شايەتان : نانايان خوارد و زۆر چاومرپى تۇيان کرد . تاكو رېۋرەسى مارە
 بىرىن جى بە جى بىكەن . دواتر بلاۋەيان لى کرد .

ئەمجا پى وتم :

باۋىكت ھىندە توۋرە بوو . سوۋىندى خوارد لە داخى ئەو ھەموو خەرجى يەى كە
 كەردبوۋى : تاكو سالىكى تر ئەم مارەبىرەنە دووبارە نەكاتەو .
 ئەمجا ئامۇزاي دەزگىرانم پىرسى :

باشە .. تۆ چىت بە سەرھات . كە ئاۋا.. دوا كەوتىت و ئەمەت بە سەر ھىناين ؟
 منىش وتم : ئامۇزا ھەر مەپرسە .. چىم بە سەرھات ؟

ئەمجا منىش دەستە سېرەكەم پىشان داۋ لە نوۋكەوۋە بەسەرھاتەكەم بۇ گىپراۋە . ئەۋىش
 دەستە سېرە نامەكەى لى ۋەرگىرتەم و خوۋىندى يەوۋە . فرمىسك بە چاۋانىدا ، ھاتە خواردە .
 من لە تاۋ خاۋەن نامەكە ، ھەر گوۋىشىم نەدا : بە گىرمانى ئامۇزاكەم . ئىلى دەستە دايە
 خواردەنەوۋە و رابواردن ..!

ئىۋارەيەكەيان كە گەپامەوۋە .. سەرئىجمدا كچە ئامۇزام دەستىكى بە دىۋارى زوۋرەكەۋىيە
 و دەستەكەى ترى لەسەر سىنگى داناۋە و ئاۋا... خۆى دەلاۋىنىتەوۋە :

كىژەى دەشتەكى دل لە ھەۋارە حىجىزىش بۇ ئەو خەمە و پەژارە
 تاسەى دوۋرى يەكەى مالى باۋانى سوۋرى کرد چاۋى ئەو چاۋ خومارە
 من خۆشىم دەۋى و ئەو ۋا دەزانى عاشقى نىم و چارم ناچارە...!
 كە منى بىنى چاۋانى بەسەر دەستەكەى سېرى و بە پىكەنىنەوۋە بەرەو رووم ھات و

بەخیر هاتنی کردم .
 منیش شەقیکم تۆ هەلە . کچە لەبەر هەمیوانە کەدا ، بە دەمنا کەوت . نۆ چاوانی نەکی
 بە لێواری بەر هەمیوانە کەدا و قلیشاو دەم و چاوی خۆیناوی بوو . ناموزا ، بێدەنگ بوو .
 هەستایەموو دەم و چاوی شت و بەر هەمیوانە کەدا لەخوێنە کە پاک کردەوه . دواتر نۆ
 چاوانی بە پارچە قوماشیک بەست .

بە زمرە خەنمە کەوه بەرمو رووم هات و وتی :
 بەو خواپە ، ناموزا ، مەبەستم لەو شیعرە ، گالته پێ کردنت نەبوو . سەرم ئازاری دەدام
 . خۆم هەر دەم ویست : خۆین لە سەرم بگرم . ئیستاش کە ئەو خۆینەم لێ دەرچوو سەرم
 نۆشکم نەماومو حەوامەوه ؟

کەوتە دلدانەمو . سفرە رازاندەوه : خواردنی بۆ دانام . بەلام شەقیکم لە
 خواردنە کەش هەلداو رشتە سەرم سفرە کە !

بە خۆیشم وت : عاشقان شێتن . کوا نەفسیان دەچیتە سەرم خواردن ؟
 ئەویش وتی : بەو خواپە ناموزا گیان ، ئەمانە نیشانە خۆش ویستە .
 قاپەکانی کۆکردەوه و سفرە کە پاک کردەوه و هەلی گرتن . دواتر کەوتە دلدانەمو و
 بیکەنین بە روومدا . کە رۆژ بوومەوه . چوومەوه بۆ خواردنەموو رابواردنە کەدا جارەم .
 لێواری کە گەرامەوه مال . دەرمانم ناموزا رووی کردووەوتە دیوار کە و دەستی بە
 چاوانەموو و دەگری . بەلام دیار بوو هێندە منی خۆش دەویست نەیدەهێشت من پێی
 بزانم و دەیزانی کە لە ج پەرۆشی یەکی خوشەویستی دام .
 سەری بەست بوو و چاویکی بە گریان سوور هەلگەرابوو . چونکە من بوومە هۆی شکانی
 نۆ چاوانی .

شەڕەزادەستی کرد و دەرنگ بوو ... بێدەنگ بوو .

شەوی ۱۱۴

شەڕەزادە وتی :

کە ناموزا بە دەم گریانەوه منی بینی . بەرمو رووم هات و لەبەر هەنسک دان هیچی بۆ
 نەدەوترا ، هەروەها نەیدەوترا ، دەرە دلی خۆیشیم بۆ بکات . کەوتە دلدانەمو و نەرم و
 نیانی بۆم . هەر چەند کاتی نان خواردنیش بوو . بەلام نەبووترا ، سفرە رابخات . بۆیە
 کەوتە گۆپینی جلو بەرگی بەرم و ئەم شیعرە لە بەرخۆیەوه وت :
 جەرخی زە مانە دەسوورپیتەوه دلی بە خەم هەر ناکریتەوه
 خواپە بەرمیبت پێما بیتەوه خەم و پەژارەم بپرویتەوه
 لۆزی سێ یەم چوومە لای کچە دەلایک تا کۆ مارە کردنیم بۆ ریک بخات . کە ویستم

جینی بهیلم .

قۆلى گرتم و وتى :

بومسته ! ئەم پارچە دەسپەى بۆ لە يەك كردهمەوه . سەيرم كرد وینەى ئاسكى تیاپە..!!
زۆرم ئەو وینەپە بە لاوه جوان بوو..!

كە پێشكەشى كردم وتى :

ئەم چنینه كاری دەستی خوشكەكەمە..!

پرسیم : خوشكەكەت ناوی چى یە ؟

ئەویش وتى :

ناوی (نورالهدای) یە . ئەم دەسپۆكەپە هەلبگرە بۆ خۆت .

ئەمجا خواخافیزیم لى كردو كە گرامەوه سەير دەكەم ئامۇزاكەم سنگى خۆى دىكوئیت

و دىگری ئەم شیعەرى چپى :

بە هەلى كات باى شەمالى خەم و پەژارەم رامالى

شەپى بەیان فینكى یەو بەختى رەشى تى دىمالى

حەرام بى لىم چىزى دنیا گەر ئامۇزا... بۆم نەمالى

ئەووە گرى عەشقى تۆپە دلى كردتۆتە .. زووخالى

شەرەزادە دەستی کرد و شە و دەنگ بوو.. بیدەنگ بوو.

شەوی ۱۱۵

شەهەرزادە وتى :

لاوه وتى : كەمنى بىنى فرمیسكەكانى سى و بەرەو رووم هات و بۆم پێكەنى و وتى :
ئامۇزا گیان ، تۆ بە دلى خوشەوه خوا بە منى بەخشویت . من بە پەژارەى تۆوە دەژیم .
لەگەل ئەوشدا خواپە .. لى مەگرە! منیش هەر بیرم بەلاى ئەو پارچەپەوه بوو كە وینەى
ئاسكەكەى تیاوو . هەرخیزا هەلم دا بەردەمى ئامۇزا. ئەویش كردیەوه .

دواى سەير كردنى وتى :

ئەمە پێشكەشى من بكە . من رازى بووم .

هەستاو جلو بەرگی بەرمى گۆپى و وتى :

خۆ ، لەخراپەى دوژمنانت بپاریزیت .

دواتر كەوتە لاواندەنەوه :

لاوازه و دلم بە نازار بووه بەروومدا فرمیسك سەرە و خوار بووه

هەرچەندە یارم دابراویش بى بە كردهى جوانى دل بەختیار بووه

دەستم كردهوه بە جنىۆدان . ئەویش دەستی كردهوه بە گریان . چاوانى سى و لىم

ئىزىك بوۋە ۋە دەستى ماچ كىردىم . مەنىش لىنى دوور كەۋەتمەۋە .
ئەمما بىنى ۋەم :

ئامۇزا خوا عافوت بىكەت .

دەستى بە گىرىان كىردىم ۋە مەنىش دىلەم بۇنى سوۋىتا . رۇزىكى دى كە گەپرامەۋە . سەپىرم
كىردى . كىچە ئامۇزا راكشاۋە ۋە دايىكەم بە ژوور سەرى يەۋە دىگىرى .
دواتر بىنى ۋەم :

خو.. (بەلا) لى بىلا بۇچ كۆرە مەنىكى ئەم كىچەمىت..! چۇن كىچە ئامۇزات نەخۇشە
ۋىلىنى ئاپىرسىتەۋە؟!

كە كىچە ئەمەمى بىست ، راست بوۋە ۋە بە روۋىيەكى خۇشەۋە بەخىر ھاتنەۋە كىردىم .
مەنىش جىم ھىشت بى ئەۋەمى گۈنى بى بىدەم . چەند رۇزىك نەھاتەۋە . دواتر بىرم كىردىم
ۋە گەپرامەۋە مال . گۈنىم لە شىن ۋە شەپۇر ۋە گىرىان بوۋ .
كە دايىكەم مەنى بىنى ۋەم :

(بەلا) ... لىت بىدەت . چۈنكە خۇيىنى ئەم كىچە مامەت لە مىلى تۇيە !

ئىتەر باۋكىشەم ھات . شىيان ۋە تەرمەكەمان بىرد ۋە ئاشتمان ۋە دواتر خەتمەمان بۇ كىردى .
(۲) رۇز ھاتوچۇ گورستانمان كىردى . تەرمەكەمى تەۋاۋ بوۋ ، بەلام مەن زۇر بۇنى بە خەم
بوۋم .

دايىكەم ھات ۋە بىنى ۋەم :

ۋەرمە بىم بىلى ، ئەۋ كىچە بە چى مردا؟! خۇ... مەن ھەر چەند دەم دواند ئەۋ ھىچى
نەدىرگاندى..! چۇن بويىت لەگەلىدا كە ئاۋا... مردا?
مەنىش ۋەم : ھىچەم لى نەگىردىۋو .

ئەۋىش ۋەم :

خو تۆلمى ئەۋ كىچەم لى دىمكەتەۋە . چۈنكە ھەتتا مرد لە تۇ رازى نەۋو . كىچە مامەت كە
لە گىانەلادا بە ژوور سەرى يەۋە بوۋم .
چاۋى ھەلپى ۋەم :

ئامۇزىن .. ئەم دوۋ رىستەيە بە كۆرەمكەت بىلى : (ۋەفلا شىرىنە .. غەدىر قىزىمۇنە .)
مەنىش ھەردە بىمەزىمىم بىلىدا دىتەۋە . دىيارى يەكى بۇ دانائىت ۋە سۆيىندى داۋم . كاتىك
بىتەمى كە بۇنى بىگىرىت . ھەر كاتى ، بۇنى گىريائىت دىتەمى..!
مەنىش ۋەم : دىيارى يەكەم بىشان بىدە .

بەلام ئەۋ رازى نەۋو . مەنىش لەبەر ھەرمىمى خۇم . ھىندە گۈنىم نەدا بە مردىنى كىچە
مەمەكەم . رۇزىكىيان بەرىكەۋەت ، ئەۋ كىچەم بىنى ، كە بوۋە ھۇى مارە نەگىردىنى ئامۇزاكەم .
ھەۋالى ئامۇزاكەمى پىرسى .

منیش وتم : مرد و خەتەیشمان بۇ کرد . ئەمە شەوی پێنجەمە کە مردوو .
 کە ئەمە بیست . بانگی هەلداو دەستی کردە گریان و وتی :
 ئەو ئەمگوت کە دەیکوژیت .! گەر پێش مردنی بە منت بووتایە . خەلاتم دەکرد ، بۆ
 ئەو کردەویە بەرامبەر من نواندی . خەمی ئەووەمە داوی ، مردنی رسوا ببیت .!
 منیش وتم : پێش ئەووی بەریت گەردنی ئازاد کردووم . بەر لە مردنی چینی بە دایکم
 وتبوو بۆ کچەکەم گیرایەو .
 کچەیش پێی وتم :
 ئەمجارە کە دایکت بینی یەو ، لێی بپرسە : ئەو شتە لایەتی چی یە ؟
 منیش وتم :

ئاسانە ، چونکە دایکمی راسپارد بوو کە ئەم دوو رستەیم پێی بلێت : وتبووی ، ئو خوا
 بە کۆرەکەت بلێ ئەگەر جارێکی دی چوووە ، شوێنەکەی جارانی ، با ئەم (٢) رستە
 بکاتە هەلەفەیهک و بیکاتە گوێی :
 (وەفا شیرینە ... ئەمەر قەزمونە) .
 شەهرە ئادەستی کرد و دەرنگ بوو ... پێنەنگ بوو .

شەوی ١١٦

شەهرزاد وتی :
 کە کێژە ئەمە بیست وتی :
 خوا لە گوناھی خوش بیست چونکە تۆی لە چنگی من رزگار کرد . خۆم بۆ زیان لێ نەدەست
 مەلەس داوو .
 منیش کە سەرم لەم قسەییە سوورما بوو ، پرسیم :
 کە ئیستا ، یەکمان خوشی دەوێت ... ئەو ئەوسا نیازی چیت هەبوو ؟
 ئەویش وتی :
 تۆ هێشتا باریت و بۆنی شیری خاوە دەمت دیت .! ژنان مەکریان زۆرە و فیللەوین .
 تۆیش حەزەت لە جوانی یەکەم کردبوو . بەلام ئەو کچە نامۆزایەت . تۆی دەپارست و
 نەیدەهێشت . بکەوێتە داوی فیلمانەو . ئیستاش ، نامۆزگاریت دیکەم . کچانی وەکو من ،
 هەرگیز خوش نەوێت و لێیان دوور بکەوێت . چونکە ئیستا ئەو کچە نامۆزایەتی کە زۆر
 دڵسۆز بو بۆت نەماوە تاکو یارمەتیت بدات . وریا بە .. با ئەو جۆرە ژنانە رسوات نەکەن ،
 دیسان وتی :
 خۆزگە پێش مردنی بەم توانیایە بەم بینایەو . پاداشتی چاکەکانیم بەدایە ئەو . خوا

لېنى خۇش بېت .
ئەگەر ئەو نەينى نەپاراستايە . ھەرگىز بە من ئەدەگە يىشتىت! بۇيە ھەز دەكەم شتېكم بۇ
بىكەيت .

مەنىش پىرسىم : ئەو شتە چى يە ؟
وتى : بىگەيەنە سەرگۈرەمكە . ھەزىش دەكەم : چەند دېرە شىعەرىكىش
لەسەركىلى گۈرەمكە بىنووسم .
ئەمجا وتى : لەوئىش ، ھەندى لە ژيانىم بۇ بىگەرەو .
مەنىش پىم وت :

باشە ئەم (۲) رستەيەم بۇ شى بىكەرەو :
(وىفا شىرىنە .. غەدەر قىزمۇنە ۱)
بەلەم ئەو گۈيى خۇي لەم قەسەيەم ، كەر کرد .
شەرەزادەستى كىرەشە وەنگ بوو ... يىدەنگ بوو .

شەۋى ۱۱۷

شەھەرمەزاد دەستى بە گىرانەو کرد و وتى :
ئەى شا شەھەرمىار .. خاۋمنى بىرپار ..
لاۋە وتى :

رۇزى دواتر چوۋمەو بۇ لاي كچەكە و ئەۋىش دەستى دايە توورەكەيەك پارەو پىتى وتم
ھەستە .. بابىرۇين گۈرەكەيم پىشان بەدە . باھەلى بىستىن و گومەزىكى بە سەرمەو
تروست بىكەين . چەند شىعەرىك لەسەركىلەكە بىنووسىين . ھەرچى يەكەش لەم پارەيە
مايەو بۇ دەكەين بە خىر .

مەنىش پىشى كەۋتم ئەو لەدۋاۋەو جارجارە دەستى بە توورەكەكەدا دىكرە و خىرى
دەبەخشى يەو .

ھەمەو جارىك لە بەرخۇيەو دەيوت :
لەم خىرە بۇگيانى (ەزىزە) ، كە تا مرد نەينى پاراست .
كەشتىنە گۈرەستان و توورەكە پارەكە ھىچى تيانە ماۋو .
خۇينا بەسەر گۈرەكەداۋ زۇرى لاۋانەو .. قەلەم و چەكۈشكى ناسكى جوانى دەرھىناۋ
كەۋتە ھەلگۈلىنى پىتى شىعەركەن .. زۇر جوانكارانە .. دەى نووسى ...
گۈرەكەم بىنى لە نىۋان ناخا^(۹) چوار لاي لە خوتچە ولە گولە ناخا

(۹) - ناخا : خاكدا

له زى يهوانم كه پرسى: كى يه؟ وتى : كهسيكه گشت بوى به داخه !
 نزام كرد: كهوا خودابى به خشى له بههشت (پهري) جيگه بۇ پاخا
 عاشق: داماو! تا له گۆریشدا خۆلى سهریشى وەك قىرو زاخه..
 بلوايه دمورم به باخ دمكردى و فرميسكى چاوم : دمكرد به ناخا
 ئىدى دستى به گريان كردموه. دواتر كه جاروباريك سهرم دمدا. زۆرى ريز لى دمكرتم.
 منيش سهرم كرده سهر خواردنهوه و جلوبهرك و بهراستى خه مى ئاموزاكهمم وهلاوه نا.
 روژيكيان پيكيك شهرابم خواردموه و چوومه دمردوه، بى ئهوهى بزاتم زهمانه چى بۇ
 من سازداوه . به كولانيكدا دمرويشتم (نهقيب) يان بى دموت . پيردزنيكم بينى ، موميكى
 داگيرساو به دمستىكى يهوه بوو . نامهيهكى لوول كراویش بهدهستهكهى ترى يهوه .
 كه گويم لى گرت ... ئەم شيعرهى دموت :
 سهر چاو: به خيرت ديئم جوانى : زمان شيرينم
 خاومنى سلاو و ريز .. هيز و تهوانا و تينم
 ههر كه منى بينى وتى :
 كورمكهه گهر دمتوانيت : ئەم نامهيهم بۇ بخوينهوه .
 نامهكهى دايه دستم ومنيش بۆم خويندوه نووسرابوو:
 (لهكهسيكى دووره دمست ، بۇ ئيوهى ..خوشهويست !) . كه ئەمهى بيست زۆر
 خوشحال بوو.
 پى ي وتم :
 خوا ، دمرووت لى بكاتهوه كه ئاوا.. دلى منت خوش كرد .
 نامهكهه دايهوه دستى . لى داو روشت .
 كهچى دواى كهميك هاتهوه سهره پيم و وتى :
 به قوربانى سهرت بم . بهلكو، تا ئەو دمرگاي مالهى نهوبهر ريكاكه لهگهلم بيت . بهلكو
 ئەم نامهيهيان لهم ديو دمرگاكهوه بۇ بخوينيتهوه ، چونكه برىوايان به من نهگرد .
 منيش پرسيم : بمسهرهاتى ئەم نامهيه چى يه؟
 پىي وتم :
 ئەمه نامهى كورپيكمه ، (۱۰) ساله نهه ديوه! بۇ بازرگاني چووه بۇ ولتان ونيمش
 دمستان لى شت بوو . وامان زانى بوو نهماوه . خوشكيكى ههيه ، شهو و روژ بوى دمگري .
 تا ئەوهبوو. ئەم نامهيهى گهيشته دمستان .
 منيش وتم : ئەومتا سهلامهته و، ماوه .
 پيردزنيهش وتى :
 ناخر .. كورم : ئەمهى تۆم بهكهكهه وت ، كهچى برىواى پى نهكردم و پىي وتم :

بېرۇنمۇ بۇ يېتە : كە نامەكەى بۇ خوڭنيتەوۋ . پياۋى چاك بىو لەگەلم وىرە و دلى
 نەمىش خۇش بىكە . پېغەمبەر (د.خ) قەرموۋىيەتى :
 ھەرگەس دلتەنگان دلتخۇش نەگات .. خوا (۱۰۰) جار دلتەنگىيى دىكاتەوۋ . منىش پەنام بۇ
 تۇ ھىناۋە . ناچار منىش شوڭىنى كەوتەم .
 شەرەزادە سى كىر دىرەنگ بىو .. يېتەنگ بىو .

شەۋى ۱۱۸

شەمىزاد نەم شەۋىش وىكو شەۋانى پېشوو ، بەرامبەر شا شەھرىار دانىشت و وتى :
 پېرمۇن پېشم كەوت و من بە دوايدا . تا گەشتىنە ، بەر دىروازى خانويەكى خۇش . دوو
 گۆپەكى مى پېۋە بوو . پېرمۇن لە پشت دەرگاگەوۋە راۋىستاۋ بە زمانىكى عەجەم ، بانگى
 كرد . ھىندەم زانى كىژۆلەكەكى پى بە پاۋانەى زىر بە خۇبادان ھات ... ھەر مەجەكە و
 (۲) بازىگى زىرى تېدا بوو ، كە بە مروارى دادەخران . ملوانكەمەكى ، زىرىنى گرانبەھى لە
 ملنا بوو وگوى بە گوارەى مروارى سەر پۇشكى بە سەردا دابوو . بە (نقىم) ى گرانبەھا
 نەخشا بوو .

ئەمجا پرسىي :

نايە .. ئەمە نامەكەى بۇ خوڭنيتەوۋ؟

نەمىش وتى : بەلى ... كچە شىرىنەكەم .

لە درزى دەرگاگەوۋە ، دەستى بە نامەكەوۋە درىژ كرد كە بىلداتى تا بوى بخوڭنەوۋە .
 ھىندەم خۇش بوو ، نامەكەم لى وەرگرت . كاتىكەم زانى پېرە ژنە ، لەدواۋە سەرى نا بە
 بىشمەوۋە و پالى پېۋەنام .

كە چاۋم كەردەوۋە . لە دالانىكەدام . پېرە ژنە ، ھەر زۇر خىرا خۇى بە ژووردا كەردو
 دەرگاگەى لە ناۋمۇدە كلوم دا . كىژۆلەكەبىش بە روۋىەكى خۇشەوۋە بەرمو پېرم ھات .

پېرە ژنە پېشم كەوت و كىژە بە دوامەوۋە . بە سەر (۷) دالاندا رەت بوۋىن و مى بىردە
 ھۆلىكى گەورە . كە (۴) ھەيوانى بە چوار دەرۋە بوو ، سەپىرت بىردايە ، ھىندە رازاۋە بوو
 خەمىالت دەرۋىشت .. ۱. ھەموۋى بەردى مەرمەپ بوو . پەراۋىزى ھەرشە راخراۋەكانى
 ئاورىشم بوون . (۲) سەكۆى تېدا بوو . بە خىشتى زەرد دروست گرابوون . سەرى نەخشى
 زىرى سوور بوو و بە نقىمى زىر و مروارى نەخشا بوو .

كەزاۋمەكە بوون بۇ خۇيان .

پىي وىم :

كامىانت پى باشە : ژيان يان مردن؟

منىش وىم : بىگومان .. ژيان .

ئەمجا وتى: كەواتە مارەم بىكە و بىمەينە!

منىش وتم :

ھىچ بىم خۇش نىيە ، ھى وەكو تۆ مارە بىكەم .

ئەويش وتى :

گەر من مارە بىكەيت لە (دەلىلە) دۆستى رزگار دەبىت . ئەو دەلىلەيەى كە شەوانە دەچىتە لاى ! و ئىستاخوا ئەوى تووشى بەلا كر دوو . بەو خوايە : لەو ژنە مەكرىزى تر نى يە ! بېش تۆ زۆرى كوشتوو .! بىم سەيرە ، چۆن تۆ لە دەستى ئەو قوتار بوويت !؟ شەھرە زادەستى كر دىرە دىنەك بوو . . . بىدەنگ بوو .

شەھرى ۱۱۹

شەھرمزاد دەستى بە گىلانەھوى سەربووردەكە كر دىو : .

ئامۇزا وتى :

كە ئەمانەى پى وتم سەرم سورما!

منىش وتم :

خانم . . ئەو ژنە چۆن دەناسىت ؟

ئەويش وتى :

زەمانە . . چۆن بەلاو قۇرتەكانى دەناسىتەو : منىش ئاوا ، دەيناسم . بەراسىتى ، دەمەوئىت : بە سەرھاتى خۇتم لەگەل ئەو ژنەدا بۇيگىرپتەو ، تاكو تى بگەم و بزانم چۆن رزگار ت بوو لە دەستى!؟ منىش . . . لەگەل (عەزىزە) كچە ئامۇزامدا ، چىم بە سەر ھاتبوو ، بۆم گىرايەو .

كە بىستى ئامۇزاكەم مردوو دوو دەستى پىكدادان و وتى :

خوالى خۇش بىت . . ئامۇزاكەت مرد و ھەر ئەويش بوومتە ھوى سەلامتى تۆ لە دەست (دەلىلە) ى مەكرىياز . ئەو نەبوايە تۆ تياچوو بوويت . ھەر چەند سنگم پىرە لە قە ، بەلام ناتوانم ھىچ بلىم .! زۆر دىترسم لە ناوت برىت .

منىش وتم :

ئەرى بە خوا . . ئەو بەسەر ھاتەكەم بوو ، كە بۆم گىرايتەو .

ئەويش وتى :

ئىدى چاودىپى ئەو مەبە (عەزىزە) يەكى تىرت . دەست بىكەوئتەو!

منىش وتم :

بېش ئەودى بىرئىت . ئامۇزگارى كر دىووم ئەم (۲) رستەيەى پى بلىم :

وصفا شىرىنە . غەبىر قىزمۇنە !

گە ئەممەي بېست وتى !

دە .. بەم خۇايە ئەم دوو رستەيە ، تۆي لە دەستى ئەم رزگار کردووہ ! ئیستا دلم بى
خەم بوو . ئەمەم وا دەگەيەنیت گە ئیتەر زیانت بى ناگەيەنیت . کچە ئامۇزاگەت تا زیندوو
بووہ ، ئەمەي هیشتووہ ، لە ناوت بەریت . گەمردوووشە بەم دوو رستەيە تۆي پاراستووہ .
دبارە تۆيش زۆر غەشىم و ساویلکەيت!
هیچ نازانیت لە مەگري ژنان و پیرەژنە هیلبازەکان .
منیش وتم !

نە بەمخوا ، هیچی لى نازانم .
ئەمجا گیزمکە وتى :

بیتخەم بە .. گە ویستم تۆ مارەم بکەيت دەمویست بە گوێزەي شەرع و سونەتی
بیتخەمبەر (دخ) بېمە ژنت . ئیستاش دەولەمەندم و (نانی گەرمم لە خوانە .. ئاویش لە
مەرگانە ..)

جەیلەيەکی لیدا و فەرمانیدا : با بىن !
کاتیکم زانی قازی یەك و (٤) شایەت هاتن .
کچە هەر لەویدا بە قازیی وت :

بیشمکی و پاشەمکی مارەيیم هەموو وەرگرتووہ . لە سەر وو ئەمانەشەوہ بۆم بنووسن :
(١٠٠٠٠) درهەمی ئەم میردم قەرزارم .
ویستم برۆم ، کەچی وتى :

وہی .. وہی ! بۆچی بیت وایە ، هاتنە دەرەوش وەکو چوونە گەرماوومیہ ؟! بە خوا پىم
وایە .. وا دزمانى منیش خاتوو دەلیلەي دەستیرم ! هەرگیز وا بیر نەکەيتەوہ . تەنیا تۆ
میردی منیت و بە گوێزەي شەرع و سوننەت . گەر : سەر خۆشیت ، وەرەوہ هۆش خۆت .
ئەم دەرگایەش ، سالتى رۆژنیک دەکریتەوہ . حەز دەکەيت برۆ سەیری دەرگاگە بکە .
منیش جووم سەیریکی دەروازەي دەرەوہم کرد و گەرپامەوہ و وتم :
داخراوہ و کلۆم دراوہ و بزمار پىژ کراوہ .
ئەمجا وتى :

عەزیز گیان لە ئارد و برنج و رۆن و میوہ و پەلەوہم و مەر هیندەمان هەيە ، بىشى
چەند سالتیک دمکات . لە بەر ئەوہ ئەم دەروازەيە ، سالتنە دەکریتەوہ .
منیش وتم : لاحول و لا قوۃ الا بالله العلي العظيم ..
کیزدیش وتى :

ج زيانیکى بۆ تۆ هەيە ، گەر هەموو زەخیرەيەکان هەبیت؟
سالتیک من بە شوینی یەوہ بووم و هاتمە ئەم مائەوہ . دواتر ویستم برۆمە دەرەوہ .

ژنهكهم كه پیتی زانیم وتی :
 پهله مهكه دواى بانگی نیواره چۆن هاتیه ژوور ناوا. برېږ دهرهوه .
 كه نیواره هات . ویستم بچمه دهرهوه. دمترسام !
 نهمجا هات و پیتی وتم :
 بهو خوايه .. تا سۆیندم بۆ نهخۆیت كه ههر ئهم شهو دپیتهوه : ناهیلیم برېږیت . منیش
 پیممانم دایه .
 نهویش به قورئان و شمشیر و به تهلاق سۆیندی دام كه بگهړیمهوه. چوومه دهرهوه. لاواز و
 بى تاقهت لهو ژيانه ناخوښه ، چوومهوه رمز و باخهكهو ببینم ومكو جاران كراوه بوو.
 بۆیه تووړه بووم و وتم :
 سالیكه ئیرم جی هیشتووه، كه ئیستاش گهراومهتهوه. دهرگا ناوالایه !
 له دلی خوښا وتم : ناخو... کیژكه ومكو خوی ماییت ، یان نا؟! پتیویسته ، بچمه
 ژوورمهوه ، پیتش نهودی سهر له دایکم بدم .
 شههره تار هستی كړوښه و دنگ بوو .. بینهنگ بوو.

شەوی ١٢

شههرزاد دهمستی كردهوه به گيړاندنهوهو وتی :
 عهزیر وتی :
 خوځم كرد به رمزكه داو کیژكه هاواری كرد : هیندهم زانی (١٠) كۆيله هاتن و پهلاماریان
 دام و دامیان به زمویدا .
 خۆیشی به چهقۆیهکی تیژمهوه ههلی کوتایه سهرم و وتی :
 ههر ئیستا سهرت دهبرم و دمت كوژم . ئهمهش كه مترین سزایه ، له بهرامبهر ئهم
 تاوانمتدا كه بهرامبهر ناموزاكهت كړدووته .
 كاتى سهریری خوځم كرد . له ژیر دهمستی كۆمه لیک كۆيله دام و کیژه به چهقۆیمتی
 تیژمهوه به سهر سهرمه و میه ، نهو دنیاام به چاوی خوځم ببینی . بۆیه له کیژه پارامهوه .
 كهچی هیندهی دی تووند بوو ،
 ههرمانیدا ، ههر دوو دهمستم بپهستن . نهوانیش به قسهیان كرد . ههلاقهیان كړدم . هیندهیان
 لیدام له هۆشی خوځم چووم .
 كه به ناگا هاتم به خوځم وت :
 سهر برینهكهم لهم لیدانه بى پاشتره .
 لهو كاته دا قسهی ناموزاكهمم بپهستهوه ، كه دهی وت :
 خوا ، په ناته بدات له خرابیهی .

دىستىم ئۆردە ھاۋارو پارانەۋە ، تاگو دىنگىم نووسا .
 ئەمەش كەۋتە تىز كىرىمەۋى چىقۇكە و بەگۈلەكانى وت :
 سەرىم بۇ بىگرن . مەنىش خواۋ راسان دوو رستەكەى ئامۇزاکەم بەدەمدا ھات و وتم :
 رەفا شەرىنە ، ئەمەر قىزمۇشە .
 مەندەم زانى وىستا و ھىزاندى :
 خوا لىت ببوورىت ئەمىزە ، تا گو زىندوو بویت بە فرىاي ئامۇزاکەت كەۋتەت ، بە
 مردوۋىش ھەر فرىاي كەۋتەت !
 ئەمجا پىنى وتم :
 وا بە ھۆى ئەو دوو رستەمەۋە ئەمجارمىش رىزگارت بوو . ھەستە بىچۆۋە بو لای ژنەكەت .
 خوا لە ئامۇزاکەت خۇش بىيىت ... رىزگارى كىرىت . دەى بىرۇ سەرو قىزىت رىك بىخەۋە .
 ئەمەكى تى ھەلەم و ھەلى ساندەمەۋە . ئىدى مەنىش بە ماندوۋىيەتى ، وورده وورده
 كەشتەمەۋە مال .
 كە دىروانەم دايكەم شىن و شەپۇرىتى و لە بەرخۇيەۋە دەلىت :
 خۆزگە دىمزانى كۆرە شىرىنەكەم ئىستا تۆ لە كۆيىت ؟
 مەنىش بەگىرانەۋە خۇمدا بە سەرىدا . كە سەيرى كىردم زۆر بىجان و زەرد ھەل گەپام .
 ئامۇزاکەمى بىر كەۋتەۋە و ئەو ھەموو خۇشەۋىستى و چاكەيەى بەرامبەرم !
 پىنى وتم :
 كۆرەكەم ، باۋكىشت مردا تۆ ھە ئاگىشت لىمان نىيە !
 مەنىش لە پەزارچىدا بوورامەۋە . كە بە ئاگا ھاتمەۋە سەيرى شوپىنى ئامۇزاکەم كىرد .
 ھىتەدى دى گىرام .
 شەرەۋادەستى كىرەشەۋە دەنگ بوو . بىنەنگ بوو .

شەۋى ۱۲۱

شەھىزادە دىستى بەگىرانەۋە كىردەۋە و وتى :
 ئوۋى ئەۋەدى دايكى لاۋكە پىنى وت : ئەۋە (۱۰) رۆژىكە باۋكت مردوۋە .
 كۆرە زۆر گىراۋ وتى :
 ئىستا بۇ ئامۇزاکەم نەبىت بۇ كەسى تىر ناگىرىم . چۈنكە ئەو مىنى زۆر خۇش دەۋىست
 و مەنىش ئەۋەم پىشت گۆى خىستىۋو .
 دايكىشەم پىرسىيى :
 كە چىم بە سەم ھاتوۋە ؟

جیم بھسەر ھاتبوو. بۆم گئرایمەو. ئەویش بۆم گرایاوەستا چوو، خواردنی ھینا و پیکەو
خواردمان .

ئەمجا وتی : لە خوا بە زیاد بێت کە سەری نەبریویت!
دواتر کەوتە تیمار گرتەم . تاگو چاک بوومەو .

رۆژیکیان دایکم وتی :

ئێستا کاتی ئەومێه سەپاردەم ناموزاکەتت پێشکەش بکەم و جەلالی خۆتە . چونکە
سویندی داوم ، کە بۆی گریایت بێدەمن . ئێستا ئەو مەرجەت بە جی گەیان .
سندووختیکی ھینا و ئەم پارچە ھوماشەوی دەرھینا . کە وینەئە ئاسکی تیا نەخش کراوە و
کاتی خۆی خۆم پێشکەشەم کرد بوو .

نامەھیکی ئی کەوتە خوارمەو کە تیا نوسرابوو :

ئەو بزانە ناموزا گیان . من گەرتەم ئازاد کردیت . لەخوا دەپارێمەو، لە ھیل و بەلاو
خراپە (دەلیلە) بێپاریزی ! سوپاس بۆ خوا کە مەرگم پێش مەرگت کەوت . ئەم پارچە
چتراوەی کە وینەئە ئاسکی تیا بەپاریزە . چونکە ، کە تۆم ئی وون بوایە ، ئەم ئاسکە ،
دائەوام بوو .

ھەروەھا نوسرابوو :

بۆ خاتری خوا.. تا دەتوانیت خۆت بە دوور بگرە لە خاومنی ئەم ئاسکە . ھەرگیز ماری
نەکەیت . بزانە کە ھەموو سالتیک خاوەنەکە ئاسکیک دەنیریتە دەرەو . تاگو ناوبانگی
بگاتە دەرەوی ولات . ھەموو جارێک ، ئەم ئاسکە پێشانێ خەلکی دەدات و دەلیت :
خوشکیکم ھەبە : وینەئە ئەم ئاسکە دەکێشێت و دەمی چینییت . کە چی درویش دەکات .
چونکە دزانم بە ھۆی ئەم ئاسکەو دەرە ولات دەبییت . کاتیک منت بێر دەکەوێتەو ..
سوودی نییە و قەدرم نازانییت..!

ئەو ئاسکەش . کچیک وینەکە دەچینییت کە خەلکی دوورگە کافوورە .

کە ئەمەم خویندەو دەستەم کردە گریان . ئیتر دایکیشم بۆ من گریا . ھەر سەیری ئەو
وینەھەم دەکرد و دەرگرا . سالتیکی رەبەقم بەو خەمەو بەردە سەر . دواتر ھاورێ
بازرگانەکانم باروبنەیان ئامادە کرد و کاروانیان رێکخست . دایکم کە بەمە زانی
ناموزگاری کردم ، کە منیش لەگەڵیان برۆم و بازرگانیان لەگەڵ بکەم . رەنگە بە ھۆی ئەم
سەفەرەو، خەمم سووک ببییت .

پیتی وەم :

کۆرکەم ، برۆ .. سالتیک یان دوان یان (۲) سالتیش پێی بچینییت . ئەو خەمەکانەت بێر
دەچیتەو . ئال و گۆرێک لە ژیاوە دەبییت .. ئیدی زۆری ھانە ھانەدام . تا ئەو بوو
شتومەکی فرۆشتن و کوتالم ، ئامادە کرد و لەگەڵیان کەوتە رێ .

به درېږي سغه مړه کم ، دلته نگ و چاو به فرميسک بووم . له هر شوينک لمان بډايه
 هم پارچه جنراوهم بلاو دمکړدموو سهری وینهی ناسکه کم دمکړد و دمگريام . چونکه
 نهو کچه ناموزايه م ، زور

زور منی خوش دمويست و منیش نهوم پشتگوځ خستبوو . تاكو به داخی منهوه سهری
 ناپموه . نهو چاکه ی له گه لدا دمکړدم و منیش خراپه .

نهومی خه مکه می زورترکرد . نهو مېوو ، گه شستینه ، دوورگه کانی کافوور .. قه لای بلوور .
 که (۷) دوورگه بوون ، پاشاکه یان ناوی (شهردمان) بوو وکچیکي هه بوو ناوی (دنیا)
 بوو . بیستم که نهو کچه ... نهو ناسکانه ی وینه دمکشاو دمیچنین و وتیشیان :

نهو ناسکاش که به توپه ، هر نهو چنیویه تی . دیسان تاسه ی ناموزا هیندمی دی چاو
 به فرميسکی کردم و خستمیه بیرگردنه وهی نهوه : که ناخو ... جاریکي دی دمگه موه ولائی
 خوم . تاكو لای دایکمدای بمرم ؟ دمستم له دنیا شتبوو .. فرميسکم دمباران له چاوان .. بهم
 جوره خوم لاوان :

پرسیم، که ی خه مدم دمه ویته وه ؟ وتیان : نه مه یشت بیر دمچیته وه

تیلدی له موه دوا بیت سهر نه بی ته مهن ری بډا و بگه پیته وه

دوا دایرانی هر خوا دمرانی قهرزی نه شکم کرد . تا نه پیته وه

لوممه کار وتی : نارام بیت زائیت ! وتم : (نارام) ییش دمتوویته وه !

نه مه چیروکی من بوو : پاشا گیان . ناخو ... چیروکی له مه سهریو سهره مرت بیستوه ؟

تاجی شاهان که نه مه ی بیست . په رویشی خاتوو دنیاش چووه ههستی یه وه .

شهردمان ههستی کرد شه و ده نگ بوو ... بینه نگ بوو .

شهوین ۱۲۲

شهردمان دمستی کردم وه به گپړانه وه وتی :

تاجی شاهان وتی :

به راستی به سهرهاتی وا .. سهر سوورپه یان هر نییه ! هزم له پرسیاریکه .

عزیزیش وتی : فهرموو بپرسه !

نهویش پرسیی : نهو کیژه چوون بوو ، که نهو ناسکانه ی وینه دمکشاو دهی چینین ؟

عزیز وتی :

فوربان ، فیلم لی کرد تاكو بینیم . بیستبووم ، نهو شازادیه رمزو باخیکی گه وره ی

همیه . نیت منیش چوومه نهو رمزو باخه . که دارو درختیکي زوری تیاوو . کابرای

باخه وانم بیني ، که پیاویتی بیر بوو .

منیش پرسیم : مامه نهو رمزو باخه هی کی یه ؟

ئەۋىش وتى :
 خاۋمنى ئەم شۈيىنە سازادە (دۇنيا) يە . كۆشكەكەي لە نىۋ ئەم رەز و باخىيە .. ھەر
 كاتىك بىھويىت لە دەرگەي نەينى پىشتەۋە دىتە ناۋى . تىر و پىر بۇن و بەرامەي ، ئەم گۈل و
 گۈلزارە ھەلدەمىت .
 مەنىش لىي پارامەۋە :
 پىاۋى چاك بە رىم بىدە ھىندە لەم رەز و باخەدا بىمىنەۋە . تا بە بەردەمىدە رەت
 دىمىت .. با بىيىنەم ؟
 پىرە مېرد رازى بوو . مەنىش بىرەك پارەم داىيە ، تا خوارىنمان بۇ بىرەت . پىي خوش بوو .
 لە دەرگاۋە بەردەمىيە ژوور .
 ھەر رۇيشتىن تا گەيشتىنە شۇنىكى خوش و ھەندى مېۋە بۇ دانام و وتى :
 بۇ خۆت لىرە دابىنىشە تاكو دىمەۋە .
 نىزىكەي سەعاتىكى پىچوۋ . كە ھاتەۋە بەرخىكى بىرژاۋى لە بازار كىرى بوو و ھىنايەۋە .
 تىر و پىرمان لى خوارد . ھىندەم زانى دەرگاۋە كرايەۋە .
 پىرە وتى : خىرا خۆت بشارەۋە .
 كۆيلەيەكى خەساۋى رەش لە دەرگاۋە سەرى دەرھىنا و پەرسىي :
 كەسى نامۋى لى يە ؟
 باخەۋان وتى : نە .
 ئەمجا ھەرمانىدا : دەرۋازەي باخەكە دابىخە .
 خاتو (دۇنيا) لە دەرگا نەينىيەكەۋە ، ھاتە ژوورەكەمان . وىكو ئەۋەي مانگ لە ھەورنا
 بىتە دەر . نىزىكەي سەعاتىك لە ناۋەدا ھات و جوو . كە گەپرايەۋە مەنىش لە رەز و باخەكە
 ھاتە دەر و بۇم دەرگەۋەت ئەۋ سازادەيە و مەنىش بازارگەنىك ئىدى ھاورىكەم كارۋى
 شتۈمەكىان ئامادە كرد و مەنىش لە تەكىاندا ، تا گەيشتىنە ئىرە . ئەۋە بوو لە گەل بەرەزىنا
 كۆبۈيەۋە . تۈيىش داۋات كرد ، چىرۇك و بە سەرھاتى خۆمىت بۇ بىگىرەۋە . ئەمەش بە
 سەرھاتى مەن بوو .
 شەھەرە ئاۋەستى كىرەشەۋە دەرەك بوو ... يىنەك بوو .

شەۋى ۱۲۳

چىرۇكى تاجى شاھان و خاترو دۇنيا
 شەھرمزاد كەۋتەۋە گىرەنەۋەي چىرۇكەكەۋە وتى :
 كە تاجى شاھان شا ئەمەي بىست خاتو دۇنيا بوو بە خوتىلى سەرى و سەرسىمە بوو
 دواتر ھەستائو سۈارى ئەسپەكەي بوو . غەزەيلىش لەگەل خۇي بىرد و گەپرايەۋە شەركەت .

باوکی خانوویمکی بەخشى بە عمزیز و ھەموو پەنداوێستەمکانی بۆدایین کرد. ئەمجا چینی
مەنت و ھەموو گۆشکی خۆی بوو ھەموو . دواى ماومەك ، پاشاکۆرەمکەى پێش .
لێى پرسی :

نەزى ئەو ھەیتە .. وا لاواز و زەرد ھەلگەراوێت کۆرەم ؟
نەمیش بەسەرھاتی عمزیز و خاتوو دنیای سازادەى بۆ گەرايەو .
باوکی پێش وى :

کۆرە شەرىم ، سەزى لە گۆشکەمکەى داىکت بەدە ، کە (۵۰۰) گەنیزمکی تیاپە . ھەموویان
تیاپ و شۆخ و شەنگەن . یەمگێکیان ھەبێزێرە . یان لەم ولاتانەى ھەرووبەر سازادەمەك
ھەبێزێرە ، تا بۆت داوا بکەم . شاخەر ولاتى سازادە دنیا زۆر دوورە کۆرەم !! دواى ئەو
تەشيان تەسین .
تاجى شاھان وى :

بە خوا ھەر خاتوو دنیام دەوێت . عاشقى ئەو جوانى و چەنین و دەست رەنگینى یەى
بۆم . بۆم داوا نەکەیت ، لەو بیابان و چۆلانە دا سەزى خۆم دەنیمەو دواتر خۆم دەکوژم .
پاشاى باوکی وى :

گەواتە ، پەلەم لى مەكە کۆرەمکەم . یا : بنێرمە داوا کردنى . چى بکەم مەنیش داىکتەم لە
دوورە ولاتانەو مارە کردووە . گەر پاشاى باوکی پەسەندى بوو . سوپاسى دەکەین . گەرنا ...
ئەو سوبەلىمکی دەکەمە سەر کە سەزىکى لە مەملەکەتى ئەوان پێش و سەزەمکەى تری لە
مەملەکەتى خۆمان !! ولاتەکەیان کاول دەکەین .

دواى ماومەك ناردى یە شۆین (عمزیز) و لێى پرسی : کاکە تۆ شارەزای ئەو
مەملەکەتى ؟ حەزەمکەم لەگەڵ ھەزىرى خۆمدا بێنێرم ..
عمزیزیش وى :

بە سەر چاوان ... ئەى پاشاى زەمان .

ناردى یە شۆین سەرۆك ھەزىرانى و بەنەمیشى وى :

تەگبێرێكى وا بکە کە داواى ئەو سازادەپە بۆ کۆرەمکەم بکەیت و (عمزیز) ت لەگەڵ
بێنێرم و دەچنە دوورگەکانى کافوور . تاجى شاھان تاسەى ئەو گێژەى کرد و خۆى نەگرت .
ئەم شیعەرى وى :

ئەو شەوانەى خەمەم لى دادەبارئ بە روومەتدا دروست دەبێ رووبارئ

لەو کەتەدا کە ئەستێران دەژمێرم بەچاوانا ، ھەمىسگەم دێتەخوارئ

وھکو نامۆ بە تەنیا و چۆلە دەورم گرژ دەبەمەو ھەم بە ھێندەى شارئ

ئەم شیعەرى تەواو کردو بوورایەو . بەرەبەیان بە ناگا ھاتەو .

ھێندەى پێشە جوو خەزمەتکارێك ھات و پێش وى ، کە باوکی پاشاى دەکەت . ئەمیش

شوینى كهوت . باوكى سهرنجىكى ترى داو بىنىى رهنكى گۆراوه.

رووى كرده كورمهكەى و وتى :

خوا يار بىت... به يهكتان دهگهيهتم .

ئهمجا فهرمانى به ومزيردا... كه جوانترين كۆمهله ديارى ئاماده بكات . له خهرجى و پاره درىخى نهكات و عهزىزش لهگهل خۆى بهریت .

دواى ئهوهى ومزير پىداويستى ريگا و دياريهكانى ئاماده كرد . كهوتهپرى . چهند شهو و رۆژ به رۆه بوون... تاكو گهيشتنه دوورگهكانى كافوور و فرسهخيى مابوو بۆ ناو شار لايندا . ومزير تهتهرى ناردە لاى پاشاى شار و پىي راگهياندىن ميوانيان هاتوو . پاشا... بهرپى و رسمى ئهه زمانه ، ومزيران و پياو ماقولانى دهولتهتى ناردە پيشوازيان .
ئهوانيش خۆيان گهنده سهره ريان و پهزيرايان كردن و به خيريان هيئان .
شههره زادهستى كرده و دهنگ بوو... بيتهنگ بوو.

شهوى ١٢٤

شههرمزاى دستى پىكردهوه وتى :

ئهى پاشاى بهختيار ... خاومنى برپار ...

سى رۆژ ههوانهوه ، رۆژى چوارهم ومزير كپنووشى بۆ پاشا برد و هۆى ميوانداريهكهى پى وت . پاشا سهراسيمه بوو، له وهلامدانهوه . چونكه دمىزاني كچهكهى نه ههزى له پياوه و نه شوو! ماوميهكى زۆر سهرى داخست و بىدهنگ بوو . ئهمجا بانگى يهكى له خزمهتكارمكاني كرد و فهرمانى پيدا كه بجپيت ئهم داواكاريهى ومزيرى ميوان به كچهكهى رابگهيهنيت خزمهتكار روشت .

دواى سهعاتيك گهرايهوه و وتى :

گهورهه داوا كردنهكهه بۆ خاتوو (دنيا) باس كرد . زۆر توورپه بوو، پهلامارى دارىكى داو خهريك بوو سهرم بشكىنى و له دستى ههلاتم . شىپاندى به سههما كه ئهگهر باوكيشم بهم دا بهشوو مىردهكهه دهكوژم !!

باوكى به ومزير و عهزىزى وت :

ئهوه به گوپى خۆتان وهلامهكەتان بىست . كه گهپانهوه ، سلاوى من به پاشانان بگهيهنن و بلين : كچهى نه ههزى له پياوه و نه له شوو . وتووشيهتى گهر به زۆرى زۆردارىش بملهن به شوو ، ئههه نهكهجار مىردهكهه دهكوژم : ئهمجا خۆم .
دواى گهپانهوهى كاروانهكهه بىستنى وهلامهكهه ، پاشا خهمنى تاجى شاهانى كورپى لى هت و وتى :

گهر لهشكريان بكههه سهرو ولاتهكهيان داگير بكهه ، ئهم كچه خۆى دهكوژيت !

تاجى شاھان بە پاشاى باوكى وت :

رېم بدە با خۆم بېچم بزانم ھەر چۆنىك بېت بە فرو ھېل ناىخەلەتېنم .

باوكىشى پرسىي :

چۆن چۆنى دەچىت بۆ لاى؟

ئەۋىش وتى : خۆم دەكەم بە بازىرگان .

باوكى وتى :

ئەگەر ھەر سوورىت لە سەرى ، ۋەزىر و غەزىزىش لەگەل خۆت بېە!

تاجى شاھانىش شەۋ چوۋە مالى غەزىز و سەد ھەزار دىنارى پېدا تاكو بىكاتە

دەستمايە و لاى مايەۋە .. ئەم شىعەرمىشى بۆ ھېنايەۋە :

دوای دابىران و كىرووزەى شەۋان دەستمان دەگاتە دامىنى ئەۋان

ئەۋ كىچى شەۋەۋ بېئاگايە لە شەۋنخونىم و پىرخەى خۆش خەۋان

كە لەم شىعەرى بوۋەۋە، دەستى كىردەۋە بە گىران . غەزىزىش لاى خۆيەۋە ئامۇزاكەى خۆى

بىر كەۋتەۋە .

بۆيە تاكو بەيانى نەنوۋست و گىرا . بەيانى تاجى شاھان بەرگى سەفەرى پۆشى و چوۋە

سەردانى دايكى . دەستەكانى ماچ كىرد . دايكىشى نىزاي سەلامەتى بۆ كىرد و (۵۰۰۰۰۰)

دىنارىشى پى بەخشى . دواتر بەرمو لاى باوكى بوۋەۋە خواخافىزى لەۋىش كىرد .

باوكىشى پى وت :

كە دەۋارى لە دەرمەۋى شار بۆ ھەلداۋن . چوۋنە دەر شەۋ لەۋى بىئىننەۋە ، بۆ

خەۋانەۋە دەستى بىرد (۵۰۰۰۰۰) دىنارى تىرىشى پى بەخشى . ئىدى گەشتەكەيان دەست پى

كىرد و گەشتە دەرمەۋى شارو شەۋ لە دەۋارمەكەدا مانەۋە .

شەۋى بە غەزىزى وت :

كە بە راستى چاك ھۆگرى بوۋە و بى ئەۋ ھەلئاكات .

غەزىزىش وتى :

من ھەز دەكەم لەبەر دەست و پى تۇدا بىرم . تەنيا خەمىشم پىرە ژنەكەى دايكە .

تاجى شاھانىش وتى :

كە بە مەبەستى خۆمان گەشتىن . كارەكان ئاسان دەبن . ۋەزىر بۆ ئارام بوۋن ھانى

دەدا و غەزىزىش ناۋە ناۋە شىعەرى بۆ دەخوئىندەۋە .

(۲) مانگى رېك بەرپوۋە بوۋن . گەشتەكە تاجى شاھانى پىرە بىراۋ كىردو لە ۋەزىرى

خوپى : ۋەزىر .. گەشتەكەمان زۆرى پى چوۋ . پىم بلى چەندمان ماۋە بگەينە ئەۋ شارە؟

غەزىزىش ۋەلامى دايەۋە : زۆرمان نەماۋە .

كەۋتە بىرىنى چۆل و بىابان ، (غەزىن) بە رېگاۋە ، كاتى خەۋانەۋە ، چىرۇك و

سەرگوزەشتەى بۇ دەگىرپانەو . دوو مانگى تىرىش بە رېۋە بوون .
 بەيانىيەكەيان بە دەم رېۋە تاجى شاھان لە عەزىزى پىرسى :
 ئەو ناوچە سېى يە چى يە لە دوورمەو ديارە ؟
 عەزىزىش لە وەلامىدا وتى :
 گەورەم : ئەو قەلەى سېى يە ، ئەو شارمىيە كە بۇى دەچىن .
 تاجى شاھان زۆر دلخۆش بوو . رۆيشتن تا خۆيان كىرد بە شاردە . تاجى شاھان بە بەرگى
 بازىرگانى نايابەو چوۋە (خان - ئوتىل) كە ناۋى (مالى دوۋكەل) بوو .
 (تاجى شاھان) لە (عەزىز) پىرسى :
 ئىرە شوپىنى بازىرگانە ؟
 ئەۋىش وتى : بەللى .. كاتى خۆى منىش ھەر لىرە لام دابوو .
 ھەر لەۋى وشتىر و ئەسپەكانىيان تاقەت كىرد و بارە كوتالەكانىيان ، خستە گەنجىنەو .
 چوار رۆژ لەۋى مانەو بۇ ھەۋانەو . دواتر خانوۋىيەكەيان بۇ بەكرى گىرت . ۋەزىر و
 عەزىز كەۋتە تەگىر كىردى فىلىك
 بۇ (تاجى شاھان) . (تاجى شاھان) ىش ۋاى بە باش زانى خەرىكى بازىرگانى بىت .
 رۆژىكىيان .. ۋەزىر ھاتە لاي (تاجى شاھان) و (عەزىز) و پىى وتى :
 ئەگەر بەم شىۋەمىيە رۆژ بگوزمىنن : ھىچ بە ھىچ ناكەين و بە مەبەست ناكەين .
 تاجى شاھان وتى :
 تۇ پىاۋىكى بۇ خوا گونجاۋىت و رىمان پىشان بىدە .
 ۋەزىرىش وتى :
 لە قەيسەرىي كوتال فرۆشان دوكانىك بىرە و با عەزىز بەردەستىت بىكات . ئىتر
 خەلىكى زۆردىنە لات .
 تاجى شاھانىش وتى : بەراستى ئەمە .. بىرۋكەيەكى چاكە .
 رۆژى دواتر بەرگى بازىرگانى لەبەركىرد و پىاۋەكانى دۋاى خۆى خست و (۱۰۰۰) دىنارى
 دايە كە دوكانىك لەگوزمى بازىرگانان بىرۋى و ئامادى بىكات . كە گەيشتە ناۋ قەيسەرى .
 بازىرگانەكان و دوكانداران لە شۆخ و شەنگىي ئەو لاۋە سەراسىمە بوون ..
 لايان وابوو دەرگاي باخى بەھەشت كراۋە بوۋە و ئەم لاۋە لى ھاتوۋتە دەر .
 ھەندىكى تىريان وتىيان : ئەم لاۋە زادەى فرىشتەكانە ..
 چوۋنە دوكانى سەرۋكى بازىرگانان . ئەۋىش خۆى و مېۋانەكانى لەبەر (ۋەزىر) و (تاجى
 شاھان) ھەستان و بە خىريان .
 خانە خويكان لە دلى خوياندا وتىيان : ديارە ئەم دوۋانە كورپى ئەم پىاۋە بە تەمەنەن .
 ۋەزىر پىرسى : كامتان سەرۋكى بازىرگانە ؟

لەو کاتەدا گەورە بازەرگان بەرمو لای ئەوان هات بۆ بەخێر هێنانیان . وەزیر سەرئێچنا ،
 پیاویکی بە تەمەن خاوەن کەسپتی و گۆیلە و خزمەتکار بوو .
 ئێشک بە خێری هێنان و پرسی ،
 چۆن دەرئەتەم پارمەتیتان بێم ؟
 وەزیریش وتی :

بەلێ من ئەم دوو لاوەم هێناوە و زۆر وڵاتم گێراون . لە هەر شارێک لامان داویت سائیک
 تێیدا ماویشتەم . تاکو شارەزای دانیشتوان و هەلسوکهوتیان ببین . نیشتاڵ داوات لێ
 دیکەین کە دوکانیک لە شوێنێکی باشی ئەم هەیسەری یەدا بۆ ئێمە بکڕیت . تاکو بازەرگانی
 بیا بکەین و لە کڕیارمکانەمە هێری رهوشتی جوان ببین .
 سەرۆکی بازەرگانیش وتی : بە چاوان .
 سەرۆکی هەردوو لاوەکە کە لەگەڵیان بوو کرد و ئیدی کەوتە بەزیراییان .
 شەڕە ئارەستە کەرد و دەرنگ بوو ... بێهنگ بوو .

شەوی ١٢٥

ئەمەشەویش شەرمەزاد لەشوێنی شەوانە و لە دیووخان دانیشتموو دەستی بە
 گێڕانەمە کرد ،
 گەورە بازەرگان لە ناوڕاستی هەیسەریەکەدا .. دوکانێکی بۆ کڕین . کە لەموی گەورەتر تیا
 نەبوو . رەفەکانی لە تەختە ساجی ئەخشاو بوو . دوکانەکە پێی جوان کرابوو .
 کلێلەکانی دایە وەزیر و پێی وت :
 بەرموو گەورەم ، خوا بیکاتە خێر و پەرۆشی بۆ دوو کۆرەمەت .
 کلێلەکانیان وەرگرت و بەرمو (خان — ئوتیل) بوونەمە . لە پەر ئەموی بارو
 بارخانەیکە فرمیان پێی بوو . بۆیە هەرزەکارەکانی راسپارد کە کەلوپەلە بازەرگانیکانیان بۆ
 بگۆڕنەمە دوکانەکە .
 ئەوشەمە لەموی مانەمە . بۆ بەیان ، وەزیر هەردووکیانی بێدە گەرمائەم . دواتر بەرگی
 بازەرگانی پاک و خاویشی لەبەر کردن و بۆنیان لە خۆیان دا .. دەرئەتەم شەڕە بەسەر
 ئەواندا هەڵراوە .

هێندە ناسک بوون بە سەروەی بایە دەرئەتەم روومەتیاں رووناکی تیا
 هەنای بۆ بالای ئەوان بێناوە ..
 دەبوو مسک فرۆش باری خالی بوو .
 سەرۆکی بازەرگان ، بیستی چوونەتە گەرمائە . چاوپێی کردن . ئەوانیش لێوانیان سوور
 هەڵگەڕا و چاوە رەشەکانیان دەپرسکایەم .

ھەرکە ھاتنە دەر و بەرمو قەیسەری بوونەو، پێی وتن : پیرۆزتان بێت .
 (تاجی شاھان) بە زوبانیکی شیرین وەلامی دایەو :
 سوپاست دمکەین ، خۆزگە لەگەڵماندا بووێتایە ھەردووکیان دەستی سەرۆکی بازرگانیان
 ماچ کرد و بەرمو دوکانە نوێیەکی بوونەو .
 گەورە بازرگان لە پێشەو دەرویش ، ئەمانیش وەکۆ ریز لێنانیک بوی ، بە دوایدا .
 سویندیای دا ، کە جاریکی دی دەبێت : بێتە ھاوڕێیان لەگەرمادا . دواتر گەورە بازرگان و
 وەزیران کرد بە گەرمادا . ئەوانیش خۆیان شت .
 گەورە بازرگان وتی : خوا لە چاوی پیس بێتانیاریت .
 ھەر چەند گەورە وەزیر تەقەلای لەگەڵیان دا ، تا بێتە میوانی . ئەمان پەسەندیان
 نەکرد . چونکە ماندووی گەرمادا بوون . ھەرلایەک بەرمو مالی خۆی بوو .
 شەھەر زادەستی کرد و دەنگ بوو ... بێدەنگ بوو .

شەھەر ١٢٦

شەھەرمزاد وتی :

ئەو پاشای بەختیار خاوەنی بێریار .
 بەیانی ھات و دەست نوێزیان شت و نوێزیان کرد . خۆزگەلات و ئەمانیش نانی بەمیانیان
 خوارد و خۆرو بان گەرم بوو . بەرمو قەیسەری و دوکانەکیان بوونەو . تا ئەو دەمە
 خزمەتکارەکانی دوکانیان بۆ کردبوو . ھەرشیان تیا راخستبوو . ئەو تۆپە قوماشانە
 نرخیان (١٠٠) دینار بوو ، لە رەقەیکدا بوون . نرخەکانی تریش ، بە ھەمان شێوە .
 تاجی شاھان لەسەر کورسی یەک و (عەزیز) ییش لە سەر کورسیەکی دی دانیش .
 وەزیر (ییش) لە ناوچەستی دوکانەکەدا لەسەر کورسی یەک دانیش . چەند ھەرزەکاریکیش
 لەبەر دەستیاندا بوو .

خەلکی شار بیستبوویان کە چەند بازرگانیک کوتالی باشیان ھێناو . ھاتن بۆ کڕین و
 قەرمالغان دروست کرد . ھەندیکیان کوتال فرۆشت . ناویانگی شوخ و شەنگی (تاجی
 شاھان) بە شاردن بۆ بوو . چەند رۆژیک رویش . ھەر رۆژ و دوکانیان قەرمالغان
 دەبوو . وەزیر نامۆزگاری (تاجی شاھان) ی کرد کە نەھێت کەس بیناسیتەو و بە (عەزیز)
 ییش راگەیاندا ، کە ئاگای لە (تاجی شاھان) بێت . چونکە لەمەودا . لە مال
 دەمینیتەو و ھەندێ ئیشی ھەیە کە بە سوودی ئەمان دەگەریتەو .

(تاجی شاھان) و (عەزیز) ییش ئاواتیان ئەو بوو کە خوا بکات یەکیک لای شازادە (دنیا)
 وە بێتە دوکانەکیان . رۆژانیکیان بە دڵپاویکی بینینی شازادە و زانیینی ھەوای پەو
 بەرێ کرد .

رۆژيكيان .. (تاجى شاھان) لە دوكاندا دانىشتبوو، كە پيرمژنيك ھاتە دوكان و (۲) كەنيزمكى بە دواوە بوو.

سەيرى (تاجى شاھان) و ئەو بالاو قۆزى و جوانيەى كردو وتى :
پەنا بە خوا.. لەو جوانى يە !

لەبەر خۆشپەندە و تى : ئەمە كەى مەرقە .. ئەمە فرىشتەيە! فرىشتە!!
لەى نزيك بوووە و سەلاوى لى كرد .

(تاجى شاھان) بە ئامازمەكى (عەزىز) ، لەبەرى ھەستاو بە ريزمە وەلامى دايمە ،
لەى خۆپەندە داينا . باوشينيكي دايمە دەستی، تا ..خۆى پى ھينك بکاتەو.
پيرمژن رووى تى كرد :

كۆرەكەم ، لاوە شوخەكە ، بى چاوينى بيت : ئيرە شويى خۆتە ؟!
(تاجى شاھان) یش وەلامى دايمە و :

خاتوونەكەم بەو خوايە .. ئەمە يەكەمجارە، بيمە ئەم شارە . كە ليرەش دەمپەندەو، بۆ
سەيرو خۆشى يە .

پيرمژنەيش وتى :

ريزدار، ئيوەى شوخ و جوانن . دەبيت قوماش و کوتالى جوانيشتان ھەبيت . کوا
ھەنديکم پيشان بەدە .

شەھرە ئادەستى کردشە و دەنگ بوو... بيئەنگ بوو.

شەھس ۱۲۷

شەھرمزاد گيرپايەو و تى :

(تاجى شاھان) ئەمەى بيست ، دلى داخوپا ! (عەزىز) یش چاويكى لى داگرت ..

(تاجى شاھان) وتى :

نيمە قوماش و کوتالى زۆر و باشمان ھەيە . ھەنديكيان بۆ شاھانن ! پيم بلئ : تۆ بۆ كيى
دەگريت؟

پيرمژنەيش وتى :

كۆرەكەم .. کوتالم بۆ سازادە (دنيا) ي كچى شا (شەھرمانە) .

كە زانى بۆ سازادە (دنيا) يە لەخۆشى ياندا خەريک بوو شيت بييت..!

رووى کردە (عەزىز) و وتى : فلان بووخچەى کوتالى بخەرە بەردەست ..

(عەزىز) ھيناي و خستى يە بەردەستيان .

تاجى شاھانيش وتى :

ھەلېزېرن .. بە دلى خۇتان ، ئەمانەى بەردەستان لە ھىچ شوئىنىكى دى نىن ..
 پىرمۇنە پارچەيەكى ھەلېزارد كە بايى (۱۰۰۰) دىنار بوو و پىرسىي :
 ئەمە بايى چەندە ؟
 تاجى شاھان وتى :
 جا .. ئەمە چى يە ؟ تا من نرخەكەيت پى بلىم ! سوپاس بۇ خوا كە بە ھوى ئەمەو ،
 تۆم ناسى .
 پىرمۇن وتى :
 لە پەناى خوادا بيت . پىرۆزى (برب الفلق) ت بە سەردا بېرژىت و خوا ئەو جوانى
 يەت بپارېژىت .
 ئەمجا پىرمۇنە لى پىرسى : كورم ناوت چى يە ؟
 ئەمىش وتى : تاجى شاھان .
 پىرمۇن وتى :
 سەيرە .. تۆ بەرگى بازىرگانىت پۆشيوە و ناوەكەت شازادانەيە ..
 عەزىزىش ھەلېدايە :
 ئەو ناوە ، لەبەر خۆشەويستى بووە لای دايك و باوكى و خىزمان و ناسياوانىدا .
 پىرمۇنەيش وتى :
 راست دەكەيت . خوا لە چاوى پىس بتان پارېژىت .
 دىارپەكەى برد و رۆيشت . لەكاتىكدا كە سەرى لە جوانى و قۆزى يەكەى سوورما بووا
 كە گەيشتە لای شازادە (دنيا) وتى :
 خاتوونەكەم .. قوماشىكى جوانم بۇ ھىناويتەوہ .
 ئەويش وتى : كوا ؟
 پىرمۇنەيش وتى :
 ئەومتا ... ئەم دىو ئەو دىوى بكە و سەيرى بكە .
 ئەويش كە بىنى زۆرى پى جوان بوو وتى :
 دادە ... ئەم قوماشە ھىندە جوانە ، لە قوماشى ئەم شارەى خۇمان ناچىت ؟
 پىرمۇنەيش وتى :
 فرۆشيارەكەى ، لە قوماشەكە جوانترە .. !! ئەمە بازىرگانىك دىفرۆشىت .. تەنيا بۇ
 گەپان و بىنىنى و لاتان ھاتووە . شتومەكەكانىشى ناوازە و نايابن و زۆر بەنرخن .. !
 شازادە دنيا دەستى كرده پىكەنن بە قسەكەى پىرمۇن و پىى وت :
 خوا رسوات بكات پىرمۇنە بى مىشكەى نەگبەتە .. تۆ خەرمفاويت ؟
 ئەمجا وتى : ئادەى .. با ... سەرنجىكى تىرى بىدەم .

که دایه دهستی و نهویش سهیرنکی وردتری کرد . بوی دمرکوت ، که گرانیمه‌ایه . لای
جوان بوو ، چونکه به‌دریژی ته‌منی قوماشی و جوانی نه‌پیوو!!
دیسان وتی :

بهو خواجه ، نه‌مه قوماشنکی جوان و نایابه ..
پیرمزنه هه‌لیدایه و وتی :

خاتوونه‌که‌م ، خاوضنی ببینیت . تی دهگیت که له‌م دنیا‌یدا له‌م قوزتر نی یه .
شازاده دنیا پرسبی :

نه‌ی تو لیت پرسبی ، که ناخو .. هیچ کارنکی له‌م شاردنا نی یه که بوی جی به‌جی بکمین
؟ که جارنکی دی چوویت‌هوه بۆ لای . پتی بلای :
به‌خی‌ره‌اتنت ده‌کمین بۆ شاردکه‌مان . همر چی یه‌کت پیویست بوو ، به‌جاوان بۆت
جی به‌جی ده‌کمین .
شه‌ره‌ژاده‌ستی کرد شه‌ره‌نگ بوو .. یینه‌نگ بوو .

شوی ۱۲۸

شهرزاد دهستی به‌گیرانه‌وه کرد و وتی :

پیرمزن همر زوو گه‌رایه‌وه بۆ دوکانه‌که‌ی (تاجی شاهان) . نهویش که پیرمزنه‌ی بینی
له‌خوشیاندنا ، خهریک بوو بضریت ! له‌بهری هه‌ستاو داینا . نهویش راسپی‌ری یه‌که‌ی شازاده
(دنیا) ی پی وت .

له‌دی خوشیدا وتی :

به‌خوا .. وا دیاره به‌ئاواتی خۆم گه‌یشتووم !

رووی کرده پیرمزنه و وتی :

گمر نامه‌یه‌ک بۆ خاتوو (دنیاخان) بنووسم .. وه‌لامه‌که‌یم بۆ دینیت‌هوه ؟

پیرمزنه وتی : به‌جاوان .

نه‌مجا به‌عه‌زیری وت :

نادی ... کاغەز و پینووسه مسینه‌که‌م بۆ بیته .

که شته‌کانی بۆ هیئا .. پینووسی به‌دهسته‌وه گرت .. به‌شوو پی کردنی داوی کرد .

نامه‌که‌ی لوول کرد و پیچایه‌وه و دایه دهستی پیرمزن .

نه‌مجا وتی :

نه‌مه بگه‌یه‌نه دهست : خاتوو (دنیا) .

(۱۰۰۰) دیناریشی پینداو وتی :

نه‌مه‌ش بۆ خۆت .. تکایه لیم وهریگره .

كە پىرمۇنە گەيشتمەۋە مال شازادە (دنيا) پىرسىي :
داخۋازىيى چى بوو؟ تاكو بۇي چى بەجى بىكەين ؟
پىرمۇنەيش وتى :

ئەم نامەيەي بۇ ناردوويت ، نازانم چى تيا نووسراۋە !
كە نامەكەي لى ۋەرگرت و خویندى يەموو وتى :
من له كوى و ئەو له كوى ؟ وا ..نامەم بۇ دەئىرىت !
كەوتە له خۇدان و دەم و چاۋ رننەموە و وتى :
ئاي چىم بەسەر هات ؟! ۋەرمە ناوام لى بىت بازارى يەك بىئىرىتە خۋازىيىنىم! ئۇى.. ئۇى
بە توورمىي يەموە وتى :

له ترسى خوا نەبووايه ، ھەر ئىستا بەسەر دەرگاي دوكانەكەي خۇيدا، ھەلەم دەۋاسى !
پىرمۇنەيش وتى :

ئەمە... ئەم نامەيە ، چى تيا نووسراۋە ، كە ناۋا..ئىكى داپت و توورمىي كردىت ؟!
ئاخۇ .. زۆردارىيى نواندوۋە؟ يان داۋاي نىرخى قوماشمەكەي دىمكات؟
خاتوو (دنيا) يش ۋەلامى داپمەۋە :

ۋەى .. لەتۈش ! ئەو پياۋە داوام لىدەمكات : شوۋى پى بىكەم ! ئەمەش پەنى تۇ ! ئەگىنا
ئەو شەيتانە له كوى من دەناسىت ؟!
پىرمۇنەش وتى :

خاتوونەكەم ھىندە خۇت بىلد كر دوۋە ، كەس ناتىبىنىت !! بالندىش ناتگاتى . تۇ شازادە
و باۋكت شايبە . بەۋە سووك نابىت .. لىم بىۋورە خۇ من نەمزانىۋە چى تيا نووسراۋە .
تۇش نامەيەكى بۇ بىنوۋسە . له ۋەلامىدا ھەرمەشەي لى بىكە با.. جارىكى دى نەى بىزىكىنىت
.. ئەگىنا.. دىكوژىن !

ئەۋىش وتى :

دەترسم ۋەلام دانەۋەكەم ھىندەي دى منى له لا شىرىن بىكات !!

پىرمۇنەيش وتى :

نەخىر ... ھەر ھەرمەشەۋ گورمەشەي لى بىكەيت ، پاشگەز دەبىتەۋە .

خاتوو (دنيا) يش وتى : كەۋا بوو بۆم بىنە كاغەز و پىنوۋسى مىسى ...

دەستى پىكرىد و نوۋسى :

ئەو داۋاكارىيت ، بىرمەۋە.. بەسە

بە خالقى خەلك ، زەۋى و ئاسمان

گەر جارىكى تر، داوام كەيتەۋە

ۋا سزات دەدەم : كە ھەر مەپرسە !!

نامەكەي تۇشتاندەۋە و دايە پىرمۇن و وتى :

ئەم نامەيەى بدمرى و پىشى بلى : ئىتر با بەس بىت .
 پىرژن نامەكەى بردو رۆيشتەو بۇ مالى خۇيان. بۇ سېمىنى دا بەرمو دوكانى تاجى شاھان
 بوومو بىنى چاومرپى دمكات. كە پىرژنەى بىنى بەرمو پىرى جوو و بە خىرى هىنا .
 پىرژنە نامەكەى دايە دەست و وتى :
 لە پىشدا خاتوو (دنيا) زۆر توورە بوو . بەسەرىدا هاتم و هىورم كردموه . وام لىكرد كە
 بى بگەنىت ئەم نامەيەى بۇ نووسىت .
 (تاجى شاھان) زۆر سوپاسى كرد . بە غەزىشى وت (۱۰۰۰) دىنارى دى بىنانى .
 گەنامەكەى خویندمو كەوتە گریان و ھەنسك دان . پىرژنە كە ئەمەى بىنى دلى بوى
 سووتاو بەزمى پىدا هاتموه .
 شەرەزادەستى كە دىشە وەرنگ بوو .. بىدەنگ بوو .

شەمس ۱۲۹

شەمسزاد وتى :
 ئەمى پاشاى بەختيار ... خاومنى بىريار .
 پىرژن وتى :
 كورەكم ، ئەمى ئەم نامەيەيان چىى تيا نووسرابوو .. وا توى گریان ؟
 (تاجى شاھان) یش وتى :
 خاتوون .. ھەرمشەم لىدەمكات و دېرم دمكات . لەكاتىكدا، گەر شووم بى ئەمكات ، مرىتم
 باشرد . وەلامى ئەم نامە يە بېھو بوى .. چى دمكات با بىكات .
 پىرژنە وتى :
 نا .. سویند بىت بەو جوانىەت .. پشتت دەگرم .. تا بە ئاواتى خۆت دەگەيت .
 (تاجى شاھان) لەوەلامدا وتى :
 منىش ھەقت نافەوتىنم .. پاداشتى چاكەت دەدمەموه . دىزانم ھەموو كىشەيەك بە لای
 تۆوہ ئاسانە .
 داواى كاغەزى كردو بوى نووسى يەوہ :
 ھەرمشەى كوشتن بۇ من بىنرە مردم ، ئاسوودەم خىرا كە : خىرە
 (تاجى شاھان) ھەناسەيەكى قوولى ھەلكىشا وزۆر بە كول گرىا . پىرژنەش لەگەنىدا
 دەستى كردە گریان . نامەكەى ھەل گرت و وتى :
 بىخەم بە .. ھەر دەبىت بە ئاواتى خۆت بگەيەنم .
 بەرمو مال بووموہ . كە گەيشتە لای خاتوو (دنيا) سەپرى كرد . رەنگ و رووى لە ناخى

نامەى بازىرگانهكه تىك چووه .

دەستى برد و نامەكهى دايە و كچەيش ھىندەى تر توورە بوو و بە پىرمۇنى وت :
نەم وت ... ھىندەى تر شىرىن دەبەم لەلای !..

پىرمۇنەيش وتى : جا ... سەگى وا چى يە ، چاوت تى بېرىت ؟!
شازادە (دنيا) يش وتى :

ئەمجارە كه چوویتەوہ لای ئەو بازىرگانه ، پىي بلن جارىكى دى نامە بىرىت ، لە مى
دەدەم !

پىرمۇنە وتى :

ئەو قسەيەى بۆ بنووسە ، سبەينى بۆى دەبەم تاكو پتر بترسى .

كاغەزى ھىنا و ئەم شىعرەى نووسى :

ھەى (گىل) لە ئاستى رووداوگانا خۆ تۆ پىشمەنگ نيت : لەگەل زەمانا

رەنگە پىت واپىت پىش (تىر) دەكەوى كاتى : دەر دەچىت لە نىو كەوانا

دانا بە و ترسى گورزى منت بى ! رۆزى رەش زۆرە لە نىو ژيانا

نامەكهى چوار قەد كردو دايە دەست پىرمۇن . ئەویش خىرا بەرمو دوكانى (تاجى
شاھان) بووہوہ .

كه تاجى شاھان ئەوى لە دوورمەوہ بىنى لەبەرى ھەستاو وتى :

خوا.. بەرمەكتى تۆمان بى ببەخش .

پىرمۇنەش وتى : وەلامى نامەكەتم ھىناوتمەوہ .

ئەویش لىي وەرگرت و خویندى يەوہ ، دەستى كردە گريان و وتى :

حەز دەكەم ، يەككەم بىكوژىت ! نەنە گيان ! تاكو رزگارم بىت .

كاغەز و پىنووسى ھىنا و بۆى نووسى يەوہ .

دایەوہ دەست پىرمۇن و پىي وت :

زۆرم ماندوو كردوويت بى ئەوہى سوودى بۆ تۆ ھەبىت .

بە (عەزىز) يشى وت : كه (۱۰۰۰) دىنارى بداتى .

بە پىرمۇنىشى وت : ئەم نامەيە يا پىكمان دەگەيەنيت ، يان لىك جيا دەبينەوہ .

پىرمۇنەش وتى :

كۆرەكەم ، پىر بە دل حەز دەكەم بە ئاواتى خۆت بگەيت . (۹۰) سالىم تەمەنە .

ھەمىشە خەرىكى فرت و فیل بووم . تۆ كۆرىكى قۆز و شوخ و شەنگىت . ئەویش دەلىي

رۆژە ! ئەگەر نەتوانم پىكتان بگەيەنم ، ئەوا تەمەنم بە خۆرا بەسەر بردووه ! ئاخىر...

چۆن ناتوانم ئەم كارە بكەم ؟!

شەھەرە ئاوەستى كرىشە و رەنگ بوو .. بىنەنگ بوو .

شەھەرمزاد ۋەگە شەھەرنى پېشوو، لە بەرامبەر پاشاى ھاوسەرىدا دانىشتەمۇمۇ درىژى دايە:
ئە پاشاى بەختىار ... خاومنى بېرىار .
پېرمۇن خواخافىزى لى کرد و رۆيشت . كە گەيشتە لاي خاتوو دنيا، نامەكەى لە نىو
قزى سەرىدا شارد بوومۇم .

كە لە لاي شازادە دنيا دانىشت بوو . سەرى خوراند و وتى :
ماومىيەكە قۇم ئالۇزاو و نەچوومە گەرماو . لەو كاتەدا نامەكە كەوتە خوارمۇم !
خاتوو دنيا نامەكەى بېنى پرسىي : ئەو كاغەزە چى يە ؟
پېرمۇن وتى :

ئەمۇ ، رەنگە ئەمۇ كاتەى لاي بازىرگانەكە دانىشتىبووم ، ئەم نامەيە ، بە بەرگەكانمەمۇم ،
نووسابىن !خۆيىشەم لىي بىئاگام بېنە ، با بۆى بېبەمەمۇم نەكو حساباتى دوكانەكەى تىدا بىتدا
شازادە (دنيا) ش وتى : ئەى بۆ ... ئەمەش فىللىك نەبىت لە فىللەكانت ؟
بەمۇ خوايە گەر پەرورمەدى دەستى خۆت نەدمبووم ، ھەر ئەمشەو لە ناوم دەمىردىت !
سەيركە . چۆن خوا .. تووشى ئەم بازىرگانەمۇم كىرەم ؟ ھەرچى يەكەم بەسەر ھات ، لە
زور سەرى تۇدا بوو ! خۆ . من خەمى ئەمۇشمە پېم بىزانرىت .. ئاخىر ئەم بازىرگانە ..
نە لە ئاستى مندايە و نە كەس دەيناسىت ..!

پېرمۇنەيش وتى :
كەس ناتوانىت بە خراپ باست بىكات . چۈنكە لە دەسلەتتى خۆت و باوكە پاشاكەت
دەترىن ! لەبەر ئەمۇم بىخەم بە .. ۋەلامىشى بىدەرمۇم .

شازادە (دنيا) وتى :
دائە گيان .. ئەم شەيتانە چۆن دەمىرتىت نامەى لەم جۆرەم بۆ بىنووسىت ؟ چۆن لە
نۇرنارىي پاشاى باوكەم ناترسىت ؟ سەرم لىي سوورماو ..! گەر ھەرمانىش بىدەم بىكوژن
كارىكى راست و دروست نىيە ..! گەر وازىشى لى بېنەم ، زىاتىر و زۆرتىر دەمىرتىت .

پېرمۇن وتى : نامەيەكى بۆ بىنووسە بەلكو بىزىرى بىكەيت .
ناچار داواى كرد كاغەز و دەستى دايە پىنووسى ... ئەم شەيرانەى بۆ نووسى :
گىلى يەكەى خۆتە : كە ھەلى ناوى
دەمىرتىت دى : نامە بىنرىت
بلىي (لەل) مەرگ بۆتە مىوانت
رەشى خىزمانت لە خۆل دەمدى و
خاتوو دنيا نوشتانىمۇم و دايە دەست پېرمۇن . ئەمىش رۆيشتەمۇم بۆ لاي (تاجى شاھان)
دەمىرتىت دى : نامە بىنرىت
بلىي (لەل) مەرگ بۆتە مىوانت
رەشى خىزمانت لە خۆل دەمدى و
خاتوو دنيا نوشتانىمۇم و دايە دەست پېرمۇن . ئەمىش رۆيشتەمۇم بۆ لاي (تاجى شاھان)

و دايه دهمستی . تاجی شاهانیش خویندی یه‌ومو تیگه‌یشت : دل ره‌قه و بو ئه‌و نابیت...! بویه سکا‌لای خو‌ی برده لای وه‌زیر... تا به‌لکو بو‌ی بکات ته‌گیر .
وه‌زیر بی‌ی وت :

که و ابو .. ته نیا ئه وه ماوه که نامه یه کی بۆ بنووسیت و دوعاو نزای لی بکهیت ..
 ئه ویش وتی : ئادهی (عزیز) نامه یه کی بۆ بنووسه و نزای خراپی تێدایه !
 ئه ویش نووسی :

خوایه بۆ خاتر: پېنج ئىماممەكە
تووشى كىردم و زۆرىش: دىلرەق بوو
لە گىزاۋىك دام .. بى سەرو بەرە
خەمى (عەشق)ى بۆ ئا لەم نامە كە
(زالمە) و (بىياك) زۆر بى ئەمەكە
كەس نىيە بەۋىش بلى : وا مەكە
عەزىز نامەكەى توۋشتاندىمەو دای بە تاجى شاھان . كە خویندى يەو زۆر بە دلى بوو.
ئەۋىش دايە دەست پىرەژن . پىرەژنەش لەگەل خۆى بردى و گەپايەو بۆ لای شازادە
(دىنا) .

شازادە خویندى يەوہ و زۆر توند بوو و وتى :
ئەم تووش بوونەى من لە ژيڕ سەرى تۆدا بوو ، ئەى پيرەژنە سەر ئاستينە .
بانگى كەنيزمەكانى كرد و وتى : ئادەى ... بە تاكە نەعل لىي بدەن .
كەنيزمەكانى كۆشكيش كەوتتە لىدانى پيرەژنە و كۆليان لى ئەدا ، تاكو بوورايەوہ .
دواتر پىي وتن :

له سمر سځ راي بکيښن و فرپي بدمنه دمرموه .. پير مژنه سمو که به ناگا هاتهووه
بيدنگ بهرمو مالي خويان بوووه . هر دموږښت و دادمنيشت . تا گه پشتهووه مال .
شه هر زاده ستي کړ وشو ورنک بوو . بيده نک بوو .

شماره ۱۳۱

شەھرمزاد ئەمشەۋىش دەستى پى گىردەموۋى وتى :
 پىرمژن ، بۇ سبەينى خۇى گەيانىدە لاي (تاجى شاھان) و بە سەرھاتى خۇى بۇ گىراپىۋە
 ئەۋىش زۇرى پى ناخۇش بوو و پى وت :
 زۇرم پى ناخۇشە ، بەلام قەدەرى خواپە .
 پىرمژنەۋىش وتى :
 بىخەم بە .. كۆل نادەم تا ئەو زۇردارەت لى مارە دەگەم .
 (تاجى شاھان) یش پىرسىي : باشە ، بۇ ھىندە رقى لە پىاۋە!
 ئەۋىش وتى :
 كاتى خۇى خەۋنىكى دىۋە و ئەو خەۋنە بوۋەتە ھۇى بىزارىي لە پىاۋ..!

بە سەر سوۋرمانمۇ پىرسى يەمە : ئىمۇ خەنە چۈن بوۋدا ؟
پىرەنە دەستى بە گىرپانمۇ كىردى وتى :

شەۋىكىيان .. لە خەۋىنىدا راۋچى يەك داۋى ئاۋىتمۇ و گەمىكى زۇرى بە سىرىدا
رشتۇم . پۇلىك كۆتر دىتە سەر ئاۋىكە . وا سازادە (دنيا) ش سىرىيان دەكەت . دوى كەمىك
، كۆترە نىرەيەك پىنى دەپىت بە ھەلەمى داۋىكەمۇ دەكەنە پەلە قازد . كۆترەكەن
ھەمۇيان ھەلەمەن .

سازادە سىر دەكەت : كۆترە مى يەك دەكەنەمۇ سەر ئاۋىكە دەست دەكەت بە دەۋىك
ۋەشەن . دوى تەقەلايەكى فرە . كۆترە نىرەكە رزگار دەكەت و ھەردوۋىكىيان لە شەقە پال
دەمەن و دەفەر !!..

ھىندە پى ناچىت : پۇلە كۆترەكە .. نىسان دىنمۇ سەر ئاۋىكە .. دەست دەكەنەمۇ
بە گەمە خوارەن . بە ھەمەن شىۋە كۆترەك .. دەپىت بە ھەلەمەيەكى داۋىكەمۇ .
كۆترەكەنى دى لە شەقە پال دەدەنمۇ دەفەر . سازادە ، كە ورتەر سىرنە كۆترە
گىرەكە دەست .. بوى دەردەكەنە كە ئىمۇ ئىمۇ كۆترە مى يەمە : كە جارى پىشۋو (مىرە
ئەكە رزگار كىرد . كەچى كۆترە نىرەكە مىردى ئاگەپايەمۇ سىرى تاكو رزگارە بىكەت !
سازادە (دنيا) دەپىنە راۋچى دىت و كۆترەكە لە داۋىكە دەكەنەمۇ و ھەر لەۋىدا سىرى
دەپىت . توۋشى شۇك دەپىت ..

لە دلى خۇيدا دەپىت :

ھەمۇ پىاۋان ۋەكە ئىم كۆترە نىرەن . پىسۋودو بى ۋەفان و سوۋىيان بۇ ژەمەكەنەن نىمە
تاجى شاھانىش وتى :

دەپىرە ... دەمەنە ، ئەگەر سىرىشە دانادە .. ئەم سازادەيە بىيەنم !
پىرەن وتى :

ئىمە بزانە .. لە دامىنى كۆشكەمەيەمۇ ، رەز و باخىكى تايىمەت بە خۇى ھەيە
مانگى جارىك دەپىتە ناۋى و پىياسە دەكەت . (۱۰) رۇزىكى دى سىرى چوۋنەمۇ باخى دىت
، كە ئىم كاتە ھات ، دىم و پىت دەلىم بەلگە بىيەنى . ئى .. بەلگە كە جۋانى و ھۇزى
بەكەتى بىنى پەسەنەت بىكەت .

دەپىرە بە .. زوۋ رەز و باخەكە جىن ئەپىتەت !

ئەۋىش وتى :

زۇر چاكە .

خۇى و ھەزىز دۈكەنەكەيان داخەست و لەگەن دەپىرەدا پەرمۇ كۆشكى سازادە (دنيا)
بوۋنەمۇ تاكو شوۋنەكەيان پىشان بىكەت .
شەھەر ئادەستى كىرەشە ۋەرتەك بوۋ . پىشەك بوۋ .

شەھەرمزاد وەكو شەھوانى پېشوو دەست بە گېرپانەھەدى چىرۆكەكە دەكاتەھە :
ئەھى شای بلىمەت زانا و بە حىكمەت .

تاجى شاھان بە دەم رېۋە بە ەھزىزى وت :

(ەھزىز) گيان .. لە دوكانەكەدا، بە ئاۋاتى خۆم گەشىتم و ئىدى پېۋىستم پىنى نى يە .
بۆيە پېشكەش بە تۆ بىت . چونكە لەگەل مندا ۋلاتى خۆتت بە جى ھىشت و ئاۋارە بوۋىت .
يەكەمجارچوونەھە بۆ لای (ەھزىز) و كەوتنە گەتوگۆ و تىيان گەياند و پىيان وت :
كە (تاجى شاھان) نىيازى جى ھەيە و پىرسىشيان پىكرد، كە جى بىكەن باشە ؟
ەھزىزىش پىنى وتن :

جلوبەرگى ناياب لەبەر بىكەن و با بىچىن بۆ ئەھ باخە . ئەھوانىش خۆيان رازانەھە و
رۆيشتن و سى كۆيلەيان شوپىن خۆيان خست . كە گەشىشتن روانيان پىرە لە دارو درمخت
وگانىاو و رووبار . باخەوانەكەيان بىنى لە دەركاى باخەكەدا دانىشتىبوو . سلاۋيان لى كىردو
ئەھىش ۋەلامى دايەھە .

ەھزىز دەستى برد (۱۰۰) دىنارى دايە كابراى باخەھوان و پىنى وت :

ئەھ لاۋانە لەگەل منن . ئەھيانەھى بەھ باخەدا بگەپىن . خۆيشت بىرۆ ھەندى
خوارمەھان بۆ بىنە .

باخەوانەھىش وتى :

بىرۆن بە دلى خۆتان بگەپىن . ۋا بزانن باخى خۆتانە و چاۋمىپىم بىكەن تاكو دىمەھە .
چوونە ژوورمەھە و دواى گەھران و پىاسە كىردن دانىشتن . ھىندىمان زانى باخەھوان
بەرخىكى بىرژاو و چەند نانى جوانى ھىناۋ لەبەر دەھياندا دايىناۋ دەستيان بە خواردن كىرد .
دواى دەست شتن ەھزىز لە باخەھوانى پىرسى :

ئاخۆ.. ئەھ باخە ھى خۆيەتى يان بە كىرئ گىراۋە ؟!

باخەھوان وتى :

ئەھ باخە شازادە (دنيا) خاۋەنى يەتى .

ەھزىز پىرسى : مانگى چەندەت دەداتى ؟

ئەھىش وتى : مانگى بە (۱) دىنار كار دەكەم .

ەھزىز بە ملاۋلاى باخەكەدا روۋانى و كۆشكىكى كۆنى بىنى و وتى :

كە دەھەۋىت كارىكى خىر لىرە بىكات .

باخەھوان پىرسى : خىرى جى ؟

ئەھىش دەستى برد (۲۰۰) دىنارى تىرى دايە و وتىشى شتىكى باش لىرە دەكەين . لىيان
داۋ گەھرانەھە بۆ مالى خۆيان . رۆژى دواتر (بۆيەجى) و (نەھار) و (زىپىنگەرى) ئامادە

كردو فەرمانى پېندان : ئەو كۆشكە سېلى بىكەنمەۋە و زەخمەقەى جوان و نەخش و نىگارى
جوانى تيا بىكىشن .
ئەمجا فەرمانى پېندان :

كە لەسەر راستە بىۋارى سەر دەرگاگە وئەنى (راۋچى) يەك دروست بىكەن كە داۋى
نابىتەۋە و بۆلە كۆترىك بەسەرى يەۋە بن و يەككىيان بە دىنۈك خەرىكى داۋەكە بىت .
كە نىگاركىش لايەكى وئەكەى تەۋاۋ كىرد .
وزىر پىتى وت :

لايەكەى ترى ھەر ئەو كۆترە بىت ، بەلام ئەمجارە جەقۇى راۋچى لەسەر (مل) بىت .
لەۋاتر وئەنى كۆترە نىرمىەك بىكىشەكە (باز) يەك دىنۈكى لەسنگى جەقاند بىت و
نېنۈكەكانى لە گۆشتەكەيدا بىت . كە وئەكەان تەۋاۋ بوو ، نىگاركىش و نەقار و بۆيەچيان
كرى خۇيان ۋەرگرت و رۆيشتن .

(وزىر) و (تاجى شاھان) و (عەزىز) و (۳) كۆيلە بە دوايانەۋە . دواى خواخافىزى لە
باخەۋان . بەرمو مال بوۋنەۋە .

كە رۆزى چوۋنە باخى شازادە دنيا نىزىك بوۋمەۋە . شازادە نارىدە شوين پىرمۇن . كە
ھىنايان سەرى ماچ كىرد و ئاشتى كىردەۋە .

دواتر پىتى وت :

دەمەۋىت بىچمە سەيرى رەز و باخ .. ھەلەمۇم بۇنى گولەباخ .. لەدلا دەرگەم پەستى و
بىزار بوۋن ... بىۋرۋىتەۋە خان خانەى دەماخ .

بىرەنەش وتى :

بە جاۋان . بەلام بە خوا دەبىت سەرىك لە مالمەۋە بىدەم و خۇم بگۇرم .

بە پەلە خۇى گەياندە (تاجى شاھان) و پىتى وت :

خىراگە .. ۋا شازادە چاۋدەپمە : تاكو پىكەۋە بىچىنە سەيرى باخ . ئەزانى چى دىكەيتا؟
دەبىت بارە بدىتە باخەۋانەكە و لەنىۋ دارەكاندا خۇت بشارىتەۋە تاكو شازادە (دنيا) دىت
لەو كاتە ئاسازەت بۇ دىكەم .

بىرەن چوۋمەۋە بۇ لاي شازادە دنيا . تاجى شاھانىش جلوبەرگىكى گرانى ۋاى كىردە بەر
بىلى (۵) ھىزار دىنار بوۋا بە زىر و زىو نەخشابوۋ . لەگەل ۋەزىر بەرمو باخەكە رۆيشتن .
باخەۋان ئەمانى بىنى ناسىنىمەۋە و لەبەريان ھەستەۋ دەرگەى باخى بۇ كىردەۋە وتى :
فەرمانى بە دلى خۇتان پىياسەى تىدا بىكەن .

چونكە بىرى چوۋ بوۋمەۋە كە ھەر ئەمەپۇ شازادە دىتە باخەكەۋە . نىزىكەى سەعاتىك لە
ئۆرۈمەۋە بوۋن ، ھىندىيان زانى : بوۋ بەدەنگە دىنگ و كۆمەللىك كىنىزەك و كۆيلە لەدەرگا
نەپىسى يەكەى كۆشكەۋە ھاتن .

باخەوان راى کرد بۇ لاي ومزىر و پىي وت :
 چى بگەين ؟ ئەو شازادە (دنيا) يە.. ھاتووہ ؟!
 (ومزىر) یش وتى :
 بىخەم بە .. ھەر ئىستا لە چەند شوئىنكىدا خۇمان دىشارىنەوہ .
 باخەوان ئامۇژگارى کردن خۇيان بشارنەوہو خۇيشى لىيدا و رۇيشت . (شازادە) و)
 پىرمۇن (یش ھاتنە باخەكەوہ .
 پىرمۇن پىي وت :
 خاتوون.. ئەم كەنيزەك و كۇيلانەت بۇچى يە ؟ با بگەپنەوہ كۆشك و لىمان تىك نەمن
 شازادە (دنيا) وتى : بە خوا راست دىكەيت .
 ھەموويانى ناردەوہ كۆشك . كەوتە دەمەتەقى لەگەل خاتوو دنيا بە جۇرىك (تاجى
 شاھان) بە ئاگابوو و كەوتە سەير کردنى شازادە .
 بە دەم قسە کردنەوہ شازادە (دنيا) ي بردە لاي ئەو رووہى كۆشك كە بە وئە و نىگارە
 نۆيەكە رازا بووہ .
 كە شازادە (دنيا) ئەو وئانەى بىنى وتى :
 داپىرە ، سەير كە سوبجان الله ئەم وئانە ھەر ئەوانەن من بە خەو بىنيومن ..!
 بەلام .. ئەھا خۇ.. ئەوہ (كۆتر) ە نىرمەكى (مىرد) ي گەپراوہتەوہ ، بۇ يارمەتى دانى
 (كۆتر) ە (مى) ي ژنى..! بەلام لەرىگا ئەم (باز) ە پەلامارى داوہ و كوشتووہىتى. بۇيە
 نەگەپراوہتەوہ سەرى..!
 (پىرمۇن) بە قسەوہ خلائاندى تاگەياندى يە بەر پەنجەرەيەك بە سەر باخەكەيدا
 دىروانى . ئىدى ئامازەى دا بە (تاجى شاھان) كە خۇى پيشان بدات . وا رىكەوت شازادە بە
 لاي پەنجەرەكەدا لاي کردەوہ .
 ھەر كە شازادە دنيا ، ئەولاوہ قۆزەى بىنى پرسىي :
 داپىرە .. ئەو لاوہ قۆزە كى يە ؟!
 پىرمۇنەيش وتى :
 نازانم ! بەلام ئەو لاوہ ئاسايى نى يە..! بزائە كورە پاشايە.. چى ؟! چونكە جوانترين و
 گرانترين بەرگى بۇشيوہ .
 شازادە دنيايش وتى : داپىرە بەخوا كورپكى جوانە !!
 پىرمۇنەيش وتى : راست دىكەيت خاتوونەكەم ..
 بە دزىشەوہ ئامازەى دايە . (تاجى شاھان) بچىتەوہ مالى خۇى .
 ومزىرىش وتى :
 گەر (پىرمۇن) بە باشى نەزانىت : پىت نالىت پىرمۇہ .

لهولایشهوه سازاده (دنیا) یه خه ی پیرمژنی گرت و پیی وت :
ئهو کورم قۆزوم بۆ داوا بکه
پیرمژنیش وتی :

به خوا : تۆیش سهریت !.. ئه ی تۆ نالیت ، پیاوان بی و مفان ؟
به لام به خوا ئه و کورم بۆ تۆ نه بیّت ، بۆ که سی تر باش نی یه !..
سازاده (دنیا) یش وتی :

دایره فریام بکه وه ، ئه و کورم بۆ داوا بکه .. گهر ئه م کارم بۆ نه کهیت لیت زیر دهم .
خۆ.. ئه گهر ئه و کارم بۆ بکهیت ئه و (۱۰۰۰) دینارت دهمم . له گه ل ملوانکه یه کی زیر که
بایی (۱۰۰۰) دینار بیّت .
(پیرمژن) وتی :

تۆ برۆوه مائی خۆت . منیش سهر دهنیمه وه ، هه ول دهمم : پیکتان بگه یه نم .
خاتوو دنیا چوومه کو شک . پیرمژنیش به ره و مائی (تاجی شاهان) بوومه . ئه ویش
هر که پیرمژنی بیی . به رزه پی له به ری هه ستاو لای خۆیه وه داینا .
(پیرمژن) ش پیی وت : فیله که .. سهری گرت !..

چی بیستبوو ، بۆی گیرایه وه . ئه میش پیاوانه (۱۰۰۰) دیناری مژدانه پی به خشی .
له گه ل ملوانکه یه کی زیر که ئه ویش بایی (۱۰۰۰) دینار دهبوو . پیرمژن چوومه بۆ لای
سازاده (دنیا) .

که گه یشت لئی پرسى :

ها... دنگ و باس چی یه ؟

پیرمژنیش له وه لامدا وتی :

شوینه کهیم دۆزیومه ته وه .

سازاده (دنیا) له خۆشیاندا وه خته بوو بال بگریّت . دهستی برد (۱۰۰۰) دینار و
ملوانکه یه کی زیری (۱۰۰۰) دیناریشی پی به خشی و کردیشی یه ملی . دواتر پیرمژن
رۆیشته وه مائی خۆیان .

شه ره زاده ستی کروش و ده نگ بوو .. بیته نگ بوو .

شه و ۱۳۳

شه هرزاد دهستی به گیرانه وه کرده وه و وتی :

پیرمژن (تاجی شاهانی) برده بهر هه یوانه که ی سازاده (دنیا) . هه ریهم جار که سازاده

دنیا ی بیی وتی :

نه بازارگانه و نه هیج . منیش سازاده م و کورپی سوله یمان شام . ئه و که سه ی که ومزیری

تایبەتی ناردە لای باوکت ، کە داوای تۆم بۆ بکات . بەلام باوکت رازی نەبوو .

ئیتەر چیی بەسەر هاتبوو ، لە پێناوی ئەمدا هەمووی بۆ گێڕایەوه .

ئەمجا وتی :

ئێستاش دەمەوێت .. کە گەرپامەوه بە باوکم بڵێم بنێرێتە خوازبینیت . (سازادە) کە ئەمەى بیست زۆر دلخۆش بوو .. قەزا و قەدەری خوا وابوو ، ئەو رۆژە سندووقەکی پەر لە زێریان هێنابوو بە دیاری بۆ شا (شەهرمان) . ئەویش کە سەرنجی دابوو زۆر نایابە و هیچ کام لە پاشایانی سەر زەوی زێری وا بە نرخیان نییە . بانگی گەورە خزمەتکاری کرد بوو و فەرمانی دابوو کە ئەى کافوور .. ئەم سندووقە زێر و مرواری یە بدە دەست سازادە (دنیا) .

ئەویش هێنای بۆ سازادە دنیا . لە هاتنە ژوورەوەیدا ، ئەو لاوەى بینی لەگەڵیدا وتووێژی دەکرد .

هەر زوو گەرپامەوه لای پاشای باوکی . ئەویش کە لێی پرسى ئاخۆ، سندووقەکەى پێشکەش کردووه؟

گەورە خزمەتکار سندووقەکەى دایەوه پاشا و وتی :

ئەوه سندووقەکە و ناتوانم شتت لێ بشارمەوه . کچەکەت لە مالى خویدا لەگەڵ لاویك قسەى دەکرد!

دەم و دەست پاشا فەرمانیدا .. بیان هێنن ! جەنگاوەرانی پاشا هەردووکیان هێنایە بەردەمى .

ئەویش لێی پرسین : ئەمە چ کارێکە کردووتانە ؟!

داوای قامچی یەکی کرد . دای هێنایەوه بۆ (تاجی شاهان) بەلام سازادە (دنیا) خۆی دایە بەر قامچی یەکە !

بە باوکی وت : من بکوژە لە پێش ئەودا !

هەندێ سەرمەشتی کرد و فەرمانیدا ببەنەوه ژوورەکەى خۆى .

رووی کردە (تاجی شاهان) و پرسى :

نەگبەت ، تۆ کییت ؟ کۆری کییت ؟ چۆن توانیوتە قسە لەگەڵ کچی من بکەیت ؟!

ئەویش وتی :

ئەوه بزانە : کە کۆری ئەو پاشایەم کە بە پێى خۆى هاتە لات . کە پاشا ئەمەى بیست

ویستی گوشتنى دوا بخات ، بۆیە بەندى کرد تاكو راستى قسەکەى بۆ دەر بکەوێت .

(تاجی شاهان) مانگێک لە بەندیخانە مایەوه . لەولایشەوه کە ون بوونی (تاجی شاهان)

مانگیکی پیچوو دەستیان لێ شت و وایان دانا کە نەماوه .

(عەزیز) بە (وەزیر) ی وت : بابەگیان چی بکەین باشە ؟!

ۋەزىر ۋتى :

كۆپمگەم ئەمە كېشەيەكى فرەلايەنە. بۆيە نابىت بى ئەو بگەرپىنەۋە، چونكە گلەيىمان لى دىمگىت .

خۇيان ئامادە كىرد بەرمو زىمى يە سەوزمىكان و (۲) كۆلەكە و تەختى (شا سولەيىمان) رۆيشتن .. دىشت و دۆلىان بېرى تا گەيشتەۋە ۋلاتى خۇيان. ھەۋالەكەيان گەياندە شا سولەيىمان كە تاجى شاھان گەيشتەۋە ناو كۆشكى شا! ئىدى ھەۋالى نازانىن . پاشايش دىيى زىرمو ژوور كىرد بۇ چارەۋوسى كۆپمگەى .

فەرمانى دىمگىت : ئادەى... جىھادە !

سوپاى خۇى كۆكردىمەۋە و لە دىرمەۋى شار دىمورىان ھەلدا... چونكە شا خۇشەۋىستى ھەۋلاتىيانى بوو ھەر ھەۋلاتىيان بوو... چەكىان و دىمگىت و خۇيان ناۋنوس دىمگىت بۇ جەنگ . ئەو سوپا مەزىنە، كەۋتە رى. بەرمو ئەو مەملەكەتەى كە كۆپمگەى لى گىرەبوو. لەۋلايشەۋە ۋەزىرى تەگبىرى بۇ پاشا كىردىبوو، كە زوۋ بىكەن لە كۆشتى ئەم لاۋە . چونكە ۋىراۋىتى بىگاتە كچە پاشاۋ قىسەى لەگەل كىردىۋە .

شا بە (جەلاد - كۆزىرى) ۋت : بېرۇ لە سەرى ئەو ناپاكە .. بدە .

ھەر لەبىر ئەۋەى نەلەن فەرمانىكى پەلەى دىمگىت : پىرسى بە ۋەزىرەكانى كىرد . پاشا شىراندى بە سەرىدا :

تاكەى خۇت دىۋا دىخەيت .. لەجى بەجى كىردى ئەو فەرمانە..؟!

گەر جارىكى دى پىرس بىكەيت . لە ملت دىمەم . (جەلاد - كۆزىر) دىستى شىشېرەكەى بلىد كىرد كە بىدا لە مىلى تاجى شاھان . خەلگى لەۋ دىنگە دىنگ و تەپ و تۆزەى دىمورى بەرى شارسلەمىنەۋە .

شا فەرمانىدا..

لە مىلەنەكە رابىگىر..! بىزانن ئاخۇ.. بۇ خەلگەكە دىكان و بازار دادەخەن ؟!

تەتەر ھات و ھەۋالى دا..

كە ئەى پاشا .. سوپاىەكى زۇر چىۋار دىمورى شارىان داۋە. ھىندە زۇرن دىللى شەپۇلى دىمورىان ..! زىمى لە ژىر پىياندا دىلەرىتەۋە . پاشا سەرى سوۋرما! ترسى لە دىست دانى دىمۆلەتەكەى لىھات .

لە ۋەزىرى پىرسى :

ئاخۇ سوپاكەمان چۈنەتە بەرامبەرىان بۇ جەنگىن ؟

شەھەرە زادەستى كىردشەۋە دىنگ بوو.. بىنەنگ بوو.

شەھەر مەزەن دەستى بە گىرەنەۋە كىرەمەۋە وتى :
 نوپىنەرى شا گەيشە لاي و (وەزىر) ىش لە تەگىندا بوو . دواى سلاۋ كىردى ، پاشا ۋە لاي
 دانەۋە و رىزى گىرتى و پەرسى ھاتى ئەم سوپا مەزەنى كىرد .
 وەزىر ھاتە پىش و وتى :
 ئەۋە بزانن سوپا ئەم پاشايە ، ۋەكە پاشايانى پىشوو .. يان پاشايانى دواتر نى يە .
 پاشا پەرسى : ئەم پاشايە تان كى يە ؟
 وەزىر وتى :

ئەم پاشايە دادپەرۋەر ۋە لاتەكەى ئاسايشە . ئەۋانەى دىنە ۋە لاتى بە پاشاى تۈنا و
 لىھاتوو ، ناۋى دىنن . ئەمە (سوليمان) شايشە ... خاۋمنى زەۋى سەۋز و دوو كۆلەكە و چىيى
 ئەسقىھان . زۆرى ھەز بە دادى كۆمەلەيتى و ۋىزدان پاكى يە .. رەقى لە زۆردارى و
 دەرەقى يە . كوپى ئەم شايشە لە سەر زەۋى تۆيە ... پەرى دلى شا لاي ئىۋمىيە و بە
 سەلامەتى دەمانەۋمىتەۋە .. ئەگەر ۋابوو ، زۆر سوپاستان دەكات . ئەگەر ىش لاي ئىۋە
 تىچوو بوو .. ئەۋا مەزگىنى كاۋل كىردى ئەم ۋەلاتەت پى دەمىن ! ۋەلاتەكەت بە جۆرىك
 كاۋل دەكەين ، كە قەلەپەشى تىا بىخوئى . ئەمە ئەۋە بوو كە پاشامان دەۋىست پىت
 رابگەيمىنىت . شا (شەھەرمان) ترسى كاۋل كىردى مەملەكەتەكەى لى نىشت .
 قىزاندى بەسەر دەۋر و بەرىدا وتى :

ۋەزىران و پىۋانى دەۋلەتمە بۆ بانگ بىكەن . فەرمانىشى دا .. بگەرىن بۆ ئەۋ لاي .
 دواى كەمىك نوپىنەرانى شا (سوليمان) بە وردى سەرنجى دەست بەستراۋە بوۋرۋەكەى
 زىر دەستى جەلادىيان دا ..

ناسىيانەۋە ، كە ئەۋە (تاجى شاھان) .. !
 پەلامارىنداۋ دەستيان لە ھەلەفەى پەت دەرھىنا و كىرەۋىشان بۆ برد . (تاجى شاھان)
 چاۋى كىردەۋە ، ۋەزىرەكەى باۋكى ناسى يەۋەۋ زۆرى پىخۇش بوو .

(شەھەرمان) شا سەرى لەم لايە سوۋرما ! كە ئەم سوپا مەزەنە ، بە دوايدا ھاتوۋە .
 چوۋە لاي شازادە و سەرى ماچ كىرد و وتى :

لىم بىۋىر و بەزەمىتان بە پىرىكەمدا بىتەۋە و ۋەلاتەكەم كاۋل مەكەن .
 (تاجى شاھان) ىش لە ۋەلامدا وتى :

تۆ لە رىزەى باۋكەدايت .. بەلام تۆيش ئاگات لە شازادە (دىنا) بىت .
 شەھەرمان شايش وتى :

بىخەم بە .. كە ئەمە بىبىستىت : خۇشحال دەبىت .

ۋەزىرى سوليمان شاى لە خۆى نىك كىردەۋە و پەيمانى دايە .. دىارى يەكى بە نىرخى

پېشكەش بکات بهو مهرجهی ئەم دیمەنه بۆ (سلیمان) شا نهگیرێتەوه .
فەرمانیشی دا .. (تاجی شاهان) بېمەنه گەرماو و دواتر به دلی خوئی بی پۆشن . هەر
زوویش بیهێننەوه . دواتر به بهرگی نوێوه ، هینایانەوه ناو کۆرەمکیان .
(تاجی شاهان) کەوتە گیرانەوهی بهسەر هاتەکەهی بۆ (ومزیر) و (عەزیز) .
عەزیزیش وتی :

لەو کاتەوه .. کە چوویتە کۆشک و سەرای شازادەوه و دیار نەماییت . ئێمەش به پەلە
گەڕاینەوه ، لای (سولەیمان) شای باوکت و هەوالەکەمان پێگەیاندا . باوکیشت ئەو سوپا
مەزنەیی پێکەوه نا و هات بۆ رزگار کردنت . ئەوه بوو ، بووه هۆی دلخۆشی ئێمە و تۆیش .
ئەویش وتی :

هەمیشە ئێوه مایەیی خێر و خوشین .
(شەهرمان) شاییش چوووه کۆشکی خوئی و هەوالی شازادە (دنیا) ی پرسی .. بێنیی ..
مستووی شمشیرمەکی لە زەوی ناوه و سنگی خستووتمە سەر نووکی شمشیرمەکی و خوئی
دەلاوێنیتەوه و دەتێت :

(دمییت دواي خوشەویستەکەم .. منیش خۆم بکوژم) .
باوکی بهو شیومیە کچەکەیی بێنی هاواری کرد :
نەکەیی .. تووخوا : بەزمییت به باوکتدا بێتەوه .
تۆی گەیاندا کە شازادە تاجی شاهان خوازیبۆی ئەوی لێکردوو . شوو کردنەش به دەست
خۆیەتی .

شازادە دنیایش وتی :
ئەي من نەموت کە ئەمە شازادەییە ؟ بهو خوايە دمییت پێی بلایم : به دارێکدا هەلت
بواسیت .. !

پاشای باوکی به پێکەنینەوه وتی :
کچم بەزمییت پێمدا بێتەوه ، تا خوا بەزمی پێتدا بێتەوه .
ئەویش به باوکی وت :
خێراکە .. برۆ ئەو لاوەم بۆ بێنە ..
باوکیشی به پەلە چوو و (تاجی شاهان) ی هینا . کچەکەیی بەرمو رووی رای کرد و به
بەرچاوی باوکیکەوه باووشی پێدا کرد .
دواتر وتی : زۆرم بێر کردیت !
رووی کردە باوکیشی و وتی :
تۆ کۆری ئاوا .. شوخ و شەنگت دیوه . شازادەش بێت .. ؟
به ومزیر و نوێنەرانی شا (سولەیمان) یشی وت :

برۆنەو بە شا رابگەيەنن ، كە كۆرەكەي سەلامەتە و زۆر دلخۆشە بە هاتنتان .
ئەوانیش بە دلى خۆشەو گەرەنەو ناو سوپاكەيان .

فەرمانىدا كە وا سەربازگەي كاتىيان بۆ دابىن بگەن.. (۱۰۰) ئەسپ و (۱۰۰) ھېستىر و (۱۰۰)
كۆيلەي (۱۰۰) پىياو و (۱۰۰) كەنيزەكيان ئامادە كرد و ناردىيان و كرديانە ديارى بۆ شا (
سولەيمان) . (شەھرەمان) شا و وەزىرانى و سەركرەدە و پىياوانى دموئەت چوونە كەنارى
شار بۆ بە خىرەينانى شا (سولەيمان) .

ئەويش كە بە مەي زانى بەرەو روويان چوو . ھەرى پىخۆش بوو كۆرەكەي سەلامەت و
دلخۆشە . زۆر رىزى گرت لە شا شەھرەمان و سەفرە و خوانى بۆ رازاندەو .
نزيكەي كاترميرىك و توويژيان كرد . ھىندەيان زانى (تاجى شاھان) بە بەرگى شاھانەو
پەيدا بوو . كە باوكى بىنى .. گەشايەو و باوھشيان بە يەكدا كرد . دانىشتوان ھەستان و لە
نيوان دوو پاشادا دايان نا .

دواتر شا سولەيمان رووى كرده (شەھرەمان) شا و پىي وت :

دەمەويەت سازادە دنيا بۆ ئەم كۆرەم بخوازم لىتان .

شەھرەمان شايش وەلامى دايەو كە : جيى شانازيەتى و پەسەندە . دواتر شەھرەمان شا
ناردى قازى و شايمەت ئامادە بوون . ھەر لەويىدا مارەپىنەكەيان بە جيى گەياند .

(تاجى شاھان) رووى كرده باوكى و وتى :

ئىمە عەزىزمان زۆر ماندوو كردوو . گەر يارمەتیی ئەو نەبووايە . بە ئاواتى خۆم
نەدەگەيشتم . ئىستاش دەخوازم كاروانىكى بازارگانىي لە کوتال و شتومەك بە ديارى بۆ
ئامادە بگەن و ولاتى خۆى لىرەو نزيكە و بە پىي بگەن .

(سولەيمان) شايش وتى : زۆر باشە كۆرەم .

فەرمانىدا بارى (۱۰۰) و شتر لە کوتال و جلو بەرگى بۆ ئامادە بگەن و بە پىي بگەن .

تاجى شاھانىش باوھشى بە عەزىزدا كرد و پىي وت :

ئەو ديارى يە لە من وەربگرە : ئەي باشترين ھاوپى ..

ئەويش كرنووشى بۆ (تاجى شاھان) و باوكى برد و وتى :

بەو خوايە .. لەبەر ئەو دايكە پىرەم نەبووايە .. لەگەلئان دەھاتم . بەلام با ھەميشە

ھەوالئان بزانم .

(عەزىز) بەرىكەوت تا گەيشتە ولاتى خۆى .. كە سەيرى كرد دايكى گۆرپكى لە

جەوشەكەياندا بۆ ھەلبەستوو و خۆى بە سەريدا داو و خۆى دەلاوينتەو :

تەنيا پەژارەت بوومە زامە

لە رووداوانا ، گەلى ئارامە

بۆيەش لاوازە ھەموو ئەندامە

بە چاوما فرمىك ھاتە خوارەو

بەدەم خویندنى ئەم ھۆنراو

ھەرچەندە سلاو لە گۆڤى دىكەم
 بەلام ھەناسەى ساردى ديارە
 ھەرچەند ئەو خۆلە وا دىزاندىووى
 بەلام لە لاى من ھىشتاکە زىندووى
 لەم کاتەدا ، (عمزىن) چوود بەرامبەرى . دايک کە بىنى لەخۆشياندا بوورايەو . ئەمويش
 بېڤ ئاوى بە روويدا بژاند . کە بە ئاگا ھاتەو ، باوھى پيدا کردو بە خىرى ھىنايەو .
 لىنى پرسى کە بۆچى ئاوا ون بوو ؟ عەزىزىش چى بەسەر ھاتبوو ، بۆى گىرايەو و
 ھەوالىشى دايە کە (تاجى شاھان) : (۱۰) بارى وشتى پى بەخشيە ! دايکىشى زۆر دلخۆش
 بوو ، بەو ھەوالە .
 لەولايشەو تاجى شاھان ، بووکى لە لايەن شا شەھرمەنەو بۆ رازايەو . ديارى و
 بەخشىش و پىداويستى رىگای بۆ ئامادە کرد و تاكو سى رۆژ لەگەلئان رۆشت . ئەمجا
 خواھافىزى لى کردن و تاجى شاھان و سوپا مەزنەكەى باوكى بەرمو ولاتى خۆيان بوونەو
 و ئەميش گەرايەو شارى خۆى .
 لەولايشەو چەند شەو و چەند رۆژ (سولەيمان) شا و سوپاكەى بەرپۆە بوون .
 گەيشتەو ولاتى خۆيان . دىنگو باسى گەيشتەيان بە شارددا بلأو بوووەو و شارىان رازاندەو .
 رۆژى دواتر شا سولەيمان چووەو سەر كورسى حوكمرانى .
 ئەمجا ھەرمانيەدا :
 بىنى يەكەنيان ئازاد کرد . بۆ ماومى مانگىك ئاھەنگى ژن ھىتانی كورمەكەى گىرا .
 يانە ئاھەنگەكان کرانەو و سەماکەرەن ، گۆرانى بىژان كەوتنە سەما و گۆرانى وتن .
 (تاجى شاھان) مالى دايک و باوكى بە جى ھىشت و چوومەو كۆشكەكەى خۆى .. ئەو
 كۆشكەى سازادە دنيا چاومرپى دىکرد .
 تەمەنىكى ھەريان بەخۆشى و شادى بىردە سەر و دواتر خوا ئەوانىشى بىردەو بۆ خۆى .
 شەھەر ئاھەستى کرد و دەرەنگ بوو .. بىدەنگ بوو .

شەھى ۱۳۵

چىركى ضوالمكان و گەمارۆدانى قوستەتەنە
 شەھەرزاد وتى :
 ئەمى شەھەرمەيار .. خاومنى بىريار ... ئەم شەو دىچىنەو : سەر و كارى (دندەن) .
 شەھەرمەيار شا سەرى رازى بوونى بۆ لەھاند ..
 شەھەرمەيدىش بزمىەك گرتى و وتى :
 لەو کاتەدا (ضوالمكان) بە (دندەن) ى گەورە و مزىرى وت :
 كەسانى وەكو ئپو : دلە تەنگەكان دىكەنەو ھەمەنىشى شاھان دىبن و تەگىريان بۆ

دمكەن . گەمارۆى قۇستەنتەنىيە : چوار سالى رەبەقى خايند . جەنگاۋەران و ئەفسەران لە تواناياندا نەماو بىرى كەس و كارى خۇيان دمكەن .

بۆيە ضوئالمكان سەرکردە بەھرام و رۆستەم و توركاشى كۆ كردمومو و پىي وتن : ئەزانن ئەم ھەموو سالى مەينەمومو بە ئاۋاتمان نەگەيشتىن . خەم و پەژارە و ماندىو بوونمان زۆر بوو .

لە بىرى سەرکەوتن . براكەشم لە دەست دا . ئەمە لە جىي ئەمەي تۆلەي خويى شا (عومەرى كورى نعمان) بکەينەو . ھەموو ھۆکارەكەيشى ئەو (پىرەژنە) ھىلاۋى يە بوو . ھەر ئەو لە ولاتى خويىدا باۋكىمى كوشت..! خاتوو (سەھىيە) ى ژنيشى لەگەل خوى فراند . يەمەشەو نەمەستا ، (شرکان) ى براى منيشى سەر بىرى . منيش سويندم خوارد ، تا تۆلەيان بىسەندەمەو.. نازانم ئيو دەلین چى ؟

ئەو سى سەرکردەيە سەريان داخست و وتيان :

ئەو وەلامە بە (دندان) ى گەورە وەزىر ئەي نادريتەو .

ئەمجا (دندان) لىي ھاتە پيشەومو وتى :

مانەوەمان سوودى نى يە .. با.. بگەرپيتەو بۆ ولاتى خۆمان . دواى چەند سالىكى دى : خۆمان نامادەي جەنگىكى گەورەي ولاتى رۆم دمكەين . پاشايش وتى :

بىر و رايەكى پەسەندە .. سەربازەكان بىرى خاۋ و خيزانيان دمكەن . خۆشم بىرى (كان ماكان) ى كورم و (قچى فکان) برازام دمكەم .

جەنگاۋەران بەم ھەوالەيان زانى دەستيان كرده پارانەو بۆ (دندان) ى وەزىر و (سولتان) . جارچى جارى دا .. جەنگاۋەران خۇيان نامادە بکەن . دواى سى رۆزى تر سوپا بار دمكات و بەرمو ولات دمگەرپيتەو . (دندان) ى وەزىر بوو پيشەنگى سوپا و (پاشا) لە ناومرستداۋ چەندىن شەو و رۆژ بە ريگەو بوون . تاگەيشتنەو بەغداد . شار خرۇشاۋ بازارو دوكانان رازيترانەو . ئاھەنگ گيرپا . دابراۋان بە خيزانيان شاد بوونەو و پاشا چوومو كۆشك . ميران و سەرکردەكان گەرانەو مالى خۇيان .. پاشاش : بە كورە (۷) سالانەكەي شاد بوومو .

چىرۆكى ضوئالمكان و توونچى يەكە شەھرمزاد وتى :

پاشا لەگەل (كان ماكان) ى كورى چوونە گەرماۋ . ئەمجا چوومو سەر كورسى ھوكمران . دندان و وەزىران و سەرانى دەولەت لىي كۆ بوونەو . پاشا ناردى يە شوين (توونچى) ى ھاۋرپى . ئەويش ھات و پاشاى بەخىر ھىنايەو . پاشا نامۆزگارى وەزىرانى

كردبوو كه ئاگايان له (توونچى) بىت و داواكارىهكانى بۆ جى بهجى بكهن . كه سهيرى
كرد (توونچى) قهلهو و خهپهتۆله بووه و به هوى خواردنى باشهوه ورگى پهيدا كردووه و
ملى به (۷) تهوور نابهرپهتهوه ..!

پاشا به پىكهنينهوه دهستىكى بۆ بردو پىتى وت :
چهند زوو منت بير چوووه !!

(توونچى) وردتر سهرنجيدا و بيرى كهوتهوه و ههستايه سهر پى و وتى :
ئهى خوشهويستهكهه ، كى تۆى گهيانده پاشايهتى ؟!

ومزير چوووه لايهوه ئامۆزگارى كرد . ئهم پياوه هاوپهته و ئىستاش پاشاى زهمانه . ئهوه
ئامۆزگاريت دمكهه گهر پرسىي ..خوازيارى چيت ؟ داواى شتى سهنگين بكه! چونكه زۆرى
تۆ خوش دهويت !

(توونچى) يش وتى :

دهترسم داواى شتىكى لى بكهه : لاي گران بىت و بوى نهكرىت !
ومزيريش وتى : خوازيارى : ههر چى يهك بيت .. بوّت جى بهجى دمكات .
(توونچى) وتى :

كهواته..داواى ئهوهى لى،مكهه كه له دئمايه..له خوا دمپاريمهوه كه بۆم جى بهجى بكات.
ومزير وتى :

به دلى خوّت .. ئهوهش بزانه گهر داواى ههرىمى (ديمهشق)ى لى بكهيت كه هى برا
جوانهمهرگهكهى بوو.. پيشكهشت دمكات و دهتكاته (مير)ى ئهوى .

توونچى ههستايه سهر پى و شا ئاماژدى پيدا كه دابنيشيهوه .
ئهويش دانهنيشت و وتى : چۆن دهبيت له بهرانبهرتدا من دابنيشم ؟!
پاشا وتى :

ئىستا كه من دهريم و ماوم به هوى تۆوه بووه . لهبهر ئهوه : داواى ههر شتىك بكهيت
پيشكهشت دمكهه . بهلام يهكههمجار داوا لهخوا بكه ئهمجا داوا له من بكه .

(توونچى) يش وتى : گهورهه دهترسم ..!

(پاشا) وتى : هيچ مهترسه .

(توونچى) وتى :

دهترسم خوازيارى شتىك بم ، تۆ ريم نهدهيت .

سولتان پىكهنى و پرسىي :

ئهو شته چى يه؟ ئهگهر نيوهى مهملهكهتهكهيشم داوا بكهيت دمكهمه شهريكى خۆم .

توونچى ديسان وتى : دهترسم ..!

سولتان وتى : مهترسه .

توونچى وتى : دھترسم توانات به سهریدا نه شكيت !
پاشا به توورميهوه وتى : تو هيندهت لهسهره داوا بكهيت .
(توونچى) وتى :

هز دمكهه به فهرمانيك بمكهيته سهروكى توونچى يهكانى شارى (هودس) ..
چهنه جاريك ومزير نقوورچى ليگرت ، كه بى دمگ بيت . توونچيش خيرا..خيرا
دميووتهوه .

كه زانى ، پاشا نههمى به دل نى يه ، قسهى گوپرى و وتى داوات لى دمكهه .
پاشا وتى : خيراكه....بلى .
توونچى وتى :

دمهويته بمكهيته بهرپومبهري خوّل ريژانى شارى (هودس) يا شارى (ديمهشق) .. !
دانيشتوانى گوپرى پاشا خويان بو نهگيرا و دهستيان كرده پيگهنين . هينده پيگهنين ، كه
همنديكيان به پشت دا كهوت . ومزيريش له اخدا كهوته ليدانى .
(توونچى) رووى تيكرد و پرسىي :

گوناھم چى يه وا ليّم دهميت ؟ خوت به منت وت .. داواى شتى گهوره بكه ؟
رووى كرده سولتان و وتى : ريم بدن بگهريمهوه بو ولاتى خوم .
سولتان زانى رادمبوپري ! ماوميهك بيدمگ بوو .
نهمجا خوى جووه بهردهمى و وتى :

براكهه ، داواى كارى مهزن بكه .. كاريك شياوى شاهان بيت !
(توونچى) يش وتى :

كهوابوو..نهى پاشاى زهمانه ، لهخوا : خوازيارم : نهمجا له بهريژتان . كه بمكهه
جيگري خوتان له (ديمهشق) و له شويى (شرکان) رحمهتى برات دام بنييت .
پاشايش وتى : نهوه.....خوا نهو پلهيهى پى بهخشيت !

جووهوه سهر كورسى پاشايهتى و فهرمانيشيدا.. كورسى يهكى ميرانهى (ديمهشق) له
تمنيشت خويهوه ، بو دابنين . دواتر لاي خويهوه دايناو فهرمانى بو دمرکرد . پيداويستى
سهمفهرى بو دابين بكهه و برى ديارى و پارهى دايه .
رووى كرده ومزير و وتى :

دمبيت تو لهگهل نهم فهرمانى شاهانهدا برؤيت و نهمم بو جيگير بكهيت .
لهوسهريشهوه (كان ماكان) ي پرازام بو بينهوه .
شههره ناهه ستي كرده دنگ بوو..بينهنگ بوو

شهووى ۱۳۶

شهرمزاى وتى :

ئەسە پاشای بەختیار ... سەرکردە و سەردار ... وەزیر دەستی (توونجی) ی گرت و
لەگەل خۆی بردی .. تاكو شتومەکی سەفەری بۆ نامادە بکات . شایش فەرمانیدە، كە بێرێك
خزمەتكارو كۆیلە كۆشكى بدەن . با لەگەل خۆی بییات .
رووی كرده وەزیرانی و وتی :

هەر كەس منی خۆش دەوێت : با .. دیاری بداتە ئەم تازە (میر)ە . خۆیشی نازناوی
(مجاهد) ی پێ بەخشی . كە ئەم رێورەسمە لەگەل (دندان) تەواو بوو . چوونە دەرەوە
كروان نامادە كراو توونجی چوو لە شا بۆ خواخاڤیزی . پاشایش باووشی پێدا كرد و
نامۆزگاری كرد : لەگەل ھاوڵاتیانی (دیمەشق) نا باش بێت .

هەر لە ئێستاو (٢) سالی ترخۆی و سوپای نامادە (جەھاد) بکات . (٥٠٠٠) كۆیلە لە
دیاری یەكێ وەزیرو میرانی دەوڵەت كۆكردەو و بەھرامی پێشەنگی دەیلەم و رۆستەمی
پێشەنگی عەجەم و توركاشی پێشەنگی عارەبانی رەوانە كرد بۆ بەرێ كرنی . دوو رۆژە
رێ بە دواوەی بوون و گەڕانەو بۆ (بەغداد) . (سولتان زبلكان) - كە ئەم نازناو (سولتان
جووالكان) بە توونجی بەخشی بوو - چەند شەو و چەند رۆژ بە رێگاوە بوون . تا
گەشتە (دیمەشق) .

پێش خۆیان : ھاوڵەكە گەشتبوو شارێ (دیمەشق) كە پاشای گەورە سولتان (زبلكان
ی كوردوو بە (میر) و پلە (مجاهد) ی پێ بەخشیو . شاریان بۆ پێشوازی میر (زبلكان)
رێژاندو و گەورە پیاوان چوون بە پیریەو .

هەر گەشتە (دیمەشق) و چوو سەرگۆرسی حوكمەران . فەرمانیدا سامان و پارە
گنجینە .. بێخەشتمو بەسەر ھاوڵاتیان و ھەزاراندا . ھەندێك پارە بە دیاری
بەخشی بە (دندان) ی گەورە وەزیر .

بەلام وەزیر وەری نەگرت و وتی :
كە كاتی خۆی ھات ، دەبێت بڕە داھاتیکی دیاری كراو بنێریتە (بەغداد) و پارە
جەنگ بدەیت .

میر (زبلكان) كەوتە نامادە كرنی كچە بێرازای سەلتان و لەگەل وەزیر بەرێی كردن و
(١٠) كەمێزەکی خستە شوێن و ماوەیەك لەگەلێان رۆشت .

كە گەڕایەو ، سەرگەردە جەنگی یەكێ بانگ كرد و پێش وتن :
دەبێت لەشكری (دیمەشق) نامادە بکەن و مەشقیان پێ بکەن . تا ئەو دەمە كە
سولتان گەورە ، بنێریتە شوێن سوپاكە . لەوڵەشەو ، كاروانی (دندان) ی گەورە وەزیر
چەند شەو و رۆژ بەرێو بوو .. تا گەشتە كەناری شاری (بەغداد) .

لەشكەری ناردە لە شا (جووالكان) . ئەویش سواری بوو و لەگەل پیاوانی دەوڵەت چوونە
پێشوازیان . (دندان) ویستی لە ئەسپەكە دایەزێت و پێشوازی پاشا بکات . بەلام نەبەشت

خۆی ھاتە تەنیشت و مزیر و ئەحوالی (میر) زبڵکانی لێ پرسی .

ئەویش پێی وت :

کە سەلامەتە و تیشی کە (کان ماکان) ی (شرکان) ی برای بۆ ھیناوتەو .

ضوءالمكان چوو و زووری (کان ماکان) ی برازی ، ئەو دممە کێژکی جوانکیلە (۸) سالانە بوو . زۆر دلی پێی کرایەو . لە ھەمان کاتدا ، خەمی براکە ی لە دلا نوێ بوووە . ھەرمانیدا جلوبەرگی جوانی بە بالا بېرن و گوارە و بازن و ملوانکە ی زیرینی بۆ بکەن . بیبەنە لای (قزی فکان) ی کۆری خۆی . با پیکەو گەشە بکەن و گەرە ببن . دوانەمەکی بە ناوبانگ لە ولاتەکەدا . (قزی فکان) کێژکی ژیکەلە ی خاوەن ژیری و بە ناگا لە دوا رۆژ و زیرەک دەرچوو . (کان ماکان) یش کۆرێکی قۆز و بەکار... ھەرگیز گوێی بە ئەنجامی رەفتارەکانی نەدەدا!..

پیکەو دەچوونە دەرەو بۆ سواری ئەسپ و رمبازین و شەرمشیر . تەمەنیان گەشتە (۱۲) سالان . ضوءالمكان ناردی یە شوین و مزیر .

کە ھات پێی وت :

بۆ ئەو دەمانگ کردوویت : بێت بۆ ھەو کە کاتی خۆی بپاریکمان داوو .

(دندان) ی گەرە و مزیر پرسی : ئەو بپارە : کامە بوو ، ئەی شای زەمانە ؟!

پاشایش وتی :

دەمویت (کان ماکان) بکەمە (جی نشین) ی خۆم و بیبەمە مەیدانی جەنگەو ..! تۆ دەلێی چی؟

و مزیریش وتی : ھەز دەکەم ئەو بزانێ ئەی پاشای بەختیار.. خاوەنی بپار .

ئەم کارمەت بە لەبار نازانم ، لەبەر دوو ھۆ.. یەکەمیان : زۆر مندالە..! دوو ھۆیش

ئەومیە : لە دنیا وا بلاو کە ھەر پاشایەک (جی نشین) ی بۆ خۆی دیاری کردبایە . ئەو

ھیندە پێ ناچیت .. خۆی دەمریت..!

چەرۆکی تەخۆش کەوتنی ضوءالمكان و مردنی

پاشا وتی :

ئاخر.. ئەویش بزانی : کە گەرە خزەدار دەکەینە جیگری (کان ماکان) بۆ کاروباری

دەولەت . چونکە ئەو پیاو ، خوشکی خۆم ژنیتی و زاوامە و یەکیکە لە ئەندامانی

بنەمالەکەمان و لە جێی براکەمە .

دندان گەرە و مزیریش وتی :

کەواوو چۆنت دەوێت وا بکە ... ئیمە پێ لە ملی ھەرمانەکانی تۆین..!

دواتر شا (ضوءالمكان) ھەموو مزیران و گەرە پیاوانی دەولەتی کۆکردەموو پێی وت :

ئىيۈە دىزانى (كان ماكان) ى كورم ، شوۋرە سوارىكى زەمانى خۇيەتى . چاپووك و شمشىرومشىن .
 نازاو بە جەرگە . ئەوا دىكەم بە پاشاى دەولەت . گەورە (خەزىندەدار) ىش مامەيەتى و كىرمە جىگرى .
 گەورە (خەزىندەدار) ىش وتى : گەورەم مەن لە تەوقى سەرمەو ، تا بەرى پىم لە چاكەى ئىومدايە .
 پاشاىش وتى :

ئەى خەزىندەدار.. (كان ماكان) ى كورم و (قىزى فەكان) نامۇزان بە ئاگادارى ئىيۈە- ئەو.. ئەوانىشەم لە يەكتر مارە بېرى .. ئىيۈە بە شايتەن .
 ضوۋەللكان سامانىكى ھىندە زۆرى دايە كورمەكى ، كە زمان لالە لە ئاستى ژماردىدا .
 چوۋە لاي (نەزەالزمان) ى خوشكى و ئەم ھەواللەى پىدا .
 ئەويش زۆر خوشحال بوو و وتى :
 خوا تۇيان بۇ بەيلىت تا ھەتايە . ئەمەش بزانە كە ھەردووكيان مىندالى خۇمەن .
 پاشاىش وتى :

مەن بەشى خۇم زىاوم . بەلام ئەمەى لە دىلدا بوو . ئاسوودەمىم بوو لە دوارۇزى :
 كورمەم . ئەوا كىرم ، دەبىت تۆش چاوت لە دايكى يەوە بىت .
 گەورە خەزىندەدارىشى راسپارد كە ئاگاي لە كورمەكى بىت . دواى ئەم كارانە ، (ضوۋەللكان) كەوتە سەر جىگا و نەخۇش بوو .. گەورە (خەزىندەدار) ىش لە بىرىتى كورمەكى دەولەتى بەرپىۋە دەبىر .
 دواى سالىك رۇزىكىيان بە ئامادە بوونى دىندانى گەورە وەزىر رووى كىردە (كان ماكان)
 وتى :

كورمەم . مەردەن شەرمى لە كەس نىيە . مەنىش تەمەنىكى زۆرم بەسەرىدوۋە . بە نۇرىنى ئاۋاتەكەم گەيشتووم تەنىيا ئاۋاتىك نەبىت .. كە ئەمەش لە تۆ دەخۋازم .. جى بەجىتى بىكىت .

(كان ماكان) ىش پىرسىي : بابە گيان ... ئەو ئاۋاتە جى يە ؟
 گەورە (خەزىندەدار) وتى :

كورمەم ئەو بزانە .. (دىندان) ى گەورە وەزىرىش وەگو باۋكت وايە . ئەگەر مەن مەردەن گۆن ئەو بگەرد . ئاۋاتەكەم ئەو بوو كە كاتى خۇى پىرمۇنىكى ھىلاۋى سەر ئاستىنە لىمان بەيدا بوو . بوو بە ، نەگىبەتى بۇ خىزانەكەمان .. شا (عومەرى كورپى نەمان) كە ياپىرىت بوو .. ھەرومما (شرکان) ى مامەى تۆى كۈشتوۋە . ئىمە زۆر ھەولمان دا بەلام تۆلەى ئەو خۇيىنەمان بۇ نەكرامەو . ئەگەر .. خوا ھەلى بۇ رەخساندى ئەو تۆلەيە بىكەرمەو . بەلام

ئامان سەد ئامان.. ئاگادارى ئەو (پىرمۇنە) سەر ئاسىنىنە قىلاۋى يە بىبە با قىرىوت نەدات .
بۇ ئەو كارىش بە قەسە (دىندان) گەورە ومزىر بىكە . چۈنكى ئەم پىاۋە كۆلەكەي
مالەكەمانە .

ضوءالمكان (۴) سال لى جىگادا كەوت . گەورە (خەزىنەدار) یش ، نەخۇشى زۆرى بۇ
ھىتابوو . خەلكەكە دەم بە نزابوون بۇ .

لەولاشەو (كان ماكان) و (قىلى فکان) رۆژ دەيوومو سوارى ئەسپەكانيان دەيوون و
دەچوونە رمبازىن و شەرىشىر و بە كارھىنانى قەلغان و تىر ھاۋىشتىن . ئىۋاران كە
دەگەرپانەو كان ما كان دەچوۋە لى دايكى و دەيىنى بە ژوور سەرى باۋكىيەومىيەو خىزمەتى
دەمكات و بۇ دەگرى . ئەمىش شەۋانە يارمەتى دەدا . كچەكەيش دەچوۋە لى دايكى .

رۆژىكىيان .. كە سەرئىشە زۆرى بۇ (چوۋ المكان) ھىتابوو.. بەمچۆرە خۇى لاۋاندەوۋ :

سەر دەمم رۆيشت ۋا پوۋكامەوۋ كەچى نەمردم : ۋا ھەر مامەوۋ

بە ھەرمكارى تاقانە و قۆز بووم زۆر بالادەست و پىشەنگى ھۆز بووم

ئاخۇ پىش مردن كورم دەيىنم بىيىتە پاشا و ھەم جى نشىنم ؟

دوژمن بشكىنى ، تۆلە بسىنى بە شمشىر كۆتا بە دوژمن بىنى

بە ھەموۋ بارى بەشم خوراۋە مەگەر ئەو خوايەم بى بە ھاناۋە

دوای گريانىكى فرە خەو برى يەوۋ . لە خەويدا، دليان خۆش كرد و وتيان :

مژدە يىت .. (كان ماكان) ى كورپ شای زەمانەيە .. ھاۋلاتيان لە ژىر ركيفى دان و

زۆريان خۆش دەويىت . ھىز و توانايەكى سەربازى مەزنى ھەيە . كە بە ئاگا ھاتەوۋ
زۆردلخۆش بوو بەو خەونە .

دوای چەند رۆژىكى كەم .. ئىزرائىل لە دەرگای دا و رۆحى كىشا .

سالان رۆيشت و ناويانگى لە بىرخەلكى چوۋوموۋ . دوای چەند سال حوكمپرانى (كان

ماكان) . بەغداييەكان لى ھەلگەرپانەوۋ و لەسەر حوكم لايان برد . پاشاۋ دايكىيان
دوورخستەوۋ و بە تەنیا مانەوۋ .

دايكى كە بىنى ژيانى شپىزە بوۋە و ھەزار كەوتوون، وتى :

چارەم نى يە دەيىت روو بىكەمە قاپى گەورە (خەزىنەدار) . بە پەناى پەرۋەردگار . خۇى

پىچايەوۋ و كەوتە رى : تا گەيشتە مالى گەورە (خەزىنەدار) چوۋە ژوور . روۋانى ھىشتا لە
جىگاكەيدايە .

چوۋە لى (نەھالزمان) ى ژنى و زۆر بە سەرى دا گرىا و پىى وت :

ھەر كەسىك مرد . ئىتر بى ھاۋرئ و كەس و كار دەمىنى ! خوا ھىچ خراپەيەك بە سەر

ئىۋوش نەھىنى . سالانىكى زۆرە : ئىۋە دادپەرۋەرمانە حوكمپرانى دەكەن . خۇ... بە چاۋى

خۇتان بىنيتان كە ئىمەش لە چ ژيانىكى خۇشدا بوۋىن . ناويانگى ئىمەتان بە گوۋى خۇتان

بېست بوو كه چهند دادپه رومر بووين . ئىستا ژيانمان ههنگه پراوتته ووه زهمانه غهدرى لى
 كرىن . نهوجتا روومان له ئيوه كړدووه .
 خوت دمزانيت كه مرد پياوى خيزان . ژن و كچانيان دمين سهرگرردان .. ناوا خوئى لاوانه ووه :
 به سه مردنى سهرسورهيڼ ههيه بؤ مردن كوانى عومر و شوئن ههيه
 رۇژانى عومريش هؤناغ هؤناغه رۇژانى خوئى : خهفت هين ههيه
 خوئى سهرومر ههتا سهر نييه له شوئى بهلا ، دياره خوئن ههيه
 كه (نزهه الزمان) نهه شيعره بىست ... براكهى و كورمهكهى بيركهوتته ووه .
 باوشى پياكرد و وتى :

وا ممرانه خيتر پى دمكهين . چونكه سامان و پاروى ئيمه هه مووى هى (چوو المكان)
 بووه . بؤيه مال مالى خوته . ههر چيمان ههيه پيكه ووه دميخوين .
 جلوبه رگى نايابى بؤ خوئى و (كان ماکان) هيئاو پؤشتهى كړدنه ووه . ههر به تهنيشت
 كوشكى خوئانه ووه .. خانوويهكى بؤ رازاندنه ووه .
 چهند خزمهتكار و كهنيزمكى بؤ بردن . داوايشى كړد (خهتمه) بؤ (چوو المكان) بكت .
 شه ره زاده ستى كړد شه و رهنگ بوو ... بيدهنگ بوو .

شعر ۱۳۷

چيرۆكى (كان ماکان) و (قضى فکان)

شهر مرزاد دانيشته ووه دمستی به گيړانه ووه كړد و وتى :

له ولايشه ووه (كان ماکان) و (قضى فکان) كچه ئاموزاي گه ووه بوون . و مكو دوو لقى
 برهختى بهر داريان دوو مانگى چواردميان لى هات . ته مهنیان پازده سالان بوو . قضى فکان
 كيژه جوانكيله به ناوبانگ و تاك له ولاتدا . خوا ، هه موو جوانيه كانى تيا كؤ كړد بو ووه .
 (كان ماکان) يش تاكو بللى قوژ و شوخ بوو . تازه مووى لى رووا بوو و نازيه تى له چاوانيدا
 دمبريسكايه ووه .

كان ماکان و مكو جاران چوو لای (نزهه الزمان) پوورى و سلاوى لى كړدو لى پرسى :
 پورئ نه ووه كهى مامهه ، په يمانه كهى خوئى به جى دىنى و ئاموزاكه مام لى ماره دمكات ؟
 پوورى وهلامى دايمه ووه :

كورم پيوسته هه ندئ هه والت بدمهئ : كه نه دمبوو پيټ بليئ .

(كان ماکان) يش وتى : بلئ !

نه ویش وتى :

خه زنه دارى باوكت : باوكى (قضى فکان) كچه ئاموزايشته .. نه گهر ههر پى دادم گريت

: به دزی يهوه دمی دمه دستت به مهر چی : نهگهر یتیهوه ناومان ..!
کان ماکان که نه مهی بیست زمانی به ستر و بیلمنگ چوو دمرهوه و گهرایهوه لای
دایکی خوئی .

پووری چی پی وتبوو: بوئی گهرایهوه و تی :
ناخر .. نهوه ناموزامه و حهقی خوّمه .. بو من بیت !
دایکی شی و تی :

بیلمنگ به کورم . با نهه همواله نهگاته گوئی ساسان شا . چونکه نهگهر بیستیت ، پی
بهشت دمکات لهو ناموزایمت و له ناوت دمبات . نهگهر ئیوارمیهک .. نهو ناخمان بوئ نمنیرت :
نهوا له برسانا دهرین و به سوال کردن رسوا دهبین ...!

(کان ماکان) هرمیسک به چاوانیدا هاته خوارو به گریانمیه و تی :
نیدی کاریکم بهم پوورم نهماوه . نهه بنه مالمیه به چی دیلم و دهممه : کهناری شار
دادمیشم . چار ناچار دایکی شوینی کهوت و چوونه کهناری شار . به لام به دزی یهوه
دایکی رۆژانه دهچوومه مالی (ساسان) شاو خواردن و پیدایستی مالی دمهینایهوه . له
کهناری شاریش بوونه دراوسی کۆمه له چلیت و دم روتیک .

لهم لایشهوه (قضی هکان) چوو به کلیشهی پووری یهوه ولتی پرسی :
پووره دمنگوباسی کورمکهت چی یه؟
نهویش و تی :

کچه کهم به خوا ، دلتهنگ و چاو به گریانه .
(قضی هکان) یش و تی :

به خوا پووری گوناھی خویمتی .. بیبمش بوو له چاکهی باوکم و دوورکهوتهوه . خوا
بکات رۆژیک بیت (داپراوان) پیک بگه نهوه .
شه هره ئادهستی کرد شه و درهنگ بوو ... بیبتهنگ بوو .

شهوئی ۱۳۸

چیرۆکی سهفهره کهی (کان ماکان)
شههرمژاد رووی کردموه پاشا و درمیژمی به قسهکانی دا و تی :
که دایکی کان ماکان نه مهی بیست . سوپاسی کرد که چوومه لای کورمکهی و بوئی
گهرایهوه . شهوان رویشتن و رۆژان هاتن . تا همدووکیان تهمهنیان بووه (۱۷) سالان . کوره
بووه لایکی گهوره و بۆشناخ .
شهویکیان که خهوه نهدهچوو چاوانی و له دلی خویدا و تی :

بۇ دەپتە بېلىمىڭ بىم ، ھەزارى نەپىت .. خەشەككىم نى يە ؟! نەسەبىم ئىرە نەماۋە و
نەماۋىيە ھەيە .. نەكەس و كارا شاخ و دىشت و دۆل دىگرمە بىر . جىيى دىلەم ولات .. تاكو
نامۇيى لە ناوم دەپات .
ئەم چەند دىپرى بە دەمدا ھات :

با دىلەكوتىم ھەر بەرموبان بېت
سەردەننەمەۋە ، خۇم رىگار دىكەم
بە سەنەى ساف و بە خەندەنەۋە
بە شۋانى بەرغەل : دىمەۋە لاتان
بە بېيى پەتى و بە سەرى قەۋتى وكراسىكى نىو قەۋلەۋە . كەۋتە رى و (۲) رۇز بەرپەۋە
بوو . خوارىنى تەنبا يەك كولىرە بوو . بە تارىكى شەۋىش ھەر دىرۋىشت . تا گەپشە
بەردەم يەككى لە دىروازمىكانى شارى بەغداد و چاۋمىرى كىرد .. بەيانى ھەر دىروازە والابوو ..
ئەو يەكەم كەس بوو ، لە بەغداد چوۋە دىروۋە . شەۋى بە سەردا ھات و ھەر رۋىشت .
دايىكىشى لەو لاۋە ھاۋارى لەبەر بىرا . ئەم لاۋ لا بۇ كۆرە گەپرا . كۈنە مىشى لى بوۋە بە كۆشك
و سەرا !!
رۇزى يەكەم و دوۋەم و سى يەم چاۋمىرى بوو و ھەر نەبوو . بوو بە (۱۰) رۇز . ھەۋالى
نەبوو .

بۇيە ھاۋارى لى ھەستا و وتى :
كۆرەكەم .. دىلەم لە دوۋرىت تەقى . خۇم خەمەم كەم نەبوو ، ئەمەى تۋشى چوۋە سەر .
خەو ناچىتە چاۋم ئاخىر .. روو بىكەمە چ ولاتىك بانگىت بىكەم ؟ ئاخۇ ... لە كوى ھەۋارت
خستوۋە ؟

بەم ھۇنراۋەۋە ... خۇى لاۋاندەۋە :
زانىم دابىران : دەمان رىزىنى
خۇتان رۋىشتىن مىنتان لى جىما
شەۋى كوتىرى گەمەى بۇ كىردم
ئەگەر ھىندەى من خەمت بوايە
كەتاك دەمىنەم دەۋرم چۆل دەپى
مانى گىرت لە خوارىد و خوارىدەۋە . گىريان و ھەمىسكى چاۋانى پىتر بوو . تا بە
گىرىنۆك ناسرا .
شەختەى دوۋرى تۇ ھەلمەۋەمىرىنى
ھەنگاۋى ناو (لم) وا دەم مىرىنى
ۋەت : قەت نەكات : خۇى بىگىرىنى
نە (مىل) لە (مل) بوۋى . نەپى بە خەنى ؟
پەزارەى دوۋرىت زۇرم بۇ دىنى
گىرىان و ھەمىسكى چاۋانى پىتر بوو . تا بە

خەلىكىش بۇى دىگىريان و بە يەكترىان دەۋت :
(ضوء المكان) لە كوى تاكو (كان ماكان)ى كۆپت : بەم شىۋمىيە بېيىنى ؟!
گەلىيان لە زەمانە دىگىرد و لە خۇيان دەپرسى :

ئاخۇ... (كان ماكان) چى كرىبوو؟ ئاوا.. لە ولاتەكەى دور كەوتۆتەوہ ؟! باوكى ئەو
برىسى يەكانى تىر دىكرد . ھەمىشە ھەرمانى بە ئاسايش و دادورى بوو . (دايك) یشى
فرمىسك لە چاوانى نەدەمپرا .

ھەوالى (كان ماكان) گەيشتەوہ لای شا (ساسان) . پىيان راگەياند نەوہى پاشامانە و لە شا
(عومەرى كوپى نعمان) ە . بىستوو مانە كە تەرى ولاتان بووہ . كە شا ئەمەى لى بىستن
توورە بوو .

يەككىيانى لە سىدارە دا و ھەرمانىدا :

كە بگەرپن بە شوینى (كان ماكان) دا .

ناردى بە شوین (توركاش) دا .. ھەرمانى پىدا كە (۱۰۰) شۆرە سوار . لەگەل خۆى ببات
و بگەرپت بە شوینىدا . ئەویش خۆى و (۱۰۰) سوار . كون و كەلەبەرى ولاتيان پشكنى....
بىسوود بوو .

دواى (۱۰) رۆژ ھەوالى دايە پاشا كە ھىچيان دەستگىر نەبووہ ، لە ھەوالى (كان ماكان)
ساسان شا زۆر دلئەنگ بوو، بەو رەفتارە خراپەى دەربارەى كرىبووى .

دايكى (كان ماكان) ھىندە دەرگىاو دەى لاوانەوہ . كە جىي بە خۆى نەدەگرت .
لەولايشەوہ (كان ماكان) كە سەرى خۆى ھەلگرت (۲) رۆژ بەرپۆوہ بوو . لە گز وگىاي
دەخوارد و لە رووبار و كانى يەكانى دەخواردموہ . لە سىبەرى درەختان دەحەوايەوہ . نە
سوارىك .. نە پىادەيەكى نەدى .

خۆشى نىشتمانەكەى و دايك و باوكى بىر كەوتەوہ . چارى نەماو رىگاكەى گۆزى و چووہ
سەر رىگەيەكى دى . (۳) رۆژىش بەو رى يەدا رۆيشت . دۆل و كىو و شاخى بىنى .. رووہك
و رمز و باخى بىنى . ئاوازی بولبولانى بىست .. گەشە و نەشەى لالەزارانى دى .
بە ھەنسك دانەوہ .. كەوتە لاوانەوہ :

وا سەرم ھەلگرت : بگەرپمەوہ بەلام نازانم كە : كەى دىمەوہ؟

شتى نەماوہ، دل پەرۆشى بى رىگەم بى بگرى و سەر نەنیمەوہ

دواى گریانىكى زۆر . دەسكە گىاكەى دەستى خواردو لەسەر ئاويك كەوتە دەستنوژ
شتن و نوژگەردن و بە قەزا گىرپانەوہى نوژرە بە سەر چووہكانى . بەدرىزى ئەو رۆژە پالى
دايەوہ تاكو ماندوويى دەر بچىت . ئىوارە نووست و نىومشەو، بە ئاگاھاتەوہ .

گوئى لە كەسىك بوو.. ئەم شىعرەى دەوت :

خۆزگە بەھار و گول دەھاتەوہ چونكە دەماخ و دل دەكاتەوہ

مەى خۆر فرسەتە زەوى گول رەنگە بەسەردا : وا دى شەپۆلى تافگە

كە (كان ماكان) ئەمەى بىست . كەوتە ھەنسك دان . چونكە تاريك و ئەنگوستە جاو
بووكەسى نەبىنى . بە دۆلەكەدا شۆر بووہوہ و بەكەنارى رووبارەكەدا رۆيشت . ديسان گوئى

لە شیعەریك بوو:

گەر دلت پەرە و ناویریت بگری
گەر یاری خۆت بوو: پەیمانەت دایە
دلتە تۆ بایی: پێی شاد بیتەووە
شەرەزادەستی کەر و شەر و دەرنگ بوو. بێنەنگ بوو.
فرمێسك پڕۆژنە ، نەبادا پمیری !
تا دەمیری دەبێ پەیمان راگری
جاری تر.. یارت لە نامیز گری؟

شەوا ۱۳۹

بەسەرھاتی کان ماکان و دەشتەکی یەكە
شەھرمزاد دەستی بە گێرپانەووە کرد و وتی :
كە (كان ماكان) ئەم شیعەرانی بۆ جاری دووهم بیست تیگەشت . كە خاوەنەكە ..
عاشقیكە : وەكو خۆی خەمناك ! ئەم چۆن تووش بوو ، ئەویش ھەروھا!
لە دلتی خۆیدا وتی :
بە راستی ئەمە ئەو كەسەییە من بۆی دەگەرپام و ھەر زوو ھۆگری یەكتر دەبین و بۆ ئەم
ئەنجامیەم باشە .
بۆیە ھاواری كرد :

ئەو رەوتەنیی شەوانی ئەنگۆستە چاو.. لێم نزیک وە بە ..بەسەرھاتی خۆتم بۆ
بگێرمووە . رەنگە یارمەتی دەری ئەو بەلایەت بێم كە تووش بوو .
خاوەن دەنگەكەیش پرسی :
ئەو ئەو پەیمان دەدەو گۆی بە چیرۆكەم بەدە .. مرۆفی بە ھەستیاری؟ یا جنۆكە
شاخدار ؟ بیست رۆژە دەپۆم بەپۆوە.. لەم دەشت و ئا لەم كۆو.. نە سواری نە رێبۆری
..كەسەم نەدی بە پۆوە!!

(كان ماكان) كە ئەمەیی بیست لە دلتی خۆیدا وتی :
لەو دەچێت ئەمیش ھەمان بەسەرھاتی منی ھەبێت . چونكە منیش (۲۰) رۆژە
كەسەم نەدیووە .
وا باشە بێدەنگی لێ بکەم تاكو رۆژ دەبێتەووە .
ئەم لەم سێ و دوو دی خۆیدا بوو كە دەنگەكە دیسان ھاواری كردەووە :
ئەو دەنگ گەر جنۆكەیت : بپۆ، بەپۆی خۆتەووە . گەر مرۆفیشی ، لێرە بێتەووە . تاكو رۆژ
نەبێتەووە .

ئێر ئەو شەو ھەر شیعەریان بۆ یەك خۆیندەووە و بە سەر یەكدا گریان !!
كە رۆژ بوووە . لاویك ھاتە لای (كان ماكان) .. رووانی لاویکی (۲۰) سالانە . جلیکی
شەری لەبەردایە و شمشیریکی ژەنگاوی بە پشتوینەووە .

ئىنى پىرسى :

ئەي لاۋ ئەۋە تۇ كىيىت؟ خەلگى كۆيىت؟ لە كام تىر و ھۆزى غەرىبە دىشتەكىمكىيىت؟
كە ئاۋا پالەۋانىيەت و بەم شەۋە زەۋىت بە كۆلەۋە گىرتوۋە و ناتىرسىت ؟! ئەم كارى تۇ كارى
(شۆرە سواران) ! ئىستاش بىگىنى تۇ بە دەستى مەنە.. بەلام دىشتەمە ھاۋىيى خۇم ، دىيىت
تۇيىش پەزىرايىم بىكەيت .

(كان ماكان) كە ئەم بىن چاۋ و رويى يەي لى بىيى.. زانىي ئەمە چاۋى بىرپوتە
شتومەكەكى .

بە زومانىكى نەرم و نىان وتى :

ئەي پىياۋ چاكى غەرىب ، تۇ كەم تەمەنىم ۋەلاۋە نى . پىم بلىن : بە دەم وتىنەۋى ئەم
ھۆنراۋانەۋە ، چى دىكەي بەم بىابانەۋە؟ بۇچى تۇ كىيىت؟ كە ئاۋا غەرىمان دەمدى بە
سەرمدا : پەزىرايىت بىكەم؟

ئەۋىش وتى :

من (سەباح) كۆپى (رەماح) ى (ھەمام) م .. خەلگى ۋلاتى شامى ! كچە ئامۇزايەكم
ھەيە ناۋى (نەجمە) يە . كاتى خۇي مامەم پەيمانى بە باۋىكەم داۋە كە لىم مارە بىكات . دواتر
باۋىكەم مرد .. مامەم مەن بە خىۋ كىرد . كە ھەردوۋىكەم گەۋرە بوۋىن . لەيەكتىرى دۋور
خستىنەۋە ! چۈنكە مەن ھەزار بوۋم . سەرۋىك ھۆزەكەم كۆكردىۋە و ئاردەم بۇ خاۋىزىنى بۇ
لاي مامەم ئەۋىش ، بەلايەۋە ئاشىرىن بوۋ.. دەست بىن بە روۋىانەۋە..! بۇيە رازى بوۋ..
بەلام ئا بەم (مارمىي) يە : (۵۰) سەر ئەسپ (۵۰) و شىر بە (۵۰) بارى گەنمەۋە و (۵۰) بارىش
جۇ و (۱۰) كۆيلە و (۱۰) كەنىزەك .

بە جۇرىك بارى شانى قورس كىردەم كە بۇم بار نەكرىت . بۇيە لە شار دەرچوۋم . تاكو
بىكەۋمە شۈيىن كارۋانى يەكى بازارگانى و ھەلگۈتە سەرىان ، ھەموۋىان بىكۆزم و بارەكان بۇ
مامەم بىنېرم..!! ئەي .. باشە بەسەرھاتى تۇ چى يە ؟! نەگىيەت ؟!

(كان ماكان) ىش وتى :

بەسەرھاتى مەنىش ۋەكو بەسەرھاتى تۇيە ! بەلام كىشەكەي مەن زۇر ترسناك ترە.. لە
كىشەكەي تۇ..! چۈنكە ئامۇزاكەي مەن كچە پاشايە .. نايدەن بە كەسىك ئەگەر شا و
شازادە نەيىت .

سەباح وتى :

دىيارە دەي بىزكىيىت !! ئەگەرنا ، شىۋە شازادىيى بە روۋخسارتەۋە دىيار نىيە و
چايتىت !

(كان ماكان) ىش وتى :

پىياۋ باشى غەرىب .. ئەۋەي چوۋ.. چوۋ.. ئاۋم (كان ماكان) ە و كۆپى (ضوۋالكان) م .

نەوېش كورى شا (عومەرى كورى نەمان) ە . خاومنى (بەغداد) و زموى (خۇراسان) ە .
زىمانە شەقى تى ھەلداين . ئەوۋە بوو: باوگم مرد و شا(ساسان) چوۋە شوپنى . منىش نەم
ھىشت كەس ېم بىنى و لە شار ھاتمە دەرەوۋە .
ئەوۋە (۲۰) رۇژە بەرپوۋەم . لە تۆ زياتر كەسى دىم نەدىوۋە . لەبەر ئەوۋە بەسەرھاتمان
وگۇ يەكە .

(سەباح) ھاۋارى كرد :

خۆشى لە خۆم ... كە ئاۋا كورە شا يەكەم دەست كەوت ..! لە جلوبەرگى خويپرەكاندا .
پېشم بگەۋە ديارە پارمەكى چاكت بە ناۋچاۋانەۋمىيە .. ئىستا بەرمو ۋلاتى خۆتت
دەكەمەۋە و سەرەنەيەكى باش لە مامەت لە تۆلەى تۇدا: وەردەگرم!
(كان ماكان) ىش وتى :

كارى ۋا مەكە چۈنكە بە پوۋلىكى قەلب منيان ناۋىت . چۈنكە من كەسىكى ھەژارم .
كەم و زۆر ھىچم نىيە . وەرە با لە عىراق دەرېچىن .. دەستى يەك بگرين و برۆين .
سەباح كە ئەمەى بىست توند بوو تىي خورى :
سەگە پىس .. ئەوۋە چەلەخاننىم لەگەل دىكەى؟ پىشم تى بگە دەى! با .. نەكەۋمە لىدانىت .
كان ماكان وتى :

چۈن پىشت تى بگەم بى ۋىژدان؟! خوۋخەدى عەرەب بەم شېۋەيە نىيە! خۆ .. منت
لە گۆرپىنى جەنگدا تاقى نەكردۆتەۋە ، كە ئاخۆ .. ئازام يان ترسنۆك؟!
سەباح بزمىەك ھاتە سەر لىۋانى و وتى :

چەند سەيرە . تۆى مندا! قسەكانت قەبەن! ئەمە قسەى پالەۋانانە . چىت لەۋىژدان داۋە?
كان ماكان وتى :

ئەگەر دىتەۋىت بىكەيتە كۆيلەى خۆت . فەرموو جلوبەرگت سووك بگە و شمشىر
فرپىدە و وەرە مەيدانم .

ھەر كەسىكمان زال بوۋىن ، دۆراۋ دىكەينە كۆيلە !!

سەباح بە پىكەنىنەۋە وتى : ۋا ديارە ملت لە شمشىر دەسوۋىت!

شمشىرەكەى فرپىدا و قەلەمبازىكى دا و داى بە لاي كان ماكان دا . چەند پەلامارىكى
يەكترىان دا .

دەشتەكى زانىى كە كان ماكان بە توانايە . پىيەكانى زۆر توند كىرەلە زموى ، زانى
سەرگەۋتوۋ نابىت .

لە دلى خۇيدا وتى :

خۆزەگە ، بوى دانەبەزىمايە! ېم وتايە .. شەرە شمشىرت لەگەل دىكەم .. لەو كاتەدا كان
ماكان ھەردوۋ مەچەكى گرت و رايۋەشانىد .

دەشتەکی ھاواری کرد : دەستم بەر بده .
ئەویش گوئی بە قەسەکانی ئەداو بڵندی کردمە ، ویستی ھەرتی بەتە رووبارمکەم .
سەباح ھاواری کرد : ئەو نیازی چیت ھەیه ؟
ئەویش وتی :

دەمەوێت ھەرتی بەدەمە رووبارمکەم ، تا بێتاتەوہ بۆ رووباری دیجلە ، تا دیجلەش
بێتاتەوہ بۆ رووباری "عیسا" ئەویش بێتاتە رووباری ھوراتەوہ . ئەویشەوہ بۆ ولاتی خۆت
تاکو خێلەکەت : وێژدان و ھاوێی یەتیەکەت ببینی .
سەباح ھاواری کرد :

ئەی پالەوان ... تۆ دووری لەتاوان ..! بەم بەخشە بە باو و باپیرانت .
کان ماکان لەسەر سنگی لاچوو . ئازادی کرد ، سەباح سەیریکی شمشیر و قەلغانەکی خۆی
کرد .

کان ماکان رووی تێکرد :
گەر لەسەر پشتی ئەسپێک بوویتایە .. ئەسپەت غار دایە ..بەو شمشیرت پەلاماری منت
بدایە دەتوانی منت بکوشتایە ! ئیستاش نەچووہ بجێ .. ئاواتەکەت دھکەم جیبەجێ . بێنە
قەلغانەکەم بەرێ . تۆش شمشیرمکەت دەست بەرێ . دھکوینە شەرو بێنەوبەرێ ! یان
دەمکوژی یان دەتکوژم ..!

سەباح قەلغانەکی ھەڵدایە بەردەمی کەوتە پەلاماری کان ماکان . ئەویش قەلغانەکی بە
دەستە راستەوہ گرت و کەوتە بەرگری کردن لە خۆی . سەباحیش کەوتە ومانانی
شمشیر ، تاکو دەستی ماندوو بوو . کە کان ماکان بە ماندوو بوونەکی زانی : پەلاماریداو بە
زمویدا دا ..! شمشیرمکە لێ سەند و ھەردوو ھاچی راکێشاو بەرمو رووبارمکە .

سەباح ھاواری کرد :
ئەی پالەوانی بە توانا ..شیر لە مەیدانا ... دەتەوێت چیم لێ بکەیت ؟!
کان ماکان وتی :
ئەی کاتی خۆی نەمووت .. بەو رووبارمدا ، دەتتێرمەوہ بۆ مالی باوکت ، تا ..ھێندە
خەمی تۆ نەخۆن ؟!

سەباح دەستی کردە گریان و وتی :
ئەی پالەوانی مەجەك قەویلە ... مەمکوژە و لای خۆت بکە بە کۆیلە .
بەم شیعرا نەوہ .. کەوتە پارانەوہ :
بیکەس و بێدەر ، وای ئاوارە خۆم مردووی بێنازی ئەم ھەوارە خۆم
جۆرێ دەم نیژن ، کەس بێم نەزانی شەھیدی دەستی نا ئەو یارە خۆم
کان ماکان لێی پرسى :

پهیمانم ددهمیتى ببيت هاوريم و لهگه‌لما بيت ، ههرچون بگه‌ريم ؟ قسم ناشکينى و
دهست بينيته ريم ؟
سه‌باح خيرا وتى : به‌لئ .. پهيمان ددهم .

که هه‌ستايه‌وه سهر پئ ، ويستى دهستى ماچ بکات . ئهم نه‌يهشت و نانه بهرمکهى
کرده‌وه (۳) کوليرمى جوئ پئ بوو . له‌به‌رده‌م کان ماکاندا دايئا . له‌سهر ليوارى رووبارمه
دانىشتن و نانيان پيکه‌وه خوارد . دهست‌نويزيان هه‌لگرت و نويزمه‌کانيان کرد . کهوتنه
گپ‌رانه‌وى به‌سهرهاتيان بو يه‌کترى .

کان ماکان ليئ پرسى : تو دمه‌وى بو کوى بچيت ؟
سه‌باح وتى :

دده‌ويت بئ سهر ئيشه بچمه‌وه بو به‌غدا .
کان ماکان ريگاي بهرمو به‌غداى پيشان دا و خواحافيزى لي کرد .
ئهو روشت و ئهميش له‌لئ خویدا وتى :
به‌لام من نابيت ، مايه پوچ بگه‌ريمه‌وه ! به‌لکو خوا دموويه‌کم لي دمکاته‌وه .
يه‌ک رکات نويزى شوکرى کرد و له کرنووشدا نزاى خواى کرد :
ئهى ئهو خوايه‌ى باران دمه‌بارينيت له‌سهر به‌ردى رهق : روژى بو کرم دينيت ! خوايه
روژى منيش بده .

شه‌هره‌زاوه‌ستى کرده‌وه ده‌نگ بوو... بيته‌نگ بوو.

شه‌س ١٤٠

به‌سهرهاتى کان ماکان و غه‌سانى سوارچاک
شه‌هرزاد وتى :

ئهى پاشاي به‌ختيار .. خاوشى برپار ..
له کاتيکدا کان ماکان سه‌يرى ئهم لاواى خوئ ده‌کرد . سوارىكى له‌دووومه‌ بىنى ، که به
گران خوئ به‌سهر ئه‌سپه‌که‌يه‌وه بو رادگيرا ! .. ئهميش هه‌ستايه سهر پئ و چاوهروانى بوو
درنگانى گه‌يشته لای ئهم . ههر وکو بريندارىكى سه‌خت وابوو : چاوهرپى گيان دهرچوون
بکات .

که گه‌يشته به (کان ماکان) ى وت :
پياوى چاک به .. به‌که هاورپى خوئ و قومى ناوم بده‌رى . ههر چه‌نده دمه‌زانم : ناو
خواردنه‌وى خوئن له‌به‌ر روشتوو : زور خراپه . نه‌گه‌ر زيندوو بوومه‌وه پاداشتى ئهم
چاکه‌يمت دده‌مه‌وه و گه‌ر مرديشم نه‌وا تو چاکه‌ى خوئ کردوو .
ئه‌سپىكى له ژي‌ردا بوو ، زمان لال بوو له ناستى وصف کردني‌دا ! .. چوارپه‌لى دمه‌توت :

مەرمەرە و لە زەمى چەقىوہ !

كان ماكان ئەسپەكەى سەرنج دا ، لە دلى خۆيدا وتى :

ئەمە ئەسپىك نىيە ... بە ئاسانى دەست بکەوئیت .

قوئى ئاوى داىەو چاوەرئى کرد... بەهەوئتەوہ .

دواترى لىئى پرسى : كئ ئەمەى بە سەر هئىنايت ؟!

ئەوئش وتى :

راستىەكەيت پئ دەلئىم ! من دزى ئەسپى رەسەنم ، شەوانە دەجمە دزى . من غەسانم ..

دزى ئەسپانم . ناوبانگى ئەم ئەسپەم ، بىستبوو . ئەمە ئەسپى شا ئەفرەيدونە ، پاشاى وئاتى رۆم .

ئەو پاشايە ئەم ئەسپەى ناو نابوو قەيتوولە : شىت . بۆ ئەم ئەسپە سەفەرم کرد بۆ قوستەنتەنيە! كەوتەمە چاوەرئى کردنى رووانىم پىرمژنىك دەرکەوت : ناوى شەواهى : (فىلاوى) بوو . خەلكى زۆريان رىز لى دىنا.. دەستى دەرۆشت . بەسەر ئاسنىنە و فىلاوى ناوبانگى هەبوو . (١٠) كۆيلە چاوەرئى ئەم ئەسپەيان دەرکرد و هەمىشە لە دەور و بەرى بوون .

پىرمژنە فىلاوى .. بەرەو بەغدا و خۆراسان بەرپەكەوت . بۆ ئەوہى بچئتە لای ساسان شا.. بۆ ئاشت بوونەوہ . منىش بە ئومىدى دزىنى ، ئەسپەكە شۆنىيان كەوتەم . بەلام كۆيلەكان هئندە بە ئاگا بوون لەو ئەسپە كە من نەمدەتوانى بىدزم . تا گەيشتنە ئەو وئاتە . منىش خەمى ئەوہم لىھات كە بچنە بەغداوہ و ئەو ئەسپەم لە دەست دەر بچئت . بۆيە لە پىلان كىشاندا بووم بۆ دزىنى ئەسپەكە ..

كە تەپۆتۆزئىكى فرەم بىنى بئند بووہوہ . سواران نزيك بوونەوہ روانىم (٥٠) شۆرە سوارن . لەو رىگرانەن كە كاروانەكان رووت دەكەنەوہ . سەرکردەكەيەكيان هەيە ، پالەوانە.. پالەوان ! بازۆلە ئەستوور ناوشان پان ! ناوى (كەھرداش) ه . دەلئى شىرە يان هەئۆ و باز و واشە . هەئى كوتايە سەريان . هئندەى نەبرد (١٠)كۆيلەكەى قۆلئەست کرد و پىرمژنەى داىە پئش و ئەسپەكەى لى سەندى .

منىش لە دلى خۆمدا وتم :

منىش ، مايە پووج بووم .. وا بە خاومنى هئىچ نەبووم . بۆيە ئارامانە سەيرى رووداوەكەم دەکرد .

گوئىم لىبوو ... پىرمژن دەستى بە گريان کرد و وتى :

ئەى پالەوان .. شىرى بئشەلان بە نيازىت چى لەم پىرمژنە و (١٠) كۆيلەيە بکەيتا خۆ

ئەومتا.. دەستت بە سەر ئەسپەكەدا گرت ؟!

ئىدى پىرمژنە فىلاوى هئندە زمانى شىرىن بوو لەگەل (كەھرداش) . تا رازى کرد پىرمژن

و كۆيلىكەكانى ئازاد كرد و ئەسپەكەى دايە پېش . ئەوا... منىش ھەر بە دواى ئەسپەكەووم .
 دواتر ھەلەم قۇستەووم و سواری ئەسپەكە بووم و ھەلەتم . ئەوانىش كەوتتە دووم . چەندىن
 جار نەزىكە بوونەووم و تىرىبارانىان كردم .. ھەر چەندە ئاوا بە سەختى پېكرام و بىرىنچى
 بووم .. بەلام خۆم بەسەر ئەسپەكەووم گرت و لەدەستیان رزگار بووم . ئەووم (۲) رۆژە ، نە
 نان و نە ئاوم خواردووم ... ھەر غار دىكەم .

تا .. ئەووم بوو يارمەتیت دام و تىنۇيتىتى منت شكاند . بەلام تۆ دەبىتم رووت و رەجائىت؟
 تۆ كىت ؟ خەلكى كۆيت ؟ بەرمو كۆى دەرۆيت ؟ لەووم دەجىت ، خانەدان بىت و لىت قەوما
 بىت !!

ئەمىش وەلامى دايەووم :

كان ماكان كۆرى شاچووالكان ، كۆرى شا عومەرى كۆرى نەمانم . باوكەم مرد و ھەتتو
 كەوتەم پياو خراپىك بووم پاشا و جىي باوكەمى گرتەووم .

دەمكە دلى بۆى نەرم بوو ، وتى : تۆ لە بىنەمالەيمكى مەزنى ، خانەدان و نەگىن دارى ..
 لە پياووم ناودارەكانى سەردەمى خۆتیت . وەرە پياوى چاك بە لە پاشكۆمەووم ، سوار بەو
 بىگەيمەووم ، ولاتى خۆم تاكو ماوم سوپاس گوزاردەم . گەر مردىشم ئەوا خوا لەو دىنيا
 پاداشت دەداتەووم ئەم ئەسپەش بۆ تۆ بىت لە كەسكى دىكە باشترە .

(كان ماكان) پىش وتى :

تاكو بىتەم يارمەتیت دەدەم . تەنانەت ئەگەر تۆم بە كۆلى خۆم ھەلگرتووم دىغىت
 لى ناكەم . خۆم بە پياوئىكى خىرمومەند دەزانم و چاوىشم نەبىرپومەتە ئەسپەكەم .
 ئەگەر تەمەنىشم بىخەمە پىناوت بە زۆرى نازانم . دەى پىشت بە خوا يا.. برۆين .

وېستى بىخاتەووم سەرىشتى ئەسپەكەى .

شۆرەسوار پىي وت : پەلەم لى مەكە .

ھەردو دەستى كەردەووم و چاوانى نوقاند و شايمەمانى ھىنا و وتى :

خوای مەزن .. لىم خۆش بىبە . ھەر گەورە ، لەگوناهە گەورەكان خۆش دەبىت .

ئەم ھۆنراومىيەى وت :

ولاتان گەپام ، زولم و زۆرم كرد

لە ئەستىرم دا بۆ ئەسپ دىزىن

دەردم گرانە و تاوانم گەورە

ئەم ئەسپە بۆ من بە خەمى بووم

بە ئەسپ دىزىن : ئىنەم بىردە سەر

ئىستاش بەرھەمم ھەزاري بىردى

چاوانى لىك نا.. ھەناسەيمكى قوولى ھەلگىشا و مرد .

(کان ماکان) ههستا و گۆرپکی بۆهه لکهند و ناشتی . به ئهسپه کهیش دلی خوش بوو! به خوی وت :

کهس نی به ، ئهسپی رهسهنی وای ههبی .. تهناهنهت (ساسان) شایش !
شه ره ژادهستی کرد شه و دهنگ بوو .. بیتهنگ بوو.

شهووی ۱۴۱

سهر بووردهی جهنگی کان ماکان و رۆمه کان
شههر مزاد وتی :

لهولایشهوه (ساسان) شا بیستییهوه که (دندان) ی گهوره ومزیر، له ژیر رکیفی
دهسه لاتی (رۆم) دهرچووه و نیوهی سوپای ولاتیسی لهگه لدایه . سویندیشیان خواردووه
.. (کان ماکان) نه بیئت : مل به هیچ پاشایهکی دی نادم !! سوپاکهیش پهیمانی به (دندان)
داوه بهرمو دوورگهکانی (هند) و (بههر) و ولاتی (سوډان) هاتوون . لهگه ل سوپای ولاتی
دهریای (زاخر) یش کۆبوونه تهوه . که سوپایهکی زۆرمهزن بوو !! ئهم ومزیره : دهیهوئیت (بهغداد)
بگریئت و ههر لایهک سهرپچی بکات له ناوی بهریت .

سویندیشی خواردووه شمشیر ناکاتهوه به نیو کالان . تا (کان ماکان) نه چیتهوه
سهرتهختی پاشایهتی !

شا (ساسان) که ئهمه ی بیست نقوومی دهریای بیرکردنهوه بوو . په ژاره دایگرت .
ناچار کهوته بهخشینهوهی پارهی ولات بهسهر (سهرکرده) و گهوره بهرپرسیانی خۆیدا ...
ئاواتیشی دهخواست (کان ماکان) له لای بوایه . تاکو به سامانی زۆر و زمانی شیرین له
خوی نزیك بکردایه تهوه .

(کان ماکان) یش که ئهم ههواله ی له بازرگانان بیست . ههر به غار بهو ئهسپه رهسهنه
نایابهوه ، چوومه شاری بهغداد . که ساسان شا گه پانهوهی (کان ماکان) ی بیست به پهله ،
پیاوماقولاتی ئاماده ی پیشوازیی ئهو کرد . هاوالاتیانیش به خیریان هیتا و خزمه تکاران و
کۆیله خهساومکان ههوالی گه پانهوهی (کان ماکان) یان به دایکی گهیاند . ئهویش بهرمو
رووی کورمکه ی چوو . ههر که گه یشته جی .. نیوچاوانی ماچ کرد .
ئهویش پیتی وت :

دایه گیان ریتم بله .. با بچمه خزمه تی (مام) هم . چونکه پیاوه تی زۆری لهگه ل
کردووم . خه لکه کهیش سهراسیمه بوون به بینینی ئهو ئهسپه رهسهنه و مقو مقوی
ئهومیان بوو که کهس نییه .. ئهسپی وا چاکی هه بیئت !
کان ماکان چووه کۆشکی شا (ساسان) ، ئهویش له بهری ههستا . دهست و پیتی ماچ کرد .
شایش سهری ماچ کرد و وتی :

پاخوا بەخیر بیتی ، کوپی خۇم ...! بېروا بکە ئەمە ماومیە لیرە نەبوویت : جیتم بە
خۇم نەمگرت !

سوپاس بۇ خوا کە سەلامەتیت .

کە ئەسبە (قەیتوول) ی بیخی ، ناسیمەدو بیرى کەوتەو ، کە لە سالانی گەمارۆدانى
رۆمداو هەر ئەمە سالەى کە مامە (شرکان) ی تیا کوژرا تاكو پارسالیش لە ژیر باوکیدا بوو .!

بۆیە وتی :

گەر باوکە لیرە بوایە (۱۰۰۰) ئەسبى لە پارسەنگى ئەم ئەسبەدا دىدا . بە سوپاسمەو و
ئەم ديارى يەم لى وەرگرتى و بەخشیمەو بە خۆت . چونکە شایستەى تۆى شۆرە سوارە !
نەمەک کە لە وینەت کەمە !!

فەرمانیشیدا ... ئەسبەکەى بۇ تاقەت بکەن . یەکن لە کۆشکە گەورەکانى بە دیارى
بەننى . پارە و سامانیکی زۆرى پى بەخشى و ریزیکى فرمى گرت . چونکە زۆر لە
هەنگەرانمەکەى (دندەن) ی گەورە و مزیڕ دەرەسا . (کان ماکان) چوووە کۆشک و دایکیشى
هەنابە لای خۆى و ریزی گرت .

دایکیشى سوپاسى خواى کرد . دواتر باسى (پیرمژن) دە فیلاوى بۆ کرد ، کە چۆن مام و
باپیری کوشتوووە !

(کان ماکان) یش وتی :

کەوتە پێویستە ، تۆلەى خوینیان لى بێسەندمەو ..

بەلام ، قحى هکان زۆرى پێخۆش بوو بە گەرانمەوى کان ماکان و کەوتە سکالا لە باوکى
کە کاتى خۆى لە نامۆزاکەى خۆى مارە نەبێووە .

کەنیزمەکان کە گوئیان لەم سکالایە بوو . یەکیکیان چوووە لای (ساسان) شا و ئەم
سکالایەى کچمەکەى بۆ گیرایەووە . ئەویش تووڕە بوو شمشیری لى هەلکیشا و ویستی
کچمەکەى بکوژیت .

نەزەهەزمان دایکى بە سەریدا هات و بە شا (ساسانى) وت :

بۇ خاترى خوا .. کارى وانەکەیت . چونکە دواتر ئەم هەوالە لە نێو هاوڵاتیاندا بلأو
نەبێتەو و ئابروومان دەتکئ . ئەووش بزانە (کان ماکان) یش کوڕە پاشا بوو . لەگەڵ ئەم
کچمە پەرورە بوو .

کارێک ئەمکەیت ئابروومان بکئ . (دندەن) ی و مزیڕ و لایەنگرانی، داوا دەکەن (کان ماکان)
ببیتە پاشایان .

ئەویش وتی :

دەبیت (کان ماکان) تووشى بەلایەك بکەم نە لەسەر زەویدا جیى بێتەو و نە ئاسمان
سێبەرى بختە سەر . کە ئاوا .. ئیستاکە .. ریزی دەرگم لەبەر هاوڵاتیان و مەملەکەتەکەیه ،

بۇ ئەۋەدى ھاۋلا تايان نەبىنە ھەۋادارى كان ماكان، لەمەودوا دەى بىنى .
لەۋلايشەۋە كان ماكان رۇژى دوۋەمىش چوۋە لاى دايكى پىيى وت :
دايە گيان.. بە نيازى روو بىكەمە رىگرتن و بازارى ئەسپ و كاسى كرىن و فرۇشتىنى
كەنيزەك و كۆيلە . بۇ ئەۋەدى دەرۋەندە بىم . ئەۋەسا.. داۋاى كچە ئامۇزام لە (مامە
ساسان) م دىكەم .

دايكىشى پىيى وت :
كۆرەكەم مالى كەس بە كەس ھەللا نى يە .. ئاگات لە خۆت پىت .
كان ماكانىش وتى :
ھەرگىز لە قەسەى خۆم پاشگەز نابەۋە و مەگەر بە مردن .
خواخاڧىزى لە دايكى كرد و دەم و چاۋى ھەل پىچا و سوارى (قەيتوول) بوو . كەۋتە
غار بەرەۋ دەرۋەدى شار . لەۋى (سەباحى كۆرى رەماح) ى ھاۋپىيى بىنى . چوۋە نىزىكى و
سلاۋى لى كرد .

(سەباح) پىيى وت :
براكەم ئەم ئەسپ و جلۇبەرگ و شمشىرت لە كۆى بوو؟ خۆ من.. ئەۋەتەى ھەم ھەر
ئەم شمشىر و قەلغانەم ھەيە ؟!
(كان ماكان) وتى :

راۋچى بە ھىندەى نىيەتى خۆى نىچىر دىننىتەۋە . داۋاى ئەۋەدى لە تۆ دابرام . بە
سەعاتىك بەختيارى روۋى تىكردم ، ئىستاش نىيەتت ساف بىكە و لەگەلم وىرە و با .. ئەۋ
بىابانە بىرىن .

ئەۋىش وتى : بەۋ خوايە تا من بىمىنم ، ھەر بە ئاغام بانگت دىكەم .
ئەسپەكەى بە داۋاى خۆيدا بە كىش كردو كالانى شمشىرەكەى بەپىشتەۋەۋ شمشىرەكەى
بەسەر شانەۋە . (كان ماكان) ىش بە داۋيدا.

چوار رۇژ بەرپۆۋە بوون . كە خواردىيان راۋ كردنى ئاسك و برژاندىنى گۆشت بوو .
خواردنەۋەشىيان لە كانياۋەكان بوو . رۇژى پىنجەم بە گردىكدا سەرگەۋتن كە لە دۆلەكەى
بەردەمىدا تافگە و رووبار، مىرگ و وشتر و مانگا و مەر و ئەسپىكى زۆرى لى بوو .

(كان ماكان) ى دلخۆش كردو بە (سەباح) ى ھاۋپىيى وت :
دەى ، با دابەزىنە ئەۋ دۆلە ، بىبەين ئەۋ ئازەلە مۆلە .. با پەلامار بىدەين و بىكەين بە
قەريۋە.. كە سەرگەۋتوۋىش بوۋىن .. بەشى بىكەين : نىۋە بە نىۋە .

سەباح ۋەلامى دايەۋە :
ئاغام .. لەم دۆلەدا خەلىكىكى زۆرى لى يە ، ھەموۋ پالەۋان و جەنگاۋەرن . گەر
پەلامار بىدەين ھەلەمان دىمىرن ... دىرپاز نابىن و سەرمان دىمىرن .

كان ماكان دايه قاتاقى بېكەنن و بۆي دمرگەوت ، سەباح زۆر ترسنۆكە . ئەوى جى
 ھېشت و بە گردەمكەدا شۆر بووۋە . بەنيازى پەلامار دان .. كەوتە ھاوار كردن و شىعر وتن :
 ئەوى نىعمان و كوپى تەنگانەين
 ھۆزىكىن ھەلچووين كپ نابىنەو
 دىدى ھەزارمان ھىند نابىنايە
 پشتمان بە خوايە و نزاى ئەو دىمكەين
 كەوتە رىز بەند كردنى وشترەكان و ئازەلانى دى و دايە پىش خوى . كۆيلەكان بە
 شمشىر و رمى درىژ و تىر و كەوان ، نىزە و ھەلغان بۆي ھاتن . بەلام چونكە ئەم سوارچاك
 بوو ، ھەموويانى بەزان .

جەنگاۋىرىكى توركى لىي پەيدا بوو و بانگى كرده كان ماكان :
 نەگەت ، چۆن دىتوانىت ئەم ئازەلەنە بىدىتە پىش؟! ئەمانە ھى پەنجا پالەوانە .. كە
 ھەمىشە ياخين لەو پاشايانە .. رىگرىي تايبەت كارى ئەوانە .. نىشان شكىنن .. تىرانداز و
 شمشىر وشىنن .. ئىستاش كە لىرە نىن .. ئەو سۆيىنىيان خواردوۋە كە تاكو ..
 ئەسپەكەيان كە لىيان ھىرئىراۋە : وە دەست نەھىنەو ئىرە بەجى نەھىلن ! ئەگەر ئەو
 ئەسپە بگىيەنرئە ئەو پەرى دنيا دەي ھىننەو .

كان ماكان كە ئەمەي بىست ھاۋارى كرد :
 ئەي ترسنۆكىنە ئەو ئەسپەي بۆي دىمكەپن ئەم قەيتوولەيە كە لەزىرمايە . ھەرموون
 لىم بىسەنن !

چىرپاندى بە گوۋى قەيتوولدا و كەوتە شمشىر وشاننن . يەكەمجار پەلامارى
 جەنگاۋىرەكەي دا و كوشتى . دوۋەم كەس و سىيەم جەنگاۋىرى بۆ چوۋ شمشىرى دا بە
 قەبرغەيدا و گورچىلەي خستە سەر زەوى .
 كە ئەۋانى تر ئەو پالەۋانبازيەيان بىنى زۆر ترسان .. ئەمجا شوۋىنيان كەوت و شىراندى
 بە سەريانا :

ترسنۆكانە ، ئەو ئازەلەنەم بۆ كۆ بىكەنەوۋە بىدەن پىش با بيان بەم . ئەگەرنا بە خويى
 رزاۋتان شمشىرەكەم زاخاۋ دىدەم .
 شەرە ئادەستى كر دىدەم .. بىدەنگ بوو

شەۋى ۱۴۲

چىزىكى شەرى (كان ماكان) و (كەھرداش)
 شەھىرزاۋەتى :
 ئەي پاشاى سەروەر ... گەورەم بەختەور ...

تەپ و تۆز بەرى ئاسمانى گرت . ھىندىيان زانى (۱۰۰) شۆرە سوار پەيدا بوون . كە سەباح
ئەمانەى بىنى : بە پەلە خۇى دزى يەو و بەرمو لوتكەى گىردەكە ھەلگشا . دۆل لە ھاوړى
(كان ماكان) بوو چۆل . ھىندەى زانى چوارلايان لى گرت .. لىى كۆ بوونەو ودرشت و ورد .
سوارىكيان ھاواری کرد :

ئەو ئەم ئازەلەنە بەخىر .. بۆ كۆى دەبەيت ؟

ئەویش ھاواری کرد :

ئەو لە چىنگى ئۆمى دەردىنم .. ئەمەى بەرامبەرت شىر .. فەرموو پىم بوئىر ..!
سوارچاكەكە وردتر سەرنجىدا بە پالەوان ھاتە پىش چاوى . بەلام جوان رووى وەك
مانگى چواردە .

ئازايەتى لە چاوانىدا دەبرىسكىتەو . ئەم سوارچاكەش كە دەبوو بچىتە بەرامبەرى
پىشەنگ و سەركردەيان بوو . ناوى كەھرداش بوو .
ھاواری کرد :

بەزمىيەم بە مندالىەكەتدا دىتەو . بۆيە بىدەنگ ئازەلەكان بەجىن بەئىلە و بە سەلامەت
بىرۆ ... ئەگەرنا .. يەك شاتاولت بۆ دىنم ... بە يەك شمشىر ناوچاوانت لە خۆلەكە
دەجەقنىم .

(كان ماكان) ھىندەى دى رقى ھەستا و ھاواری کرد :

قورپ بە سەر سەگە خوئىرى .. بىوشىنە شمشىرى .. ھىندەت زانى كەللەت پەرى .
كەوتە ھىرش و كشانەو . كە كەھرداش بىنى لەو سوارە .. ئەو ھەلپە و پەلامارە .. زانى
ئەمە ئازا و شىر و پلنگە . خۆى بۆ ناگىرى لە بەرامبەر زەبرى ئەو مەچەك و چنگە .
بە ھاوړىكانى و ت :

يەكك بچىتە پىشەو بە شمشىرى تىژمە .. چونكە رەوا نى يە بەكۆمەل بچن بۆيەك
جەنگاومر ..!

پالەوانىكى بە توانا و دەرگەوتوو .. بە سوارى ئەسپىكى چوارپەل بازوو لىى چوو پىش زوو
بە زوو! سوارىك بوو لە شىووى زۆركەم بىنرا بوو .. ديار بوو ئەم شىعرە بۆئەو و ترا بوو :
ئەسپىك ، كە جەنگى زۆرى بىنى بوو پاشووى مېخ ئاسا : لەخاك چەقى بوو
وەك شەنى بەيان لە يالى دا بى مەستى سەكۆلى ، سەر زەمىنى بوو
شەرى نيوان (كان ماكان) و (پالەوان) كە دەستى پىكرد . بە گوژم يەكترىان ھىنا
برد .. تا لە پىرېكدا كان ماكان بە شمشىر .. پالەوانى لەت کرد . پالەوانى دووھم ، سى يەم ..
چوارەمىشى بە مەرەدى ئەوانى دى برد . جەنگاوەرانی دەر و بەر .. ترسى (كان ماكان) يان
كەوتە سەر . ھەموويان پەلامارىان دا يەكسەر . شۆرە سوارىش قىن لەدلا .. خوئىنى وەكو
قاوہ دەكولا .. بۆيە ، خىرا .. خىرا . لە پىرېكا . دوو دوو ، سى سى دەپىكا . ھىچ وازى لى

پشتی یهوه دمرچوو .

بانگی کرده کۆیلهکان که رانه مهپ و بزن و ئازهلان . بدمنه پێش خۆیان . (سهباح) ی
هاورپیی.. که تا ئهو کاته به سهرگردهکهوه خۆی شارده بووموه و سهبرنجی ئهو شهڕدی دما ..
به غار هاتهخوار و به (کان ماکان) ی وت :
دمستت خۆش ئهی پالهلوانی زهمانه.. ئهو شمشیر و تیر و کهوانه.. به راستی ههر له
خۆت جوانه.

چوو ه سهر لاشهی (کههرداش) و سهری له لهشی جیا کردموه .. (کان ماکان) پێکهنی .
(سهباح) یش که کهله سهرهکه به سهره نێزمکهیهوه بوو و وتی :
دمزانم .. لهم ههموو سامانه بێ بهشم ناکهیت !
(کان ماکان) یش وتی :

وام دمزانی پالهلوانی جهنگی نیو گۆرهپانی!! دهی شتیکت ههر دهممیی . لیخوره و پێش
خۆتیان بده.

چهندين شهو و رۆژ بهرپوه بوون ، تاكو گهیشتهوه شاری بهغداد . دانیشتهوانی شار،
بازرگانان و کاروانچیان، که ئهو کهله سهرمیان بیینی بهو نێزه درێژموه ناسیانهوه که ئهوه
کهلهلهی گهوره ریگرانه! زۆر دلخۆش بوون . که ریگا و بانی کاروانچیان لهو دزه پاك
بوومتهوه ..

پرسیان : که چۆن کوشتیوانه؟

(کان ماکان) له نووکهوه ... تا کۆتایی بۆی گیرانهوه .

خهلهکهکهیش کهوتنه دست خۆشی کردن ، له (کان ماکان) . ئهویش فهرمانیدا.. ئهو
ههموو ئهسپ و وشتر و ئازهلانه .. ببهخسریتهوه . بهسهر دانیشتهوانی شاری (بهغداد) دا .
خۆی و (سهباح) و گهوره پیاوان بهرمو کۆشکی شا بوونهوهوه خهلهکیکی فره شوپنیان
کهوتبوون . (سهباح) یش کهله و نێزمکهی لهبهردهم کۆشکهکهدا بلند کردبووموه . بهوجۆره
(کان ماکان) لای دانیشتهوانی شاری بهغداد خۆشهویست بوو . دواى حهوانهوه جی و ریپهکی
باشی بۆ سهباح دابین کرد . خۆیشی چوووهوه بۆ لای دایکی زۆر به خۆشی یهوه
بهسهرهاتهکهی بۆ گیرایهوه .

که ههوالی گهپانهوهی کان ماکان گهیشته به شا(ساسان) . پیاوان و وهزیرانی نزیکی
کۆکردموه و کهوته قسه کردن بۆیان بهم شیومهیه :

ئهمهوی ههندی نهینی باس بکهه بۆتان .. ئاگادار بن ، که ئهم (کان ماکان) ه : دمبێته
هۆی لهسهر تهخت لاچوونم . ئهو (کههرداش) ی کوشتهوه که خاومنی خێله کورد
وتورکهکانه . ئیمهش... چاری ئهو خێلانه ناکهین و تیا دهچین ! چونکه زۆرینهی سوپای
ئیمه لهو دوو نهتهوهیهن .

لە ھەمان کاتیشدا بە ئاگان ئەوێ کە (دندان) ی گەورە و مزیر چۆن بەشیکی زۆری لە سوپاکەمانی ئی ھەلگەران و وینەتمووە و ناپاکیی ئی کردووین. ئەمەلای ئەو دەدا.. (گان ماکان) بکاتە (پاشا) و ئە شوینم دای بنی. چونکە ئەم کورسی پاشایەتیە .. ھی یاوک و باپیری خۆی بوو. بۆیە گومانی تیا نییە بەرمەنگارم دەبیتمووە.

دەورو بەرمەکشی وتیان :

قوربان ئەو کۆرە بەرومردە دەستی خۆتە .. لەو بێدەسەلات ترە کە بتوانیت لەسەر تەختی پاشایەتیت لا بەریت. ئێمەش خۆمان دەکەینە قوربانی تۆ و ھەرمان بەدە و جی بەجی دەکەین. بلێ بیکوژن .. دیکوژین! بلێ لە ولاتی دوور بێخەنمووە. دووری دەخەنمووە.

شا (ساسان) کە ئەمە ی بیست پتی وتن :

باشترین کاریک ئەو یە بیکوژین .. بۆ ئەمەش دەبیت پەیمانیک لەنیوان خۆماندا بێستین.

ئەوانیش پەیمانەکیان پەسەند کرد.

ئەمجا پتی وتن :

دندان گەورە و مزیر کۆژانی کان ماکان ی بیست. وەرە بەردەدا و سەربازانیش سوپاکە ی جی دەهێلن.

قچی ھکان ئەمە ی بیست. بەپەلە پیرمژنیکی نارد بۆ لای (گان ماکان) ی نامۆزای، تا بیلانەکە ی پتی بلیت.

ئەویش سوپاس و ستایشی بۆ نامۆزای ناردەموو وتی :

نامۆزا .. زەوی مولکی خوا یە .. ھەموو کەس بۆی ھەبە ھەرمانەروایی تیا بکات.

پیرمژن گەراپەمووە .. ھەسەکانی ئەو ی بۆ گێراپەموو پێشی وت :

کە ئیستا لەناو بەغدا یە. شا ساسان چاومۆی بوو، (گان ماکان).. بچیتە راو و شکار تاگو ئەمیش چەند کەسیک بنیریت لە رینگا بیکوژن.

وا ریکموت کە (گان ماکان) چوووە دەرەوێ (بەغداد). سەباحی ھاوێشی کە ھەمیشە بە دوایەو بوو، ئەو رۆژە (۱۰) ئاسکی راو کرد بوو. ئاسکیکیان زۆر سەیری ئەملاو ئەو لای خۆی دەکرد.

گان ماکان بەزمی پیاھاتەمووە و ئازادی کرد.

(سەباح) لێی پرسی :

باشە ... ئەو بۆچی ئەو ئاسکەت بەرەلا کرد ؟!

ئەویش وتی :

راوچی دەبیت ویزدانی ھەبیت. ھەر کە زانیی ئیچیرەکە ی مندانلی وردی ھەبە ..

پيويسته نازادی بکات ! له بهر خاتری نهو يه کيکی تریش بهر ددهم ..
سهباحیش وتی :

کهوابوو .. منیش نازاد بکه و یا برؤمهوه ناو کهس وکارم .
(کان ماکان) به پیکه نینهوه مستووی شمشیرمهکی دا به سهرسنگیدا . نهویش لنگه
وهووج کهوت .

وهکو مار گینگلهی خوارد . کاتیک نه مان سوعبه تیان دمکرد و پیدمهکین . له دوورمهوه
تهپ و تۆز پهیداوو . چهند شؤر سواریکی جهنگاو مریان بیی له ناو تۆز و خوښه کهدا .
توومهر : که شا ساسان زانی بووی کان ماکان چوومته راو وشکار . (۲۰) جهنگاو مری
خستبووه سهرکردهی (دمیلهم) و ناردهووی بؤکوشتنی . که نزیك بوونهوه کهوتنه
پهلاماردانی . نهویش مهردانه : لییان هاته دهست و هه موویانی کوشت .
شا (ساسان) خویشی شوینیان کهوتبوو . دوور و نزیك ، سهرنجی ددها . که گهیشته سهریان
و بیینی هه موویان کوژراون به پهله و به ترس و لهزیکي زؤرمهوه ، گهراپهوه .
بهلام کهس وکاری کوژراوهمکان لیی بیدمگ نه بوون و قۆلبه سستیان کرد . کان ماکان که
شوینی شهرمهکی جی هیشت بوو . له گهل سهباحی دمهته کی دا .. کهوتنه ریگاو گهیشته
مالیک . يه کیکیان بیینی به سهربانوه بوو .

کان ماکان سلاوی لیکرد . نهویش وهلامی سلاوهمکی داوه هاته خوارمهوه دوو قاپی
هیئا و بهره روویان چوو . قاپیکیان شیر و نهویریان (تریت) ی روئی تیا بوو . خستی يه
بهردمی کان ماکان و فهرمووی لیکرد ، که له گهلیدا بخوات و نمهکی مالیان بکات .

بهلام (کان ماکان) وتی : ناخؤم !

لاوهکه پرسیی : چی يه بؤ ناخؤیت ؟

نهویش وتی : نه زرم کردووه و نابیت خؤم تامی بکه !!

لاوهکه پرسى يهوه : جا ... چی وای لیکردی نه زرم بکهیت ؟

نه میس وتی :

ئاخر ... شا (ساسان) غه دری لیکردووم و کورسی پاشایه تی باوک و باپیری لی داگیر

کردووم ! بؤیه نه زرم کردووه تا کو حهقی خؤم و مرنه گرمهوه : نمهکی کهس نه کهم ..

لاوهکهش وتی :

مژده بیت ، شا (ساسان) بهند کراوه ، رهنکه به نه م نزیکانهیش بمریت !

(کان ماکان) پرسیی : له کام مال بهند کراوه ؟

لاوهکه وتی : لهو قهلا بلنده دایه .

سهری بلند کردو کؤمه لیک خه لکی بیی له کهسیکیان ددها . نهویش کهوته (تریت) و

(شیر) خواردن .

هەندى گۆشتى ناو تريتەكەى خستە كەشكۆلەكەيمو و شەو لە مالى لاومى خانەخوئى :
لىي نووستن .

نيوشەمو، كە ئەوان پرخەى خەويان دەمات . چوو لای قەلاکە ، روانى چەندىن سەگى لى
بوو . هەر سەگىيان بۆى دەمپرانى ، پارچەيەك گۆشتى فري دەدايە بەردەمى . ئىلى
دەمخوارد و بىدەنگ دەبوو . چوو ژوورمو . رۆشت تا گەيشە لای شا(ساسان)ى قۆلبەست
گراو و دەستى خستە سەر سەرى .

شا ھاواری کرد : تۆ كيت؟

ئەميش وتى :

(كان ماكان) م .. ئەو كەسەم پىلانتي بۆ كوشتنم دانا .. باشە تۆ بە كورسى و پەلى
پاشايەتى باوكم تير نەبوويت ؟ پىلانى كوشتنيشم بۆ دادمپري ؟

شا (ساسان) بە درۆ سوئندى دنياى خوارد ، كە ئەو قەسەيە راست نى يە ..! كان ماكان
لىي خۆش بوو و پيى وت : شوينم بكەوه .

شا وتى :

ناتوانم يەك هەنگاو بە ريدا برۆم .

كان ماكان وتى :

كەوابوو .. دەبیت دوو ئەسپ پەيدا بكەين . سواری ئەسپيان دەم و دمتخەمە پاشكۆم .
شاى خستە پاشكۆى و ئەسپەكەى دى راکيشا ، تا گەيشتەموه لای (سەباح) . نويزى بەيانيان
کردو كەوتنە رى . دواتر لە رمز و باخىكدا لايندا و لىي دانيشتن ، تاكو ماندوو پەتيان
دەربچيت .

كان ماكان وتى :

ئىستاش دلت لە من پاك نەبوووتەوه و هەر رقت ليمە ؟

(ساسان) شا وتى : نە بەخوا ... كورم .

بە ريكەوتنەوه بەرمو شارى بەغداد ..

سەباحى ھاوپيى وتى :

من پيش ئيوه ، خۆم دىكەموه بە بەغدادا ، تا .. ئەم مژدەيە بە ھاوالتيان بەدم .
گەيشتەموه شار . كەوتە مژدەدان . بە ژنان و پياوان .. ھاوالتيان بە دەرۆڤ و زورنا كەرديانە
شايى و هەلپەركى و سەما .

باس بوو بە باسى (كان ماكان) . شۆرەسواران ، جەنگاوهران ، شايەتيان دا .. كە (كان ماكان) لە
دنيدا بووتە مەزنترين پالەوان و وتيان :

باشترين كار ئەومە .. كان ماكان ، ببيتە سوالتان و بخريتە سەركورسى پاشايەتى باو و
بەيرانى .

شا (ساسان) چووو لای (نزھە الزمان) و پیتی وت :
ھەموو باسی (کان ماکان) دھکەن و ھێندە وەسفی دھکەن .. کە زمان لال دھبیت لە
ئاستیدا !

دوای کەمێک ھەڵدایە :
ئەو ھاوڵاتیانە وەکو تووتی لاسایی یەکتر دھکەنەو . ئەگەرنا.. ئەو پیاو ، ئەو نە یە!
ئاخر.. چۆن ھەتیویکی بێ باوک و دایک دھکەنە پاشای خۆیان ؟ کە ناوا.. سووک و رسوایە
؟! خۆم لەگەڵیدا بووم.. ئەو پیاو نە یە کە وەسف بکریت !
(نزھە الزمان) پرسی : ئیستا نیازی چیت ھەمە ؟!
(ساسان) شا وتی :

دەمەویت بیکۆژم و (دندان) ی گەورە وەزیریش ، ملی شۆڕ بکات و بێتەو ژێر رکیزی
خۆم . ھێچی بۆ نەمیئیتەو ، خزمەت کردنی من نەبێت .
(نزھە الزمان) یش پیتی وت :

غەدر کردن لە نەناسانیش ھێزەو ، نەخوازەلا، لەخزمان..! بە قسە ی من بکە : قەچی
ھکان ی کچتی لێ مارە بکە ! باو و باپیران وتوویانە :

شەقی زەمانە کە تۆی گرتەو
ناشایستەمەک جیتی تۆی بردەو
تۆش وەکو خەلکی چەپەلە ی بۆ لێدە دوور بێ یا نزیک ، تۆلەت کردەو
رەوشتی مەلێ ، کە پێوێ دیار بێ بەو لە چاکە ی خۆت شاردمەو
کە ئەم شیعەری لە (نزھە الزمان) بیست . توورە بوو، لە ژوورمکە چوووە دەرێ ،
ھاواری کرد :

گەر کوشتنت ھە یای نەدەمبەردم .. ھەر ئیستا سەرتم لە لەشت جیا دھکردەو !
ئەویش شوپینی کەوت و وتی :

ھەر خۆت توورە بکە .. من سوعیەتم لەگەڵ کردی !
سەری (ساسان) ی ماچ کرد و وتی :

تۆ راست دھکەیت .. ئامادەم پێکەو پیلانی کوشتنی دابەرێژین .
شا (ساسان) پیتی خۆش بوو، وتی :

دە..کوا؟ خیراکە دڵم تەقی ! خۆ من ھەر پیلانی بۆ دادەنێم و ھەر سەرکەوتوو نابێت .

(نزھە الزمان) وتی : کەنیزمکە باکوون ... ھەر بە ناز و نووک .. دھیکات سەرموئەگون !

بەلام لە راستیدا، ئەو کەنیزمکە پیرمۆنیکی سادە و دڵپاک و بێ ھێل بوو . کاتی خۆی ،

(کان ماکان) و قەچی ھکان ی پەرورە کردبوو و خۆشی دەویستن . ناردیە دووی (باکوون) .

ئامادە ی کرد و ئامۆژگاری کرد کە (کان ماکان) بکوژێت .

ئەویش وتی :

گەۋابوو دەپىت ، (خەنجەر) يېڭى ژمىراۋىم بۇ پەيدا بىكەيت .. بۇ ئەۋى كە بە خەنجەر
دام دوۋرى ، جارىكى دى ھەئەستىتەۋە .

ناردى (خەنجەر) ى ژمىراۋيان بۇ ھىنا . رۇيشت و خستى يە بىن بالى ... كە گەيشتەۋە
مال .. (كان ماكان) ى بىنى ، دانىشتوۋە زۇربى تاقەت و بىتال ... لىي داۋە دالغە و خەيال .
دۋاى سلاۋ پىي وت : بۇ دالغەۋاى و دالغەۋە تۆ ھاتووم .

كان ماكان وتى : گەۋابوو .. چىرۇك و بىسەرھاتىكم بۇ بگىرەۋە .. دلم خوش بىكات .
شەرھە ئارەستى كىرەشە و رەنگ بوو .. يىنەنگ بوو .

شەھى ۱۲۳

شەھىزاد گىرپايەۋە وتى :

كەنىزمكە (ياكوون) خەنجەرەكەى لە ژىر جەلەكانى بەرىدا بوو .
دانىشت و دەستى پىكرىد :

بىستوۋە ، پىاۋىك ھەبۋە ھىندەى حەز لە رابۋاردن بوۋە .. ئەۋى ھەبۋە ، لە
سامان و دارايى خەرجى ئەۋ ئارمىۋەى كىرەۋە . ھەزار بوۋە و دىيى لى ھاتوۋمەۋە يەك
و سەرى لى تىك چوۋە . بە جۇرىك بە نىۋ بازاردا گەراۋە ، بۇ لەتە ناننىك بىخوات !
رۇژىكىان بىزمارىك دەچى بە پەنجەيەكى پىيدا و ھاۋارى لى ھەئەستى و خەلگى لى
كۆدەبىتەۋە دۋاى ئەۋى پەنجەى دەبەستىن . دەبەن و دەبەن بە گەراۋىكا . ئەۋىش ، لە
سەر جۈرپەيەك دادەنىشى و خۇى دەشۋا و ئاۋ دەكات بىسەر خۇينا . تا ماندوۋ دەبىت .
دەچىتە ژوۋرى ساردى گەراۋەكە و خەۋزىكى ئاۋى ساردى تىادەبىت و لەسەر
كەنارەكەى دادەنىشىت ، ھەندى خەشيشە قوت دەدا . سەرى گىژى بەرز كىرەۋە و لەسەر
سەرى مەرى زەۋىيەكە راکشا ، ناترىكى بىنى كە پىۋىستىەكانى شتى و شىلانى پى بوو . دوو
كۆيەش بە دەۋرى يەۋە بوون .

ئەمىش لە دلى خۇينا وتى :

ئەمانە .. لىيان تىكچوۋە و بە ھەلە خەمەتى من دەكەن .
يەكىكىان خاۋلى و لەكەى و سابوۋنى پى بوو ، ئەۋى تىرىش تاسىكى ھەلگەرتبوو . ھەر
دوۋ قاجى دىژىر كىرە و وا تىگەيشت ناترەكە ، داۋاى قاج دىژىر كىرەنى لىكرەۋە .

ناترەكەۋتە شتى و پىي وت :

گەۋرەم ئەمىرۇ بەختت يارە ، ئەستىرەت لە روۋناكى دايە .

ئەمىش دەستى كىرە پىكەنىن و وتى :

بەنا بە خوا .. لەم خەشيشەيە !!

كە دانىشت ناترەكە قىرەيەكى رەشى لە ئاۋ قەدى بىست . دوو كۆيەكەش بە دۋايەۋە
بوون . شوۋى كەۋتن تا گەيانلىيەنە تاقەكەى خۇى . كە دانىشت گولۋايان بە سەردا پۇزاند .

میوهیان بۆ هیئا و شووتیان بۆ شکاند . دواتر لیسەر کورسی یهکی دار ئەبەنوس دایان نا .
دوو گۆیلەکه پشتیان شێلاو پێیان وت : پەرۆزت بێت .
دەرگایان لیسەر داخست و چوونه دەرموه .
ئەویش دەستی کردموه بە پێکەنین و لە دلی خۆیدا وتی :
سەلتەنەتە .. سەلتەنەت !..

لە گەرماو هاتە دەرموه ، بە خەیاڵی خۆی گۆیلەیهکی منداڵ وکۆیلەیهکی خەساو، بەرمو
رووی هاتن.. یهکیکیان (۳) خاوی دەرھێنا و یهکیکیانی بە ناوقەدی یهوه و ئەویتیانی بە
شانەکانی و سی یەمیانی بە سەری یهوه بەست .
خەساومکەش قاپقاپی بۆ دانا ، تا بیکاتە سەر پێوه . گۆیلە و خەساوانی دی هاتن و
چوونه ژێر پالێ و هیئایان . ئەمیش هەر پێدەمکەنی . تاکەیشتنە بەرھەییوانی گەرماومکە..
رووانی ھەرشیك داخراوه کە مەگەر هەر لەکۆشکی شاھاندا ھەبێت !..
پێچایانەوه و گەرم داھات و نووست . سەیری کرد پیاوماقولاڤ هاتنە دەوری و تاجی
شاھەنەیان کردە سەری .
کەسیك پێی وت :

ئیدی ھەستە لە خەو .. وا نیومرۆیە .
کە بە ئاگا ھاتەوه، رووانیی لیسەر ھەوزمکە دایان ناوه و پێی پێ دمکەن . ئەمجا بۆی
دەرکەوت ئەمانە خەیاڵی ھەشیشەکە بووه و خەوی بینووہ...!
سەیریکی ئەوهی ژوور سەری کرد کە بە ئاگای هیئابوووه پێی وت :
با کەمیک دواتر بە ئاگات بەیئامایهوه لایەنی کەم : تاکو تاجەکەیشیان دەرکە سەرم..
ئەوانیش وتیان :
نەچووہ بجێت .. ئیستا تاجەکەیش دمکەینە سەرت !..
کەوتنە شەپازلە لیئانی و شەق و زللە . ئەوهی کە بە خەیاڵ پاشا بوو.کە بە ئاگا
ھاتەوه رسوا بوو.

کان ماکان ئەمەیی بیست ھێندە پێکەنی : بە پشتدا کەوت .
ئەمجا وتی :

بەسەرھاتی وا سەیر و سەمەرەم ھەرگیز نەبیستووہ! چیتە دەرمانیت ؟
ئەمجا پیرمژنە باکوون کەوتە گێرپانەوهی چیرۆک تاکو نیومشەو .کان ماکان خەوی
لیکەوت . باکوون لە ژوور سەری دانیشتبوو لەدلی خۆیدا وتی :
کاتی ئەوه ھاتووہ.. بیکۆژم .

ھەستاو خەنجەرە ژمھراویەکەیی دەرھێنا و دەستی بۆند کردموه کە بیکۆژیت . دایکی
(کان ماکان) خۆی کرد بە ژووردا . ئەمیش لەبەری ھەستا و بەخیری هیئا . بەلام ھێندە

ترسابوو : ههناسهپرکئی بوو .. دایکی ههستی به (پیرمژنه باکوون) کرد تیكچوو و (كان
ماكان) ی ههستان . نهویش چاوانی ههنا گلوشت ، رووانی دایکی له ژوور سهریهتی ..!
كهین و بهینی كههیزمه (باکوون) ی هیلبار و دایکی .
بههله چوو بوو به دایکی كان ماكانی وتبوو :
فریای كورمهكهت بكهوه . با .. (باکوون) ی نهفرمتی نهيكوژیت .
له نووكهوه ريكهوتنهكهی باكوون و دایکی خوی بۆ گيرابوووه .
(كان ماكان) خهبهري بووهوه به دایکی وت :
له كاتیکی گونجاودا هاتیت ..!

روویشی كرده پیرمژنه (باكوون) و پرسیی :
به قوربانته بيم .. چیرۆکی لهوه خوشتر نازانیت؟
كههیزمهكهه وتی :

جا.. چیت بیستوو له چیرۆكه خوشهكانم ؟! .. بهلام نیستا كاتی نهوه نی به .
ههستا و خوا حافیزی لی كردن . له كاتیكدا كه پرۆای به رزگار بوونی خوی نهدمگرد ،
دلیشی خهبهري دابوو ، كه ههبی و نهبی : دایکی كان ماكان به پیلانهكهیانی زانیوه .
دایکی به كورمهكهی وت :

كورپه شیرینهكهه .. نهمشهو پیرۆزه . چونكه خوا رزگاری كردیت له دهست نهو پیرمژنه
نهفرمت لی كراوه .

نهویش وتی : چۆن ؟! چۆن ؟!
ئیدی دایکی له نووكهوه ، بۆی گيراپهوه .
كان ماكان به دایکی وت :

دایه گیان .. مار ، ئاگای له خوی بیته ، به ههموو كهسیك ناكوژریت .. بهلام بۆ خو
پارستن ، دهبیته لی ره بار بكهین و برۆین . ئیدی خوا ههه چي یهکی بویت .. دهيكات .
كه رۆژ بووهوه (كان ماكان) و دایکی له شار چوونه دهرموه و چوونه لای (نندان) ی
كهوره ومزیر .

لهولایشهوه ، نیوانی (نههالزمان) ییش لهگهلا شا (ساسان) تیكچوو بوو . بۆیه نهویش له
شارچوو دهرموه یهكسهه بۆ لای نندانی كهوره ومزیر . كان ماكان و سههركرده و
بیاوماقولاڤ كۆ بوونهوه . به ههموویان بریاریان دا ، هیرش بكهنه سهه (رۆم) كان . نهو
جهنگ و پهلاماردانه زۆری كیشاو پیویست ناكات لی رهدا بیگيرینهوه . نهنجامی نهو جهنگه
به دیل گرتنی كان ماكان بوو ، له لایهن شا رومزان ی شای ولاتی (رۆم) موه . ههموویان ،
لهخهمی نهوهدا بوون كه شا رومزان بیان كوژیت .

تەڭرىنى .. خۇت نازانیت كە دايىك لە جۆلەۋانیدا كۆزرا و باۋگىشەم دەرمان خوارد كراۋە
و مردوۋە .
(گۆ) يەڭگىش بىم داۋ وتت ، ئىممە ھى باۋگىشە ؟ بۇ ، دىمىت بىرۋات بىن بىكەم ۹۱
(مامان) كىگىش وتى :

ھىممو ئىمۋەنى كاتى خۇى بىم وتويت راستن . بەلام بىسەرھاتى ھىمردوۋىكمان سەپىرە ۱۱
من تالوم مەرجانمىيە ۱ دايىكى تۆ ناۋى شازادە ئىيرىزە بوو . زۆر جوان و ناسك و نازدار بوو .
خەلگى : تازايىمى ئىمەيان بە ئىمۋەنە دىمىناۋە . باۋگىشە ، شا (ەمرى كۆرى ئىممان)
خاۋىنى (بەغداد) و (خوراسان) بوو . لەگەل دىنانى گەۋرە و مەزىدا . (شرکان) ى كۆرى
ناردوۋە : جەنگ كە خۇىش ئاگاندار بوۋىت . دواتر دايىك (۵) رۆل لە كۆشكى باۋگىشە
مىۋان بوو .

زىنىكمان لى پەيلىبوو بە پىرەنە سەرناسىنە غىلاۋى ناسرابوو . من و رىخانە و (۱۰)
كەنىزەكى بىردە دىۋەخانى پاشاى باۋگىشە . باۋگى ھەۋالەكەى بىستەۋە . دىربارەى كچەكەى ،
كە دايىكە . دايىكىشە لەسەر دىستى شرکانى بىراندە موسلمان بوو . ئىمەيشى موسلمان كىرد .
بىرلەنە بىرەم شا (عومەر) . (ئىيرىزە) ى دايىكى لى ھەللىزاردىن و مازەى كىرد . دۋاى
ماۋىمەك دايىك سىكى بە تۆ پىر بوو . دايىك (۲) گۆى ھەبوو و بە دىبارى پىشكەشى
شا (عومەر) باۋگىشە كىرد . باۋگىشە (گۆ) يەكەيانى دايە (نەھەلزمان) ى كچى خۇى .
ئەۋى تىرىشى دايە . (ضوء المكان) .

سى يەمىش بۇ شا شرکان بوو . ئىيرىزە خاتوون ، (گۆ) يەكەى بۇ ھەلگىرتىبوۋى .
كە كاتى مىندال بوۋىنى نىزىك بوۋەۋە بىرى كەس و كارى خۇى كىردە ئەم نەيىنى يەى بۇ
من كىرپىمەۋە .

ناردى يە شوۋن كۆيلەيەكە كە ناۋى (غەزبان) بوو . ئەۋ نەيىنى يەى بەۋىش وت و ئەۋىش
ھىردوۋىكمانى بە دىزى يەۋە بىرەۋە مالى باپىرەت بىرد .
رىگانمان گىرە بەر ، كاتىك لە ۋلاتى باپىرەت نىزىك بوۋىنەۋە ، دايىك ژان گىرتى .
ئوۋىنەكەشى جۆلەۋانى بوو . كۆيلە رەشەكە تەماعى كىردە دايىك . دايىكىشە بە سەپىدا
ئىزانلى . لە ئەنجامى ئەۋ قىزىمەدا تۆ لە دايىك بوۋىت . لەۋ كاتەشدا تەپ و تۆز بلىد
بوۋەۋە . (غەزبان) ى كۆيلە ، كە ئەۋ سۋارانەى بىنى زۆر توۋرە بوو ، گەپايەۋە سەر دايىك
ۋ بە شىشېرىك كۈشتى و ھەلات . كە تەپ و تۆز بىلاۋەى كىردە رۋانىم شا (ھەردوب) ى
پاشاى ۋلاتى (رۆم) ە . كە دايىكى بىنى : ۋاتا كچەكەى خۇى بەۋ شىۋىيە كۆزراۋە ، زۆر
بەلايەۋە گران بوو .

لىنى پىرسىم :
ھۋى كۈشتىنى چى بوو ؟ بۇچى بە دىزى يەۋە ، لە شار دىرچۈۋە و سەفەرى كىردوۋە ؟

منیش له نووکهوه بۆم گێڕایهوه . ئەم دوژمنایهتییهی نیوان ولاتی رۆم و شاری بهغدا ..
ئەم کارساته بوو!

ئیدی تهرمی دایکتمان هینایهوه و لای خۆمان ناشتمان . تۆش ساوا بووی و به منیان
سپاردیت که پهروهری بکهم و گهورمت بکهم . گۆیهکهی ئییریزمی دایکتم کرده ملی تۆ ،
که گهورش بوویت . نهموێرا، ئەمەت بۆ بگێڕمهوه ، چونکه گهر بۆم بگێڕایهوه
دوژمنایهتی نیوان ئەو دوو ولاته بهیدا دهبوو . باپهرشت ههرمانی پێدام ، که ئەم نهینیی به
نهدرکێتم . نهمووست تۆ بزانییت .. که کورپی شا (عومهری کورپی نعمان) یه . لهوکاتهوه
مهملهکه تهکەت سهربهخۆ کردووه، دهمووست ئەم راستی یهت پێ بلام . بهلام بۆم رێ
نهدمهوت و ئیستا بۆت دهمگێڕمهوه . وا من راستیهکانم پێ وتیت تۆش خۆت و وێژدانت.

که دیلهکان ئەمهیان بیست (نزهه الزمان) خۆی بۆ نهگیرا و هاواری کرد :
ئەم پاشایه (رومزان) شای برامه و کورپی شا (عومهری نوعمانه) . کورپی شازاده
(ئییریزه) ی کچی شا (ههردوب) ی رۆمه . پرۆا بکهن : ئەمهش که نيزمه (مهرحانه) یه ..
زۆر باش دهیناسمهوه . که شا (رومزان) ئەمهیشی بیست . سهراسیمه بوو ..! نهپههزانی چی
بلیت!

نزهه الزمان چووه بهردهم شا (رومزان) . ئەویش خۆینی بۆی جولآ و پرسپاری
کرد . نزهه الزمان یش به سههراتهکهی له نووکهوه بۆ گێڕایهوه . شا (رومزان) سهرنجی دا
هه مان به سههراتی مهرحانه بوو که بۆی گێڕابوووه .
گومانی نهما که ئەمیش خهڵکی شاری بهغدا ده و باوکیشی شا (عومهری کورپی نوعمانه)
. یه کسهر، دهست و قۆلی کردووه . نزهه الزمانیش دهستی (رومزان) شای ماچ کرد و دهستی
کرده گریان . شایش له گهڵیدا گریا . (رحیم) ی بۆ کان ماکانی خوشکهزای جولآ .
شمشیرمهکی له جهلادهکه و مرگرت ئەوانیش ترسان ، وایان زانی شا دهیان کوژیته . شا
فهرمانی دا : یه که یه که چوونه بهردهمی . ئەویش خۆی دهیکردنهوه .
شا به مهرحانهی وت :

دهی قسه کهت تهواو بکه ، با ئەمانیش ببیستن .

(مهرحانه) وتی :

پاشا گیان .. ئەم پیاوه پیره ، (دندان) ی گهوره ومزیره . که شایهت و بهلگهی
قسهکانمه . کهوته گێڕانهوهی به سههراتهکه بۆ میرانی رۆم و پیاوانی (بهغداد) . ئەوانیش
قسهکانیان لا پهسهند بوو . سهیریکی یه که یه کهی دیلهکانی کرد . ئاوڕیکی له (کان ماکان)
دایهوه ، ملوانکه و (گۆ) یه کهی بیته ، به ههموو هیزی خۆی قیزاندی و دهستی برد بۆ
لاملی (کان ماکان) و وتی :

ئهو (گۆ) یه کهی تری ، ملی تۆیه ئەی (رومزان) شا . ئیستا هیندهی تر راستی قسهکانم

دمرکهوت .

ئەم دىلەيان (كان ماكان) ى برازاتە .

(مەرجانە) رووى كرده كان ماكان و وتى :

ئەى شاى زەمانە .. ئەو (گۆ) يەى مىلى خۆتەم بىدمى . داواى لە (نەزەالزمان) یش
گەرد . ئەویش (گۆ) يەكەى مىلى خۆى داىە . ھەردوو (گۆ) يەكەى داىە دەست شا رومزان .
ماكان) ە . ھاوارىيان كەرد و كەوتنە يەكترى ماچ كەردن . خەلگى شار بەم دىلخۆشەيان زانى و
هاتنە كۆلان . داىان لە دەھۆل و زورنا . شاى و ھەلپەركى و سەما . سوپاى رۆم بەمەى
زانى كەوتە ئاھەنگ گىران و لەشكرى عىراقىش كە ئەم بەزم و رەزمەى بىست سوار بوون
بەرمو و لاى رۆم . تاكو بزانن ئەو ھەرا و زەناىە چى يە ؟!

لە خۆيان دەپرسى : ئاخۆ .. ئەو ئاھەنگ گىرانە چى يە ؟ ئەمانىش بۆ سەر سنوورى (رۆم)
ھىرشى جەنگىيان ھىتابوو . بۆيە (قضى فەكان) ھەرمانى بە كورى (شەركان) دا . ھەر
ئىستا بەرمو سنوور بىروات و بە سوپاى (عىراق) و (شام) رابگەيەنىت كە پەيمانى رىكەوتن
مۆر كراو و جەنگ و ستاو و بگەپنەو ەواو . بۆيان دمركەوتوو كە (رومزان) شا مامى
سولتان (كان ماكان) ە .

(قضى فەكان) بۆ خۆى چوو بۆ لاى شا (زوبلەكان) . سلاوى لى كەرد و ئاگادارى پىدا كە
پەيمانى رىكەوتنىان مۆر كەردوو . (رومزان) شايش مامەى (كان ماكان) ە . ئەمەى بىست
رووى گەشايمەو ، پەژارەى لە دلا نەما . سوار بوو و ھەموو سەرانى دەولەت و گەورە پىاوانى
لەگەل خۆى بىرد و خاتوو (قضى فەكان) لە پىشيانەو . رۆيشتن تا گەيشتنە كۆشك و
سەراى رومزان شا . كە چوونە دىوہ خان ، روانىيان شا رومزان و كان ماكان دانىشتوون و
باسى شا زوبلەكانىيان دىمەرد . دواتر بە كۆمەل بىريارىيان دا (دىمەشق) ى بىدەنى و پاشا بىت
لە جىي خۆى . خۆيشيان دىچنەو و لاى عىراق . (زوبلەكان) یش بەرپرسى : دىمەشق و
شام دىبىت . ئىدى ھەرمانىيان پىدا بگەپنەو و سوپاكەى كۆ بكاتەو و خۆيشيان سەعاتە
رەيەك لەگەلى رۆيشتن و دواتر خواخافىزيان لى كەرد . لە شەپپورىيان دا و سوپاى خۆيشيان
كۆكردەو و ھەرمانىيان دا . بە رى بگەون بەرە و عىراق . ئىدى ھەر دوو سوپاكە لىكەران
و رىكەوتن كە نەسەرمون تا تۆلەى خۆيان لە پىرمەنە (شەواھى) — كە بە پىرمەنە
سەرتاسىنەى ھىلاوى ناسرابوو — نەگەنەو .

شەھەرە ئاد ھەستى كەردشەو دەرەنگ بوو .. بىنەنگ بوو .

شەھەر ١٤٤

شەھەر مەزاد گىرپاىەو :
شا رومزان و پىاوان و سەرانى دەولەت كەوتنە رى . سولتان (كان ماكان) زۆر دىلخۆش

بوو و نژای خیری بۆ (مهرجانه) کرد که ئاوا به یمکی شاد کردنموه . رۆیشتن .. تا گه‌یشتنموه نیشتمانی خۆیان . که خه‌زنه‌داریش چوو به پیری شا (رومزان)موه و کړنووشی بۆ برد . خۆیان کرد به‌گۆشکنا و (کان ماکان)ی له لای خۆیموه دانا .

کان ماکان به شای مامی وت :

مامه گیان .. پاشایمتی ئهم ولاته همر له خۆت جوانه و بیرۆزت بێت .

ئهویش وتی : شتی وا نابێت ...

دندانی گه‌وره و مزیریش هه‌لی دایمو وتی :

که‌وابوو ، به قسمی من بکه‌ن .. همر رۆژه و یمکیکتان پاشا بن .

ئهوانیش به پیکه‌نینه‌وه په‌سندیان کرد . دواتر فه‌رمان درا .. قوربانی کرا .. خیر به‌خشرایموه ، سفره و خوان راخرا بۆ هه‌زاران . ماومیه‌کی زۆر ناهه‌نگ گێپرا . هه‌ولاتیان ، شاد و به‌ختیار بوون .

رۆژیکیان .. دانیشتیوون ته‌پ و تو‌زیکێ فره‌یان بی‌نی . چه‌ند بازرگانی‌ک به‌ هه‌له‌ داوان هاتن و وتیان :

ئهی شای زهمانه .. چۆن ده‌بی‌ت له ولاتی رۆم دا رووت بکړینه‌وه ، له کاتی‌کدا ولاتی ئیوه پره له دادی کۆمه‌لایه‌تی ؟!

شا رومزان بانگی کردنه بی‌شه‌مو هه‌واله‌که‌ی لی پرسین .

یمکیکیان وتی :

من یمکیکم له بازرگانان .. ماومیه‌کی زۆره له دهرمومی ولات بووم و (۲۰) سالی‌کم پی‌چوو . نووسراویکی فه‌رمانی پاشایه‌تیم پی‌یه . له دیمه‌شق بۆیان نووسیوم و مۆری شا (شرکان)ی خوا لی‌خۆش بووی پی‌یویه . ئهویش به‌ هۆی ئهموه ، کاتی خۆی که‌نیزمکیکم به‌ دیاری بۆ بردوه . که له‌ ولاته‌ نزی‌ک بوومه‌وه ، (۱۰۰) باری و شترم پی‌بوو ! له‌ نه‌ختینه‌ی (هن‌دی) و هیناومه‌ بۆ (به‌غداد) که مه‌مله‌که‌تی ئیویه ، شوینی دادپه‌روم‌ری و ئاسایشی ئیویه .

له‌ناکاوه‌ هه‌ندی‌ک له (عه‌رم‌بی ده‌شته‌کی) و (گوردان)^(۱) پی‌که‌وه ری‌یان پی‌گرتین و کۆیله و پی‌او‌مکانیان کوشتین و تالانیان کردین . بازرگانه‌که له به‌رامبه‌ر پاشادا ده‌ستی کرد به‌گریان .

شا (رومزان) و (کان ماکان) شا به‌زمی‌یان پی‌یانداهاته‌وه . شا فه‌رمانیدا (۱۰۰) سواری جه‌نگاو‌م‌ری ئازا ئاماده‌ بکړین و بری‌نه سه‌ر ئهو چه‌ته و ری‌گرانه . کابرای بازرگان پی‌شیان که‌وت تا‌کو شوینی ری‌گران‌یان پی‌شان بدات .

به‌ در‌ی‌زایی ئهو رۆژه و شه‌ومکه‌شی به‌رپۆه بوون . به‌رمبه‌یان گه‌یشتنه‌ دۆلیکی سه‌وزی پر

(۱) — پی‌ ده‌چی‌ت : ئامانه‌جیکی رامیاری له به‌شت ئهم سوکاتی‌م‌وه بێت به‌ کورد و عه‌رم‌ب و مرگێ .

دار و نروخت و گانی و جوگه ئاو . ریگر مگانیان دۆزییموه و سهیریان کرد، بارمگانی نهم
بازرگانیان له نئو خۆیاندا بهش کردوووه ههمنیکیان ههر لهوئ ماونهتموه .

ئهو (۱۰۰) سواره گهمارۆیان دان . شا رومزان خۆی و (کان ماگان)ی برزای له ماوهی
سهعاتیکدا ههموویان که (۲۰۰) عهرمبی دهشتهکی بوون . قۆلبهست کران . شتومهک و
بارمگانیان لئ سهندن و رهوانه‌ی شاری به‌غدايان کردنهوه . که گهرانهوه پیکهوه ...
گهرومگانیان بانگ کردو داوایان لیکردن

که سهروکی ریگر مگان ، دیاری بکه‌ن . (ریگران) چه‌ند کهسیکیان دهست نیشان کرد ، ئهوانه
رهوانه‌ی به‌نده‌خانه کران و ئهوانی دی ئازاد کران ... دواي ئهوه‌ی ههرچی مکیان پئ بوو،
لێیان سهندن و دایانهوه، بازرگانه خاوم (۱۰۰) باره وشر . ئه‌ویش که به شتومه‌که‌کانیدا
چوووه . رووانی چواریه‌کی شته‌گانی له دهست داوه . دوو فهرمانی شاهانه‌ی دهره‌تیا .
پمکیان به دهست و خه‌تی (شرکان) شای ره‌حه‌متی بوو . ئه‌وی دی هی (نزه‌الزمان) بوو .
نهم بازرگانه، له کاتی کچینیدا، له دهشته‌کی په‌کیکری بوو . به دیاری پێشکشی شا
(شرکان)ی کردبوو . که ئهو به‌سه‌ره‌ته‌یان به‌سه‌ره‌ت .

شا (کان ماگان) سهیری دهست و خه‌ته‌گانی کرد و دهست و خه‌تی (مام)ی ناسیهوه .
چروکی پووره (نزه‌الزمان)یشی بیستبوو . فهرمانی شاهانه‌ی دووه‌می برد و چوو له
(نزه‌الزمان) و به‌سه‌ره‌تای بازرگانه‌که‌ی بۆ گێراوه . ئه‌ویش که فهرمانه شاهانه‌کی بینی
دهست و خه‌تی خۆی ناسی یهوه . بازرگانه‌ی ده‌حه‌وت کردو ئاگاداری دایه (رومزان) شای
برای و شا (کان ماگان)ی برزای که ئاگایان لێی بی‌ت . ئه‌وانیش فهرمانیاندا چه‌ندین کۆیله
و خزه‌تکاریان پئ به‌خشی . تاگو په‌زیرایی بازرگانه‌که بکه‌ن . نزه‌الزمان خۆیشی
(۱۰۰۰۰) دره‌م و (۵۰) باری وشر کوتا‌ل و شتی نه‌ختینه‌ی خه‌لات کرد و ناردی به
شونیدا . ئه‌ویش هات و ریژیکی زۆری ئی گیرا . بازرگانه‌که‌ش که زانیی کچی شا عومه‌ری
کۆری نعمانه‌و شا (رومزان) برایه‌تی و شا (کان ماگان) برا زایه‌تی . دهستی (نزه‌الزمان)ی
ماچ کرد .

ئه‌سجا پئی وت : به راستی ههرچی چاکه‌یه‌که‌م له‌گه‌ل گرهبیت ، به‌ فیرو نه‌چوووه .
دواي ئه‌وه‌ی سێ رۆژ مایه‌وه ، خواحافیزی کرد و به‌رمو و لا‌تی شام بووه‌وه . دواتر ههر
سێ پاشاکه .. بانگی (ریگره) گه‌رومگانیان کرد .

له وه‌لامدا په‌کیکیان دانی پیا‌نا و وتی :
ئهو بزانن سه‌ره‌تا من (ریگر) نه‌بووم و کاره‌که‌م . هه‌راندنی (مندا‌ل) و (کچان) بوو
، تاگو بیان هه‌روشم .

شه‌یتان هه‌ریوی دام و له‌گه‌ل نهم دوو (ریگر)ه ریکه‌ه‌وتم ، که کۆمه‌لێک (عه‌رمبی
ده‌شته‌کی) و (مله‌وران) کۆبکه‌ینه‌وه . دواتر ده‌ستمان کرده جه‌رده‌می و ریگری له بازرگانان .

بېيان وت :

سەر سوڤهينترين ، فراندنيك كه بهسمرت هابييت بۆمان بگيرمهوه .
ئەويش وتي :

جاريكيان كچيكم فراند . ويستم لهگهڵ خۆم بيبهم بۆ بيايان و لەوئ (وشتر) ي پئ
بلمومرېنم .

ئەو كچه زۆر جوان و ناسك و نازدار بوو! زۆر هەولئ دا : ئازادئ بكهم . منيش ليئ توورپه
بووم زۆر به توندئ ليئم دا. دواتر بازرگاننيكمان لي پەيدا بوو .

ويستئ ليئم بكرېت . چونكه كچهكه سەرمراي جوانئ يەكهئ .. زمان پاراو و قسەزان و
زيرمكيش بوو . بازرگاننيك پارميهكئ باشئ بهكهنيزمكهكهم داپيئم داو پيئم نەفرۆشت .
شوئيمان كهوت و نرخهكهئ كرده دوو هيئندە ، هەر نەمدا..! هيئندە نرخهكهئ پتر كرد و
كهياندي يه (١٠٠٠٠٠) درههم و پيئم فرۆشت . خۆزگه پيئم نەفرۆشتايه ، چونكه دواتر
بيستمهوه ئەو بازرگانه جلوبەرگيكي نايابي لەبەر كردووه و پيشكەشي شاي (ديمشق)
كردووه .

پاشايش دوو هيئندەئ نرخهكهئ پيداوه . ئەئ پاشايان : من ئەو بهسەرھاتەم زۆر پئ
سەيربوو..! دنيا لەبەر چاوي (نزھه الزمان) تاريك بوو .

ھاواري برازاكهئ و رومزاني براي كرد و وتي :

ئا.. ئەمه بوو كه منئ له (بيت المقدس) فراند و منئ كرده كهنيزمكي خۆئ ..! گومانم
نئ يه ، كه ئەمه بوو .

(نزھه الزمان) چئ بهسەر ھاتبوو لهگهڵ ئەو (ريگره) گيرپايهوه .
وتيشئ :

كه چۆن توند و تيز بووه لهگهڵيدا وچەندە : برسي و تينوو و رسواي كرووه .
رووي كرده ريگرهكهو وتي : كهواته خوئني ئەم پياوه .. به من حەلّالە ...
پەلاماري شمشيري دا و هەلئ کوتايه سەري كه بيكوژيئت .
ئەويش ھاواري كرد :

ئەئ پاشايان مەهيئان بمكوژيئت . با چيروكي سەرسووپهينەري تەرتان بۆ بگيرپمەوه .
(كان ماكان) ي برازاي بانگي كرد :

وازي لي بيئنه ، با چيروكي تر بگيرپتەوه . دواتر چئ لي دمكهيت بيكه . ئەويش گەراوه
دواوه پاشاكان وتيان : دەئ .. بۆمان بگيرپمەوه .

ئەويش وتي :

ئەگەر چيروكيكي سەيرتان بۆ بگيرپمەوه : ليئم خوش دەبن..؟!
ئەوانيش وتيان : بەئئ .

دېشتىكى يەكە دەستى بىن كىرد .

شەپكىيان خەموم زېمبوو . خوا خوام بوو زوو . رۇز بېتىمۇ . كە دنيا روناك بوومۇ ، خۇم
بەست . شەشپىرم لە كەمىر خست . سواری ئىسپەكم بووم و رەمكەم بە دەستۇمە گرت .
دەرچووم بۇ راو و شكار . كۆمەلىكەم لە راوگەمەك بېشى . ئېيان پىرسىم كە خەرىكى جېم ؟
بېم وتى . ھاتوومە .. راو و شكار .
وتىيان . ئېمەش لەگەلت دېين .

يەكەلىگىر بووين . زۇر گەپىن . (نەمەمە) يەكەمەن بېشى و شوۋى كەوتىن .. ھە لېرە .. ھە
لەيى .. بۇمان نەگىرا . ھېندەمان زانى گەشپىنە . بېابانىكى وشك و بىن ئاو . ئىسپەكەمان
مانىو و تېنو بوو . بېرمان كىردمۇ . بېمە مانىوويىمەتى و شەكەتى يە . ئاتوانىن
بەگەپىنمۇ . بۇيە دېمەزىن بۇ ھەمەنمۇ . كە بە ملا ولانا روانىم . زۇر دور دىوارىك
بىارە . سوار بووم و رووم تىكىرد . كە گەشپىنە ئەمۇ بىانگەم كىرد . لاۋىك ھاتە دىمۇمە و
خەمەمۇ لىكىرد . كە دېمەزىم و چوومە زوورمۇ .

دەروەم (كەشپىزەك) تىكىش لە زوورمۇمىيە ، تا بلىتى : ناسك و نازدارە . نەشپىتمە و
ئېيان كىردم .

ئەمجا پىرسىم : ئەم كەشپىزەكە جېتە ؟

لاۋىكە وتى : خوشكەمە .

مەشپى پىر چەك بووم . شېراندەم بەسەرىدا و وتم :

گەر ئەم خوشكەتمە نەدەپىتى : دىتان كۆزم .

لەمەش خۇى تىك ئەداو وتى :

ئېوۋە چەندە كەسەن ؟

مەشپى وتم : زۇر ..

وتى : تۇ وتت ئېمە پالەوان و شۆرە سوارىن ؟

مەشپى وتم : راستە .

ئەمجا وتى :

گىرنگ نېيە . ئەگەر (۱۰۰۰) كەسپىش بىن . يەكە ، يەكە بېنە گۆرەپەنى جەنگەمە بۇم .

ھەر كەسپىكتان مەنتان كوشت خوشكەمە : ھەلاۋى بېت ..

مەشپى وتم :

باشە ھەر ئېستە دىگەپىمەمە ناۋيان و ئەم پەيمەن و رېكەوتەمەن بۇ دىگەپىمەمە .

لەمەش بىر نەجىت . پېش ئەمەدى تېرم بىكات . لېى پىرسىم ناوت جى يە ؟

بېم وت :

مەن (ھەمەدى كۆپى ئەلفەزاۋى) نى ھارسىم . بەمە ناسراوم تەواناى شەپكىرەم

بەرامبەر(۱۰۰) پالەوانە ! ئىمە بۇ راو وشكار ھاتىن . شوپىن نەعاممەيەك كەوتىن و بۇمان نەگىرا . تىنو و ماندوو بووين .

بۇيە لىرە گىرساينەو . دوور بە دوور ئەم مىرگ وسەوزە گىايەم بىنى . ھاتمە لاي ئەم دەوارەى ئىو و ئەم خوشكەت چوو ئاوم بۇ بىنى . زىنگەى پاوانەكەى و جوانى و شەرمى يەكەى ، وای کرد حەزم لىکرد . ئىستاش تۆ ھەوائى منت پىرسى و منىش بۆم گىراپتەو . ھەرموو تۆيش بەسەرھاتى خۆتم بۇ بگىرەو .

ئەو لاوہى كە ھىشتا مووى لى نەھاتبوو وتى :
ئەم كەنىزمەكە خوشكە .

منىش پىم وت : منىش خراپم نەوتووہ ، كە داوام کرد ، لىم مارە بكمەيت .
ئەویش وتى : منىش پىم وتيت :

تۆ شىرى بىابانى ... ئازاى ، پالەوانى !..

كە گەرەمەو بۇ ھاورپىكانم باس کرد و پىيشم وتن ئەو لاوہ .. پالەوانىكى نەبەردە و زۆر ئازايە .. بە گالتە ، زۆرانباى و رەبازىن ناكات !.. ئەوش بزانن ..كە دەوارمەكەى پىر لە شتى نەختىنەى بە نرخە و زىر و زىوئىكى ھەرميان ھەيە . ھەر پالەوانىك تەوانى ئەو لاوہ بىەزىت ئەو : خوشكەكەى بۇ ئەوكەسە دەبىت .

ھاورپىكانىشم وتيان : پەسەندمانە ..

شەشپىريان كەردە شان و رەميان گرتە دەست و سوار بوون و بەرمو لاي دەوارمەكە .كە گەشتىن ، لاوہكەمان بىنى خۆى ئامادەى جەنگ كەردووہ . خوشكەكەى باومشى بە ئەسپى براكەيدا کرد . زۆرى لى پارايەو بە دەم لاواندەوہ ئەم شىعەرى وت :

سكالاى ترس و خەم و پەزارە بۇ يەكى دەبەم كە خۆى سەردارە

كە خۇيان داواى مەرگت لى بکەن تاوانبار نابىت ، ئاشكرا و ديارە

ئەسپت دەزانىت ، چەند پالەوانى شىرت ناسراوہ چەندە غەدارە

شەرقى خوشكت كە دەپارزىت نرات پەسەندى پەرومردگارە

رى مەدە كەسى خوشكت داگىر كات راكيشى بكا ھەر وەك پەتیارە

لەو شارە نابم ، كە تۆى لى نەبىت ھەلدەخەم بۇ خۆم پەتى سىدارە

كە لاوہى براى ئەمەى بىست : گىرا و بەمجۆرە وەللامى دايمەوہ :

بىروانە شەرى سەرسوپھىنەرم دەم بىنى چۆنى لە ناويان بەرم

وەك شىرى مەيدان پەلامار دەدەم كەلاكيان دەخەم لە دەورو بەرم

گەر بۆت نەجەنگم نزام ئەومەيە : دەم دال بکەوئى چوارپەل و سەرم

لە پىناوتدا : جۆرى دەجەنگم بە كىتب بکرى ، ناوبانگى شەرم

ئەمجا وتى :

خوشكى گەر كۆز رام ، سوار بە و ھەل بىن و خۆت رزگار بگە .
 خوشكەكەشى وتى ، خوا نەكات ، تەرمى تۆ بېينىم .
 سەرى خوشكەكەشى و نىوچاوانى ماچ كرد . ئەويش فرمىسكەكانى داومرېنە سەرى زەوى .
 خوا خافىزى لىن كرد .
 روويشى كرده ئىمە و پەرسىيى :
 نەى شۆرە سواران .. ئىيە ميوانن .. يان بۆ شەرى كردن ھاتوون ؟ گەر ميوان نىن
 پەمىكتان بىتە بەرامبەرم .
 سوارمەكى پالەوان لىي چوۋە پېش .
 لاۋە لىي پەرسىيى :

ناۋى خۆت و باوكت جى يە ؟ چونكە من سويندم خواردوۋە ، كەسىك نەكوژم .. كە ناۋى
 خۆى و باوگى .. ومكو ناۋى خۆم و باوكم بىت . ئەو كەنىزمەكەشى ھەروا بەناسانى دەمەمى .
 پالەوانەكە ئىمەش وتى : بىلالم ناۋە .
 لاۋمكش ناۋا ۋەلامى داپەۋە :

ۋا نەبوۋ ، وتت : ناۋت (بىلال)
 گەر پىاۋىت ئىرە جىگەى خۆيەتى
 خۆ بگرە ، لەبەر (شى) مانگ ئاسام
 فرىودانى من گەلىك مەحالە
 نەمرەتە لىدە ، با بلىن : زالە
 كە كىۋ دارما : مەيكە بە نالە
 كەۋتنە ھەلمەت بىردن بۆ يەكتى . تا لاۋمكە .. ھەلى قۆستەۋە و رەمەكەى كرد بە سەرى
 سىكى پالەۋانى ئىمەدا و لە پىشتى يەۋە دەرچوۋ .. !
 سوارمەكى دى بۆى چوۋ ... لاۋمكەش پىي وت :

نەى سەگە پىسى بۆگەنى خۆپرى
 شىر ئەو كەسەيە : گىيانى بىبەخشى
 پىت ۋايە ، پىاۋى نازا نى گەرى
 لە خۆ نەترسى و نەيكات بىپەرى
 نەپايە دەرەفت .. زوۋ بۆى بىرد ھەلمەت . ئەويشى كوشت !
 ھاۋارى كرد : كى دىتە شەرم .. بابىت .

لاۋمكە ئەم شىعەرى بىست وتى :
 ۋا ھاتمە پىش دىلم : بە گرە
 ۋەرە پىش منىش ھەزم لە شەپە
 كەۋرە پىاۋانى ھەرمب دىكوۋىت
 ئىستاش ، تۆلەيان لە من ۋەرگرە
 كە لاۋمكە ئەم شىعەرى بىست ، ھاۋارى كرد :

ۋەرە پىشەۋە ، دىرۋىن .. شەيتان
 دەستت كىردوۋە بە دىرۋ و بوختان
 بىپەشت ناكەم لە نوۋكى رەم
 لە كۆپى جەنگا و بە شەشپىر لىدان
 ھەلمەتى بۆ بىرد و ھەر زوۋ رەمەكەى كرد بە سىگىدا و لە پىشتى يەۋە دەرچوۋ .
 ھاۋارى كرد :

کئی تر دیته پيشهوه؟ چوارم پالەوان هاته پيشهوه و ناوی ئەویشی پرسى :
پالەوانەكە وتى : ناوم هيلاله .

لاومكه .. بهم شيعره لاواندى يهوه :

ههلهى له دهرىاى منا مهله كهيت

به درۆ كردن ئاوا: بهله كهيت

منيش ئەوكهسەم شيعرم دەبيستى

جۆرێك دمتكوژم ، هەناسە نەدميت

شەهرە زارەستى كردشە و درەنگ بوو .. بێنەنگ بوو.

شەهسى ١٤٥

شەهرمژاد دواى ئەوهى خۆى بۆ شا شەهرميار رازاندەوه . بەرامبەرى دانىشت و وتى :
لاوه و شۆرەسوار هەلمەتيان بە سوارى ئەسپەكانيانەوه بۆ يەكتر برد . بەلام لاومكه ،
خيراتر بوو شۆرەسوارى خستە خوارمەوه و مرد . ئىدى هەر پالەوان بوو .. بۆى دەچوو
مەيدان و دىكوژرا! منيش كه هاوڕێكانم بينى .. يەكه .. يەكه كوژران .
لەدلى خۆمدا وتم :

دەفەرموو، ئىستا بۆى دەچمە گۆرەپان ، چارى ناکەم ..! له ئاوەزنگى دەدم و هەلديم ..
دەبەمە گالته جارى (عەرمبە دشتەكى يەكان) ..!

ئەویش نەى هيشت دالغە ليدانەكەم دواى پى بيستم ، هەلمەتى بۆ هينام و لە سەر
زىنى ئەسپەكەم خستەمەيه خوارمەوه . شمشيرمەكەى خستە سەر مەم . لە ترساندا لە هۆش
خۆم چووم ! منيش وەكو مندال بە (ئاوەزنگى) ئەسپەكەى دا هەلزانام . ئەویش هەر وەكو
چۆلەكەيهك پشت ملى گرتەم .

كه خوشكەكەى ئەمەى بينى زۆر خوشحال بوو . خۆى بێند كرد، نيوچاوانى براكەى
ماچ كرد .

پالەوانەيش منى دايه دەست خوشكەكەى و وتى :

خاترى بگرە .. ئەمەيان ئەمەكى ئيمەى كردوو .

كچەش ، لايهكى قەلغانەكەمى گرت و وەكو سەگ بە كيشى كردم . كەس بە دەورمانەوه
نەما . لاومكه لە پشتى ئەسپەكە هاته خوارمەوه . خوشكەكەى شمشير و قەلغان و رمەكەى لە
براكەى گرت و بەرگى نوێى پاكي بۆ هينا و بۆى گۆپى . كورسى يەكى لە دارى ساج دروست
كراو بۆ هيناو ئەویش لەسەرى دانىشت . خوشكەكەى نزاى بۆ كردو وتى :

خوا ئاگای لیت بێت، تۆ چەندە نازای لەپەلاماردا ، لە شیوهى بازای

وتم : بپرسە لە پالە وانان جەنگت بە هەلبە و لە قەلەمبازای

بلى ناسراوم ، (سەعد)ە باپیرەم كۆپى بە جەرگى ئەو بیاوه ژیرەم

ئەي (ئەبوعەماد) شەھرى شىرتىت كىرد
مىنىش سەراسىمە بووم . كە خۇيشم بە دىلى بىنى : ھىندەي دى خۇم لە لا سووك بوو .
كېزەكە خواردنى بۇ براكەي ھىنا و ھەرموويان لە مىنىش كىرد و زۆر پىيى دىخۇش بوو .
چونكە تېگەيشتم كە نامكوژن . دواتر، مەي و پىيالە و شەرابى بۇ دانا . گەشە گرتى و سوور
ھەلگەرا . كاتى مەست بوو

لىي پرسىم : ھەماد تۆ من دەناسى يەوہ؟ يان نہ ؟!
مىنىش وتم :

بەو تەمكەي مالت لە جاران گىل تر بووم ... نازانم !
مى كىردە ھاوشىنى خۇي و پىكىكى دايە دەستم . نەخىر كىردى بە (۲) پىك .. تاكو
مىنىش مەست بووم . سوئندى دام كە ھەرگىز ناپاكىي لەگەل نەكەم . مىنىش بە بار سوئندىم
بۇ خوارد .

دواتر ھەرمانىدا بە خوشكەكەي . ئەوئىش (۱۰) پارچە بەرگى پى بەخشىم . كە لە
ئاورىشم دروست كرابوون . ئەمەي بەرىشم يەككە لەو بەرگانە .
وتىشى :

يەككە لە وشرە ھەر چاكەكانىشى : پى ببەخشە . ئەوئىش وشرىكى بە بارمەو بۇ ھىنام
كە پى بوو لە شتومەكى نەختىنەي گرانىبەھا . لەگەل ھەندىك خواردەمەنىدا .
ئەمجا وتى : ئەسپە زەردىشى بۇ بىئە .

ئەوانەي ھەموو پى بەخشىم . دو شەوئىش لايان مىوان بووم
دواتر پىيى وتم :

كاكە ھەماد دەمەوئىت كەمىك بنووم . گەر ئەسپىك حىلانى مەترسە . ئەوہ ھۆزى)
بنو پەلبە(ن دىن . تا لەگەل مندا بچەنگن !!..

شمشیرەكەي بى كىلان ، خستە ژوور سەرى و خەوى لىكەوت . شەيتان چووە بن
كلىشەمەوہ كە بىكوژم ! دواتر .. پەلامارى شمشیرەكەي ژوور سەرىم دا و زۆر بە تونلى لە
ملىم دا، كە سەرىم لە لەشى جيا كىردەوہ . خوشكەكەي رووداوہكەي بىنى ، خۇي فېرئ دايە
سەر براكەي و يەخەي خۇي دادرى و قىزاندى و بەم شىۋىيە .. براكەي لاوانەوہ :

ھەوالى خراب بەرن بۇ خرمان
ھىچ ناكىرئ لەگەل قەدەرى زەمان

تۆيان شەلالى خوئىنى خۆت كىردو
نە ئەسپت سوارەي تىرى لى جوانە
وسفى رووت لەلاي مانگى ئاسمان
نە ژن : ھى وەك تۆ دىئىتە : ژيان

كە لەم لاوانەوہىە بووہوہ بە مىنىشى وت :
نەفرەت لە باپىرانت ، بۇچى ناپاكىت لەگەل كىرد؟ لە كاتىكدا ئەو بىريارى دابوو بە بار و
بارخانەوہ و بە دەولەمەندى تۆ بنىرئتەوہ بۇ ولاتى خۆت دواي ئەوہ منت لى مارە بكات ؟!

مستوى شمشيرمكهى له زموى چەقاند و خوۋى دا بە سەر نووكى شمشيرمكهدا : تا له پشتى يەوہ دەرچوو . منيش تا توانيم گريام و كاتيک پەشيمان بوومەوہ كه سوودى نەبوو . هەر چى بە نرخ گران و بەكيش سووك بوو ، كۆمكردەوہ و سواری ئەسپەكەم بووم و كەوتە غار كردن . هيندە سەرم لى شىوا بوو كە بىر و هۆشى ئەوہم نەبوو ، ئەو خوشك و برايه بنيزم . يان لانى كەم سەيرىكى هاوړپكانم بكەم .

كه (نزهه الزمان) ئەمەى بىست . دنيا لەبەرچاوى تاريك بوو . پەلامارى شمشيرمكهى دا و داى لە مىلى حەماد و سەرى لە لەشى جيا كردهوہ .

كۆمەلەكەش پرسيان : بۆچى... بە پەلە ئەم كابرايهت كوشت؟
ئەويش وتى :

سوپاس بۆ خوا كه هيندەى تەمەن پى بەخشيم .. تۆلەى خۆم بە دەستى خۆم بىسەندم .
فەرمانيشدا :

دوو لاقى رابكيشن و بىدەنە سەگە برسى يەكان : تا بىخۆن ...!
دوانەكەى تريان بانگ كرد و لە يەكەكيان پرسى :
تۆ ناوت چى يە؟
ئەويش وتى : غەزبان .

ئەويش بەسەرھاتى خوۋى و (ئىيرىزە) كچى (حەردوب)ى بۆ گيړانەوہ . كه چۆن كوشتووئەتى و هەلاتووہ . هيشتا كۆيلەكە قسەكەى تەواو نەكرد بوو . كه شا (رومزان) بە شمشيرمكهى سەرى پەرانند .
هاواری كرد :

سوپاس بۆ خوا كه .. تۆلەى داىكە كوژراوہكەم كردهوہ .
بە دەورو بەرمكەيشى وت :

كاتى خوۋى كەنيزمكه (مەرجانە) هەمان بەسەرھاتى بۆ گيړامەوئەوہ .
سنى يەميان خستە قسە . ئەويش و شترەوانەكە بوو . كه كاتى خوۋى خەلگى (ديمشق) پارەيان بۆ ضوئەلكانى نەخۆش كۆكردەوہ تا بيبەن بۆ خەستەخانە . ئەويش كه گەياندى يە (ديمشق) .. لە (سەرسەلوينىك)ى گەرماوێك فرپى داوو . (كان ماكان) كه ئەمەى بىست ، پەلامارى شمشيرى ليدا و سەرى پەرانند . سوپاسى خواى كرد كه : خوا هيندەى تەمەن پىداوہ تاكو تۆلەى باوكە نەخۆشەكەى بكاتەوہ و وتيشى كاتى خوۋى ئەم بەسەرھاتەم لە باوكەم بىستووہ .

پاشاكان لە نيوان خۆياندا ، كەوتنە وتو و ئيز و وتيان :
ئىستا ، تەنيا پىرژنە (شەواھى) ، كه بە (فيلاوى) ناوبانگى دەرکردووہ . ماوہ كه تۆلەمان لى نەكردبىتەوہ . كه ئەو تەنيا هۆى ئەم هەموو بەلايە بوو كه بەسەرمان

هاتووہ...!!

له خوځيان پرسى : چۆن ، ئهو پيرمژنه فيلاويهان دمست بکهوئت؟

شا رومزان وتى : پيوسته ... دمستى خوځمانى بځهين !

بويه هر زوو کاغز و پينووسى هيڼاو نامهيهکى بؤ پيرمژنه شهواهى نهنگى نارد . که نازناوى پيرمژنه فيلاوى بوو . تييدا نووسى بوو :

که سهرکهوتوو بهسهر سولتاني (ديمشق) دا . موصل و عيراقيشى داگير کردوو و سوپاى ئيسلامى تيك شکاندوو . پاشاکانيشى به (ديل) گرتوو . ههروها نووسى بووى : پيوسته خوځ و شا (سفيه) ى کچى شا (نهفرميدون) ى پاشاى قوستهنتهنيهيش لهگهل خوځ بهيڻى . هيڼدهيکيش لهگهوره سهرکردمکانى (نهسارا) . ولات ئاسايشه چونکه لهئير دمستى خوځماندايه .

پيرمژنه فيلاوى که نامهکهى خوځندهوه بؤى دهرکهوت ، که بهدمست و خهتى شا (رومزان) خوځى نووسراوه ، زؤر دلخوش بوو . به پهله کهوته کاروان ريک خستن . خوځى و (سفيه) ى دايکى (نزهه الزمان) ى ئامادهى سهفر کرد و کهوته رى . تاگهيشته (بهغداد) تهتر ههوالى دا که گهيشتن .

(رومزان) شا وتى :

پيوسته ، بهرگى فهرنگيان بپوشين ، تاكو پيرمژنه فيلاوى ، تيڼهگات ، فيليکمان لى بکات . ئهوانيش به قسهيان کرد و جلو بهرگى فهرنگيان له بهر کرد .

که (قضى هکان) ى به و جلانهوه ، بينينى ، وتى :

بهوى دهپهرستن گهر نهم ناسينايه ، دهمووت : ئيوه فهرنگين!!

(١٠٠٠) سوارهى جهنگاومريان لهگهل خوځيان برد و چوونه پيشواى پيرمژنه فيلاوى . که له يهگتر نزيك بوونهوه شا (رومزان) له ئهسپهکهى دابهزى و بهرمو پرووى پيرمژنه فيلاوى جوو . باوشى پيا کرد .

هيڼدهى گوشى خهريک بوو ، پهراسوومکانى بشکينيت .

پيرمژنه وتى : ئهمه چى به کورمهکهه ؟

هيشتا پرسيارمهکى تهواو نهکردبوو . که (کان ماکان) و (دندان) ى گهوره ومزير بؤيان

دابهزين .

نهرتمهيان ليداو پهلاماريان دان . ههموويان گرتن و بهرمو شارى (بهغداد) يان بردن . پيرمژنه فيلاوى سهرئاسينهيان قوالبهست کرد و گيرايان ، به نيو خهليدا و جارچى جارى دا : ئهمه سزاي ئهو کهسانهيه که پاشايان و کورپى پاشايان دهگوژن ! له بهردهم يهکيک له دمروازمکانى شارى بغدادا له سيندارميان دا . کان ماکان و رومزان شاي مامى و نزهه الزمان و دندانى گهوره ومزير سهراسيمه بوون له چيروگهى بهسهرميان هاتوووه

. بۆيە قەرىمان درا كە: ئەم بەسەرھاتەش بۆ مېژوو بنووسرىتەو .
 تاكو بخويندريتەو و پەند و ئامۇژگارى لى وەر بگيريت .
 بەخۇشى و بەختيارى ژيان . تا.. تىكەدمرى بەختيارى .. بەقەرمانى خواى بارى : گيانى
 كيشان .
 ئەمەش دوا ھەوال بوو كە گەيشتبوو دەستمان لە بارەى شا (عمرى كوپى نعمان) و (
 شرکان) و (ضوءالمكان)ى كوپى و (كان ماكان)ى كوپمزاى و (نزهة الزمان)ى كچى و
 (قچى فکان)ى كچەزاى .
 پاشا بە شەھرمزادى وت : ھەز دەكەم.. ھەندى لە چىرۆكى بالئەدەكانىشەم بۆ بگيريتەو .
 (دنيازاد)ى خوشكىشى وتى :
 ھەرگىز ھىندە پاشام بەدخۇشى يەو نەديوە ! ياخوا دوارۆژتان خۇش بىت .
 شەھەر ئادەستى كرو شەھەر ئەنگ بوو... بىئەنگ بوو .

شەھرى ۱۴۶

چىرۆكى بالئەدىان و درندەيان لە بەرامبەر ئادەمىزادا
 شەھرمزاد وتى:
 دەگيرنەو.. ئەى پاشاى بەختيار... گەورەى وەفادار...
 لەسەردەمى زوو . سالانى رۆيشتوو... تاوسىك و ھاوسەرەكەى سەرى خۆيان
 ھەلەدەگرن و لە نزيك دمرىايەك بار و بنە دەخەن كە جەنگەل و دارستانىكى چى و جۆگە
 و رووبارىكى فرەى بوو . درندويەكى زۆرىشى بوو .
 تاوس و ھاوسەرەكەى لە ترسانا شەوانە لەسەر لقى درەخت دەنوستن . تا دەھات
 ترسيان پتر دەبوو، بۆيە بىريان لە شوينىكى ئارام و ھىمەن دەكردەو . بۆيە ھەر ماومىيەك
 و روويان لە شوينىك دەكرد . ئەو بوو رىيان لە دوورگەيەك كەوت . رەز و باخىكى چى
 و جۆگە و رووبارىكى فرەى تىابوو . تىيدا نىشتەجى بوون ، لە بەروبووميان خوارد و
 ئاوى سازگاريان خواردەو . رۆژىك بىنيان مراوييە مېيەك ، كە رەنگ و رووى پەرى بوو،
 بە ھەلە داوان بەرمو روويان ھات .. كە گەيشتە بن ئەو درەختەى تاوس و ژنەكەى بە
 سەرمەو بوو، ئارام بوومەو . تاوسە م، بى گومان بوو لەوەى كە ئەم (مراوى يە م) يە
 بەسەرھاتىكى سەيرى ھەيە . ھۆى ترس و بىمەكەيى لى پرسى .
 مراوى وەلامى داياو :
 پەژارد و ترسى مەن لە مەرقە . بۇ خاترى خوا... خۆتان لە ئادەمىزاد بپارىزن !
 تاوسە مېيش وتى :
 تۆ كە گەيشتوووتە ئىرە ، ئىدى مەترسە .

(مرأوى په مئ) وتى :

سوپاس بؤ خواو ئىستاش حمز به نزيكىتان دمكهم .

تاوسه مئ له درمختهكه هاته خوارموه و نهملاولای مرأوى مئى ماچ كرد و وتى :
خمت نهبيت .. نهم دوورگهيه : هئینه دووره كه مرقه ناگاته لامان . ئاخر .. ئيمه له
نامرستى دمريادايين . مژده بيت له وشكانيهوه كهم ناگاته لامان ! له دمرياشموه نهوه
همر ناگات !

نمجا لئى پرسى :

باشه .. مرقه چى بسمهر هئناويت ؟

(مرأوى په مئ) وتى :

ئای... داده تاوس ! به دريژاي ته مهنم به ئاسوودمى له دوورگهيهكدا دمژيام !
گرئىكى خراپيشم نهدى بوو !

شمويكيان له خهومدا... مرقهيكهم بينى و دهمان كرده قسه كردن و بئى وتم :
خوت بياريزه له (ئادهميزاد) و به قسه فريوت نهداث ! همر چى يهكيشت، پيشان
ببات ، بروای بئ مهكه . چونكه فيلبازه و فيلى زوره . مهكربازه و خهلهتيزه !
شاعريك .. ئاوا به مرقهيدا ههلهداوه :

زمان شيرين دلنهوازه له ژيرمويش فيلبازه

نهوش بزانه.. نهههنگيش دهخهلهتئى .. له دمرياشموى ! دئى تهقله به فيل
لئنددا ! به ساچمه زمن راوى پهلهومر دمكات . نييه له شهرمنگيزى (ئادهميزاد) رزگارى
بييت . نه پهلهومر، نهئازه ! ! وا نهوى له باره مرقهوهو زانيم : پيم راگهيانديت و
نيوميش ناگاتان له خوتان بيت... !

داده تاوس كه له خه و راپهريم .. خهم و پهژاره دای گرتم ! لهو ساتهوه دلم تهنگه و
لهخوم دهمترسم ورهم بهرداوه و توانام لهبهر برپاوه و خواردن و خواردنهوهم لئ بيزراوه !
بهديكى گوشراوهوه ، هاتمه دمري... له لاپالئ شاخيكدا بهچكه شيرىكى زمردم بينى .
نمويش كه منى بينى زور دلخوش بوو . چونكه سهنگين بووم ، رنگ و روومى بئ جوان
بوو . بانگى كردم .

كه لئى نزيك بووموهو پرسى : تو چيت ؟ ناوت چى په ؟

منيش وتم : مراويم و له كومهلهى بالندهيانم .

منيش ليم پرسى :

هوى مانهومت تا ئيستا و لهم شوينهدا چى په ؟

بهچكه شير وتى :

لهبهر نهوى شيرى باوكم ، چهند روژيك دميهويت بجهويتهوه له (ئادهميزاد) به
ناگاي هئناوم . وا ريكهوت نهمشهوهو خهونم به مرقهوهو بينى .

دادە تاوس گيان : كە گوئ لە خەونەكەى دەگرم.. ھەر ئەوھىيە، كە منىش بىنى بووم و
بۆ تۆم گىراپەوھ !
ئىدى پىم وت :

من بۆيە پەنام بۆ ھىناوى كە مروقم بۆ لەناو بەریت و سووريش بيت لە سەر ئەم
كارە ! كەچى تۆ منت فرمتر لە مروف ترساند ! ناخۆ .. تۆ شاى گيانلەبەران نیت ؟!
دەستم كرد بە ئامۆزگارى كردنى بەچكە شير و ھانم دا كە ئادەمىزاد بكوژيت . ھەر
كە ئەمەم وت.... لە جىي خۆى راپەرى وگلکى خستە سەرشان و كەوتە روشتن و منىش
بە دواپەوھ . تا گەشتينە دوو ريانىك . سەيرمان كرد تەپ و تۆز بەرز بووھ . كەريكى
رووتى بەرەللا دەرگەوت . دەمى خۆى دەھىناپەوھ يەك ، دەمىكى دى خۆى دەكيشاپەوھ .
كە بەچكە شير تىي خوړى ، كەرە مى شۆر كرد و ھاتە بەردەمى و لىي پرسى :
ئەى ئازەلى بىي مىشك .. تۆ لە چ رەگەزىكىت و لىرە چى دەكەيت ؟!
كەرمىش لە وەلامدا وتى :

ئەى كۆرە پاشا... من كەرم... لە دەست ئادەمىزاد ھەلاتووم و كەوتووھ ئىرە!
بەچكەشیر وتى :
دەترسیت كە بكوژیت ؟
كەرمكە وتى :

نەخیر ئەى كۆرە پاشا... لەوھ دەترسم فىلەم لى بكات و سواری پشتم بىت ! چونكە
شتىكى ھەيە سەر پشتمى دەنیت ناوى (كورتان) ە و قايشى پىوھىە ... بە ژىر سكمدا
دەمىبات و دەمىبەستىتەوھ. ژىر پالووى ھەيە... دەمىخاتە ژىركلكم ، لغاوى ھەيە دەمى پى
دادەخات. رەشمە دەمكاتە سەرم و غارم پى دەمكات ! گەر ھەلنووتەم بە نەفرەتم دەمكات .
بەزەرم : جىنوم پى دەمكات ! كە پىریش دەمىم و گور و تىنەم نامىنى . (شەلتە) دەمخاتە
سەرپشتم و دەمكاتە دەست (ئاوگىش) ان و ئاوم پى بەكىش دەمكەن . بە ماندووى و
نابووتى و سەرشۆرى دەمىتمەوھ تا دەتۆپم .. لەسەر گردىك كەلاكەكەم فرى دەدەن بۆ
ئەوھى سەگ بمخوات ! ناخر... چى لەم ژيانە نالەبارترە؟

ئەمجا رووى كردە تاوس :

تاوس گيان : كە ئەمەم لە (كەر) ەكە بىست ، مووچرەكە بە لەشمدا ھات .
بە بەچكە شيرم وت :

گەورەم... ھەر چەند قسەكانى ئەم (كەر) ە ھىندەى تر منى ترساند ، بەلام لۆمە
ناكرىت ؟

بەچكە شيرە لە كەرمكەى پرسى :

ئەى ئىستا بۆ كۆى دەروى ؟

كەرمكە وەلامى داپەوھ :

تارىك و روونى بەيان ... دوور بە دوور (ئادەمىزاد) يېكەم بىنى.. بىر پارمىدا : ھەلپىم !
ھېندە ترساوم ... ئىستاش ناوستىم تا ئەو دەمى پەنايەكى ئارامى وا دەدۆزمەو ،
كە دەستى (ئادەمىزاد) نەگاتى . لەو كاتەدا كەرەكە قەسە بۆ بەچكە شىر دەگرد و
دەبويست ، خواخافىزى لى بىكات .. دوور بە دوور تەپ و تۆزىكمان بىنى ، كەرەكە رووى
لە تەپ و تۆزەكە گرد و دەستى كەردە زەپىن . دواى كەمىك تەپ و تۆز رەوى يەووە
نەسپىكى رەشمان تىدا بىنى. نىوچاوان مارۆ... زۆر جوان و سى پەل سىپى و دەست و پى
جوان . نەسپەكە بە غاردان ھات ، تا گەشتە بەردەستى بەچكە شىر.

نەمىش كە بىنى رايگرت و لىپى پەرسى :

تۆ لە كام رەگەزىت؟ بۆچى لەم دەشتە پان و پۆردا... ھەلپت تىزاندىووە ؟

نەمىش لە وەلامدا وتى :

ئەى شاي ئازەلان .. من جوانووى بە رەگەز ئەسپىم ، ھوى غاردانىشم ،

ترسە لە (ئادەمىزاد) !

كتوپر بەچكە شىر وتى :

وا... مەلئ شوورمىيە !! تۆيەكى تۆكەمە و درىژ ... تۆيەكى لەش قەبە وخىرا لە
رۇشتىندا... من بەم لەشەى لە تۆ بچووكتەرەو - بىر پارم داوہ لەگەل (ئادەمىزاد) روو بە
رۇو بىمەوہ ! لە گۆشتەكەى بخۆم . ترس و بىمى ئەم مراوى يەش بىرەوئىنمەوہ و
بىنيرمەوہ ولاتى خوى ! بەلام ھاتنى تۆ و لەم كاتەدا منى راجلەكاند و ناچارم بە
بىر پارمەدا بچمەوہ !! تۆيەك بەم تۆكەمىيەوہ : ئاوا لە بەرامبەر (ئادەمىزاد) دا بۆرت
خوارىبىت و لەم توكەمىيەت نەترسىتا ئاخىر.. خۆ تۆ.. بە لەقەيەكى پاشووەكانت ،
ئادەمىزاد دەكوژىت و شەرابى مەرگى پى دىنۆشيت !

نەسپەكە پىكەنىنى بە قەسەكانى ھات و وتى :

ھەيھوو... ھەيھوو... نەخۆرانم بىت بەسەر ئادەمىزادا زال بىم ! ئەى كورە شاي
ئازەلان... بە پان و پۆرى و قەبەيىم فرىو مەخۆ... ئادەمىزاد ھېندە بە فرىو فىلە شتىكى
دروست كەردووە... ناوى (پىوون) ە و دوو لاق و دوو دەستى پى دەبەستىتەوہ بە يەكەوہ
لە مووى بىزنى رىسراو (بەن) و لەو بەنەكە گورىس دروست دەكات .. ھەر ئەو گورىسە
دەكاتە مەم و بە سىنگىكەوہ دەبەستىتەوہ. ئىدى سەرم بۆ شۆر ناكىتەوہ و ناتوانم
راكشنىم و پال بىكەوم ! گەر ويستى سوارى پشتم بىت ، دوو ئاۋزەنگى بەم دىو و ئەو دىوى
قەبرغەمدا شۆر كەردوۋەتەوہ پىتى تى دەخات و بە ئاسانى ھەل دەقونىتە سەر پشتم و
دواى ئەو شتىك دەخاتە سەر پشتم پىتى دەوترى (زىن) بە دوو قايش كە بە ژىر
بالىدا دەبىيات و پىكىانەوہ دەبەستىت . لغاۋى ئاسنىن دەكاتە دەمەم و رەشمەى لى
دەبەستىت. ھەر ويستى سوارم بىت ، ئەوا دەچىتە سەر زىنەكە و رەشمەكە بە دەستى
يەوہ دەگرىت و منى پى لى دەخورىت ، پىيەكانى كە لە ئاۋزەنگىەكانم دايە لە قەبرغەم

توندد دىمكات ، تا خوڤنى لى دىنى . ئەى پاشازادە ھەر مەپرسە ، كە چ تالاوڤك دىمكات بە قورگىمدا؟! دواتر كە پىر دىمىم و پىشتم كووپ دىمىت و گورى غاردانم كەم دىمىتەو.. دىم فروشىت ، بە ئاشەوانىك و ئەویش بەرداشم پى دىگىرپىت، ئىدى لە بازىئەكدا... دىمخولمەو و دىمخولمەو تاكو دادەكەوم و ھىزم لەبەر دىمىت ... ئىدى دىمفروشىم بە قەساب كە كلكم بۆگەنى كىرد ، پىستىم دىگرووڤت و دى فروشىت بە ھىلەك و بىژنگ كەران .

بەچكە شىر پەژارە دىگىرت و توند بوو و پىرسى :

دوایەمىن جار ، كە ئادەمىزاد تىدا بىنى كەى بوو؟

ئەویش لە وەلامدا وتى :

ئەم نىومرۇپە ، لىى جىا بوومەو . لەو كاتەویش بە شوڤنمەوئە! ئەمان لەم قسانەدا بوون.. كە تەپ و تۆز بلىد بوومەو... لە نىو تەپ و تۆزەكە وشترىكى شىرمزە دىمكەوت چوار ئالەى دىكرد، تا گەشىتە لامان ، ھىندە گەورە و تۆكەمە بوو .. بەچكە شىر پى و ابوو ئادەمىزادە! وىستى پەلامارى بدات !
نەم ھىشت و وتم :

ئەى كورە سولتان ئەمە وشترە و پى دىچىت : ئەمىش لە ئادەمىزاد ھەلھاتىت ! ئەى خوشكە تاوس . كە ئىمە خەرىكى گىتوگۆ بووین ، وشترە سلاوى لى كردين .

بەچكە شىر وەلامى دایەو و پىرسى :

جى تۆى گەيانندە ئىرە؟

شەھەر ئادەستى كىر وشەورەنگ بوو... بىئەنگ بوو.

شەھى ۱۴۷

شەھرمزاد ئەمشەویش وەكو شەوانى پىشوو لەبەرامبەر پاشادا دانىشتەووم وتى :

وشترەش وەلامى دایەو : لە ئادەمىزاد ھەلھاتووم !

بەچكە شىر وتى :

ئا.. بەم گەورمى و پان و پۆرىيەو؟خۆ تۆ بە لەقەيەك دىكوڤىت! كەچى لى دىترسى ؟
وشترەكە وتى :

شازادە.. ھەز دىكەم بزانىت كە ئادەمىزاد ھىلاوئە.. مردن نەبىت ، شتىك نىيە چارى بىكات ! ئەو پەتىك لە لووتىم دىمخات پى دەلئىن : (لووتەوانە) و ھەلەفەيەكى ئاسنىن دىمكاتە مىم و رەشمەم دىمكات سەرمەكى تىرى دەداتە دەست بچوكتىن مىندالى خوى . ئەویش وە دووى خۆيم دىمخات ، قورستىن بارم لى دىنىت و درىژتىن پىم پى دىمىت . شەو و رۆژ ئەمە ھالە! كە پىر بووم و تىكشام ، ھاوپىيەتىم لە پىر دىمكات و دەم

فرۇشنىڭ بىلەن قەسەملىكەن . شەۋاننىڭ گۆشتىم دەمەنە چىشت لىنەران و پىستىم بۇ
پىستىمخۇشكەران! ھەر مەپىرسىن .. ھالەم چۈنە بە دەست ئادەمىزادەمۇ ؟
بەچكە شىر بە سەرسامىمۇ پەرسىي :
دەمىكە ئادەمىزانت جى ھىشتوۋە ؟
وشتەكە دەلەمى دایمۇە :

رۇزناۋا بوۋىن بوۋ ... ھەر چەند دەزانەم بگەرپتەۋە و نەم بىنىت ! بۇم دەگەرپت و
رۇم دەنىت .. توو خوا لىم بگەرپ .. با... تاكو دەتوانم بەم چۆلەۋانىدە ، غار دەم !!
بەچكە شىر وتى :

كەمى ھىمەن بىمەرمۇ ھەي وشت ... پەيمان بىت ، دەبىت بە چاۋى خۇت بىبىنى ، كە
چۈن دەگىرم ! دەبىت لە گۆشتەكەشيت دەرخوارد بىدەم .. ئىسك و پرووسكى تىك
دەمكىنەم و خويىنى دەخۇمەۋە...
وشتەكە وتى :

ئەي كۆرە سولتان... گومانەم لە تواناى تۆيش ھەيە لە بەرامبەر ئادەمىزادا! ئەو
فەلبازمۇ فرىودەر .

سەبەر قورس لە ناۋ خىلا مالى بى ۋلات لە خىۋى دەبى خالى بى
لە كاتى ئەم گەتوگۆيەدا... ديسان تەپ و تۆز لە دوورمۇە بلىد بوۋەۋە! دواى سەعاتىك
... كورتەبالايەكى پىرى پىست ناسك دەرکەوت . سەبەتەيەكى خىستبوۋە سەرشانى شەمەكى
دارتاشى تىدابوۋ...

(۸) پارچە تەختەي لە سەر سەرنابوۋ . چەند مىندالىكىش دەستيان گرتىبوۋ .
بەخىرايى ھەنگاۋى دەنا . ھات .. ھات .. تا گەيشتە بەچكە شىر .
دادە تاۋس ھەر كە ئەم دىمەنەم بىنى ، لە ترسا كەۋتم ! بەچكە شىر لىنى نىزىك بوۋەۋە .
پىرە بۇي پىكەنى و بە زمانىكى پاراۋ وتى :

ئەي پاشاى بە ئاگا .. دەست بە ھەموۋ شت ئەگا . كارت بە بەرھەم بى .. ئازاپەتەت
ۋىنە كەم بى ! ئەم سەر ئىشەيەم بىرە ... ئەم كىشەيەم لەخۇ بگىرە !! لە تۆم پالەشت تر
نەدۇزىيەۋە .

كەۋتە نالە و سكالوۋ گىريان .

بەچكە شىر كە ئەمەي بىست و بىنى وتى :

ۋا .. پەنام دايت ! ئەي زىندەمۇر .. بىخەم بىبە ، لەۋەي لىنى دەترسيت .. بلى : تۆ كىيت
و كى زولمى لى كىردوۋى ؟ ئەي ئەۋەي .. تا ئىستا لە تۆ جۋانتر و زمان پاراۋترم نەدىۋەۋە !
دارتاشەكەيش وتى :

ئەي پادشاى ئازەلان ، مەن دارتاشەم و ئەۋەي .. زولمى لى كىردوۋم ئادەمىزادە !!
سەبەي بەيانى ھەر لىرەدا روۋ بە پرووت دەبىتەۋە . بەچكە شىر ... رەنگى گۇرا ..

دسته‌گانی له زهوی راداو مړاندی و گر له چاوانی دمبوووه...!
نهمجا نه‌راندی :

بهو خوايه.. ئه‌مشهو شه‌ونخوونی دمکیشم! ناگه‌ریمه‌وه لای باوکم.. تاده‌گمه
مه‌به‌ستم!

به‌لای دارتاشدا وەرگه‌را و وتی :

هه‌نگاو‌مکانت کورت دمبینم . له رۆشتندا له‌گه‌ثم دمرناچیت ... ناشمه‌وی دلت
بشکینم . به‌رمو کوی دمرۆیت ؟
دارتاشه‌که وه‌لامی دایه‌وه :

بۆ دیوه‌خانی شیرى باوکت هاتووم . چونکه بیستبووی : ئادهمیزاد پیتی ناوته سهر
ئهم زهویه.. له خوی ترسابوو ، بۆیه ته‌ته‌ریکی ئاژه‌لی نارد له‌لام ! تاكو خانوویه‌کی وای بۆ
دروست بکه‌م... که تییدا بجه‌ویته‌وه و هه‌م له دوژمنیشی پارێزراو بییت و دمستی
ئادهمیزادی نه‌گاتی ! ئیدی منیش ئهم شمه‌ك و چه‌ند پارچه ته‌خته‌یه‌م هی‌ناو هاتم بۆ
لای... تاكو به هانایه‌وه بچم .

به‌چکه شیر ئیرمی به باوکی بردو وتی :

ئهو خانوو ، به‌م پارچه ته‌ختانه له پێشدا بۆ من دروست بکه و دواتر بۆ باوکم .
دارتاشه‌که وتی :

ئهی شای ئاژه‌لان ، تا له خانووی باوکت نه‌به‌مه‌وه ، ناتوانم هیچت بۆ دروست بکه‌م!
دواتر دیمه په‌زیراییت و خانوویه‌کیش بۆ تۆ دروست ده‌که‌م. تاكو له دوژمنانت بپارێزی!
به‌چکه شیر وتی :

به‌خوا ناهیل‌م برۆیت ، تا به‌و ته‌ختانه خانوویه‌کم بۆ دروست نه‌که‌یت!

به‌گائته‌وه هه‌لمه‌تی بۆ دارتاشه‌که برد.. ئه‌ویش بوورایه‌وه وکه‌وت .

به‌چکه شیر دایه قاقا پیکه‌نین و وتی :

نامه‌ردت نه‌که‌ن .. چه‌نده لاوازیت؟! لۆمه نا‌کریتیت : گهر له ئادهمیزاد بترسیت!

دارتاشه‌که هه‌ر چه‌ند توورپه‌ بوو، به‌لام دهری نه‌بهری..

په‌نای برده به‌ر فی‌ل و به‌رووی شیردا پیکه‌نی و وتی :

هه‌ر ئیستا خانوو‌ه‌که‌ت بۆ دروست ده‌که‌م .

شمه‌ك و پارچه ته‌خته‌گانی هی‌ناو که‌وته دروست گردنی .. به‌هی‌نده‌ی به‌چکه شیر و

دەرگایه‌کی بۆ هی‌شته‌وه. وه‌کو سندوق وا بوو . ده‌لاقه‌یه‌کی گه‌وره‌ی تیا کردمه‌وه .

بزماره‌گانی پیا داگو‌تی که سه‌ره تیژه‌که‌ی له ناوه‌وه‌ی ته‌خته‌که دمرچوو بوون .

پیره به‌به‌چکه شیری وت :

ئێستا له‌م ده‌لاقه‌یه‌وه بچۆ ژوورمه‌وه ، تا به‌خۆتی بپیوم.....

به‌چکه شیر به‌دلخۆشی یه‌وه له دەرگا‌که‌وه چوو ژوور. به‌لام که‌می پیتی ته‌نگ بوو.

دارتاشهکه وتی :
لەسەر ئەژنۆ و ئانیشت خۆتی بیا بکە .
بەچکە شیر بە قسەى کرد بەلام هیشتا هەر کلکی لە دەرموه بوو .. ویستی بە دوادا
بیتموه دەرئ .

دارتاشهکه وتی :
پەلە مەکە .. یا بزائەم جیتی کلکت ناکە مەموه !
نەویش بە قسەى کرد . دارتاش کلکی بەچکە شیرى لوول کرد و فرپی دایە سندوقهوه .
پارچە تەختەى بە سەر دەرگاگەدا .. داگوتا و بزمار پێژى کرد .
بەچکە شیر لە ناوموه هاواری کرد :
ئەى دارتاش .. ئەم خانوو تەنگەبەرە جى یە ؟ بیکەرموه با .. بیمە دەرموه .
دارتاش لەوه لامدا وتی :

هەى هوو پەشیمانی دانت نادات ! جارێکی دی دەرموه نابینیت ! تۆ ... کەوتیتە
داوموه و مەرچوونت نییە .. ناشیرین !
بەچکە شیر وتی : ئەمە چ قسەیهکە .. براکەم ؟
دارتاشهکه وهلامى دایهوه :

ئەى سەگە دەرتهکی تۆکەوتوویتە ئەو داوموه کە لێى دەرسانیت! خۆت بۆ نەپارێزراو
ئەمە قەدەرته . گەورەم .. خوا راوستانوت بکات ..
(مراوى یەمى) دەستی پیکردەموه وتی :

خوشکە تاوس هەر ئەومندەى لە بەچکە شیر ئەم قسانەى بیست ، بۆى دەرکەوت کە
ئەمەى بە سەرى هاتوو بە هۆى ئادەمیزادەوه بووه چەندین جاریش باوکی ئاگاداری
کردۆتەوه لە مەترسیەکانى مەرۆف . منیش لە دلم چەسپى بوو ، کە خۆیهتی ، بۆیه کەمێک
خۆم لێیان بە دوور گرتبوو ..! چاوەرپێ ئەوم دەکرد بزائەم جى بە سەر بەچکە شیر
دینیت ؟! ئای خوشکە تاوس .. بینیم چۆن مەرۆفەکە لە تەنیششت قەفەزەکەوه
چالێکی لێدا و قەفەزى بە بەچکە شیرموه خستە ناویەوه! چیلکە و چەوێلێ کردە سەرى
و گپێ تى بەردا! ئیتر منیش کە ئەمەم بینی ، ترسەکەم گەورەتر بوو ئیستایش ئەوه
دوو رۆژە بەرپۆم !

کە تاوس ئەمەى لە مراویە مێ بیست ... زۆر سەرى سوپماو وتی :
خوشکى تۆ ئیستا لە دوورگەیهکدايت ! لە نیو دەریادا ، هیشتا مەرۆف دەستی پێى
نەگەیشتووہ ئاسوودە بە ! شوینى بۆ خۆت هەلبژێرە . خوایش کار ئاسانى بۆ تۆ و
نیمەش دەکات .

مراوى یە مێ وتی : دەترسم لە دەروازەم بدرئ ... شاراوەیش بەم بمخاتە دەرئ !
ئەمیش وتی :

بمینهوه ، تۆش وەکو ئیمه ، پالی لی بدمروه .
 لهسەر ئەم گفتوگۆیه روشتن ... تا مراوی وتی :
 خوشکێ تۆ.. بێ ئارامیی من دەزانیت .. تۆم لێره نەدیبايه... نەدمامهوه !
 خانمی تاوس هەڵیدایه :
 چی له نیۆ چاوانمان نووسرابیت.. ئەوه دیتە رێمان . کەسیش ناتوانی خۆی له مردن
 رزگار بکات.
 لهم وتووێژدا بوون... گێژەلۆوکه و تەپ و تۆزیک بەرپا بوو. مراوی یه مێ له
 ترساندا قیراندی و خۆی فری دایه .
 دەریاوه وتی :
 هەر چەند کەس به قەزا و قەدمری خۆیدا ناگا.... بەلام بەناگا به ، بەناگا...!!
 کە تەپو تۆز رهوی یهوه : ئاسکێ دەرکهوت و ئەمانیش هیمن بوونهوه...
 تاوس به مراوی یه مێی وت :
 ئەوهتا... خوشکێ ئەوهی منت لی به ناگا هینايهوه (ئاسک) بوو. وا بهرهو ئیمهش
 دیت . هەر وەکو چۆن تۆ له رهگهزی بالندە ، ئەویش.. گیاخۆره.. درنده نییه ! گوی
 مەدمری و خەم مەخۆ با لاوازتر نەبیت !
 هیشتا قسەکهی تهواو نەکردبوو، کە ئاسکهکه گهیشه لایان .
 چوو به سیبهری درهختهکه و سلاوی کردو وتی :
 ئەمڕۆ گهیشتوو مه ئێره ، شوینی وا.. به پیت و بهرهکهت و لهبارم نەبینوه !
 حەزیشم به هاوڕێهتیتانه .
 ئەمانیش پهسەندیان کرد و باوهشیان پێدا کردو بریاریان دا خواردن و خەوتن
 پیکهوه بپیت . بهو شیوهیه مانهوه ، تا ئەو دهمه پاپۆریکی ری ون کەر به لایاندا
 تیپهری و له نزیکیان هه لهنگهری خست . سهرنشینهکانی دابهزین و بهو ناومدا بلاو
 بوونهوه ، کە کۆ بوونهوهی ئاسک و تاوسو مراوی یهیان بینی بۆیان چوون . تاوسه و
 مراوی فرینه سەر درهختهکه و لهویشهوه قڕین و بۆی دەرچوون . ئاسکهکهیش ، کهوته
 راگردن و بۆی دەرچوو. ئەوانیش شوین مراوی یه مێ کهوتن تاکو گرتیان .
 مراویهکهیش به دهستی مرۆقهکانهوه قیراندی :
 خۆ پاراستن له قهزاو قەدمر : بێهوودیه !
 کە تاوس ئەم رووداوهی بینی بریاری دا دوورگهکه به جێ بهیلت و وتی :
 وای : دەبینم بەلا، له پارێزی هەر یهکهماندایه ! ئەم کەشتی یه نهبوايه : لهیهک جیا
 نه دهبووینهوه، ناخر ئەو مراوی یه له هاوڕێ چاکهکان بوو.
 فری ، فری تاکو ئاسکهکهی دۆزیهوه و سلاوی لیکرد و ئەحوالی مراوی یه لی پرسی .
 ئەویش له وهلامدا وتی : گرتیان و بردیان .

نیتز منیش دوی سراوی دوورگه کم لمبر چاو کموتووه
به دم گریانمده وتی :

خوايه جهرگی نموه بېړی . هاوریکمې لېم دایړی
 ناسکمه په زاریمکی فره ، دایگرت .. زوری له گهل تاوس وت . تا ، وازی یوو، یار
 نمکت و تمروات . تیدی پیکموه مانموه، لېانیکې ناسوودهیان بگوزوران، په کام ، همر
 په زارمی دایړیان له سراوید من له دلا مایوو .
 جاریکیان ناسکمه به تاوسه مکی وت .

خوشکین نعوو بوو زانیمان سمرتمشینانی پاپورمکه، هوی دایمسی نیمه و عراوی بوو.
همیشه هوشتم به خوت بیت ... بهناگا به .. خوت له هر و هیلای نادهمیزاد بهارنزه..
تاسمیش و تی ..

بېگومان ، واز هيئاتي له خوابهرستی و تهسييحات ، نهو بېلايې بېسر هيئا.
تسکککيش وتی : خوا ... ههموو دهم جوان و جوانترت بکات !
تغيش تهستی کرده خوابهرستی و تهسييحات و وازی لن نههئا. له بېارهيوه
نظير ههر : سبحان الملك الشيان .. ذي الجبروت و السلطان ی لهېر خويوهو دموت و
بېوتوهو -

شعر و تادهستی کرد و شد و دزدانک بود... پینه‌نگ بود.

مندیسی IEA

جەزىكى شۋانى خۋاپەرست
شەھىزادە ۋەكى شۋانى رۇشتو، بەرامبەر شا شەھىرىار دانىشتەمو ۋەتى،
ئەڭگىرئەمو، چەند... خۋاپەرستىك، ئەمۇ شاخانەدا خەرىكى خۋاپەرستى بوون. ھەر
ئەمۇ شاخانەدە موو كۈتۈرۈش ھەببو. خۋاپەرستەكە، كارو ماندو ۋەتەنى بۇ خۇكى ۋە ئەم
ھووتە كۈتۈرە بوو. نۇزى بۇيان كەرد ۋە بەچكەيمكى زۇرىيان لى كەوتەمو. بە ھىچ لايەكى
ئەيسا ئەمەچ بوون خۋاپەرستەش، ئەمەر زىگەر ۋە تەلىلەيان ھۇگىريان بوو بوو.
ئەسبەتەكەشيان، ئەمما بەخۋاى دروستكارى دروستكاراۋان بوو ۋە دايەشكارى رۇزىس —
دروستكارى ئەسەتەن ۋە راخەرى زەھى بوو.

که خواهرستم که مرد، کوترمکان بهو شاخ و دۆلەدا بلاقومیان لیگرت له قێبو شایخاندا شوونیک بوو. پیروانار و زهیر و پاکت - راته مه‌پێکی بوو، دهی لهوسرانند - سوودی له شیر و خورمه‌کائی و مه‌ریمگرت - لهو شایخی ته‌م شوونهی لیبوو : له‌وه‌رگا و نارو دره‌ختیکی زۆر و شیرینی هه‌ری هه‌بوو، شوانه بیخمد بوو له رانه‌گی چونکه .. به رانه‌گی ته‌میان له‌ده‌وترا...! نه‌میش خه‌ریکی خواهه‌رستی و کارکردن بوو بۆیه ... زۆر به‌ختیار و ئاسوده

بوو. شوانه نهخوش كهوت و چووو نهشكهوتيكهوه رانه مهرمكهيش ، رۆژانه دمچووو لهوهر و شهوانه دمهاتهوه بهردم نهشكهوتهكه .. يهزدان ويستی تاقى بكاتوهو .. ريگهى به شهيتان دا له شيوهى ژندا بچيته نهو نهشكهوتهى شوانهكهى لى بوو . كه شوانه نهو ژنه جوانهى بيى : مووچر كه به گيانيدا هات .
لى پرسی : ژنهكه .. چى توى هيتايه ئيره ؟ خو ... هيچ شتيك له نيواماندا نيه!

ژنه له وهلامدا وتى :
لاى تۆم ههلبژارد .. حمزم ليته ..! تۆ پيوستت به خزمهتى ژن هميه .. منيش له قسەت دمرناچم !
شوانه وهلامى دايموه :

برۆ دمرهوه .. هريودمري غەدار ! پيوستم به نزيك بوونهوهى تۆ نيه ! نهوى توى بوئ .. دوارۆژى نابيت . نهومشى له تۆ دوور بيت : دوارۆژى مسۆگهره ! تۆ هيتنهى سهرمتا و كۆتايى ... هيچ له خوا ون نابيت . واومىلا بۆ نهوى هاوسهرىتى تۆ دمكات .
ژنهكهيش وتى :

ئهى بهرهلاى ناتهواو ... له راستهري ترازاو ... سهيرم بكه .. مروفانى پيش تۆ .. له تۆ به نهزموون و ورياتر بوون . كهچى چيژى ژيانيان كرد ، له كاتيكد تۆ ... خوئى لى دمگريتهوه ! نهو كارانهشيان كه لهگهڵ من دميانكرد و تۆ بهكارى خراپيان دمرانيت .. له دنيا و دينيان نهكردن ! چاكر وايه پهشيمان بيتهوه !

شوانه وتى : نهوانهى تۆ باسى دهكهيت : من رقم ليپانه ... تۆ غەدار و فريو دمرىت .. وفات نيه ! چمند ناشيرينيت ، له جوانيتا هشارداوه ؟ چەند پياو چاكت فريو داوه و كۆتاييان به پهشيمانى و دۆراندن هاتوو ؟ وازم لى بينه : ئهى نهو كهسهى خوئ رازاندوتهوه ... بۆ تيكدانى بهرامبهرت .

به چمكى كهواكهى سهرى خوئ داپوشي و دهستى كردە : ويرد خوئندن . خوا .. كه پاكي شوانهى بيى .. شهيتانى لى دوور خستهوه . له دى يهكى نزيك شوانهدا .. خوا بهرستىك بوو . له خهونيدا پييان وت : له نزيكتهوه .. (پياوچاك) يك هميه ، بجۆ بيدۆزمهوه و لاى بمينهوه و له خزمهتيدا به ..! كه رۆژ بووموه ، شوانه كهوته رى . گهرما زۆرى بۆ هينا .. چووو سهر كانى و ئاوى .. كه درهختىك سيپهرى بۆ كردبوو . بالنده و ئازم و درچندكان بهردو ، نهو كانى و ئاوه .. بۆ ئاو خواردنهوه دمهاتن . كه شوانهيان دهبينى سايان دمگرد و دمگهپانهوه .

بۆيه شوانه لهبهر خوئيهوه وتى :

لاحول ولاقوه الا بالله ... حمدانهكەم لىردا بۆته مايهى زيان بۆ ... بالنده و ئازمەلان .
ههستا و سهرزنشتى خوئى كرد . روو زهرد خۆم بۆ نهو رۆژهى : كه يهزدان حهقى بزنى بى شاخ به سهر شاخدارهوه ناهيلىت ! به دم گريانهوه وتى :

نهرئ به خوا نهگهر خه لکی زانیبا
 مردنیکه و ژياننهوه و ئی پرسین !
 چهند زیرهک بی و بلیمهتی ناوازه
 دیسان دمستی کردموه به گریان . که چۆن بۆته هوئی ئاو نهخواردنهوهی ئاژه لآن و
 بالندیمان ، درێژمی به رویشته کهیدا . تا کهیشته لای شوانه سلاوی لی کرد . باومشی پیا
 کرد و گریا!

شوانه لیی پرسى : کهس نههاتووته ئیره... چى تووى گهيانده ئیره ؟
 خواپهرستیش وتى :

له خهوتندا ئیرمیان پى وتم و فهرمانیان پى دام منیش کارمکه م جیبه جی کرد .
 شوانه نهملاولای ماچ کرد، دلی پیتی کرایهوه ، پیکهوه له نهشکهوته کهدا مانهوه، به
 بهروبوومی رانه مهرکه دهژیان و دهستیان له مال و منداڵ و دنیا شت . تاکو خوا :
 برندنیهوه بۆ خوئی .

شا(شههریار) به (شههرزاد) ی وت :

تۆ مال و مولک و سامانی دنیات له بهر چاو خستم ، پهشیمانت کردموه له کوشتنی
 نهوه موو ژنانهم ، نهی هیچ دهمزانیت : لهباردی بالندهکانهوه؟

نهویش وتی : به ئی... گه ورهم ..

شههرزاده ستی کړ وشه ووه نگ بوو... بیده نگ بوو

شهوی ۱۲۹

چیرۆکی بالندهی ناوی و کیسه

شههرزاد وتی :

نهی شاهههریار.. خاوهنی بریار..

دهگیرنهوه .. بالندهیهکی نیو بالندهکان ، له ئاسماندا بهرزه فرپی کرد. به گوژم

داهاتهوه بۆ تاشه بهردیکی نیو رووبار.

بالندهکه هیشتا به سهر بهردکهوه بوو که له سهردا لاشهی مرۆفیکی هه ئاوساو ،
 ناوهکه هیئای و به بهردکهوه گیرسایهوه. بالندهکه بۆی دهرکهوت نهو مرۆقه به رم
 کوژراوه و به شمشیر لیدراوه و رمه چهقیوهکه هیشتا به جهستهیهوهیهتی .

بۆیه له دلی خویدا وتی :

رهنگه پیاو خراپ بوو بیئت و خه لکی لی گۆبونهوهو خویمان له ئازاری رزگار کرد بیئت.
 بالندهی ناوی هیشتا سهراسیمه بوو که بینیی چهند هه لۆ و دال ئه ملاو لایان لی گرت : تا
 بیخۆن .

زۆر ترساو بە خۆی وت :

ئىدى ، ئىرە جىگام نابىتتەو.

داى لە شەقەى بال و كەوتە گەرەن ، بە دواى شوئىنىكا تا تىيدا نىشتەجى بىي . تا نىو رووبارىكا : درەختىكى دۆزىيەو . لە سەرى نىشتەو و غەمبار بوو . لە دلى خۆيدا وتى :

تەماشى چۆن خەم بە شوئىنمەومىيە ؟ ئەو لاشەيەم لە دوورمەو بىيى وتم : دەنگ مەكە رۆزىيە و خوا ناردوويەتى . بەلام ئەم دال و ھەلۆيانە ئەم خۆشى يەيان لى كردم بەخەم . جا .. چۆن خوازىارى بىيەومىيى بەم لەم دىيەدا ؟ ئەو نىيە وتوويانە : دىيا مالى بىمالانە... ئەو گىلانەى پى فريو دەخۆن كە مال و منداڭ و خزم و ھۆزىان ھەيە . فريو خواردووان خۆيان با دەمدەن بە سەر زەويدا.. تا دەچنە ژىر زەمى . كەسانىك خۆل دىكەنەو بە سەرىدا ، كە خۆشەويستى بوون . لە ھەموو شتى باشتى بۇ ھەرزەكاران ، لە كاتى خەم و مەينەتەكانىدا ھىمنى و لەسەرخۆ بوونە .. ھەر چەند خەم بە دوورى خزم و دۆستانىش نەبوو ، بەلام وا جىگا و نىشتەمانم گۆرى .

لەم بىر كەرنەو ھەدا بووكە نىرە كىسەئىك بە مەلە ھات و سلاوى لى كرد و وتى :

گەرەم چى تۆى ئاوارە كەردووە ؟

بالتەدى ئاوى وەلامى دايەو :

ھاتنى دۆزمنان . چونكە ھىچ خاومەن ئاومزىك لەگەڭ دۆزمنىدا ھەلناكات !
شاعىران جوانيان وتو :

تۆ رەزا قورسىك ئاوا لەگۆڭ كەى ديارە كە دەبىت : مالى بۇ چۆڭ كەى
(كىسەڭ) پىي وت :

گەر وا بىت وا لەبەر دەستتەم ، لىت جوئى نابمەو ، لە پەزىرايىتە دەم . چونكە وتراو : ھىچ نامۆ بوونىك ، بە ھىندەى نامۆ بوون لە خزم و خوئشان و نىشتەمان سەخت نىيە !

ھەرودەھا وتراو :

دابران لە كەسانى چاك ، ھىچ بەلەيەكى ناكاتى ! چاكترىن تەسەلاى ژىرانىش خۆ راھىنانە لەسەر نامۆ بوون و ئارام بوون لە بەرامبەر بەلادا . خۆزگە ھاوپىيەتى منت لا پەسەند دەبوو ، تا منىش ببوومايە ، خزمەتكار و پالپشت .

كە بالتەدى ئاوى گوئى لە ھەسەكانى كىسەلەكە بوو پىي وت :

راست دەكەيت لەدابران بە خەم و بە ئازارترم نەبىنيو . چونكە دابران بۇخۆى پەندى لى وەر دەگىرئىت و بىر بە ھىز دەكات . پىويستە ژىران : خوو بدەنە ھاوپىكانيان ، غەمىيان بە بادەن ، ئارام و خۆراگر بن . چونكە ئەم دوانە سىفەتى چاكن بۇ شان دانە بەر

گورزمکاني زهمانه و ترس و بيم دمروينيتتهوه.
 کيسهلهيش وتی : بی وره مهبه . چونکه ژيانت تال دهکات و کيسيتيت دهکوژيت .
 قسهيان بو يهکتر دمکرد، تا بالندهی ئاوی به کيسهلی وت :
 من نيستاش له بهلا و رووداوی زهمانه دمترسم !
 کيسهله باومشی به ملیدا کرد و ناوچهوانی ماچ کردو پیی وت :
 بالندهمکان بهتوو پیرۆزن. پرس و رات پی دهکهن و خیرت لی دمبین! چون غهم و
 بهزاره پیت دمویرن ؟
 هینده دلی بالندهی ئاوی دایهوه، تاکو هیور بووموه دواتر، دای لهشهقهی بال بهرمو
 شوینی لاشهی مروقهکه بووموه . بینی تهنیا چهند ئیسقانیك نهبيت ، نهبالنده
 گوشتخۆرمکاني لیماوه و نه شیرمکان ، دیسان گهراپهوه لای کيسهلهکه و پیی وت :
 دوژمنمکان لهوی نهماون .
 نهमیش وتی :

نهمزانی ههز دهکهم بگهريمهوه شوین و جیی خۆم ، تاکو تاسهم له دوست و هاوپیانم
 بشکیت . ناخر ژیران ناتوان دووره ولات بژین !
 نیت گهراپهوه شوینی خۆیان و شتیك نهماوو لیی بترسن .
 بالندهی ئاوی نهم دوو دیپری به گۆرانیهوه وت :

رنگه میوانی که هی ناوهخت بی بۆ خانهخویکهی: شانس و بهخت بی
 روژی بییت کیشهت بهو چاره بیی و گوپی سهره ریت به نهو تهخت بی
 له دوورگهکهدا مانهوه . له کاتیکهدا بالندهکه ئاوی دهخواردوه بهختهومر و ئاسووده بوو.
 قهزا و قهدهر بازیکی برسیی لی پهیدا بوو و پهلاماریدا و ورگی دری و کوشتی . به ناگا
 بوون دادی نهدا، چونکه روژی تهواو بوو بوو. هوی تیاچوونهکیشی دیاره پشتگوئ
 خستنی زیکر و فیکری خوا بوو .

..... وتی :

..... نهی ، بهم چیرۆکهت پهندو ئامۆژگاری زۆرت کردم. نهی چیرۆکی درندهمکانت
 لانییه؟

شههرمژاد وتی : به چاوان .
 شههره زادهستی کرد شه و دهنگ بوو... یینهنگ بوو.

شهس 10

چیرۆکی گورگ و رنوی
 شههرمژاد وتی :

ئەسەي شاشەھەرميار ... رووخۇشى بەختيار ...
دەمبەردەر : گورگە و رېۋىيەك كۈنچىيان كۈرە كولانە و پېكەۋە شەۋانىيان تيا بەسەر
دەمبەردەر . ماۋىيەك پېكەۋە مانەۋە .

جاريكۈيان رېۋىيەكە ئامۇزگارىي گورگەي كۈرە ، كە نەرم و نىيان بېت و لە خراپە دوور
بەكەۋىتەۋە و پېت و ت :

گەر لە سەر ئەم لوت بەرزىيەت بېيىتەۋە ، رەنگە خوا مەۋقە بىيىرەتە گىانت . جا
مەۋقە فەريودەر و فەلپاز و خەلەتتەنەرە . بالەندە بە ئاسمانەۋە راۋ دەمكەت !! نەھەنگ لە
دەريا دەمىتتە !! شاخ دەمىرەت ، لەم شوپتەۋە بۇ ئەم شوپتە دەمىرەت . ئەۋىش بە ھەي
فەل و فەريودانەۋە دەمىرە !! بۇيە پېۋىستە لە سەرت نىيان و بە ۋىژدان بېت . شەرمەنگىزى
ۋاز لى بېتە ، تاكو ژيانەت خۇش بېت .

گورگە ئامۇزگارىيەكانى بە دل نەۋو و بە توۋرەمىي يەۋە وتى :
چىتە ۋا قەسەي زل دەمكەيت ؟

مىشەكۈلەيەكى كىشا بەقەپۋىزىدا .. رېۋىيە ، بوۋرەيەۋە . كاتىك ھۇشى ھاتەۋە بە
پېكەنىنەۋە داۋاي لى بوۋردىنى كۈرە و ئەم شىعەرىي بۇ خۇپتەۋە :

گەر راستگۈيەم و قەسەي روۋ بە روۋ لاي تۇ خراپە و كەمى بېرەت بوۋ
ۋا تۋىم كۈرە و تۋىش مەن بېەخەشە جارەن لى بوۋردەمىش زۇر بە رەۋىش بوۋ
گورگەكە لە رېۋىيە خۇش بوۋ . ئىدى رېۋىيە نازار نەدا و پېت و ت :
لە كارى خەلگى خۇت ھەلقورەتتەن پەرچەكردارى باشە نابىنى
رېۋىيە يەيش وتى :

بەسەر چاۋ . ئىدى شتەن ئالەم بە دلەت نەبېت .
زانايان وتويانە ... ھىچ مەلەن ، تاكو : روۋت تە نەكەن و لېت نەپەرسەن . قەسە مەكە و
ئەۋەي مەبەستەت نىيە .. بېگۈرە بۇ ئەۋەي مەبەستەت . ئامۇزگارىي پىياوخراپان مەكە ، با
خراپەيان لى ۋەر نەگىرەتەۋە .

رېۋىيە بە روۋى گورگەدا پېكەنى و لەدلى خۇپدا وتى :
دەبىت تەقەلا بەدەم ، ئەم گورگە لەناۋىبەرم !!

خۇي لەبەر نازاردانى گورگەكەدا گرت و بە خۇي وت :

ۋتراۋە : لە راستى لادان .. دەبىتە مايەي زيان . ئەۋەي نەزانە ... ھەمىشە پەشىمانە .
ئەۋەي دەمىرسەن قەت ناخەلەسەن . ۋىژدان سىفەتى پىياۋى گەۋرەيە . بە رەۋىش بوۋن
باشتەن پاشەكەۋتە . دەبىت بگۈنچىم لەگەل ئەم مەۋرەدا . رۇژىك دى .. مىلى بىشكىت !
رېۋىيەكە وتى :

خوا لە گوناھبار خۇش دەبىت و لېۋوۋردەمىيە لە تاۋانبارەن . مەنىش بەندەيەكى لاۋازم
لە بەرامبەر ئامۇزگارىي كۈرەدا : توند و تىزىم ۋەرگرتەۋە . ھەر پېيىشى نازانىت : فەل

بەرگەى مشتەكۆلەكەى نەدمگرت . سكالایش ناکەم ، چونکە پىي دلشاد بووم .
زانايەك وتويەتى :

لېندان لە رموشت داران ھەر چەند سەرھتا ناخۆشە بەلام لە دواچاردا لە ھەنگوینى پالادوتە
شەرىن ترە .
گورگەيش وتى :

لە ھەلەكەت خۆش بووم - وەرە لاى خۆم و دان بە كۆيلەيەتى خۆتدا بىئ . وارق و
توورمىى منت لە بەرامبەر بەرھەلستكارىمدا بۆ دەرکەوت .
رئوى كرنوشى بۆ برد و وتى : تەمەن دريژر بيت ، ئىستاش دوژمن شكىنيت ! ترسى
رئوى لە گورگە سەرومىر بوو .

رۆژتيكىان رئوى رمزيكى بىنى ھەندئ لە ديوارمەكەى داروخابوو و لەدلى خۆيدا وتى :
ئەم داروخانە : شتيكى تيايە ! لە پەندى پيشيناندا بىستوومە گەر كەسيك چالتيكى لە
زمويدا بىنى و خۆى لى نەپاراست . ئەو بەخۆى دىنازيت ، ئەگەرى تووش بوونى دىمرد و
بەلاى ھەيە ! وا بلاو ، كە خەلگانتيك ويئەى رتيويان كرددوو و چەند بۆل ترييان بۆ
داناو . كە رئوى بۆ خواردنى چوو ، كەوتۆتە تەپكەكەو و تياچوو...!! واى دىبينم ئەم
شوينە داروخاو ، فيلتيكى وەكو تەلە و تەپكەكە بيت !
لە پەندى پيشيناندا ھاتوو :
ترس لە ئازايەتيەومىيە ! با بە ورياييەو سەرنجى ئەم كەلەبەرە بدەم ، رەنگە
فيلەكەيم بۆ دەرکەويت . تەماع فريوم نەدات و تووش بيم .
لە كەلەبەرى ديوارە پەرژينەكە ورد بوووو ، بەو ناویدا گەپرا . بۆى دەرکەوت ئەمە
چالتيكە بەھيندەى بيرتيك و بۆ ئەو دىندەيە ھەلگەندراو ، كە بە ئەم رمزي ميو و تري
يە فيربوو و زيانى پى گەياندوو .
بۆيە بە خۆى وت :

ئەومى ويستت ، پىي گەيشتيت ! ئەو تە زۆر تەنك و لاواز سەرى (تەپكە) كە
داپۆشراو . سوپاس بۆ خوا كە زوو سەلم لى كرددوو . خۆزگە ، گورگى دوژمنم تىي
بكەوتايە خۆ . زيانى لى تال كرددوو . ئيتىر بۆ خۆم بى خەم دەمامەو و ئاسوودە دىبووم .
سەرى بە دەم قاقاي پيکەنينەو بادا و ئەم گۆرانىيەى وت :

خۆزگە دوعاكەم گىرا بوايە خيرا ئەو گورگەى تى بکەوتايە
تالاوى زۆرى كرد بە گەرووما گىرى بىرى كەى ھاوار خوايە
لە ئازارمەكەى رزگارمان بوايە و خۆزگە ئەم شوينە : بە گۆرى بوايە
بە پەلە گەپايەو بۆ لاى گورگە و پىي وت :
خوا رىي بەرمو رمزي ترييەكى بۆ ئاسان كرددوى ، بى ماندوو بوون بەختەومرى
كردى . ئەو رۆزيەت عافىيەت بيت .

گورگه به رڼوی يه کمه وټ : به لگهټ بڼو نه مه چييه ؟
رڼوی وټی :

که گهيشتمه سهر رمزی مڼومکه .. گورگ خاو من رمزمکه ی خوار دبوو . خو م چوومه رمزه
ترئ يه کمه وه . هه موو ميو مگانم بيڼی .. ئای چهنډ شيرين و خو ش بوو ! گورگه گومانی نه ما
و شویتي که وټ ، تا گهيشتمه که له بهری دیواری رمزمکه . گورگه ته مای رمزمکه گرتی .
رڼویش و مستاو که وټه هه ناسه برکئ و وټی :
بچو ... ژوور ، نه به دیوار مکه یدا هه ل دمنییت ! نه دمپر ووختییت ! خوایش خیرکي
گه وړدی پئ کردووی .

گورگه هه نگاوی بهرمو ناو رمزمکه نا .. چووه سهر چاله سهر به گه لا داپوشراومکه و
که وټه خوارم وه . رڼوی يه کمه له خو شیدا خه ریک بوو شاگهشکه بییت و نه م گورانیی وټ :
فه له ک که بڼو من نه رم و نیان بوو بوم لاوایه وه و چاو به گریان بوو
ناره زووی چیم کرد به دلئ من بوو تهختی کرد هه رچی کؤسپی ژیان بوو
به زیرمکی خو م رزگارم بووه له م هاوړئ (که ر) هی بڼو من زیان بوو
سهری به سهر چاله مکه دا شوړ کرده وه و بیڼی گورگه بڼو خو ی دمگری و په شیمانی
دمکیشیت . نه میش له گه لیدا دمستی کرده گریان .

گورگه سهری بلند کرده وه و پرسیی : نه وه به زمییت به مندا دیتنه وه ، وا دمگریټ ؟
رڼویش وټی :

نه وه لا .. ته نیا بڼو ته مهنی با یردووت دمگریم . به داخه وه که رڼوژیک زووتر
نه که وټیته نه م چاله وه ! گهر پيش يه کتر ناسینمان بکه وټیا یه نه م چاله وه : من زووتر
ناسوده و بئ خه م دمبووم . به لام خوا منی شیشته وه ، تا کو چارمنووست به چاوی خو م
بیڼم !

گورگه وه کو نه وه ی سوعبه تی له گه ل بکات پی وټ :
برو .. خراپه کار نه م هه واله بگه یه نه به دایکم ، به لکو فیلیکم بڼو بدوژیتنه وه و
رزگارم بکات .

رڼوی يه کمه یش وټی :

چاو چنؤکی تو ی فرئ داو مته چالیک که به بیوه ی لی دمرناچیت .
گیله .. نهټ بیستووه و تراوه :

زهمانه ، هاوړپی نه وانه نییه که بیر له نه نجامی کارمکانیان ناکه نه وه و تووش دمبن !
گورگه یش به رڼوی وټ :

مام رڼوی .. خو .. تو وا خو ت دمده خست که منت خو ش ده ویت ... له هیژ و توانام
دمترسایت ! هینده داخ له دل مه به و چاو له خراپه گانم بیوشه . یاداستی به خشنده کانیش
لای خوا یه ! پیشینان وټویانه :

چاگەى خۆت بگەى بە ئاۋيا بىدى
رۆژى دىڭ گەۋا: بەسوۋدى بگەى
لە زەۋىدا تۆ چىت روۋاند بىت
دۋابى بەرھەمى ئەۋ جۆرە دىمبەى

رېۋى ۋتى :
ئەى گىل تىرىن دىرىدى سەرزەۋى ، خۆ بە زل زانىنەكەت و مەۋرپەكەى خۆت بىر
چوۋمەۋە...!! نە ھۈرپپەتتە دىزانى و نە لەم شىعەرەۋە ھىر بوۋىت :
كە تۈنات ھەبۈو زۆردارى مەكە بە دلى بن دەست تۆ يارى مەكە
تۆ چاۋ لىك دىمىنى مەزئووم بە ئاگا نزاى لای خواپە.. بى عارى مەكە
گۈرگەپش ۋتى :

مام رېۋى .. ئەۋەى بوۋ: بوۋ..بە شوپىندا مەچۆ. بەخشىن لە بەخشندىيانىش
چاۋمروان دىمىرئى !

ئەۋمەتا شاعىرئىك چەند جوان ۋتۈپەتى :
پەلەى چاگەت بى : زوۋ بە ئاسانى نەك لى بگەۋى و دۋاتىر نەتۈانى
گۈرگە بەۋ ھەمۈو داماۋىپەۋە ، لە رېۋى دىمپاراپەۋە و دىمىوت :
رەنگە.. پىت بىرئىت رزگارم بگەپت !
رېۋى ۋتى :

ھەى نەزان ، كىن لە دلەى غەدارە ... ئەم بەلەپە .. بۆ تۆ سزايە !
داپە قاقاى پىكەنەن و ئەم دوۋ دىپرە شىعەرەى ۋت :

ناكرئى بىم خەلەتئىنى چاگە: وازم لى بىنى

خۆت بە سەرخۆتت ھىناۋ لەۋە دەخۆى : دەى چىنى

گۈرگ دەستى بە گرىان كرد و ۋتى :

ھەرگىز بىرۋا ناكەم لەم چالەدا بەجىم بەپىلت !

ئەم دوۋ دىپرە شىعەرەپشى بە دەم فرمىسك رشتەۋە ۋت :

ئەى ئەۋ گەسەى بە تۈنایە تاپبەتمەندىى ھەژمارە ناپە

گىشەم چارەسەر بوۋ بىت پەناۋ دەستى تۆى تىايە

رېۋى پىى ۋت :

ئەى دوژمنى گىل ، ئەۋە چۆنە دىمپارپىتەۋە و ئاۋا و سادەپىت و رسۋا و ئەلقە لەگوپى؟
خۆ.. جاران لوت بەرز و بە خۇناز بوۋىت . دىتخوپى و زۆردار بوۋى .. ئاى.. چەند بە
ترسەۋە، ھۈرپپەتتەم كىردى . ماستاۋىكى زۆرم بۆ كىردى كە لەبەر چاكىكەت نەبۈو .
ئەۋمەتا ئىستاپش لە ترسدا دەلەرزىت !..

دۋاتىر ئەم شىعەرەى بۆ ۋت :

ئەى ئەۋەى پەنات ھەر فرۋ فىلە زەۋىى نىپەتى خۆتە : بىكىلە

بەرى خراپەى خۆتە .. بچىژە گۈرگانى ھۈرپپى خۆت جى بەپىلە

گورگەكەيش وتى :

ئەي ، ھېمەن و ئارام ، بە زامانى رەكەبەر گەفتوگۇ مەكە . بە چاۋى ئەوان مەروانە .. بە
وھفا بە بۇ دۇستايەتى و ھەستە ، پەتەك پەيدا بىكە و سەرەتەكى بە درەختەكەمە بېستە
و سەرەكەي تىرى بۇ چالەكە شۆپ بىكەرمە ، با پيا ھەلەزنىم . بەلكو خوا بىكات : رزگارم
بېيت ... كە ھاتمە دەرەمە ، ھەموو خواردىنى گەنجىنەكەمت پېشكەش دىكەم .
رېۋى يەكە وتى :

زۆرت وت . لە قسەي بى سوود : چاۋمېپى بە ئاۋات گەپشتەن مەبە . بە ھىۋاي ئەمە
مەبە بۆت بىكەم . بىر لە كىرەمە خراپەكانى خۆت بىكەرمە . ھېشتا ماۋتە ، دىۋو بىمەرد
باران بىكرىت . ئاگادار بە ئەم دىنایە بى وھفايە ، لەگەل كەسدا تاسەر نايە..!
گورگەكە وتى :

ئاخىر .. ئەمەي چاك بى ... پېۋىستە دلى لە كىنە پاك بى . گەر لە مردن ، كەسە بە
تۆ دىربازە تۆش پېى بىبەخشە ژىنىكى تازە . يەكەك لە مردن گەر دىربەپنى ۋەك ئەمە
ۋايە : ھەموۋان بىزنى . مەھىللە بە بەر چاۋتەمە بە خۇخواردنەۋمە بىمە . لە كاتىكدا كە
دەتۋانى رزگارم بىكەيت . چاكە بىكە .. چاكە !

رېۋىش وتى : رسوا... ئەم زامان دىزى و نىەت گلاۋىيەت : چىرۋكى (ھەلۇ) و)
پۆر (مەكەم بىر دىنىتەمە .

گورگەكە پىرسىي : ئەو چىرۋكە چۆن بوۋە؟

رېۋى وتى :

رۇژىك چوۋمە سەر كەپرى مېۋىك بۇ تىرى خواردن . ھەلۇيەكەم بىنى داھاتەۋە بۇ
پۆرەك ھەر كە گرتى .. لەدەستى بەربوۋ..!! خۇى كىرد بە كۈن و كەلەبەرىكى ئەو دىۋو
و بەردا . ھەلۇكە بۇى گەپرا و نەيدۇزىمەۋە و بانكى كىرد :

ئەي نەزان : خۇ.. مەن لەو دىشتە كە تۆم بىنى ، ۋەم بىرسىيەتى ، بەزىمىم پېتدا
ھاتەۋە ، تۆم بۇيە گرت ئەو دانەت بىدەمى . كەچى تۆ ھەلەتەيت . خۆت لەو خواردنە بى
بەش كىرد . ۋەمە .. ۋەمە خواردنەكەت نۆشى گيان بىكە . كە پۆرەكە ، ئەمەي بىست بىرۋاي
پى كىرد و ھاتە دەرەمە . ھەلۇيش پەلامارىدا و نىنۋەكەكانى لى گىر كىرد .

پۆرەكە وتى :

نەرى .. تۆ بە مەنت وت : بىرسىيە و دانەت دىدەم ..! كەچى دىرۋت لەگەل كىردم ..! خوا
گۆشتەكەم لە گەدەتدا بىكاتە ژمەرىكى كوشندە .

ھەر كە ھەلۇكە پۆرەكەي خوارد ، پەرەكانى ۋەرىن و ھىزى لەبەر بىرا و ھەر لەو
شۋىتەدا مىردار بوۋەۋە .

رېۋى وتى :

ھەر كەسە چالى بۇ خەللى ھەلەكەن ... خۇى تى دىكەۋى مەگەر بە دىگەمەن .. تۆش

گەتتى خۇي غەدرت لە من کرد.

گورگەش وتى :

واز بەتەنە لەم قسانە .. لە وتنى ئەم پەندانە .. مەن .. ئا ئەم حالەم بى .. دەبىت چ
گارت بە قەوالەم بى . ئىستاش ھانام بۆ تۆ ھىناوہ ... دەرەم بىنە لەم داوہ . ئا ئەمە ..
دوژمنىش پىي بە خەمە . ديارە لای تۆيش ستمە . دۆست و ھاوپی تەنگانە .. کوا ھى
سفرە و سەرخوانە ؟ ھاوپی بە رحەم و ئەرباب .. چاترە لە براى بەرە باب . گەر توانیت
لەم چالە رزگارم بکەیت . ئەمەندەت شتى پىويست دەدەمى چوونە ژوورموى رەز و باغ
و شوپىنکىت لى عاسى نەبىت، کۆمەلە ھىلکىشت فیر دەکەم . پىي بچیتە سەر درەختە
بەردارمکان و بەرمکانیان نۆش بکەیت .
رئوى بە پىکەننەوہ وتى :

ژىرمکان چەند جوان بە گیلەکانى وەکو تۆيان وتوہ : زلى بى ھونەر .. راستە ھاوپی
دەبىت دلسۆز بىت بۆ ھاوپیکەى . بەلام تۆ ناپاکیت ! من رەقەم لیتە ، کەچى بە ھاوپی
دادەنیت ! گەر ژىر بوویتايە : ئەم کىشەيەت بە سەر نەدەھات . دەلئیت : فېر فېلەم
فیر دەکەیت . تا پىي سوودمەند بىم .. ئەى باشە .. بۆ فريای ئەم لىقەومانەى خۆت
نەکەوتیت ؟! خۆت رزگار بکە .. خۆت ! يا خوا ، خوا نەکات رزگارت بىت !
سەیرە ! کە ھىندە فېلبازیت : جارئ خۆت رزگار بکە .. کەس فیر مەکە ! ئەمەى تۆ
دەلئیت وەکو : ئەو نەخۆشەيە کە بەو نەخۆشەى بەرامبەرى — کە ھەمان نەخۆشى
ھەبوو . وت :

ومرہ .. با تيمارت بکەم . تاکو چاک ببیتەوہ .

نەخۆشەکەى تریش پىي وت : تەقەلا بدە : خۆت چاک بکەیتەوہ .

پشتى تیکرد و جىي ھىشت . کەوابوو .. ئەى ھىر .. سەرى خۆت کز بکە و ئارام بە لەم
تووش بوونەتدا .

گورگە .. بۆى دەرگەوت رئوى يەکە بى کەلگە و خۇي لاواندەوہ و وتى :

بى ناگا بووم لە حال و بالى خۆم .. گەر ئەمجارە ، خوا رزگارى کردم ... تۆبە دەکەم کە
بىراى ، بىر خۆم بە زل نەزانم لە بەرامبەر ئەوانەى لە خۆم بى ھىزترن ! کەولئى خورى
دەپۆشم ، دەدەمە شاخ بۆ خوا پەرستى و ھەمیشە ترسم لە سزای دەبىت .

لە ئازەلانى تر .. دوورە پەریز دەبىم و ھەزاران و سەربازانى خوا تیر دەکەم .

دواتر دەستى کردە شىن و شەپۆر . رئوى يەکە بەزمى پىدا ھاتەوہ و دلئى نەرم بوو .

راپەرى و بە چىچکانەوہ لەسەر لىواری چالەکە دانىشت و کلکى شۆر کردەوہ . گورگەش
خۇي بۆ ھەلدا و کلکى گرت . بەلام ھەلنەزنا ، بۆ سەرگەوتنە سەرەوہ ، بەلگە رئویەى
راکىشاىە خوارەوہ .

گورگەکە ، لە چالەکەداو پىي وت :

چۆن توانىت گالتەم بى بىكەيت ، تۆ لە ژېر بەزمى و رقى مندا نەبوويت ؟ ئەوا تۆيش
سزاي خۆت و مردمگريت و شاعيرىك جوان وتويهتى :

فەلەك كە داينا لە سەرگەسانى قورسايى ئەژنۆي : يىخ دىمىن ھەرزوو
لا قرتى كاران : كەمى وشيار بن ھەر دى لە ئۆموش : بېرى پشوو
ئەمجا وتى :

مردنەكەيشمان بېكەمەو خۆشە ! تۆ زووتر دەكوژم تا... كوشتنى من نەبىنيت !
رئوييەكە لە دلى خۆيدا وتى :

ئاخ .. ئاخ ، چۆن لەگەل ئەم زۆرداردا تىكەوتەم ! ئەمە پئويستى بە ، فرۆھىل ھەيە.
ئالتوون و متو مووروى بۆ رۆژى خۆ جوان كردنە .

پيشىنان وتويانە : ھەلگرتنى ئەم فرمىسكانەم ، پئويستە بۆ تەنگانەم ... دەبىت نا
ئەم زۆردارە ... فرىو دەم .. چار ناچارە...!
شاعيرىكىش جوانى وتوہ :

ھەر بە فىل بڑى خۆ ئەم زەمانە
سەرچاوەى فىلت ھەل بسورپنە
ھەلى بۆ رەخساو بقۆزەرموہ
ژيان لای شېرى ناو بېشەلانە
با رووت تى بکات بەخت و زەمانە
گەرنا پەناى تۆ ھەر بەنگ كيشانە

ئەمجا رئوييەكە بە گورگەى وت :

جا.. ئەوہ پاداشتمە كە بە پەلە بمكوژى؟ ئەى پالەوان، دېندەى ئازەلان. گەر رىگەم
بدەى و كەمى سەرنج بدەى لە ئەمەى بۆت دەگىرپمەوہ قسە كۆنەكانم تى دەگەيت . خۆ
گەر زوو بمكوژىت. ھىچت بە دەستەوہ نامىنيت و ھەر دووكمەن لەم چالەدا.. دەمرىن .
گورگەكە بە رئوييەكەى وت :

ئەى خەلەتئىنەرى فىلباز، ئەوہ بۆچى داواى سەلامەتى ، خۆم و خۆت دەکرد و
دەتوت، پەلەم لى مەكە؟ مەبەستەكەتم بى بلى ..!
رئوى وتى :

مەبەستم ئەوہ بوو كە چاوەرپى پاداشت نەبووم ، چونكە گويم لە دان نان بوو بە
تاوانەكانى رابردووتدا. چۆن تۆبەت نەكردوہ و كارى چاكەت نەكردوہ ، گويم لىت بوو
، پەيمانەت دا گەر ئەمجارە رزگار بوويت ئازارى ھاوړىكانت نادەى و خواردنى تری و
ميوەكان لەبىر خۆت دەبەيتەوہو كەلەكانت بەكار ناھىنيت : نينۆكەكانت كورت
دەكەيتەوہ و قوربانى لە رىي خوادا دەكەيت . كەولى خورى دەپۆشيت...ھەر چەند سوور
بووم لە سەر تياچوونت بەلام ... بەزەييم پىتدا ھاتەوہ.. ئىتر گويم لە تۆبە كردنت بوو،
كلەم بۆ شۆر كرديتەوہ تا رزگارت بكەم ، بەلام تۆ منت راکيشايە خوارمەوہ و كەوتەم ، كە
خەرىك بوو پىي بمرم ! ئىستاش گەر بە قسەم نەكەيت ھەر دووكمەن تيا دەچىن!
دوايش پئويستە تۆبەكەت جى بەجى بىكەيت و منيش ھاوړىيەتت دەكەم !

گورگەش وتى : چىت بە قسە بكم؟
رئوى وتى : دىچمە سەر شانت و لەسەر پاشووت بوو مستە و دەستەكانت بە دىوارى
چالەكەو بەگرە، ئەمجا خۇم ھەل دەدم تاكو بكمەو ھەو سەر زەوى دواتر شتىكت بۇ
شۇر دىكەمەو ھەو دەرەت دىنم .

گورگەكە وتى :
بىر وات پىناكەم . چونكە ژىران وتويانە : متمانە بە كىنە لە دلان ناكىت، ناپىت پىي
پشت ئەستور بىت . لە خۇبايى بوونە متمانەى بىدەيتى . ھەر كەس رەش و سىي لىك
جيا نەكردەو بەلاكانى فرە دەيتى . شاعىرىك وتويەتى :
گومان روويەكى پىسى ژيانە
گەندىترىن رەشت ھەردەم گومانە
چاكە كردن و گومان بە باشە
جوانترى دەكات ئا ئەم ژيانە
گومانە نەبوو خاترجەم دەيتى
بە ئاگاش نەبوويت ، تووشى خەم دەيتى
رووى خۇشت داىە دوژمنت ، ئەو دەم ئەگەرى زۆرى لە بەردەم : دەيتى
رئوى وتى :

گومانى خراپ لە ھەموو بارىكدا چاك نىيە . نىيەتى پاكىش، سىفەتى كەسى تەواو .
ئىستائىمە تىكەوتووين . دەيتى تۆ كارىك بىكەيت رزگار بىن كىنە و دلپىسى وەلاوە بىنى .
گەر دلت لە من پاك بوو ھەو، ئەوا دوو گریمان دىتە ئاراو يان ئەو ھەو، شتىكت بۇ شۇر
دىكەمەو ھەو رزگار دەيتى، يان غەدرەت لى دەكەم و جىت دىلەم . كە ئەمەيان ھەرگىز ناپىت
چونكە نامەوئىت لە ئەم بەلايەى تۆ جارىكى دى بىتەو ھەو رىم و سزى غەدرەكەم
و ھەرگىز ھەو . پەندى پىشىنان ھەيە دەلتىت : و ھەو جوانە، غەدر ناشىرىن . لە گەردانى
زەمانە بە ئاگام و با . . . پەلە بىكەين لە رىگا چارەى رزگار بوون و كات بە فەرۆ نەدەين .
گورگەكەش وتى :

ھەر چەندە، متمانەت پىناكىت ، بەلام ئەو كات لەدلى خۇمدا وتم : بە خوا . . . كە
گويم لە تۆبەكردن و گرپانەكەم بوو، ھەستەم كرد، كارى تى كردىت و وىستە ھەلەكەت
راست بىكەيتەو . وا بە قسەت دەكەم . . . گەر غەدرىشم لى بىكەيت خوا لە ناوت بەرىت .
رئويەى خستە سەر شان و بە لىوارى چالەدا ھەلژنا . . ! رئويەى كەش قەلەمبازىكى داىە
سەر زەوى . ئىدى بوورايەو . . !

گورگەكە لە ناو چالەكەو ، ھاوارى كرد :

ئەى ھاوپرى گيانى . . . پشتگويم مەخە و رزگارم بىكە . . . !

رئويەى كە داىە قاقاي پىكەنىن و وتى :

فەشەكەر ، گالتەكردن و پىت رابواردن منى خستە بەر دەستە . كە تۆبە گورگانەكەتم
بىست، لەخۇشىدا دەستەم كردە ھەلپەر و داپەر، بۆيە كلكم كەوتە بەر دەستە . . . ئەو
بوو تۆيش راتكىشامە خوارمەو . . دواتر خوا منى لە دەست تۆ رزگار كرد . بۆچى يارمەتەيت

بىدەم؟ تۆيەك سىمىر بە گروپى شەيتاننىڭ؟ ئەي ھەر دويۇن بوو لە خەموم دا..... لە شايى
تۇدا ھەلەمپىرىم .

كە پىرسىارم لە شى كىرەنمەمكەي كىرە پىيان وتم :
تووشى تەنگ و چەلەمەيەك دەپىت . بەلام رزگار دەپىت! بۇيە دەمزانى رزگارم
دەپىت.. ئەي ھىشەكەرى نەزان ... من كە دوژمەنم ... چۇن رزگار تەكەم ؟
زانايان وتويانە :

بە نەمانى خراپە كارىك .. كۆمەل ناسوودەتر و زەمى پاكتر دەپىتەو ! گەر بەمزانىيە
شانم بۇ دەدرىتە بەر نازارمەكانت بە وەفا دەبووم و غەدرم لى نەدەكردى و رزگارم
دەكرىت !

گورگە كە ئەمەي بىست لە پەشيمانىدا دەستى خۇي گەست ! دواتر بە زەمانى شىرىن و
ھەسەي نەرم و نىان كەوتە پىاھەلەدانى ... بەلام ئەمەيشيان ھەر سوودى نەبوو...!
بە دەنگىكى نىان وتى ، نىوھى رىئوى تەنبا زەمان شىرىن و سوعىبەت چى، نىو ئازەلەن!
ئەم ھەسەيشەت سوعىبەتە بەلام ، نىستە كاتى سوعىبەت نىيە !
رىئوى وتى : نەزان... سوعىبەتەش سەنورى خۇي ھەيە . پىت وانەپىت ، خوا كە مى لە
دەست تۇ رزگار كىرە ، جارىكى دى بىكەوھەمەو بەردەست !
گورگەكە وتى :

لىت دەمەشەتەو ، بىر لە رزگار كىرەنم بىكەيتەو ، ئەویش بە ھۇي براپەتە
كۆنەكەمانەو ! كە رزگارەشت كىرە ، پىويستە مەنىش پاداشتى ئەو چاكەيەت بىدەمەو .
رىئوى وتى :

زانايان وتويانە : دۆستايەتەي نەزان و داوین پىس مەكە ، چۈنكە پىي نەشەرىن دەپىت .
دۆستايەتەي درۆزن مەكە ، چۈنكە چاكەت كىرە ، دەي شارپەتەو و خراپەت كىرە بىلاوى
دەمكەتەو .

زانايان وتويانە :

ھەمەو شەئ رى و شوپىنى خۇي ھەيە.. مەردن نەپىت .. ھەمەو شەئەك بەرگىرى لى
دەكرىت قەدەر نەپىت ! بەلام بۇ پاداشتەكەي بۇت دانام .. ھەر وەكو مارە ھەلەتەوۋەكەم
لە مارەوانەكە دىتە بەرچاۋ...

كە بىنى تۇقىوھ لىي پىرسى : ئەي مار ئەو چىتە؟

مارە ترساۋەكەيش وتى :

لە مارەوان ھەلەتەووم . چۈنكە بە شوپىنەمەوھە... گەر رزگارم بىكەيت لە دەستى و
مەنت شاردەو ، پاداشتەت دەدەمەو و چاك دەپم بۇت .

پىاۋەش خەستەي گىرەفانىەو ، مارەوان بەلايدا رەت بوو و ترسى نەما..

پىاۋەكە وتى : ئەو رزگارم كىرەيت لەوھى لىي دەترسەيت .. كوا پاداشتەكەم ؟

مارمكە وتى : بۇ پاداشتەكەت دمتەوئ بە كوئتەوۋە بىدەم ؟
ئىدى بە پىاۋەكەيەوۋە دا و ئەۋىش دەم و دەست مرد !
رئويىيەكە وتى : ئەى نەزان .. پاداشتەكەى تۇ ئەم چىرۆكەى بىر خستەوۋە... ئەى
نەمەت نەبىستوۋە؟

كەسى بە كىنە : كەى دلخۇش كەرە
كازى جەستەى مار ھەرچەندە جوان بى
بە بى دىنگى ئەو قەت مەخۇ تەفرە
مخابن ناۋى ئەو لەشە ژمەرە.. !
گورگەكە وتى :

ئەى زمان پاراۋ رەۋان ، شىۋە و روۋ جوان... وەلاۋەم مەنى ... بىرت نەچىت كە خەلك
چەند لىم دىترسىت؟ خۇ .. دىزانىت كە ھىرش دەبەمە سەر پەرژىنەكان و دارمىۋەكان
لە رەگ و رىشە دىريان دىنە! چىم لى داۋا بىكەيت .. بۆت جىبەجى دەكەم ... خاۋەن چى
بە كۆيلەى خۇى دىكات ، تۆيش بە مى بىكە...!
رئويىش وتى :

ھەى بى مىشك و نەزان ، سەرم لە كەرىتى و بى چاۋ و روۋىت سوپ دىمىنى! ھەر
ئەلتى مىن كۆيلەى تۆم .. وا ھەرمانم بە سەردا دەدىت! خۇ نەت كرىوم! دىبىنىت چۆن
دىنە بەردەبارانت... دىشكىنن كەلەبە و ددانن ! ئەمجا چوۋە سەر بەرزى ياللىك ، كە بە
سەر رەزە مىۋەكەيدا دىنروانى، كەۋتە ھاۋار، ھاۋار، تاكو.. خاۋەن رەز و خەلكى ئاۋايى
بىيان زانى و بۆى ھاتن ! كە چالى تەپكەكەى گورگەيان بىنى ... كەۋتەنە بەردەبارانى
گورگە و رئويىيەكە بۆى دەرچوۋ. ھىندە رەمىيان كەرد بە لاشەى گورگەدا، تاكو مرد. دواتر
جىيان ھىشت.

رئوى گەرپايەوۋە سەر تەپكەكە و بىنى گورگە گىانى لە دەست داۋە... لە خۇشىدا
سەرى بادا، بە گۆرانىيەوۋە ئەم شىعەرى وت :

شەقى زەمانە جۆرىك خستىە چال لە ناۋچوۋ گورگەى پىسى بەد ھەسالى
زۆردارىيەكەى خۇى ھاتەوۋە رىكا ئەو چالە ھوۋلەى بوۋە جىكا و مال
كەۋتە: نىۋ چال ئەمەندە ھوۋ بوۋ مەرگى بى گومان ، رزگارى مەھال
ئىتر بۇ رئوى تەخت بوۋ.. بە ئاسوۋدىمى لە نىۋ رەزى مىۋەكەدا مايەوۋە تاكو..خو
بەردىيەوۋە بۇ خۇى و مرد.

ئەى پاشاى بەختىار ... خاۋەنى بىپار .. ئەمە بوۋ چىرۆكى گورگەكە .

۵	پیشەکی عەرمبى
۹	چىرۆكى شا شەھرمىار و شا زەمان
۱۴	چىرۆكى كەر و گا
۱۸	چىرۆكى بازىرگان و دىو
۲۱	چىرۆكى يەكەم پىرەمىردى خاودىن ئاسك
۲۵	چىرۆكى پىرى دووھەم و تانجى يەكەى
۲۹	چىرۆكى پىرەمىردى سىيەم و ھىستىرەكەى
۳۱	چىرۆكى راوچى و دىوھەكە
۳۷	چىرۆكى شای يۇنان و دوكتۇر رۇيان
۳۳	چىرۆكى شا سەندوباد و ھەلۆكە
۴۲	بەسەرھاتى ومزىرە ھىلەبازەكە
۴۸	چىرۆكى ماسىيە رەنگىنەكانى گۆمىك
۶۱	بەسەرھاتى ھەمال و سى كچەكە
۷۲	چىرۆكى قەلەندەرى يەكەم
۷۷	چىرۆكى قەلەندەرى دووھەم
۹۳	چىرۆكى قەلەندەرى سى يەم
۱۰۷	بەسەرھاتى كچە گەورەكە و دوو سەگە رەشەكە
۱۱۲	چىرۆكى كچى دووھەمى لىدراو
۱۱۹	بەسەرھاتى كچە كوژراوھەكە
۱۲۳	چىرۆكى سى سىوھەكە
۱۳۰	چىرۆكى بەدرەدىن ھەسەنى نورەدىن
۱۵۹	چىرۆكى بەرگىدروو و قەموور و جوولەكە و نەسرانىيەكە
۱۷۳	بەسەرھاتى لاوھ بىرئانى كونجى خۆرەكە
۱۸۱	چىرۆكى لاوھ موسلاويەكە
۱۸۷	چىرۆكى سەرتاشىكى زۆربلى
۱۹۹	چىرۆكى بىراى يەكەمى سەرتاشە زۆربلىيەكە
۲۰۳	چىرۆكى بىراى دووھەمى سەرتاشە زۆربلى يەكە
۲۰۶	بەسەرھاتى بىراى سىيەمى سەرتاشى زۆربلى

۲۰۱۰	بەسەرھاتی بىراى چوارمى سەرتاشى زۆربلى
۲۱۶	چىرۆكى بىراى پىنچەمى سەرتاشى زۆربلى
۲۲۲	بەسەرھاتی: ئەنىس و جەلىسى وەزىر
۲۲۸	چىرۆكى نورەدىن عەلى و ئەنىسى جەلىس و باخەوان
۲۴۲	چىرۆكى نورەدىن عەلى و ئەنىس و ھاروونە رەشىد
۲۵۹	چىرۆكى "بخت"ى كۆيلە
۲۶۶	چىرۆكى غانمى كۆرى ئەيۇب و قوت القلوب
۲۷۴	چىرۆكى غانمى كۆرى ئەيۇب و خوشكى
۲۷۷	بەسەرھاتی شا عمىرى كۆرى نەمان و دوو كۆرەكەى
۲۸۳	چىرۆكى شرکان و شا ئىيرىزە
۲۰۳	بەسەرھاتی: ئىيرىزە و "غەزبان"ى كۆيلە
۳۰۶	چىرۆكى راوئىز كۆردنى شا ھەردوب و دايكە فىلاوويىيەكەى
۳۰۸	بەسەرھاتی شاعىر و "شرکان" و "ضوءالمكان"ى كۆرى
۳۱۰	بەسەرھاتی ضوءالمكان و تونچى يەكە
۳۱۵	بەسەرھاتی "نزههالمكان" و كابرأى دىشتەكى
۳۲۲	بەسەرھاتی نزههالزمان و بازركان
۳۲۵	بەسەرھاتی شرکان و نزهه الزمان
۳۴۲	يەكتر ناسىنەوہى شرکان و نزهه الزمان
۳۴۶	چىرۆكى سەفەرى ضوء ا لمكان و تۈۈنچى بۇ بغداد
۳۵۷	بەسەرھاتی "دندان"ى وەزىر و مەردنى شا عمىر
۳۵۸	بەسەرھاتی دەسەلات وەرگرتنى ضوءالمكان
۳۶۲	چىرۆكى ھۆكارى كۈشتنى عمىرى كۆرى نەمان
۳۸۰	بەسەرھاتی جەنگى نىۋان سوپاى ئىسلام و نەسارە
۴۰۱	درېژدى بەسەرھاتی جەنگى ئىسلام و نەسرانىان
۴۱۲	بەسەرھاتی زۆرانباى "شرکان" و "شا ئەفرەيدون"
۴۱۴	بەسەرھاتی كۆژرانى شا ھەردوب بە دەستى ضوءالمكان
۴۱۶	بەسەرھاتی كۈشتنى شرکان بە دەستى زاهد
۴۲۰	لاۋاننەوہى چوۋالمكان .. بۇ شرکان
۴۲۲	چىرۆكى سەلىمان شا